

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YALOVA İLİ YERLİ AĞZI
(İNCELEME - METİNLER - SÖZLÜK)

(DOKTORA TEZİ)

Anıl ÇELİK

BURSA - 2018

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YALOVA İLİ YERLİ AĞZI

(İNCELEME - METİNLER - SÖZLÜK)

(DOKTORA TEZİ)

Anıl ÇELİK

Danışman:

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

BURSA - 2018

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı'nda 711441003 numaralı Anıl ÇELİK'in hazırladığı "Yalova İli Yerli Ağzı (İnceleme - Metinler - Sözlük)" konulu Doktora çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 02/02/2018 günü **10:00 - 12:00** saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **başarılı** (başarılı/başarısız) olduğuna **oybirliği** (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA
Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN
Ege Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Selma GÜLSEVİN
Dokuz Eylül Üniversitesi

Üye
Yrd. Doç. Dr. Sezai SEVİM
Üniversitesi

02/02/ 2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 09/01/2018

Tez Başlığı: **YALOVA İLİ YERLİ AĞZI (İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 695 sayfalık kısmına ilişkin, 09/01/2018 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

09/01/2018

Adı Soyadı: Anıl ÇELİK
Öğrenci No: 711441003
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Doktora
Statüsü: Y. Lisans Doktora

Danışman
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
09.01.2018

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum "Yalova İli Yerli Ağzı (İnceleme - Metinler - Sözlük)" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

09.01.2018

Adı Soyadı: Anıl ÇELİK

Öğrenci No: 711441003

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum "Yalova İli Yerli Ağzı (İnceleme - Metinler - Sözlük)" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Anıl ÇELİK

Öğrenci No: 711441003

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Anıl ÇELİK
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Türk Dili
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : xviii+687
Mezuniyet Tarihi : .... / .... / 20.....
Tez Danışman(lar)ı : Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

YALOVA İLİ YERLİ AĞZI (İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)

Bu çalışmada Yalova İli Yerli Ağız'nın morfolojik ve fonetik özelliklerinin belirlenmesi ve yazı diline göre farklılık gösteren unsurlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tez; "İnceleme", "Metinler" ve "Sözlük" olmak üzere üç temel bölümden meydana getirilmiştir. Tezin girişinde Yalova'nın tarihî ve coğrafi özelliklerinden, demografik yapısından ve yerlilik kavramının yöredeki algılanış biçiminden bahsedilerek yerli köyü olarak tespit edilen on üç yerleşim yerinin geçmişlerine göz atılmıştır. "İnceleme" bölümünde ise ele alınan ağzın ses bilgisi ve şekil bilgisi ile ilgili özellikleri irdelenmiş, söz konusu özellikler derlenen metinlerden örnekler verilerek desteklenmiştir. "Metinler" bölümünde çalışmaya kaynaklık edebilecek nitelikte olduğu tespit edilerek seçilen derlemeler çeviri yazıya aktarılmıştır. Yalova Yerli Ağız'nın en önemli morfolojik ve fonetik özellikleri "Sonuç" başlığı altında değerlendirildikten sonra çalışmanın "Sözlük" bölümüne geçilmiştir. Bu bölümde yazı dilinde olmayan ya da yazı diline göre farklı ses bilgisel nitelikler taşıyan kelimeler temel alınarak ağız yöresine ait bir sözlük ortaya çıkarılmıştır. Tezin son kısmında bulunan kaynakça başlığı altında ise çalışmayı oluştururken yararlanılan eserlerin künyeleri yer almıştır. Yalova İli Yerli Ağız ile ilgili müstakil bir ağız çalışmasının daha önce yapılmamış olmasından yola çıkılarak hazırlanan bu çalışma ile bahsedilen eksikliğin giderilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ağızlar, Yalova, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sözlük, Yerlilik.

ABSTRACT

Name and Surname : Anıl ÇELİK
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Turkish Language and Literature
Branch : Turkish Language
Degree Awarded : PhD
Page Number : xviii+687
Degree Date : .... / .... / 20.....
Supervisor(s) : Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

LOCAL DIALECT OF YALOVA

(ANALYSIS – TEXTS – DICTIONARY)

In this study, it is aimed to determine the morphological and phonetic properties of the Local Dialect of Yalova and to identify the specialities of these dialect that differ from standard language. The thesis has been constituted into three main sections named "Analysis", "Texts" and "Dictionary". In the introduction of the thesis, the historical and geographical features and the demographic structure of Yalova were mentioned and the perception of the concept of the locality in this region has been examined. Afterwards, the history of the thirteen villages which identified as villages inhabited by the locals have been researched. The phonetic and morphological features of this dialect were discussed in the "Analysis" section and these features were exemplified by compiled texts. In the "Texts" section, the texts with features that could be the basis for study were selected and these texts were written in the transcription alphabet. The most important morphological and phonetic features of the Local Dialect of Yalova have been evaluated under the headline "Conclusion". In "Dictionary" section, a dictionary of this dialect was created on the basis of the words that are not included in the standard language or the examples with different phonetic properties according to it. The works that constituting basis for this research have listed in the last part of the thesis, under the heading of the "Bibliography". No scientific work has been done on Local Dialect of Yalova before. It is aimed to fill the deficiency about the subject with this research.

Keywords: Dialects, Yalova, Morphology, Phonetics, Dictionary, Locality.

ÖN SÖZ

Türkiye Türkçesi ağızları konusunda yapılmış çok sayıda çalışma olmasına rağmen henüz haklarında müstakil herhangi bir bilimsel ağız araştırması gerçekleştirilmemiş yöreler mevcuttur. Bu çalışmaya başlamadan önce Yalova İli'nin de bu yerler arasında olduğu tespit edilmiştir.

Yalova bir göç şehridir ve kitlesel iletişimin yoğun etkisi altındadır. Bu ilin yerli ağzının temel karakteristiğini belirlemeye yetecek olan malzemeyi bugün hâlen içeren metinler, bir sonraki kuşakta belki bu malzemenin çok büyük bir kısmını yitirecektir. Böyle bir coğrafyada müstakil bir ağız çalışmasının daha önce yapılmamış olmasının önemli bir eksiklik olduğu düşüncesinden ve bir göç şehri olan Yalova'nın yerli unsurlarıyla alakalı kültürel özelliklerin tespit edilmesine katkı vermek gayesinden hareketle tezin konusu Yalova Yerli Ağızı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın, Türkiye Türkçesi ile ilgili olarak yapılacak ağız atlası araştırmalarına da bir katkı vereceği düşünülmektedir.

Lisans ve Lisansüstü eğitimim ile bu çalışmanın her aşamasında değerli deneyimlerini, anlayışını, bilgi ve düşüncelerini benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Hatice ŞAHİN'e, üniversite hayatım boyunca bana öğrettikleriyle hem kişisel hem de meslekî anlamda üzerimde tarifsiz ve sonsuz emekleri olan Uludağ Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki tüm hocalarıma, yine bu süreçte beni destekleyen Bartın Üniversitesinde birlikte çalışmakta olduğum araştırma görevlisi arkadaşlarım ve hocalarıma, saha araştırmaları ve kaynak kişilerle iletişim kurma konusunda bana büyük yardımları dokunan Bartın Üniversitesi lisansüstü öğrencilerinden Betül TİFTİK'e, Yalova İli Çiftlikköy İlçesi, Dereköy Köyü'nden Nigar EMEK'e ve tüm kaynak kişilerimize, bizlere her türlü kolaylığı sağlayan Yalova yerel yönetim birimleri ile sıcakkanlı Yalova sakinlerine, sarsılmaz güven ve destekleriyle daima arkamda duran babam, kardeşim ve saha çalışmasının birçok kısmında beni yalnız bırakmayan annem Havva ÇELİK ile eşim Bahriye ÇELİK'e ve bu süreçte hayatıma dahil olup beni daha güçlü bir insan haline getiren oğlumuz Yağız Kemal ÇELİK'e minnetlerimi ve sonsuz teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Bursa, 2018

Anıl ÇELİK

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar.....	xiv
SEMBOLLER	xv
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	xvi
KISALTMALAR.....	xviii
GİRİŞ	1
I. YALOVA TARİHİ	1
I.I. Prehistorik ve Hellenistik Dönem	1
I.II. Doğu Roma / Bizans Dönemi	1
I.III. Türk Hakimiyeti Dönemi.....	2
I.IV. Yalova İsminin Oluşumu.....	3
II. YALOVA'NIN COĞRAFİ DURUMU	4
II.I. Coğrafi Konumu ve Yüzölçümü	4
II.II. Yeryüzü Şekilleri.....	4
II.III. İklimi ve Bitki Örtüsü.....	5
II.IV. İldeki İdari Birimler	6
III. YALOVA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI.....	6
III. I. Bir Göç Şehri: Yalova	6
III. II. Yerlilik Kavramı.....	7
III.III. Manavlık Kavramı ve Yerlilik İlişkisi	8
III.IV. Yalova'daki Yerli Köyleri.....	10
IV. ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEM	15

BİRİNCİ BÖLÜM: SES BİLGİSİ

1. SES BİLGİSİ.....	19
1.1. SESLER.....	19
1.1.1. ÜNLÜLER.....	19
1.1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ	19
1.1.1.1.1. YAZI DİLİNDE BULUNMAYAN ÜNLÜLER	19
1.1.1.1.1.1. á ünlüsü	19
1.1.1.1.1.2. à ünlüsü	20
1.1.1.1.1.3. ą ünlüsü	21
1.1.1.1.1.4. ǎ ünlüsü	22
1.1.1.1.1.5. é ünlüsü	23
1.1.1.1.1.6. ä ünlüsü	24
1.1.1.1.1.7. ê ünlüsü	25
1.1.1.1.1.8. í ünlüsü	26
1.1.1.1.1.9. î ünlüsü.....	28
1.1.1.1.1.10. ó ünlüsü	29
1.1.1.1.1.11. ǒ ünlüsü	30
1.1.1.1.1.12. ú ünlüsü	30
1.1.1.1.1.13. ũ ünlüsü	31

1.1.1.1.2.	UZUN ÜNLÜLER.....	33
1.1.1.1.2.1.	Birincil (Aslı) Uzun Ünlüler.....	33
1.1.1.1.2.2.	İkiz Ünlüler	36
1.1.1.1.2.2.1.	Alçalan İkiz Ünlüler.....	36
1.1.1.1.2.2.2.	Yükselen İkiz Ünlüler	36
1.1.1.1.2.3.	İkincil Ünlü Uzunlukları.....	37
1.1.1.1.2.3.1.	Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları	37
1.1.1.1.2.3.2.	Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları	41
1.1.1.1.3.	KISA ÜNLÜLER	41
1.1.1.2.	Ünlüler Tablosu	44
1.1.2.	ÜNSÜZLER	45
1.1.2.1.	ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ.....	45
1.1.2.1.1.	é ünsüzü	45
1.1.2.1.2.	Ç ünsüzü	45
1.1.2.1.3.	ç ünsüzü	45
1.1.2.1.4.	F ünsüzü.....	46
1.1.2.1.5.	ğ ünsüzü	46
1.1.2.1.6.	g ünsüzü	46
1.1.2.1.7.	h ünsüzü	47
1.1.2.1.8.	h ünsüzü	47
1.1.2.1.9.	' ünsüzü.....	48
1.1.2.1.10.	Қ ünsüzü	48
1.1.2.1.11.	K ünsüzü	48
1.1.2.1.12.	қ ünsüzü	49
1.1.2.1.13.	к ünsüzü	49
1.1.2.1.14.	ì ünsüzü	49
1.1.2.1.15.	η ünsüzü	50
1.1.2.1.16.	η ünsüzü	50
1.1.2.1.17.	η ünsüzü	51
1.1.2.1.18.	P ünsüzü	51
1.1.2.1.19.	ř ünsüzü.....	51
1.1.2.1.20.	ř ünsüzü.....	52
1.1.2.1.21.	S ünsüzü	52
1.1.2.1.22.	T ünsüzü.....	52
1.1.2.1.23.	ť ünsüzü.....	53
1.1.2.1.24.	w ünsüzü	53
1.1.2.1.25.	ү ünsüzü	53
1.1.2.1.26.	у ünsüzü	54
1.1.2.2.	Ünsüzler Tablosu.....	55
1.2.	SES DEĞİŞMELERİ	56
1.2.1.	ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ	56
1.2.1.1.	Ünlü Uyumları.....	56
1.2.1.1.1.	Damak Uyumu	56
1.2.1.1.1.1.	Yazı Diline Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar	56
1.2.1.1.1.1.1.	Kök ve Tabanlarda	57
1.2.1.1.1.1.2.	Ek ve Edatlarda	58
1.2.1.1.1.2.	Yazı Diline Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar	59
1.2.1.1.1.2.1.	Kök ve Tabanlarda	59
1.2.1.1.1.2.2.	Eklerde	60
1.2.1.1.2.	Dudak Uyumu	63
1.2.1.1.2.1.	Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar	63
1.2.1.1.2.1.1.	Kök ve Tabanlarda	63

1.2.1.1.2.2. Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar	65
1.2.1.1.2.2.1. Kök ve Tabanlarda	65
1.2.1.2. Ünlü Türemeleri	65
1.2.1.2.1. Ön Seste	65
1.2.1.2.2. İç Seste	66
1.2.1.2.3. Son Seste	67
1.2.1.3. Ünlü Düşmesi	68
1.2.1.3.1. İç Seste	68
1.2.1.3.2. Son Seste	69
1.2.1.4. Dudaklılaşma	69
1.2.1.5. Kaynaşma	70
1.2.1.6. İncelme	70
1.2.1.7. Kalınlaşma	70
1.2.1.8. Daralma	71
1.2.1.9. Genişleme	74
1.2.1.10. Düzleşme	75
1.2.1.11. Eskiçil Şekillerin Saklandığı Örnekler	76
1.2.1.12. Alıntı Kelimelerdeki Uzunlukların Kaybolması	76
1.2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	77
1.2.2.1. Ünsüz Uyumu	77
1.2.2.2. Ünsüz Uyumsuzluğu	77
1.2.2.3. Ötümlüleşme - Yarı Ötümlüleşme	78
1.2.2.3.1. Ön Seste	78
1.2.2.3.2. İç Seste	87
1.2.2.3.2.1. Kök ve Tabanlarda	87
1.2.2.3.2.2. Ekleşme Sırasında	88
1.2.2.3.3. Son Seste	89
1.2.2.3.3.1. Ulanma Yoluyla	91
1.2.2.4. Eski Ötümlülüğün Korunması	92
1.2.2.5. Ötümsüzleşme - Yarı Ötümsüzleşme	93
1.2.2.5.1. Ön Seste	93
1.2.2.5.2. İç Seste	94
1.2.2.5.3. Son Seste	95
1.2.2.6. Eski Ötümsüzlüğün Korunması	95
1.2.2.6.1. Ön Seste	95
1.2.2.6.2. İç Seste	96
1.2.2.7. Ünsüz Düşmesi	96
1.2.2.7.1. Ön Seste	96
1.2.2.7.2. İç Seste	97
1.2.2.7.3. Son Seste	97
1.2.2.8. Erime	98
1.2.2.8.1. İç Seste	98
1.2.2.8.2. Son Seste	99
1.2.2.9. Yutulma	100
1.2.2.10. Ünsüz Tekleşmesi	100
1.2.2.11. Ünsüz Türemesi	101
1.2.2.11.1. Ön Seste	101
1.2.2.11.2. İç Seste	101
1.2.2.11.3. Son Seste	105
1.2.2.12. Ünsüz Benzeşmesi	106
1.2.2.12.1. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi	106
1.2.2.12.1.1. Kelime İçinde İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi	106
1.2.2.12.1.2. Kelime İçinde Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi	110

1.2.2.12.2. İki Kelime Arasında Ünsüz Benzeşmesi	112
1.2.2.12.2.1. İki Kelime Arasında İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi	112
1.2.2.12.2.2. İki Kelime Arasında Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi	115
1.2.2.13. Benzeşmezlik	116
1.2.2.14. Süreklileşme	117
1.2.2.14.1. Sızıcılaşma	117
1.2.2.14.1.1. Ön Seste	117
1.2.2.14.1.2. İç Seste	117
1.2.2.14.1.3. Son Seste	119
1.2.2.14.2. Akıcılaşma	120
1.2.2.15. Süreksizleşme	121
1.2.2.15.1. Ön Seste	121
1.2.2.15.2. İç Seste	123
1.2.2.15.3. Son Seste	123
1.2.2.16. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	123
1.2.2.16.1. Ön Seste	124
1.2.2.16.2. İç Seste	126
1.2.2.16.3. Son Seste	128
1.2.2.17. Ünsüz İkizleşmesi	129
1.2.2.18. Göçüşme	130
1.2.3. ÜNLÜ - ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	132
1.2.3.1. Büzülme	132
1.2.3.2. Derilme	134
1.2.3.3. Hece Tekleşmesi	135
1.2.3.4. Grup Düşmesi	135
1.2.3.5. Sesleri Bozularak Telaffuz Edilen Kelimeler	136

İKİNCİ BÖLÜM: ŞEKİL BİLGİSİ

2. ŞEKİL BİLGİSİ	138
2.1 EKLER	138
2.1.1. İŞLETME EKLERİ	138
2.1.1.1. İSİM İŞLETİMİ	139
2.1.1.1.1. ÇOKLUK EKLERİ	139
2.1.1.1.2. İYELİK EKLERİ	141
2.1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması	144
2.1.1.1.3. DURUM EKLERİ	144
2.1.1.1.3.1. Yalın Durum	144
2.1.1.1.3.2. Belirtme Durumu	145
2.1.1.1.3.3. Yönelme Durumu	147
2.1.1.1.3.4. Bulunma Durumu	149
2.1.1.1.3.5. Ayrılma Durumu	150
2.1.1.1.3.6. Vasıta Durumu	152
2.1.1.1.3.7. Eşitlik Durumu	155
2.1.1.1.4. SORU EKİ	158
2.1.1.1.5. AİTLİK EKİ	159
2.1.1.1.6. İSİM TAMLAMASI	160
2.1.1.1.6.1. Birinci Tür İsim Tamlaması (Belirtili İsim Tamlaması)	160
2.1.1.1.6.2. İkinci Tür İsim Tamlaması (Belirtisiz İsim Tamlaması)	160
2.1.1.1.7. İYELİK ÖBEĞİ	161
2.1.1.2. FİİL İŞLETİMİ	162
2.1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER	162

2.1.1.2.1.1. ZAMANLAR.....	162
2.1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman.....	163
2.1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	166
2.1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman.....	168
2.1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman.....	172
2.1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman.....	174
2.1.1.2.1.2. KİPLER.....	178
2.1.1.2.1.2.1. Emir/İstek Kipi.....	179
2.1.1.2.1.2.2. Dilek Kipi.....	183
2.1.1.2.1.2.3. Gereklilik Kipi.....	184
2.1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER.....	186
2.1.1.2.2.1. Hikaye.....	187
2.1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi.....	187
2.1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi.....	188
2.1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikayesi.....	190
2.1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikayesi.....	191
2.1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikayesi.....	192
2.1.1.2.2.1.6. Emir/İstek Kipinin Hikayesi.....	194
2.1.1.2.2.1.7. Dilek Kipinin Hikayesi.....	194
2.1.1.2.2.2. Rivayet.....	195
2.1.1.2.2.2.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	195
2.1.1.2.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti.....	196
2.1.1.2.2.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti.....	197
2.1.1.2.2.2.4. Emir/İstek Kipinin Rivayeti.....	198
2.1.1.2.2.3. Şart.....	198
2.1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	199
2.1.1.2.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı.....	199
2.1.1.2.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı.....	200
2.1.1.2.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı.....	200
2.1.1.2.2.3.5. Gelecek Zamanın Şartı.....	202
2.1.1.2.3. EK FİİL.....	203
2.1.1.2.3.1. Görülen Geçmiş Zaman Çekimi.....	203
2.1.1.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi.....	205
2.1.1.2.3.3. Şart Çekimi.....	205
2.1.1.2.3.4. Geniş Zaman Çekimi (Bildirme Ekleri).....	206
2.1.1.2.3.5. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi.....	207
2.1.1.2.3.6. ki > erki Pekiştirme Edatı.....	208
2.1.1.2.3.7. -(y)I ⁴ KAn < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki.....	208
2.1.1.2.4. FİİLİMSİLER.....	208
2.1.1.2.4.1. İsim-Fiiller.....	209
2.1.1.2.4.1.1. -mA.....	209
2.1.1.2.4.1.2. -mAK.....	209
2.1.1.2.4.1.3. -(y)I ⁴ ş.....	209
2.1.1.2.4.2. Sıfat-Fiiller.....	210
2.1.1.2.4.2.1. -(y)An.....	210
2.1.1.2.4.2.2. -(V)r.....	210
2.1.1.2.4.2.3. -(A)CAk.....	210
2.1.1.2.4.2.4. dI ⁴ K.....	211
2.1.1.2.4.2.5. -mI ⁴ ş.....	211
2.1.1.2.4.2.6. -Ası.....	211
2.1.1.2.4.3. Zarf-Fiiller.....	211
2.1.1.2.4.3.1. Asıl Zarf-Fiiller.....	211
2.1.1.2.4.3.2. Birleşik Zarf-Fiiller.....	215

2.1.1.2.5. ÇATI EKLERİ	218
2.1.1.2.5.1. Edilgenlik.....	220
2.1.1.2.5.2. Dönüşlülük.....	221
2.1.1.2.5.3. İşteşlik.....	221
2.1.1.2.5.4. Ettirgenlik	222
2.1.1.2.6. SORU EKİ	224
2.1.1.2.7. OLUMSUZLUK EKİ.....	224
2.1.2. TÜRETME EKLERİ.....	226
2.1.2.1. İSİM TÜRETME EKLERİ.....	226
2.1.2.1.1. İsimden İsim Türetme Ekleri.....	226
2.1.2.1.1.1. +CA	226
2.1.2.1.1.2. +cĀz (<cAğİz).....	227
2.1.2.1.1.3. +cI ⁴	227
2.1.2.1.1.4. +cI ⁴ K.....	228
2.1.2.1.1.5. +DAş.....	228
2.1.2.1.1.6. +I ⁴ n	228
2.1.2.1.1.7. +IAmA (+IA-mA).....	229
2.1.2.1.1.8. +II ⁴ , +nI ⁴	229
2.1.2.1.1.9. +II ⁴ .. +II ⁴	230
2.1.2.1.1.10. +II ⁴ k.....	230
2.1.2.1.1.11. +(I ⁴)ncI ⁴	231
2.1.2.1.1.12. +sAl	232
2.1.2.1.1.13. +sI ⁴ z.....	232
2.1.2.1.1.14. +sI ⁴ zII ⁴ k	232
2.1.2.1.1.15. +(ş)Ar.....	233
2.1.2.1.1.16. +(I ⁴)t.....	233
2.1.2.1.2. Fiilden İsim Türetme Ekleri	233
2.1.2.1.2.1. -Ak	233
2.1.2.1.2.2. -AmAk (-A-mAk).....	234
2.1.2.1.2.3. -AnAk	234
2.1.2.1.2.4. -ç	235
2.1.2.1.2.5. -GAn	235
2.1.2.1.2.6. -gI ⁴	235
2.1.2.1.2.7. -GI ⁴ n	236
2.1.2.1.2.8. -GAç	236
2.1.2.1.2.9. -I ⁴	236
2.1.2.1.2.10. -(y)I ⁴ cI ⁴	237
2.1.2.1.2.11. -(I ⁴)k.....	237
2.1.2.1.2.12. -m, -(I ⁴)m	238
2.1.2.1.2.13. -(I)n , -n.....	238
2.1.2.1.2.14. -mAcA (-mA+cA)	238
2.1.2.1.2.15. -mAç / -bAç (<-mAcA)	239
2.1.2.1.2.16. -mAç < mA aş.....	239
2.1.2.1.2.17. -mAn.....	239
2.1.2.1.2.18. -MI ⁴ k.....	240
2.1.2.1.2.19. -mUr.....	240
2.1.2.1.2.20. -tI ⁴ , -(I ⁴)ntı	240
2.1.2.1.2.21. -sAk < -sA-k < -Ig+sA-k	241
2.1.2.1.2.22. -sI ⁴ < -sI ⁴ k (-g)	241
2.1.2.1.2.23. -(I ⁴)ş, -ş	241
2.1.2.1.2.24. -t, -(I ⁴)t.....	241
2.1.2.1.2.25. -v, (-A)v	242
2.1.2.2. FİİL TÜRETME EKLERİ.....	242

2.1.2.2.1. İsimden Fiil Türetme Ekleri	242
2.1.2.2.1.1. +A-.....	242
2.1.2.2.1.2. +(A)l-.....	242
2.1.2.2.1.3. +(A)r-.....	243
2.1.2.2.1.4. +dA-.....	243
2.1.2.2.1.5. +I ⁴ -.....	243
2.1.2.2.1.6. +(I ⁴)k-.....	243
2.1.2.2.1.7. +(I ⁴)r-.....	244
2.1.2.2.1.8. +(I)rgA-.....	244
2.1.2.2.1.9. +LA-.....	244
2.1.2.2.1.10. +rA-.....	244
2.1.2.2.2. Fiilden Fiil Türetme Ekleri	245
2.1.2.2.2.1. -AIA-.....	245
2.1.2.2.2.2. -k- / -(I ⁴)k-.....	245
2.1.2.2.2.3. -p-.....	245
2.2. GÖREV VE ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ	246
2.2.1. İSİMLER.....	246
2.2.1.1. İsim İşletimi.....	246
2.2.1.1.1. Çokluk Eki	246
2.2.1.1.2. İyelik Ekleri.....	246
2.2.1.1.3. Durum Ekleri.....	246
2.2.1.1.4. İsim Tamlaması.....	246
2.2.1.2. İsim Türetimi	246
2.2.1.2.1. İsimden İsim Türetme Ekleri.....	246
2.2.1.2.2. Fiilden İsim Türetme Ekleri	246
2.2.2. SIFATLAR.....	247
2.2.2.2.1. İşaret Sıfatları	247
2.2.2.2.2. Sayı Sıfatları.....	248
2.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	248
2.2.2.2.2.2. Sıralama Sayı Sıfatları	248
2.2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları.....	249
2.2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları.....	249
2.2.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları	249
2.2.2.2.4. Soru Sıfatları	250
2.2.3. ZAMİRLER.....	250
2.2.3.1. Şahıs Zamirleri	250
2.2.3.2. İşaret Zamirleri	252
2.2.3.3. Soru Zamirleri	255
2.2.3.4. Belirsizlik Zamirleri	255
2.2.3.5. Dönüşlülük Zamirleri	255
2.2.4. ZARFLAR.....	256
2.2.4.1. Yer ve Yön Zarfları	256
2.2.4.2. Zaman Zarfları	257
2.2.4.3. Niteleme ve Durum Zarfları	257
2.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları	258
2.2.4.5. Soru Zarfları	258
2.2.5. EDATLAR.....	259
2.2.5.1. Ünlem Edatları	259
2.2.5.1.1. Ünlemler	259
2.2.5.1.2. Seslenme Edatları.....	262
2.2.5.1.3. Sorma Edatları.....	263
2.2.5.1.4. Gösterme Edatları	264
2.2.5.1.5. Cevap Edatları.....	264

2.2.5.2. Bağlama Edatları	267
2.2.5.2.1. Sıralama Edatları	267
2.2.5.2.2. Denkleştirme Edatları	268
2.2.5.2.3. Karşılaştırma Edatları	269
2.2.5.2.4. Cümle Başı Edatları	270
2.2.5.2.5. Sona Gelen Edatlar	275
2.2.5.3. Son Çekim Edatları	277
2.2.6. FİİLLER	281
2.2.6.1. Fiillerde Zaman	281
2.2.6.2. Fiillerde Kip	281
2.2.6.3. Fiillerde Çatı	281
2.2.6.4. Fiillerde Olumsuzluk	281
2.2.6.5. Birleşik Fiiller	281
2.2.6.5.1. İsim + Fiil	281
2.2.6.5.1.1. İsim + eT-	281
2.2.6.5.1.2. İsim + eyle-	282
2.2.6.5.1.3. İsim + gıl- / kııl-	282
2.2.6.5.1.4. İsim + ol-	282
2.2.6.5.1. Fiil + Fiil	283
2.2.6.5.1.1. Tasvirî Fiiller	283
2.2.6.5.1.1.1. Tezlik Bildirenler	283
2.2.6.5.1.1.2. Yeterlik Bildirenler	284
2.2.6.6. Fiil Türetimi	285
2.2.6.6.1. İsimden Fiil Türetimi	285
2.2.6.6.2. Fiilden Fiil Türetimi	285
SONUÇ	286

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİNLER

METİNLER	302
----------------	-----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SÖZLÜK

SÖZLÜK	582
KAYNAKÇA	661
EKLER	672

TABLÖLAR

Tablo 1 : Yalova İli Yerli Ağzı'ndaki Ünlüler.....	44
Tablo 2 : Yalova İli Yerli Ağzı'ndaki Ünsüzler.....	55
Tablo 3 : İyelik Ekleri.....	142
Tablo 4 : Görülen Geçmiş Zaman	164
Tablo 5 : Öğrenilen Geçmiş Zaman	167
Tablo 6 : Şimdiki Zaman.....	170
Tablo 7 : Gelecek Zaman.....	173
Tablo 8 : Geniş Zaman	175
Tablo 9 : Emir-İstek Kipi.....	181
Tablo 10 : Dilek Kipi	184
Tablo 11 : Gereklilik Kipi	186
Tablo 12 : Şahıs Zamirleri.....	252

SEMBOLLER

- A : a, e
- Ā : ā, ē
- C : c, ç
- G : g, ğ
- I : ı, i
- I⁴ : ı, i, u, ü
- K : Konsonant
- U : u, ü
- V : Vokal
- (...) : Metinde anlaşılmayan yer
- :
- : (Ünlülerden sonra) Uzunluk
- : (Şekil Bilgisinde) Fiile bağlanmayı gösterir.
- + : (Şekil Bilgisinde) İsme bağlanmayı gösterir.
- ( ) : (Şekil Bilgisinde) Ekteki o sesin, kelimenin son sesine göre bazen görünüp bazen görünmediğini belirtir.
- > : Okun içi önceki biçimi gösterir.
- >> : Birden çok ses olayını gösterir.
- / : Veya
- // : Sesbirim
- //- : Ön Ses
- //- : İç Ses
- // : Son Ses
- [ ] : Alt sesbirim
- Ø : Sıfır biçimbirim
- (10.1) :Noktadan önceki bölüm metin numarasını, sonraki kısım ise satır numarasını gösterir.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

a. İşaretler:

- ˘ : ünlülerin üzerinde kısalma işareti
- ˉ : ünlülerin üzerinde uzatma işareti
- ◌ : ünsüzlerin altında yok olmak üzere oluş işareti
- ◌ : ulama işareti (altta)

b. Ünlüler:

- à : a -ı arası ünlü
- â : a -o arası ünlü
- á : a -e arası ünlü
- ą : a -u arası ünlü
- è : e -i arası ünlü
- ê : e -ö arası ünlü
- ä : açık e
- í : ı -i arası ünlü
- î : ı -u arası ünlü
- ú : u -ü arası ünlü
- û : u -o arası ünlü
- ő : ö -ü arası ünlü
- ó : o -ö arası ünlü

c. Ünsüzler

- ć : c -j arası ünsüz
- ç : ç -c arası ünsüz
- ć : ç -ş arası ünsüz
- F : f -v arası ünsüz

- ğ : Süreksiz, tonlu, art damak g ünsüzü
ğ : Kalın ünlülerle kullanılan ön damak g ünsüzü
h : hırıltılı h
' : hemze
K : k-g arası ünsüz
K̇ : k-ğ arası ünsüz
k̇ : Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k ünsüzü
k̇ : Süreksiz, tonsuz, art damak k ünsüzü
l̇ : Kalın ünlülerle kullanılan ön damak l ünsüzü
ŋ : Tonlu, damaklı geniz ünsüzü
P : p-b arası ünsüz
r̄ : titreklği uzatılan r
S : s-z arası ünsüz
T : t-d arası ünsüz
t̄ : Kalın ünlülerle kullanılan ön boğumlanmalı t
w : çift dudak v'si

KISALTMALAR

Bibliyografik Bilgiler	Kisaltmalar
Adı geçen eser	age.
Arapça	Ar.
Aynı yer	a.yer
Bakınız	bk.
Cilt	C
Çeviren	ev.
Eski Türkçe	ET
Farsça	Fa.
Karşılaştırmız	krş.
Millî Folklor Araştırmaları Dergisi	MFAD
Orta Türkçe	OT
Page to Page	pp.
Sayı	S
Sayfa	s.
Soruşturma	sor.
Sayfadan Sayfaya	ss.
Türk Dili Araştırmaları Yıllığı	TDAY
Türk Dil Kurumu	TDK
Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü	TKAE
Uludağ Üniversitesi	U
niversitesi	ni.
Ve diğerkleri	vd.
Volume	Vol.
Yayınları	Yay.
Yayına Hazırlayan	Yay. Haz.
Yalova İli Yerli Ağızı	YYA

GİRİŞ

I. YALOVA TARİHİ

I.I. Prehistorik ve Hellenistik Dönem

Yalova'da yapılan arkeolojik kazılar, bu coğrafyanın prehistorik dönem yaşamını yeterli düzeyde açıklayacak duruma henüz getirilememiştir. Bununla beraber, Çalica Deresi civarında plaeolitik çağa ait kazıyıcı tipinde bazı aletlerin bulunduğu bilinmektedir.¹ Samanlı Köyü yakınlarındaki Göztepe Mevkii'nde ise, özellikleri İstanbul Kadıköy İlçesi'ndeki Fikirtepe Neolitik Kültürü ile birtakım benzeşmeler gösteren çanak-çömlek buluntularına rastlanmıştır² ve bunlar M.Ö. 6000'e tarihlenmektedir.³ Yöre; M.Ö. 2000'lerde Hititler, M.Ö. 1200'de Frigler, M.Ö. 700'lerde Kimmerler ve bu uygarlıklardan sonra M.Ö. 74 yılında Roma hakimiyetine girene kadar da Bthynia egemenliği altında kalmıştır.⁴

I.II. Doğu Roma / Bizans Dönemi

Antik Çağ yazarlarının belirttiğine göre Roma Döneminde Yalova coğrafyasında Ksenodochion (Samanlı), Pylai (Çiftlikköy), Heraklie (Ereğli), Helenopolis (Hersek) ve Pythia (Termal) gibi önemli yerleşim yerleri mevcuttu. Pylai (Çiftlikköy), Roma İmparatorluğu hanedan ailesinin sahip olduğu özel bir iskele pozisyonundaydı. Helenopolis (Hersek) ise I. Konstantinius'un hristiyanlığı seçen annesi Helena'nın sıkça vakit geçirdiği bir kentti. I. Iustinianos döneminde, Helenopolis'te birçok mimarî eser yaptırılmıştı. Bunu izleyen dönemlerde de kiliseler, saraylar ve resmi binalarla donatılan kent, büyüklüğüyle dikkatleri çekmiştir. Yine I. Konstantinius ve annesi Helena'nın M.S. 4. yy.'da Pythia (Termal) kentine sıkça gelerek burada imar faaliyetlerine giriştiği ve M.S. 525 yılında İmparatoriçe Theodora'nın 4000 kişilik bir grupla yine Pythia'da önemli imar faaliyetlerinde bulunduğu bilinmektedir.⁵

¹ Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, *Yalova Valiliği 2011 Yılı İl Çevre Durum Raporu*, http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/yalova_icdr2011.pdf, s.23. (10.12.2017)

² Yalova Belediyesi, *Doğa, Sağlık ve Turizm Kenti Yalova*, Yalova: Doğu Ofset, 2012.

³ Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, age., s.23.

⁴ Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Yalova*, Yalova: Mega Ofset Matbaacılık, 2017, s.4.

⁵ Yalova Belediyesi, age., s.12.

I.III. Türk Hakimiyeti Dönemi

Malazgirt Meydan Muharabesi'nin kazanılmasından on yıl sonra Kutalmışoğlu Süleyman Şah yönetimindeki Selçuklu orduları İznik'i ele geçirmiş ve bu şehri başkent olarak ilan etmişlerdir. Süleyman Şah, aynı yıl içinde Bizans imparatoru I. Aleksi Komnenos bir antlaşma yaparak iki ülke arasındaki sınırın Dragon/Yalakdere olarak belirlenmesini sağlamıştır.

1096 yılındaki I. Haçlı Seferleri esnasında bölgede büyük çatışmaların meydana geldiği bilinmektedir. Bu dönemde uzunca süre Hersek'te konaklayan I. Haçlı orduları tüm bölgeyi yakıp yıkmış ve harap etmiştir. 21 Ekim 1096'da Selçuklular, haçlıları Dragon Vadisi'nde pusuya düşürdüseler de I. Haçlı Seferleri'ne katılan asıl büyük orduların bölgeye gelmesiyle beraber geri çekilmek zorunda bırakılmışlardır.⁶ Yalova yöresi bundan sonraki dönemde Osmanlı hakimiyetine geçeceği tarihe kadar Bizans yönetimi altında kalmıştır.

1302 yılında Yalakdere Vadisi boyunca ilerleyerek Yalak Ovası'na inen Osmanlılarla Hersek bölgesinde kıyıya çıkan Bizanslılar arasında gerçekleşen Bafeus Muharebesi'ni Osmanlılar'ın kazanması, sonraki yıllarda Bizanslılara ve Balkan devletlerine karşı sağlanacak kesintisiz başarıların adeta bir işaretçisi olmuştur. Osman Gazi bu zaferle, sınır boylarında yaşayan Türkmenler arasında sağlam bir şöhret edinmiş; beyliği ve soyu egemenlik açısından meşruiyet kazanmıştır.⁷ Halil İnalçık, Osmanlı Beyliği'nin devlet statüsünü bu zaferin ardından elde ettiğini söyler.

Osman Gazi'nin ardından beyliğin başına oğlu Orhan Gazi geçmiştir. Yalova'nın tam anlamıyla fethi Orhan Gazi döneminde İznik ve İzmit'in fethinden sonra, 1337 yılında gerçekleşir.

İlk Osmanlı kroniklerinde "Yalak Ova" veya "Yalak-Abad" olarak anılan yer bir yerleşim yeri değildir ve Karamürsel ile Armutlu arasında kalan bir coğrafi bölgeye işaret eder. Eski devlet salnameleri incelendiğinde 1530 yıllarında İzmit vilayetine bağlı bir kasaba olan Yalak-Abad'dan bahsedildiği görülür. 16. yüzyıla kadar Yalak-Abad olarak anılan bir ilçe olmasına karşın Yalova adlı bir yerleşimin olmamasından yola

⁶ Yalova Belediyesi, age., ss. 17-20.

⁷ Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, age., s.25.

çıkılarak bugünkü Yalova'nın Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı Rüstem Paşa tarafından yaptırılan cami ve hanın etrafında teşekkül ettiğine dair görüşler de mevcuttur.⁸

Yalova, 1867 yılında Bursa Merkez Sancağı'na bağlı bir kaza iken, 1901'de bağımsız İzmit Sancağı'na bağlanmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında Yunan askerî birliklerince işgal edilen Yalova, verdiği büyük mücadele ile 19 Temmuz 1921 tarihinde Yunan işgalinden kurtulmuştur.⁹ Cumhuriyet döneminde ise 1930 yılında Atatürk'ün isteği ile İstanbul'un ilçeleri arasına katılan Yalova¹⁰, 6 Haziran 1995 tarih ve 22305 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 550 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile il haline getirilmiştir. Yalova'da, merkez ilçe dışında Altınova, Armutlu, Çiftlikköy, Çınarcık ve Termal olmak üzere 5 ilçe mevcuttur. İlde toplam 14 belediye ve 43 köy bulunmaktadır.¹¹

L.IV. Yalova İsminin Oluşumu

Yerleşimin Antik Çağ'daki ismi tam olarak bilinmemekle beraber yöreye Pylopythia ve Ksenodochion¹² isimlerinin verildiği bilgisi mevcuttur.¹³ 13. yüzyılda, günümüzdeki Karamürsel ve Yalova arasındaki düz kıyı ovası, Halizones Toprakları ya da Yalak Ovası olarak adlandırılmıştır. Bölgenin Türklerin eline geçmesinin ardından 15.-16. yy.'daki tarihçiler bölge için "Yalakova" ya da "Yalakabad" isimlerini kullanmıştır. 16. yy. tarihçilerinden kimileri Yalakova isminin İzmit ve Yalova'ya egemen olan ve İstanbul tekfuruyla ilişkisi bulunan Yalakonya adında bir kadınla ilgisi olduğu görüşündedirler.¹⁴ 17. yüzyılda Evliya Çelebi, Yalova isminin burayı fetheden Kara Yalvaçoğlu'ndan geldiğini söyler.¹⁵ Katip Çelebi ise Yalakabad isminden

⁸ Yalova Belediyesi, age., s.20.

⁹ Yalova Valiliği, *Yalova Tarihi*, <http://www.yalova.gov.tr/yalova-tarihi>, (10.12.2017)

¹⁰ Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Yalova Kültür ve Turizm Envanteri*, Yalova: Mega Ofset Matbaacılık, 2017, s.10.

¹¹ Yalova Valiliği, *İdari Yapı*, <http://www.yalova.gov.tr/idari-yapi>, (10.12.2017)

¹² Not: "*Bu isim antik kaynaklarda geçmemekle beraber anlamı da bilinmemektedir.*" bk. Nebahat Küçük, *Kurtuluş Savaşında Yalova*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2008, s.5.

¹³ Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <http://www.yalovakulturturizm.gov.tr/TR,128111/yalova-tarihi.html> (10.12.2017)

¹⁴ Sadettin, *Tacü't Tevarih I*, Haz. İsmet PARMAKSIZOĞLU, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1974, s.48.

¹⁵ Zuhuri Danışman, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, İstanbul: Danışman Yayınevi, 1970, ss. 41-42.

bahsetmiş¹⁶ ve kaplıcaların bulunduğu yerin Yalı Ova olarak adlandırıldığını belirtmiştir.

Yalova isminin, Türkçe ve Rumcada "sahil" anlamına gelen "yalı/yalı" ile Türkçe "ova" kelimelerinin birleşiminden oluşan ve "sahildeki ova" anlamına gelen "Yalıova / Yaliova" birleşiminden meydana geldiğini söyleyenler de vardır. Atatürk'ün Türk Tarihi ile ilgili olarak Yalova 'da yaptığı bir çalışmanın altını imzalarken "16/17.8.1931" tarihini yazdıktan sonra "Yalı Ova/ Yalova" diye not düşmüş olması bu anlamda dikkat çekicidir.¹⁷

II. YALOVA'NIN COĞRAFİ DURUMU ¹⁸

II.I. Coğrafi Konumu ve Yüzölçümü

Yalova, Türkiye'nin Kuzeybatısında Marmara Bölgesi'nin Güneydoğu kesiminde yer alır. Kuzeyinde ve batısında Marmara Denizi, doğusunda Kocaeli, Güneyinde Bursa ve Gemlik Körfezi yer almaktadır. Yalova İli 39-40 Kuzey enlemi, 29-61 Doğu boylamları arasında olup denizden yüksekliği 2 metre en yüksek noktası ise 926 metredir. 839 km²lik alanı ile ülke yüzölçümünün %0.11'lik bölümünü kaplamaktadır.

II.II. Yeryüzü Şekilleri

Denizler; Yalova İli Marmara Denizi ile çevrilmiş olup 112 km'lik sahil şeridi dardır ve doğal plaj özellikleri göstermektedir.

Dağlar; İlin güneyinde Samanlı Dağları (867 m) bulunmaktadır. Bu dağların en yüksek noktası Beşpınar Tepesi (926 m)'dir. Armutlu İlçesi ise Taz Dağı'nın batıya doğru devam eden eteklerinde kurulmuştur. Yalova İlinde yer alan başlıca dağlar ve bunların yükseklikleri ise şu şekildedir; Katırlı Dağı (541 m), Karlık Dağı (888 m), Çatallı Tepe (692 m), Taz Dağı (867 m), Dumanlı Dağı (915 m), Samanlı Dağı (867 m), Erikli Dağı (838 m).

Vadiler; Gemlik Körfezi ve Yalova arasında derelerin yataklarında küçük vadiler bulunmaktadır. Bunların en önemlisi Sellimandra Vadisi'dir ve Marmara Denizi'ne

¹⁶ Arif Müfit Mansel, *Yalova ve Civarı*, İstanbul: Müzelet Neşriyat, 1936, s.20.

¹⁷ Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, age., s.20.

¹⁸ Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, age., ss. 4-7.

açılır. Altınova İlçesi'nde ise Yalakdere Vadisi vardır. Teşvikiye Vadisi, bünyesinde bulundurduğu 5 adet şelale ile Yalova'yı şelaleler kenti haline getirir. Yalova'da bunlardan başka çok sayıda küçük vadinin de mevcut olduğunu belirtmek gerekir.

Ovalar; Çınarcık, Gökçedere, Kirazlı, Kılıç ve Taşköprü ile deniz arasında büyüklü küçüklü ovalar oluşmuştur. Bu ovalarda meyve sebze üretimi ile seracılık yapılmaktadır.

Akarsular; Yalova'da en önemli akarsular kaynağını Samanlı Dağları'ndan alır. Dereağzı denilen yerden denize dökülen Samanlı Deresi en geniş ve en uzun akarsudur. Sudüşen Mevkii'nde Nacaklı Deresi bölümünde yaz kış bol suyu olan 30 metrelik şelale bulunur. Hersek Deltası'nı oluşturan Yalakdere ise Altınova sınırları içerisinde konumlanmıştır.

Göller; Yalova'nın tek doğal gölü, krater gölü özelliğini taşıyan Dipsiz Göl'dür. Bunun dışında Termal İlçesinde Gökçe Baraj Gölü, ve Armutlu'da yapay gölet bulunmaktadır.

Yaylalar; İlin en önemli yayları Erikli, Delmece ve Ohune Yaylaları'dır. Bu yaylalar geniş çam ormanlarıyla bezelidir.

Yer Altı Zenginlikleri; Esadiye Köyü'nden Sugören Köyü'ne dek uzanan tepelerin altında Gümüşlü Kurşun Madeni bulunur. Sugören, Soğucak, Çukurköy, Safran ve Kurtköy'de Linyit Kömür Ocakları vardır ancak işletilmemektedir. Bunların dışında birçok köyde de taş ve kireç ocaklarının mevcut olduğu belirtilmelidir.

II.III. İklimi ve Bitki Örtüsü¹⁹

İklimi; Yalova İli'nin iklimi makroklima tipi olarak Akdeniz ve Karadeniz İklimleri arasında bir geçiş niteliği taşır. Kimi dönemlerde ise karasal iklim özelliklerini yansıtır. İlde kışlar ılık ve bol yağışlı, yazlar sıcak ve kuraktır.

Bitki Örtüsü; Yalova'nın bitki örtüsünü makiler ve orman alanları oluşturmaktadır. Ormanlık alanların yok edilmesiyle makilik alanların genişlediği

---

¹⁹ Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, age., ss. 7-8.

saptanmıştır. Ormanlık alanlarda genellikle kayın, meşe, gürgen, kestane ve ıhlamur ağaçları yetişmektedir.

II.IV. İldeki İdari Birimler

Yalova İli, Merkez ilçe ile birlikte Altınova, Armutlu, Çınarcık, Çiftlikköy ve Termal olmak üzere 6 ilçeden oluşmaktadır. 6 ilçesi ve 8 beldesiyle birlikte toplam 14 belediyesi vardır. Merkez ilçede 1 (Kadıköy), Altınova'da 3 (Kaytazdere, Tavşanlı, Subaşı), Çınarcık'ta 3 (Koruköy, Teşvikiye, Esenköy), Çiftlikköy'de 1 (Taşköprü) belde belediyesi bulunmaktadır. Yalova; Armutlu'da 5, Çiftlikköy'de 10, Çınarcık'ta 3, Merkez İlçe'de 11, Termal'de 2 ve Altınova'da 13 olmak üzere toplam 44 köye sahiptir.

III. YALOVA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI

Yalova ile ilgili en eski nüfus bilgisi 1523 yılına aittir. 1523 yılında İzmit Sancağı'na bağlı Yalak-Abad Kazası'nda 1006 hane yaşamaktaydı.²⁰ 1831 nüfus sayımındaki Yalak-Abad nüfusu 3929'dur.²¹ Cumhuriyet döneminde ise 1935 yılında 16.840'a ulaşan nüfus, 1970 yılında 42.589'a²² ve 2016 yılında da 241.665²³'e yükselmiştir.

III. I. Bir Göç Şehri: Yalova

Yalova tarih boyunca; Bithynler, Helenler, Romalılar, Slavlar, Bulgarlar, Rumlar, Ermeniler ve Türkler gibi çok sayıda ulusu ağırlamıştır.²⁴ Kentin Osmanlı topraklarına katıldığı dönemde ise bölgede Rum ve Ermeni nüfus ağırlıktaydı. Yöredeki Osmanlı egemenliğinin bir sonucu olarak Müslüman-Türk nüfusun sayısı burada giderek artış gösterdi.²⁵ 17. yüzyılda Celalîlerden kaçan Ermeniler de Yalova bölgesine yerleştiler.²⁶ Kırım Savaşı (1853-1856), Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878), Osmanlı-

²⁰ Mehmet Kaya, "XIX. Yüzyılda İzmit (Kocaili) Sancağı'nın Demografik Durumu ve İskan Siyaseti", Ankara: *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 26/41, 2007, s. 64.

²¹ Kaya, age., s.65.

²² Yalova Valiliği, *Nüfus Durumu*, <http://www.yalova.gov.tr/nufus-durumu> (10.12.2017)

²³ Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1590 (10.12.2017)

²⁴ Yalova Belediyesi, age., s.32.

²⁵ Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, age., ss. 26-27.

²⁶ Yalova Belediyesi, age., s.32.

Yunan Savaşı (1897), Balkan Savaşı (1911-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918), Kurtuluş Savaşı (1923) gibi savaşlar esnasında ve cumhuriyetin ilanından sonra Yalova'da büyük nüfus değişiklikleri meydana geldi. Bu dönemlerde Yunanistan'dan, Bulgaristan'dan, Yugoslavya'dan, Romanya'dan ve Kafkas Bölgesinden gelen muhacirler Yalova ve çevresine yerleşti, bunun yanında bazı unsurlar da göçle yahut mübadele yoluyla bu bölgeyi terk ettiler.²⁷ Nispeten yakın dönemlerden itibaren ise Türkiye'nin ekonomik açıdan daha az gelişmiş bölgelerinden Yalova'ya doğru yoğun bir göç dalgası söz konusu olmuştur.

III. II. Yerlilik Kavramı

Yukarıda da bahsedildiği üzere Yalova bir göç şehridir. Bu denli karmaşık nüfus yapısına sahip bir bölgede yerlilik - muhacirlik kavramlarının sınırlarının çizilmesi de bir hayli güçtür. İlçeler ve köyler arası iletişimin son derece kuvvetli olduğu dışa dönük Yalova halkını oluşturan birimler, başta kültürel ve sosyal alanlar olmak üzere her alanda birbirleriyle alışveriş halindedir. Peki bu çalışmada yerli olarak nitelendirilen unsurları belirlemede hangi özellikler esas alınmıştır?

Bu çalışmada, konuşurları yerli olarak tanımlanan ağızları derleme konusuyla ilgili olarak birincil öncelik ziyaret edilen yerleşim yerlerinin ahalisinin çoğunlukla kendilerini Manav yahut yerli tabirleriyle tanıtan ve bu sosyal kimliği benimseyen kimselerden oluşması hususu olmuştur.

Yukarıda da görüleceği üzere 14.-15. yüzyılda bölgede gerçekleşen ilk yoğun Türk yerleşiminin ardından göç konusundaki büyük hareketlenmeler çoğunlukla 19. yüzyıl ve sonrasında meydana gelmiştir. Günümüzde Yalova'da kendilerini Manav yahut yerli olarak tanıtan kimselerin yaşadığı köylerin birçoğunun, 14.-18. yüzyıllar arasında bölgeye yerleşen Müslüman-Türklerin yaşadığı köylerin devamı niteliğindeki köyler olduğu görülmüştür. O halde, bilhassa 19-20. yüzyıllarda çeşitli tarihî hadiseler sebebiyle değişik coğrafyalardan Yalova'ya göçerek bu yöreye yerleşen Türk unsurların çoğunlukla muhacir ve 14.-15. yüzyıllarda fetih hareketleri ve bu hadiseleri takip eden birkaç yüzyıl içinde buralara yerleşen Türk unsurların ise çoğunlukla Manav olarak

---

²⁷ Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, age., ss. 27.

adlandırıldığı söyleyebiliriz. Türk olmayıp, bu göçlere dahil olan unsurlar ise mensubu oldukları halkların adlarıyla anılırlar.

Bu doğrultuda Yalova Merkez İlçesinden Samanlı, Kazımiye ve Kirazlı; Termal İlçesinden Akköy, Çınarcık İlçesinden Çalıcı ve Şenköy, Çiftlikköy İlçesinden Çukurköy (Yerli Mahallesi), Denizçalı, Dereköy, İlyasköy ve Gacık ve Armutlu İlçesinden de Kapaklı ile Fıstıklı ahalisinin çoğunlukla kendilerini yerli yahut Manav olarak isimlendirdiği tespit edilerek çalışmaya bu köylerin konuşurları dahil edilmiştir. Altınova İlçesinde ise yerli köyü tespit edilememiştir.

III.III. Manavlık Kavramı ve Yerlilik İlişkisi

Manavlık hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında, bu kavramın birbirinden farklı birçok şekilde tanımlandığı görülecektir.²⁸ Muharrem Özden, "Bilecik İli Ağız İncelemesi"²⁹ isimli çalışmasında bu tanımlamaları ve kendi manavlık tanımını şu şekilde anlatır;

"Manavlar, yazılı eski kaynakların cemaatler bölümünde "Manavlar", "Manavlı"(Manavlu), "Manavlar Parakendesı" biçiminde ve Yörükân Taifesi'ne bağılı bir topluluk olarak gösterilmektedir. Ayrıca farklı kaynaklarda Manav; "Batı Anadolu'ya dışarıdan gelen (göçmen/muhacir) ve göçebelikten yerleşmiş (Yörük) nüfus dışında eskiden yerleşmiş köylere / köylülere verilen ad veya "Yerli Halk", "Yerleşik Türk / Türkmen Topluluğu" ya da "Yerli olan, muhacir olmayan" ve yahut "hareketli nüfusa karşın yerini değıştirmeyen, devamlı olarak orada oturan topluluk üyeleri, "Rumca yüzyıl anlamına gelen ve yörede yüzyıldan fazla yerleşik olarak yaşayan Türkçe konuşan topluluk" olarak da tanımlanmaktadır. Yani Manav; "bir yere sonradan gelenleri, yerleşik olanlardan ayırt etmek için kullanılan" ve "Türkçe dışında dil bilmeyen" topluluk anlamında kullanılan bir kavramdır ."

Muharrem Öçalan ise Manavlık kavramı hakkında, *"Manav kelimesi bir etnik alt kimlik ifade etmez. Marmara bölgesinin değışik illerine dağılılan ve kendilerini yörenin en eski yerleşik Türkleri olarak tanımlayan Manavlar için en öz ifade, bir*

²⁸ bk. Fatih Doğru, *Eskişehir İli Manav Ağızları*, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2017.

²⁹ Muharrem Özden, *Bilecik İli Ağız İncelemesi*, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2009, s.23.

yörüğün ağzından derlediğimiz “yörüğün yörümüne manav deriS” cümlesi sayılmalıdır.³⁰ demiştir.

Antropoloji Sözlüğü'nde³¹ konu ile ilgili olarak yer alan, “Batı Anadolu’da yaşayan yerli halka verilen ad. Özellikle Sakarya, Bilecik, Bursa ve Eskişehir illerinde yerli halkın bu adla anılması çok yaygındır. Bunun en önemli nedeni, bu illerin 1877-78’den itibaren Kafkasya’dan, Kırım’dan ve Balkanlar’dan çok yoğun göç almış olması ve grupların birbirini tanımlama biçiminin bu yüzden görünür hale gelmesidir (...) Kendilerini Manav olarak tanımlayan insanların bir ‘göç’ hikâyeleri veya geçmişe atfedebilecekleri bir etnik referans bulunmamaktadır. Bu nedenle Manavların Cumhuriyet’ten sonra kendilerini özdeşleştirdikleri kimlik, Türk kimliğidir.” şeklindeki bilgiler de dikkate değerdir.

Yalova İli’nde de yerlilik ve manavlık kavramları çoğu zaman aynı anlama gelecek şekilde kullanılır. Bu çalışmada da birçok kaynak kişiye “Manav diye kime denir?” diye soruldu. Alınan cevaplar ise hep aynı doğrultuydu. Bu cevaplardan birkaçı aşağıda sıralanmıştır.

Çiftlikköy İlçesi, Dereköy Köyü’nden Ahmet Lafçı, Manavlığı “meselā mācır diyil laz diyil kürt diyil manāw köwün yerli insanına biz borda manav dēriS” (23.4) şeklinde tanımlamıştır. Aynı köyden Mustafa Yıldırım’ın tanımı da benzerdir; “buranın yerlisine bizim manav derlē manav diyolā dışādan gelmeye mācır yāhud laz pomaK öle bi şe derler” (27.2) Merkez İlçe, Samanlı Köyü’nden Metin Pehlivan bu kavram hakkında “manav eskilere deniyo gülüm buraya gelmiş ilk gelennere manav derlē undan sora mācırı geldi gürcüsü geldi lazı geldi ama ilk bu kowde durannara manav derler yerli” (39.2) demişken Termal İlçesi Akköy Köyü’nden Mehmet Bayraktar; “manav işşe köwün yerlilēne manav derlēdi göçmüş ama çok_eksi” (41.2) demiştir. Çınarcık İlçesi Çalica Köyü’nden Hüseyin Doğan Yılmaz’ın manavlık hakkındaki soruya verdiği cevap “ biz de manavız soyumus şēden asyadan gelme (...)benim dedemin dedesinin dedesi burda dōmuş artıK geri kalanı nerden geldi bilmiyorum” (10.1) biçiminde iken

³⁰ Muharrem Öçalan, “Sakarya - İzmit Yöresi Yerleşik Türkmenleri (Manav) Ağızlarında Ötümsüz Patlayıcı Ünsüz Değişmeleri”, Kocaeli: I. Uluslararası Kocaeli ve Çevresi Kültür Sempozyumu, 2006.

³¹ Kudret Emiroğlu-Suavi Aydın, *Antropoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003, ss. 566-577.

Armutlu İlçesi'nden Hediye Dinçer'in cevabı ise "*manav_işe (...) buranın_âskisine s̄ölüyolādi*" (8.95) biçimindedir.

Manavlık hakkında, bahsedilenlerden farklı birçok görüş daha vardır. Yalova'da ise yerlilikle hemen hemen aynı anlamda kullanılan Manavlık kavramı, çoğu yukarıda belirtilen şu hususları bünyesinde barındırır;

- Bir yere sonradan gelenleri, yerleşik olanlardan ayırt etme, yerlilik,
- Türkçe dışında dil bilmeme,
- Bir 'göç' hikâyesi veya geçmişe atfedilebilecek Türklük dışında bir etnik referans bulunmama,
- Bölgeye ilk gelen Müslüman-Türklerin yahut yöreye muhacir unsurlara nispeten çok eski tarihlerde gelmiş Müslüman-Türk kimselerin soyundan gelme.

III.IV. Yalova'daki Yerli Köyleri

MERKEZ İLÇESİ:

Samanlı Köyü

Müslüman halkın "Urum Mahallesi" olarak adlandırdığı köyün batısındaki kısımda 19. yüzyılın ortalarına kadar gayrimüslim Rumların varlığı devam etmekteydi. Bu doğrultuda köyü Bizans dönemindeki Ksenodochion isimli yerleşim yerinde konumlandırmak ve burada eskicil Rum unsurlardan bahsetmek mümkündür.³² Fakat Yalova'daki en eski Osmanlı yerleşimcilerinden bir kısmını ağırlayan Samanlı Köyü'nde Müslüman-Türk unsurların sayısının Osmanlı fethinin ardındaki erken dönemlerde köydeki ana unsur olacak sayılara ulaştığı tahmin edilebilir. Zira 17. yüzyılda Samanlı Köyü'nü ziyaret eden Evliya Çelebi, köy hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Evliya Çelebi'nin yöre ile ilgili yazdıklarına göz atıldığında çoğunlukla yalnızca Müslüman-Türk yerleşimler hakkında bilgiler sunduğu ve gayrimüslim köylerle ilgili genelde bilgi vermediği veya çok az bilgi verdiği görülecektir. Tarihî kayıtlara göre 1573 yılında

³² Şahin Kılıç, Raif Kaplanoğlu, "Osmanlı Kuruluş Devrinde; Doğu Marmara Kıyılarında Türk İskânı", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Yıl:14, Sayı:31, 2016, ss. 27-45.

köyde 64 neferin yaşadığı bilinmektedir.³³ Bugün Samanlı Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin işte bu ilk Osmanlı yerleşimcilerinin kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

Kazımiye Köyü

1530 tarihli tahrir defterinde de açıkça yazıldığı üzere 16. yüzyılda 31 müslüman ve 4 hristiyanın yaşadığı Müslüman-Türk ağırlıklı bir yerleşimdi. Aynı bölgede eski bir Bizans yerleşimi olduğu da bilinmektedir.³⁴ Bu köyün, Kazımiye ismini almadan önceki adı Yortandı. Yine Yalovadaki en eski Osmanlı yerleşimlerinden biridir. Bugün Kazımiye Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin sözü edilen ilk Osmanlı yerleşimcilerinin kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

Kirazlı

1530 tarihli tahrir defterinde bu köyde o dönemde 32 hanelik bir yerleşim olduğundan bahsedilir.³⁵ Bugün, köyün ahalsinin bir kısmı kendilerini Manav/yerli olarak tanımlamaktadır.

TERMAL İLÇESİ:

Akköy

Akköy, en eski Osmanlı yerleşimlerinden biridir. Bu köyün 1326 yılında Karamürsel'in fethini takiben Orhan Gazi tarafından kurduulduğu ve ilk ahalsinin Kayı Boyu Türkmenlerinden Yörüklerin yerleşik hayata geçenleri olduğu söylenir. 1530 senesinde köyde 8 hane yaşıyordu.³⁶ Bugün Akköy Köyü'nde kendilerini Manav/yerli

³³ Kılıç, Kaplanoğlu, age. , s.34.

³⁴ Raif Kaplanoğlu, "*Osmanlı Kuruluş Döneminde Yalovanın Kuruluşu ve Bölgedeki Eski Yerleşim Yerleri*", https://www.academia.edu/5413126/Osmanlı_Kuruluş_Döneminde_Yalovanın_Kuruluşu_ve_Bölgedeki_Eski_Yerleşim_Yerleri (10.12.2017)

³⁵ a. yer

³⁶ Kaplanoğlu, age., ss. 1-7.

olarak tanımlayan ahalinin, ilk Osmanlı yerleşimcilerinin kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

ÇINARCIK İLÇESİ:

Çalica

Bölgenin en eski Türk yerleşimlerindenidir. 1455 yılındaki vakıf kaydından köyde hristiyan unsurların var olmadığı anlaşılmaktadır. 1530 tarihli tahrir defterine göre 49 hanelik nispeten büyük bir yerleşim yeri idi.³⁷ Günümüzde nüfusu Manav - muhacir karışıktır. Çalica Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin, ilk Türk-Müslüman yerleşimcilerin kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

Şenköy

Eski adı Kocadere-i Bâlâ'dır. Rumların yaşadığı Katırlı Köyü ile Ergene Köyü civarına Osmanlı'nın kuruluşunun hemen ardından, uç karakol görevi yapması için kurdurulmuştur. 1530 tarihli tahrir defterine göre o dönemdeki nüfusunun dağılımı 77 müslüman ve 38 hristiyan şeklinde idi.³⁸ Bugün Şenköy Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin buraya yerleşen ilk Osmanlı yerleşimcilerinin kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

ÇİFTLİKKÖY İLÇESİ

Çukurköy

Yalova'nın en eski Türk-Müslüman köylerinden biri olan Çukurköy'ün, buraya Kütahya'nın aynı isimli beldesinden göçen Türk unsurlar ve Erzincan'ın Kemaliye isimli ilçesinden gelen aileler tarafından kurulduğu söylenir. Tahrir defterine göre 1530'da nüfusu 19 hanedir. Çukurköy'deki kaynak kişilerimizden Ferhunde Kılıç köyün kuruluşu hakkında şunları söylemiştir; "biSim tē dedelerimizin dedeleri küfahyanın

---

³⁷ Kaplanoğlu, age., ss. 1-7.

³⁸ a. yer

taFşannı köyü mü çukurköyü tavşannı ilçesi mi nēse işTe .... çukurköy deye ordan göç etmişle buraya çıkmış gelmişle buraya da ordaki ordan çukurköyden gelince buraya da çukurköy goymuşla küfahyadan" Bugün Çukurköy ahalisi, köylerinin ağırlıkla Manavların yaşadığı bölümüne Manav Mahallesi, çoğunlukla muhacirlerin yaşadığı kısmına ise Muhacir Mahallesi demektedirler. Zira 1927, 1951 ve 1978 yıllarında Bulgaristan göçmeni muhacirleri de bu köye yerleşmişlerdir.

Denizçalı

16. yüzyılda isminin Tonguzcalu³⁹ / Donuzcalu⁴⁰ / Gödelü⁴¹ olduğu tahrir ve muhasebe defterleri aracılığıyla tespit edilebilen köyün Yalova'nın en eski Türk yerleşimlerinden biri olduğu ve Osmanlının yöreyi fethinden hemen sonra kurulduğu söylenilmektedir. Bugün Denizçalı Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin buraya yerleşen ilk Osmanlı yerleşimcilerinin kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

Dereköy

Tapu-tahrir defterlerine bakılarak 16. yüzyılda Yalakabad Kazası'na bağlı Dere isimli bir köy olduğu görülebilmektedir.⁴² Bugün Dereköy ahalisi kendilerini Manav/yerli olarak tanımlamaktadırlar.

İlyasköy

16. yy.'da İstanbul Beyazıt Camii'nin yapımında, günümüzdeki İlyasköy'ün bulunduğu alan kereste deposu olarak kullanılmıştır. Beyazıt Camii'nin inşaatından kalan fazla kerestelerden depo olarak kullanılan yere bir cami yaptırıldığı ve daha sonra bu caminin etrafına gelip yerleşenlerin bu köyün ahalisini meydana getirdikleri söylenir. Hatta camiinin yapımına vesile olan İlyas isimli bir ustanın bu köye ismini verdiği de anlatılmaktadır. Köyde M.Ö. 500 yılına tarihlenen bir de stel vardır ve bu da söz konusu

---

³⁹ Ahmet Gündüz, "Tapu Tahrir Defterlerine Göre Kocaeli ve Çevresindeki Yer Adları Hakkında Bir Değerlendirme", Kocaeli: *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu-I*, 2014, s.479.

⁴⁰ Osmanlı Yer Adları II, *Anadolu, Karaman, Rum, Diyarbakır, Arap ve Zulkadiriye Eyaletleri (1530-1556)*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı Yay., 2013, s.433.

⁴¹ Defter-i Hakanî Dizisi:1, *438 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530) II*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı Yay., 1994, s.134.

⁴² Ahmet Gündüz, age., s.480.

yerleşim yerinin geçmişinin daha eskilere dayandığını göstermektedir.⁴³ 16. yy. tahrir defterlerine bakıldığında köyün Aleksî ve İlyas olmak üzere iki isimle adlandırıldığı⁴⁴ ve 1530'da Aleksî'de 8 hane nüfusun yaşamakta olduğu görülür. Bu bilgiler bize köyde gayri-müslim nüfusun da var olduğunu düşündürmüştür. Zamanla köy tamamen Türkleşmiş olmalıdır. Bugün İlyasköy'de kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin, 16. yy.'da buraya yerleşen ilk Türk unsurların kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

Gacık

İsmi, obasını bu köye taşıyan bir yörük kadınından aldığı rivayet edilen Gacık Köyü'nün, Yalova'nın eski Türk yerleşimlerinden biri olduğu söylenir. Köyde 17. yy'dan kalma bir hamam da mevcuttur. Yörenin çok uzun yıllar boyunca bir yerleşim alanı olarak kullanıldığını da köyde bulunan stelden anlaşılmakta ve bu alanın yaşam alanı olarak kullanılışı M.Ö. 1. y.y.'a kadar geri götürülebilmektedir.

ARMUTLU İLÇESİ

Kapaklı Köyü

Kapaklı Köyü 1323 tarihli ve Orhangazi'nin eşi olan Asporça Hatun Vakfı'na kayıtlı olduğundan bölgedeki Müslüman-Türklerin ilk sahil köylerinden biri olarak sayılabilir. Bu köyün Gemlik ve Bursa henüz fethedilmeden vakfedilmiş olması ilkin bir Rum yerleşimi olup Osmanlı'nın iskan politikası nihayetinde buraya yerleştirilen Türk nüfusun ardından İslamlaşmış Türkleşmiş olabileceğini akla getirir. Fakat köyün 14.-15. yy.'larda gayrimüslim köyü olup olmadığına dair belgeler elde mevcut değildir. Bununla birlikte 1530 yılına gelindiğinde Kapaklı'da Rumların da yaşadığı tahrir defterlerinde kayıtlıdır. Bu köyün avarızları doğrudan Sultan'a giderdi ve köy, Samanlı Dağları'ndan her sene üç bin kürek yapmakla görevli idi.⁴⁵ Bugün Kapaklı Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin buraya Osmanlı'nın ilk yıllarında yerleştirilen Türk nüfusun kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür. Köyün ismi, köyün

⁴³ Çiftlikköy Kaymakamlığı, <http://www.ciftlikkoy.gov.tr/ilyasky> (11.12.2017)

⁴⁴ Osmanlı Yer Adları II, age., s.106.

⁴⁵ Kılıç, Kaplanoğlu, age. , ss. 32-33.

ilk Türk- Müslüman yerleşimcileri ile Kapaklı Yörükleri arasında bir bağlantı olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir.

Fıstıklı Köyü

1530 yılına gelindiğinde 60 haneli bir köydü. Bu köyün avarızları doğrudan Sultan'a giderdi ve köylü, Samanlı Dağları'ndan her sene üç bin kürek yapmakla görevli idi.⁴⁶ Bu yüzden köyün eski adı Kürekçi'dir. Köyün ilk nüfusunun Aydın-Nazilli'den buraya getirilen Türklerden oluştuğu söylenir. Bugün Fıstıklı Köyü'nde kendilerini Manav/yerli olarak tanımlayan ahalinin buraya Osmanlı tarafından yerleştirilen Türk nüfusun kültürel mirasçıları olduğunu söylemek mümkündür.

IV. ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEM

Yalova İli Yerli Ağzı (YYA) metinleri derlenmeden önce özenli bir saha araştırması yapılmış ve yerli/Manav unsurların yaşadığı yerleşim yerleri tespit edilmiştir. Ardından, belirlenen 13 yerli köyüne ziyaretler düzenlenerek seçilen kaynak kişilerden 1000 dakikaya yakın ses kaydı toplanmıştır. Bu ses kayıtları arasından çalışmada kullanılması uygun bulunan örnekler ayıklanarak araştırmamızın "Metinler" bölümünde değerlendirilmiştir.

Konu başlıkları ölçeği "Metinler" bölümünde elden geldiğince geniş tutulmaya çalışılarak kavram alanı açısından kapsayıcı bir çalışmanın ortaya çıkması hedeflenmiştir. Daha önce YYA hakkında müstakil herhangi bir bilimsel ağız çalışması yapılmamıştır. Bu çalışma, YYA'nın kelime varlığından örnekleri kapsamlı bir şekilde ilk defa yansıtabileceği açısından bilhassa önemsenmiş ve halk bilimsel malzemeler⁴⁷ de derlenen metinlere dahil edilmeye çalışılmıştır. Derlenen metinler çoğunlukla düğünler, nişan adetleri, kız istemeler, kına geceleri, hıdrellezler, bayramlar, Yalova Katliamı, savaşlar, depremler, yemekler, aile yaşantısı, dikiş-nakiş, tedavi yöntemleri, tarım, hayvancılık, masallar, ninniler, türküler, maniler, tekerlemeler, efsaneler, halk inanışları, çocuk oyunları, avcılık, doğum adetleri, cenaze adetleri, askerlik hatıraları,

⁴⁶ Kılıç, Kaplanoğlu, age. , ss. 32-33.

⁴⁷ Bu çalışmada yer alan çocuk oyunlarının bir kısmı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. M. Öcal Oğuz, Petek Ersoy, *Türkiye'de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları:4, 2007.

asker uğurlamaları, köy isimlerinin kaynakları, hayvan adlandırmaları, bitki adlandırmaları, sportif faaliyetler, hastalıklar, meslekler, muhacirlik, manavlık/yerlilik v.b. konuları içerecek şekilde belirlenmiştir.

Ses kayıtları yapılırken "*Sony Icd-hx240*" marka ve modellenli ses kayıt cihazı kullanılmış, metinler "*Sony Sound Organizer v.2.0.01*" isimli bilgisayar programı aracılığıyla dinlenerek çeviriyazıya aktarılmıştır. Çeviriyazı sistemi konusunda - birtakım farklı tercihler dışında- Türk Dil Kurumunca kabul edilen işaretler esas alınmıştır. Bu işaretleri çalışmaya aktarmak için kullanılan yazı fontu "*Gentium Plus Compact*" isimli fonttur.

Çalışmanın ses bilgisi ve şekil bilgisi bölümleri, çeviriyazıya aktarılan 41 adet metin üzerinden çeşitli fişleme yöntemleri kullanılarak oluşturulmuş, incelenen örneklerin yazı dilindeki karşılıkları anlamlandırmayı kolaylaştırmak adına örneklerin yanlarında tırnak içinde belirtilmiştir. Sözlük kısmının hazırlanmasında "*Türksözdiz v1.2*" isimli programdan yararlanılmıştır.

Çalışmanın iskeleti Gürer Gülsevin'in Uşak İli Ağızları⁴⁸ ve Erdoğan Boz'un Afyonkarahisar Merkez Ağzı⁴⁹ isimli çalışmalarında uyguladıkları yöntemlere dayandırılarak ortaya çıkarılmış ve bu yetkin çalışmalardan birçok açıdan faydalanılmıştır. Söz konusu yöntemin bu çalışmaya yansıtılışı aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir;

Giriş, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sonuç, Çeviriyazılı Metinler, Sözlük, Kaynakça.

---

⁴⁸ Gürer Gülsevin, Uşak İli Ağızları (Uşak İli Ağızları), Ankara: TDK Yayınları, 2002.

⁴⁹ Erdoğan Boz, Afyonkarahisar Merkez Ağzı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.

Sözlük bölümünün oluşturulmasında ise aşağıdaki yöntemler uygulanmıştır;

a. “Sözlük”te, yazı dilimizde olmayan ya da yazı dilimize göre farklı ses bilgisel nitelikler taşıyan kelimelere yer verilmiştir.

b. Her madde başı için yalnızca bir adet referans gösterilmiştir. [Örn. (Metin No. Metin Sıra No), (41.8)].

c. Eğer çekimlenmiş durumları kelimelerin kök ya da tabanında değişiklik yapmışsa ve bu kelimeler çekimlenmemiş biçimleriyle metinlerde geçmiyorsa, bahsedilen kelimeler için derleme alanlarına tekrar gidilerek tek tek soruşturma yöntemiyle bu kelimelerin çekimlenmemiş biçimleri tespit edilmiş, bunlardan yazı dilimizde olmayanlar seçilmiş ve sözlüğe çekimlenmemiş şekilleri ile aktarılmıştır. (Böyle kelimeler sözlükte yanlarındaki “*” işareti ile belirtilmiştir.)

d. Geçirdiği ses değişiklikleri sebebiyle çok farklılaşmış veya anlam karışıklığına yol açabileceği düşünülen kelimeler, tanımlamayı kolaylaştırmak adına, ya çekim ekli biçimleriyle ya da komşu bir sözcük ile birlikte sunulmuştur; (Örneğin, ”oT-“ yerine “oTdum” “oturdam”, “os-“ yerine “ossun” “olsun”, vb.) (Madde başı durumundaki kelimenin ilk sesi, herhangi bir benzeşme sonucu değişmiş biçimi gösteriyorsa, bu durumu açıklayan birleşik yapı parantez içinde gösterilmiştir. Örnek: **nira (yüz bin nira):** lira (36.20), vb.)

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SES BİLGİSİ

1.1. SESLER

1.1.1. ÜNLÜLER

1.1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ

YYA'da yazı dilindeki /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ ünlülerinin yanı sıra birtakım ses olayları sonucunda ortaya çıkan ve boğumlanma özellikleri değişen başka ünlülere de rastlanılmaktadır.⁵⁰

1.1.1.1.1. YAZI DİLİNDE BULUNMAYAN ÜNLÜLER

1.1.1.1.1.1. á ünlüsü

/a/ ünlüsüyle /e/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı kalın, yarı ince, düz ve geniş bir ünlüdür.⁵¹

- ❖ Çoğunlukla bu kullanım inceltici özelliği olan /c/, /ç/, /s/, /ş/, /y/, /z/ gibi ünsüzlerin yanında görülmüştür;

bāzı arkadāşlē çatıyolā bana (1.206)

sen ne zāman ölcen diyolā (1.207)

unu bele çevürüyorsun tokáč gibi (4.115)

annatılıcáK gibi diyil (20.93)

eve zor geldim böle soluK soluyámíyóm (31.154)

⁵⁰ Diğer ağız çalışmalarıyla yapılan karşılaştırmalarda Erdoğan Boz'un "Afyonkarahisar Merkez Ağzı" isimli çalışmasında yaptığı karşılaştırmalar temel alınmıştır. Bu karşılaştırmalar, başka eserlerle de desteklenerek sayıları çoğaltılmıştır.

⁵¹ krş. Erdoğan Boz, *Afyonkarahisar Merkez Ağzı*, s.25.

Ahmet Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1997, s.21.

Ahmet Bican Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1983, s.51.

M. Emin Eren, *Zonguldak Bartın Karabük İlleri Ağızları*, TDK Yayınları, 1997, s.19.

Münir Erten, *Diyarbakır Ağzı*, TDK Yayınları Ankara, 1994, s. 3.

Tuncer Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları 1988, s.19.

Emin Kalay, *Edirne İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1998, s.15

Zeynep Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1994, s.6.

Zeynep Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları 1988, s. 29.

Selahattin Olcay, *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1995, s.16.

Sadettin Özçelik, *Urfa Merkez Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1992, s.13.

Mukim Sağır, *Erzincan Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1995, s.19.

Mukim Sağır, "Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı", *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, C3/3, Bahar 2008, ss.563-578.

- ❖ YYA'da ötümsüz /k/ ünsüzü ile biten kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında kelime sonunda “k>g>ğ>y” değişimi yaygındır. Bu değişim gerçekleştiğinde /y/ komşuluğundaki kalın ünlülerin yarı incelmesi YYA için karakteristiktir ve bu durum /a/ ünlüsü için de geçerlidir.

gelin koltúyá verildi derler (25.285)

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri /á/ ünlüsünü ortaya çıkarır;

beygir_eti filán yediK diyú (12.25)

hani kültür mantarı yetiştirmeK için öle bi meráK_eTdiK (16.207)

1.1.1.1.1.2. à ünlüsü

/a/ ünlüsüyle /ı/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı geniş, yarı dar, düz ve kalın bir ünlüdür.⁵²

- ❖ Ünlüleri daraltma veya inceltme eğiliminde olan /c/, /ç/, /s/, /ş/, /y/ gibi ünsüzlerin yanındaki /a/ sesleri /à/ şeklinde görülebilmektedir;

ben paralan oyalâyom bu türbannarı (3.2)

kışinsà meselâ bölle peK dışarda yaPmazlardı yâni (13.33)

pirinşdir şeydir alıcàK eve getirceK (17.32)

ğayınnam annayışlı bi kadındı (18.21)

ğarşıya baKmàcàn baKınmàcàn önüne baKàÇàn (32.18)

sacàyaK vâdı ateş su ısıTidiK (32.46)

çingenner gelir kasımpaşàdan (35.13)

⁵² krş. Ali Akar, *Muğla ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 2013, s.32; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.51; Boz, age., s.26; Gülensoy, age., s.19; Gürer Gülsevin, *Uşak İli Ağızları.*, s.13; Gönül Erdem Nas, *Anamur ve Yöresi Ağızları*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2014, s.34; Ali İhsan Yapıcı, *Aydın ve Yöresi Ağızları*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2013, s.30.

- ❖ Bazı açık hecelerin son seslerindeki /a/ ünlüleri daraltıcı ünsüzlerin komşuluğunda olmasalar dahi /â/ şeklinde kullanılabilir;

undan sonâ binmeyen a ğız binem de acıK ekinlerimiz büyüsün der (18.129)
oraK biçdiKden sonrâ bel bellemeye gidersin milleTlen (25.17)
eskileri annadiverî sanâ (31.56)

- ❖ İlk hecedeki /a/ seslerinin /â/ şeklinde görüldüğü çeşitli kullanımlar da mevcuttur;

böyüK mevliT_oğuTuruS annadın mı (8.82)
vallâ heP_annatıyolardı (20.10)
bu târafda çömlek oynadıK (21.45)
haççe gelini almâ geliyo tilki çaKal na ğadan çaKal varısa tilki varısa (32.284)

1.1.1.1.1.3. a ünlüsü

/a/ ünlüsüyle /u/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı yuvarlak, yarı geniş, yarı dar ve kalın bir ünlüdür.⁵³

- ❖ Büyük çoğunlukla /a/ ünlüsünün dudak ünsüzleri ile yan yana gelmesiyle ortaya çıkar;

biri büyüKbubam biri de memet çavuş başlamışlâ külmeye babama (10.36)
babası da gemiciydi (19.65)
tavuklara yımirtadan çıKdî zaman civci derlê (23.134)
bulğur alısın satın maKarna alısın satın (33.77)

- ❖ “-yo” şimdiki zaman ekinden önce /a/ ünlüsüyle biten olumlu veya olumsuz bir fiil varsa bu fiilin sonundaki /a/ ünlüsü /â/ ünlüsüne dönüşebilmektedir;

ğuraKdan şindi misir olmayo (17.145)

⁵³ krş. Boz, age., s.26; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.13.

yolun üstünde oynayo ya çocu^ğlā (18.40)
gelin hiç gonuşma^ğyo (26.80)
bayramlāda çocuğlā şeker toplayo (27.159)
dedilē yengeyi yollayo^ğ köwe (31.78)

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri /a/ ünlüsünü ortaya çıkarır;

burda da yāni a^şā yukarı ellide demo^ğrat partı guruldu (1.178)
ōndan sona işse bābam gi^ttik diyo (12.58)
tukayⁱ bekleyen bi cadı vādır (23.103)

1.1.1.1.1.4. â ünlüsü

/a/ ünlüsüyle /o/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı yuvarlak, geniş ve kalın bir ünlüdür.⁵⁴

- ❖ Büyük çoğunlukla /a/ ünlüsünün dudak ünsüzleriyle yan yana gelmesiyle oluşur;

allah bāvşlasın olunu (2.7)
büyük bovâ olur (10.60)
annesi öldü bābası öldü (11.89)
pāmu^ğlar yaparlā şeler bezler filen (11.99)
mese^lā biz çelik çomâ^ğ oynardı^ğ (12.199)

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri “â” ünlüsünü ortaya çıkarır;

ondan sorâ bābam askere gi^tmiş (12.18)
bi tokât vūdünuzu görem ba^ğ katiiyen ha^ğkı^mı helal^etmem size (31.73)

⁵⁴ krş. Akar, age., s.32; Boz, age., s.26; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.51; Gülensoy, age., s.19; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.9; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.13; Nas, age., s.33; Yapıcı, age., s.32.

1.1.1.1.1.5. é ünlüsü⁵⁵

/e/ ünlüsüyle /i/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı geniş, yarı dar, düz ve ince bir ünlüdür.⁵⁶ "daralmış e" ya da yaygın söyleyişle "kapalı e" olarak da bilinir. Eski ve Orta Türkçede, Türkiye Türkçesi Ağızları'nda ve çağdaş Türk lehçelerinin bazılarında görülmektedir. Bu ünlüyü iki kategoride incelemek gerekir.

❖ Eskiden beri devam eden ve ilk hecede görülen /è/;

bol bulamaç yèr içèrlerdi (14.2)
eskiden sâde èrkek tarafı davul çalâdı (16.6)
biz mâcır déyoz ama mâcır dîller (17.279)
bêbêi olan yère hamîr yapâ götürüsün (21.84)
nè diyom sana (32.57)
tatlı şêlere bayram édiyoduK (39.128)

YYA'da sözcüklerin ilk hecesinde eskiden beri devam eden /è/ ünlüsünün kullanımı kararsızlık göstermektedir. Bu tür örneklerin incelenen metinlerde /e/ ünlülü, /i/ ünlülü veya hem /e/ hem /i/ ünlülü biçimlerinin de bulunduğunu belirtmek gerekir;

erkeK çalgıları oluyodu işTe (6.3)
çevre deyoz biz onnara (9.41)
beygir_eti filân yediK diyû (12.25)
sen ne konuşuyun (12.93)
hiç kimse irkeK gelmezdi (13.35)

⁵⁵ Geniş bilgi için bk. Reşit Rahmeti Arat, "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair", Haz. O. Fikri Sertkaya, , *Makaleler I*, Ankara: TKAE Yayınları, 1987.

K. Thomsen, "Türkçede Kapalı e," Çev. Günay Karaağaç, Ankara: *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1987, s.51.

⁵⁶ krş. Akar, age., s.32; Boz, age., s.27; Buran, Keban, *Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s.21; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.51; Eren, age., s.19, Erten, age., s.3; Gülensoy, age., s.21; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.13; Kalay, age., s.15; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.5; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.34; Nas, age., s.34; Özçelik, age., s.13; Sağır, *Erzincan Yöresi Ağızları*, s.20; Yapıcı, age., s.32.

ķāya demiş senin demiş ekmēini çoğ yidiK demiş (13.133)
aynı kōwūn insanı olduĖdan sōna u da yardım eder (26.159)
niçin giTdin didı didim genşliK hālĭ oldum giTdim (38.9)

- ❖ İlk hecenin dıřında ve dięer seslere baęlı olarak gōrūlen /ē/; -çoęunlukla daraltıcı ünsüzlerin etkisiyle gōrūlür.-

tokamēCi vardı uzun bi sopanın üstünde (3.20)
dedemin tarafı iki ġādēř (16.198)
sacāyaĖTa piřirīdik tencērede unu süzēdiK kevgire (32.58)

1.1.1.1.1.6. ä ünlüsü

/a/ ünlüsüyle /e/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan Normal “e” ünlüsünden ene açısının nispeten genişlemiş olması ile ayrılan, gerilme ile “a” bōlgesine yaklaşan bir ünlüdür.⁵⁷ Bu sesin değişim yönü /e/ > [ä] biçimindedir.⁵⁸

- ❖ YYA'da akıcı ünsüzler /l/, /r/, /m/, /n/, /y/ seslerinin yanında bulunan bazı /e/ sesleri /ä/ şeklinde kullanılabilmektedir;

undan sona maydānoS her řāy yımırta ġırādıĖ (2.51)
şindig yoğ şindi řehār gelini (8.6)
ālli dēne miKtar gelse bu köy bōle oluyo (9.117)
ġāmlıKTe ġırıĖçı vādı (9.160)
şarşıda āltimin gelini orda (13.394)
bān dovdum böyüdüm bīrdayım (32.1)
bōle bi odaya gelin ġāldim ben (32.42)

⁵⁷ Sağır, *Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı*, s.583.

⁵⁸ krş. Boz, age., s.27; Ercilasun, Kars İli Ağızları, s.52; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.10; Göksel Sert, *Eskişehir İli Yörük Ağızları*, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2015, s. 43; Yapıcı, age., s.34.

- ❖ İlk hecesinin sonunda dudak ünsüzlerinden /b/ ve /p/ olan bazı kelimelerde /e/ sesi /ä/ sesine dönüşebilmektedir;

yāni bilirdim häp binnarı (2.31)
en_önde zäbzesi ne bilmem (3.31)
keçi goyun inek häpsi vardı yāni (4.18)
böyük böle täpsi gibi tabāyımız vādı (9.93)
ben şimdi däPremde burda diyildim (11.127)

- ❖ YYA'da, akıcı ünsüzlerin yanında olmayan ve ilk hecesinin sonunda /b/, /p/ dudak ünsüzleri bulunmayan "äski", "äskiden" ve "hä" kelimeleri de çoğu zaman /ä/ ünlüsü ile kullanılmaktadır;

hä bursadan_ alırdıK (2.18)
äski zamannarı filan bilmeyom (8.12)
äskiden māni tutālardı (13.60)

- ❖ Çiftlikköy İlçesi'nin İlyasköy Köyü'nden bir kaynak kişide çeşitli kelimelerin son seslerinde de /ä/ sesinin kullanıldığı görülmüştür;

üçünCü āşamı gelin döndürüllēdi kına tası elindä (32.153)
undan sona peçetä bi çoraP geçir tamam (32.189)
cumā gününün_ āşamı ikinci gecä (32.195)
şincig_ öle işTä (32.222)

1.1.1.1.1.7. **ê ünlüsü**

/e/ ünlüsüyle /ö/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan, yarı yuvarlak, yarı düz, geniş ve ince bir ünlüdür.⁵⁹ Bu sesin değişim yönü büyük çoğunlukla /e/>[ê] biçimindedir. Fakat üç tane örnekte /ö/>[ê] şeklinde bir değişim yönü izlenmiştir.

⁵⁹ krş. Ercilasun, *Kars İli Ağzıları*, s.52; Nas, age., s.33; Yapıcı, age., s.32.

/e/>[ê] :

- ❖ Çoğunlukla /e/ ünlüsünün dudak ünsüzleriyle yan yana gelmesiyle oluşur;

kireşleme geldi êvêt (9.133)

bêbêi olan yere hamîr yapâ götürüsün (21.84)

horoz vâ köpêk vâ işde biliyonuz (23.80)

orası sēynalıĶ gitmēyom (33.15)

toplārız cēvizleri (39.22)

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri “ê” ünlüsünü ortaya çıkarır;

ölê büKme yünnê de olurdu (2.65)

arabayı çekerdim_oraya Ķapının önünê dōru (12.175)

bölê yapĶamı bilsedim keşke çekmeseydim dedim (31.103)

/ö/>[ê] :

işTe benim dūnüm de êle oldu (7.37)

êski bizim harmandalı çiftetelli oynādıĶ (26.59)

yıldız yapālādı bêle puldan (32.20)

1.1.1.1.1.8. í ünlüsü

/i/ ünlüsüyle /i/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan, yarı kalın, yarı ince, düz ve dar bir ünlüdür.⁶⁰

- ❖ Ünlüleri daraltma veya inceltme eğiliminde olan /c/, /ç/, /s/, /ş/, /y/ gibi ünsüzlerin yanındaki /i/ sesleri /í/ şeklinde görülebilmektedir;

⁶⁰ krş. Boz, age., s.28; Buran, *Keban, Baskil ve Ağm Yöresi Ağızları*, s.22; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.53; Eren, age., s.20; Erten, age., s.4; Gülensoy, age., s.21; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.7; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.32; Özçelik, age., s.14; Sağır, *Erzincan Yöresi Ağızları*, s.22; Nas, age., s.31; Yapıcı, age., s.33.

kamçı nè demeK (1.66)
dõüm yapsın onu alıyorum_çerden (4.71)
dıřarlāda ne oyun oynādıK saçlambaç_oynādıK (34.26)
mühtar da burda rızā dayı (40.8)

- ❖ YYA'da ötümsüz /k/ ünsüzü ile biten kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında kelime sonunda “k>g>ğ>y” değişimi yaygındır. Bu değişim gerçekleştiğinde /y/ komşuluğundaki kalın ünlülerin yarı incelmesi YYA için karakteristiktir ve bu durum /ı/ ünlüsü için de geçerlidir. İncelenen metinlerde /i/ ünlüsü ile en çok bu şekilde karşılaşılmıştır, dolayısıyla böyle durumlarda /ı/>[i] değişimi inceltici ünsüz /y/'nin etkisiyle gerçekleşmiş olsa da bu tip örneklerin aşağıda ayrı şekilde örneklendirilmesinde yarar vardır;

balıyı hařlāyāduK meseā (2.49)
fistiyımız var zeytinimiz var (3.31)
hē şey seviyoS hiç bi ayırdıyım yoK (9.69)
kayıya biniyū o zaman motorlar yođ (12.29)
buraya yazlıya geliyolādı (13.404)
ben seni aylıya bālaTÇem (15.40)
ğızamıya tātli yidirmezdik (21.271)

- ❖ Bazı açık hecelerin son seslerindeki inceltici ünsüzlerin komşuluğunda olmayan /ı/ ünlüleri de /i/ şeklinde kullanılabilir;

odaya topladı bölē dörT beş kişi (1.124)
yer fıstıKları āyri kozalaK fıstıKları āyri (4.85)
āyni ağıtma hamuru gibi öyle yapāsın (25.315)

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri /i/ ünlüsünü ortaya çıkarır;

hídirellezlē işTe dālara çıkarlādı millet (2.24)
vallāyı annemizden_örendimiz bu (3.5)
ramazannarda bunnan vakıt geçirirdik (4.53)

hıdırellez böle yānī (23.39)

1.1.1.1.1.9. İ ünlüsü

/ı/ ünlüsüyle /u/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı yuvarlak, yarı düz, kalın ve dar bir ünlüdür.⁶¹

- ❖ /i/ ünlüsü, dudak seslerinin yuvarlaklaştırma etkisine bağlı olarak oluşabilmektedir;

allah bāvīşlasın ölunu (2.7)

gece bi hava bozdu diyo yāmür fırtına (10.21)

fırınarı yakıyoz pide yapıyüz (21.204)

bu boy yivālā talaşı (26.318)

- ❖ Yazı dilinde /b/, /p/, /m/, /f/ ve /v/ dudak ünsüzlerinin yanındaki ünlülerde yuvarlaklaşma eğilimi vardır ve bu eğilim düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı yapıların ortaya çıkmasına yol açar. Fakat YYA'da diğer birçok Anadolu ağzında da söz konusu olduğu gibi dudak ünsüzlerinin yanında düzlük yuvarlık uyumunun bozulmadığı çok sayıda örnek mevcuttur. Bu farklılık değişmeden çok, eski dil uyumunun devam ettirilmesi olarak değerlendirilmelidir.⁶² Bu tip örnekler zaman zaman yazı diline yaklaşarak yarı yuvarlaklaşabilir;

elma armıt ayva kīrez Fişne şeftāli her şey va (16.170)

hamır yūruruz eveļa (17.102)

cenāze yıkanıyo tabıda ğonuyo (21.152)

yüzüne erkeKse havlı kadınsa çember örtü kaparsın (25.488)

iki gün iki gece davıl çalıyodu (32.218)

on_bēs yirmi tene otus tene tavık toplayolādı (32.219)

⁶¹ krş. Ergün Acar, *Kastamonu ve Yöresi Ağzları*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2012, s.30; Sedat Balyemez, *Ankara Evren İlçesi Ağzı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2004, s. 11; Boz, age., s.28; Nas, age., s.33.

⁶² Akar, age., s.52.

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri / i / ünlüsünü ortaya çıkarır;

tukayî bekleyen bi cadı vâdır (23.103)

1.1.1.1.1.10. ó ünlüsü

/o/ ünlüsüyle /ö/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı kalın, yuvarlak ve geniş bir ünlüdür.⁶³

- ❖ "-yo" şimdiki zaman ekindeki /y/'nin inceltici özelliği ve ünlü benzeşmeleri nedeniyle bu ekin ünlüsü /ö/ ünlüsüne dönüşebilmektedir;

seviyó beni güngör aşağı güngör yukarı (1.9)

arkadaşın biri de topu böyle tutuyo böyle mandalina basıyódu (5.31)

elmayı fidanını alıyoS fidancı getiriyó bize (23.12)

kardeşim ne arıyon sen burda déyó (25.141)

eve zor geldim böyle soluK soluyámíyóm (31.154)

ğızlā bu yanda oynāyodu uzaK deliğannilā bakıyó deye (32.163)

- ❖ Kalınlaştırıcı etkisi olan damaksı /k/ ve /g/ ünsüzlerinin yanındaki /ö/ ünlüleri, /ó/ şeklinde duyulabilmektedir.

bayırlara gómmüşler ölüleri (1.22)

balık yemeyi balık kóftesi yapadıK (2.49)

ilk bu kówde durannara manav derler (39.4)

- ❖ Bir örnekte /s/'nin ve bir örnekte de /t/'nin inceltici etkisiyle /o/>[ó] yönünde bir değişim olmuş ve bir örnekte de kalınlaştırıcı bir ünsüzün etkisi olmadan /ö/>[ó] şeklinde bir değişim gözlemlenmiştir.

⁶³ krş. Akar, age., s.33; Boz, age., s.29; Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s.23; Ercilasun, *Kars İli Ağızları* s.53; Eren, age., s.20; Erten, age., s.4; Gülensoy, age., ss.21-22; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.8; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.33; Özçelik, age., s.15; Sağır, *Erzincan Yöresi Ağızları*, s.24; Nas, age., s.32; Yapıcı, age., s.34.

sónáden gelmişlê (8.102)

burdan_aşşāi iniyo dót beş yüs göyun (10.14)

ezeriz sonna düzlêriz bóle ince ince (17.113)

1.1.1.1.1.11. **ö ünlüsü**

/ö/ ünlüsüyle /ü/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yuvarlak, yarı geniş ve ince bir ünlüdür.⁶⁴

- ❖ YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca üç örnekte gözlenmiştir;

alilê kówe çıKdılâ dedi (21.262)

öküzleri alıyo gidiyo (25.166)

öteki dünyâda baKalım naPçaK (31.148)

1.1.1.1.1.12. **ú ünlüsü**

/u/ ünlüsüyle /ü/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı kalın, yarı ince, yuvarlak ve dar bir ünlüdür.⁶⁵

- ❖ YYA'da kalınlaştırıcı etkisi olan damaksı /g/ ünsüzünün yanındaki /u/ ünlüleri, /ü />[ú] yönündeki bir değişim sonucunda /ú/ şeklinde kullanılabilir;

kaپیya daşları vuruyolâ gúldür gúldür (1.71)

bi tâne vâ ama çoK gúlünç (21.107)

dōma büyüme burdayım gúlüm (39.1)

- ❖ Ünlüleri daraltma veya inceltme eğiliminde olan /y/ ünsüzünün yanındaki /u/ sesleri /u/>[ú] yönündeki bir değişim sonucunda /ú/ şeklinde kullanılabilir;

⁶⁴ krş. Boz, age., s.29; Yapıcı, age., s.34.

⁶⁵ krş. Akar, age., s.33; Boz, age., s.29; Buran, Keban, *Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s.23; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.54; Eren, age., s.20; Gülensoy, age., s.22; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.7; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, ss.33-34; Sağır, *Erzincan Yöresi Ağızları*, s.25; Nas, age., s.32; Yapıcı, age., s.35.

yüS kilo búydáy aldı bábam_ı ordan (12.4)

bu súyún çıKdíy_ı yē işTe şışdı ay kanadı filen (30.6)

- ❖ YYA'da ötümsüz /k/ ünsüzü ile biten kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında kelime sonunda “k>g>ğ>y” değişimi yaygındır. Bu değişim gerçekleştiğinde /y/ komşuluğundaki kalın ünlülerin yarı incelmesi YYA için karakteristiktir ve bu durum /u/ ünlüsü için de geçerlidir. İncelenen metinlerde /ú/ ünlüsü ile en çok bu şekilde karşılaşılmıştır, dolayısıyla böyle durumlarda /u/>[ú] değişimi inceltici ünsüz /y/'nin etkisiyle gerçekleşmiş olsa da bu tip örneklerin aşığıda ayrı şekilde örneklendirilmesinde yarar vardır;

zāten çocuKlúyunu gızlıyını da görmemişin (1.61)

hōp gidiyú ğavurun öbürü korlúya kaçıyu (10.18)

bi tarafına urdúyu zaman fırladı çelik (21.139)

yımıta çıkāmaK için follúya çıkā (23.145)

çalęı oldúyu zaman davıl oldúyu zaman işTe horon teperlē (27.24)

- ❖ "-yo" şimdiki zaman ekindeki /o/ ünlüsü, üç örnekte, ünlüleri daraltma ve inceltme eğiliminde olan /y/ ünsüzünün yanında önce daralarak /u/ ünlüsüne ve ardından incelererek /ú/ ünlüsüne dönüşmüştür;

biri hōp gidiyú ğavurun (10.18)

gidiyú diyú amcam (10.19)

asker_ı ūrlama şimdi nası oluyú diyem (11.136)

1.1.1.1.1.13. ú ünlüsü

/o/ ünlüsüyle /u/ ünlüsünün boğumlanma noktaları arasında oluşan yarı geniş, yarı dar, yuvarlak ve kalın bir ünlüdür.⁶⁶

⁶⁶ krş. Boz, age., s.29; Nas, age., s.35; Yapıcı, age., s.33.

- ❖ "-yo" şimdiki zaman ekindeki /y/'nin daraltıcı özelliği nedeniyle bu ekin ünlüsünün /u/ ünlüsüne yahut /û/ ünlüsüne dönüşmesine YYA'da çok sık rastlanır;

burası diyû çok esiyû diyû (14.25)

aşşâda kaynata hasta kaynataya bakıyû (15.53)

böle sürgün yapıyo böle büyüdüyûS (23.13)

alayın kapısına geldim bu da kapıda duruyû (38.6)

suya dere geldi ahara gidiyû araba (41.55)

- ❖ III. teklik ve çokluk şahıs zamirlerinde, işaret zamirinin teklik ve çokluk şekillerinde ve işaret sıfatında /o/ ünlüsünün daralarak /u/'ya dönüşmesi YYA için karakteristiktir. Bu ağzlarda söz konusu /u/ kullanımlarının yer yer yazı diline yaklaşarak /û/ biçiminde kullanıldığı da görülebilmektedir;

şindi û zaman kimse kimseyi görmüyodu Ku (6.20)

bana vermek istemediler şindi ûnnar arabayı (12.136)

ûnun da kocası yoK (15.68)

kazan sacaK ûnnarı götürüyo (25.187)

ne canım isteyosa ûnu pişiriyom işTe (33.28)

- ❖ Ünlüleri inceltmenin yanı sıra daraltma eğiliminde de olan /c/, /ç/, /s/, /ş/, /y/ gibi ünsüzlerin yanındaki /o/ sesleri /û/ şeklinde görülebilmektedir;

burda bizim balık çûk (2.43)

çûÇuKlarımızı yıkârız geydiririz güzel (3.14)

iki yüz baş şeyi varmış kûyunu varmış (12.65)

televizyûn yoKdu işTe şeler vardı gıramafonnar vardı (13.246)

yûlu izi yoKdu bē ne eleKTirik ne yol hiç bi şey yûKdu (20.27)

undan alîdîK oraya görduK undan sûna kimde bitēse u yanādı (21.137)

- ❖ Bazen de ünlü benzeşmeleri /û/ ünlüsünü ortaya çıkarır;

lûkum yapardıK (21.41)

ûkur hoca selavaT getirir (26.9)

gelin kûnuşmaz katīyen (26.75)

ābla ûdun ativē sen gelme ben gidem baKam de gelem dedim (33.53)

- ❖ YYA'ya kaynaklık teşkil eden kimi yerleşim yerlerinde yazı dilinde yer alan "bura" işaret zamirindeki /u/ ünlüsü genişleyerek /o/ ünlüsüne dönüşür. Bu yerleşim yerlerinde söz konusu /o/ kullanımlarının bazen yazı diline yaklaşarak /û/ biçimine geldiği de görülebilmektedir;

bûrası yerli mahallesi (16.196)

unnā geliyolā işTe bûraya (26.107)

salıncaK vardı bûrda da (29.39)

bûrdan böle böle toka taKālādı (32.15)

yüs senelik köwümüz bizim bûrası (34.1)

1.1.1.1.2. UZUN ÜNLÜLER

YYA'da uzun ünlü içeren kullanımlara çok sık rastlanır. Bu kullanımların çoğunluğu çeşitli ses hadiseleri neticesinde ortaya çıkar. Bunun yanında herhangi bir ses değişimi yaşamamış olsa bile uzun ünlü barındıran kelimeler de mevcuttur. İncelenen metinlerde kullanılan uzun ünlüler şunlardır; /ā/, /ā̄/, /ē/, /ā̄/, /ē̄/, /ī/, /ī̄/, /ō/, /ō̄/, /ū/, /ū̄/.

1.1.1.1.2.1. Birincil (Aslı) Uzun Ünlüler

Türkçede birincil uzun ünlülerin varlığı tartışması yüz yılı aşkın bir süredir devam etmektedir.⁶⁷ Anadolu ağızlarıyla ilgili derleme, tasnif ve yorum çalışmalarından anlaşıldığı kadarıyla varlığı kabul edilen birincil ünlü uzunlukları⁶⁸ Türkiye Türkçesi

⁶⁷ Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.16.

⁶⁸ Hatice Şahin, "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", *Diyalektolog*, Sayı:5, Kış 2012, s.1.

ölçünlü yazı dilinde kısalmıştır.⁶⁹ Karahan, Anadolu ağızlarını sınıflandırdığı çalışmasında Batı Grubu Ağızları'nda birincil ünlü uzunluklarını koruyan kelimelerin sayısının diğer ağızlara göre daha fazla olduğunu belirtir.⁷⁰ Batı Grubu Ağızları'ndaki birincil uzun ünlülerin temsilcisi sayılabilecek örneklerden bir bölümü, kurallı ve düzenli olmamakla birlikte YYA'da da tespit edilmiştir.

Mehmet Dursun ERDEM, "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine" isimli makalesinde Anadolu ağızlarındaki uzun ünlüler konusunu toplu bir halde değerlendirmiş ve birincil uzun ünlüleri barındıran kelimeleri belli bir sistem içinde listelemiştir.⁷¹ Hatice ŞAHİN bu yazıya Bursa yerli ağızlarından bir katkı koyabilmek ve Bursa Yerli Ağızları'nda birincil uzunlukların diğer ağızlara oranla daha çok görüldüğünü gösterebilmek amacıyla "Bursa Yerli Ağızları'nda Birincil Uzun Ünlüler Üzerine" isimli bir makale kaleme almıştır.⁷²

Biz de bu makaleler ve çeşitli ağız çalışmalarındaki verilerden yararlanarak YYA'da birincil ünlü uzunluklarını barındırdığı düşünülen Türkçe kelimeleri aşağıda sıraladık. Buna göre;

Erdem'in Anadolu ağızları malzemelerinden tespit ettiği birincil uzun ünlüye sahip kelimeler listesinde yer alan örneklerden:

ād "ad" (7.150) ; **āl-** "almak" (13.269); **dāş** "taş" (1.71); **ķālķ-** "kalkmak" (25.509); **yārın** "yarın" (29.15); **vār** "var" (15.6); **bēz** "bez" (10.43); **vēr-** "vermek" (19.24); **ōl-** "olmak" (33.77); **yōķ** "yok" (21.14), **bōceK** "böcek" (26.311); **ōr-** "örmek" (16.203)

Ana Türkçede birincil uzun ünlü taşıyan, ancak ağızlarda örneğine çok az rastlanan kelimeler listesindeki örneklerden:

bēy "bey" (26.109)

⁶⁹ Yapıcı, age., s.37.

⁷⁰ Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yayınları, 2006, s.151.

⁷¹ M. Dursun Erdem, "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C3/3, Bahar 2008, ss. 502-562.

⁷² Şahin, "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", ss. 1-7.

Ağız çalışmalarındaki metinlerde uzun ünlü bir şekilde bulunan ancak Erdem'in birincil uzun ünlü olarak kabul etmediği⁷³, Tekin'in⁷⁴ çalışmasındaki listede de yer almayan kelimelerden:

āltı "altı" (31.11); **āyrı** "ayrı" (4.85); **bāk-** "bakmak" (12.216); **gāş-** "kaçmak" (16.209)
bēn "ben" (16.15); **ēv** "ev" (8.102); **gārşı** "karşı" (9.122); **gēl-** "gelmek" (15.40); **kēndi**
"kendi" (19.34); **ōl-** "ölmek" (15.18); **yēr** (yērli) "yer" (21.11)

Erdem'in söz konusu listelerinde yer almayıp da çeşitli ağız çalışmaları aracılığıyla tanımlanabilen kelimelerden:

ābla⁷⁵ "abla" (19.66); **āş-**⁷⁶ "açmak" (16.206); **yāz-**⁷⁷ "yazmak" (32.73); **ērtesi**⁷⁸ "ertesi"
(11.7); **gōy-**⁷⁹ "koymak" (1.132); **kāz-**⁸⁰ "gezmek" (9.195); **yētmiş**⁸¹ "yetmiş" (16.2)

örneklerinin YYA'da da bulunduğu belirtilmelidir.

Bu ağızlarda karşılaşılan **gōvērcin** "güvercin" (25.23) ve **gızārt-**
"kızartmak" (2.52) örneklerindeki uzunluk da Eski Türkçe metinlerde uzun ünlü olarak kullanılan "+Ar-" ekini akla getirmektedir (kōk+ēr-çin) (gız+ār-t-).

Ayrıca, *Anadolu ağızlarında gerek çağırma ünlemlerinde gerekse yansıma ve taklit kelimelerde Eski Türkçede olduğu gibi birincil uzun ünlüye sahip birçok kelime vardır. Yalnız bu uzunluklarda rol oynayan asıl unsur vurgu ve taklit edilen sesin uzunluk açısından niteliğidir.*⁸² YYA'daki uzun ünlü barındıran ünlem ve yansılardan bazıları şunlardır;

⁷³ Erdem, "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine", s.539.

⁷⁴ Talat Tekin, *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara: Simurg Yayınları, 1995.

⁷⁵ krş. Gülensoy, age., s.26; Boz, age., s.31.

⁷⁶ krş. Mehmet Yılmaz, *İncehisar ve İhsaniye Ağızı*, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2006 ; Boz, age., s.31.

⁷⁷ krş. Osman Nedim Tuna, "Göktürk Yazılı Belgelerde ve Uygurcada Uzun Vokaller", Ankara: *TDAY Belleten*, TDK Yayınları, 1988, ss. 213- 282; Emine Atmaca, *Antalya İli Korkuteli ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 2017.

⁷⁸ krş. Şahin, "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", s.4.

⁷⁹ krş. O. N. Tuna, "Göktürk Yazılı Belgelerde ve Uygurcada Uzun Vokaller", ss. 213-282.

⁸⁰ krş. E. Atmaca, age.

⁸¹ krş. Şahin, "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", s.4.

⁸² Erdem, "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine", s.537.

böhō “ünlem” (26.216); anī “ünlem” (4.107); būr “yansıma” (31.120); būr būr “yansıma” (1.70); ōw “ünlem” (26.44); unī “ünlem” (7.127); unīh “ünlem” (8.122); ūş “ünlem” (9.140); ūv “ünlem” (20.46); ūvū “ünlem” (33.17); ūhū “ünlem” (35.77); vāō “ünlem” (8.46).

Alıntı kelimelerin orijinal dillerinden beri devam eden uzun ünlülerini ise burada listelemediğimizi belirtmeliyiz.

1.1.1.1.2.2. İkiz Ünlüler

İki ünlü arasında bulunan /ğ/, /h/, /r/, /l/ /y/, ve /v/ ünsüzlerinin kaybolmalarının ardından, bunların yanında bulunan ünlülerin aynı nefes baskısıyla söylenmesi sonucunda ortaya ikiz ünlüler çıkar. Bunlardan ikinci ünlüleri dar ve süreksiz olanlarına "alçalan ikiz ünlüler", birinci ünlüleri dar ve süreksiz olanlarına "yükselen ikiz ünlüler" denir.⁸³

1.1.1.1.2.2.1. Alçalan İkiz Ünlüler

- ❖ ğalemlē (<kalemleri) (1.125)
- ❖ sarāina (<sarayına) (7.135)
- ❖ yemeimizi (<yemeğimizi) (9.44)
- ❖ allāin (<Allah'ın) (15.36)
- ❖ doım (<doğum) (16.163)
- ❖ yoürtānelē (<yoğurthaneler) (26.178)
- ❖ āüstosunki (<ağustosunki) (36.75)
- ❖ yāut (<yahut) (39.101)

1.1.1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler

- ❖ muāllede (<mahallede) (1.76)
- ❖ böallā (<boğarlar) (10.58)
- ❖ oā (<ova) (22.4)
- ❖ kıoltūa (<koltuğa) (25.287)

---

⁸³ Akar, age., s.33.

- ❖ çocuā (<çocuğa) (25.440)
- ❖ meybacılıā (<meyvacılığa) (26.174)
- ❖ moāPPet (<muhabbet) (26.329)
- ❖ ebeliē (<ebeliğe) (39.49)

1.1.1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları

1.1.1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları

Bu tür ünlü uzunlukları sadece Türk dili kaynaklı kelimelerde değil , alıntı kelimelerde de bulunabilmektedir. Ses olaylarına bağlı ünlü uzunlukları dört ayrı kategoride değerlendirilecektir.

1.1.1.1.2.3.1.1. Erimeye Bağlı Ünlü Uzunlukları

YYA'daki bu tür uzunluklar /ğ/, /h/, /l/, /r/, /n/, /v/, /y/ ünsüzlerinin komşu ünlülerdeki açıklık nedeniyle kaybolmaları sonucu ortaya çıkar.

/-ø/ < /-ğ/

- ❖ dācılıḲ (<dağcılık) (4.17)
- ❖ dūme (<düğme) (16.44)
- ❖ yālarımızı (<yağlarımızı) (21.199)
- ❖ rāmen (<rağmen) (23.73)
- ❖ ölum (<oğlum) (33.12)

/-ø/ < /-h/

- ❖ ḳāve (<kahve) (13.86)
- ❖ zāmeT (<zahmet) (26.42)
- ❖ rāmet (<rahmet) (26.67)
- ❖ māsus (<mahsus) (27.98)
- ❖ silā (<silah) (34.15)

/-ø/ < /-ğ/ < /-k/

- ❖ ösürük (<öksürük) (2.53)

- ❖ ōsüs (<öksüz) (8.14)
- ❖ ēşi (<ekşi) (27.39)
- ❖ āşam (<akşam) (28.44)
- ❖ ēşimiK (<ekşimik) (32.63)

/-ø/ < /-l/

- ❖ diyī (<<değil) (1.5)
- ❖ bōrūce (<börülce) (9.61)
- ❖ ōse (<ölse) (9.74)
- ❖ gēmiş (<gelmiş) (9.129)
- ❖ ātı (<altı) (13.260)

-ø/ < /-r/

- ❖ şākı (<şarkı) (16.58)
- ❖ gāşı (<karşı) (16.144)
- ❖ gādeş (<kardeş) (16.199)
- ❖ sefē (<sefer) (28.46)
- ❖ hēkeş (<herkes) (31.44)

/-ø/ < /-n/

- ❖ īsan (<insan) (9.35)
- ❖ şās (<şans) (11.61)
- ❖ gēş (<<genç) (21.239)

/-ø/ < /-v/

- ❖ yōmiye (<<yevmiye) (20.78)

/-ø/ < /-y/

- ❖ pēnir (<peynir) (12.333)

- ❖ tēze (<teyze) (13.156)
- ❖ ölesine (<öylesine) (14.16)
- ❖ kōde (<köyde) (34.48)
- ❖ sōlenti (<söylenti) (39.30)

1.1.1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Ünlü Uzunlukları

YYA'da bu tip ünlü uzunlukları, kelime içinde iki ünlü arasında kalan /ğ/, /h/, /r/, /y/, /z/ ünsüzlerinin, ünlülerin açıklığı nedeniyle kaybolup komşu ünlülerle beraber tek bir uzun ünlü haline gelmesiyle oluşurlar;

- ❖ mēr (<meğır) (1.7)
- ❖ ūştur- (<uyuştur-) (2.55)
- ❖ bilemēcēm (<bilemeyeceğim) (16.115)
- ❖ ūt- (<öğütmeđ) (17.143)
- ❖ ğirmī (<kırmızı) (21.165)
- ❖ birbirlēne (<birbirlerine) (22.11)
- ❖ ūrlu (<uğurlu) (29.47)
- ❖ mācurların (<muhacirlerin) (35.85)
- ❖ dērmen (<değirmen) (40.24)

1.1.1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Ünlü Uzunlukları

YYA'da bu tip ünlü uzunluklarına üç şekilde rastlanır.

- ❖ Ayın ve hemze seslerini içeren Arapça alıntı kelimeler Türkçe konuşurları için söyleyiş zorluğu yaratır. Buna bağlı olarak Türkçe yazı dilinde bu seslerin eridiği görülür. Bu tür erimeler, önceden ayın ve hemze seslerinin yanında yer alan ünlülerin art arda gelmesine yol açar. Yazı dilinde korunan bu tür ikiz ünlüler, konuşma dilinde birleşerek uzun ünlü biçimini alırlar;

ġanāt (<Ar. ġanā'at) (9.36)

sāT (<Ar. sā'at) (12.7)

icrāt (<Ar. icrā'āt) (41.49)

- ❖ Bölge ağızlarında, sonu ünlüyle biten bir kelimedden sonra ünlüyle başlayan bir kelime geldiğinde, çoğu zaman ilk kelimenin son ünlüsü kısılır ve düşer.⁸⁴ Ancak "yap-" fiilinin ikinci kelime olduğu bazı örneklerde iki ünlünün birleşerek uzun bir ünlü ortaya çıkardıkları görülür. Bu durumda, önce "yap-" fiilinin ön sesindeki /y/ ünsüzü eriyip kaybolmakta ve ardından yan yana kalan ünlüler birleştirilerek uzun söyleyiş meydana getirmektedir;⁸⁵

nāP- (<ne yap-) (9.96)

bāḲşam (<bu akşam) (15.75)

nōl- (<ne ol-) (21.125)

- ❖ YYA'nın kaynaklarından Türkmen Türkçesinde geniş zaman eki tek şekilli ve "-Ar" şeklindedir. Ek, ünlüyle biten fiillere geldiğinde ekte ikincil uzunluk meydana gelir.⁸⁶ Bu ses olayının kalıntısı YYA'da birinci teklik ve birinci çokluk kişilerde kendini göstermektedir;

dēriz (<de-eriz) (7.119)

düzlēriz (<düzle-eriz) (17.13)

yıḲarım (<yıka-arım) (18.64)

istērim (<iste-erim) (31.41)

tarāriz (<tara-arız) (33.66)

toplāriz (<topla-arız) (39.22)

---

⁸⁴ Gülensoy, age., s.27.

⁸⁵ Yapıcı, age., s.42.

⁸⁶ Mehmet Kara, *Türkmen Türkçesi Grameri*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2005, s.123.

1.1.1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları

Bu tür ünlü uzunlukları sadece Türk dili kaynaklı kelimelerde değil, alıntı kelimelerde de bulunabilmektedir. Böyle uzunlukların süreleri kaynak kişilerin kişisel tercihlerine göre değişir;

- ❖ yūn (<yün) (2.66)
- ❖ tērs (<ters) (8.36)
- ❖ çiftetēlli (<çiftetelli) (8.115)
- ❖ sēpet (<sepet) (15.160)
- ❖ ćāndarma (<jandarma) (39.44)

1.1.1.1.3. KISA ÜNLÜLER

Kısa ünlüler, normal uzunluktaki ünlülerin boğumlama sürelerinden daha kısa sürede boğumlanan ünlülerdir.⁸⁷ Bu kısalıklar konuşma hızı, vurgusuzluk ve çeşitli ses hadiseleri nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. İncelediğimiz metinlerde kullanılan kısa ünlüler şunlardır; /ă/, /ě/, /ĩ/, /ĩ/, /ō/, /ü/, /ũ/.

- ❖ Orta hecedeki /l/, /m/, /n/, /r/, /s/, /ş/, /y/ ve /z/ ünsüzleri, yanlarındaki /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlülerini kısaltırlar.⁸⁸ YYA'da da orta hecedeki sözü edilen ünsüzlerin etkisiyle ortaya çıkan kısa ünlüler vardır;

yazıcaĶ (<yazacak) (18.4)

ġarısına (<karısına) (18.18)

sonădan (<sonradan) (18.106)

mesēlā (<mesela) (21.10)

toplaşıĉaz (<toplaşacağız) (21.81)

orālādan (<oralardan) (21.190)

vurmayācam (<vurmayacağım) (23.69)

lālēdere (<laledere) (26.100)

⁸⁷ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2007, s. 147.

⁸⁸ Gülensoy, age., s.28.

- ❖ /l/, /r/, /s/, /ʃ/ ile başlayan alıntı kelimelerin ön sesinde düz-dar ünlülerin türemesi Anadolu ağızlarında yaygındır. YYA'da, türeyen bu ünlülerden bazılarının boğumlanma süreleri normal uzunluktaki ünlülerden daha kısadır;

İşe (<şey) (8.53)

İroman (<roman) (9.26)

İramazan (<ramazan) (17.111)

İşey (<şey) (27.140)

- ❖ Son seste yer alan ünlülerin kısalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu ses hadisesi, hem yalın kelimelerde hem de eklerle genişletilmiş kelimelerin son ses durumundaki ünlülerinde görülebilir;

şurayă (<şuraya) (1.156)

günŭ (<günü) (7.83)

alçĭ (<alçı) (7.154)

annemĭ (<annemi) (12.80)

ķuyŭ (<kuyu) (25.87)

bölĕ (<böyle) (31.37)

- ❖ Ardışık kelimelerin ilkinin sonunda bir ünlü olduğu zaman, sonraki kelimenin ilk sesinin de ünlü olması durumunda ilk kelimenin sonundaki ünlü kısalabilir yahut eriyebilir.⁸⁹

filketĕ oyası (<filkete oyası) (3.3)

şŭ an (<şu an) (5.18)

---

⁸⁹ Muharrem Öçalan, *Sakarya İli Ağızları*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2004, s. 86; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.24; Gülensoy, age., s.27.

ķoyunnarı aldı (<koyunları aldı) (10.16)

ķōrayă inince (<ķuraya inince) (21.177)

ķindĭ efelek var (<ķimdi efelek var) (21.201)

- ❖ "Son hecesi kapalı olan bir kelimedenden sonra ünlüyle başlayan bir kelime geldiğinde ulama yoluyla açılan ve orta hece hâline gelen ilk kelimenin ikinci hece ünlüsü kısalabilir veya eriyebilir" ⁹⁰

ne bileyĭm_iķTe (<ne bileyim iķte) (20.9)

baķınĭn_altına (<baķının altına) (23.33)

buzdolabınĭn_üstüne (<buzdolabının üstüne) (25.383)

ormanĭn_içinde (<ormanın içinde) (26.229)

- ❖ YYA'da, kelime içinde benzer ya da eş hecelerin yan yana gelmesi durumunda bu benzer hecelerden ilkinin ünlüsünün kısalması hadisesi de görülebilmektedir;

beņim_üstüme bi düşdü iķTe düşüş o düşüş (31.54)

iķté ğıSım taķı törenĭni yaPdıķ (32.29)

perķămbe gününün āşamı yapıyōduķ (32.194)

---

⁹⁰ A.İ Yapıcı, age., s.46.

1.1.1.2. Ünlüler Tablosu

Tablo 1: Yalova İli Yerli Ağız'ndaki Ünlüler

ÜNLÜLER		DÜZ			DÜZ YUVARLAK			YUVARLAK		
		GENİŞ	YARI DAR	DAR	GENİŞ	YARI DAR	DAR	GENİŞ	YARI DAR	DAR
KALIN	KISA	ă		ĩ				õ		ũ
	NORMAL	a	à	ı	â	ą	ĩ	o	ú	u
	UZUN	ā	ǎ	ī				ō		ū
YARI KALIN	NORMAL	á		í				ó		ú
	UZUN	ǎ								
İNCE	KISA	ě		ĩ						ũ
	NORMAL	e	é	i	ê			ö	õ	ü
	UZUN	ē	ě	ī				ō		ū
YARI AÇIK	NORMAL	ä								
	UZUN	ā								

1.1.2. ÜNSÜZLER

1.1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ

YYA'da yazı dilinde kullanılan ünsüzlerden başka, farklı boğumlanma noktalarına sahip aşağıdaki ünsüzler de mevcuttur:

1.1.2.1.1. Ğ ünsüzü

Sızıcılaşma yönündeki ünsüz değişmesinin ara merhalesi durumunda olan yarı sızıcılaşmış bir ünlüdür.⁹¹ /c/ ile /j/ arasında söylenmektedir.⁹²

- ❖ Kız evinde çengilē geliyodu çalgıcılā geliyodu (8.3)
- ❖ armut olan ācı daşlālā (32.37)
- ❖ şindi üc beş gurubuz (36.48)

1.1.2.1.2. Ç ünsüzü

/c/-/ç/ arası ünsüz,⁹³ /c/ ile başlayıp /ç/ ile tamamlanan ortak boğumlamalı bir /ç/ ünsüzüdür.⁹⁴

- ❖ sosyetelimiS vādı işe vādı biraSÇık (2.21)
- ❖ daş atmaÇa gaydırmaÇa falan oynardıÇ (3.17)
- ❖ gelin çoÇuKlar sizlen bi resim çeKTirelim diyü (38.56)

1.1.2.1.3. Ş ünsüzü

/ç/-/ş/ arası ünsüz,⁹⁵ ötümsüz, diş eti patlayıcısı /ç/'nin çeşitli fonetik hadiselerden etkilenecek kısmî bir sızıcılaşmaya ve süreklileşmeye uğramasıyla ortaya çıkan bir ünsüzdür.⁹⁶ Kars⁹⁷, Ordu⁹⁸, Edirne⁹⁹ ve Trakya ağızlarında /ş/'ye varan ölçüde belirgindir, YYA'da da /ş/'li örnekler mevcuttur.

⁹¹ Mukim Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", *TDAY Belleten*, 1995, s.393.

⁹² krş. Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.101; Nas, age., s.50; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.393.

⁹³ krş. Boz, age., s.34; Nas, age., s.51; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", ss.393-394; A.İ Yapıcı, age., s.70.

⁹⁴ Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", ss.393-394.

⁹⁵ krş. Nas, age., s.51; Öçalan, age., s.120.

⁹⁶ Öçalan, age., s.120.

⁹⁷ Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s. 113.

⁹⁸ Necati Demir, *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 2001, s.97.

- ❖ mese^lā üç dorT tāne elbise oluyodu (17.64)
- ❖ kızlā küreK çekēdi (21.43)
- ❖ feyziyelilē geliP de orasını Şe yapınca ğaçmıŝlā (21.187)
- ❖ debremde bi parça zarar gördülē (22.28)
- ❖ saKlambaç oynādıK tuğa oynādıK (23.102)

1.1.2.1.4. F ünsüzü

/f/-/v/ arası ünsüz,¹⁰⁰ sürekli, sızıcı, yarı ötümlü /f/-/v/ arası diş dudak ünsüzüdür.

- ❖ benim şimdi kaFamda ğalmadı kısım onnar (11.56)
- ❖ benim kendi yaPdiyim vaziFeyi sölüyom ben sana (25.475)
- ❖ taFşan tilki işTe kuş muş bunnarı yimeK için avcılā vurur (30.31)

1.1.2.1.5. ğ ünsüzü

Ön damak g'si¹⁰¹; kalın ünlülerin yanında kullanılmasına raĝmen ince telaffuz edilen /g/ sesidir. Alıntı kelimelerde görülür.¹⁰²

- ❖ ğavur ğarıları unnarı Şe yaPālarmıŝ (11.117)
- ❖ o gün de çoK rüzĝar esiyumuş (13.22)
- ❖ tezĝahları vādı unnarın (17.277)

1.1.2.1.6. ğ ünsüzü

Süreksiz, ötümlü arka damak ünsüzüdür.¹⁰³ İlk ses olarak kullanıldığında çoĝunlukla /k/ ünsüzünün ötümlüleŝmesiyle olur.

- ❖ ilĝokulları da üçe ğadar okuduK biz (1.6)

⁹⁹ Kalay, age., s.45.

¹⁰⁰ krş. Boz, age., s.35; Gülsevin, *Uşak İli Aĝızları*, s.19; Nas, age., s.51; Saĝır, "Anadolu Aĝızlarında Ünsüzler", s.395; Yapıcı, age., s.70.

¹⁰¹ krş. Boz, age., s.35; Gülsevin, *Uşak İli Aĝızları*, s.18; Kalay, age., s.39.

¹⁰² Gülsevin, *Uşak İli Aĝızları*, s.18.

¹⁰³ krş. Akar, age., s.40; Nas, age., s.52; Yapıcı, age., s.70.

- ❖ mırat_aga derdik burda bizim komşum olur (26.168)
- ❖ u guyuya kim evel götürüse u dozdozu u kazanıyo (27.33)
- ❖ köyde guzu toplalar (28.29)
- ❖ beşi çıktıg o zaman (35.122)

1.1.2.1.7. ħ ünsüzü

Hırıltılı h¹⁰⁴; sızıcı, ötümsüz bir arka damak ünsüzüdür.¹⁰⁵ /k/ sesinin sızıcılaştırmış biçimi olan bu ünsüz, YYA'da da kullanılmaktadır.

- ❖ kulaqlā duymāyo artıħ haı yûĶ (2.6)
- ❖ didemi cayır cayır öldürmüşlē bıraħmışlā (8.99)
- ❖ bizi ğorħutdular (9.153)
- ❖ baħ bu köwün nēden ilyasköw olmuş biliyun mu (32.250)
- ❖ at yarışları çoh olurdu (39.113)

1.1.2.1.8. ħ ünsüzü

Kaybolmak üzere olan yarı belirsiz bir /h/ sesidir.

- ❖ çekerdim_oraya kapının_önünē dōru baħceye (12.176)
- ❖ zeytin yoĶ buralāda orħangāzi tarafında yeniköy tarafında vā (17.234)
- ❖ allah rāmeT_eylesin (26.67)
- ❖ sabaħlen bi çorba iħer ııkardıĶ evden (39.128)

¹⁰⁴ krş. Boz, age., s.35; Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s.48; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.100; Eren, age., s.34; Erten, age., s.6; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.18; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.58; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.78; Nas, age., s.52; Özçelik, age., s.43; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.398.

¹⁰⁵ Boz, age., s.35.

1.1.2.1.9. ' ünsüzü

Hemze sesidir. Alıntı kelimelere özgü olan bu sese YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca bir defa rast gelinmiştir.

- ❖ dīnim_islam kitābım kur'an (13.409)

1.1.2.1.10. Ƙ ünsüzü

/k/ - /ğ/ arası ünsüz;¹⁰⁶ patlamasını kaybetmiş, yarı ötümlü bir arka damak sesidir. Kelimelerin veya hecelerin sonunda bulunan /p/, /ç/, /t/, /k/ ünsüzlerinin yarı ötümlüleşmesi YYA'da çok sık rastlanan bir özelliktir. /Ƙ/ ünsüzü çoğunlukla bu şekilde ortaya çıkar.

- ❖ şindi bizim köye hiç baƘan yoƘ (7.126)
- ❖ çeliƘ çomâƘ oynardıƘ çoƘ (11.191)
- ❖ o zaman araba yoƘ (12.209)
- ❖ ben nası çıƘdım hiç bilmiyum (13.138)

1.1.2.1.11. K ünsüzü

/k/- /g/ arası ünsüz¹⁰⁷; patlamasını kaybetmiş yarı ötümlü bir ön damak sesidir. Kelimelerin veya hecelerin sonunda bulunan /p/, /ç/, /t/, /k/ ünsüzlerinin yarı ötümlüleşmesi YYA'da çok sık rastlanan bir özelliktir. /K/ ünsüzü çoğunlukla bu şekilde ortaya çıkar.

- ❖ gündüz_eve gelidiƘ gece gidēdiƘ (9.152)
- ❖ esƘiden öle yāni yoƘTu ƘıSım (11.70)
- ❖ o kıs işden gelceƘ yemeƘ yapıceƘ (15.71)
- ❖ çizgi çizēdiƘ böle toprā seƘseƘ oynadıƘ (17.211)

¹⁰⁶ krş. Akar, age., s.40; Boz, age., s.36; Gülensoy, age., s.xx; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.19; Nas, age., ss.53-54; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.401; Yapıcı, age., s.70.

¹⁰⁷ krş. Akar, age. s.40; Nas, age., s.54; Yapıcı, age., s.70.

1.1.2.1.12.  ünsüzü

Ön damak k'si¹⁰⁸; kalın ünlülerin yanında kullanılmasına rağmen ince telaffuz edilen /k/ sesidir. Alıntı kelimelerde görülür.¹⁰⁹

- ❖ bi de geldiK ki düKkân harap (7.165)
- ❖ āya verir ordan bi uzu (10.50)
- ❖ yetmiş bin nira ārınnan saTdı (12.133)
- ❖ tepede afirlē vāmiş (21.177)
- ❖ böle bi hiāye giTdi böle köwde (26.285)

1.1.2.1.13.  ünsüzü

Süreksiz, ötümsüz, boğumlanma yeri bakımından arka damak ünsüzüdür.¹¹⁰ Kalın ünlülerle birlikte kullanılır.¹¹¹

- ❖ başmın altına toprak koruz (23.33)
- ❖ tutuyo iki kişi koluna giriyolā (26.281)
- ❖ veterner gelirdi çekiP bakādı falan (41.78)

1.1.2.1.14.  ünsüzü

Ön damak l'si¹¹²; kalın ünlülerin yanında ince telaffuz edilir. Alıntı kelimelerde görülür.¹¹³

- ❖ meseā aydıraq var çelik çoma var (1.195)
- ❖ ben_öle şe yapmazdım da işTe onun için alakadar olmadım (27.23)

¹⁰⁸ krş. Boz, age., s.36; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.19; Kalay, age., s.39; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.399.

¹⁰⁹ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.19.

¹¹⁰ Nas, age., s.53.

¹¹¹ krş. Nas, age., s.53; Öçalan, age., s.130; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.400; Yapıcı, age., s.70.

¹¹² krş. Boz, age., s.37; Gülensoy, age., s.xx; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.19; Kalay, age., s.40; Nas, age., s.54; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.401.

¹¹³ Boz, age., s.37.

- ❖ evleri hāla duruyo aşşāda (29.8)
- ❖ katiyyen haĶkımı hela etmem size (31.73)
- ❖ itikaT_eTmessen kabu olmaz itikaT_edersen olur (35.89)

1.1.2.1.15. ŋ ünsüzü

Damaktan çıkan genizsi /n/ sesidir¹¹⁴. Diğer Batı Grubu Ağızları'na nispeten YYA'da az sayıda bulunur ve kararsızdır.

- ❖ ūndan sāna olan evini işi bitēdi (2.10)
- ❖ o beyaz fırçaları giymişlē şelē geminiñ kaPtannarı (9.171)
- ❖ hadi nāpiyouz (16.160)
- ❖ dēdim ses etmāñ (26.66)
- ❖ bēyaz ēlbise aldılādı bēyaz aldılā uñı giydiK (32.11)

1.1.2.1.16. ŋ ünsüzü

Damaktan çıkan genizsi /n/ sesinin kaybolmak üzere olan biçimidir. YYA'da /ŋ/ sesi /ŋ/ sesine göre daha yaygındır.

- ❖ bana gel buraya dedi āñadın mı (1.163)
- ❖ at at dedi baña at at dedi (1.175)
- ❖ şu an ne çıKdı oña göre māni okurlādı (5.18)
- ❖ öle bi şeyi atuyusuñ yāni (13.64)
- ❖ nāpiyuñ ğoca usta diyu (40.42)

¹¹⁴ krş. Akar, age., s.40; Boz, age., s.37; Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s.48; Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.99; Eren, age., ss.33-34; Gülensoy, age., ss.49-50; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.18; Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, s.57; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.70; Nas, age., s.55, Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", ss.402-403; Yapıcı, age., s.70.

1.1.2.1.17.  ünsüzü

Kaybolmak üzere olan yarı belirsiz bir /n/ sesidir.

- ❖ benim üstüme bi düşdü işTe düşüş o düşüş (31.54)
- ❖ perşembe gününün aşamı yapıyoduK (32.194)
- ❖ undan sōra urdan bunnara gidin sis diyūlā (39.96)

1.1.2.1.18. P ünsüzü

p-b arası ünsüz¹¹⁵; patlamasını kaybetmiş yarı ötümlü bir sestir.¹¹⁶ Kelimelerin veya hecelerin sonunda bulunan /p/, /ç/, /t/, /k/ ünsüzlerinin yarı ötümlüleşmesi YYA'da çok sık rastlanan bir özelliktir. /P/ ünsüzü çoğunlukla bu şekilde ortaya çıkar.

- ❖ bu sefer nāPıyo bābam soyadını güngör göyuyo (1.10)
- ❖ baK kendim yaPdıydım oyasını (32.225)
- ❖ şimdi milleti buraya toPlamışlā götürmüşlē harmannara (40.4)
- ❖ veterner gelirdi çekiP bakādı (41.78)

1.1.2.1.19. r ünsüzü

Titrekliği uzatılan /r/ ünsüzüdür.¹¹⁷ YYA'daki az sayıda örneğin kimisi kişisel konuşmayla ilgili hususiyetlerden, kimisi de vurgunun etkisiyle ortaya çıkmıştır diye düşünülmektedir.

- ❖ hıdırèllēze on bēş gün vırdı yavmır yādı (32.3)
- ❖ böle halı mı vırdı èveli (32.6)
- ❖ hırnabı haşlıyoS kabını soyuyoS ādaya atıyoS kaynatıyoS (35.35)

¹¹⁵ krş. Akar, age., s.40, Boz, age., ss.37-38; Gülensoy, age., s.xx; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.19; Nas, age., s.55; Yapıcı, age., s.70.

¹¹⁶ Akar, age., s.41.

¹¹⁷ krş. Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s.102; Nas, age., ss.55-56; Öçalan, age., ss. 139-140.

1.1.2.1.20. r ünsüzü

Kaybolmak üzere olan yarı belirsiz bir /r/ ünsüzüdür. YYA'da iç ve son sesteki /r/'ler düşme eğilimindedir. /r/ ünsüzü bu düşme seyrinde bir ön merhaledir.

- ❖ bellerine ipi bālarlardı (7.114)
- ❖ villā hiç Tā telefon açmadılar (15.107)
- ❖ ğızlā kadınnar toPlaşı köwü gezēlēdi gece (21.9)
- ❖ heP kaçak geçdi benim ömürüm (39.17)
- ❖ üç gün üç gece dün yaparladı (41.16)

1.1.2.1.21. S ünsüzü

/s-/z/ arası ünsüz¹¹⁸; yarı ötümlü ve sızıcıdır, /z/>/s/ ötümsüzleşmesinin bir önceki merhalesidir.¹¹⁹

- ❖ dipsiS göl deyi geçiyo āḡadın mı (1.171)
- ❖ siSde ne vādı (21.63)
- ❖ köwün yerli insanına biz borda manav dēriS (23.4)

1.1.2.1.22. T ünsüzü

/t-/d/ arası ünsüz¹²⁰; patlamasını kaybetmiş, yarı ötümlü bir sestir. Kelimelerin veya hecelerin sonunda bulunan /p/, /ç/, /t/, /k/ ünsüzlerinin yarı ötümlüleşmesi YYA'da çok sık rastlanan bir özelliktir. /T/ ünsüzü çoğunlukla bu şekilde ortaya çıkar.

- ❖ sevedim_ama hepsi biTdi (2.43)
- ❖ çoban_oyunu oynarlardı ama onu unuTdum (13.71)
- ❖ dörT tāne çoÇuÇ böyüTdük (19.2)
- ❖ gelinnē ğırıTıyodu (32.19)

¹¹⁸ krş. Boz, age., s.38; Nas, age., ss.56-57; Öçalan, age., s.140; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.405.

¹¹⁹ Boz, age., s.38.

¹²⁰ krş. Akar, age., s.41; Boz, age., s.38; Gülensoy, age., s.xix; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.19; Nas, age., s.56; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.405; Yapıcı, age., s.70.

- ❖ aynen bunnān dedī gibi işTe (41.78)

1.1.2.1.23. t ünsüzü

Kalın ünlülerle hece oluşturan ön boğumlanmalı /t/ ünsüzüdür.¹²¹

- ❖ gelince buraya da çukurköy goymuşlā küfahyadan (16.185)
- ❖ onu keserler haTtā bunun babası keser pişirir pilav yapar (35.2)

1.1.2.1.24. w ünsüzü

çift dudak v'si¹²²; çift dudakta boğumlanan sızıcı ve ötümlü bir sestir.¹²³

- ❖ demeK ki bu köwü sel almış bi āfaTlan (1.15)
- ❖ yerli meselā mācır diyil laz diyil kürt diyil manâw (23.3)
- ❖ ewvah déyo köpeK déyo ısırdı déyo (23.97)
- ❖ tavşannā bi sardı evi şaşırırsın yaw (26.209)

1.1.2.1.25. y ünsüzü

Kaybolmak üzere olan yarı belirsiz bir /v/ ünsüzüdür.

- ❖ bubamızın düyünneri de āynı (2.39)
- ❖ kırk günden sona bi mēyliT okuduruS (8.82)
- ❖ fezyielilē geliP de orasını şe yapınca gaçmışlā (21.187)
- ❖ bızaK biraz büyür düye olur (23.131)

¹²¹ krş. Turgut Günay, *Rize İli Ağızları*, Ankara: MFAD Yayınları, 1978, s.16; Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.406.

¹²² krş. Boz, age., s.39, Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, ss.101-102, Erten, age., s.7, Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.407.

¹²³ Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", s.407.

1.1.2.1.26. y ünsüzü

Kaybolmak üzere olan yarı belirsiz bir /y/ ünsüzüdür.

- ❖ tavannara iP gerēdiK böyle (21.37)
- ❖ giyēdiK yāni öle yā elbise işde pantul cekeT mintan nēyse (23.21)
- ❖ açığça söyleyem içki içerlerdi (29.19)
- ❖ nası bi şiy (35.84)

1.1.2.2. Ünsüzler Tablosu

Tablo 2: Yalova İli Yerli Ağzı'ndaki Ünsüzler

Boğumlanma Özellikleri →		Süreksiz						Sürekli							
		Patlayıcı		Yarı Patlayıcı		Yarı Sızıcı		Sızıcı			Genizsi		Akıcı		
		Öt.	Ötz.	Yarı Öt.	Öt.	Yarı Öt.	Öt.	Yarı Öt.	Ötz.	Öt.	Öt.	Titrek	Yarı Ünlü		
Boğumlanma Yeri ↓		Öt.	Ötz.	Yarı Öt.	Öt.	Yarı Öt.	Öt.	Yarı Öt.	Ötz.	Öt.	Öt.	Öt.	Öt.		
Dudak	Çift Dudak	b	p	P			w			m					
	Dış Dudak						v	F	f						
Dış	Dış	d	t, t̥	T			z	S	s	n					
	Dış - Damak	c	ç	Ç	ć	ç	j		ş						
Damak	Ön Damak	g, g̥	k, k̥	K			ğ		h		l, l̥	r, r̥	y		
	Art Damak	g̥	k̥	Ḳ					ḥ	ŋ					
Gırtlak		'													

Not: Yarı belirsiz ünsüzler tabloya alınmamıştır.

1.2. SES DEĞİŞMELERİ

1.2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

Ünlülerin ünlülere veya ünsüzlerin ünlülere yaptığı etki sonucunda bir ünlünün nitelik değiştirmesi hadisesidir.¹²⁴ Bu tür değişimler ağızlarda sıkça görülür.¹²⁵ YYA'daki ünlü değişimleri aşağıda incelenmiştir.

1.2.1.1. Ünlü Uyumları

Türk dilinin en önemli ses özelliklerinin başında ünlü uyumu gelir.¹²⁶ Bu uyum, bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uyumlu olmasıdır.

1.2.1.1.1. Damak Uyumu

Bir kelimedede bulunan ünlülerin boğumlanma bakımından uyumudur.¹²⁷ Yazı dilinde ileri durumda olan kalınlık-incelik uyumu YYA'da da kuvvetlidir. Fakat YYA'dan derlenen metinlerde, damak uyumunun yazı diline göre ileri olduğu durumlar bulunmakla beraber çeşitli sebeplerle yazı diline göre damak uyumunun geri olduğu durumlar da tespit edilmiştir.

1.2.1.1.1.1. Yazı Diline Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

YYA'da, yazı dilinde damak uyumunu bozan birtakım ek ve edatların zaman zaman uyuma girdiği görülür. Yine yazı dilinde kalınlık-incelik uyumuna aykırı bazı kök ve tabanlar, YYA'da ünlü benzeşmeleri aracılığıyla uyuma sokulabilmektedir. Fakat tüm bu kullanımların kararsızlık gösterdiği ve örneklerden birçoğunun uyuma aykırı biçimlerinin de YYA'da yaygın olduğu belirtilmelidir.

¹²⁴ Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s. 159.

¹²⁵ Ahmet Caferoğlu, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişimleri”, Ankara: *TDAY Belleten*, S 1964, 1989, ss. 1-33.

¹²⁶ Akar, age., s.43.

¹²⁷ Nas, age., s. 40.

1.2.1.1.1.1.1. Kök ve Tabanlarda

1.2.1.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle

Kalınlık:

āfaT "*afet*"(1.15)

tayın "*tayin*"(1.164)

partı "*parti*"(1.178)

yānı "*yani*"(4.24)

ğıymaTlı "*kıymetli*"(9.100)

mānı "*mani*"(13.179)

faķır "*fakir*"(22.69)

bahşış "*bahşış*"(23.45)

nārın "*narin*"(25.113)

ğarıp "*garip*"(32.134)

ķaramusal "*Karamürsel*"(39.30)

İncelik:

filen "*filan*"(11.99)

dünye "*dünya*"(16.113)

misel "*misal*"(23.146)

kirez "*kiraz*"(27.49)

dükken "*dükkan*"(40.48)

1.2.1.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle

Kalınlık:

dıķķat "*dikkat*"(4.8)

nışan "*nişan*"(7.69)

bıras "*biraz*"(11.98)

nufus "*nüfus*" (13.154)

zarzavat "*zerzevat*" (18.122)

nışannı "*nişanlı*"(26.22)

bıķaķ "*birkaķ*"(35.81)

İncelik:

pirefesör "*profesör*"(9.3)

tene "*tane*"(23.95)

ēsger "*asker*" (9.174)

şöför "*şoför*"(41.34)

dene "*tane*"(16.154)

1.2.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle**Kalınlık:**

manafatura "*manifatura*"(12.100)

antıraman "*antrenman*"(38.31)

fabrıka "*fabrika*"(22.2)

yunanıstan "*Yunanistan*"(39.81)

İncelik:

ferece "*ferace*"(25.260)

kesTēne "*kestane*"(26.232)

1.2.1.1.1.1.2. Ek ve Edatlarda**Ek Fiilin Çekimli Şekilleri:**

ayıydı "*ayı idi*"(17.181)

varısa "*var ise*"(32.284)

çalıydı "*çalı idi*"(25.148)

"-ken" (Zarf-Fiil Eki) :

çalışdırıkan "*çalışdırırken*"(1.110)

yanākan "*yanarken*"(32.107)

yaparķana "*yaparken*"(11.17)

vuruķan "*vururken*"(41.13)

"+ki" (Aitlik Eki) :

o yanķı "*o yanki*"(1.57)

bununķu "*bununki*"(31.123)

ğadınnarınķı "*kadınlarınki*"(7.34)

ordakı "*oradaki*"(36.58)

ile (Edat):

findıyınan “*findık ile*” (7.64)

fıstıyınan “*fıstık ile*” (7.64)

ki (Edat):

oynamazlādı kıın “*oynamazlardı ki*” (2.32)

yoğdu kıun “*yokdu ki*”(32.49)

unuTdum kıu “*unuttum ki*”(21.104)

duymadım kıı “*duymadım ki*”(41.3)

1.2.1.1.1.2. Yazı Diline Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

Bazı kök ve tabanlar yazı dilinde kalınlık-incelik uyumuna uygun bir biçimde kullanılırken YYA'da uyumsuzluk gösterebilir.¹²⁸ Bu uyumsuzluklar çeşitli ses hadiseleri sebebiyle ortaya çıkar. Bunlardan, ekleşme sırasında /c/, /ç/, /n/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin inceltici etkisi ve kimi eklerin çoğunlukla ince ünlülü biçimlerinin kullanılması başı çeker.¹²⁹ Fakat tüm bu kullanımların kararsızlık gösterdiği ve örneklerden birçoğunun uyuma uygun biçimlerinin de YYA'da yaygın olduğu belirtilmelidir.

1.2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda

ğaydıreK “*kaydırak*” (1.183)

ğoley “*kolay*” (21.111)

beyā “*bayağı*” (1.187)

şındı “*şimdi*” (23.51)

āyni “*aynı*” (7.96)

tevāf “*tavaf*” (25.508)

teKbir “*tekbir*” (8.5)

hızmet “*hizmet*” (25.522)

atmış “*altmış*” (8.16)

selavaT “*salavat*”(26.10)

miKtar “*muhtar*” (9.117)

aneTdirik “*elektrik*”(26.242)

sali “*salı*” (9.166)

nezar “*nazar*” (30.19)

¹²⁸ krş. Boz, age.,s s.43-46; Gülensoy, age., s. 33; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.23.

¹²⁹ Boz, age., ss.42-43.

radiyo “ <i>radyo</i> ” (11.85)	ğayinne “ <i>kaynana</i> ” (32.47)
islah “ <i>ıslah</i> ” (13.281)	ğurbāyi “ <i>kurbağa</i> ”(32.285)
remezan “ <i>ramazan</i> ” (15.42)	tosbāyi “ <i>tosbağa</i> ” (32.285)
rizā “ <i>Rıza</i> ” (15.125)	şira ” <i>şıra</i> ” (35.37)
ğarer “ <i>karar</i> ” (16.98)	ķarambül “ <i>karambol</i> ” (38.44)
bıydey “ <i>buğday</i> ” (17.226)	yünan “ <i>Yunan</i> ” (38.53)
būdey “ <i>buğday</i> ” (20.79)	mühtar “ <i>muhtar</i> ” (40.8)
usil “ <i>usul</i> ” (18.23)	āķadeş “ <i>arkadaş</i> ” (40.45)

1.2.1.1.1.2.2. Eklerde

YYA'da ince ünlü biçimleriyle kullanılarak uyumun bozulmasına yol açabilen başlıca ekler şunlardır;

"-(y)AcAk-":

alcez “ <i>alacağız</i> ”(1.119)	basdırıcen “ <i>bastıracaksın</i> ”(16.101)
soyüceKler “ <i>soyacaklar</i> ”(11.75)	olcem “ <i>olacağım</i> ”(32.94)
bulceK “ <i>bulacak</i> ”(13.115)	vurceKsiniz “ <i>vuracaksınız</i> ”(39.60)

"-mA":

yapameyom “ <i>yapamıyorum</i> ”(9.60)	olmeyo “ <i>olmuyor</i> ”(20.7)
--	---------------------------------

"-(y)A"

oleydi “*olsaydı*” (9.34)

yaneydi “*yansaydı*” (13.270)

"-AyIm":

açeyim “*açayım*” (23.52)

başliyeyim “*başlayayım*” (25.62)

ğaçeyim “*kaçayım*” (23.101)

sateyim “*satayım*” (27.141)

Hem yazı dilinde hem de YYA'da kalınlık incelik uyumunu bozan ekler;

"+LAyIn" :

sabahlen “*sabahleyin*” (8.29)

sabālēn “*sabahleyin*” (15.2)

sabāliyin “*sabahleyin*” (13.67)

aқşamneyin “*aқşamleyin*” (25.17)

"+ki" (Aitlik Eki) :

şūdaki “*şuradaki*” (5.33)

sıvadaki “*sıvadaki*” (20.57)

ordaki “*oradaki*” (16.121)

yarıncı “*yarıncı*” (31.85)

"-yor":

diyoyuz “*diyoyunuz*” (16.123)

birleşiyolā “*birleşiyorlar*” (23.87)

sürdürüyo “*sürdürüyoruz*” (20.69)

güdüyo “*güdüyor*” (31.111)

düşünüyom “*düşünüyorum*” (21.70)

biliyon “*biliyorsun*” (32.78)

YYA'da aynı kelimenin hem uyuma uygun hem de uyuma aykırı bir biçimde kullanıldığı ikili şekiller de görülebilmektedir. Aşağıda, önceki başlıklalarda uyuma aykırı biçimleri örneklendirilen şekillerden bazılarının uyuma uygun biçimleri sıralanmıştır. Bu şekillerin sayısının çokluğu YYA'nın bu konudaki kararsızlığını göstermesi açısından önemlidir:

karar (27.148)	muhtar (29.15)
hizmet (20.28)	nazar (30.16)
arkadaş (36.43)	būday (4.16)
alTmış (27.156)	aynı (29.65)
ğayınna (25.276)	kolay (15.22)
salı (37.13)	şindi (37.16)
yunan (38.56)	ramazan(9.46)
ğariP (15.199)	fakir (25.67)
parti (39.18)	düKkan (1.26)
kiraz (17.153)	yāni (16.61)
hangi (36.34)	hani (39.74)
dünya (9.48)	filan (18.118)
nişan (7.74)	tane (12.14)
asker (12.18)	

1.2.1.1.2. Dudak Uyumu

Dudak uyumu ya da düzlük-yuvarlaklık uyumu bir kelimedeki ünlülerin düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uymasındır.¹³⁰ Bu uyum YYA'da yazı dilinden daha kuvvetlidir. Derlenen metinlerde yazı diline göre dudak uyumunun ileri olduğu örnekler yaygın bir şekilde görülürken dudak uyumunun yazı diline göre geride olduğu örneklerin sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir .

1.2.1.1.2.1. Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

Yazı dilinde /b/, /p/, /m/, /f/ ve /v/ dudak ünsüzlerinin yanındaki ünlülerde yuvarlaklaşma eğilimi vardır ve bu eğilim düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı yapıların ortaya çıkmasına yol açar. Fakat YYA'da diğer birçok Anadolu ağzında da söz konusu olduğu gibi dudak ünsüzlerinin yanında düzlük yuvarlık uyumunun bozulmadığı çok sayıda örnek mevcuttur. Bu durum, hem Türkçe kelimeler hem de alıntı kelimeler için geçerlidir. YYA'da ilerleyici benzeşmeler yoluyla dudak uyumu kök ve tabanlarda kuvvetli durumdayken gerileyici ve iki yönlü benzeşme yoluyla dudak uyumu sınırlı sayıdaki örnekte mevcuttur.

1.2.1.1.2.1.1. Kök ve Tabanlarda

1.2.1.1.2.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle

arnavıTlıK "Arnavutluk"(32.124)	ķavır- "kavurmak" (25.295)
ķabık "ķabuk" (41.41)	meķbır "mecbur" (17.48)
ķimente "ķimento" (34.36)	pamık "pamuk" (25.49)
ķamır "ķamur" (22.56)	sabın "sabun" (18.117)
davıl "davul" (26.27)	tabıt "tabut" (23.28)

¹³⁰ Muharrem Ergin, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları, 2005, s.72.

ğambır: “kambur” (21.287)

tavık “tavuk” (23.139)

ğavır “gavur” (35.54)

yamık “yamuk” (21.281)

hamır : “hamur” (16.80)

yamıl- “yamulmak” (16.186)

havlı "havlu" (7.48)

yāmır “yağmur” (20.29)

ıstanbıl "istanbul" (31.61)

yāmırlı “yağmurlu” (27.16)

ğabık “kabuk” (35.35)

yavrı"yavru" (2.57)

ğarpız “karpuz” (25.296)

Yukarıdaki örneklerden bazılarının, yazı dilindeki uyuma girmeyen biçimlerine de YYA metinlerinde rastlanmıştır. Söz konusu ikili şekillerin sayısının çokluğu YYA'nın bu konudaki kararsızlığını göstermesi açısından önemlidir:

çabuğ (26.88)

ğavur- (35.108)

çamur (38.41)

pamuğ (25.505)

davul (7.42)

tabut (25.521)

ğavur (10.16)

tavuğ (30.32)

hamur (11.64)

yamuğ (34.65)

havlu (2.54)

yāmur (10.22)

istanbul (13.77)

yāmurlu (27.17)

ğarpuz (25.296)

yavru (2.7)

1.2.1.1.2.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle

münübüs "*minibüs*" (12.128)

1.2.1.1.2.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle

büsküvüt "*bisküvi*" (8.83)

1.2.1.1.2.2. Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

1.2.1.1.2.2.1. Kök ve Tabanlarda

Yazı dilinde dudak uyumuna uymasına rağmen YYA'da uyum bozukluğu gösteren az sayıda örnek vardır:

çevür- "*çevir-*"(4.114)

mācur "*muhacir*"(35.24)

komşu "*komşu*"(17.223)

1.2.1.2. Ünlü Türemeleri

1.2.1.2.1. Ön Seste

Türk dili kaynaklı kelimelerin ön seslerinde bulunmayan /l/ ve /r/ ünsüzleri veya /ş/ ünsüzünü ön sesinde barındıran yabancı dil kaynaklı kimi kelimelerin ve ünsüz çiftiyle başlayan bazı alıntı kelimelerin önünde birçok Anadolu ağzında olduğu gibi¹³¹ YYA'da da ünlü türemeleri görülür. Türeyen ses çoğunlukla düz dar ünlüdür. Bir örnekte ise düz geniş bir ünlü türemiştir.

¹³¹ krş. Akar, age., s. 53, Boz, age., s.47, Gülensoy, age., s.43, Gülsevin, *Uşak İli Ağzları*, s.26.

/l/ ünsüzü önünde türeme:

ilāna “*lahana*”(2.45)

ileyen “*leğen*”(16.87)

ilēn “*leğen*”(21.231)

iliyen “*leğen*”(3.19)

/r/ ünsüzü önünde türeme:

irahat “*rahat*”(13.278)

irāzı “*razi*”(9.17)

erişberlik “*rençberlik*”(26.85)

irahmetli “*rahmetli*”(2.56)

ırızā “*rıza*”(6.20)

/ş/ ünsüzü önünde türeme:

işehir “*şehir*”(29.51)

işimdi “*şimdi*”(29.66)

işey “*şey*”(33.7)

işey “*şey*”(8.19)

/st/ ünsüz çiftinin önünde türeme:

istepne “*stepne*”(12.219)

1.2.1.2.2. İç Seste

İç seste kelimeyle hiçbir organik bağı olmayan ünlülerin türemesi olayıdır.¹³² YYA’da iç seste düz-dar ünlülerin yanı sıra yuvarlak-dar ve düz-geniş ünlülerin de türediği tespit edilmiştir¹³³:

/-e-/ türemesi

moderen “*modern*”(26.58)

¹³² Boz, age., s.47.

¹³³ krş. Akar, age., ss. 54-55; Boz, age., s.47; Gülensoy, age., s.43; Gülsevin, *Uşak İli Ağzıları*, s.27.

/-i-/ türemesi

apartıman “*apartman*”(16.145)

/-i-/ türemesi

teyip “*teyp*”(7.156)

adires “*adres*”(16.152)

metirë “*metre*”(9.28)

debirem “*deprem*”(18.119)

radiyo “ *radyo*”(11.85)

/-u-/ türemesi

gurup “*grup*”(36.48)

konturol “*kontrol*”(38.15)

/-ü-/ türemesi

löküz “*lüks*”(5.47)

köpürü “*köprü*”(9.170)

1.2.1.2.3. Son Seste

YYA’da bu ses olayı çoğunlukla “-ken” zarf-fiil ekinin sonunda görülen /e/ türemesi şeklinde ortaya çıkar. Ünlü uyumuna girmiş bazı örneklerde bu ekin “-kana” biçimi de görülür:

yaparķana “*yaparken*”(11.17)

gençkene “*gençken*”(39.123)

gelikene “*gelirken*”(11.75)

gidēkene “*giderken*”(40.57)

1.2.1.3. Ünlü Düşmesi

Bu ses hadisesi YYA'da daha çok iç seste düz-dar ünlülerin düşmesi biçiminde görülür. Bazı durumlarda iç sesteki geniş ünlüler de düşebilmektedir. İlk ve son sesteki düşmeler ise yaygın değildir:

1.2.1.3.1. İç Seste

- Vurgusuz orta hece dar ünlülerinin düşmesi; Türkçede bazı kelimeler ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında orta hecelerindeki dar ünlüler düşer. Bunda vurgunun da payı vardır, vurgulu olan son hecenin ünlüyle başlayan bir ek alması, ortadaki hecenin vurgusuz hale gelmesine ve vurgunun bir önceki heceye kaymasına yol açar.¹³⁴ Bu ses hadisesi YYA'da da sıkça görülür ve tespit edilen örnekleri yazı dilindekilerle hemen hemen aynıdır.

boynuna “*boyun+u+n+a*”(10.61)

arnı “*alın+ı*”(11.98)

karnım “*karın+ım*”(12.43)

omzuna “*omuz+u+n+a*”(23.32)

gönlünden “*gönül+ü+n+den*”(34.49)

- Birtakım yer zarflarında geniş ünlülerin düşmesi;

şurdan “*şuradan*”(15.56)

burlar “*buralar*”(26.12)

borda “*burada*”(17.76)

nerden “*nereden*”(25.395)

¹³⁴ Lan-Ya Tseng, *Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi*, Ankara:TDK Yayınları, 2013, s.23.

➤ Yön ekindeki ünlünün düşmesi;

dışarda "dışarıda" (13.33)

yukarda "yukarıda" (40.49)

➤ Yabancı kelimelerde ünlü düşmesi;

haḲğaT "hakikat"(1.208)

daḲğa "dakika"(25.216)

veterner "veteriner"(12.115)

1.2.1.3.2. Son Seste

YYA'da son seste ünlü düşmeleri çok nadir görülür:

ayaḲğaP (15.22)

iy "iyi" (27.96)

1.2.1.4. Dudaklılaşma

Yanında dudak ünsüzü bulunan düz ünlülerin "dudaklılaşması/yuvarlaklaşması" bir fonetik eğilimdir.¹³⁵ Ancak bu şarttaki her kelime bu fonetik eğilime uyum sağlamayabilir. Hatta yazı dilinde dudak ünsüzleri sebebiyle yuvarlak ünlüyle kullanılan bazı kelimelerin bile YYA'da düz ünlü ile kullanıldığı, bu çalışmanın "Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar" (bk. 1.2.1.1.2.1.1.1.) başlığı altında tespit edilmişti. Fakat bazen, yazı dilinde düz ünlü ile kullanılan kimi yapılar YYA'da yuvarlak ünlülerle kullanılabilmektedir;

çevür- "çevir-" (4.114)

forsat "fırsat" (22.27)

bubam "babam"(10.22)

buvam "babam" (33.33)

pörüşan "perişan"(15.16)

muḲarna "makarna"(33.38)

muḲlu "mıhlı"(21.216)

mācur "muhacir"(35.24)

¹³⁵ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.29.

1.2.1.5. Kaynaşma

Çoğunlukla bir arada kullanılan ve biri son seste diğeri ön seste ünlü barındıran iki kelimenin ünlülerinin kaynaşarak tek kelime biçimine gelmesidir.¹³⁶ Bu ses hadisesi, yazı diline geçmiş örneklerde (nasıl, niçin gibi) geçişme, konuşma dilindeki örneklerde kaynaşma olarak adlandırılır.

babāne "*babaanne*"(4.5)

nōldu "*ne oldu*" (21.15)

ortōkūl "*ortaokul*" (9.150)

annāne "*anneanne*"(29.33)

1.2.1.6. İncelme

"Yazı Diline Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar" (bk. 1.2.1.1.1.2.) başlığında YYA'daki ünlü incelmeleri konusu ele alınmıştır. Burada ise kalın ünlülüken uyum değişmesi yaşayarak ince ünlülü hale geldiği tespit edilen YYA'daki tek örnek gösterilecektir. Bu kelimenin kullanımı ikili şekillidir.

misir "*mısır*"(31.108)

1.2.1.7. Kalınlaşma

Bilhassa Orta Anadolu ağızlarında yaygın olan /k/ ve /g/ ünsüzlerinin yanındaki ince yuvarlak ünlülerin yarı kalınlaşması olayı¹³⁷ Batı Anadolu ağızlarında nadiren görülür.¹³⁸ Bu ses özelliği YYA için de karakteristik değildir ve az sayıda örnekte görülmüştür:

gómmüşler "*gömmüşler*"(1.22) (<<ET köm-)

gúlünç "*gülünç*"(21.107) (<<ET külinç)

kópeK "*köpek*" (26.196) (<< OT köpek)

¹³⁶ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.160; Boz, age., s.49.

¹³⁷ Ahmet Caferoğlu, *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar*, Ankara: TDK Yayınları,1994, s.67.

¹³⁸ Akar, age., s.48.

İnce ünlü iken uyum değişmesi yaşayarak kalın ünlü hale geldiği tespit edilen YYA'daki örnekler ise aşağıda sıralanmıştır. Bu örneklerin YYA'daki kullanımlarının ikili şekilli olduğu belirtilmelidir.

ızın "izin" (11.147)

yārlı "yerli" (23.2)

1.2.1.8. Daralma

Çoğunlukla, daraltıcı etkisi olan /c/, /ç/, /n/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzleri yanındaki geniş ünlülerin yerlerini dar ünlülere bırakmasına denir.¹³⁹

1.2.1.8.1. İlk Hecede Daralma

Eski Türkçede kapalı /e/’li oldukları bilinen kelimelerin birçoğunda YYA’da /è/’li biçimler korunur fakat kimi zaman /i/’li biçimlerin kullanıldığı da tespit edilmiştir.¹⁴⁰

yidiK "yedik" (13.133)

didim "dedim" (38.9)

irkeK "erkek" (13.35)

1.2.1.8.2. Ön Seste / İç Seste Daralma

Ön seste ve iç seste, çoğunlukla, daraltıcı etkisi olan /c/, /ç/, /n/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzleri komşuluğunda gerçekleşen daralmalardır. Ünlü benzeşmeleri sonucu da ortaya çıkabilirler. YYA’da ön seste birtakım kurallı daralmaların da mevcut olduğunu belirtmek gerekir.

/à/ < /a/

İç seste;

oynàrlādı "oynarlardı" (2.25)

ğaynàna "kaynana" (26.67)

alıcàK "alıcak" (17.32)

sacàyaK "sacayak" (32.46)

¹³⁹ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.159, Boz, age., s.50.

¹⁴⁰ Mehmet Dursun Erdem, Münteha Gül "Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 11, Ankara, 2006, ss.142-144.

/ɯ/ < /a/

İç seste:

İsimden fiil türetme eki "+IA" ekini aldıktan sonra şimdiki zaman ekiyle çekimlenmiş bazı kelimelerde şimdiki zaman ekinin başındaki /y/ sesinin etkisiyle yazı dilindekiyle aynı şekilde YYA'da da daralma örnekleri görülebilmektedir;

hatırlıyorum "*hatırla-yom*"(9.97)

atlıyo "*atla-yor*"(26.290)

parlıyor "*parla-yor*"(25.252)

başlıyo "*başla-yor*"(30.38)

/i/ < /e/

İç seste:

tencire "*tencere*"(18.58)

İsimden fiil türetme eki "+IA" ekini aldıktan sonra şimdiki zaman ekiyle çekimlenmiş bazı kelimelerde şimdiki zaman ekinin başındaki /y/ sesinin etkisiyle yazı dilindekiyle aynı şekilde YYA'da da daralma örnekleri görülebilmektedir;

bekliyoS "*bekle-yoruz*" (9.74)

bezliyorum "*bez+le-yorum*"(31.131)

kefinliyolādı "*kefen+le-yor+lar+dı*" (17.203)

/è/ < /e/

İç seste:

toķamēçi "*tokameç+i*"(3.20)

tencerede "*tencere+de*"(32.58)

ğādēş "*kardeş*"(16.198)

/u/ < /o/

Üçüncü teklik ve çokluk şahıs zamirleri başta olmak üzere ilk seste bulunan yuvarlak geniş ünlüler YYA'da sıklıkla darlaşmaktadır.

Ön seste;

ura "*ora*"(12.152)

urda "*orada*"(30.42)

u "*o zamiri*"(18.56)

uğu- "*okumak*"(40.32)

unnā "*onlar*"(18.68)

ul- "*olmak*"(41.62)

uv- "*ovmak*"(21.277)

İç seste;

motur "*motor*"(7.75)

ü<ö

Ön seste;

üteki "*öteki*"(41.14)

üküs "*öküz*"(41.59)

ö<ö

Ön seste;

öküzleri "*öküzleri*"(25.166)

öteki "*öteki*"(31.148)

İç seste;

köwe "*köye*"(21.262)

1.2.1.8.3. Son Seste Daralma

YYA'da sınırlı sayıda tespit edilmiştir. Bu tür daralmalar daha çok konuşurların şahsi tercihleriyle ve konuşma hızlarıyla ilgilidir.

komşı "*komşu*"(17.223)

sanà "*sana*" (31.56)

sonrà "*sonra*" (25.17)

1.2.1.9. Genişleme

Kelime içi veya sonundaki dar sıradan /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlülerinin çeşitli nedenlerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan /a/, /e/, /o/, /ö/ ünlülerine dönüşmesi olayıdır.¹⁴¹

Çoğunlukla daralma eğiliminde olan YYA'da kurallı olmayan genişleme örnekleri de vardır:

o<u

yonan “*Yunan*”(9.122)

tovalet “*tuvalet*”(26.130)

hortom “*hortum*”(13.374)

moāPPet “*muhabbet*”(26.329)

ö<ü

löküz “*lüks*”(5.47)

a<u

doḲan- “*dokunmak*”(10.18)

o<ı

forsat “*fırsat*”(22.27)

Bunların yanında işaret zamiri “bura” ve söz konusu işaret zamirinin çekim ekli biçimleri sıklıkla “bora” ve türevleri şeklinde kullanılır. “şura” işaret zamirinin yerine “şora” kullanımlarının görüldüğü örnekler de mevcuttur:

boraya “buraya” (18.7)

borayı “burayı” (23.123)

şorda “şurada”(21.122)

borama “burama” (31.76)

¹⁴¹ Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s. 160.

1.2.1.10. Düzleşme

Çeşitli fonetik etkenlerle yuvarlak sıradan ünlülerin düz sıraya geçmesi olayıdır.¹⁴² Bu çalışmanın “Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar” (1.2.1.1.2.1) kısmında “Yazı dilinde /b/, /p/, /m/, /f/ ve /v/ dudak ünsüzlerinin yanındaki ünlülerde yuvarlaklaşma eğilimi vardır ve bu eğilim düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı yapıların ortaya çıkmasına yol açar. Fakat YYA'da diğer birçok Anadolu ağzında da söz konusu olduğu gibi dudak ünsüzlerinin yanında düzlük yuvarlık uyumunun bozulmadığı çok sayıda örnek mevcuttur.” denilmiş ve yazı diline göre dudak ünsüzleri yanında bilhassa ikinci hecede düzleşmelerin görüldüğü örnekler sıralanmıştır.

Burada da aynı tür ünlülerin ilk hecedeki düzleşmeleri sıralanmıştır¹⁴³:

finda “funda”(1.203)	bıydey “buğday”(17.226)
bıralı “buralı”(8.120)	bıra “bura”(26.112)
miKtar “muhtar”(9.117)	mıraT_ağa “Murat Ağa”(26.168)
mışmılalıK “muşmulalık”(9.151)	bızaK “buzağı”(30.32)
mısTafa “Mustafa”(10.31)	minever “Münevver”(35.120)
mināsip “münasip”(16.29)	mıhafaza “muhafaza”(17.200)

Bunların yanında diğer kimi örneklerde de düzleşme örnekleri ile karşılaşılmaktadır:

sıyadı “soyadı”(8.129)	doKān- “dokunmak”(10.18)
------------------------	--------------------------

¹⁴² Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s. 160.

¹⁴³ Gürer Gülsevin, bu tip düzleşmelerin dudak ünsüzlerinin yanında bulunan ünlülerin yuvarlaklaşması eğilimine uymadığını göz önünde bulundurarak, bunların başkalaşma olarak isimlendirilebileceğini söylemiştir. Uşak İli Ağzlarında ‘a-u’ heceleme yapısındaki örneklerin ‘a-ı’ heceleme yapısına evrildiğini; ilk hecedeki düzleşmelerin ise oldukça yaygın olan bu ses hadisesinin tesiriyle ortaya çıkmış olabileceğini ve bundan dolayı sözü edilen düzleşme hadisesinin örnekseme olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Bkz. Gülsevin, *Uşak İli Ağzları*, s.33.

1.2.1.11. Eskicil Şekillerin Saklandığı Örnekler

Genel fonetik eğilimler ve yazı dilindeki değişmiş şekillere rağmen daha eski şekillerini koruyan kelimeler¹⁴⁴ de YYA'da mevcuttur.

Geniş ünlülü halini koruyanlar:

böyük "büyük" (6.15) yörü- "yürümek" (26.300)

gözel "güzel" (8.10) eyi "iyi" (27.100)

gövercin "güvercin" (25.23)

Yuvarlak ünlülü halini koruyanlar:

altun "altın" (7.23)

Ünlü düşmesine uğramayanlar:

sekizen "seksen" (9.162)

Ünsüz türemesine uğramayanlar:

ur- "vurmak" (21.125)

Yukarıdaki kelimelerin değişmiş biçimlerinin de YYA'da bulunduğu belirtilmelidir.

1.2.1.12. Alıntı Kelimelerdeki Uzunlukların Kaybolması

Bazı alıntı kelimelerdeki uzunluklar yazı dilinde olduğu gibi YYA'da da kaybolur:

namaz (2.58) çorba (3.6) canavar (9.89) ezan (12.40)

hazır (13.168) nişan (13.261) devamlı (15.161) esnaf (38.50)

Yazı dilinden farklı olarak kısa telaffuz edilen örnekler de vardır:

dane (5.25) aılaça (9.73) zaten (10.7) vaziFe (25.475)

cenaze (26.138) hususi (26.153) itikaT (35.89) fena (40.70)

¹⁴⁴ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.32.

1.2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1.2.2.1. Ünsüz Uyumu

Kelimelerin eklerle genişletilmesi sırasında veya yan yana gelen hecelerde ötümlü ünsüzlerden sonra ötümlü, ötümsüz ünsüzlerden sonra genellikle ötümsüz ünsüzlerin gelmesi temeline dayanan uyumdur.¹⁴⁵ Diğer birçok Anadolu ağzında olduğu gibi¹⁴⁶ YYA'da da sistemli değildir.

1.2.2.2. Ünsüz Uyumsuzluğu

Ünsüz uyumu yazı dilinde yaygın bir kuraldır ama çoğu Anadolu ağzında bir kural olmaktan çıkar¹⁴⁷ ve böylece ünsüz uyumsuzluğu meydana gelir. YYA da bu doğrultuda özellikler gösterir ve ünsüz uyumsuzluğu örnekleri ile göze çarpar. Bu uyumsuzluk, hem kök ve tabanlarda hem de ekleşme esnasında ortaya çıkabilmektedir. YYA'daki ünsüz uyumsuzluklarından örnekler aşağıda sıralanmıştır:

-/Kğ/- , -/Kğ/-

küçüKgen (13.46)

ufaKğan (18.108)

baKğal (14.35)

ayaKğabı (27.84)

-/sd/-

fısdıKlı (1.163)

hasdayım (15.196)

başdım (5.32)

kümesden (30.34)

-/şd/-

taşdan (12.79)

işde (20.33)

ğarışdırısın (16.83)

yıkılmışdı (35.81)

¹⁴⁵ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s. 232.

¹⁴⁶ Boz, age., s. 88.

¹⁴⁷ Boz, age., s. 88.

-/sg/-

eşgerden (9.174)

asgere (28.16)

-/şg/-, -/şğ/-

alışgannıyını (9.109)

çalışganım (12.135)

yetişgin (11.126)

-/Td/-

kaPaTdırırız (13.360)

giTdim (39.68)

aTdan (16.13)

baTdāniye (40.49)

1.2.2.3. Ötümlüleşme - Yarı Ötümlüleşme

Ötümlüleşme, ötümsüz ünsüzlerin ötümlü karşılıklarına dönüşmelerine verilen addır. Bu ses değişiminin Ana Türkçedeki aslı uzun ünlülerin ksalmasının kalıntısı olduğu görüşü¹⁴⁸ yaygın olmakla birlikte Oğuz grubu ağızlarındaki en karakteristik fonetik eğilimlerden birisidir¹⁴⁹ ve YYA'da yazı dilinden daha yaygındır. Söz konusu hadisenin yarı-ötümlüleşme şeklinde ortaya çıktığı örnekler de YYA'da görülür.

1.2.2.3.1. Ön Seste

/k/->/g/-: Yazı dilinde kullanımı /k/- ile kalmış iki örneğin YYA'da “/g/-“li ve “/k/“li biçimleriyle ikililik gösterdiği tespit edilmiştir. Yazı dilinde /g/- ile kullanılan fakat YYA'da /k/- sesini koruyan örnekler de mevcuttur. YYA'da, ön seste /k/->/g/ değişimi bu örnekler haricinde yazı dili ile uyumludur. Bunlarla beraber, yabancı dil kaynaklı bir kelimedede de -yazı dilinde olduğu gibi- bir /k/->/g/ değişimi gözlenmiştir.

Ön seslerinde /k/->/g/- ötümlüleşmesi görülen Türk dili kaynaklı kelimelerin YYA'daki örnekleri:

gebe (23.154)

geber- (13.388)

¹⁴⁸Cahit Başdaş, “Türkiye Türkçesinde Aslı Uzunluk Belirtileri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/2, 2007, ss. 89-101.

¹⁴⁹Gülsevin, Uşak İli Ağızları, s.36.

gece (14.1)	geç- (39.17)
geçin- (2.42)	geçir- (4.53)
geçmiş (15.178)	gel- (16.10)
gelberi (21.213)	gelin (22.13)
gemi (29.45)	genç (33.86)
geniş (13.44)	ger- (32.5)
gerçek(38.37)	gereK (38.8)
geri (4.20)	gerile- (25.61)
geş (2.58)	geş- (27.28)
geT- (28.24)	geti- (9.84)
getir- (16.12)	gevşä- (12.218)
gey- (9.190)	gez- (26.12)
gibi (27.69)	git- (28.11)
gidik (24.23)	gir- (27.59)
giriş (34.22)	giy- (21.97)
gizle- (18.11)	gö- (18.80)
göK (25.69)	göl (20.81)
göm- (21.66)	gömlek (32.85)
gönder- (39.76)	gönül (24.4)
gör- (26.50)	görenek (18.62)
görgün (9.106)	görümce (17.67)
göster- (41.49)	göT (36.35)
götür- (1.99)	göüş (40.22)
gövercin (1.205)	gözel (8.10)

gözetle- (17.150)	gözleme (15.73)
güç (36.86)	güt- (17.157)
gün (18.3)	gündüz (19.47)
güven- (39.117)	güvey (8.61)
güzel (9.30)	

YYA'da yer alan ve ön sesinde ötümlüleşme görülen yabancı dil kaynaklı kelime ise aşağıdadır (Bu kelime için yazı dilinde de aynı ses hadisesi gerçekleşmiştir):

gergef “<kārgāh” (13.105)

Yazı dilindeki kullanımı /k/- ile kalmış iki kelime, YYA'da hem /k/-'li hem de ötümlüleşmiş biçimleri ile tespit edilmiştir:

gendi “<kendi” (7.49)	kendi (3.24)
gişi “<kişi” (36.64)	kişi (4.47)

/k/->[K]-: Derlenen metinlerde, başta /k/- sesinin yarı ötümlüleşmesi yalnızca bir edatta gözlenmiştir:

dedim Ki (1.115)

/k/->/ğ/-: Yazı dilinde korunmuş olan /k/- ünsüzü YYA'da ötümlüleşerek /ğ/ şeklinde görülür. Kimi örnekler iki şekilli olarak mevcutsa da, bu hadise düzenli ve yaygındır. Hatta bu değişim yalnızca Türkçe değil yabancı dil kaynaklı kelimelerde de söz konusudur. Bunlarla birlikte ikili şekilli birkaç örnekte yaygın eğilimin aksine yabancı dil kaynaklı kelimelerin başındaki /ğ/- sesinin ötümsüzleşerek /k/- olduğu biçimlere de rastlanmıştır.

Ön seslerinde /k/->/ğ/- ötümlüleşmesi görülen Türk dili kaynaklı kelimelerin YYA'daki örnekleri: -YYA'da bu örneklerden bazılarının ötümsüz biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir-

ğaba “kaba”(26.77)	ğabağ “kabak”(8.96)
--------------------	---------------------

ğabar- "kabarmak"(16.78)

ğap "kap"(16.89)

ğaç- "kaçmak"(33.14)

ğaçak "kaçak"(34.26)

ğaçakçılık "kaçakçılık"(1.140)

ğādeş "kardeş"(16.199)

ğadın "kadın"(30.17)

ğāk- "kalkmak"(9.44)

ğal- "kalmak"(34.32)

ğaldır- "kaldırmak"(31.55)

ğalın "kalın"(9.68)

ğalk- "kalkmak"(2.58)

ğā- "kalmak"(8.41)

ğanat "kanat"(16.8)

ğandırmağ "kandırmak"(17.147)

ğan "kan"(26.271)

ğanış- "karışmak"(2.36)

ğapalı "kapalı"(11.12)

ğara "kara"(34.55)

ğarannığ "karanlık"(16.142)

ğarar- "kararmak" (1.69)

ğardeş "kardeş"(33.14)

ğarı "karı"(26.355)

ğarın "karın"(19.68)

ğarınca "karınca"(7.82)

ğarış "karış"(9.28)

ğarış- "karışmak"(32.165)

ğarışığ "karışık"(21.8)

ğarşı "karşı"(5.39)

ğarşıla- "karşılama"(21.140)

ğarşılık "karşılık"(16.121)

ğaş "kaş"(9.31)

ğaş- "kaçmak"(7.167)

ğışı- "kaşımak"(21.276)

ğat "kat"(9.37)	ğaTlı "katlı"(7.117)
ğavır- "kavurmak"(9.64)	ğavırma "kavurma"(9.63)
ğay- "kaymak"(21.280)	ğayalık "kayalık"(21.195)
ğaydıraK "kaydırak"(1.195)	ğayıK "kayık"(23.122)
ğayınna "kaynana"(9.89)	ğaymaK "kaymak"(19.50)
ğayna- "kaynamak"(17.135)	ğaynana "kaynana"(8.28)
ğaynata "kaynata"(8.28)	ğayın "kayın"(1.116)
ğaz- "kazmak"(21.66)	ğazan "kazan"(7.90)
ğazan- "kazanmak"(26.34)	ğazı "kazi"(1.18)
ğazıK "kazık"(21.218)	ğazıntı "kazıntı"(1.16)
ğıl- "kılmak"(32.78)	ğımılda- "kıılmamak"(26.294)
ğır "kır"(21.163)	ğır- "kırmak"(2.51)
ğırıK "kırık"(34.64)	ğırıKçı "kırıkçı"(34.66)
ğırıl- "kırılmak"(4.70)	ğırıt- "kırılmak"(32.19)
ğırK "kırk"(11.101)	ğırma "kırma"(32.15)
ğış "kış"(27.126)	ğışlıK "kışlık"(9.189)
ğıTlıK "kıtlık"(17.31)	ğıyı "kıyı"(28.8)

ğıyma "kıyma"(8.44)

ğız "kız"(11.1)

ğız- "kızmak"(31.122)

ğızamıķ "kızamık"(21.271)

ğızar- "kızarmak"(17.8)

ğızartma "kızartma"(21.81)

ğızat- "kızartmak"(9.92)

ğızlık "kızlık"(1.61)

ğo- "koymak"(16.87)

ğoca "koca"(20.52)

ğocağarı "kocakarı"(32.270)

ğocât- "kocatmak"(8.128)

ğoķu "koku"(21.155)

ğol "kol"(33.8)

ğolla- "kollamak"(17.267)

ğoltuķ "koltuk"(8.21)

ğomşu "komşu" (6.5)

ğonuş- "konuşmak" (26.61)

ğor "kor" (17.116)

ğorķ- "korkmak" (23.71)

ğorķu "korku" (34.51)

ğoru- "korumak" (11.103)

ğorũluķ "koruluk" (40.14)

ğoşdur- "koşturmak"(8.119)

ğovuķ "kovuk"(1.170)

ğoy "koy"(9.177)

ğoy- "koymak"(7.43)

ğoyu "koyu"(4.91)

ğoyun "koyun"(10.14)

ğoyul- "koyulaşmak"(17.135)

ğucaķ "kucak"(8.16)

ğulaķ "kulak"(26.243)

ğullan- "kullanmak"(27.57)

ğum "kum"(7.82)

ğur- " <i>kurmak</i> "(16.192)	ğurağ " <i>kuraklık</i> "(17.145)
ğurbāyi " <i>kurbağa</i> "(32.285)	ğurt " <i>kurt</i> "(26.226)
ğurtā- " <i>kurtarmak</i> "(23.75)	ğurtul- " <i>kurtulmak</i> "(9.112)
ğuru- " <i>kurumak</i> "(27.47)	ğuruluş " <i>kuruluş</i> "(1.19)
ğuş " <i>kuş</i> "(5.44)	ğuşan- " <i>kuşanmak</i> "(3.16)
ğuşbaşı " <i>kuşbaşı</i> "(16.86)	ğuşburnu " <i>kuşburnu</i> "(4.78)
ğutla- " <i>kutlamak</i> "(37.17)	ğuyruk " <i>kuyruk</i> "(16.115)
ğuyu " <i>kuyu</i> "(27.33)	ğuzu " <i>kuzu</i> "(28.29)

Ön seslerinde /k/->/ğ/- ötümlüleşmesi görülen yabancı dil kaynaklı kelimeleri YYA'daki örnekleri: -YYA'da bu örneklerden bazılarının ötümsüz biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir-

ğabız " <i>kabız</i> "(31.131)	ğambır " <i>kambur</i> "(21.287)
ğābiliyet " <i>kabiliyet</i> "(4.72)	ğānāt " <i>kanaat</i> "(9.36)
ğādā " <i>kadar</i> "(2.59)	ğāranfil " <i>karanfil</i> "(16.133)
ğādan " <i>kadar</i> "(29.9)	ğārer " <i>karar</i> "(16.98)
ğāder " <i>kader</i> "(6.26)	ğāryola " <i>karyola</i> "(32.43)
ğādı " <i>kadı</i> "(16.117)	ğāve " <i>kahve</i> "(1.80)
ğādife " <i>kadife</i> "(23.48)	ğāydeli " <i>kaideli</i> "(32.286)
ğāhır " <i>kahır</i> "(31.121)	ğāyısı " <i>kayısı</i> "(8.52)
ğālem " <i>kalem</i> "(1.124)	ğāyola " <i>karyola</i> "(16.40)
ğālP " <i>kalp</i> "(9.132)	ğāzağ " <i>kazak</i> "(33.71)
ğāmara " <i>kamara</i> "(9.148)	ğāna " <i>kına</i> "(7.24)

ğireP "krep"(16.50)

ğuluşka "kuluçka"(23.148)

ğırmızı "kırmızı"(8.48)

ğuran "Kur'an"(8.77)

ğısmeT "kısmet"(21.29)

ğurban "kurban"(9.46)

ğıyāfet "kiyafet"(7.103)

ğurbannıK "kurbanlık"(34.43)

ğıymaTlı "kıymetli"(9.100)

ğurdele "kurdele"(1.81)

ğolanyā "kolonya"(3.15)

ğūvet "kuvvet"(6.23)

ğonsol "konsol"(8.20)

/k/->[K]-: YYA'dan derlenen metinlerde seyrek olmakla beraber kelime başlarında /k/- yarı ötümlüleşmesi de görülür. Bu ses hadisesinin çoğunlukla başta /k/- ve /ğ/- şeklinde ikililik gösteren kelimelerin bir üçüncü şekli olarak tespit edilmesi de dikkat çekicidir:

KıS (7.63)

Kadın (7.153)

Kabı (8.19)

Kırmızı (8.112)

Kıyma(9.66)

Kıyısında(13.117)

/t/->/d/-: Eski Türkçedeki /t/'ler Oğuz lehçelerinde büyük oranda /d/'ye dönüşür.¹⁵⁰ Bu ötümlüleşme türü Türkçenin tarihî fonetiği açısından en öne çıkan ses değişmelerin birisidir.¹⁵¹ Anadolu ağızlarında da son derece yaygın olan /t/->/d/- ötümlüleşmesi YYA için de söz konusudur ve aşağıda sıralanacak örnekler dışında yazı dili ile uyuşur.

Yazı dilinde kelime başı ötümsüzlüğünü koruyup /t/- şeklinde kalan, YYA'da ötümlü /d/- sesiyle de kullanılan Türkçe ve yabancı dil kaynaklı örnekler: -YYA'da bu örneklerden bazılarının ötümsüz biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir.- -Yabancı dil kaynaklı olarak yalnızca "dāne", ve aynı anlamdaki "dēne" örnekleri saptanmıştır.-

dabanca "tabanca"(8.127)

daKım "takım"(38.36)

¹⁵⁰ Boz, age., s.58.

¹⁵¹ Akar, age., s.62.

dağın-	" <i>takınmak</i> "(7.22)	dāne	" <i>tane</i> "(6.11)
daş	" <i>taş</i> "(1.28)	daşı-	" <i>taşımak</i> "(8.127)
daşla-	" <i>taşlamak</i> "(1.73)	daşlık	" <i>taşlık</i> "(1.44)
dat	" <i>tat</i> "(26.235)	datlı	" <i>tatlı</i> "(9.94)
davşan	" <i>tavşan</i> "(34.78)	dēne	" <i>tane</i> "(9.117)
duz	" <i>tuz</i> "(26.235)	duzla-	" <i>tuzlamak</i> "(7.108)

/t/->[T]-: Derlenen metinlerde kelime başlarında /t/->[T]- yarı ötümlüleşmesi de görülür. Bu ses hadisesinin neredeyse her zaman başta /d/- ve /t/- şeklinde ikililik gösteren kelimelerin bir üçüncü şekli olarak tespit edilmesi de dikkat çekicidir:

Tāne	" <i>tane</i> "(6.14)	Tavşan	" <i>tavşan</i> "(22.61)
Tuz	" <i>tuz</i> "(9.66)	Tadı	" <i>tadı</i> "(33.80)
Tā	" <i>daha</i> "(15.107)	Tahta	" <i>tahta</i> "(34.25)
Tene	" <i>tane</i> "(16.175)	Tağım	" <i>takım</i> "(35.71)

/ç/->[ç]-: YYA'da nispeten az sayıda kelimedede görünen bir ses hadisesidir. -YYA'da bu örneklerden bazılarının ötümsüz biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir.-

cabala-	" <i>çabalamak</i> "(23.130)	cingen	" <i>çingene</i> "(9.25)
cenbē	" <i>çember</i> "(8.32)	cingene	" <i>çingene</i> "(7.27)
cerez	" <i>çerez</i> "(32.205)	civi	" <i>çivi</i> "(23.141)
cızgı	" <i>çizgi</i> "(10.73)	ciz-	" <i>çizmek</i> "(30.9)
cızı	" <i>çizi</i> "(40.66)	cizgi	" <i>çizgi</i> "(37.1)
cızıK	" <i>çizik</i> "(12.193)	cizme	" <i>çizme</i> "(21.9)

1.2.2.3.2. İç Seste

1.2.2.3.2.1. Kök ve Tabanlarda

YYA'da kök ve tabanların iç sesindeki ötümlüleşme ve yarı ötümlüleşmelere, birçok kelimedede rast gelinmiştir.

-/k/->-/g/-

şegilde "*şekilde*"(1.51)

asgere "*askere*"(28.16)

segiz "*sekiz*"(9.87)

-/k/->-[K]-

eKmeK "*ekmek*"(11.34)

isTiKlâl "*istikla*" (13.127)

peKsimetler "*peksimetler*"(12.89)

esKi "*eski*"(18.22)

-/k/->-/ğ/-

baKğal "*bakkal*"(14.35)

yufğa "*yufka*"(30.23)

daKğa "*dakika*"(25.216)

-/k/->-[K]-

oKlava "*oklava*"(13.252)

aKranları "*akranları*"(38.57)

aKraba "*akraba*"(22.52)

-/p/->-/b/-

debrem "*deprem*"(21.235)

yabrāi "*yaprağı*"(35.119)

-/p/->-/P/-

köPrü "*köprü*"(14.35)

dePrem "*deprem*"(20.58)

tePsi "*tepsi*" (17.9)

-/t/->-/d/-

desdi "*testi*"(5.17)

hafda "*hafta*"(21.64)

hasda "*hasta*"(15.132)

-/t/->-[T]-

yēTmiş "*yetmiş*"(16.2)

aneTdirik "*elektrik*" (26.242)

tahTa "*tahta*"(21.217)

iTdālī "*iddialı*" (38.27)

1.2.2.3.2.2. Ekleşme Sırasında

Son ses durumundaki ötümsüz ünsüzlerin kendilerinden sonra ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ötümlüleşmesi hem yazı dilinde hem de YYA'da yaygındır. YYA bu konuda yazı dilinden ileridedir.

-/t/+>-/d/+

dudun "*dutun*"(18.82)

aқıdırsın "*akıtırısın*"(25.326)

tabudun "*tabutun*"(23.29)

südünü "*sütünü*"(26.176)

-/t/+>-[T]+

aTıyo "*atıyor*"(1.64)

milleTin "*milletin*"(11.114)

қuruTurdu "*kuruturdu*"(3.19)

ānaTırdı "*anlatırdı*"(13.78)

-/ç/+>-/c/+

sütlacımızı "*sütlacımızı*"(8.50)

pişirgeci "*pişirgeci*" (13.338)

avacına "*ağacına*"(9.151)

gücü "*gücü*"(17.62)

-/p/+>-/b/+

çorabını "*çorabını*"(7.46)

ğabına "*kabına*" (16.89)

kitaba "*kitaba*"(15.62)

dibine "*dibine*"(36.24)

-/p/+>-[P]+

yaPan "*yapan*"(2.66)

yaPardı "*yapardı*"(7.154)

Son sesi ötümsüz olan bir kelimeye ünsüz ile başlayan bir ek getirildiğinde görülen ötümlüleşmeler ise ünsüz uyumsuzluğundan kaynaklanmaktadır. YYA'da /p/, /ç/, /t/, /k/ ünsüzleriyle biten kelime tabanlarına ötümlü ünsüzle başlayan ekler getirilebilmektedir. (bk. 1.2.2.2. Ünsüz Uyumsuzluğu)

1.2.2.3.3. Son Seste

YYA'da son seste ötümlüleşmeler seyrek görülse de son seste yarı ötümlüleşmeler oldukça ileri düzeydedir.

-/ç/>-[Ç]

hiç "*hiç*"(1.106)

-/k/>-/g/

demeg "*<demek*" (1.123)

şindig "*<şindik*"(8.5)

-/k/>-[K]

böyüK "*büyük*"(8.93)

küçüK "*küçük*"(11.126)

dileK "*dilek*"(9.57)

çeliK "*çelik*"(12.191)

-/k/>-/ğ/

çoğ "*çok*"(10.47)

-/k/>-[K]

kırK "*kırk*"(20.30)

ufaK "*ufak*"(30.5)

yataK "*yatak*"(21.35)

halK "*halk*"(37.28)

-/p/>-/b/

arab "Arap" (11.108)

-/p/>-[P]

meKtuP "*mektup*" (1.135)

ıasaP "*kasap*"(21.78)

nasiP "*nasip*"(21.29)

lağaP "*lakap*"(25.14)

-/t/>-/d/

dörd "*dört*" (9.84)

-/t/>-[T]

sünneT "*sünnet*"(1.46)

beyiT "*beyit*"(8.64)

çeşiT "*çeşit*"(2.46)

şerbeT "*şerbet*" (16.129)

1.2.2.3.3.1. Ulanma Yoluyla

Sonunda ötüksüz ünsüz olan bir kelimenin ardından ünlüyle başlayan bir kelime geldiği zaman ilk kelimenin sonundaki ünsüzde ötümlüleşme görülebilir. Bu durum aslında yazı dilinde de vardır fakat yazımda gösterilmez. Böyle ötümlüleşmelerle YYA'da oldukça sık karşılaşılır.

-/ç/~/>-/c/~/

hic_atdı (1.158)

-/k/~/>-/g/~/

annadırdıg_ışde (2.30)

olceg_öle (7.146)

yemeg_o (27.111)

büyüg_adamlā (40.53)

-/k/~/>-[K]~/

derdiK_ışde (8.10)

yükseK_ev (11.27)

eKmeK_isteyom (25.387)

köpeK_eniyi (30.33)

-/k/~/>-/ğ/~/

baryağ_asmışlā (9.172)

yoğ_anam (11.93)

kalabalıg_olur (26.88)

görüyoduğ_ama (32.39)

-/k/~/>-[K]~/

çoK_āladımdı (9.169)

yuvarlaK_açarız (17.111)

kaçaK_oyunu (19.56)

yoK_ama (26.214)

-/p/ > -/b/

hesab_eT (20.80)

ķoyub_unu (25.353)

harb_etmiřlē (27.109)

reēeb_oķudu (31.15)

-/p/ > -[P]

heP_orlāda (1.44)

iP_atlama (11.55)

ķoraP_ōriyomuř (17.158)

gēliP_istēyolādı (32.38)

-/t/ > -/d/

dōrd_ay (8.17)

ķard_osman (12.48)

rāřid_ağalā (26.303)

dud_ācı (40.25)

-/t/ > -[T]

şeyiT_oldu (13.204)

niyeT_ediylōdı (17.93)

ķift_ōküzüm (20.99)

rāmeT_eylesin (26.67)

1.2.2.4. Eski Ötümlülüğün Korunması

/b/- 'nin Korunması : YYA'da, yazı dilinde ötümsüzlüleşerek /p/-'ye dönüşen Eski Türkçedeki söz başı /b/- seslerinden bazıları korunmuştur. Bununla birlikte yazı dilinde /p/-'ye dönüşmüş yabancı dil kaynaklı birkaç kelime de /b/-'li şekilleriyle kullanılmaktadır. -YYA'da bu örneklerden bazılarının ötümsüz biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir.-

biş- "<<ET biş-" (4.55)

bekmez "<<ET bekmes" (8.51)

bazā "<< Far. bāzār" (8.58)

batlıcan "<<Ar. bādincān" (9.91)

/c/- 'nin Korunması : Yazı dilinde ötümsüzleştiği halde YYA'da kelime başında korunup ötümsüzleşmeyen /c/-'li bir örnek mevcuttur:

cıblağ "çıplak" (9.108)

1.2.2.5. Ötümsüzleşme - Yarı Ötümsüzleşme

Ötümsüzleşme, ötümlü ünsüzlerin ötümsüz karşılıklarına dönüşmelerine verilen addır. YYA'da birçok Anadolu ağzında olduğu gibi bu dönüşmelerin bir kısmı yarı ötümsüzleşmeler şeklinde gerçekleşir. -YYA'da bu örneklerden bir kısmının ötümlü biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir.-

1.2.2.5.1. Ön Seste

/b/->/p/-

pin- "binmek" (21.264)

pişe "bişi" (28.20)

/b/->[P]-

Aynı ses hadisesi başta Türkmen Türkçesi olmak üzere başka modern Türk lehçelerinde (Özbek Türkçesi ve Tatar Türkçesi gibi..) ¹⁵² ve çeşitli Anadolu ağızlarında ¹⁵³ da mevcuttur.

Pi "bir" (2.24)

Pindirilē "bindirirler" (37.6)

Pişiriyon "pişiriyorsun" (8.46)

¹⁵² bk. Kara, age.; Volkan Coşkun, *Özbek Türkçesi Grameri*, Ankara:TDK Yayınları, 2000; Mustafa Öner, *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK Yayınları, 1998.

¹⁵³ Ahmet Caferoğlu, "Anadolu Ağızları Konson Değişmeleri", Ankara: *TDAY Belleten*, 1963, ss. 1-32.

/c/->[Ç]-

Çāmiden "*camiden*" (2.59)

Çamın "*camın*"(31.151)

Çeketlën "*ceketlerin*"(12.204)

Çumartesi "*cumartesi*"(32.195)

/d/->/t/-

tefā "*defa*"(1.102)

tüKқан "*dükkan*"(21.168)

taha "*daha*"(18.103)

tā "*daha*"(25.211)

/d/->[T]-

Tā "*daha*"(9.35)

Talı "*dalı*" (26.320)

/ġ/->/k/-

қаға "*gaga*"(4.90)

қарип "*garip*"(15.149)

қурбет "*gurbet*"(15.110)

1.2.2.5.2. İç Seste

-/b/->-[P]-

paPriқaya "*fabrikaya*" (8.92)

-/c/->-[ç]-

pençereye "*pencereye*"(25.283)

-/v/->-[F]-

taFşan "*tavşan*"(30.31)

1.2.2.5.3. Son Seste

YYA'da alıntı kelimelerin son seslerindeki ötümlü ünsüzlerin yazı dilinde de olduğu gibi ötümsüzleştiği örnekler mevcuttur.

-/b/>-/f/

hoşaf < Far. *hūş āb* (13.129)¹⁵⁴

-/b/>-/p/

sebeup < Ar. *sabab* (5.39)

ķarip < Ar. *ķarīb* (15.149)

ayıp < Ar. *ʿayb* (9.108)

kitap < Ar. *kitāb* (38.60)

1.2.2.6. Eski Ötümsüzlüğün Korunması

1.2.2.6.1. Ön Seste

/t/-'lerin korunması:

Yazı dilinde ötümlüleştiği halde YYA'da kelime başında korunup ötümlüleşmeyen /t/- :

tiken "*diken*" (32.269)

tolaş- "*dolaşmak*" (11.136)

/k/-'lerin korunması:

Ahmet Caferoğlu, Anadolu'nun çoğu kesiminde ötümlüleşen ilk sesteki “/k/”lerin bilhassa Karadeniz ağızlarında Eski Türkçeden kalan izler olarak korunduğunu ve Anadolu'nun diğer bölgelerinde de düzensiz bir biçimde görüldüğünü söyler.¹⁵⁵ Yazı dilinde ötümlüleştiği halde YYA'da kelime başında korunup

¹⁵⁴ Bu ses hadisesi, aynı zamanda bir sızıcılaşma örneğidir.

¹⁵⁵ Caferoğlu, "*Anadolu Ağızları Konson Değişmeleri*", s.12.

ötümlüleşmeyen “/k/“ler şunlardır: -YYA'da bu örneklerden bir kısmının ötümlü biçimlerine de rastlanıldığı belirtilmelidir.-

kāz- "gezmek"(9.195)

kibi "gibi" (25.211)

kül- "gülmek"(10.36)

kölge "gölge"(26.229)

kit- "gitmek"(12.151)

küreş "güreş"(38.24)

kece "gece"(16.6)

küleş "güreş"(39.116)

keri "geri"(23.34)

1.2.2.6.2. İç Seste

-/ç/-'nin korunması:

Eski Türkçede yalnızca /ç/ ünsüzü ile kullanılan isimden isim türetme eki "+çI" ekinin¹⁵⁶ eskicil kalıntılarına YYA'da rastlanabilmektedir;

yalançı "yalancı"(26.2)

1.2.2.7. Ünsüz Düşmesi

1.2.2.7.1. Ön Seste

/h/- > /φ/-

YYA'da yalnızca birkaç örnekte rastlanan bir ses hadisesidir.

eP "hep"(12.108)

atırla- "hatırlamak"(26.32)

arman "harman"(18.73)

asta "hasta"(31.48)

¹⁵⁶ Mehmet Akalın, *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 2007, s.43.

1.2.2.7.2. İç Seste

YYA'da bu ses hadisesi, iç ve son seslerde, çoğunlukla ünsüz grubundaki bir sesin düşmesi ile ortaya çıkar.

-/ftç/->-/fç/-

çifçi "*çiftçi*"(23.9)

çifçilik "*çiftçilik*"(26.85)

-/ftl/->-/fl/-

çiflik "*çiftlik*"(1.145)

-/ltm/->-/tm/-

atmış "*altmış*"(29.30)

düzēt- "*düzeltemek*"(23.81)

-/nşb/->-/şb/-

reşbelik "*rençberlik*"(23.9)

-/lç/->-/ç/-

feç "*felç*" (31.49)

-/mk/->-/k/-

beniki "*benimki*" (23.23)

1.2.2.7.3. Son Seste

-/st/->-/sφ/-

ıs "*üst*"(2.5)

ras "*rast*"(35.45)

selbes "*serbest*"(9.8)

kemaļis "*Kemalist*"(39.91)

aPdes "*abdest*"(21.248)

-/st/->-/zφ/-

dürüz "*dürüst*"(13.219)

1.2.2.8. Erime

Kelime içinde veya sonundaki /ğ/, /h/, /l/, /n/, /r/, /v/, /y/ ünsüzlerinin komşu ünlülerdeki açıklık nedeniyle kaybolmasıdır. Bu sırada komşu ünlü genellikle uzar.¹⁵⁷ Bihassa son seste erime Batı Anadolu Ağızları'nın en yaygın ses hadiselerindendir.¹⁵⁸ YYA'da da sıkça karşılaşılan bir ses hadisesi olarak olarak göze çarpar.

1.2.2.8.1. İç Seste

-VğK->-V:K-

dōdu "doğdu"(7.102)

ālamış "ağlamış"(17.185)

ōretmeni "öğretmeni"(9.64)

dōru "doğru"(18.42)

sālıḠ "sağlık"(16.144)

yāmır "yağmur" (20.29)

-VhK->-V:K-

rāmetli "rahmetli"(11.60)

ḡāvenin "kahvenin"(13.4)

bāçelerde "bahçe"(12.33)

-VḡK->-V:K- , -VḡK->-V:K-

ōsürük "öksürük"(2.53)

āşam "akşam"(18.13)

ōsüs "öksüz"(8.14)

-VİK->-V:K-

ōdu "oldu"(16.195)

ḡāḡdım "kalktım"(21.239)

¹⁵⁷ Boz, age., s.67.

¹⁵⁸ Zeynep Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*, Türk Dil Kurumu Yayınları 583, Ankara, 1994, s.77.

-VnK->-V:K-

īsan "*insan*"(9.35)

piriç "*pirinç*" (9.66)

īşallah "*inşallah*"(15.189)

gēş "*genç*"(21.239)

-VrK->-V:K-

dēken "*derken*"(23.92)

ēkek "*erkek*"(31.11)

ātık "*artık*"(34.32)

ētesi "*ertesi*"(36.32)

-VvK->-V:K-

mēlit "*mevlit*"(8.77)

yōmiye "*yevmiye*"(20.78)

-VyK->-V:K-

nēse "*neyse*" (10.14)

bōle "*böyle*"(12.178)

tēze "*teyze*" (13.156)

pēnir "*peynir*"(13.333)

kōde "*köyde*"(34.48)

sōlenti "*söylenti*" (39.30)

1.2.2.8.2. Son Seste

-KVğ >KV:

sā "*sağ*" (23.7)

yā "*yağ*" (13.302)

fī "*tığ*" (3.3)

-KVh >KV: / KV

tembi "*tembih*" (21.283)

allā "*Allah*"(26.288)

yalla "*yallah*"(40.9)

-KVr >KV:

gelennē "gelenler"(8.85)

hayvannā "hayvanlar"(28.50)

atmışlā "atmışlar"(27.86)

geldilē "geldiler"(34.71)

-KVy >KV:

şē "şey"(8.130)

şī "şey"(20.41)

1.2.2.9. Yutulma

Kelime içinde kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün bir komşu ünlünün açıklığında yitmesidir. Erime ve yutulma yön farkı açısından birbirinden ayrılır.¹⁵⁹ Eski Türkçede aynı konumdaki -/g/- seslerinin yutulması, Kaşgarlı Mahmut'un da örneklediği gibi Oğuz lehçelerinde çokça görülür.¹⁶⁰ YYA'da bu ses hadisesi -/h/- yutulması biçiminde kendini gösterir.

gökan "Gökhan"(12.116)

heralda "herhalde"(17.222)

mesebim "mezhebim"(13.409)

meşur "meşhur" (28.21)

cumūriyeT "cumhuriyet" (14.23)

tarana "tarhana"(32.64)

mantarāne "mantarhane"(16.207)

tēris "terhis" (41.27)

1.2.2.10. Ünsüz Tekleşmesi

Bir kelimenin içinde yan yana bulunan aynı iki aslî ünsüzden birinin düşmesidir.¹⁶¹ YYA'da yabancı dil kaynaklı kelimelerde görülür:

-k̄k̄- > -k̄-

diḳatli "dikkatli" (32.118)

¹⁵⁹ Boz, age., s.72.

¹⁶⁰ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.56.

¹⁶¹ *Uşak İli Ağızları*, s.72.

-ll- > -l-

vala "*vallahi*" (9.42)

alah "*Allah*"(26.278)

māle "*mahalle*"(16.192)

-nn- > -n-

ane "*anne*"(32.2)

-rr- > -r-

ş̄iret "*şirret*"(25.40)

zātüre "*zatürre*"(35.83)

-vv- > -v-

ğūvet "*kuvvet*"(6.23)

minever "*Münevver*"(35.120)

evel "*evvel*"(27.33)

-yy- > -y-

ğābiliyet "*kabiliyet*" << Ar. *ḳābiliyyat* (4.72)

cumūriyeT "*cumhuriyet*" << Ar. *cumhūriyyet* (14.23)

1.2.2.11. Ünsüz Türemesi

1.2.2.11.1. Ön Seste

YYA'da başta ünsüz türemesi sınırlı sayıda örnekte görülmüştür ve karakteristik bir özellik değildir. Ön seste ünsüz türemesi¹⁶² ile karşılaşılan birkaç örneğin ünsüz türemesine uğramamış biçimleri YYA için yaygın olan biçimlerdir.

¹⁶² Ön seste ünsüz türemesi ile ilgili geniş bilgi için bk. Hatice Şahin, "Türkiye Türkçesindeki Bazı Kelimelerin Başındaki "Y" Sesinin Düşme mi Türeme mi Yaşadığı Üzerine", *Journal of Turkish Studies*, Vol. 42, 2014, ss. 277-284; Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine", Ankara: *TDAY Belleten*, 2001, ss. 129-146.; Gürer Gülsevin, "Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3): 'üzüm/yüzüm; öllük/höllük türeme mi düşme mi?', *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C V, S 2, 2005, s. 207-213.

/φ/- > /h/-

Anadolu ağızlarında karşılaşılan başta ünsüz türemeleri /h/- ve /y/-'li biçimlerdir. Sözü edilen ünsüzler kimi kelimelerde başta aslı ses olarak bulunurken kaybolabilmektedirler. Bu da ilk sesinde bu ünsüzleri barındıran kelimelere bilhassa dikkatle yaklaşmayı gerektirir. Bu seslerin başta ünsüz türemesi örneği olup olmadıklarını kontrol etmek üzere tarihî ve modern Türk lehçeleriyle karşılaştırmalar yapılmalıdır. Türkiye'de kelime başı /h/- türemesi ile ilgili bağımsız birçok araştırma kaleme alınmıştır. Bunlardan birisi de Gürer Gülsevin'in yazmış olduğu "Türkiye Türkçesi Ağızlarında h- Sesi Üzerine"¹⁶³ isimli makaledir. Gülsevin, bu makalede ağızlarda görülen ve ön seste ünsüz türemesi bölümlerinde gösterilen kimi kelimelerin /h/- < /k-/, /h/- < /g-/, /h/- < /*p-/, /h/- < /s-/, /h/- < /y-/ değişimleri ile ortaya çıkmış olabileceğini, bazı yansıma kelimelerin önünde bu sesin bulunabileceğini, kimi /h/- seslerinin de gerçekten önde türeme sayılabileceğini modern ve tarihî Türk lehçelerinden yararlanarak açıklamış ve elde ettiği kelimeleri kategorize ederek sıralamıştır. YYA'da bulunan ve aşağıda ön seste /h/- türemesi başlığı altında sıraladığımız Türkçe kelimelerden "hatla-" Gülsevin'in Türkçe kelimerde ön türeme (prothese) kategorisi altında sıralanmışken "heşte" kelimesine söz konusu makalede rastlanmamıştır. Yine aşağıda sıraladığımız yabancı dil kaynaklı kelimelerden "hanbar" ve "haraba" aynı makalede yabancı dil kaynaklı kelimelerde ön türeme (prothese) kategorisi altında yer alırken "haynı" ve "hıtır" örnekleri ise makalede yer almayan örneklerdendir.

Türkçe Kelimelerde:

heşte "*işte*" (<<OT *uş teg*) (2.49)   hatla- "*atlamak*" (<< OT *atlamak*)(38.4)

Yabancı Dil Kaynaklı Kelimelerde:

haynı "*aynı*" (<<Ar. *ʿayn*) (8.53)   hıtır "*ıtır*" (<<Ar. *ʿitr*) (25.377)
hanbar "*ambar*" (<<Fa. *anbār*) (14.17)   haraba "*araba*" (<< OT *araba* ≈
Sak. rraha ≈ *Sans. rátha*) (27.6)

¹⁶³ Gülsevin, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine", ss. 129-146.

/φ/- > /y/-

Ön seste /y/- türemesi hakkında Hatice Şahin'in "Türkiye Türkçesindeki Bazı Kelimelerin Başındaki "Y" Sesinin Düşme mi Türeme mi Yaşadığı Üzerine"¹⁶⁴ ve Gürer Gülsevin'in de "Ağız Araştırmalarında Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3): "üzüm/yüzüm; öllük/höllük" türeme mi düşme mi?"¹⁶⁵ isimli makaleleri vardır. Gülsevin, makalesinin başında YYA'da /y/-li olarak tespit edilen "yesir" örneğindeki /y/-'nin apaçık bir ön türeme örneği olduğunu dile getirmiş¹⁶⁶ ve sonrasında çeşitli ağız çalışmalarında ön türeme olarak yanlış biçimde örneklendirilen kelimeleri modern ve tarihî Türk lehçeleriyle karşılaştırarak sıralamıştır. Yine Şahin de sözü edilen makalesinde "yesir" kelimesinin *Kabusname*'de¹⁶⁷ ünsüz türemesine örnek olarak gösterildiğini belirtmiş ve Türkiye Türkçesindeki bazı kelimelerin başında görülen y seslerinin türeme mi düşme mi olduğunu art zamanlı yöntemle ele almıştır.¹⁶⁸ YYA'da kelime başı y türemesine yukarıda bahsedilen örnek dışında herhangi bir örnekte rastlanmamıştır;

yesir "*esir*" (<<*Ar. asîr*) (26.126)

1.2.2.11.2. İç Seste

YYA'da iç seste ünsüz türemeleri, Arapça kelimelerdeki ayın ve hemze seslerinin boğumlanma zorluğundan dolayı onların yerine ortaya çıkmaktadır.¹⁶⁹

-/φ/- > -/b/-

Bu türemedeki gelişim iç seste "-s- / -ʔ- >-v-> -b-" biçiminde gerçekleşmiş olmalıdır. YYA'da yalnızca bir kişinin ağzında görülmüştür ve yaygın değildir.

¹⁶⁴ Hatice Şahin, "Türkiye Türkçesindeki Bazı Kelimelerin Başındaki "Y" Sesinin Düşme mi Türeme mi Yaşadığı Üzerine", ss. 277-284.

¹⁶⁵ Gülsevin, "Ağız Araştırmamızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3): 'üzüm/yüzüm; öllük/höllük türeme mi düşme mi?', ss. 207-213.

¹⁶⁶ age., s.207.

¹⁶⁷ Enfel Doğan, Şeyhoğlu Sadruddin'in *Kabusname* Tercümesi, *Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım*, İstanbul: Mavi Yayıncılık, 2011.

¹⁶⁸ Şahin, "Türkiye Türkçesindeki Bazı Kelimelerin Başındaki "Y" Sesinin Düşme mi Türeme mi Yaşadığı Üzerine", s. 280.

¹⁶⁹ Akar, age., s.59.

duba "dua" (Ar. du^ā >> duva> duba) (26.17)

mābi "mavi" (Ar. mā^ī>> māvi> mābi) (26.332)

-/ϕ/- > -/h/-

YYA'da yaygın ve sistematik değildir. Sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

inşahat "*inşaat*" (32.255)

-/ϕ/- > -/v/-

YYA'da yaygın ve sistematik değildir. Sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

duva "*dua*" (25.453)

-/ϕ/- > -/y/-

YYA'da yaygın değildir. Çoğunlukla Arapça kaynaklı, hemze ve ayın barındıran kelimelerde diftongu engellemek amacıyla türemiştir.

teymin "*temin*" (4.17)

āyile "*aile*" (29.11)

reyis "*reis*" (39.71)

vesāyit "*vesait*" (20.24)

müsāyit "*müsait*" (1.153)

ismāyil "*İsmail*" (40.41)

fāyik "*Faik*" (35.93)

1.2.2.11.3. Son Seste

Birçok Anadolu ağzında olduğu gibi¹⁷⁰ YYA'da bazı kelime ve edatların sonunda birtakım ünsüzler türeyebilmektedir. Bu kullanımların tam anlamıyla sistematik olduğu söylenemez.

-/ϕ/> -/k/ , -[K]

Gülensoy'a göre bu ünsüz tarihî lehçelerde sıklıkla görülen "ök" kuvvetlendirme edatının bir kalıntısıdır.¹⁷¹ Kuvvetlendirme edatının ünsüzü önceki kelimenin son ses ünlüsüyle birleşir ve erir.¹⁷²

şindiK "*şimdi*"(22.31)

-/ϕ/> -/m/

Bu türemedeki -/m/ ünsüzünün Eski Türkçedeki kuvvetlendirme edatı "ma/me"nin bir kalıntısı olduğuna dair görüşler vardır.¹⁷³

bilem "*bile*"(8.14)

şindim "*şimdi*"(26.56)

güzelcenem "*güzelce*"(21.235)

belkim "*belki*"(40.67)

[Eski Türkçedeki "me" kuvvetlendirme edatını ünlüsüyle birlikte barındıran bir örnek de YYA'da tespit edilmiştir; bileme "*bile*" (26.354)]

-/ϕ/> -/n/

Bu türemedeki -/n/ ünsüzünün Eski Türkçedeki "-ğına / -gine" ve "-ma / -me" kuvvetlendirme eklerinin bir kalıntısı olduğuna dair görüşler vardır.¹⁷⁴

oynamazlādı kın "*oynamazlardı ki*" (2.32)

eyē kin "*eğer ki*"(31.73)

¹⁷⁰ bk. Aylin Koç, "Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 28, Ankara, Güz 2010, ss. 47-67.

¹⁷¹ Gülensoy, age., s.69.

¹⁷² Yapıcı, age., s.78.

¹⁷³ Ayten Atay, "Eski Türkçe ma/me Edatının Anadolu Ağzlarındaki Kalıntısı", Ankara: *Türk Dili*, S 610, 2002, s. 827.

¹⁷⁴ Gülensoy, age., s.69.

diyo քun "*diyor ki*"(21.114)

sankin "*sanki*"(31.156)

bilen "*bile*"(22.64)

-/ϕ/> -/y/

ney "*ne*"(22.37)

1.2.2.12. Ünsüz Benzeşmesi

Bir ünsüzün kendine komşu olan herhangi bir ünsüze etki ederek onu çeşitli yönlerden, tamamen veya kısmen kendisine benzeştirmesi olayıdır.¹⁷⁵ Diğer Anadolu ağızlarında yaygın şekilde görüldüğü gibi¹⁷⁶ YYA'da da sıklıkla ortaya çıkar. İlerleyici ve gerileyici benzeşme olmak üzere iki türdür. Kelime içinde veya iki ayrı kelimedeyan yana bulunan ünsüzlerden öncekinin kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendisine benzetmesi hadisesine ilerleyici ünsüz benzeşmesi denirken¹⁷⁷ sonrakinin kendinden öncekini etkilemesine gerileyici ünsüz benzeşmesi denir.

1.2.2.12.1. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi

1.2.2.12.1.1. Kelime İçinde İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi

Bu benzeşme kelime içinde tabanlarda veya ekleşme sırasında ortaya çıkabilir.

-/ly/- > -/ll/-

/l/ ünsüzünün ardındaki /y/ ünsüzünü kendine benzettiği bu ses hadisesi yabancı dil kaynaklı kelimelerde görülür.

fasılla "*fasülye*"(3.32)

bezelle "*bezelye*"(22.33)

¹⁷⁵ Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s.50.

¹⁷⁶ Ahmet Caferoğlu, "Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi", Ankara: *TDAY Belleten*, 1988b, 1958, s. 1-11.

¹⁷⁷ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s. 128.

fasülle "*fasulye*"(15.55)

illasköw "*İlyasköy*"(39.113)

ellesköw "*İlyasköy*" (18.23)

-/mb/- > -/mm/-

/m/ ünsüzünün ardındaki /b/ ünsüzünü kendine benzettiği bu ses hadisesi fiilden isim yapan "-mAç/-bAç" ekinin etkisiyle aşamalı olarak gerçekleşir. Örneğin saklammaç" örneğinde aşağıda da örnekleneceği üzere yan yana gelen seslerin önce ses atılması, sonra benzeşmezlik, daha sonra yarım gerileyici benzeşme¹⁷⁸ ve ardından ilerleyici benzeşme ses hadiselerini geçirmesi sonucu kelime şekillenmiştir¹⁷⁹.

saklammaç "*saklammaç*" (*saklanmaca* > *saklanmaç* > *saklanbaç* > *saklammaç* > *saklammaç*)¹⁸⁰ (5.21)

kovalammaç "*kovalammaç*" (*kovalanmaca* > *kovalanmaç* > *kovalanbaç* > *kovalammaç* > *kovalammaç*) (5.21)

-/ml/- > -/mm/-

/m/ ünsüzünün ardındaki /l/ ünsüzünü kendine benzettiği bu ilerleyici benzeşme aşağıdaki yer isminde aşamalı ses hadiseleri sonucu ortaya çıkmıştır.

gemmiK "*Gemlik*"(*gemi+lik* > *gemlik* > *gemmik*) (5.6)

-/ml/- > -/mn/-

/m/ ünsüzünün ardındaki /l/ ünsüzünü kendine benzettiği bu yarım benzeşme kelimelerin kök ve tabanlarında görülebildiği gibi son sesinde /m/ ünsüzü

¹⁷⁸ Yarım benzeşme; Benzeştirme vazifesi gören ünsüzün, diğer ünsüzü çeşitli bakımlardan (örneğin, dudak sesi olması bakımından) kendisine benzeştirmesi olayıdır. Tam benzeşme ise, benzeştirme görevi gören ünsüzün, diğer ünsüzü tam manasıyla kendisine benzeştirmesi olayıdır. bk. Buran, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, s. 51; Özkan Aydoğdu, *Çankırı İli ve Yöresi Ağızları*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2011, s. 109.

¹⁷⁹ Zeynep Korkmaz, konuyla ilgili şu örneği verir: "atlanmaca>atlanmaç>atlanbaç>atlammaç". Bkz. Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları, 2007, s. 94.

¹⁸⁰ a. yer

bulunan bir kelimeye /l/ ünsüzüyle başlayan bir ek getirildiğinde, ekin ilk ünsüzünün kelime sonundaki /m/ ünsüzüne benzemesiyle de ortaya çıkabilir.¹⁸¹

namnı "*namlı*"(4.102)

demne- "*demlemek*"(32.108)

çömnEK "*çömlEK*"(8.115)

memneket "*memleket*"(33.20)

ağşamneyin "*ağşamleyin*" (25.16)

önemni "*önemli*"(37.15)

mağamnat- "*mağamlatmak*"(26.250)

-/nd/- > -/nn/-

/n/ ünsüzünün ardındaki /d/ ünsüzünü kendine benzettiği bir ses hadisesidir. /n/ ünsüzüyle biten bir kelimeye bulunma veya ayrılma durumu ekleri geldiği zaman gerçekleşir. Aşağıdaki örnekte zamir n'sinden sonra gelen ekin ilk sesi benzeşmeye uğramıştır.

unnan "*ondan*"(11.100)

-/nl/- > -/nn/-

YYA'da en sık görülen benzeşme şeklidir. /n/ ünsüzü ile biten bir kelime /l/ ünsüzüyle başlayan bir ek aldığı anda çoğunlukla kelime sonu /n/ ünsüzü ekin ilk ünsüzünü kendine benzetir.

annayış "*anlayış*"(6.19)

annayışlı "*anlayışlı*"(18.21)

cibinnik "*cibinlik*"(7.37)

annam "*anlam*"(22.37)

çaydannıK "*çaydanlık*"(7.51)

dinnen- "*dinlenmek*"(25.19)

anna- "*anlamak*"(8.103)

dinne- "*dinlemek*"(25.60)

çobannıK "*çobanlık*"(8.128)

annaş- "*anlaşmak*"(32.72)

deliğannı "*delikanlı*"(9.51)

annat- "*anlatmak*"(32.104)

¹⁸¹ Yapıcı, age., s.111.

alışgannık "*alışkanlık*"(9.109)

adıyamannı "*Adıyamanlı*" (34.69)

/nr/->-/nn/-

sonna "*sonra*" (8.67)

-/sl/- > -/ss/-

pissiK "*pislik*"(25.421)

-/sg/- > -/ss/-

essiden "*eskiden*" (9.27)

-/sr/- > -/ss/-

massaf "*masraf*"(36.18)

-/st/- > -/ss/-

üs_üsse "*üst üste*"(5.20)

ağşamüssü "*ağşamüstü*"(15.87)

desse "*deste*"(9.192)

isse- "*istemek*"(35.71)

lassik "*lastik*"(12.216)

-/sy/- > -/ss/-

sossete "*sosyete*"(9.184)

-/şl/- > -/şş/-

genişşik "*genişlik*"(25.504)

-/ʃt/- > -/ʃʃ/-

işşe "işte" (19.63)

-/tl/- > -/td/-

armutdu "Armutlu" (1.110)

arnavutdu "Arnavutluk" (26.108)

-/zl/- > -/zz/-

gündüzzeyin "gündüzleyin" (36.23)

-/zy/- > -/zz/-

televizzon "televizyon" (16.113)

1.2.2.12.1.2. Kelime İçinde Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi

-/hç/- > -/çç/-

baççe "bahçe" (29.35)

-/zç/- > -/çç/-

aççı "azıcık" (25.120)

-/rl/- > -/ll/-

/l/ ünsüzünün önündeki /r/ ünsüzünü kendine benzettiği bir ses hadisesidir. /r/ ile biten bir kelime /l/ ile başlayan bir ek aldığı anda ortaya çıkar.

tellik "terlik" (2.64)

çenbellitaş "Çemberlitaş" (12.157)

yuvallağ "yuvarlak" (10.73)

yelleş- "yerleşmek" (39.31)

-/nb/- > -/mb/-

istambul "*İstanbul*"(4.17)

sağlambaş "*saklambaç*"(27.26)

-/rm/- > -/mm/-

deyimmen "*değirmen*"(17.184)

-/pm/- > -/mm/-

yammış "*yapmış*" (18.75)

-/ln/- > -/nn/-

yannıs "*yalnız*" (13.391)

-/yn/- > -/nn/-

Bu ses hadisesi YYA'da kelime kök ve gövdelerinde görülebilir fakat çoğunlukla üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin ardından gelen "+InAn" ekiyle alakalı olarak ortaya çıkar. Bu durumda araç durum ekinin ilk ünlüsü ilkin /y/ sesine dönüşür. Ardından da /n/ sesinin tesiriyle /n/ sesi biçimini alır.

annı "*aynı*"(8.53)

subayınnan "*subayıyla*"(13.91)

ecelinnen "*eceliyle*"(12.57)

anasınnan "*annesiyile*"(18.9)

elbisesinnen "*elbisesiyile*"(13.49)

arabasınnan "*arabasıyla*" (28.24)

-/ls/- > -/ss/-

ossun "*olsun*" (19.27)

-/ts/- > -/ss/-

yassı "*yatsı*"(13.271)

-/zs/- > -/ss/-

/s/ ünsüzünün önündeki /z/ ünsüzünü kendine benzettiği bir ses hadisesidir. Olumsuz geniş zamanın ikinci teklik şahıs çekimi ile şart ve yeterlilik birleşik zaman çekimlerinde şart ve şahıs eklerinin başındaki /s/ sesinin zaman ekinin son sesindeki /z/ sesine tesir etmesiyle ortaya çıkar¹⁸².

göremessin "*göremezsın*"(1.52)

olmassa "*olmazsa*"(17.97)

dayanamassın "*dayanamazsın*"(13.320)

eTmessen "*etmezsen*"(35.89)

-/rt/- > -/tt/-

ettesi "*ertesı*"(25.81)

-/cz/- > -/zz/-

ezzāne "*eczane*"(16.144)

1.2.2.12.2. İki Kelime Arasında Ünsüz Benzeşmesi

1.2.2.12.2.1. İki Kelime Arasında İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi

/-ç y-/ > /-ç ç-/

/ç/ ile biten bir kelimenin ardından /y/ ile başlayan bir kelime geldiğinde ikinci kelimenin başındaki /y/ sesi /ç/ sesine dönüşebilir. YYA'da, sonu ünsüz ile bitmiş çeşitli sayı adlarından sonra gelen "yüz" kelimesinin başındaki /y/ sesi ünsüz benzeşmeleri ile sıkça değişir.

üç çüz "*üç yüz*"(36.16)

---

¹⁸² Yapıcı, age., s.118.

/-m b-/ > /-m m-/

Birinci teklik şahıs ile çekimlenmiş bir fiilin ardından birinci teklik şahıs zamiri "ben" geldiğinde çekimlenmiş fiilin sonundaki /m/ sesi "ben" zamirinin başındaki /b/ sesine tesir ederek ilerleyici ünsüz benzeşmesine sebep verebilir.

sevdim men "*sevdim ben*"(1.118)

bulamassam men "*bulamazsam ben*" (1.199)

yapdım men "*yaptım ben*" (26.90)

dedim men "*dedim ben*" (31.126)

diyûm men "*diyorum ben*"(31.146)

/-n l-/ > /-n n-/

/n/ ile biten bir kelimenin ardından /l/ ile başlayan bir kelime geldiğinde ikinci kelimenin başındaki /l/ sesi /n/ sesine dönüşebilir. YYA'da bu hadise özellikle "bin" ve "lira" kelimeleri art arda geldiğinde görülür.

üç bin nira "*üç bin lira*" (8.76)

yetmiş bin nira "*yetmiş bin lira*" (12.133)

yüz bin nira "*yüz bin lira*"(36.20)

vercen nan "*vereceksin lan*" (41.18)

/-n m-/ > /-n n-/

Soru edatından önce /n/ ile biten bir kelime olduğunda soru edatının önündeki ses /n/'ye dönüşebilir.

istemiyon nu "*istemiyor musun*"(2.37)

demiyon nu "*demiyor musun*"(8.115)

bilmecen ni "*bilmeyecek misin*"(8.120)

biliyon nu "*biliyor musun*"(35.90)

/-ş y-/ > /-ş ş-/

/ş/ ile biten bir kelimenin ardından /y/ ile başlayan bir kelime geldiğinde ikinci kelimenin başındaki /y/ sesi /ş/ sesine dönüşebilir. YYA'da, sonu ünsüz ile bitmiş çeşitli sayı adlarından sonra gelen "yüz" kelimesinin başındaki /y/ sesi ünsüz benzeşmeleri ile sıkça değişir.

beş şüz "*beş yüz*" (35.7)

/-t y-/ > /-t t-/

/t/ ile biten bir kelimenin ardından /y/ ile başlayan bir kelime geldiğinde ikinci kelimenin başındaki /y/ sesi /t/ sesine dönüşebilir. YYA'da, sonu ünsüz ile bitmiş çeşitli sayı adlarından sonra gelen "yüz" kelimesinin başındaki /y/ sesi ünsüz benzeşmeleri ile sıkça değişir.

dörT tüz "*dört yüz*" (29.56)

dörT tüs "*dört yüz*" (39.36)

/-z y-/ > /-z z-/

/z/ ile biten bir kelimenin ardından /y/ ile başlayan bir kelime geldiğinde ikinci kelimenin başındaki /y/ sesi /z/ sesine dönüşebilir. YYA'da, sonu ünsüz ile bitmiş çeşitli sayı adlarından sonra gelen "yüz" kelimesinin başındaki /y/ sesi ünsüz benzeşmeleri ile sıkça değişir.

doğuz züz "*dokuz yüz*" (29.55)

1.2.2.12.2.2. İki Kelime Arasında Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi

YYA'da, ötümsüz ünsüzle biten bir kelimenin ardından ötümlü ünsüzle başlayan bir kelime geliyorsa, ikinci kelimenin ön sesindeki ötümlü ünsüzün tesiriyle kendinden önceki kelimenin ötümsüz son sesi gerileyici ünsüz benzeşmesine uğrayarak yarım ötümlü / yarı ötümsüz biçime gelebilir.

/-p b-/ > /-[P] b-/

iP bālyolādı "*ip bağlıyorlardı*"(6.24)

heP böyle "*hep böyle*"(25.436)

tutuP bastırıyo "*tutup bastırıyor*"(26.261)

kitaP buldum "*kitap buldum*"(38.59)

/-t d-/ > /-[T] d-/

giT diyo "*git diyor*"(1.155)

dörT deFā "*dört defa*"(4.77)

dāmaT da "*damat da*"(7.57)

cekeT dohurlādı "*ceket dokurlardı*"(30.43)

/-k ğ-/ > /-[K] ğ-/

baK ğızım (25.383)

salıncaK ğuruyolādı (28.31)

yastıK ğılıfı (31.9)

çardaK ğurārıS (35.5)

/-z s-/ > /-[S] s-/

biraS sosyetelemiS "*biraz sosyeteliğimiz*"(2.21)

deniS subayınnan "*deniz subayıyla*"(13.91)

sekiS sene "*sekiz sene*"(17.58)

biS sönadan "*biz sonradan*"(26.101)

/-r s-/ > /-s s-/

/r/ ile biten bir kelimenin ardından /s/ ile başlayan bir kelime geldiğinde birinci kelimenin sonundaki /r/ sesi /s/ sesine dönüşebilir. Bu hadiseye tek bir örnekte rastlanılmıştır.

biS sürü "*bir sürü*" (27.22)

1.2.2.13. Benzeşmezlik

Çıkış noktaları açısından birbirinin tıpkısı yahut benzeri olan ünsüzlerden birinin çıkış noktasının değişmesidir.¹⁸³ Benzeşmenin zıttı olarak tanımlanabilir.

/kt/->-/tt/->-/td/-

anetdirik "elektrik" (elektrik> elettrik>> anetdirik) (26.242)

-/dd/->-/td/-

itdālı "*iddialı*"(38.27)

-/kk/->-/kğ/-

bağğalcı "*bakkal*"(16.163)

¹⁸³ Boz, age., s.81; Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.42.

1.2.2.14. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin yerini sürekli ünsüzlerin almasıdır. Bu çalışmada sızıcılaşma ve akıcılaşma olmak üzere iki alt başlıkta değerlendirilecektir.

1.2.2.14.1. Sızıcılaşma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesidir.¹⁸⁴

1.2.2.14.1.1. Ön Seste

YYA'da sızıcılaşma ön seste yaygın değildir. Örnekleri büyük çoğunlukla iç ve son seslerde kendini gösterir.

/ç/- > /ş/-

Ön seste yalnızca üç kelimeye görülmüştür. YYA'da yaygın ve karakteristik olan bu kelimelerin /ç/'li biçimleridir. Bunların Kıpçakça unsurlar olup olmadıkları hususu aşağıda iç seste "-/ç/- > -/ş/-" değişimi başlığı altında tartışılmıştır.

şoK "çok"(1.118)   şocuk "çocuk"(8.109)   şivi "çivi"(26.362)

1.2.2.14.1.2. İç Seste

-/ç/- > -/ş/-

Anadolu ağızları çalışmalarının pek çoğunda bu ses hadisesinin bir Kıpçak Türkçesi özelliği olduğu belirtilir.¹⁸⁵ Bütün Kıpçak lehçeleri için sistematik olmasa da birtakım Kıpçak Türkçesi lehçeleri için düzenli ve yaygın bir özelliktir.¹⁸⁶ Gürer Gülsevin de bu ses hadisesinin Kazak, Karakalpak ve Nogay diyalektleri dışındaki Kıpçak lehçelerinde sistemli olmamasını öne çıkarır ve Oğuz lehçeleri ile ağızlarında yalnızca kapalı hece sonunda yer aldığını vurgular. Oysa bu ses hadisesi, adı geçen Kıpçak lehçelerinde hem ön seste hem iki ünlü arasında hem de kapalı hece sonunda

¹⁸⁴ Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s.193.

¹⁸⁵ Necati Demir, "Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri", *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2007, s. 422; Eren, age., s. 96.

¹⁸⁶ Geniş bilgi için bk. Mustafa Öner, *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK Yayınları, 1998, ss.232-235; A. Bican Ercilasun, *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991, s. 1099.

sistematik ve yaygındır. Tüm bunları göz önünde bulunduran Gülsevin, bu şartları taşıyan Anadolu ağızları için bunların birer Kıpçak özelliği olduğunun akla getirilebileceğini fakat sözü edilen ağızlarla Kıpçakça arasında yapı bilimsel ve sözcüksel uyumluluklar tam anlamıyla ortaya konuluncaya dek bunların Kıpçakça unsur olarak kabul edilmesinin doğru olmayacağı görüşünü dile getirir.¹⁸⁷ Hatice Şahin, Mustafa Uluocak, Şükrü Baştürk ve Süleyman Eroğlu'nun kaleme aldığı "Bursa Yerli Ağızlarında Ç>Ş Değişimine Dair Bazı Gözlemler"¹⁸⁸ isimli makalede yukarıda da sözü geçen biçimde Bursa Yerli Ağızları'ndan elde edilen -/ç/->-/ş/- değişimine ait malzemeler, yapı bilimsel uyumluluklar açısından Kıpçak Türkçesinin özellikleri ile karşılaştırılmış ve bu doğrultuda bir değerlendirme amaçlanmıştır.

YYA'da /ç/'li yapılar yaygındır. Bunun yanında derlenen metinlerde "/ç/>/ş/" değişimi, ön ses olarak yer aldığı üç kelime [şivi "*çivi*" (26.362), çocuk "*çocuk*" (8.109), şok "*çok*" (1.118)] ve kelime içinde orta hecenin başında bir örnek [buşuk "*buçuk*" (9.15)] dışında yalnızca kapalı hece sonlarında, çok sayıda örnekte görülmüştür. Yalova'da yerleşen Kıpçak unsurların mevcudiyeti ilgili ayrıntılı bir tarihsel araştırma henüz yapılmamıştır. Ayrıca Leyla Karahan'ın Batı grubu ağızları içinde var olan ve eski bir Kıpçak yerleşmesinin ağızlardaki kalıntıları olarak nitelendirdiği ñ>y, g>v, s>h, y>c, ş>s değişmelerinden ñ>y, s>h, y>c değişimleri YYA'da tespit edilememiştir.

Bunlarla birlikte, yukarıda belirtilen görüşler göz önünde alındığında YYA'da kelime başı ve kelime içinde bu ses olayının nadir görülmesi, örneklerin Kıpçakça unsur olarak değerlendirilmesi konusunda aceleci davranılmaması gerektiğini düşündürmektedir.

erişberlik "*rençberlik*" (26.85)

felşli "*felçli*"(31.8)

ğaşdı "*kaçtı*"(7.167)

genşlê "*gençler*"(31.35)

geşdi "*geçti*"(27.28)

ğuluşka "*kuluçka*"(23.148)

¹⁸⁷Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2 (Ç>Ş Değişmesi)", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/3 Spring , 2008, s. 385.

¹⁸⁸ Hatice Şahin vd., "Bursa Yerli Ağızlarında Ç>Ş Değişimine Dair Bazı Gözlemler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/1 Winter , 2010, ss. 616-624.

ilaşlā "ilaçlar"(18.115)

işki "içki"(29.19)

kaşdıM "kaçtıM"(41.36)

kerpişden "kerpiçten"(7.146)

kılışdan "Kılıç'tan"(20.10)

kireşleme "kireçlenme"(9.133)

ölşme "ölçme"(20.90)

pilişlen "pirinçle"(8.44)

reşberlik "çiftçilik"(34.39)

saşlı "saçlı"(9.26)

saklanbaşdı "saklambaçtı"(4.41)

saşlarımı "saçlarımı"(18.31)

sevinşlerine "sevinçlerine"(17.76)

sonuşda "sonuçta"(36.54)

uşlarını "uçlarını"(17.112)

-/b/- > -/v/-

buva "baba"(33.32)

ğalvur "kalbur"(33.49)

-/k/- > -/h/-

ğorhuT- "korkutmak"(9.153)

yaşalandı "yakalandı"(39.91)

aşşam "akşam"(39.69)

toşlu "toklu"(41.58)

-/c/- > -/j/-

demirji "demirci"(21.108)

merjimeK "mercimek"(21.197)

1.2.2.14.1.3. Son Seste

-/ç/ > -/ş/

güş "güç"(1.113)

heş "hiç"(21.80)

ilginş "ilginç"(4.4)

ilaş "ilaç"(27.43)

kaş "kaç" (4.63)

genş (29.41)

üş "üç" (17.155)

-/k/ > -/h/

artıh "artık" (2.6)

yoh "yok" (39.10)

baḥ "bak" (12.40)

1.2.2.14.2. Akıcılaşma

/b/, /g/, /k/ gibi patlayıcı ünsüzlerden biri ile /h/ ünsüzünün; /r/, /l/, /m/, /n/, /y/ gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesine denir.¹⁸⁹ YYA'da örneklerine iç seste rastlanmıştır.

-/k-/ > (-/ğ/- > -/ğ/- >) -/y/-

YYA'da /k/ ünsüzü ile biten kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında kelime sonunda “-/k-/ > (-/ğ/- > -/ğ/- >) -/y/-” değişimi (/k/ sesi önce süreklileşir ve sonra da akıcılaşarak /y/ sesine dönüşür.) yaygındır. Bu değişim gerçekleştiğinde /y/ komşuluğundaki kalın ünlülerin yarı incelmesi YYA için karakteristiktir.

çocuḳlúyunu "çocukluḡunu" (1.61)

aylıya "aylıḡa" (15.40)

balıyı "balıḡı" (2.49)

urdúyu "vurduḡu" (21.139)

fistíyımız "fistíḡımız" (3.31)

ḡızamıya "kızamıḡa" (21.271)

ayırdıyım "ayırdıḡım" (9.69)

follúya "folluḡa" (23.145)

ḡorlúya "koruluḡa" (10.18)

ḡoltúyá "koltuḡa" (25.285)

ḡayıya "ḡayıḡa" (12.29)

oldúyu "olduḡu" (27.24)

yazlıya "yazlıḡa" (13.404)

¹⁸⁹ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.14.

-/k/- > (-/g/- > -/ğ/- >) -/y/-

çömleye "*çömleğe*"(13.63)

yemeyi "*yemeği*"(21.78)

eteyini "*eteğini*"(17.54)

eşşeyin "*eşşegin*"(26.119)

eKmeyimizin "*ekmeğimizin*"(18.39)

eriyin "*eriğin*"(26.365)

-/ğ/- > -/y/-

diyēlileri "*değerlileri*"(1.1)

düyün "*düğün*"(25.103)

eyer "*eğer*"(6.13)

beyenmemiş "*beğenmemiş*"(27.10)

öyütüyuduK "*öğütüyorduk*"(13.369)

deyil "*değil*"(36.34)

-/h/- > -/y/-

cāyil "*cahil*"(11.88)

sāyip "*sahip*"(23.17)

şeyit "*şehit*"(13.203)

ķayfe "*kahve*"(32.8)

teylikeli "*tehlikeli*" (20.42)

1.2.2.15. Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin yerini süreksiz ünsüzlerin almasıdır. YYA'da sınırlı sayıda kullanımı olan bir ses hadisesidir.

1.2.2.15.1. Ön Seste

Yabancı dil kaynaklı kelimelerde rastlanılmıştır.

/m/->/b/-

beKke “*Mekke*” (Ar. <<Mekke) (11.143)

beseḷā “*mesela*” (<<Ar *maṭalā*) (12.233)

bināre “*minare*” (<< Ar. *manārat*) (20.53)

bızıķacı “*mızıkacı*” (<<İt. *It musica+ Tr. cı*) (23.78)

būzip “*muzip*” (<<Ar *muḏib*) (26.279)

/v/->/b/-

ballā “*vallahi*” (<<Ar. *wa-llāhi*) (26.324)

berem “*verem*” (<<Ar. *waram*) (27.128)

bapur “*vapur*” (Fr. << *vapeur*) (40.31)

/j/->/c/-

candarma “*jandarma*” (<<Fr. *gendarme*) (12.105)

/s/->/c/-

ciğara “*sigara*” (<<İsp. *cigaro*) (23.91)

/ş/->/ç/-

çārbet “*şerbet*” (8.48)

çey “*şey*” (12.98)

çeftāli “*şeftali*” (8.53)

çerbet “*şerbet*” (21.166)

çindi “*şimdi*” (12.88)

/f/->/p/-

paPrişaya "fabrikaya" (8.92)

pırıla- "fırlamak" (12.127)

1.2.2.15.2. İç Seste

-/j/->-/c/-

picama "pijama" (<<Fr. pyjama) (9.23)

bücon "bijon" (<<Fr. bouchon) (12.218)

-/f/->-/p/-

telepon "telefon" (26.13)

ependi "efendi" (26.263)

çipçiliK "çiftçilik" (26.174)

tüpeK "tüfek" (26.225)

-/h/->-/k/-

miKtar "muhtar" (9.117)

1.2.2.15.3. Son Seste

-/ş/>-/ç/

sütlāç "sütlaç" (<< sütlü aş) (19.40)

1.2.2.16. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Ötümlüleşme, ötümsüzleşme, damaklılaşma, dudaklılaşma, akıcılılaşma gibi türlü ses hadiseleri sebebiyle sürekli ünsüzler arasında ortaya çıkan değişmelerdir.

1.2.2.16.1. Ön Seste

/l/->/n/-

nezzet "*lezzet*" (9.94)

nüzum "*lüzum*" (35.115)

nezzetli "*lezzetli*" (30.25)

/v/->/f/-

fişne "*vişne*" (8.72)

fita "*Vita Yağı*" (8.72)

/v/->[F]-

Fişne "*vişne*" (16.170)

/v/->/m/

mefāt "*vefāt*" (10.4)

makit "*vakit*" (26.153)

/v/->/h/-

hallā "*vallahi*" (13.240)

/ş/->/s/-

/ş/>/s/ değişimi Kazakça, Nogayca gibi birtakım Kıpçak grubu lehçelerinin karakteristik özelliğidir. Anadolu'da /ş/ sesinin düzenli olarak /s/ sesinde dönüştüğü bazı yöreler mevcuttur. Bu yörelerde lehçe tabakalaşması olup olmadığının tespitiyle ilgili yalnızca dil verileri yeterli değildir ve arşiv kayıtları ile diğer tarihî belgeler aracılığıyla mukayeseli tarih araştırmaları yapılmalıdır.¹⁹⁰ YYA'da ise /ş/>/s/ değişimi düzenli olmayıp yalnızca iki kelimedede görülmüştür. Yalova'da yerleşen Kıpçak unsurlarının mevcudiyeti ilgili ayrıntılı bir tarihsel araştırma henüz yapılmamıştır. Ayrıca Leyla Karahan'ın Batı grubu ağızları içinde var olan ve eski bir Kıpçak yerleşmesinin ağızlardaki

¹⁹⁰ Leyla Karahan, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında ş>s Değişmesi ve Çalış Beldesi (-Haymana) Ağızı", Konya: *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 13, 2013, ss. 41-61.

kalıntıları olarak nitelendirdiği $\tilde{n}>y$, $g>v$, $s>h$, $y>c$, $\mathring{s}>s$ değişmelerinden $\tilde{n}>y$, $s>h$, $y>c$ değişmeleri YYA'da tespit edilememiştir. Bunlarla beraber /ş/>/s/ değişimi için tespit edilen örnek sayısının azlığı, söz konusu yapıların Kıpçakça unsurlar olduğunu söylemek konusuna temkinle yaklaşmak gerektiğini düşündürmektedir.

sisek "*şişek*" (8.85)

sincik "*şimdi*" (22.61)

/z/->/s/-

sāti "*zaten*" (8.34)

sāten "*zaten*" (16.10)

/z/->[S]-

Sati "*zaten*" (9.191)

SanneTdim "*zannettim*" (23.76)

Senginmiş "*zenginmiş*" (13.84)

Samanda "*zamanda*" (32.177)

/s/->/z/-

zābze "*sebze*" <<Far. *sabzī* (3.31)

zümbül "*sümbül*" <<Ar. *sunbul* (16.111)

zopa "*sopa*" << OT *subı* (26.33)

zene "*sene*" <<Ar. *sana(t)* (28.32)

1.2.2.16.2. İç Seste

-/ğ/- > -/v/-

YYA'da yaygın olarak rastlanan bir ses hadisesidir. Anadolu ağızları çalışmalarının birçoğunda ağızlardaki Kıpçakça unsurlardan olduğu dile getirilmiştir.¹⁹¹ Gülsevin bu ses hadisesine dikkat çeker.¹⁹² Bu değişimin, Oğuz grubu ağız ve diyalektlerinde, Kıpçak grubu ağız ve diyalektlerindeki gibi düz ünlüler yanında da sistemli bir biçimde devam eden bir ses hadisesi olmadığını ve çoğunlukla yalnızca yuvarlak ünlülerin yanında görüldüğünü belirtir. Bu doğrultuda, -/ğ/- > -/v/- değişiminin düz ünlülerin yanında da görüldüğü kimi Anadolu ağızlarının Kıpçakça unsurlar taşıdığına akla getirilebileceğini söyler. Ancak yine de sözü edilen ağızlarla Kıpçak diyalekti arasında yapı bilimsel ve sözcüksel uyumluluklar tam anlamıyla ortaya konuluncaya dek bunların Kıpçakça unsur olarak kabul edilmesini doğru bulmadığını dile getirir.¹⁹³ YYA'da bu değişim yuvarlak ünlülerin yanındaki /ğ/ sesleri kadar, düz ünlülerin yanındaki /ğ/ seslerinde de görülmüştür. Ancak YYA'da iç sesteki /ğ/'lerin büyük çoğunlukla, Batı Grubu ağızlarının karakteristiğine uygun biçimde, eridiğini de belirtmek gerekir.

YYA'da yuvarlak ünlülerin yanındaki /ğ/ seslerinde gerçekleşen -/ğ/- > -/v/- ses hadisesi:

düvün " <i>düğün</i> "(2.13)	yıvururduğ " <i>yoğururduk</i> "(32.51)
sovana " <i>soğana</i> "(6.24)	yuvururdum " <i>yoğururdum</i> "(32.111)
duvanda " <i>doğurduğunda</i> "(8.41)	buva " <i>baba</i> "(33.32)
dovduğ " <i>doğduk</i> "(9.108)	yuvurT " <i>yoğurt</i> "(33.50)
bovâ " <i>boğa</i> "(10.60)	çovaldı " <i>çoğaldı</i> "(34.69)

¹⁹¹ Yapıcı, age., s.98.

¹⁹² Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.61.

¹⁹³ Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 1: g>v", *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı*, (Şanlıurfa / 25-30 Mart 2008), Ankara: TDK Yayınları, 2009, ss. 251-258.

YYA'da düz ünlülerin yanındaki /ğ/ seslerinde görülen -/ğ/- > -/v/- ses hadisesi:

avır "ağır"(7.55)	yıvını "yağını"(18.50)
çivîrîs "çağırırız"(7.105)	sıvıyon "sığıyorsun"(23.66)
yavımız "yağımız"(8.70)	yıvılı "yığılı"(25.385)
avaç "ağaç"(9.151)	sıvırcıK "sığırıcık"(28.49)
bava "bağa"(9.196)	yavmîr "yağmur"(32.3)
yavar "yağar" (11.81)	yıvādın "yığardın"(32.43)

-/f/->-[F]-

haFif "hafif" (13.226)	teleFon "telefon" (32.110)
vaziFeyi "vazifeyi" (25.475)	ēFendim "efendim" (40.6)

-/f/->-/v/-

merSivon "Merzifon"(28.32)	mavız "muhafız"(39.16)
çivliKköwde "Çiftlikköy"(31.14)	

-/r/->-/l/-

selseli "serseri"(1.126)	bılaK- "bırakmak"(26.15)
selbes "serbest"(9.8)	toplaK "toprak"(26.34)
küleK "kürek"(10.23)	deplem "deprem"(35.80)
bildirbir "birdirbir"(12.193)	küleş "güreş"(39.116)

şelbeT "şerbet"(16.135)

-/l/->-/n/-

menek "melek" (26.278)

söne- "söylemek" (32.240)

-/y/->-/n/-

henecannı "heyecanlı"(9.175)

-/y/->-/w/-

ewvah "eyvah"(23.97)

-/v/->-/w/-

fewziyeli "Fevziyeli"(20.19)

1.2.2.16.3. Son Seste

-/ğ/ > -/v/

av "ağ"(8.91)

-/s/ > -/ş/

herkeş "herkes"(18.12)

-/s/ > -/z/

domatiz "domates"(36.81)

-/y/ > -/v/

köv "köy" (39.7)

-/y/>-/w/

tüw "tüy"(23.150)

köw "köy"(39.25)

şew "şey"(27.87)

-/z/>-/s/

gündüs "gündüz"(7.10)

biras "biraz"(26.244)

gidiyos "gidiyoruz"(9.196)

vermes "vermez"(27.48)

/z/>-[S]

kireS "kiraz"(28.41)

ekiyos "ekiyoruz"(31.32)

biS "biz"(29.32)

annamaS "anlamaz"(32.233)

1.2.2.17. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanmaya denir.¹⁹⁴ YYA'da bu ses hadisesi çoğu zaman vurgulu ikinci hecenin başında yer alan ünsüzde gerçekleşir¹⁹⁵ ve az sayıda örnekte görülmüştür. İlk hecesi açık olan kelimelerde bu açıklığın kapatılmasına¹⁹⁶ bağlı olarak ortaya çıkan bu ses hadisesinin derlenen metinlerdeki örnekleri şunlardır;

-/b/->-/bb/-

sabbah "sabah"(1.69)

-/c/->-/cc/-

Çocca "koca"(39.14)

¹⁹⁴ Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s.127.

¹⁹⁵ bk. Talat Tekin, "Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi", Ankara: *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, c. 3, sayı 1, 1971, ss. 1-8.

¹⁹⁶ Acar, age., s.108.

-/f/->-/ff/-

uffacıK "ufacıK"(26.312)

uffala- "ufalamak"(34.29)

effendim "efendim"(27.117)

-/k/->-/kk/-

şekkil "şeki" (11.55)

-/m/->-/mm/-

yemmeK "yemek" (39.12)

-/s/->-/ss/-

-yüssük "yüzük" (1.64)

essas "esas"(4.118)

-/ş/->-/şş/-

aşşâi "aşağı" (27.11)

eşşek "eşek"(36.86)

-/t/->-/tt/-

büttün "bütün"(1.82)

ötte "öte"(31.8)

-/y/->-/yy/-

katiiyen "katiyen" (31.73)

1.2.2.18. Göçüşme

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi hadisesidir.¹⁹⁷ Yazı dilinde pek az örnekte görülen¹⁹⁸ ve daha çok diyalektler alanının malzemesi olan¹⁹⁹ göçüşme hadisesi, YYA'da aşağıdaki örneklerde saptanmıştır.

¹⁹⁷ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.107.

-/br/->-/rb/-

kirbit "*kibrıt*"(13.125)

-/rb/->-/br/-

dabruḲa "*darbuka*" (7.42)

-/rh/->-/hr/-

sahroṣ "*sarhoṣ*"(41.16)

-/ml/->-/lm/-

ḫölmek "*ḫömlək*"(37.27)

-/dr/->-/rd/-

hırdellez "*hidrellez*"(18.51)

-/yr/->-/ry/-

baryaḳ "*bayrak*"(9.172)

-/ry/->-/yr/-

ḫayrola "*karyola*" (25.226)

-/lv/->-/vl/-

sevli "*selvi*"(11.16)

---

¹⁹⁸ Ahmet Caferoğlu, "Anadolu Ağızlarındaki Metathese Gelişmesi", Ankara: *TDAY Belleten*, 1955, ss. 1-7.

¹⁹⁹ Hasan Eren, "Türk Dilinde Metathese Olayı", Ankara: *TDAY Belleten*, 1953, ss. 161-180.

1.2.3. ÜNLÜ - ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1.2.3.1. Büzülme

Kelime içinde iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle ünlülerle beraber büzülüp tek bir uzun ünlü haline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de ortaya çıkabilir.²⁰⁰ YYA'da bu ses hadisesiyle oldukça sık karşılaşılır.

-VğV- >-VV/ V:-

çelīni "çeliğini" (10.68)

istedīnden "*istediğinden*"(19.44)

damānda "*damağında*"(26.195)

kullandīımız "kullandığımız" (37.28)

İkiz ünlülerin ortaya çıkması:

sāolun "sağolun" (3.34)

tabāina "*tabağına*"(21.61)

bacāina "*bacağına*"(34.25)

-VhV- >-VV/ V:-

mēndis "*mühendis*"(1.133)

rāt "*rahat*"(12.63)

pālī "*pahalı*"(17.245)

sonbāra "*sonbahara*"(22.45)

sānī "*sahani*"(32.65)

²⁰⁰ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.51; Boz, age., s.70.

lāna "lahana"(35.118)

İKİZ ÜNLÜLERİN ORTAYA ÇIKMASI:

imtiānlı "imtihanlı" (15.206)

-VrV- >-VV/ V:-

ķānnıķ "karanlık" (10.65)

ķapaķlānın "kapaklarının"(32.17)

dutlān "dutların"(32.158)

yerlilēne "yerlilerine"(41.2)

İKİZ ÜNLÜLERİN ORTAYA ÇIKMASI:

türklēin "Türklerin"(7.141)

-VyV- >-VV/ V:-

dīceKsin "diyeceksin"(13.396)

yīceyimizi "yiyeyeğimizi"(31.32)

bitmīceKdi "bitmeyecekti"(39.19)

-VnV--> -VV-

İKİZ ÜNLÜLERİN ORTAYA ÇIKMASI:

bēim "benim"(31.85)

1.2.3.2. Derilme

Kelime sonunda iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle beraber çoğu kez tek bir uzun ünlü haline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de ortaya çıkabilir.²⁰¹ YYA'da bu ses hadisesiyle oldukça sık karşılaşılır.

-VğV >V: / VV

aşşā “*aşağı*”(12.157)

aşā “*aşağı*”(14.21)

orā “*orağa*” (25.16)

beyā “*bayağı*”(32.75)

İkiz ünlülerin ortaya çıkması:

ocāi “*ocağı*”(25.419)

-VIV >-V:

mesā “*mesela*”(26.71)

İkiz ünlülerin ortaya çıkması:

meseā “*mesela*”(12.196)

-VhV->-V: / VV

dā “*daha*”(27.106)

vallā “*vallahi*”(32.95)

tari “*tarihi*”(38.60)

İkiz ünlülerin ortaya çıkması:

sabāi “*sabahı*”(1.72)

²⁰¹ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.51; Boz, age., s.71.

1.2.3.3. Hece Tekleşmesi

Bir kelimede ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayıdır.²⁰² YYA'da en çok son hecesinin son sesleri “-(I⁴)r” şeklinde olan kelimelere geniş zaman ekinin eklenmesi esnasında görülür. Bu hadise gerçekleştiğinde tekleşen hecenin önündeki ünlü uzayabilir.

-(I⁴)r- > -Ø-

ind̄iris “*indiririz*”(23.32)

göt̄ürüs “*götürürüz*”(23.28)

yōurum “*yoğururum*”(13.377)

göt̄ürüs “*götürürüz*”(26.152)

ğarışd̄iriz “*karıştırırız*”(21.209)

get̄iris “*getiririz*”(28.18)

bişirim “*pişiririm*”(33.38)

ot̄ürüz “*otururuz*”(7.104)

-In- > -Ø-

ķapın “*kapının*”(23.89)

1.2.3.4. Grup Düşmesi

Bir ünlü ve bir ünsüzün birlikte kaybolmasıdır.²⁰³ Bu hadise gerçekleşirken kaybolan grubun önündeki ünlü uzayabilir. YYA'daki örneklerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

sāncaķ “*salıncak*”(27.159)

göt̄dü “*götürdü*”(9.174)

sancāi “*salıncağı*”(23.122)

gēTdim “*getirdim*”(26.208)

acıķ “*azıcık*”(4.67)

oTdum “*oturdum*”(21.235)

kitli “*kilitli*”(17.84)

şunnan “*şununla*”(2.54) (şununla>şunla+n>şunnan)

²⁰² Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s.116.

²⁰³ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.67.

1.2.3.5. Sesleri Bozularak Telaffuz Edilen Kelimeler

YYA'daki fonetik eğilimlerden ziyade kişiye bağlı özellikler, anlık tercihler yahut dil sürçmeleri sonucu ortaya çıkmış kullanımlardır. Derlenen metinlerde bu şekilde karşılaşılan örnekler aşağıda listelenmiştir:

v-> b-

bar²⁰⁴ “*var*”²⁰⁵ (26.253)

ber-²⁰⁶ “*vermek*” (40.12)

m-> y-

yustāmel “*müstamel*”(27.10)

h-> s-

sasır “*hasır*”(15.27)

t-> s-

sorun “*torun*”(8.92)

seynalık “*tenhalık*”(33.15)

²⁰⁴ Türkiye Türkçesindeki “var” kelimesi Eski Türkçede “bār” şeklinde yer almıştır. Fakat kaynak kişiden derlenen “bar” kelimesinin eskicil şeklin korunmuş hali olduğu düşünülmektedir. Çünkü aynı kaynak kişiden derlenen metinlerde ilgili kelime 33 defa “var” şekliyle kullanılırken yalnızca 3 defa “bar” şeklinde geçmiştir ve başka kaynak kişilerden derlenen metinlerde kelimeye “bar” şekliyle rastlanmamıştır. Bunun yanında, yine aynı kaynak kişinin Arapça “wa-llāhi” yapısından gelen alıntı kelimeyi bile “ballā (26.324)” şeklinde söylemesi bu ses hadisesinin kişisel bir eğilim olması görüşünü kuvvetlendirmektedir.

²⁰⁵ krş. Gülsevin, *Uşak İli Ağzları*, s.79.

²⁰⁶ Türkiye Türkçesinde “ver-“ şekliyle görülen fiilin Eski Türkçede “bir-“ şekliyle var olduğu göz önüne alındığında bu kullanımın eskicil şeklin korunması olduğu akla gelebilir. Fakat bu kullanımın eskicil şeklin korunmuş hali olduğu düşünülmektedir. Çünkü aynı kaynak kişiden derlenen metinlerde, ilgili kelime 3 defa “ver-” şekliyle kullanılırken yalnızca 1 defa “ber-” şeklinde geçmiştir ve başka kaynak kişilerden derlenen metinlerde kelimeye “ber-” şekliyle rastlanmamıştır. Bunun yanında, yine aynı kaynak kişinin dilimize Fransızca “vapeur” yapısından gelen alıntı kelimeyi bile “bapur (40.31)” şeklinde söylemesi bu ses hadisesinin kişisel bir eğilim olması görüşünü kuvvetlendirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.1 EKLER

Ek; kelime bünyesinde görülen, kendi başına bir anlamı olmayan ve kullanılmayan, ancak köklerle birleşerek kullanılan ve anlamla ilgili görevler alan şekillere denir. Kısacası ekler, kelime bünyesindeki gramer görevli biçimlerdir; köklerle birleşir, onları gövde haline genişletir, kök ve gövdelerin çeşitli durumları, ve şekilleri ifade etmeleri adına onları takviye ederler.²⁰⁷ Türk dilinde eklerin tanım ve tasnifleri hakkında çok sayıda çalışma yapılmış ve konuyla ilgili birbirinden farklı birçok görüş dile getirilmiştir.²⁰⁸ Bu çalışmada ise ekler; işletme ekleri ve türetme ekleri olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir.

2.1.1. İŞLETME EKLERİ

İsim ve fiil kök veya gövdeleri üstüne gelerek durum, sayı, zaman, şahıs gibi gramer ilişkileri kuran eklerdir.²⁰⁹ YYA'dan derlenen metinlerdeki bu eklerle ilgili veriler aşağıda isim işletimi²¹⁰ ve fiil işletimi²¹¹ başlıkları ile bunların alt başlıkları bünyesinde işlenerek örneklendirilmeye ve açıklanmaya çalışılmıştır.

²⁰⁷ Ergin, age., ss. 114-115.

²⁰⁸ Geniş Bilgi İçin Bkz. Besim Atalay, *Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: TDK Yayınları, 1941; Vecihe Hatiboğlu, *Türkçenin Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1981; Zeynep Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara: TDK Yayınları, 1994; Kerime Üstünova, "Eklerin Öğretimi Üzerine Bir İki Söz", Bursa: *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 5, S 6, 2004, ss.173-182.; H. İbrahim Delice, "Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi", Sivas: *Sosyal Bilimler Dergisi*, 24. Sayı, 2000; H. İbrahim Delice, "Türkçede Fiil Çekimlerine Yeni Bir Bakış", Ankara: *VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, 2012; Haydar Ediskun, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992; Cahit Başdaş, *Türkçede Üçüncü Grup (Ara Ekler)*, Ankara: *I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı*, 26-27 Eylül, Bilkent Üniversitesi, 2006; Cahit Başdaş, "Türkçede Eklerin Hiyerarşisi ve Ara Ekler", Muğla: *Seminerler*, 2011.

²⁰⁹ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.92.

²¹⁰ Batı Grubu Ağızları'nda isim işletimiyle ilgili bir örnek için bk. Hatice Şahin vd., "Bursa Yerli Ağızlarında İsim İşletme Ekleri", Bursa: *UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:10, Sayı:17, 2009/2, ss. 289-299; İsim işletimi ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Kerime Üstünova; *Ad İşletimi*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2008.

²¹¹ Batı Grubu Ağızları'nda fiil işletimiyle ilgili bir örnek için bk. Hatice Şahin vd., "Bursa Yerli Ağızlarında Fiil İşletimi", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume:5/1, Winter 2010, ss.187-198.

2.1.1.1. İSİM İŞLETİMİ

2.1.1.1.1. ÇOKLUK EKLERİ

+lAr

Türkçede en sık kullanılan çokluk eki olan +lAr²¹², yazı dilinde olduğu gibi YYA'da da çokluk ve kategori isimleri yapar ya da şahıs zamirlerine eklenerek anlamı kuvvetlendirir. YYA'da işlev olarak yazı dilindekiyle aynıdır. Allomorflarının (değişken şekillerinin)²¹³ çok olması özelliğiyle ise yazı dilinden ayrılır.

YYA'da "-/n/ +lAr" veya "-/m-/ +lAr" durumları söz konusu olduğunda "+lAr" eki, ünsüz benzeşmesine uğrayarak çoğunlukla "+nAr" biçimine gelir.

Ekin sonundaki -/r/ sesi akıcı bir ünsüzdür ve sıklıkla kaybolur, bu kaybolma gerçekleşirken -/r/'nin önünde yer alan ünlü uzar ve yeni şekiller doğurur.

Değişken şekillerin oluşmasına zemin hazırlayan bir diğer etmen de /r/ sesinin yarı belirsiz /r̥/ sesine dönüşmesi hadisesidir.

Bu ekin YYA'da görülen allomorfları şunlardır;

+lar : kızlar (26.57)

+ler : gemiler (27.149)

+lar̥ : masalar̥ (37.4)

+ler̥ : şeyler̥ (1.44)

+lā : ğızlā (1.87)

+lē : hídírellezlē (2.24)

+nar: zamannar (4.24)

+ner : mersinner (4.81)

²¹² Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.81.

²¹³ Değişken Şekil (Allomorf): Aynı anlam ve görevdeki bir biçim bilgisi biriminin ses yapısı açısından farklılaşan türüdür. bk. Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s.64.

+nar : oyunnar (13.253)

+ner : dünner (13.327)

+nā : yunannā (7.139)

+nē : dünnē (8.3)

2.1.1.1.1.1 İşlevleri

2.1.1.1.1.1.1. Çokluk Anlamı Verme İşlevi

Bu işleve ismin birden çok olduğunun belirtildiği durumlarda rastlanır.

oralāda bizim köylü arazileri var şimdi arazilē var zeytinniknē vā (1.38)

mezarlar duruyo zaten (1.41)

ğazinomuz vardı sarkılā vardı türküçülē vardı çalgıcılā vardı (7.163)

yanında adamnar da varmış (13.95)

2.1.1.1.1.1.2. Sınıf, Kategori Yapma İşlevi

Bu işlev ismin birden çok olduğunun değil de o şeyin bütününe kastedildiği durumlarda devreye girer.²¹⁴

ondan sona erkeklē cumā namaza giderlēdi (2.58)

gelinner biSde altın bēz bālālar çembellerine (10.43)

bu vatani kırtarmış askerinnen şeyinnen bu insannā nankör (13.145)

eskiden hidrellezde kızu keserdi genşler (39.119)

²¹⁴ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s .82.

2.1.1.1.1.3. Kişi Zamirleri Üzerinde Anlam Kuvvetlendirme İşlevi

onnar çevirmesini biliyolādı şindi bizler öle çeviremiyûS (13.343)

allah bizlere izin versin ĩşallah (13.413)

çoÇuKluKdan beri bizlerde hayvan var (14.11)

kepek falan yok kün işTe vā ama bizlē nirde bulceS (32.188)

2.1.1.1.2. İYELİK EKLERİ

İsmin karşıladığı şeyin bir kişiye veya nesneye ait olduğunu bildiren çekim ekleridir.²¹⁵ YYA'da yazı dilindekiyle aynı işlevde kullanılır. Şekil olarak da yazı diliyle uyum gösterir, yalnızca tek bir örnekte Eski Türkçedeki aslı nazal /n/'nin korunduğu gözlemlenmiştir.

1. T. Ş.	$+(I^4)m$
2. T. Ş.	$+(I^4)n, +(I^4) \eta$
3. T. Ş.	$+(s)I^4(n)$
1. Ç. Ş.	$+(I^4)mI^4z$
2. Ç. Ş.	$+(I^4)nI^4z$
3. Ç. Ş.	$+lArI(n)$

Tablo 3 : İyelik Ekleri

1. tk.: $+(I^4)m$

āynı evlādım hiş deyişik yoK (8.67)

içim el vimiyodu (9.86)

hep baKıTdım yavrum (13.74)

benim bi çift öküzüm var (20.99)

²¹⁵ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.135.

2.tk. : +(I⁴)n, +uŋ

meselâ senin misâfirin gelmiş yemêi yoğ (21.55)

ben senin kızını istemeyom deyomuş (25.164)

bi tâne mi olun var (13.196)

sil gözünün yaşını (24.22)

aç avcuŋu dēdik (4.63)

3.tk. : +(s)I⁴(n)

o çocuğ yazısını yazıyo (1.158)

bıçağlan da üstünü biraS hafif kesersin (13.372)

mis gibi kokusu vurur dışarı (17.129)

köwün dışında evi var (33.16)

o gider de çuğurun içine oturudu (4.32)

1. çk. +(I⁴)mI⁴z

anamız babamız dedemiz aynı oturdümüz yerdese biz öle biliyoz (36.3)

fistiyımız var zeytinimiz var (3.31)

yöresel oyunumuz yoğ (7.25)

biSim köwümüz çoğ güzel (9.116)

2. çk. +(I⁴)nI⁴z

sizin çamaşrlarınız nı Ėadan beyaz oluyo dērlēdi (18.116)

gördünüz tavşannarın yavrısı cıPlacığ dōar (26.212)

ne işiniz vâ (27.80)

arādınız adam geliyu diyu (39.78)

sorunuz (sor.)

3. çk. +lArI(n)

unnarın çarıKlarını alıllāmiş (11.119)

ğızların çenizleri asılırdı böle duvarlara (2.70)

hıdırellez sabahı da gömdüKleri yerden geşlē çıkarılādı (16.47)

tezğahları vādı unnarın (17.277)

Sıfat-fiil eki "-dik"tan sonra gelen iyelik eklerinin şekillerinde büzülmeye bağlı değişiklikler ortaya çıkabilir.

ayaKkabi çıkardınız yer gibi böle (15.23)

gördünüz tavşannarın yavrısı cıPlacıK dōar (26.212)

buvamın geldini bilmeyom (33.32)

ne bilirim onnarın giTdini (35.50)

arādınız adam geliyu diyu (39.78)

Büzülme, son sesinde /k/ bulunan yapılardan sonra gelen iyelik eklerinin şeklini de değiştirebilir.

iki parmaK incelinde kendisi şöle şu elim kadan böle (13.340)

beşi birlini yaPdıK (18.98)

gelinnini her şeyisini báyā yapıyosun (18.99)

"+lAr" çokluk ekinden sonra gelen iyelik ekleri de büzülmeye değişikliğe uğrayan yapılardandır;

birbirlene desteK_olullādı (22.11)

gitmişler ablalāna konuşmā (25.91)

dişlidir ellēni biraS şe yapā (26.234)

Birtakım kelimeler, üçüncü teklik şahıs eklerini alarak zamir görevinde kullanılabilirler.

birisi dükkān gibi bi şe yaPmışdı yazlıK onu çalıTdırıyodu (1.26)

kimisi salonda yapıyo kimisi imkānı vāsa köwlü köwünde yapıyo (5.12)

kimi yanmış kimi ölmüş köwün yarısı biTmiş (7.137)

biri bi şey sordu mu temelli kafayı toparlıyamıyûm (15.58)

sāten sös kesmişlēdi başkasının evinde (18.10)

raKı içerlerdi bāzıları (39.9)

2.1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması

Bir ekin ya da aynı görevi üstlenmiş biçimce farklı eklerin kelime içinde art arda sıralanması hadisesine ek yığılması denir.²¹⁶ YYA'da 3. teklik şahıs iyelik eki art arda gelerek ek yığılmasına sebebiyet verebilmektedir.

kimisi oduna gidēdi kimisi kömür yakādı (5.42)

hepsimiS faKır dovdudK (9.108)

birisi rādyoyu açmış, olsa cāyillerden açmayın derdi (11.88)

hepsi yērlī yāni hiç yabancı yoK (23.7)

sābisi kovmuş bunu evden (23.82)

unun sābisi yenīden alı dikē (23.104)

2.1.1.1.3. DURUM EKLERİ

2.1.1.1.3.1. Yalın Durum

Yalın durum, bir çekim biçimi, isim durumlarının bir çeşididir. İsim durumuna girip de durum eki almayan, yüzey yapıda bir ek taşımayan isme yalın isim denir.²¹⁷

²¹⁶ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.82.

²¹⁷ Geniş bilgi için bk. Kerime Üstünova, "Yüzey Yapıda Ek Almayan Ad Soylu Sözcükler, Yalın Durumda mı Sayılmalı?", *Dil Araştırmaları*, Bursa: Sentez Yayınları, 2013, ss.69-77.

Türkçede yalın durum için herhangi bir ek yoktur. Ya da yalın durum, sıfır biçimbirimle²¹⁸ (soyut biçimbirim)²¹⁹ çekimlenmiştir denilebilir.²²⁰

+Ø

bu sene balamut+Ø geldi (9.120)

bis sürü mandıra+Ø varmış. (10.13)

ben+Ø yedi yaşındadım (23.126)

babası+Ø bāriye yüzbaşısıymış (29.11)

2.1.1.1.3.2. Belirtme Durumu

Cümlede geçişli fiilin etkisi altında kalan ismin içinde bulunduğu duruma denir.²²¹ Şekil ve işlev olarak yazı dilindeki belirtme durumu ekinden sayılı birkaç kullanım dışında farksızdır.

+(y)I⁴

bu bināyı yaparım (4.74)

görsünner diye ölüyü ibret_ossun dēye öle yaPmişlā (28.7)

çocuKları o aldı (15.209)

oğur oğur suyu üflersin (25.519)

sen beni dövdün (38.14)

²¹⁸ "Yüzey yapıda bırakılan boşlukları göstermek için, yüzey yapıda herhangi bir işareti olmayan ancak dil denen dizge içinde var olduğu ve işlev üstlendiği kabul edilen dil birimlerini ifade eden sıfır birim (Ø) ve sıfır biçimbirim (-Ø) kullanılır. Bu boşluklar; ek, sözcük, sözcük öbeği ya da cümlelerin eksiltiye bırakılması sonucu ortaya çıkabilmektedir. Sözcük, sözcük öbeği, cümle eksiltilerini göstermek için kullanılan işaret "sıfır birim (Ø)", düşen ya da başka nedenlerle derin yapıda kalan eklerin yerine kullanılan işaretse "sıfır biçimbirim (-Ø)" adını alır." Bkz. Hasene Aydın, "Dilde Sıfır Birim ve Sıfır Biçimbirimin Kullanımı", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/2, Spring 2012, s. 170; bk. Kerime Üstünova, "Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı", Kırcaali: *V. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Bilkent Üniversitesi-Sofya Devlet Üniversitesi, ss. 63- 69.

²¹⁹ Osman Nedim Tuna, +Ø eki için şöyle söyler: "Gramerde bir ekin, kendi yokluğu ile alternans halinde olması durumunda eksiz kullanılış Ø olarak adlandırılır." bk. Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yayınları 1997, s.15.

²²⁰ Kerime Üstünova, Yalın Durum Karmaşası, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/2, 2007, s.737.

²²¹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.24.

+Ø

hayvan keserdi misāfir+1+n+Ø doyūrurdu (14.3)

ileri gelenlere yemek+Ø ısmarlamış (28.13)²²²

hepsi+si+n+Ø savdıydıK (33.99)

dayaK+Ø bi urda yidim (38.22)

2.1.1.1.3.2.1. İşlevleri

Yazı dilindeki işlevleriyle aynıdır.²²³

2.1.1.1.3.2.2. Diğer Durum Ekleri Yerine Kullanılışı

2.1.1.1.3.2.2.1. Yönelme Durumu Yerine Kullanılışı

Bu kullanımın ortaya çıkmasının sebebi hakkında üç farklı görüş mevcuttur. Bunun Eski Uygur Türkçesindeki "+ag/eg" belirtme durumunun devamı ile ilintili olduğunu söyleyen görüş bunlardan birincisidir. İkinci yoruma göre bu kullanımlar fiillerin rejim değiştirmesi ile alakalıdır. Üçüncü yorum ise bu kullanımın ortaya çıkışını ünlü daralmasına bağlar.²²⁴

borayı u zamannā peK gelen olmazdı (26.176)

sen defteri yazdın nı (25.248)

satılannarı başkasını kaPdirmiyulā (34.70)

burayı mı çökelim (35.67)

Bu tür kullanımların Kütahya İli Ağızlarında çok yaygın olduğu bilgisi önemlidir. Çünkü Yalova Çiftlikköy'deki örneğin Çukurköy, Kütahya Tavşanlı'daki aynı isimli yerleşim yerinden gelenlerce kurulmuştur. YYA'da bu tür kullanımların en

²²² "Eksiz birincil nesne durumu ekiyle ({-Ø}) çekimlenen nesne, geleneksel dil bilgisinde "belirtisiz nesne" adını almaktadır." bk. Üstünova, "Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı", ss. 63-69.

²²³ Ayrıntılı bilgi için bk. Ahmet Buran, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları 1996, ss.128-130.

²²⁴ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*; s.86.

sıklaştığı bölgenin Çiftlikköy ilçesi köyleri olduğu göz önüne alındığında bu durumun dikkate değer olduğu anlaşılacaktır.²²⁵

2.1.1.1.3.3. Yönelme Durumu

Kelime gruplarında ve cümlede ismi fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur.²²⁶

+(y)A

YYA'da yönelme durumu ekinin kullanımı işlev bakımından ve birkaç allamorf dışında ses bilgisi bakımından yazı dili ile uyumludur. Sonunda ünsüz olan isim tabanlarına "+A", sonunda ünlü olan isim tabanlarına ise "+(y)A" şeklinde eklenir.

yetişKin çoÇuKlā ğāveye çarşıya girmez (1.84)

būdan başka mālleye gelin giTdim (9.98)

şu sana çay yaPsın (21.161)

annadam ben size (32.253)

2.1.1.1.3.3.1. İşlevleri

2.1.1.1.3.3.1.1. Fiilin Yönünü Gösterme İşlevi

çobannar gidiyu eve (10.15)

ordan göç etmişlē buraya çıKmış gelmişlē (16.184)

bordan yalovaya öküz arabasınnan götürüsen götürüdüdün (22.55)

2.1.1.1.3.3.1.2. "... İçin" Anlamı Verme İşlevi

böyüKlerimize āl öpmeye gideris (3.14)

ābeyini yolladım bacanın tepesini tıkamaya (17.168)

²²⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, "Batı Anadolu Ağızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie - Morphologie Bağlantısı", İstanbul: *I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler*, 1980, ss. 29-49.

²²⁶ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.24.

seni almā geldim ben dēyó (25.144)

2.1.1.1.3.3.1.3. "-(y)A karşılık" Anlamı Katma İşlevi

arabayı yüz kırk bin niraya saTdıK (12.132)

arabalālan gelillē alıllar beş guruşa südü (26.179)

2.1.1.1.3.3.1.4. "Bir Şey Üzerine, Bir Şey Üzerinden" Anlamı Katma İşlevi

ğireP_örtēlē başına (32.169)

2.1.1.1.3.3.1.5. Zarf Oluşturma İşlevi

sāten gitme deyodu bana boşuna gidiyon (18.90)

2.1.1.3.3.1.6. +Cak Morfemini Alarak Birleşik Bir Yapı Oluşturma İşlevi

ondan sōra işTe akşamacaK oraK biçēdiK (17.231)

bi gün sabahacaK hiç durmadı (31.97)

Çamın önüne oturudu bōle āşamacaK sabahaçaK (31.151)

yayan te karamüselecaK yörüyelek (34.75)

Yönelme durum eki ünlü ile biten kelimelere getirildiğinde koruyucu ünsüz /y/ nin kaybolması büzülmelere yol açabilir. Sonu /k/ ile biten kelimelere geldiğinde ise /k/ ünsüzünün süreklileşerek yitmesi büzülmeye sebebiyet verir.

ocā süT koymuş (19.48)

başlıyolā bāirmā (25.449)

orā giTdik (26.351)

annaştırmā ūraşıyo (32.75)

patiK örmē ūraşıyom (32.119)

2.1.1.1.3.4. Bulunma Durumu

Fildeki oluş ve kılışın yerini ifade eden durumdur.²²⁷ Bulunma durumu eki "+DA"nın başındaki ünsüz, büyük çoğunlukla ünsüz uyumuna girmez ve çoğu zaman /d/ ile kullanılır.

+DA

İyde de var arşakta da var (4.113)

sāt üçte ben uyuyomuşum (7.164)

ķız mız yoğ ğızlā ġāmlıkde (8.66)

örülmüş var mı şimdi sende (15.172)

salınÇakda salladım (24.18)

manavlarda da öyle ama geri kalan milletde nedir bilemem (25.25)

şu dēyo kavakta diyo bir ķız var dēyo (25.184)

ikinci aķşam biz de evde yaTdığ (26.366)

2.1.1.1.3.4.1. İşlevleri

2.1.1.1.3.4.1.1. Fiilin Yapıldığı Yeri, Nesnenin Konumunu Bildirme İşlevi

bir göz odada dört sene otudum ben (15.21)

köşede market vār ġarşısında şey ezzāne var (16.147)

sivasda bir ay ġaldım (26.92)

şindiK her köwde bi araba var (27.96)

2.1.1.1.3.4.1.2. Zarf Tümleçleri Oluşturma İşlevi

üç sāTde gidēdim (12.235)

hırdellezde böle sāncaĖ ġurāsın (18.128)

iki sene dēye ġiTdik yirmi ayda döndük (34.72)

²²⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.24.

ben bin doKuz üz kırK doKuzda giTdim askere (27.134)

bayramda ev_almayo kimi u yana gidiyo kimi bu yana gidiyo (31.12)

2.1.1.1.3.4.1.3. Sayısal Oranları Belirtme İşlevi

böle bi ton ilacı gorsun yüzde üç kilo (26.337)

binde bir_olur_öle (35.27)

2.1.1.1.3.4.1.4. Kalıcı İsim Türetme İşlevi

gelin_onnara sözde taslan su verdi diye artıK yalan mı sāyi mi onu allah bilir
bilemem kıatiyen bunu almıcen_ābi demiş (13.180)

2.1.1.1.3.5. Ayrılma Durumu

Eklendiği isimde fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösterme durumudur.²²⁸ Ayrılma durumu eki "+DAn"ın başındaki ünsüz, büyük çoğunlukla ünsüz uyumuna girmez ve çoğu zaman /d/ ile kullanılır. Bir örnekte de benzeşme sebebiyle "+nan" biçiminde görülmüştür.

+DAn

gurbetden göca bulan gidiyû (2.72)

pirinçden sütlaşı bilir misin (7.90)

biz bunu gämliKten metrodan alıyoz (9.187)

unnan sōra kunda yatırırıldı (11.100)

okuldan girdim_içeri (12.149)

allah senden rāzı osun (15.3)

²²⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.24.

ipi iki şeden uçdan böle bāliyola (27.18)

ocaKtan alısın oraya koyarsın (25.307)

érkeklē uzakdan bağıyodu (32.162)

2.1.1.1.3.5.1. İşlevleri

2.1.1.1.3.5.1.1. Zarf Tümleçleri Oluşturma İşlevi

ilk başdan silahları toplamış ğavur (13.101)

biz berber filan bilmiyoduK ku evelden (19.10)

āşamdan şekerliyodum fişne reçelini (21.90)

eskiden böle araba yoKdu (22.14)

Tā önceden çeyiz aSālādı (31.5)

2.1.1.1.3.5.1.2. Nesnenin Neden Meydana Geldiğini Belirtme İşlevi

balıktan yaPmaSdıK (2.53)

ufaK bi ev yapıyû tūladan (12.79)

tahtadan pişirgeci soğardın āzına (13.338)

bi taraftan vururdu rüzğar bi taraftan çıkardı āşdan evlē (41.73)

2.1.1.1.3.5.1.3. "Bir Şey Sebebiyle" Anlamı Katma İşlevi

ne olceK kardeşim heP iyiliKden (13.283)

bu dünyāda hiç gülmedim çoluKdan çoÇuKdan fakirliKden
ğaribanlıKdan (15.215)

o çarıyı yoKluKdan giyerdiK (30.39)

2.1.1.1.3.5.1.4. Bütünün Parçasını Bildirme İşlevi

elmalardan elma getirmiş kirazlardan kiraz getirmiş (17.153)

2.1.1.1.3.6. Vasıta Durumu

İsmin belirttiği nesnenin vasıta olarak kullanıldığını, fiile vasıta olduğunu belirtmek için kullanılan durumdur.²²⁹

Yazı dilinde "ile" edatının ekleşmesiyle oluşan "+IA" eki vasıta durumu eki olarak kullanılır. YYA'da ise vasıta durumu aşağıdaki şekillerle yapılır;

+(I)IA(n)

beş tane vur diyo topuzla (4.61)

minibüse bindim minibüsle giTdim (5.7)

radarla topluyola balıKları (7.115)

sandalla diyo indiK gidiyoz diyo (10.21)

mavzerlerimizle diyû geleni zımbalıyûz diyû (12.72)

üç gün süreğdi atla getirilēdi (37.5)

"ile" edatının ekleşmesiyle oluşan "+IA" ekinin bir önceki merhalesi "+IIA" ekidir. Bu ekin Eski Türkçedeki "+n" vasıta durumu ekiyle genişletilmiş biçimi olan "+IIAn" eki Anadolu ağızlarında sıkça kullanılır. YYA'da ise "ile" edatının izi olan baştaki dar ünlü korunamaz ve düşer. Ek "+IAAn" şeklinde kullanılır.

istanbula giTmiş ğaçmış gemilen ğaçmış (9.128)

taKsicilik yaparkān taksilen getidim (12.209)

²²⁹ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.233.

sabāleyin gidib_unu çalğılan kaldırırlardı (12.224)

+(I)nAn

İki vasıta ekinin birlikte kalıplaşmasından meydana gelen "+IIAn" biçimi gerileyici benzeşmenin etkisinde kalarak YYA'da bir örnekte "+InAn" şekliyle ortaya çıkmıştır. Diğer örneklerde ise ekin başındaki dar ünlü korunamayıp kaybolmuş ve "+nAn" biçimini almıştır.

çerezinen findıyınan fistıyınan doldurū (7.64)

öretmeni ablasınan haber yollamış (19.64)

teleFon_ açdıā anne ekmeyi yuvur biz_on bir_ arabasınan gelicez diyē (32.110)

İleştirme işTe göcağarı ilaçlarınan şelerlen gidiyodu (34.58)

kendileri ecelinen öldüse öldü (35.72)

+(I)nnA(n)

"+(I)nAn" ekinin türevlerinden biridir ve YYA'da pek çok örnekte önündeki dar ünlü kaybolmuş bir biçimde kullanılmaktadır.

kırk gün sōra ecelinnen ölüyo (12.57)

o kızların çeyizlerini per perīşan eTmişler çiynemişler ayaKlarınnan (13.107)

çalışarak āldı u şeylerini ondan sora māşınnan aldı (13.269)

unu bōle elinnen sıkādı (13.299)

öküz_ arabasınnan götürüsen götürüyodun (22.55)

arabayı sarādıK demet_ urğanınnan bōle sıkādıK (23.118)

on beş yirmi sene ilaş_ atıyoz yāni bi elmaya bi hasat şeyinne (27.43)

manda arabasınnan geTdiK (28.24)

+leyin

Bu ek kimi araştırmacılarca eşitlik durumu ekleri arasında gösterilir.²³⁰ Gürer Gülsevin ise bu eki vasıta eklerinden biri olarak değerlendirir.²³¹ Ekin "+len", "+lên", "+liyin", "+neyin", "+zeyin" gibi allamorfları da YYA'da kullanılır.

sabāleyin aPdes almā ğalkıyo (31.52)

bayramda işTe sabahlen davul çıkādı (8.29)

sabālên eKmeK yidiKten sōna bi tānesini içerim (15.2)

ikindiliyin biz orā gidēdik (25.16)

aķşamneyin ev sāhibi der ki ay bi ellik fazla biçdin (25.17)

gündüzzeyin herkez oynar tepişir (36.25)

+In

Eski Türkçedeki vasıta eki "+In", YYA'da bazı kalıplaşmış yapılarla kendini gösterir.

ğışın dolma yapāsın yazın yapāsın (16.77)

ilkın sünge dēriz bir sopanın ucuna paçavra bālāriz (17.114)

2.1.1.1.3.6.1. İşlevleri

2.1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirme İşlevi

ıstanbula giTmiş ğaçmış gemilen ğaçmış (9.128)

taķsicilik yaparķan taksilen getidim (12.209)

²³⁰ Örneğin Nesrin Bayraktar "+IA" ekinin isimden fil yapma eki olduğunu ve zarf-fiil eki "-(y)In" ile birleşerek "gibi" anlamına gelen bir fonksiyon üstlendiğini söyler. bk. Nesrin Bayraktar, *Türkçede Fiilimsiler*, Ankara: TDK Yayınları, 2004, s.177.

²³¹ Gürer Gülsevin 'e göre "+IA" yapısı, "ile" edatının ekleşmesiyle oluşan yapıdan bağımsız orijinal bir ektir. Gülsevin bu savını Türkçenin tarihî dönemlerinden verdiği "tağ +la", "yiņi+le" gibi örneklerle destekler. Sondaki "+yIn"ın ise bir pekiştirme morfemi olabileceğini belirtir. bkz, Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s. 92.

manda arabasınnan geTdiK (28.24)

üç gün süreğdi atla getirilēdi (37.5)

2.1.1.1.3.6.1.2. Birliktelik Bildirme İşlevi

gelinnen ğaynana ğaynata gidēdi (8.25)

bubamnan anamnan filan giTdim çalışdım (8.40)

bu vatani kırtarmış askerinnen şeyinnen (13.145)

rabbim iman kurannan gidelim (13.408)

2.1.1.1.3.6.1.3. Zaman Zarfı Kurma İşlevi

sabahlen davul çıkādı (8.29)

ğışın dolma yapāsın yazın yapāsın (16.77)

ikindiliyin biz orā gidēdik (25.16)

2.1.1.1.3.6.1.4. Tarz Zarfları Yapma İşlevi

ğızlā sırayla oturudu (21.45)

diplomam iyi dereceyle alınıK (25.9)

2.1.1.1.3.7. Eşitlik Durumu

Eklendiği isimle fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur.²³²

²³² Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.25.

YYA'da "+CA" eki ve bu ekin Eski Türkçeden gelen kuvvetlendirme yapılarıyla genişletilmiş biçimleri şeklinde görülür.

+CA

iyce "iyice" (1.193)	güzelce (25.302)
eyice "iyice" (17.79)	açıkça (29.19)

Tıpkı küçültme sıfatlarındaki gibi +CA ekiyle kurulmuş zarflar da bazen Eski Türkçeden gelen +nA ekiyle kuvvetlendirilerek pekiştirmeli zarflara dönüştürülür.²³³

eycene " <i>iyice</i> "(8.46)	ekşicene " <i>ekşice</i> "(25.356)
çalıncana " <i>kalınca</i> "(11.67)	güzelcene " <i>güzelce</i> "(33.64)

+CA ekinin Eski Türkçeden gelen +nA ekiyle pekiştirilmiş biçimine yine Eski Türkçeden gelen +mA kuvvetlendirme ekinin eklenmesiyle oluşan yapı da YYA'da pekiştirmeli zarflar yapabilir.

güzelcenem "*güzelce*"(21.235)

+CA ekinin +ok pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşan²³⁴ birleşik ek de YYA'da zarf eki olarak kullanılan eklerdendir.

deminceK (15.124)	çabucaK (2.60)
-------------------	----------------

²³³ Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, s.37.

²³⁴ Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, ss. 39-40.

2.1.1.1.3.7.1. İşlevleri ²³⁵

2.1.1.1.3.7.1.1. Eşitlik Münasebeti Kurma İşlevi

Vasıfta Eşitlik:

bunnā çoÇuÇça işlē (sor.)

Miktar ve Büyüklükte Eşitlik:

YYA'da eşitlik durumu eki bazen –lAr ekinin ardından gelerek “*asli sayı kelimeleri yanında, o sayı kelimesinin ifade ettiği kesin miktarı belirsizleştirerek tahmini bir miktar gösterir*”²³⁶ ve süreklilik bildiren zarflar oluşturur:

öle sāTlerce de tutmuyusun (13.317)

benim gibi yüzlerce asker oluyúdu binnerce asker vardı (38.16)

İzafi Eşitlik:

Ekin 'göre' çekim edatına karşılık gelen görevidir.

acıK kesesince olan bi şē (9.12) (*bütçesine göre, kesesine göre*)

2.1.1.1.3.7.1.2. Mukayese Durumunu Gösterme İşlevi

YYA'da eşitlik durumu eki bazen 'bakımından' edatıyla eş anlamlı bir şekilde kullanılır.

benden yaşÇa büyüK (sor.)

²³⁵ Kategorizasyona kaynaklık eden makale için bk. Zeynep Korkmaz, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", Ankara: *TDAY Belleten* 1958, ss. 41-69.

²³⁶ Korkmaz, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", s.45.

2.1.1.1.3.7.1.3. Sınırlama İşlevi

“+CA” eki bu işleviyle Türkiye Türkçesinde yaşamamaktadır. Fakat YYA’da izine, başka ekle kalıplaşmış ve zaman-mekan kelimelerine eklenmiş bir biçimde rastlanılmıştır.

ondan sōra işTe akşamacaK oraK biçēdiK (17.231)

bi gün sabahacaK hiç durmadı (31.97)

Çamin önüne oturudu bōle āşamacaK sabahaçaK (31.151)

yayan te karamüselecaK yörüyelek (34.75)

“+CA” ekinin kalıplaşarak eklendiği yapılarda anlam değiştirdiği ve isimden isim türeten kelime yapıcı ek olmak suretiyle fonksiyonunun farklılaştığı örnekler bu çalışmanın “İsimden İsim Yapan Ekler” başlığı altında incelenmiştir.

2.1.1.1.4. SORU EKİ

Soru eki hem isimlere hem de çekimli fiillere getirilebilir. Bu açıdan diğer çekim eklerinden farklıdır. İsim işletme eki olan soru eki, ismi fiile bağlayan ve ismin soru biçimini meydana getiren ektir.

Örneğin bir fiilimsinin arkasından bir soru eki gelmişse o isim işletme eki olarak değerlendirilmelidir. Çünkü fiilimsilerin geçmişi fiil olsa da geleceği isim soylu olduğu için yüzünü isme çevirmiş olarak kabul edilir²³⁷ ve bu durumdaki soru eki fiil işletme eki sayılamaz.

Kısacası, isim işletme eki olan soru eki ile fiil işletme olan soru ekini ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Yazı dilindeki gibi YYA’daki isim işletme eki olan soru eki de “+mI⁴” şeklindedir.

+mI⁴

nişan mı yaPcen (7.74)

beş guruş mu atādı (17.16)

büsküvüt mü yapçeK (8.83)

²³⁷ Üstünova, *Eylem İşletimi*, İstanbul: Sentez Yayım ve Dağıtım, 2017, s. 164.

2.1.1.1.5. AİTLİK EKİ

Kategorisi tartışmalı olan bir ektir. Bulunma eki ve ilgi eki üzerine gelebilmesi ile diğer çekim eklerinden ayrılır. Bu durum, konu hakkındaki tartışmaların temel noktasını oluşturur.

Türk gramerlerinde çoğunlukla isim çekim ekleri arasında gösterilse de aitlik ekinin yapım eki olduğunu söyleyen araştırmacılar da mevcuttur. Muharrem Ergin söz konusu yapıyı hem yapım ekleri hem de çekim ekleri başlığı altında incelerken²³⁸ Gürer Gülsevin²³⁹, Erdoğan Boz²⁴⁰ gibi araştırmacılar, çekim eki sayılmayacağını belirttikleri aitlik ekinin isim sıfat veya zamir yaparken kelimenin anlamını değiştirmeyip yalnızca görevini değiştirdiğini söyler ve bu sebeple eki yapım ekleri ana başlığında verdikleri "görev değiştirici ek" alt başlığında ele alırlar.

Bahsedilen tartışmalar konusunda henüz tam bir uzlaşmaya varılmadığından, bu çalışmada geleneksel dil bilgisinin eki ele aldığı kategori tercih edilmiştir.

+kI⁴(n)+

şüdaki evde oturuyoz (5.33)

erkeklerinki bi gün oluyo ğadınnarinkı üç gün sürüyo (7.34)

burası bi oda o yanKı taraf bi odadı (13.266)

ordaKı evlere sordun mu herkes gösteri (16.153)

şimdi bununku müTdar oldu (31.123)

demiş benimkini de oğut (35.86)

ölününkü (sor.)

²³⁸ Ergin, age., ss.159-161, 223-224.

²³⁹ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.146.

²⁴⁰ Boz, age., s.133.

2.1.1.1.6. İSİM TAMLAMASI

Bir isim unsurunun bir diğer isim unsuruyla iyelik dizgesi içinde kurduğu kelime grubuna isim tamlaması denir.²⁴¹

2.1.1.1.6.1. Birinci Tür İsim Tamlaması (Belirtili İsim Tamlaması)

Tamlayan + (n)In / (n)İn (İlgi Eki) Tamlanan + İyelik Eki

olan evinin işi bitēdi (2.10)

hayvanın bi yeri ğırılısın yapıyorum (4.70)

desdinin içine kimisi yüzük ğordu kimisi bi şey ğordu (5.17)

anamın bubamın ekmēi yoĒmuş yidirmeye (6.18)

ben de okulun arkasında oturuyom (9.146)

baĒ sepet örüyü kapının önünde (15.158)

Çokluk eki ile birlikte kullanılırsa büzülme neticesinde “+lān” / “+lēn” yapısı da ortaya çıkabilir:

Çeketlēn dūmelerini mūmelerini keser getiridiK (12.204)

şehitlān mevlidi oluyo dimiş (40.19)

2.1.1.1.6.2. İkinci Tür İsim Tamlaması (Belirtisiz İsim Tamlaması)

Tamlayan +Ø (İlgi Eki) Tamlanan + İyelik Eki

Ēüvey tıraşı dērlēdi (17.12)

o dūyüne gelin elbisesinnen çıkıcen (13.49)

bi de öküz arabası olurdu (21.19)

²⁴¹ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998; Gülsevin, *Uşak İli Ağzları*, s.95.

2.1.1.1.7. İYELİK ÖBEĞİ

İsim Tamlaması ve İyelik öbeği şeklinde farklı iki kelime öbeği olarak karşılaşılan yapıların birçok araştırmacı tarafından aynı sayıldığı ve aynı başlık altında değerlendirildiği bilinmektedir. Ortak tarafları olduğu gibi birbirlerinde ayrılan birçok tarafı da olan²⁴² bu yapıların isim tamlaması başlığı altında birleştirilmesi doğru değildir.²⁴³

benim zamānımda yoꞗdu (19.20)

senin misāfirin gelmiş (21.55)

onun adı yumru yumaꞗmış (25.136)

bizim evimiz öle işTe çivili ev (18.126)

sizin çamaşırlarınız nı ğadan beyaz oluyo dērlēdi (18.116)

unların çocuKları vā (27.157)

²⁴² Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. Kerime Üstünova, Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı, Ankara: *Türk Dili*, S:641 , 2005, ss. 418-425.

²⁴³ Kerime Üstünova İsim Tamlaması ile İyelik Öbeği arasındaki farkı şöyle özetler; “*Ad tamlaması ile iyelik öbeği; hem aralarında benzer yönlerin, hem de pek çok farkın bulunduğu iki sözcük öbeğidir. En büyük farklardan biri; iyelik öbeklerinde altı çeşit eki görmenin mümkün oluşu yanında, ad tamlamalarında yalnız üçüncü tekil ve çoğul iyelik eklerinin yer almasıdır. İyelik öbeklerinde tamlayanın derin yapıda kalması iletişim açısından bir sıkıntı yaratmazken, ad tamlamaları için bu, –ortak kullanımlar dışında- mümkün değildir. Ayrıca ad tamlamalarında gördüğümüz kaynak, yer, menşe, araç, amaç, sahiplik, aitlik vb. anlam özelliklerinin iyelik öbeklerinde yalnızca sahiplik olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bunların aynı terimle karşılanması, söz konusu öbeklerin öğretimini sıkıntıya sokacağından doğru değildir.*” Üstünova, "Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı", s. 425.

2.1.1.2. FİİL İŞLETİMİ

2.1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER

2.1.1.2.1.1. ZAMANLAR

Zaman ekleri zamanı geçmiş-gelecek arasında bir yere yerleştirmekle yükümlüdürler.²⁴⁴ Bununla birlikte Türk dilinde zamanı ifade edecek çok sayıda farklı birim mevcuttur. Her ne kadar "*eklemeli dil özelliği eklerin zaman işlevinde başrole geçmesini kaçınılmaz kılsa da eylemlerin nitelikleri, görünüş, kılınış özellikleri, bağlam gibi başka unsurlar da bu konuda devreye girer.*"²⁴⁵

Türkçede zaman eklerine destek olmak gayesiyle zaman zarfları ismi verilen belirleyiciler de kullanılır. Zaman belirleyicileri olarak adlandırılan birimler fiilin anlattığı zamana hem ayrıntı ve netlik katar hem de ona zaman kavramının dışında başka hususî anlamlar yükleyebilir veyahut zaman ekinin sınırlarını belirleyebilirler.²⁴⁶ Hatta bazı durumlarda zaman belirleyicileri zaman ekini etkisiz kılabilirler.²⁴⁷

Türkçede zaman konusu tartışmalıdır. Zaman eklerine kalıcı isimler verilip işlevlerinin göz ardı edilmesi, eklerin çok işlevliliğinin zaman kayması olarak görülmesi, zaman belirten kimi yapıların zaman ekleri sınıflandırılmasına dahil edilmemesi en çok sorgulanan meselelerdendir. Örneğin fiildeki birden fazla ek görünümünün yanlış algılanmasından dolayı ortaya çıkan geleneksel dil bilgisindeki basit zaman - birleşik zaman ayrımları "*herhangi bir fiil birden çok zamanda gerçekleşmemektedir.*"²⁴⁸ gerçeğinden hareketle sıkça eleştirilmektedir.

Derlenen metinlerde geleneksel dil bilgisince zaman kaymaları²⁴⁹ olarak isimlendirilen, eklerin çok işlevliliğine de sıkça rastlanıldığını belirtmekte fayda vardır.

²⁴⁴ Kerime Üstünova, "Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi", *Dil Bilgisi Sorunları*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2010, s.43.

²⁴⁵ Kerime Üstünova, *Eylem İşletimi*, İstanbul: Sentez Yayın ve Dağıtım, 2017.

²⁴⁶ Hatice Şahin, "Türkçede Zaman Belirleyicileri ile Kip ve Zaman Eklerinin Uyumu", İzmir: *Fikret Türkmen Armağanı*, 2005, s. 650.

²⁴⁷ Hatice Şahin, "Türkçede Şimdiki Zaman Eklerinin Zaman Belirleyicilerle Kullanımı", Bursa: *UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:7, Sayı:11, 2006, s.218.

²⁴⁸ Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesinde Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine", İstanbul: *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, 1999, s.2.

²⁴⁹ bk. Kevser Acarlar, *Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri*, Ankara: *Türk Dili*, S 213, Haziran 1969, ss.250-254; Ertuğrul Yaman, *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, Ankara: TDK Yayınları, 1999.

Bunun yanında zaman eklerine kalıcı isimler verilip işlevlerinin göz ardı edilmesi hususundaki eleştiriler dikkate alınmakla beraber çalışmadan yararlanacak kimselerin geleneksel dil bilgisinde kalıcı zaman isimleri (Görülen Geçmiş Zaman, Öğrenilen Geçmiş Zaman, Şimdiki Zaman, Gelecek Zaman, Geniş Zaman) şeklinde genel kabul gören yapıyı bu şekilde bulabilmeleri adına konunun bu başlıklarda, geleneksel dil bilgisinin bakış açısıyla ele alındığı söylenmelidir. Zira henüz aynı ekin farklı işlevlerde görüldüğünde farklı isimlerle anılması konusunda ortak bir sistem üzerinde Türkiye Türkolojisi'nin terimsel ve fikrîsel olarak tam bir uzlaşmaya vardığını söylemek mümkün değildir. Bu, vakit isteyen bir süreçtir.

Geleneksel dil bilgisinin bakış açısıyla bakıldığında, YYA'daki baskın zaman ekleri çok sayıda allomorfa sahip olsalar da işlev bakımından yazı dili ile uyumludurlar²⁵⁰ denilebilir.

2.1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

YYA'da görülen geçmiş zaman eki, çoğunlukla ünsüz uyumsuzluğuna yol açması dışında yazı dilindeki biçiminden hemen hemen farksızdır. Bazen çokluk kişilerde ek sonunda yarı ötümsüzleşmeler ortaya çıkabilir veya ekin sonunda /r/ düşerek kendinden önce gelen ünlüyü uzatabilir.

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-Dİ ⁴ m	-Dİ ⁴ K
2.	-Dİ ⁴ n	-Dİ ⁴ nİ ⁴ z
3.	-Dİ ⁴	-Dİ ⁴ İ ⁴ Ā(r), -Dİ ⁴ İA

Tablo 4: Görülen Geçmiş Zaman

2.1.1.2.1.1.1.1. Birinci Teklik Şahıs

ordan oraya gıtdım oraya yerleşdim (1.176)

ordan bursaya t̄ayın oldım (1.177)

bu ikiz birini ben böyütdüm (7.109)

²⁵⁰ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.97.

ben yaPtım biliyom_onu hatırlàyom (9.138)

hemen birini una vēdim (21.242)

çārşı izinine çıKdım keşana (41.37)

2.1.1.2.1.1.1.2. İkinci Teklik Şahıs

nāPtın (9.102)

tam_adamına sordun (11.150)

bi ellik fazla biçdin (25.18)

emini nereye götürdün (25.455)

bi beni mi gonusurmā çirdin (32.34)

2.1.1.2.1.1.1.3. Üçüncü Teklik Şahıs

bu büyük dePremde çatlama yaPdı yalnız cāmimiz (5.41)

yāmır yādı her şey biTdi (20.29)

sürdüm kustu çeKtim küstü (24.28)

elli ikide meyva geldi boraya (26.167)

2.1.1.2.1.1.1.4. Birinci Çokluk Şahıs

dışarlāda otuduK heP (5.40)

yeni yaptık cāmiyi (7.162)

dörT tāne çoÇuK böyüTdük (19.2)

ķāvenin_önüne gitdiK (21.245)

2.1.1.2.1.1.1.5. İkinci Çokluk Şahıs

şindi bunnarı niye sordunuS (9.70)

tabi canım işTe giTTiniz ya (19.11)

te bursadan gäldiniz (32.210)

2.1.1.2.1.1.1.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

seviyolardı ondan sora ayrıldılar (13.182)

melhem felan sürdüler (15.166)

çoK yıKılıK dökülük olannarı da yıKdılā (16.188)

oyuna daldıla (17.174)

öle öle idāre etdile (18.8)

iki üç ay durdulā (18.98)

bana dūn yaPtılā (19.21)

hayvanınnan göyununnan mandalālan böle geldilē (23.127)

Olumsuzları

yavrum siz bi şe görmediniz (9.126)

üç aylarda çıkıP istemedin (13.159)

hiş_eksik bıraKmadı yāni (19.27)

evimiz āir hasarlıydı işTe içindeydiK ölmediK (20.64)

unnar bilirlēdi bize öreTmedilē (21.275)

peK anamdan öle fazla bi şe duymadım (26.116)

2.1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Birinci çokluk şahıs, ikinci teklik ve ikinci çokluk şahıs eklerindeki birtakım farklılıklar dolayısıyla yazı dilinden ayrılır.

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-mI ⁴ şI ⁴ m	-mI ⁴ şI ⁴ z, -mI ⁴ şI ⁴ K
2.	-mI ⁴ şsl ⁴ n, -mI ⁴ şI ⁴ n	-mI ⁴ şsl ⁴ nI ⁴ z, -mI ⁴ şI ⁴ nI ⁴ z
3.	-mI ⁴ ş	-m I ⁴ şl ⁴ Ā(r)

Tablo 5: Öğrenilen Geçmiş Zaman

2.1.1.2.1.1.2.1. Birinci Teklik Şahıs

ben_{annemi} bilmeyom bi buşuK yaşında ğalmışım (9.15)

ben küplerin_{işinde} dömuşum böyümüşüm(9.104)

2.1.1.2.1.1.2.2. İkinci Teklik Şahıs

İkinci teklik şahıs çekimi, hem yazı dilinden farklı olarak iyelik kökenli şahıs eki "-(I)n " hem de yazı dilindeki gibi zamir kökenli şahıs eklerinden "-sI⁴n" ile yapılabilmektedir.

baK_{üçünü} de öldürmüşün (25.146)

ben erzuruma on sefer giTdim sen iki sene kalmışın dèyo (26.387)

sen_{orda} dömuşsun (33.33)

almışsın (sor.)

2.1.1.2.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Şahıs

götürem de dā bıraçam demış (25.166)

u zaman borları bu köw yanmış (26.111)

şerif_ali hasta olmuş (27.126)

atatürK_öldünde ben yirmi yaşındadım yetmiş sekis sene olmuş (40.3)

ütekilē ölmüş bunun_ipi koPmuş kaçmış (41.14)

2.1.1.2.1.1.2.4. Birinci Çokluk Şahıs

Birinci çokluk şahıs çekimi, çoğunlukla yazı dilindeki gibi zamir kökenli şahıs eki "-Iz " ile yapılır. Fakat bazı örneklerde yazı dilinden farklı olarak iyelik kökenli şahıs eklerinden "-(I)K" ile yapıldığı da görülmüştür. "-(I)K" yapısının Anadolu ağızlarının batı grubundan ziyade doğu grubu ağızlarında yaygın olan bir yapı olduğunu da belirtmek gerekir.

sonu sonu acıK_işşe birer pāçaÇık_ açılmışıS (2.40)

biz dimişiz denizi de biraKmayalım (20.9)

biz devam_ etmişik yāni ğacığ_olarak (29.3)

2.1.1.2.1.1.2.5. İkinci Çokluk Şahıs

İkinci teklik şahıs çekimi, yazı dilindeki gibi zamir kökenli şahıs eki "-sI⁴nI⁴z" ile yapılabildiği gibi yazı dilinden farklı olarak "-nI⁴z" eki ile gerçekleştirilebilmektedir. "-nI⁴z" eki iyelik kökenli şahıs eki olabilir, bunun yanında /ş/'nin etkisiyle ses düşmesi geçiren zamir kökenli "-sI⁴nI⁴z" eki olması ihtimali de vardır.²⁵¹

iyi yaPmişimıS (16.161)

halıme ablaya gitmişiniz (19.11)

siS bulĝaristandan gelmişiniS (33.30)

²⁵¹ Yapıcı, age., s.215.

2.1.1.2.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

o boğulan adamı da oraya gömmüşler (1.25)

cāmide māmide çoK işkence yapmışlā (5.4)

burda insannarı öldürmüşlē kesmişlē (7.131)

unu da vurmuşlā (17.173)

öle bi durum yaşamışlar (20.15)

büyüKler öle şēleri şe yaPdī için çoK çekmişler (25.215)

üç sene davuTpaşada durmuşlar (35.61)

şindi milleti buraya toPlamışlā götürmüşlē harmannara (40.4)

Olumsuzları

anandan çıkmışın bi şe görmemişin (9.96)

burdan bi şey biraKmamışlar (12.66)

annām kaçmamış (21.179)

ilaçlarını önden ğullanıyodu ama u āşam ğullanmamış (31.51)

hiç esī şeyinen baKmamışlā (39.105)

2.1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman

YYA'da şimdiki zaman eki çoğunlukla "-yo" ve "-yu"nun türevleri şeklindedir, "-yor"lu şekiller ise azınlıktadır ve bunların yazı dilinin etkisiyle kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca, "-yo" ve "-yu" arasındaki merhale olan "-yû"nun türevleri ile de sıklıkla karşılaşılır. Şimdiki zaman ekinde görülen dar ünlülü yapıları YYA'daki genel darlaşma eğiliminin yanı sıra /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle ilişkilendirilebilir. Armutlu ilçesi dışında kalan bölgeler, "-yo" ve "-yu"lu karışık özellikler gösterirken Armutlu'nun köylerinde "-yu"lu kullanımlara rastlanmaz. Bu

ilçede "-yũ"lu kullanımlar da diğerk ilçelere nispeten nadirdir. YYA'da Şimdiki zaman ekinin son sesinde /ŋ/ kullanımı ise yalnızca bir iki örnekte gözlemlenmiştir.

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I ⁴)yom, -(I ⁴)yum, -(I ⁴)yorum, -mAkdAyIm	-(I ⁴)yoz, -(I ⁴)yuz, -(I ⁴)yoruz,
2.	-(I ⁴)yon, -(I ⁴)yoŋ, -(I ⁴)yun, -(I ⁴)yuŋ, -(I ⁴)yo(r)sun, -(I ⁴)yusun	-(I ⁴)yonuz, -(I ⁴)yunuz -(I ⁴)yosunuz
3.	-(I ⁴)yo(r), -(I ⁴)yu	-(I ⁴)yolĀ(r), -(I ⁴)yulĀ(r) -(I ⁴)yollā

Tablo 6: Şimdiki Zaman

2.1.1.2.1.1.3.1. Birinci Teklik Şahıs

"-yor" ekinin türevleri

ufaK çucuğdum_ama yāni hatırlıyorum dedemi (10.6)

bu tarafları biliyorum (13.28)

ben yaşıyorum_ama sana düşTüyüm_çin yaşıyorum (13.287)

ben manda çobanıym_ordan biliyorum_unu da (22.41)

elli atmış sene evelsini söliyorum (29.30)

ben de bu fırının önünde dikeliyom (33.53)

"-mAktA" ekinin türevleri ²⁵²

çoğ çeKdim halā Tā çEKmeKdeyim (31.94)

²⁵² Geniş Bilgi İçin Bkz. Şahin, "Türkçede Şimdiki Zaman Eklerinin Zaman Belirleyicilerle Kullanımı", ss. 213-221.

2.1.1.2.1.1.3.2. İkinci Teklik Şahıs

cevizleri budan alıyusun (10.74)

tam adamına soruyosun (11.96)

ben onnarı nası büyütdüm biliyon mu (15.20)

nereye gidiyon (30.2)

bu köwün nēden ilyaskōw olmuş biliyon mu (32.250)

yumurtaylan hamuru yūruyorsun (33.46)

nāpiyuñ göca usta (40.42)

2.1.1.2.1.1.3.3. Üçüncü Teklik Şahıs

bizim köyün deresi bi de ünnaın dere birleşiyu (13.25)

burdaki boncāiz bakiyo bana (15.10)

kızı burda çalışiyu bi yere gidiyu işe (15.15)

dökülüyor yapraqlar (25.243)

eski insannar Tā aklıydı gibi geliyo bana (29.31)

2.1.1.2.1.1.3.4. Birinci Çokluk Şahıs

çalışıyoruz orda (1.116)

pilincin bi büyü tavuK diyoruz (4.20)

oturuyuz işTe (13.397)

biz işTe oturuyoz köyü beKliyoz (16.210)

ateşi önüne çekiyoz gelberi var orda gullanıyoz (21.217)

gidecēin günü biz çıkariyoz (34.73)

televizyonda görüyoz (35.116)

2.1.1.2.1.1.3.5. İkinci Çokluk Şahıs

öle ya sizin kocalarınızdan siz kirā alıyunuz (15.37)
şindi hākim diyunuz adı bi şey deniyo ya eski (16.123)
zāten otus sekisde vefāt_eTdi biliyosunuS_atatürK (29.5)
siz de taniyunuz haliḷ_āyı (41.9)

2.1.1.2.1.1.3.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

cızıK diyular (12.193)
çocuKlā şeker toplayo oynuyollā (27.159)
genşler şindĭ pantul böle giyiyolā (31.36)
arazimizi unnar alıyulā (34.70)
onu çızıyolar_öle (35.96)

Olumsuzları

doKtorlardan beri gelmiyom (33.90)
u sölenti gülüm ben inanmıyım_una (39.30)
bi elettirikden annamıyorum (4.74)
sen istemiyün (13.164)
yusuf_āgayı tanımıyon tanımaSsın (26.127)
vallāyi bunu annem dāyi yüz bir yaşında bilmiyo yā (29.1)
hiç aKlıma gelmiyu (13.189)
son pişmannıK ele geçmiyor (19.24)
dōnun yemeKlerini bilmiyoz (35.116)
bu köwün meseḷā o tārīhi bilmiyoruz (1.14)
satılannarı başkasını kaPdirmiyulā (34.70)
şindiK süslemiyolā (8.86)

2.1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman

YYA'da gelecek zaman ekleri, birtakım fonetik ve şekilsel farklılıklar dolayısıyla yazı dilindekilerden ayrılır. Çoğunlukla /c/ sesinin inceltici tesiri sebebiyle kalın ünlülü örneklerin ardından "-(i)cek" yapısı tek şekilli ince biçimiyle görülse de bu ekin kalın ünlülü şekli de YYA'da mevcuttur. Gelecek zaman ekinin son sesinde /η/ kullanımını ise yalnızca bir örnekte gözlemlenmiştir.

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I ⁴)CAm	-(I ⁴)CAz
2.	-(I ⁴)CA _n , -(I ⁴)ce _η , -(I ⁴ /A)cAksIn,	-(I ⁴)CA _n ız, -(I ⁴)cĀ _n ız, -ceksiniz
3.	-(I ⁴)CAk	-(I ⁴)CAkIĀ, -(I ⁴)CAkIAr

Tablo 7: Gelecek Zaman

2.1.1.2.1.1.4.1. Birinci Teklik Şahıs

altı sene iki ay sōra yüz yaşına gircem (1.209)

bāba ben okucam sen çe yapma (12.167)

sen olmasan kim kaldırceK gene ben kaldırcem (15.163)

seni dāveT edicem ben dūne (39.13)

2.1.1.2.1.1.4.2. İkinci Teklik Şahıs

ķoparıP da ver işTe bi loķma gebericen gidicen (13.388)

yarın ne yapıcan ne iş yapıcen (26.330)

u zāman naPçen baķalım (31.79)

ne yapıceη (33.28)

sen iki Tāne vericeksin (37.21)

yarın yapacaKsın (sor.)

2.1.1.2.1.1.4.3. Üçüncü Teklik Şahıs

şindi o kıS işden gelceK yemeK yapıceK (15.71)

bilmem ne ekiceK Te satıceK Te bize baKıceK (15.122)

niyetim olucaK (16.56)

şindi biri gelıcek u gülser gelıcek (31.18)

tā da denıŕiceK tā nelē olcaK (32.222)

2.1.1.2.1.1.4.4. Birinci Çokluk Şahıs

armuTduya ormancı alcez seni (1.119)

halamı bureye alcez (13.224)

nābıcaz yoK yıcez (23.55)

seni de bālıcez boruyu u zāman naPçen baKalım (31.79)

görücez (sor.)

"-(I⁴)cAz" eki bazen birinci teklik şahıs için de kullanılmaktadır.

atmış dōumluyum elli altı elli yediye gircez (36.2)

2.1.1.2.1.1.4.5. İkinci Çokluk Şahıs

hadi misāfirāneye tuzlaya gidicēniz (14.38)

el_ele tutuncanız (25.106)

biS acıK dā sōleycez siS dinleyceniz (25.156)

ne sorucanız devām edin (32.89)

şimdi gidicēniz bekirin_annesine u çınarı görüsünüz (38.54)

2.1.1.2.1.1.4.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

seni istemē geliceKlē (18.14)

aPdesini bozcaklā meftānın (25.529)

u niyeti çıkarcıklar (25.241)

kesiçeKler bu aşam geliP yıkıcaK döküceKler (35.62)

Olumsuzları

beni de almiceKler rezil olcem (13.260)

ābim vardı önümde önüme geçirmicem dedi (19.22)

ben evlenmicem onu da bekar biraKçem (19.24)

2.1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman

Geniş zaman ekindeki kaybolma eğilimli akıcı /r/ sesinin düşmesiyle oluşan uzunluklar, Türkmen Türkçesindeki geniş zaman eki kalıntısının yarattığı uzun kullanımlar (bk. 1.1.1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Ünlü Uzunlukları) ve gerileyici ünsüz benzeşmesi ile ekte yaşanan "r>l" değişimleri haricinde yazı dili ile uyumludur.

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	$-(V)rI^4m, -(Ā)rI^4m$	$-(V)rI^4z, -(Ā)rI^4z$
2.	$-(V)rs I^4n, -(I^4/Ā)s I^4n$	$-(V)rs I^4n I^4z, -(I^4/Ā)s I^4n I^4z$
3.	$-(V)r, -I^4/Ā$	$-(V)rIAr, -(V)rIĀ, -(I^4/Ā)IĀ,$ $-(V)llAr, -(V)llĀ$

Tablo 8: Geniş Zaman

2.1.1.2.1.1.5.1. Birinci Teklik Şahıs

balıy ben sana parasıS veririm (25.78)

ben bunnarın hepsini bālārim (26.63)

efseri ben tavşan avı yaparım (26.220)

ben istērim hoca ōsun (31.41)

ben severim petmezlen severim sütlen severim (35.113)

bulurum (sor.)

2.1.1.2.1.1.5.2. İkinci Teklik Şahıs

ğiyāfet götürüsün eşyā götürüsün (7.103)

hamuru kesersin dörT köşe böle bükersin unu (11.64)

o yandan tutāsın yōurusun yapāsın (13.379)

bi şē varsa çıkārısın (13.385)

undan sora lōsa olūsın (16.128)

ancaK zāten gece oynamaya fırsat bulursun (22.27)

orayı ipi geçir̄isin (23.120)

unu sıra sıra sıra sıra siniye dizēsın (25.318)

u meftāyı güzelcenem ıslatırsın (25.513)

ōle kesēsın yırsın çoK güzeldir yāni (26.235)

resmini görürsün petmezde (35.40)

seKseK oynarsın top oynarsın (36.35)

2.1.1.2.1.1.5.3. Üçüncü Teklik Şahıs

ğadinnā çengi olū (7.27)

yılbaşında hediye götür̄ü (7.61)

çoÇuklar büTün ğomşuları tolaşır (11.136)

sordun mu herkes gösteri (16.153)

yol kenarlarında falan çıkır (22.47)

hoca seļā verir (23.22)

ellēni biraS Şe yapā acıtmaz ama (26.234)

hēkeş alī (31.44)

ķına davarı gidē gelinin_evinā (32.144)

dā çoÇ bizim sözüümüz geçer (37.20)

2.1.1.2.1.1.5.4. Birinci Çokluk Şahıs

geyiniriz ğuşanırız āķadaşlālan gezeriz top_oyınırız (3.16)

hamır yüruruz (17.102)

oraya giTdimiz zaman unu söndürürüz (21.290)

gevirTleK dēriz_una u da sütlü ot (22.36)

zopaları sivridiriz atarız yere (26.33)

2.1.1.2.1.1.5.5. İkinci Çokluk Şahıs

ordaki evlere sorāsınız (16.154)

siS dā iyi bilirsiniS unnarı (25.463)

u çınarı görüsünüz (38.55)

yazarsınız (sor.)

2.1.1.2.1.1.5.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

muraTdepede s̄ancaḤ ḡurarlar (29.39)

ā benim niyetim çıḤTı diye ḡülüşürler (11.62)

bu kówde durannara manav derler (39.4)

bi tarafında ḡaynatası bi tarafında kendi yaḤınnarı otururlar (11.21)

gebzeden de helva alırlar (35.4)

her şeyi söylēler yani ferik de dirler (10.63)

helvayı tepsilere ḡoyālar (11.91)

evelā hocayı ḡetirīler (26.148)

yedisinde yapālā şimdi yedisi de ḡiTdi (11.90)

fevziyeliler bizim köwü eskiden beri sevēlē (20.20)

bunnara sor bunnā da bilīlē (27.28)

bi sofraya yemeḤ alīlā (32.201)

herkes bayraḤ asarlā oraya oturūlā (7.158)

unu baḤḡala ḡötürülē (32.205)

oḡur_undan sora baḤallar sana çıḤıyū (12.231)

taşı ḡetiriller (25.468)

gelini ḡezdirillē (28.22)

hıdrellez_aḡşamı birer eḡyā alīlā senden (37.26)

bayramda gine hediye ḡötürüllē (7.65)

kimi yēde dana dellē (10.59)

Olumsuzları

gelin yapā ben yapmam (32.112)

yusuf_ağayı tanıımıyon tanımaSsın (26.127)

bizim ğadınnarımıS sāten ğāveye giTmez (9.199)

mācır da var_ama biz mācır demeyiz yāni (26.6)

yāni unnarı bayramlāda yapar normalde oynamazlar (16.67)

ġōca ġız_oluyo ġoca ġadıñ_oluyo ġosġoca çarşıyı bilmezlē (1.92)

2.1.1.2.1.2. KİPLER

Kip kavramı²⁵³ çoğunlukla fiilin zaman ve şahıs ekleriyle çekimlenip belli bir şekilde ifade edilişi olarak algılansa da onu konuşurun tutumunu, ruh durumunu yansıtan gramatikal bir ulam olarak tanımlayan²⁵⁴ araştırmacılar da vardır. Örneğin Agop Dilâçar'ın kip tanımı "*Fiilin gösterdiği sürecin hangi psikolojik koşullar altında meydana geldiğini ya da gelmek istendiğini bildiren ve ruh durumunu, kişisel duyguları, niyeti, isteği belirten gramatikal ulam*"²⁵⁵ şeklindedir. Türk dil bilgisi kitaplarında kip ve zaman kavramları hakkında da birbirlerinden farklı görüşler yer almaktadır ve bu görüşler çoğunlukla örtüşmezler. Fakat genel çıkarım, geleneksel dil bilgisinin bildirme kipleri adını verdiği kiplerde zaman kavramı mevcut iken tasarlama kipleri adını verdiği kiplerde zaman kavramının bulunmayışı şeklindedir. Bu konu hakkında Hatice Şahin, "*Tasarlama kiplerinin zaman kavramı taşımadıklarına ilişkin genel yargıya rağmen bu eklerde ileriye yönelik bir zaman kavramı sezilmektedir.*"²⁵⁶ der ve birleşik çekimli fiillerden bahsederken kip eklerine de değinerek onların zamanla olan ilişkilerini irdeler. Üstünova ise görüşlerini "...kurdukları cümlelerde zaman ifade eden sözcükler / sözcük öbekleri olsun olmasın dilek kipleriyle çekimlenmiş eylemler, gelecek zamanı

²⁵³ bk. Fatma Türkyılmaz, *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1999.

²⁵⁴ Pelin Seçkin, "Anlama ve Anlatma Sürecinde Kip ve Kiplilik", Trabzon: *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar 2014, Sayı 7, ss.7-16.

²⁵⁵ Agop Dilâçar, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", Ankara: *TDAY Belleten*, 1971, s.106.

²⁵⁶ Hatice Şahin, "Birleşik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdiği Çeşitlilikler", Bursa: *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:4, Sayı:4, 2003/1, s.167.

işaret ederler. Bunlara geçmiş zaman kavramını ancak hikâye ve rivâyet ekleriyle verebiliriz.”²⁵⁷ cümleleriyle ifade eder.

Kipler (Tasarlama Kipleri), konuyla ilgili çalışmaların birçoğunda "şart/dilek-şart", "istek", "gereklilik" ve "emir" şeklinde sıralansa da bu kategorizasyon kiplerin fonksiyonlarını tam anlamıyla gösterememektedir. Bundan dolayı bu çalışmada da tıpkı Gürer Gülsevin²⁵⁸ ve Erdoğan Boz'un²⁵⁹ kendi ağız çalışmalarında yaptığı gibi emir ile istek kipleri tek bir başlık altında değerlendirilecek, "dilek-şart" şeklindeki başlık yerine de "dilek" başlığı tercih edilecektir. Zira Gülsevin, istek ve emir kiplerinin birbirinden ayrılmasının çok da mümkün olmadığını, gramer çalışmalarında "emir" başlığı altında verilen örneklerin çoğunlukla "istek" belirttiğini, "istek" başlığında verilenlerinse dilde kullanımda bulunmadığını belirtir. Bununla birlikte, dilek-şart kipinin şart işlevindeki biçimlerinin cümle oluşturamıyor olması sebebiyle bu kipi "dilek" başlığı altında incelemiştir.²⁶⁰ Gereklilik kipine ise temkinle yaklaşarak "*Türkiye Türkçesinde 'nispeten' emir (veya istek) için ayrı ek, gereklilik için ayrı ekten bahsedilebilir.*"²⁶¹ demiştir.

2.1.1.2.1.2.1. Emir/İstek Kipi

Dil sisteminde bağlam çok önemlidir. Gülsevin²⁶² ve Türkyılmaz²⁶³'in çalışmalarından da çıkarılabileceği üzere yazı dilindeki ikinci teklik şahıs "emir kipi" olarak sunulan "-Ø" ekinin işlevleri, bağlama göre değişebilmektedir.

Ayrıca yazı dilinde -özel durumlar hariç- kullanılmayan birtakım ekler "istek" kipi başlığı altında değerlendirilmektedir. Oysaki dilde bu ekler dışında istek belirten başkaca yapılar da mevcuttur.²⁶⁴ YYA'da emir/istek kipi başlığı altında nitelendirilen ekler aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

²⁵⁷ Kerime Üstünova, "Dilek Kipleri ve Zaman Kavramı", Ankara: *Türk Dili*, C LXXXVIII, S 635, 2004, s. 685.

²⁵⁸ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.115.

²⁵⁹ Boz, age., s.109.

²⁶⁰ Gürer Gülsevin, "Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine, Osmanlı Türkçesi Öncesi: Türkiye Türkçesi Toplantısı", İstanbul: *TDK-Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü*, 1999; Boz, age., s.109.

²⁶¹ Gülsevin, "Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine", s.11.

²⁶² Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.115.

²⁶³ Türkyılmaz, age.

²⁶⁴ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s. 155; Leyla Karahan, "Fiil Terimi Üzerine", *Türk Gramerinin Sorunları II*, Ankara: TDK Yayınları, 1999, ss.47-55.

ŞAHİS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(y)Am, -(y)AyIm	-Allm
2.	-Ø, -sAnA	-(I)n
3.	-sI ⁴ n	-sI ⁴ nnAr, -sI ⁴ nnĀ

Tablo 9: Emir-İstek Kipi

2.1.1.2.1.2.1.1. Birinci Teklik Şahıs

ben gene sana bi eylik yapam dedim (1.137)

ben gidem baKam de gelem (33.54)

o zaman ben kısadan keseyim (11.73)

ben bi kendiminkini annadayım (5.33)

Olumsuzu

sölersem şurdan kākmıyım (15.90)

öle ihmalcılıK yapmayam götümezem getimezem demezdik (18.132)

gerisi geriye gelmeyeyim deyo (25.452)

2.1.1.2.1.2.1.2. İkinci Teklik Şahıs

sen annaTsana çelik çomā bana (21.140)

çabıK yap-Ø ölüyom (26.292)

ille yalvarırdıK kim çok masal sölüyosa sölesene sölesene (13.244)

şorda bi göca küp vā işde onun içine gir-Ø diyo (21.122)

sen deyo gel-Ø burayı deyo mahkeme görces şindi deyo (23.59)

Olumsuz

kimseyi konusma-Ø çekişdirme-Ø kötülük söleme-Ø (13.148)

hıdrellezi sorma-Ø (11.41)

2.1.1.2.1.2.1.3. Üçüncü Teklik Şahıs

ğāve satlıyo dēyo giTsin orası ğāveyi alsın çalışdırsın (1.107)

allah hayırlı aqıllā vēsın hayırlı evlat ōsun (2.8)

yımırta gibi büyüsün yımırta gibi olsun (17.225)

Olumsuz

annemis ālayıP kıyu dibinde cürümesin dēyo (25.108)

allah yataK_ömrü vermesin kızım allah kimseleri yatırmasın (13.407)

2.1.1.2.1.2.1.4. Birinci Çokluk Şahıs

başka zaman bi gelin yapalım size yidirelim (32.68)

āKadaşına demiş ki kaçalım demiş (39.65)

diyu ğu bunu diyu kadoya geçirelim (40.43)

yardım sizin köye de getirelim hani verelim demişler (13.229)

Olumsuz

biz dimişiz denizi de bıraKmayalım (20.9)

ben buna dedim ki vēmeyelim bi āşam (31.97)

2.1.1.2.1.2.1.5. İkinci Çokluk Şahıs

bu bayanı muhtar yapın diyo (29.15)

çekin gidin diyû (12.88)

bizim ölümüz var gelin rāt yatāna yatırın (25.477)

Olumsuz

birisi rādyoyu açmış_olsa cāyillerden açmayın derdi (11.88)

davranmayın diyo vuruceK hepsini (13.90)

bağ dedim televzona vēmeyin (8.130)

vallā bana bi şe sōlemeyin diyo (26.396)

2.1.1.2.1.2.1.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

onnar da yaPsınnar çoğ çoçuğ de mi şindi (13.197)

u da ermiş ya haha dēyo annasınnar dēyo (25.423)

ayıP kardeşim olmayannara götürsünner (13.238)

bir de bana sorsunnar (24.8)

yemeK hazırlasinnā (13.87)

Olumsuz

ben çoğ çeKdim onnā çekmesinnē yaPmasinnā yāni (31.74)

2.1.1.2.1.2.2. Dilek Kipi

Şart işlevinde olup yüklem oluşturamayan yapılar bu başlık altında değerlendirilmemiştir.²⁶⁵

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-sAm	-sAk
2.	-sAn	-sAnız
3.	-sA	-sAlAr

Tablo 10: Dilek Kipi

2.1.1.2.1.2.2.1. Birinci Teklik Şahıs

şindi üşenmesem de éve gitsem (32.232)

başını hatırlayabilsem (25.158)

Olumsuz

şindi üşenmesem de éve gitsem (32.232)

2.1.1.2.1.2.2.2. İkinci Teklik Şahıs

sen bi dere geldī zaman bi görsen (9.115)

sen unun yaPdīyını bilsen (31.95)

Olumsuz

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

2.1.1.2.1.2.2.3. Üçüncü Teklik Şahıs

ķaynanam gelivēse

dolmayı sarivēse

yemedən ölvēse (24.24)

Olumsuz

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

²⁶⁵ bk. Boz, age., s.109; Gülsevin, "Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine"; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.119.

2.1.1.2.1.2.2.4. Birinci Çokluk Şahıs

loğum verseler de yiseK (29.26)

Olumsuz

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

2.1.1.2.1.2.2.5. İkinci Çokluk Şahıs

gelsenis de dünlerimizi görsenis (sor.)

2.1.1.2.1.2.2.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

loğum verseler de yiseK (29.26)

2.1.1.2.1.2.3. Gereklilik Kipi

Bir kılışı ve oluşu açıkça gerekli gösteren kipe gereklik kipi denir.²⁶⁶ Gürer Gülsevin "*Türkiye Türkçesinde gereklik kipi için ayrı ekten nispeten bahsedilebilir.*"²⁶⁷ derken Necati Demir konuyla ilgili makalesinde Türkiye Türkçesinde gereklik kipi için kullanılan dokuz farklı yapı olduğundan söz eder²⁶⁸. YYA'da yazı dilindeki en yaygın gereklik kipi eki olan "-mAll"ya rastlanmamıştır. Gereklik kipiyle alakalı olarak YYA'da rastlanan yapılar Eski Türkçeden günümüze değin çeşitli devrelerde ortaya çıkarak kullanılagelmekte olan biçimlerdir.

²⁶⁶ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 2011, s.471.

²⁶⁷ Gülsevin, "Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine", s.11.

²⁶⁸ Necati Demir, "Türkçede Gereklik Kipi ve İşlevdeşleri", Ankara: *TDAY Belleten*, 2003, ss. 11-22.

ŞAHIS	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-mAm lâzım	Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.
2.	Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.	Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.
3.	-sA gerek ²⁶⁹ , -mAk şart	Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

Tablo 11: Gereklilik Kipi

2.1.1.2.1.2.3.1. Birinci Teklik Şahıs

kimliyimi indirmem lâzım (16.3)

Olumsuz

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

2.1.1.2.1.2.3.2. İkinci Teklik Şahıs

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

2.1.1.2.1.2.3.3. Üçüncü Teklik Şahıs

valla bilmeyom olsa gereK (32.234)

her evde bi çift öküZ olmak şarT (20.98)

2.1.1.2.1.2.3.4. Birinci Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

2.1.1.2.1.2.3.5. İkinci Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

2.1.1.2.1.2.3.6. Üçüncü Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde rastlanmamıştır.

²⁶⁹ Hatice Şahin, Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik kipi için kullanılan özel bir ekin olmadığını "-A" istek eki ve "-sA gerek" birleşik yapısının gereklilik kipini anlatmak üzere kullanıldığı söyler. Bkz. Hatice Şahin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.63; Faruk Kadri Timurtaş bu ekin Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik için kullanıldığını belirttikten sonra gelecek zaman anlamı verdiğini de ekler. Bkz. Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977, s.132; Güner Gülsevin ise "-sA gerek" birleşik yapısının gereklilikten çok gelecek zaman belirttiği görüşündedir. Bkz. Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, ss.103-105.

2.1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Zeynep Korkmaz'ın Gramer Terimleri Sözlüğü'nde birleşik zamanlı kip terimi, "bildirme ve tasarlama kiplerinin 3. şahıs teklik çekimi üzerine i- ek fiilinin hikaye, rivayet ve şart kiplerinin eklenmesiyle oluşan kipler", şeklinde tanımlanır. Çekimde şahıs ekleri i- ek fiilinin ardından gelen hikaye, rivayet ve şart eklerine eklenir.²⁷⁰

Birçok araştırmacı Türkiye Türkçesi gramer kitaplarında birleşik çekimlerin ele alınışı noktasında yaygın olan tanım ve tasniflere çeşitli açılardan itiraz etmiş ve bu konuda farklı görüşler dile getirmişlerdir. Mustafa Uğurlu, mevcut gramer anlayışında "birleşik fiil, birleşik çekim, ek fiil, isim cümlesi" gibi yapılarla ilgili terimsel ve kavramsal tutarsızlıkların söz konusu olduğunu ve tasniflere esas alınan ölçütler birbirlerinden farklı olduğu için bu konular hakkında bir fikir birliğine varmanın mümkün olmadığını dile getirir.²⁷¹ Sahiden de bu tür tasniflerde anlam, bağlam ve fonksiyon unsurları çokça ihmal edilmiştir. Gürer Gülsevin de gramerlerdeki birleşik çekimlerin veriliş şeklinin sorgulanması gerektiğini söylemiş²⁷² ve konuyla ilgili tasnif ve tanımlamaların değiştirilmesi ihtiyacını örneklerle açıklamıştır. Kerime Üstünova da geleneksel dil bilgisindeki basit zaman - birleşik zaman ayrımları, şimdiki zamanın rivayeti, gelecek zamanın hikayesi gibi iki ayrı zaman işaret etme yaklaşımlarının bugün artık eski bilgi olarak kaldığını ve bunların yerini birleşik ek tek bir zamanı gösterme anlayışına bıraktığını belirtir²⁷³. Hatice Şahin, dil bilgisi kitaplarımızda birleşik çekim sırasında kullanılan i- fiiline getirilen hikaye, rivayet ve şart olarak adlandırılan eklerin çekimli fiile yüklediği anlam ayırtıları konusunda açıklayıcı bilgiler verilmediğini söyler²⁷⁴ ve birleşik çekimler konusunu; zaman, kip, olumluluk, olumsuzluk ve anlam açısından ele alır.²⁷⁵

²⁷⁰ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.48.

²⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Mustafa Uğurlu, "Birleşik Fiil Üzerine", İstanbul: *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*, 27-28 Ağustos 2007, Bildiriler, C 1., 2. bs. , İstanbul Kültür Üniversitesi Yay., 2009.

²⁷² "Birleşik zaman başlığı terim olarak düzeltilmelidir. Çünkü herhangi bir fiil birden çok zamanda gerçekleşmemektedir." Bkz. Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesinde Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine", İstanbul: *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, 1999, s.2.

²⁷³ Üstünova, *Eylem İşletimi*, s.128.

²⁷⁴ Şahin şöyle söylemektedir; "... yapmamalıyım çekimli fiilinde zihinlerde canlanan "Geçmişte yapılmaması gereken bir işi yapmasam iyi olurdu ancak yaptım." ile "Ona göre bu işi geçmişte yapmamam gerekiyormuş ama ben onu dinlemedim iyi ki yaptım." ve "Ona göre gelecekteki bir işi yapmamam gerekiyormuş ama ben yapacağım." ya da "Ona göre gelecekteki bu işi yapmamam gerekiyormuş öyleyse yapmayayım." gibi yargılar arasındaki zaman ve anlam farklılıklarını görmezlikten gelemeyiz. Bu yüzden de biçim olarak belli bir başlık altında topladığımız, öğrenip öğrettiğimiz bu

Bu çalışmada, bahsedilen araştırmacıların sözünü ettiği hususlar dikkate alınmakla ve aşağıdaki terimlerin ele alınışı, adlandırılışı ve tanımlanışı ile ilgili problemler kabul edilmekle beraber, henüz tasnif ve tanımlama konularında tam bir görüş birliği sağlanamamış olmasından dolayı söz konusu sorgulamaları yapan araştırmacıardan Gürer Gülsevin'in "*Uşak İli Yerli Ağızları*"²⁷⁶ isimli çalışmasında da yaptığı gibi yaygın tanım ve tasnifleri göz önünde bulundurularak konu geleneksel başlıklar altında ele alınmıştır.

2.1.1.2.2.1. Hikaye

Asıl fiilin kipleri ile i- fiilin görülen geçmiş zamanının veya ekleşmiş şeklinin birleşmesi ile ortaya çıkmaktadır.²⁷⁷ Aşağıda olumlu ve olumsuz yapılar bir arada listelenmiş ve yalnızca derlenen metinlerde örnekleri bulunan şahısların başlıkları gösterilmiştir.

2.1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi

Derlenen metinlerde görülen geçmiş zamanın hikayesine ikinci teklik, ikinci çokluk ve üçüncü çokluk şahıslarda rastlanmamıştır.

Birinci Teklik şahıs: dI⁴(y)dI⁴m

kendim yaPdıydım oyasını (32.225)

ben böyle dāva hiç görmediydim (16.125)

böyle günlere hiç ermediydim (16.125)

bi utandıydım u zaman da (18.35)

ben aldım göTdüydüm doğdora (19.67)

çekimleri ayrıntılı bir biçimde incelemeli ve bu konudaki çeşitlilikleri örneklerle destekleyerek göstermeliyiz." bk. şahin, "Birleşik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdiği Çeşitlilikler", s.159.

²⁷⁵ Hatice şahin, "Birleşik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdiği Çeşitlilikler", ss. 158-159.

²⁷⁶ Gürer Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*.

²⁷⁷ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.117.

Üçüncü Teklik Şahıs: dI⁴(y)dI⁴

independe gemisi patladıydı (20.48)

ātmiş yılında yapıldıydı (20.54)

babam_unu bana annatdıydı (38.63)

unu da bōda bi komşu diKdīdi (31.19)

ben deyīdim_ama gōmşulā yapdīdı (6.5)

bağ bi kere geldidi (15.18)

patlama olduydu ya (20.47)

işTe öle olduydu (18.76)

bubam aldı da götdüydü (32.164)

babam da öldüydü (16.34)

Birinci Çokluk Şahıs: dI⁴(y)dI⁴k

çocuğları evlendirdiydiK öldüyü zaman (33.99)

hepsiSin savdıydıK (33.99)

2.1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

YYA'dan derlenen metinlerde öğrenilen geçmiş zamanın hikayesine üçüncü çokluk şahıs dışındaki tüm şahıslarda rastlanmıştır.

Birinci Teklik Şahıs: mI⁴şdI⁴m

ben bi tane araba almışdım (20.88)

u gün yalovadan yeni gelmişdim (21.232)

vallā gitmişdim yāni (26.380)

bu ğadan bōle kötü deprem gōrmemişTim (17.253)

çeyizime ne ĝoymuşdum (7.43)

İkinci Teklik Şahıs: mI⁴şdI⁴n

boncuĝ vermişdin çengelli iyne vermişdin (36.27)

Üçüncü Teklik Şahıs: mI⁴şdI⁴

başında yara çıkılmışdı (29.35)

üç çüz yetmiş sene oldu bu taş yapılalı dimişdi (39.28)

muall̄ābla gelin olmuşdu (13.247)

süpürülmüşdü orası (15.27)

türĝan ölmüşTü (13.271)

Birinci Çokluk Şahıs: mI⁴şdI⁴k

biz ĝitmişdiK mēmede (35.47)

otus sene inek ĝullanmışTık (27.57)

İkinci Çokluk Şahıs: mI⁴şdI⁴nI⁴z

bizim yerlilēden ĝalma bu duymamışdınız (25.345)

2.1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikayesi

YYA'dan derlenen metinlerde şimdiki zamanın hikayesine üçüncü çokluk şahıs dışındaki tüm şahıslarda rastlanmıştır.

Birinci Teklik Şahıs: -yodum, -yudum

eKmeK yapıyodum maḳāna yapıyodum ḳuşḳus yapıyodum (31.160)

sōlemezdım ben utanıyodum (33.3)

ben ḳaplıcalāda çalışıyodum (40.35)

yūn yatāi güzel ḳabartıyodum (15.27)

İkinci Teklik Şahıs: -yodun

ata nası binıyodun (32.136)

o lōküzlen altına gelıse balıḳ toplanıdı olmasa boş Çekıyodun (5.47)

bāiriP duruyodun deyo (23.54)

kōşeden köye gelıyodun ya (16.149)

Üçüncü Teklik Şahıs: -yodu, -yudu

ḡayınvāldem teleKdi süslüyodu gelini (17.38)

ḡaydırāi böyüḲ adamlā da oynuyodu (1.200)

üç gün üç gece dūn oluyodu (10.40)

nişannisından ayrılmadı çoḲ seviyodu (13.178)

Birinci Çokluk Şahıs: -yoduK, -yuduK

ğırlādan toplayoduK ihlāmur oluyodu (21.163)

vallā parayı da bulamayoduK (20.44)

ōda mezarlıyın tepeye çıkıyuduK (34.73)

yetişdirdimiz unnardan köy dērmēnnerinde ōyütüyuduK (13.369)

İkinci Çokluk Şahıs: -yodunuz

sōleyin yaw siz oynuyodunuz ben oynamadım (27.34)

2.1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikayesi

YYA'dan derlenen metinlerde gelecek zamanın hikayesine yalnızca birinci teklik ve üçüncü teklik şahısta rastlanmıştır.

Birinci Teklik Şahıs: -cAkdIm, -cĀdIm

bilmiyum işTe u zaman atıK öküz arabasına mı binceKdim (18.29)

ah āskiden diyom ben miKtar olcēdim köyde ğuş uçmazdı (9.117)

Üçüncü Teklik Şahıs: -cAkdI

on gün Tā yatsaydıK iki ay olcaKdı (31.50)

şinciKi gibi nē olcaKdı (32.72)

āşe gelceKdi u mu geldi yōsa (32.170)

demoQraT partisinin sāyesinde askerlī bitirdim bitmīceKdi (39.19)

2.1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikayesi

Geniş zamanın hikayesi tüm şahıslarda görülmüştür.

Birinci Teklik Şahıs: (V)rdI⁴m, -(Ī⁴/Ā)dI⁴m

askerlī bitirdim bitmīceKdi hep kaçardım ben (39.20)

hıdırellezlerde bayramlarda aḲköwe giderdim (12.232)

otuz beş_eKmeK yöürurdum ben (13.347)

hiç_üşenmezdim gençken vāllā hep kendim yapādim (33.86)

bu köwde bi kişinin elması vādı una elma toplamā gidēdim (18.111)

dersi ezbere teKrardan okūdum sōlerdim (12.13)

Olumsuz: -mAzdIm

māni sōlemezdım ben utanıyodum (33.3)

İkinci Teklik Şahıs: (V)rdI⁴n, -(Ī⁴/Ā)dI⁴n

rāmetliyi bilirdin di mi (28.25)

tahtadan pişirgeci sokardın āzına (13.338)

köwü gezēdin böle yövmiyeci arādın (17.229)

denK gelise bi ihlāmur yaPdıḲsa öle içēdin (21.162)

Üçüncü Teklik Şahıs: (V)rdI⁴, -(Ī⁴/Ā)dI⁴

annem bilemezdi babam şe yapardı (25.333)

beş günde geççeyi on günde geçē ama geçerdi (26.277)

gece sabālara ğadan eylenirdi köwlü (29.23)

burda loḲum yapılırdı (29.18)

herkeş yere otūrurdu (32.26)

masalar kurulūdu bōle (37.4)
şebet yapādı o dōKTürūdū (8.114)
niyeT verīdi aKşamdan (19.33)
adam tahmin ūzeri bi şeylē yazādı (20.90)
kızlā küreK čekēdi (21.43)

Olumsuzu: -mAzdI

işe gitmezdi çalışmazdı (31.105)

Birinci Çokluk Şahıs: (V)rdI⁴k, -(Ī⁴/Ā)dI⁴k

orā gidēdik oraK biçerdik (25.16)
işTe unnan geçinirdik (2.42)
aTkı yapādıK bürünürdük (2.64)
mantı açardıK (3.6)
biz eskiden çoK çalışırdıK (13.198)
bi Parça hamır yıvururduK (32.51)
éveli māni sōlēdiK (32.129)
zıpçıK oynādıK topaç çevirīdiK (37.1)
bi de bōle kāsnaK kilim dokūduK (9.135)
sāncaK ğurādıK sallanīdiK (23.117)

Olumsuzu: -mAzdIk

bezirgen demezdiK kápıcıbaşı derdiK (25.464)

Üçüncü Çokluk Şahıs: -(V)rlArdI, -(V)lĀdI, -(Ī⁴/Ā)lĀdI, -(V)llAdI

sāncaK kurarlardı (29.42)
nérde ārı varsa oraya yapışdırırlardı (11.147)

ip atlallādı (19.55)
orta yaşlılā bile tuğa oyñālādı (16.61)
kadınnaḡ toplaşı köwü gezēlēdi (21.9)
undan sona işTe ata bindirilledi (33.7)
böle qomşulā toplanılladı (16.106)
hediye verilēdi geline (21.13)
yaşlılā böle çoçuklara annadılādı (23.47)
işTe alıdı götürülēdi (11.24)

Olumsuz: -mAzlArdI, -mAzlAdI

böle peK dışarda yaPmazlardı (13.33)
erkekleri sokmazlādı kendi aralarında kadınlar oynardı (11.2)

2.1.1.2.2.1.6. Emir/İstek Kipinin Hikayesi

İsteğın hikayesi yalnızca üçüncü çokluk şahısta görülmüştür.

Üçüncü Çokluk şahıs: -AydIIĀ

iki adımda orman vā diyu kaçaydıılā diyu (40.20)

2.1.1.2.2.1.7. Dilek Kipinin Hikayesi

Dilek kipinin hikayesi YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca birinci teklik ve üçüncü teklik şahısta görülmüştür.

Birinci Teklik şahıs: -sA(y)dIm, -sĀdIm

sana çay yaPsēdim (12.238)
bölē yapçāmı bilsedim keşke çekmeseydim dedim (31.103)
valla keşke aldaTsaydı da ben de giTseydim (31.136)

Birinci Teklik Şahıs: -sAydI

valla keşke aldaTsaydı da ben de giTseydim (31.136)

2.1.1.2.2.2. Rivayet

Asıl fiilin kipleri ile i- fiilinin öğrenilen geçmiş zamanının veya ekleşmiş şeklinin birleşmesi ile ortaya çıkmaktadır.²⁷⁸ Aşağıda olumlu ve olumsuz yapılar bir arada listelenecektir. Yalnızca YYA'dan derlenen metinlerde örnekleri bulunan şahıs ve zamanların başlıkları gösterilecektir.

2.1.1.2.2.2.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Şimdiki zamanın rivayeti YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca birinci teklik, üçüncü teklik ve üçüncü çokluk şahısta görülmüştür.

Birinci Teklik Şahıs: -(I⁴)yomuşum

sāt üçde ben uyuyomuşum (7.164)

şimdi beni başka yere yaPdılā déyomuşum ben (6.17)

Üçüncü Teklik Şahıs: -(I⁴)yomuş, -(I⁴)yumuş

burda aşşāda dere akıyomuş (23.8)

çobanın biri de dāda göyun güdüyomuş (17.157)

burda ğabaĶ çoĶ oluyomuş (8.96)

çarşamba karısı geliyomuş (12.186)

o gün de çoĶ rüzĝar esiyumuş (13.22)

atatürK uradan geçiyumuş (40.17)

bi mēmet kārdeşim var o da kōmada yatıyumuş (15.8)

bapurun içēsinde bekliyumuş (40.31)

²⁷⁸ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.179.

Üçüncü Çokluk Şahıs: -(I⁴)yolāmiş, -(I⁴)yulāmiş

birhaniyede oturuyolāmiş unnā (17.238)

başka bi şey yidirmiyolāmiş (26.128)

bunnā da köwe geliyolāmiş (21.260)

süt saviyolāmiş (25.443)

soān ekiyolāmiş bunnā (39.54)

burlāda işe yapıyulāmiş (34.15)

2.1.1.2.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti

Geniş zamanın rivayeti YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca üçüncü teklik şahıs ve üçüncü çokluk şahısta görülmüştür.

Üçüncü Teklik Şahıs: -(V)rmI⁴ş , - Ī⁴/ĀmI⁴ş , - I⁴/AmI⁴ş

yolda bizim çucuKlara da şeker dādırmış gelip geçermiş (39.46)

çoK Senginmiş ondan misāfir götürürmüş evine (13.84)

bunnā fakir ğariban ya bunnara gelir eylenirmiş (25.67)

böle reçberciliK yapāmiş (17.243)

ebeliē gidēmiş (39.49)

böle bi şe deĝişiklikler olumuş (11.104)

elmalardan elma getirimiş (17.153)

açıK olurmuş hava o günün şartlarına göre tabi (29.29)

Üçüncü Çokluk Şahıs: Ī⁴/ĀlĀmIş , (V)lĀmIş, (V)llĀmIş

bizim evin önünde kadınları dizēlēmiş sıraya (20.12)

bellen böle böle çekēlēmiş (7.120)

koyunlarına baKālāmış altın var mı şu var mı (20.13)

hikayelāni türküylen annatılāmiş (16.119)

kimisinin kārında çoÇúyunu süngülēlēmiş (11.118)

vurullāmiş bıçāi süngüyü atālāmiş (11.118)

ānadıKları zaman bıraķı gidellēmiş (20.12)

2.1.1.2.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti

Gelecek zamanın rivayeti YYA'dan derlenen metinlerde ikinci teklik şahıs ve ikinci çokluk şahıs dışındaki tüm şahıslarda görülmüştür.

Birinci Teklik Şahıs: -cemişim

okuyemişim pırefesör olcemişim (9.3)

Üçüncü Teklik Şahıs: -(I⁴)cAkmış,

māniylen deye aTdıysa istedi olucaKmış (19.37)

öldürüceKle dövüceKle bi şeylē olucaKmış (22.8)

u bēyazıT Çāmisinden bu köwe yardım olcaKmış (32.264)

hidrellez_onu şe yaPceKmiş (1.68)

bursadan da adam gelceKmiş (1.122)

düşman basiceKmiş demiş kırtul demiş (13.113)

Birinci Çokluk Şahıs: -cēmişiz

yara sarcēmişiz (8.128)

Üçüncü Çokluk Şahıs: -(I⁴)cAklāmış

ulan tuTçaKlā öldürceklēmiş (27.82)

hePsini kesçeklēmiş bi tene bıraħmıcaKlāmış (28.17)

hepsini yakıcaKlāmıŝ (21.172)

2.1.1.2.2.4. Emir/İstek Kipinin Rivayeti

Emir/İstek kipinin rivayeti ile derlenen metinlerde yalnızca bir örnekte karşılaşılmıştır.

Üçüncü Çokluk Şahıs: -sI⁴nnĀmıŝ

haĶkıımı helaĶ etmem hayvannā da etmesinnēmiŝ (31.144)

2.1.1.2.2.3. Şart

Birçok gramer kitabında "dilek-şart kipi" olarak adlandırılan kipin şart işlevindeki biçimlerinin cümlelerin yüklemine oluşturamıyor olması sebebiyle yukarıda bu kipi "dilek" başlığı altında incelemiş ve konu hakkındaki görüşümüzü belli etmiştik. Nitekim artık birçok araştırmacı cümlede zarf yapan şart ekinin zarf-fiil eki olduğunu ve şart şeklinin zarf tümleci olarak nitelendirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Konu hakkında bu yönde görüş belirten araştırmacılardan Leyla Karahan²⁷⁹ "-sA ekli bir kelime veya kelime grubu, şart, zaman vb. ifadelerle yüklem anlamını tamamlar. Zarf-fiil, sıfat-fiil ve isim-fiiller gibi, -sA ekli bir kelime veya kelime grubunda da yargı yani bitmişlik anlamı yoktur. Yani bu yapı cümle değildir; cümle unsurudur, genellikle zarftır."²⁸⁰ derken Gürer Gülsevin "-sA eki, aslında kiplerden daha çok gerundium ekleriyle fonksiyon birliği göstermektedir. Bu sebeple de gramerlerin gerundium (zarf-fiil~ulaç)'lar bölümünde verilmelidir."²⁸¹ sözleriyle düşüncelerini ifade eder. Adı geçen araştırmacıların bu görüşlerini değerlendiren Nadir İlhan da aynı çıkarımı yaparak onlara katılır.²⁸² Yine Erdoğan Boz da "Afyonkarahisar Merkez Ağzı"²⁸³ adlı eserinde

²⁷⁹ Leyla Karahan, "-sa -se Eki Hakkında", Ankara: *Türk Dili*, Sayı 516, Ankara, 1994, ss.471-474.

²⁸⁰ Leyla Karahan, Yapıları Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine, Ankara: *Türk Dili*, Sayı 583, 2000, ss. 16-23.

²⁸¹ Gürer Gülsevin, "Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, Sayı 467, 1990, ss.276-279.

²⁸² Nadir İlhan, "Birleşik Cümle Kuruluşunda Şart Cümlesi ya da Zarf Grubu", İstanbul: *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Türkçenin Sözdizimi (UTEK 2007)*, İstanbul Kültür Üniversitesi, c. 1, 2007, ss. 253-260,

²⁸³ Boz, age..

ve Sadettin Özçelik ile birlikte kaleme aldıkları "Siverek Merkez Ağzı"²⁸⁴ isimli çalışmada cümle olmayan şart çekimli yapıların zarf tümleci olarak değerlendirildiğini belirtir. Söz konusu araştırmacılardan Gürer Gülsevin ve Erdoğan Boz'un kendi ağız araştırmalarında yaptığı gibi "bu çalışmadan yararlanacak kimselerin şart birleşik çekimi şeklinde genel kabul gören yapıyı bulabilmeleri adına" konu burada ele alınmıştır.

2.1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Görülen geçmiş zamanın şartı YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca ikinci teklik şahıs ve üçüncü teklik şahısta görülmüştür.

İkinci Teklik Şahıs: -dI⁴ysAn

süt sādiysan geti de bi oḲḲa süt içeyim (25.445)

hambarımı doldurduysan senden zengin kimse yoḲdu (20.77)

Üçüncü Teklik Şahıs: -dI⁴ysA, -dI⁴sA, -dİs⁴A

béyazıt Çāmisi nè zàman yapıldıysa bu köwün tarihi u zàmandır (32.264)

kimin şeyi çıKdusa ona sıradağı yaprān arḲası oḲunur (36.33)

kimde yiyiP kimde içTİse misāfirlİe giTdise ölmüşlerine yollarım (13.420)

ne olduysa yeni evlēde oldu (34.36)

oldusa fırını süpürürüs (13.358)

2.1.1.2.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

Öğrenilen geçmiş zamanın şartı yalnızca üçüncü teklik şahısta görülmüştür.

²⁸⁴ Sadettin Özçelik, Erdoğan Boz, *Siverek Merkez Ağzı*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2009.

Üçüncü Teklik Şahıs: mI⁴şsA

işTe biraz da katıK koymuş ne koymuşsa kaç demiş kaç burdan (13.135)

2.1.1.2.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı

Şimdiki zamanın şartı, YYA'dan derlenen metinlerde ikinci teklik şahıs, üçüncü teklik şahıs ve üçüncü çokluk şahısta görülmüştür.

İkinci Teklik Şahıs: -yosan, -yusan

hiç bilemeyom sen biliyosan sōle (21.74)

cenābı allahTan ne dileK diliyosan allah dileyini kabū_etsin (15.3)

yi kardeşim yāni yimiyosan şē yaPma (13.405)

götürüsen götürüyodun götüremiyosan vesāiT yoK (22.56)

iyemiyusan yime sevmiyosan biraK onnarı (13.405)

Üçüncü Teklik Şahıs: -yosa, -yusa

bi çay tabāna böle eyēsin avır_avır_akiyosa o oldu (16.100)

beyaz böyüyosa ğaderin böyo siyah böyosa kederin böyo (6.26)

o kız_āliyu dövüyu mu ne yapıyusa dedi (13.217)

allahım sen islah_et islah_olmuyosa cezāsını ver (13.282)

Üçüncü Çokluk Şahıs: -yolāsa

nası urdan tepeden sila atıyolāsa eltisi urulmuş_o yandan (21.183)

2.1.1.2.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı

Derlenen metinlerde geniş zamanın şartına tüm şahıslarda rastlanmıştır.

Birinci Teklik Şahıs: -(V)rsAm, -I⁴sAm, -I⁴/ĀsAm

ayaKlarını kaldırısam cenāze gibi öle yatıyûm (15.130)

kimseye sölersem şurdan kâkmıyım (15.90)

ğarıdan sopa yirsem nâpıcem (26.355)

ben de senin küpüne elimi atāsam dedim (9.99)

İkinci Teklik Şahıs: -(V)rsAn, -I⁴sAn, -I⁴/ĀsAn

sā başTaKını zurusan misketlerin hepsini alırsın (36.59)

ben sana parasıS veririm ama dēyo bi öpücüK verirsen bana dēyo (25.78)

istersen verir (13.164)

itikaT edersen olur itikaT eTmessen kabul olmaz (35.89)

atına güvenisen sen de yarışa atını koyeriyosun

ilaç atāsan masrafımıs çıKımıyo (34.56)

ne varsa undan göyarsın ğıyma istēsen ğıyma ğoy (11.69)

Üçüncü Teklik Şahıs: -(V)rsA, -I⁴sA, -I⁴/ĀsA

kim atāsa atā (7.101)

hoca ölüse şaşar düzelirse koşar demiş (35.84)

bu geÇe bu böyürse kader bu ğalırsa keder (8.35)

yar gelirse kalkerim (25.375)

bırda kim ölürse meseĀ mefāt edenin hısıımı aKrabası toPlaşır (26.147)

o geri verise alırdım (12.213)

kim denK gelise u ğazanırdı (21.143)

Birinci Çokluk Şahıs: -(V)rsAk

oKuyamadıK yani şindi oKuduK dersek yalan (12.9)

İkinci Çokluk Şahıs: -(V)rsAnIz

valla isterseniz böle şe yapın (25.60)

İkinci Çokluk Şahıs: -(I⁴)rIArsA, -(I⁴)rIĀsA

imtānı olana haber veriñlerse okuyom (13.153)

ne verirlēse toPlardı (21.65)

2.1.1.2.2.3.5. Gelecek Zamannın Şartı

Gelecek zamanın şartına ikinci teklik şahıs, üçüncü teklik şahıs ve birinci çokluk şahıs ve ikinci çokluk şahısta rastlanmıştır.

İkinci Teklik Şahıs: -(I⁴)CAksAn

tabaqlara koyuyūsun işTe ne kadan iKram ediceKsen (13.318)

Üçüncü Teklik Şahıs: -(I⁴)CAksA

yemeK de yapādım ya bi çorba acele ne olcaKsa (31.113)

sonra gelin almā hazırlanillādı gelin aşāi mālleye gidiceKse eyer (17.24)

Birinci Çokluk Şahıs: -(I⁴)CAksAk

birer cizceKsek birer misket deriS (36.56)

İkinci Çokluk Şahıs: -(I⁴)CAksAnIz

resimlerini çeKçeKseniz çekin (25.358)

2.1.1.2.3. EK FİİL

Ek fiil, Eski Türkçedeki “er-“ yardımcı fiilinin “er-> ir-> i-“ şeklinde değişerek ek haline gelmesiyle oluşan, isim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde de görev alan fiildir.²⁸⁵ “er-“ fiilinin Köktürk ve Uygur devresinde tek başına anlam taşıdığı belirtilmelidir. Bu fiil, Ahmet Caferoğlu'nun sözlüğünde “*İmek, olmak, mevcut olmak, var olmak, vuku bulmak, ait olmak, ilgili olmak*” gibi türlü anlamlarla gösterilmiştir.²⁸⁶ “er-” fiilinin Divanu Lügati't Türk'teki durumunu inceleyen Hatice Şahin, bu fiilin Eski Türkçede “bol-“ fiiliyle eşdeğer hatta başka anlamları da olan müstakil bir fiil olduğunu, müstakil bir fiil olmasının onun diğer fiiller gibi türetme, fiil işletme, sıfat-fiil ve zarf-fiil ekleri olarak kullanılmasını sağladığını, bu fiilin Divanu Lügati't Türk'te, Eski Türkçede olduğu gibi yardımcı fiil olarak kullanıldığını, yine bu fiilin Uygur metinlerinde olduğu gibi bildirme eki göreviyle de tespit edildiğini söylemiştir.²⁸⁷ Bu noktada, Türkiye Türkçesinde “ek-fiil, ek eylem, i- fiili, cevher fiili, isim fiili” olarak dilbilgisi kitaplarına geçen ve bu şekilde öğretilen “er-“ fiilinin Eski Türkçeden bugüne gelişimini takip edebilmek, kullanım alanlarını ve işlevlerini belirleyebilmek için söz konusu dönemlerde yazılmış metinleri incelemenin son derece önemli olduğunu vurgulamak gerekir.

2.1.1.2.3.1. Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Fiile şahıs ekleriyle genişletilmiş -dI geçmiş zaman ekinin eklenmesiyle meydana getirilir. Şekil ve zaman ekinden sonra gelen şahıs ekleri iyelik kaynaklıdır.²⁸⁸ Yazı dilinde ve Anadolu ağızlarının birçoğunda i- yardımcı fiili, isimlerle birleşerek çekimlendiğinde yer yer varlığını şekil olarak sürdürebilir. Yazı dilinde, bilhassa ünsüzle biten isimlerin ardından geldiğinde büyük oranda eriyip kaybolur.²⁸⁹ YYA'da ise bu erime daha keskindir ve ünlü ile biten isimlerden sonra da yüzey yapıda birçok defalar görünmez.

²⁸⁵ Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s.81.

²⁸⁶ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1968, s.75.

²⁸⁷ Hatice Şahin, "Divanu Lügati't Türk'te Er- Fiili", Ankara: *Uluslararası II. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu 'Kâşgarlı Mahmud ve Dönemi'*, 2008.

²⁸⁸ age. s.706.

²⁸⁹ age., s.707.

Birinci Teklik Şahıs:

ben askerdim hattā askerken eKdilē (26.169)

ben o günü yaşadım ormancıdım (1.179)

yedi aylıK hāmiledim (9.164)

öldünde ufaK çucuKdum ama yāni hatırlıyım dedemi (10.6)

İkinci Teklik Şahıs:

u zaman sen de vardın (39.122)

Üçüncü Teklik Şahıs:

sülemandı eşim (9.102)

geçimsiS bi eltidi (13.278)

benim beyim hocāydı (16.29)

rahmetli çoK canavar kötüdü (9.89)

Birinci Çokluk Şahıs:

köyde biz yetkiliydiK (15.476)

şindi yalovalı olduK biz bursalıdıK (7.121)

çalışıyúduK çoK çalışkandıK (12.113)

hepimiz bi halliydiK (17.63)

İkinci Çokluk Şahıs:

öretmendez (sor.)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

öretmendilē (sor.)

2.1.1.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

i- ek fiiline öğrenilen geçmiş zaman eki eklenerek yapılır. Ek fiil şekil olarak kaybolmuştur. YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca üçüncü teklik şahısta görülmüştür.

Üçüncü Teklik Şahıs:

hüseyn amcam varmış oğanın babası (10.15)

sabāmiş demek sabā k̄ānnī baḳdım diyu lavaboya gidiyu (10.25)

ēvelde burası küçükmisirmiş (11.106)

aḥşāP bināmiş binānın içine doldurmuşlar onnarı (12.54)

deniS subayınnan mı birinnen nişanlımış (13.91)

meyē telefonum bozmuş (15.91)

onnā kömürcümüş yani (1.202)

2.1.1.2.3.3. Şart Çekimi

i- ek fiiline öğrenilen geçmiş zaman eki eklenerek yapılır. YYA'dan derlenen metinlerde yalnızca üçüncü teklik şahısta görülmüştür.

Üçüncü Teklik Şahıs:

doḳTor bile yoḳdu nerde vāsa da bilmeyoduḳ bile (17.272)

erkekse havlu kadınsa tülbenT örtüyösün (21.153)

horossa bi yaşına girdi mi öte (23.137)

yaḳarız atarız unu da ıŷıy kimin yanıksa una gitçek (25.51)

beton iyise ācıḳ dayanı beton yovansa kumdan dayanmaz (26.364)

yükseKse yukarı çıkarılādı (11.26)

gelini almā geliyo tilki çāḳal na ḡadan çāḳal varısa na ḡadan tilki varısa (32.284)

2.1.1.2.3.4. Geniş Zaman Çekimi (Bildirme Ekleri)

Ek fiilin geniş zaman çekimi yardımcı fiil ve geniş zaman eki düştüğü için bunların işlevini taşıyan şahıs ekleriyle gerçekleştirilir.²⁹⁰ Üçüncü teklik şahıs çekimi, “dur-“ yardımcı fiilinin geniş zaman eki taşıyan biçiminin ekleşmesiyle ortaya çıkan “-DIr” ekiyle sağlanır.

Birinci Teklik Şahıs:

ben ormancıyım (1.150)

on beş yaşındayım küçüküm (9.95)

seKsen_altı yaşındayım (35.120)

ben çok hastayım (9.5)

çok titizim (9.118)

İkinci Teklik Şahıs:

sen de güzelsin yavrum (2.7)

Üçüncü Teklik Şahıs:

mendilim oyalıdır (21.75)

annaDım oyunların hepsi aKşam_ezanından sonradır (22.27)

u yirmi metredir (23.119)

sıtma bi çeşitdir (25.42)

koyun koyundur yāni kuzu kuzudur (26.182)

yılbit bōle bi kökdür kalabaKdır bōle hem biraS ācıK tüylü dişlidir (26.233)

---

²⁹⁰ Ergin, age., s.298.

Birinci Çokluk Şahıs:

üzüntülü bi âyileyiz (13.205)

biz bursalıyız şindi yalovalı olduğ (7.121)

ķapı bir komşuyuz onnan (15.154)

İkinci Çokluk Şahıs:

içinde misiniz bursanın yakırsınız gene (33.52)

Üçüncü Çokluk Şahıs:

tutkundurlar yāni hiç öyle çalışkanlardır (10.56)

Bildirme eki zaman gösteren kelimelerin ardından gelerek zarf tümleçleri oluşturabilir.

engeredeki rumnan köyün halkı aşşā yukarı beş yüz yıldır geçiniyularmış (14.41)

senelerdir bunnālan iç içeyiz (12.33)

unun ablası burda bēnde üç dörT gündür burda u (16.15)

melhem felan sürdüler hiç geçmedi bēki bir aydır ālıyūm (15.166)

2.1.1.2.3.5. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi

deyil, diyil, deyi, dīl, deyi

dedikoducu insan deyilsin (15.49)

annayışlı bi ķadındı hani öle üstünkör diyildi (18.22)

adı cemāleTdin yoğ ibrāyim dīl (26.290)

öyle ġarışık deyidi (21.8)

yabancı deyi ki aynı köwdeniS (31.2)

2.1.1.2.3.6. ki > erki Pekiştirme Edatı

Eski Türkçedeki şüphe, tahmin, tereddüt, ihtimal ve sorma edatı “erki”, çeşitli değişikliklerin ardından (erki > iki > ki) “ki” şekli ile Türkiye Türkçesi yazı dilinde yaşamaya devam etmiştir. YYA’da ise “kı, ki, ku” ve bunların Eski Türkçedeki “-ğına / -gine” ve “-ma / -me” kuvvetlendirme ekleriyle pekiştirilmiş biçimlerinin kalıntısı olduğu düşünülen “kin, kın, kun” biçimleri ile temsil edilmektedir.²⁹¹

senin ben alışgannıyını yemeyini içmeni bilmem ki (9.109)

unu hiç duymadım kı (41.3)

yollā yoḲdu Ku (6.4)

gelinim annamaS kın ğirebi bilmeS kin (32.233)

damāt görmüyo kun gelinneri (32.198)

2.1.1.2.3.7. -(y)I⁴KAn < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki

Ek-fiilin zarf-fiili olan “iken” de YYA’da çok biçimlilik gösterir. Bu biçimler; “-ken, kan, -kene ve kana” yapıları olarak tespit edilmiştir.²⁹²

geliken yolda öldü hastaydı (33.98)

top oynarkan kolum parmām döndü (36.89)

üstüm başım ıslanıyu gidēkene (40.57)

böyle başına süs yaparlardı gelin şe yaparkana (11.17)

2.1.1.2.4. FİİLİMSİLER

Fiilimsi, "fiil kökü/gövdesi + çatı ekleri + olumsuzluk eki + fiilimsi eki" formülüyle kurgulanan geçmiş fiil geleceği isim soylu olan yapıların ortak ismidir.²⁹³ Bunlardan kimileri kalıplaşarak kalıcı isim, sıfat ve zarf biçimini de alabilmektedir.²⁹⁴

²⁹¹ Geniş bilgi için bk. Saadet Çağatay, "Türkçede ki < erki", Ankara: *TDAY Belleten*, 1988, ss. 245- 250; Zeynep Korkmaz, "Türkiye Türkçesinin ki Bağlacı ile ki Şüphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı", Ankara: *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, 1995, ss.620-624; Sabahattin Küçük, "Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, S 426, Ankara, 1987.

²⁹² krş. Boz, age., s.120; Gülensoy, age., s.113; Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.129.

2.1.1.2.4.1. İsim-Fiiller

Fiil kök ya da gövdelerine eklenen birtakım ekler aracılığıyla isim gibi kullanılan fiillerdir. Hem yazı dilinde hem de YYA'da “-mAK”, “-mA”, “-(y)I⁴” ekleri ile yapılan üç tip isim-fiil mevcuttur.²⁹⁵

2.1.1.2.4.1.1. -mA

ben onu vurmaya gidiyorum çaratâvuyu çullúyu vurmaya gidiyorum (4.95)

sölemesi ayıP_ama söleçem sana (9.19)

u vaziyeTde bi askerın görev yapması zâtén maķbuđ da deyil (18.17)

allah suāđ melākemize suāđlerimizi vermeyi nāsib_eTsin (13.408)

işTe öle geçinmeye ūraşıyoduK (22.30)

gövärcini evde tutmayı iyi saymazlā (25.24)

2.1.1.2.4.1.2. -mAK

kapıdan beni görmek istiyular (13.392)

tarlada çalışmak_onda eKmeK parası çıkarmaK her şey_onda (15.13)

mesela sen beni çapaya çāıryun gelirdim otumaK bilmezdim (15.85)

bu gene ğacıyo benden hiç soķulmuyo gonuşmaK monuşmaK yoK (27.15)

üç gün üç gece de köye raķı dāıtmaK di mi (36.21)

2.1.1.2.4.1.3. -(y)I⁴

almanyadan iki senede dönüş yaPdım (12.120)

öküz_arabasınnandı gidiş şindi taKsilē işTe biliyosun (16.24)

²⁹³ Üstünova, *Eylem İşletimi*, s.165.

²⁹⁴ Akar, age., s.171; Boz, age., s.120.

²⁹⁵ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.9.

2.1.1.2.4.2. Sıfat-Fiiller

Varlıkların hareket niteliklerini karşılamak amacıyla fiil tabanından türetilen geçici isimlere sıfat-fiil denir.²⁹⁶ Cümlede sıfat olarak görev alırlar fakat niteledikleri isim cümlede yüzeyde kullanılmadığında ismin alması gereken çekim ekleri sıfat-fiillere eklenir. YYA'da birtakım ses değişiklikleri haricinde yazı dilindekiyle aynı sıfat-fiil ekleri kullanılır.

2.1.1.2.4.2.1. -(y)An

insannar o helvayı yer sōra parasını sen_ödersin oynayan_adamların (4.56)

parası olan et yapādı (9.62)

şindi meseġā okuyan da çoġ yāni şindi emekli olan var (12.183)

kalannā sekiS_on hāne aldı (14.44)

gelen misāfirleri ġomşulā doyurur (21.4)

bilen bi insan tabi unu nası yıaycasa yıāyodu (17.203)

2.1.1.2.4.2.2. -(V)r

kaynar azan taşmaz mı (24.22)

2.1.1.2.4.2.3. -(A)CAk

vēceK alceK_adamnar da geliyola seni yolluyolā oraya (1.58)

asKere giTÇek çouklar bütün ġomşuları tolaşır (11.136)

bōle bir tene yatçaK yer bulamazdı (26.310)

şōle ġuyu açālar sokacaK yer (28.35)

²⁹⁶ Nesrin Bayraktar, age., s. 838.

2.1.1.2.4.2.4. dİ⁴K

- bi duydūn lafi öbürüne götürüp yetiştirme (13.149)
pineT eKmeKleri koydūmuz gözlere denir (13.356)
eKdiKlerimizin yarısı ormanda vardır bizim (26.227)
hiç uyumadīm zamannā oldu (31.117)
arādīnız adam geliyu diyu (39.78)

2.1.1.2.4.2.5. -mİ⁴ş

- ölmüşlerinin rūhuna giTsin (15.178)
unu da elinnen böyle sürāsın gızarmış pidelerin üstüne (17.122)
aşlanmış fidan alıyûS ekiyoS (27.36)
ıstanbulun çok tanınmış bi āyile babası bāriye yüzbaşısıymış (29.11)
babānnem eski yazıyı okumuş kadın (30.4)

2.1.1.2.4.2.6. -Ası

- boyu devrilesi deriS (sor.)

2.1.1.2.4.3. Zarf-Fiiller

Fiillerden geçici zarf ismi görevinde olan kelimeler meydana getiren zarf-fiiller YYA'da şu şekilde görülür:

2.1.1.2.4.3.1. Asıl Zarf-Fiiller

2.1.1.2.4.3.1.1. -(y)A

- unu böyle ufalaya ufalaya döndürdüKçe döndürdüKçe ip hālīne gelirdi (3.23)
kestane kargası deye bi kuş var (4.93)

ālaya ālaya gözümüzün yaşları kurudu (13.205)

benim anacāzım yalovaya yörüye yörüye gidēdi (17.31)

bizim askerimiS süre süre unnarı böle izniK gölüne döKmüşlē (17.236)

2.1.1.2.4.3.1.2. -(y)ArAk

ben gonusdum da evlendim severek evlendim (7.38)

taTlı olarak hoşmerim yaparlardı (13.57)

gelini bindirillēdi ata öle işTe yanibaşlarından tutaraK (17.41)

sönadan elma geldi undan sōna e komşulā görerek eKdilē (26.169)

ekin “+dAn” ekiyle genişletilmiş şekli:

mācır olaraKdan göç_etmişler (1.147)

döngelerle muşmula diyoruz onnar var hani meyva çeşitleri olaraKdan (4.82)

dePrem_oldu selevaTlan dışarı çıKdıK böle koşaraKdan (13.231)

unu da yaPdıKdan sōra āyetel kürsiyi okuyaraKdan okur suyu üflersin (25.519)

2.1.1.2.4.3.1.3. -(y)I⁴p

Hem yazı dilinde hem de YYA'da sıklıkla kullanılan bu ek hakkında bir makale kaleme alan Hatice Şahin, söz konusu ek ile ilgili olarak "*-Ip ulaç eki dilimizde işlek kullanılan eklerden biridir. Bu ek, iki fiili birbirine bağlarken kendisi zaman kavramı taşımadığı halde iki fiil arasında bir zaman sınırı ortaya koyar.(...) Ayrıca -Ip ulaç ekiyle kurulan birleşik yapılar zaman zaman dilimizde ünlü ulaç ekleriyle kurulan tasviri fiiller gibi görev yapabilirler. Fakat bu ekle kurulan yapılarda anlatılan tasvir fiilleri asıl tasvir fiillerine göre bazı farklılıklar gösterirler.*" demiş, Türkiye Türkçesinde bu zarf-fiil ekini taşıyan fiillerin durumu ve özelliklerini ele almıştır.²⁹⁷ H. İbrahim Delice ise "*-Ip ekinin kategori oluşturan zarf-fiil, bağ-fiil ve kiplik olarak adlandırılması gereken üç ayrı kullanımı vardır. Bu kullanımların tanımları birbirleriyle karışmayacak ve karıştırılmayacak şekilde açık ve net bir biçimde yapılmalıdır.*"

²⁹⁷ Bkz. Hatice Şahin, "Türkiye Türkçesinde -Ip Ulaçlı Fiillerin Durumuna Bir Bakış", Bursa: UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, 2002, s. 99.

diyerek ekin Türkçede oluşturduğu kategorilere dikkat çekmiştir.²⁹⁸ YYA'da en çok kullanılan zarf-fiil eklerinden birisidir.

bir k̄urban bayramı sabahı diyu aKşamı diyu bi el açıP_istemedin diyu (13.158)

ā türküylen çıKdı deyiP alıyûlardı (17.92)

eKmeKleri yuvarlayıP yuvarlayıP u gözlere gördüK (17.104)

çuvala ğoyuP çineyolādı (21.96)

gonu gômşu birbirine hısım_aKra ba gidiP gelir (22.52)

ben sana hayran_oldum dēyo ben seni alıP giTçem dēyo (25.204)

urda elbiselēmi bi k̄aveciye teslim edip bi pantul bi gömleK_aldım (41.39)

2.1.1.2.4.3.1.4. -(y)I⁴ncA

tırafolā mırafolā patlamaya başlayınca her taraf bi anda biTdi (5.39)

oraya oturunca ayaKlarını bōle k̄aldırıP oraya koyamıyûm (15.129)

orlara gidince ordaKı u evlere sorun (16.157)

o ölünce başkasını yetişdiriyo tabi (17.192)

subay göndemeyince bu çete dālıyo (39.77)

ekmeim filan olmayınca sesleniyom (15.162)

2.1.1.2.4.3.1. 5. -mAdAn

Zeynep Korkmaz, bu ek hakkında yazmış olduğu monografisinde "-madan /-meden eki, Türkiye Türkçesinde -ıp, -a / -e ve -arak/-erek ekleri ile türetilen hal zarflarının olumsuz şekli için kullanılan bir ektir." şeklinde bir tanımlama yapmış ve ekin o güne kadar yapılmış olan etimolojilerini ele almıştır.²⁹⁹ Mustafa Öner ise "Eski Türkçe -matı/-meti gerundiyumu, iç içe birleşik cümle sentaksından kaynaklanmış olmalıdır. Geçmiş zaman çekimli bazı cümlelerin, kalıplaşmış isim haline gelmesi gibi, fiillerin çekimsiz bir isim şekli olan bir gerundiyum (-matı/-

²⁹⁸ H. İbrahim Delice, "-İp Eki Türkçede Hangi Kategorileri Oluşturmaktadır", Denizli: *V. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, 2012.

²⁹⁹ Bkz. Zeynep Korkmaz, "Türkçede -madan/ -meden < -madın < -medin Zarf -Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine", Ankara: *Türkoloji Dergisi*, C2, 1966, ss. 259-269.

meti) da, olumsuz çekimli ve teklik 3. şahıstaki bir cümlenin isimleşmiş şekli olmalıdır. İşte özel bir tür fiil ismi olan gerundiyumların, isim hal ekleriyle genişlemesi gibi, -matı/-meti gerundiyumu da, vasıta ekiyle genişlemiştir." diyerek ekin tarihi gelişimi hakkında kendi görüşlerini ortaya koymuştur.³⁰⁰ Bu eke YYA'da sıklıkla rastlanmıştır.

şindi televizzona baKmadan kimse dünyeyi görmüyo zâten (16.113)

rât yatâna yatırmadan güzelcenem tahretini verirsin önce cenâzenin (25.478)

toprak olmadan duru olmuyo petmeS (35.39)

yüz yaşına ğadan girmeden adımımı atmam geri diyûm (1.209)

bayram gelmeden hazırlanıyolardı (11.33)

ıŞıKlâ sönmeden çıKdıK biz dışarı (18.125)

2.1.1.2.4.3.1.6. -sA+şahıs eki

Birçok gramer kitabında "dilek-şart kipi" olarak adlandırılan yapının şart işlevindeki biçimlerinin cümlenin yüklemine oluşturamıyor olması sebebiyle yukarıda bu yapı "dilek kipi" başlığı altında incelenmiş ve konu hakkında bu çalışmada takip edilen görüş belli edilmişti. Nitekim "dilek kipi" başlığı altında da belirtildiği gibi artık birçok araştırmacı cümlede zarf yapan şart ekinin zarf-fiil eki olduğunu ve şart şeklinin zarf tümleci olarak nitelendirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Konu hakkında bu yönde görüş belirten araştırmacılardan Leyla Karahan³⁰¹ "-sA ekli bir kelime veya kelime grubu, şart, zaman vb. ifadelerle yüklem anlamını tamamlar. Zarf-fiil, sıfat-fiil ve isim-fiiller gibi, -sA ekli bir kelime veya kelime grubunda da yargı yani bitmişlik anlamı yoktur. Yani bu yapı cümle değildir; cümle unsurudur, genellikle zarftır."³⁰² derken Gürer Gülsevin "-sA eki, aslında kiplerden daha çok gerundium ekleriyle fonksiyon birliği göstermektedir. Bu sebeple de gramerlerin gerundium (zarf-fiil-ulaç)'lar bölümünde verilmelidir."³⁰³ sözleriyle düşüncelerini ifade eder. Adı geçen araştırmacıların bu görüşlerini değerlendiren Nadir İlhan da aynı çıkarımı yaparak

³⁰⁰ Mustafa Öner, "-matı / -meti Gerundiyumu Hakkında", 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996, Ankara: TDK Yayınları, 1999, ss. 833-840.

³⁰¹ Leyla Karahan, "-sa -se Eki Hakkında", Ankara: Türk Dili, Sayı 516, Ankara, 1994, ss.471-474.

³⁰² Leyla Karahan, Yapıları Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine, Ankara: Türk Dili, Sayı 583, 2000, ss. 16-23.

³⁰³ Gürer Gülsevin, "Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine", Ankara: Türk Dili, Sayı 467, 1990, ss.276-279.

onlara katılır.³⁰⁴ Yine Erdoğan Boz da "Afyonkarahisar Merkez Ağzı"³⁰⁵ adlı eserinde ve Sadettin Özçelik ile birlikte kaleme aldıkları "Siverek Merkez Ağzı"³⁰⁶ isimli çalışmada cümle olmayan şart çekimli yapıların zarf tümleci olarak değerlendirildiğini belirtir. Bu görüşlerden yola çıkılarak, söz konusu yapı bu çalışmada "zarf-fiiller" başlığı altında ele alınmıştır.

buz gibi su yıkansam hasta olücem (34.8)

vallā onu şimdi biliyom desem yalan sölerim (11.106)

2.1.1.2.4.3.1.7. -KAN

YYA'da bu ekin ünlü uyumuna girdiği örneklerle beraber sonuna “-a/-e” olarak genişlemeye uğradığı örneklere de rastlanır.

ğāveyi çalışdırıkan armuTdudan orman mütemeTi geldi (1.110)

başına süs yaparlardı gelin şe yaparkana (11.17)

yatsıdan sōra yatarken yinen işTe yemē zıbar yemeyi dēriz (25.22)

işTe soba yanākan çayı göyom üstüne (32.107)

üstüm başım ıslanıyu gidēkene (40.57)

bunnarı uraya götümüşlē orada yurukan (41.13)

2.1.1.2.4.3.2. Birleşik Zarf-Fiiller

Aslında zarf-fiil eki olmayan birtakım ekler diğer ek veya edatlarla birleşerek geçici zarflar yaparlar³⁰⁷, Türkiye Türkçesi yazı dilinde Gürer Gülsevin bunlardan 90

³⁰⁴ Nadir İlhan, "Birleşik Cümle Kuruluşunda Şart Cümlesi ya da Zarf Grubu", İstanbul: *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Türkçenin Sözdizimi (UTEK 2007)*, İstanbul Kültür Üniversitesi, c. 1, 2007, ss. 253-260,

³⁰⁵ Boz, age..

³⁰⁶ Sadettin Özçelik, Erdoğan Boz, *Siverek Merkez Ağzı*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2009.

³⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bk. Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller", Afyonkarahisar: *AKÜ. Sosyal Bilimler Dergisi*, c.2, S 2, 2001, ss.125-143.

tanmesini tespit etmiştir.³⁰⁸ YYA'da karşılaşılan birleşik zarf-fiillerden başlıcaları şunlardır:

2.1.1.2.4.3.2.1. -dIKcA

unu böle çevürüyorsun dönüyo döndüKçe yünü iP yapıyo (4.115)

sene ilerlediKçe herkez moderen_ oldu (9.10)

eman_ allahım gemi vüduKça düdüyü ālamayan bi kişi ğalmadı (9.166)

urduKça taK taK yapıyo (21.125)

2.1.1.2.4.3.2.2. -dIK + iyelik + dA

évländimde on_bēşi bitirdim on_ altıya yeni bastıydım (32.10)

atatürK_ öldünde ben yirmi yaşındadım (40.3)

2.1.1.2.4.3.2.3. -dIK+ iyelik + için

hayvannara zarar verdi için zararlı oldü için heralde bekarotu diyolar (22.42)

una cadı dēlē tüyünü aTdıyí için (23.150)

manav oldúyu için annem bilemezdi (25.333)

2.1.1.2.4.3.2.4. -dIK+ iyelik + vakit

biraz yüzleyom ben unu yüzledim vakiT tepeme çıkıyo (25.6)

2.1.1.2.4.3.2.5. -dIK + iyelik + zaman

kına gecesi oldúyu zaman bindallı olur (25.266)

el_öpme giTdī zaman dāmaT gonusmaS (26.61)

³⁰⁸ Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, s.137.

2.1.1.2.4.3.2.6. –dIK +dAn + sona

giTdiKden sona gelin el_öpmē hem el_öpüyüdu hem bohçasını bırakıyüdu (17.69)

u adaylı kazandıKdan sona bi dā şey diye ıaput tüfeK teslim_almadım (41.35)

2.1.1.2.4.3.2.7. –dIK +dAn + kerı

sonra u ğabardıKdan kerı işTe sererdiK böyle u ekmē (17.105)

tahtaları böle dizdiKden kerı herkeş küreKlēlen toprāi doldürus (23.34)

2.1.1.2.4.3.2.8. –dIK + iyelik + gibi

bizim köyümüz oldüyü gibi bu köw gemilere girdi ıaPdān_öldü (29.49)

2.1.1.2.4.3.2.9. –dI + şahıs eki + mI

söük_aldı mı ıarabaş_otu ğaynatdırıdı bize (2.56)

tārihim çoK şeydi esāsen şe yaPdım mı kākardım istedim gibi (12.12)

sālıK_ocānın çıKdın mı köşeye orda her kimse sorsan gösteri (16.165)

2.1.1.2.4.3.2.10. -(V)r gibi

yatamıyüm çoÇuK_ālar gibi ālıyüm (15.167)

aynı mağarna haşlar gibi unu haşlarıS (25.339)

2.1.1.2.4.3.2.11. -(V)r ğadar

bütün ğadinnā evlere gidiyo yayılıyo cāmiden çıkana ğadar (1.89)

onu işTe öle güzelcene gömülene ğadar şöle tencerenin_ıçine yāyāsın (16.90)

2.1.1.2.4.3.2.12. -(y)IncAyA ğadā

millet Çāmiden namaz ğılıP çıkcıncaya ğadā birē tāne çay_ıçerledi (2.59)

2.1.1.2.5. ÇATI EKLERİ

Türk dili ile ilgili çalışmalarda çatı kavramının birçok farklı şekilde tanımlandığı görülür. Konuyla ilgili temel görüşlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Deny, çatıyı "eylemin anlamını ve daha ziyade eylemin bildirdiği olayın yapılmasında eli olan failin ortak bulunduğu durum ve şartları değiştirip başkalaştıran kategoridir."³⁰⁹ şeklinde tanımlarken Lübimov "bir eylemin özel eklerle ortaya çıkarılan gramer şekillerinin bir sistemi"³¹⁰ olarak algılar. Gencan'ın, "eylemlerin nesnelere, öznelerine göre olan özellikleri"³¹¹, Bilgegil'in "Asıl maddenin özne veya nesneye göre durumu."³¹² olarak tanımladığı çatı kavramı hakkında Banguoğlu "Fiil tabanı farklı görünüşler alarak söz içindeki işleyişini belirtir. Türkçede fiilin aldığı görünüşler çeşitlidir ve özel eklerle sağlanır. Fiil tabanının bu türlü çeşitlenmesine fiilin çatısı (voix) adı verilir."³¹³ demiştir. Çatı kategorisini düz, ettirgen ve gizil olarak inceleyen Demircan konuyla ilgili olarak "Sözel bilgi akışına bağlı olarak, eyleme katılanlardan yapan / etkilenen / yaptıran ile yüklem arasındaki ilişkileri belirleyen biçimlenmek ya da etkilenmek."³¹⁴ şeklinde bir tanım verir. Korkmaz'a göre çatı, "fiil kök veya gövdesinin, sözlük anlamında herhangi bir değişikliğe uğramadan fiilden fiil yapan belirli bazı eklerle genişleterek cümledeki özne ve nesne ile olan bağlantısında uğradığı durum değişikliğidir."³¹⁵

Çatı konusu, dil bilgisinde üzerine en çok tartışmanın yaşandığı başlıklardan birisidir.³¹⁶ Günümüzde dahi, çatı eklerinin türetme eki mi işletme eki mi olduğu, sözlüksel konuma mı dilbilgisel konuma mı sahip olduğu gibi meseleler netleştirilebilmiş değildir. Lübimov³¹⁷, Özdemir³¹⁸, König³¹⁹, Üstünova³²⁰ gibi

³⁰⁹ Jean Deny, Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1941, s.343.

³¹⁰ Konstantin Lübimov, "Çağdaş Türkiye Türkçesinde Çatı Kategorisi ve Çatı Ekleriyle Türetilen Fiiller", *Türk Dili*, Ankara: TDK Yayınları, CXIII.s.147, ss. 150-155.

³¹¹ Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, Ankara:TDK Yayınları, 1979, s.329.

³¹² M. Kaya Bilgegil, *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, 1982, s.278.

³¹³ Banguoğlu, age., ss. 411-418.

³¹⁴ Ömer Demircan, *Türk Dilinde Çatı*, Ankara: Papatya Yayınları, 2003, s.11.

³¹⁵ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 538.

³¹⁶ Dursun Ünüvar, *Başkurt Türkçesinde Ettirgen Çatı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2016, ss. 1-8.

³¹⁷ Lübimov, age., ss.150-155.

³¹⁸ Mehmet Özdemir, "Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış", Ankara: *TDAY Belleten*, 1967, ss. 177-203.

araştırmacılar çatı eklerini çekim (işletim) ekleri kategorisinde değerlendirmişken; Emre³²¹, Banguoğlu³²², Ergin³²³, Dizdaroğlu³²⁴, Özel³²⁵ gibi araştırmacılar bu ekleri türetme ekleri kategorisinde göstermiştir. Gurunina³²⁶ ve Yılmaz³²⁷ gibi bazı araştırmacılar ise çatı eklerini sözü edilen iki kategoriye de konamayan biçim birimler olarak nitelendirir.³²⁸

Çatı konusunun dil bilgisinin hangi alanında incelenmesi gerektiği, işlevleri³²⁹, fiilin mi cümlenin mi konusu olduğu, çatıdan söz etmek için cümleye gereksinim olup olmadığı, eylemin geçişlilik geçişsizlik özelliğinin leksik mi sözlüksel mi olduğu, çatı eklerinden mi kaynaklandığı, geçişlilik-geçişsizlik konusunun çatının konusu olup olmadığı³³⁰ gibi birçok husus üzerinde hala tam bir uzlaşma sağlanmış değildir.³³¹

Bu çalışmada, çatı eklerini alan fiillerin yeni hareketleri karşılamadıkları, "çiz-/ çizdir-, tara-/taran-, kaz-/kazıl- ..." gibi fiiller arasında farklı bir hareketi işaret etmek açısından bir fark olmadığı görüşünden yola çıkılarak çatı ekleri³³² fiil işletimi kategorisinde değerlendirilmiştir.

³¹⁹ Güray Konıg, "Türkçede Çatı", *Hacettepe Dergisi Edebiyat Fakültesi Dergisi (özel sayı)*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1983, ss.11-26.

³²⁰ Üstünova, *Eylem İşletimi*, ss.22.

³²¹ Ahmet Cevat Emre, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: TDK Yayınları, 1945, s.214.

³²² Banguoğlu, age., ss. 411-418.

³²³ Ergin, age., ss. 191-202.

³²⁴ Hikmet Dizdaroğlu, *Türkçede Fiiller*, Ankara: TDK Yayınları, 1963, ss.42-47.

³²⁵ Sevgi Özel, *Türkiye Türkçesinde Sözcük Türetme ve Birleştirme*, Ankara: TDK Yayınları, 1977, s.39.

³²⁶ Elvira Gurunina, "Fiil Çatısı Üzerine", Ankara: TDAY Belleten, ss.195-213.

³²⁷ Seda Yılmaz, "Gösterenleri Aynı Gösterilenleri Farklı Fiillere Yönelik Bir İnceleme", *Turkish Studies International Periodical, For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, S 8/1, 2013, ss. 2875-2894.

³²⁸ Üstünova, *Eylem İşletimi*, ss.22-23.

³²⁹ H.İ. Delice, "Çatı Eklerinin Bilinmeyen Bir İşlevi", Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS 38), 2007; H. İ. Delice "Oldurgan Çatı İşlev Açısından Nasıl Tanımlanmalıdır", *Sivas: Sosyal Bilimler Dergisi*, 25.Sayı, 2009, ss.107-120; H.İ. Delice, "Türk Lehçe ve Şivelerinde Fiil Çatılarının İşlenişi Bağlamında Yeni Bir Yaklaşım Denemesi", *Kazakistan/Türkistan III. Uluslararası Türkoloji Kongresi*, 2009.

³³⁰ bk. Kerime Üstünova, "Geçişlilik-Geçişsizlik Nitelikleri Değişken Olabilir mi?", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/2 Spring, Ankara, 2012, ss. 7-14.

³³¹ Üstünova, *Eylem İşletimi*, s. 23.

³³² Çatı eklerinin üst üste gelebilme sıra ve kuralları için bk. Gürer Gülsevin, "Çatı Ekleri Üzerinde Kullanılabilen Ekler", *Türk Dilinin Sorunları*, Ankara: TDK, 1999, ss.203-223.

2.1.1.2.5.1. Edilgenlik

Edilgen çatının Türkiye Türkçesi ile ilgili gramer çalışmalarında yer alan birçok tanımı mevcuttur. Örneğin Banguoğlu edilgen yerine edilen terimini kullanır ve terimi "Söz içinde kimse olan isim, fiilden etkilenme durumunda ise o fiil tabanı bir -il- eki alıp edilen görünüşüne (aspect passif) girer."³³³ biçiminde ele alır. Vardar ise "Edilgen çatı, dilbilgisinde öznenin, yapılan işin etkisi altında kaldığını belirten çatı türüdür." der.³³⁴ Korkmaz konu hakkında, "Etken fiillerden -(I)l-l(U)I ve (I)n-I-(U)n- ile kurulan fiiller edilgen fiillerdir. Edilgen çatı ekleri, geçişli fiilleri geçişsiz fiillere çevirir, fiil etken çatıdaki özne ve nesneyi alamaz. Bu nedenle edilgen çatı, öznesi belli olmayan, fiilin gösterdiği işin kimin tarafından yapıldığı bilinmeyen veya söylenmemiş olan çatıdır. Yalnız, şu var ki, etken fiilin nesnesi edilgen çatıda bir özne görüntüsüne girmiştir."³³⁵ şeklinde görüş belirtirken Üstünova'nın edilgenlik eki tanımının şu şekilde olduğu görülür; "Etken çatıdan edilgen çatıya geçiş doğrultusunda çatı değiştirme özelliğine sahip, anlamsal fonksiyonu geldiği fiilin içsel öğelerinden doğal özneyi bilinmez kılmak olan fiil işletme ekidir."³³⁶

YYA'da edilgen çatı eki içeren yapılardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

-(I⁴)l-

pilavdan fazlā dolma yapılır (7.86)

ilK_evel kızın çeyizi asılır evine (11.4)

yīceKlē dāıtıldı (13.237)

pilav verilir hayvinnā kesilir (28.19)

otuz_altı köwe eleKtirik burdan verildi (29.70)

-(I⁴)n-

erken yandı mandı deme gene yassı okunmuşdu (13.271)

³³³ Banguoğlu, age., s.413.

³³⁴ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2007, s.88..

³³⁵ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, ss. 547-548.

³³⁶ Üstünova, *Eylem İşletimi*, s. 27.

yayğı dokunuyodu (21.218)

otuz_altı senede alındı girit diyolā (27.108)

sonam bulundu u altınnar (39.43)

2.1.1.2.5.2. Dönüslülük

Türkiye Türkçesi gramer çalışmalarının dönüslü çatı tanımları çoğunlukla birbirine benzerdir. Korkmaz “*dönüslü çatıda yapılan iş, yapana yani özneye döndüğü için cümlelerin öznesi hem yapan hem de yapılan işten etkilenen durumundadır.*”³³⁷ diyerek dönüslülük hakkındaki görüşünü açıklar.

YYA'da dönüslülük eki aldığı tespit edilen yapılar şunlardır:

-(I⁴)n-

tabi herkez süslenir boyanır (7.20)

yıkandım gusuĴ_aPdesimi aldım geldim (38.5)

2.1.1.2.5.3. İşteşlik

Türkoloji çalışmalarında genel olarak bir işin ya da bir durumun birden çok kişi tarafından ortaklaşa yahut karşılıklı olarak yapılması biçiminde tanımlanmıştır.³³⁸

YYA'da işteş çatı eki içeren yapılardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

-(I)ş-

sırası gelen ā benim niyetim çıKTı diye gölüşürler (11.62)

ıstambulun içini paylaşmışlar yāni (12.91)

millet gülerdi şakalaşırlardı (13.253)

beş kişi on kişiye meseĴa on kişi bölüşürüz (36.37)

³³⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, ss. 550-551.

³³⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.553.

2.1.1.2.5.4. Ettirgenlik

Korkmaz Gramer Terimleri Sözlüğünde ettirgenliği “*Fiilin, belirtilen oluş ve kılışın başka bir nesneye aktarıldığını gösteren, geçişsiz fiilleri geçişli fiile dönüştüren, geçişli fiillerden asıl hareketin başkalarına yaptırıldığını gösteren çift geçişli fiiller kuran -Ar-, -(I)r- / -(U)r-, -DIr- / -DUR-, -(I)t- / -(U)teklerinden biriyle veya ikisinin üst üste getirilmesiyle oluşturulan fil çatısı*”³³⁹ şeklinde tanımlar.

Türkiye Türkçesi gramerlerinde ettirgenlik, "iş başkasına yaptırmak" ve "geçişsiz fiilleri geçişli yapmak" olmak üzere iki işlevle ön plana çıkarılır. Bunlardan "geçişsiz fiilleri geçişli yapmak" işlevi tartışmalara yol açmıştır. Ettirgenlik-oldurganlık ayrımı bu noktadaki yorum farklılıklarından ortaya çıkar.³⁴⁰ Adalı³⁴¹, Banguoğlu³⁴², Bilgegil³⁴³, Bozkurt³⁴⁴, Gencan³⁴⁵, Hengirmen³⁴⁶ gibi araştırmacılar ettirgen fiillerde işi yapan başka bir öğrenin var olduğunu oysa oldurgan fiillerde öznenin direkt olarak fiili gerçekleştirdiğini söyleyerek ettirgen-oldurgan ayrımına gitmiş, Eker³⁴⁷, Koç³⁴⁸, Korkmaz³⁴⁹ gibi araştırmacılar ise eserlerinde yalnızca ettirgenliğe yer vererek oldurganlığın ettirgenlikten ayrı bir kategori olmadığını söylemişlerdir. Ergin³⁵⁰ ettirgenlik-oldurganlık başlıklarına yer vermeden konuyu eklerin işlevleri üzerinden ele alırken Üstünova ise söz konusu eklerin özne-yüklem ilişkilerini düzenlediklerini ve nesneyle bir ilgilerinin bulunmadığını söyledikten sonra bu tür ekleri yaptırım ekleri başlığı altında ele almıştır.³⁵¹

³³⁹ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, ss. 89-90.

³⁴⁰ Caner Kerimoğlu, "Türkiye Türkçesinde Ettirgenlik", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 4/8, 2009, ss. 1734-1745.

³⁴¹ Oya Adalı, *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, İstanbul: Papatya Yay., 2004, s. 57.

³⁴² Banguoğlu, age., ss. 417-419.

³⁴³ Bilgegil, age., s.279.

³⁴⁴ Fuat Bozkurt, *Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Kapı Yay., 2004, ss. 203-204.

³⁴⁵ Gencan, age., ss. 53-96.

³⁴⁶ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yay., 2005, ss.205-207.

³⁴⁷ Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yay., 2003, ss. 288-292.

³⁴⁸ Nurettin Koç, *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul: İnkılap Yay., 1996, ss. 336-337.

³⁴⁹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, ss. 555-556.

³⁵⁰ Ergin, age., ss. 199-203.

³⁵¹ Kerime Üstünova, "Eylem Nesne İlişkileri Üzerine: Sadece {-I}, {-Ø} Çekimlenmiş Ad/Zamir Alan Eylemler mi Geçişli Sayılmalı?", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S 10/16, 2015, ss.1143-1152.

YYA'daki ettirgenlik eki bulunduran yapılardan bazıları şunlardır;

-T-

ğoyunu kırpardı bubam annem_onu yıkardı suda iliyendē kuruTurdu (3.19)

genç kızları deniz kıyısında masaların_üstüne oynaTmış (13.117)

zekiye teyze dedi ben seni aylıya bālaTÇem dedi (15.40)

sesim güzel diye herkes söletiyudu bana (15.112)

-dIr-

o sekis yüz kişiyi on_on beş dāne ğavur aşā kıcadereye indirmişler (12.53)

beş ğuruş mu atādı parayla çaldırıldı (17.16)

ğayınnam ıstambıla göTdü saşlarımı ondele yaPdırdı orda (18.31)

oraya giTdimiz zaman unu söndürürüz (21.290)

-Ir-

bezlēlēdi çoçū unnan sōra kıundā yatırırlardı (11.100)

kıaçamā babam kendi pişirirdi (25.334)

şurup vā şurup ıçiriyom (31.132)

toşunumu ğāldırıyom unu dozuruyom (32.105)

-Ar-

sātini çıkarmış komuş (31.52)

2.1.1.2.6. SORU EKİ

Soru eki hem isimlere hem de çekimli fiillere getirilebilir. Bu açıdan diğer çekim eklerinden farklıdır. Fiil işletme eki olan soru ekinin kullanımı bazı küçük değişiklikler hariç yazı dilindekiyle uyumluluk gösterir.

+mI⁴

fırınımızı gördün mü evin_önünde (17.78)

muhtarlık yapabilir misin diyo (29.13)

öTeKilē dedim gelip baKıyolā mı dedim (31.125)

taranayı senin babānnen de yapıyo mu (33.52)

Ekin ilk sesinde İlerleyici ünsüz benzeşmeleri sebebiyle /m/ > /n/ değişimi görülebilmektedir.

dabanca atabilcen ni (8.127)

sen defteri yazdın nı (25.248)

2.1.1.2.7. OLUMSUZLUK EKİ

Olumsuzluk eki –mA'nın biçimbilgisel kategorisi ve görev adı konusunda Türkiye Türkçesi gramerlerinde birçok farklı yaklaşım göze çarpar.

Banguoğlu dilimizdeki olumsuzluk kavramının fiilin çatısı içerisinde konumlandığını ve onu dönüşlü, edilgen vb. gibi bir görünüş, olumsuz bir görünüş olarak kabul ettiğini söyler.³⁵² Nadir İlhan “-mA olumsuz çatı eki; Türkçenin bilinen ilk metinlerinden günümüze kadar yüklem olan çekimli fiillerle beraber kullanılan olumsuzluk ekidir.”³⁵³ şeklinde bir tanımlama yaparak söz konusu eki çatı eki olarak gördüğünü belirtir. Koç'un, “Eylemin çekim ekleriyle zaman, kişi, kip, sayı, olumluluk ve olumsuzluk belirterek girdiği değişik biçimlere eylem çekimi denir .”³⁵⁴ şeklindeki

³⁵² Banguoğlu, age., ss. 452- 453.

³⁵³ Nadir İlhan, “Türkçede Olumsuzluk”, 45. Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Etkinlikleri 1-13 Mayıs 2005, *Karaman Valiliği Karaman Dil - Kültür ve Sanat Dergisi*, 2005, s. 271- 279.

³⁵⁴ Koç, age., ss. 304-330.

eylem çekimi tanımından bu eki fiil çekim eki olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Yapım eklerinin tekrar sınıflandırılması gerektiğini vurgulayan Üstünova “Eylem İşletimi” isimli çalışmasında bu eki eylem işletimi konuları arasında işlemiştir.³⁵⁵ Ergin, söz konusu eki fiilden fiil yapan ekler başlığı altında incelerken³⁵⁶ Korkmaz ise bu ek ile ilgili olarak, “*Fiil kök ve gövdelerinden olumsuz fiiller türeten bir ektir. İ- ek-fiili dışındaki her fiil kök ve gövdesine gelebildiği için Türk dilinin en işlek türetme eki durumundadır.*” şeklinde bir tanımlama yapar ve ekin konumunu Ergin gibi fiilden fiil yapan ekler başlığı altında belirler.³⁵⁷ Delice, ekin anlam değiştirici değil, anlam sınırlandırıcı bir özellikte olduğunu söyleyerek bu ekin “genişletme eki” olarak isimlendirilmesinin doğru olacağını anlatır.³⁵⁸ Gülsevin bu eki “kategori ekleri” başlığı altında değerlendirir ve kategori eklerinin sözlüksel kelime türetmeyen, kelimelerin türünü değiştirmeyen, cümle içinde öge belirlemek, ilişki kurmak gibi özellikleri bulunmayan ekler olduğunu vurgular.³⁵⁹ Karademir, bu ekin kiple ilgisi üzerine yoğunlaşır.³⁶⁰ Başdaş ise bu eki yapım ekleriyle çekim eklerinin kesişme noktasında konumlandığı “ara ekler” başlığı altında incelemiştir.³⁶¹ Bu çalışmada fiil işletimi ana başlığı altında incelenen söz konusu ekin YYA’da tespit edilen örneklerinden bazıları şunlardır;

-mA-

çiçeK_ı isimleri çoK bilmem (4.99)

dörT sene nişannı durdum bir kełam da konusmadım (13.256)

son pişmannıK ele geçmiyor (19.24)

anamdan öle fazla bi şe duymadım (26.116)

bunu aldım bi dā gitmediK (31.65)

³⁵⁵ Üstünova, *Eylem İşletimi*, s.102.

³⁵⁶ Ergin, age., s. 201.

³⁵⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.128.

³⁵⁸ Delice, "Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi", s.226.

³⁵⁹ Gürer Gülsevin, "'Türkçede Sıra Dışı Ekler' ve Eklerin Tasnif Tanımlama Sorunu Üzerine", V. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, Ankara: TDK Yayınları, 2004., ss. 1267-1283.

³⁶⁰ Fevzi Karademir, "-mA Olumsuzluk Biçimbiriminin 'Kip'le İlgisi ve Olumsuz Fiil Çekimlerinin Adlandırılması Sorunu", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S 4/3, 2009, ss.1343-1374; Nadir İlhan, "Türkçede Olumsuzluk", s.271.

³⁶¹ Cahit Başdaş, "Türkçede Eklerin Hiyerarşisi ve Ara Ekler", ss. 400-406.

2.1.2. TÜRETME EKLERİ

2.1.2.1. İSİM TÜRETME EKLERİ

İsim türetme ekleri, isim yahut fiil tabanlarından yeni isimler türetmeye yarayan eklerdir. YYA, yazı dilinde bulunan isim türetme eklerinden hemen hepsini bünyesinde barındırır. Bu ekler yazı dilindeki görevlerine benzer görevlerde kullanılırlar. Fakat kimi dilsel hadiseler, bu eklerde çeşitli fonetik değişiklikler ortaya çıkarabilir. Derlenen metinlerde bazı eklerin sınırlı sayıda gözükmemesi veya kimi eklerin hiç gözükmemesi, bunların YYA'da yer almadığı manasına gelmez. Ekin kullanımını ortaya çıkaracak metin bağlamı sağlanamamış olabilir.³⁶²

2.1.2.1.1. İsimden İsim Türetme Ekleri

İsimlere ve isim soylu kök ve gövdelere gelerek anlamca eskisinden farklı yeni bir anlam oluşturacak biçimde kelime türeten eklerdir.³⁶³ YYA'daki kullanımları yazı dilinden yalnızca bazı ses değişiklikleri açısından başkalık gösterir.³⁶⁴

YYA'dan derlenen metinlerde kullanılan isimden isim türetme eklerinin başlıcaları aşağıda listelenmiştir.:

2.1.2.1.1.1. +CA

Aslında eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevlendirme olan bir ad çekimi ekiyen kalıplaşma yoluyla sınıf değiştirerek zamanla bir yapım ekine de dönüşmüştür.³⁶⁵ Sıfat, zarf ve adlar türetir. YYA'da bu eki içeren örneklerden bazıları şunlardır;

sādece (16.26)

önce (36.61)

anca (20.99)

türkçe (26.128)

³⁶² Akar, age., s.80.

³⁶³ Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s.11. (Grammer Terimleri Sözlüğü'nde "Addan Ad Türeten Ek" madde başı ile tanımlanmıştır.)

³⁶⁴ Bu ekler konusunda referans alınan ana kaynak için bk. Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*.

³⁶⁵ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.36.

evelce (21.31)

ğavurca (40.27)

2.1.2.1.1.2. +cĀz (<cAğIz)

+CA ekinin +ok pekiştirme ekiyle genişletilmesi sonucu ortaya çıkan +cAk ekine pekiştirme görevli +Az > +Iz ekinin eklenmesiyle oluşmuştur.³⁶⁶ YYA'da hece kaynaşması sonucunda +cĀz şekline dönüşür. Küçültme, sevgi ve acıma ifade eden isimler türetir.

evcāzıma "evceğizime"(15.87)

sōracāzıma "sonracağızıma"(18.20)

anacāzım "anacağızım"(17.31)

2.1.2.1.1.3. +cI⁴

Meslek, uğraş, görev, ilgililik ve alışkanlık isimleri yapar.³⁶⁷ YYA'da sıkça kullanılan bir ektir.

ormancı (1.119)

çalğıcı (12.225)

yövmiyeci (17.229)

demirci (21.128)

davulcu (28.18)

yolcu (9.189)

üzümcü (20.79)

gözcü (27.140)

orağcı (32.241)

kırığcı (35.90)

nöbetçi (39.45)

işçi (1.114)

toPçu (5.28)

yalançı (26.2)

dediğoducu (15.20)

³⁶⁶ age., s.41.

³⁶⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, ss.41-42.

2.1.2.1.1.4. +cI⁴K

İsimlerden küçültme fonksiyonu ile daha çok sıfat özelliğinde küçültme isimleri türetir. YYA'da sıkça kullanılır ve genellikle ekin son sesinde yarı ötümsüzleşme gerçekleşir.

yımışacıK (17.131)	ufacıK (25.378)
domuzcuK (25.467)	biraSÇık (2.21)
alçaçıK (11.81)	yılanÇıK (11.143)
domuŞcuK (25.466)	kısaÇıK (12.150)
kadancıK (13.64)	tenecik (26.307)
gelinciK (4.100)	cinciK " <i>cincik, cin fikirli</i> "(25.36)

2.1.2.1.1.5. +DAş

İsimlerden "eşitlik, ortaklık" bildiren isim ve sıfatlar türetir. YYA'da kalın ünlülerden sora gelen +DAş eklerinin bazılarında /ş/'nin inceltici etkisiyle "deş" biçimi görülebilmektedir.

arkadaş (26.34)	āKadeş (40.48)
ğardeş (23.56)	kardeş (25.76)

2.1.2.1.1.6. +I⁴n

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesindeki araç durumu ekinin kalıplaşması sonucu oluşmuştur. Zarflar türetir.³⁶⁸ YYA'da bu eki içeren örneklerden bazıları şunlardır;

yazın (13.47)	ğışın (16.77)
ilkin (17.8)	kışın (27.64)

³⁶⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.48.

2.1.2.1.1.7. +IAmA (+IA-mA)

İsimden fiil türeten +IA- ekiyle fiilden isim türeten -mA ekinin kaynaşmasından oluşmuştur³⁶⁹. YYA'da hastalık isimleri, yemek isimleri vb. isimler yapmasının yanında zarf görevli bazı türetmelerde de görülür.

ballama "bir elma hastalığı"(27.44)

kireşleme "bir kemik hastalığı"(9.133)

örtleme "bir göz hastalığı"(25.44)

tekerleme "gelişigüzel"(11.7)

gözleme "bir yemek"(15.73)

tekerleme "basmakalıp söz"(21.127)

2.1.2.1.1.8. +II⁴, +nI⁴

Türkçedeki en işlek eklerden birisidir. Çoğunlukla bir şeyin mevcudiyetini bildirir.³⁷⁰ Sıfat vazifesiyle de sıkça rastlanılmıştır. Bu ek /-m/ ve /-n/ ile biten isimlerin tabanlarına eklendiğinde benzeşme gerçekleşir ve /-nI/ şekli ortaya çıkar.³⁷¹

ğıymaTlı (9.100)

yaşlı (11.36)

rahmetli (13.110)

cevizli (17.96)

boylu (25.251)

ğaPalı (11.12)

yāmırlı (27.16)

temelli (15.58)

yerli (22.5)

mazotlu (27.149)

³⁶⁹ age., ss. 50-51.

³⁷⁰ Kerime Üstünova ve Öznur Horoz " {-II} ve {-sIz} ekleri zaman zaman aynı sözcüklere gelerek birbirlerini temel anlamda olan bulunan/ olmayan / bulunmayan anlamlarını karşılarsalar bile her zaman bu özelliği göstermemeleri, eklerin farklı sıklıkta kullanılmaları, aynı sözcüklerde, aynı kalıplarda buluşmaları, adlar için olumluluk-olumsuzluğun söz konusu olmaması {-II} ekine olumluluk {-sIz} ekine olumsuzluk dememizi engellemektedir." diyerek {-II} ekinin olumluluk eki olarak adlandırılmaması gerektiğini belirtmiştir. bk. Kerime Üstünova, Öznur Horoz, "{-sIz}, {-II} Ekinin Olumsuzu mu?", Eskişehir: Sosyal Bilimler Dergisi, Osmangazi Üniversitesi Yayınları, S 1, 2001, s. 124.

³⁷¹ Akar, age., s. 61.

köwlü (29.23)	sütlü (32.62)
cannı " <i>canlı</i> "(32.212)	nışannı " <i>nışanlı</i> "(1.97)
namnı " <i>namlı</i> "(4.102)	cinni " <i>cinli</i> "(25.36)
önemni " <i>önemli</i> "(37.15)	altınnı " <i>altınlı</i> "(9.88)

2.1.2.1.1.9. +H⁴ .. +H⁴

Eski Türkçe döneminde de sıkça kullanılan bu ek birliktelik ifade eder.³⁷² YYA'daki kullanımlarından bazıları şunlardır;

davullu düdüklü (16.4)
çalğılı çayırgılı " <i>çalğılı türkülü</i> " (18.23)
davullu zurnalı (34.18)

2.1.2.1.1.10. +H⁴k

Çoğunlukla isimlerden ve sıfatlardan isimler türeten işle bir ektir. Asıl işlevi eklendiği kelimeye "tahsis" anlamı vermek olsa da çok işlevlidir.³⁷³ YYA'da genellikle ekin son sesinde yarı ötümsüzleşme gerçekleşir ve son sesinde /n/ bulunan bir kelimeye eklendiğinde ekin ilk sesindeki /l/ sesi benzeşme sebebiyle /n/'ye dönüşebilir.

YYA'daki başlıca işlevleri şöyledir:

"Tahsis", "Bir şey için" anlamı katma:

ğışlıK (9.189)	elbiselik (kumaş) (11.28)
yazlık (9.189)	salatalık (3.32)

"Bir şeyin toplu halde bulunduğu mekan" anlamı katma:

mezarlık (11.113)	samannık (14.17)
şehitlik (14.32)	çiflik (1.145)

³⁷² Ergin, age., s. 163.

³⁷³ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.55.

"Bir nesnenin doğadaki bolluğu, bol bulunduğu yer" anlamı katma:

āşlıK "ağaçlık"(26.232) zeytinnik "zeytinlik"(2.42)

Tahsis, bulunma işleviyle ülke, ilçe, şehir vb. isimleri yapma:

gemlik "gemi+lik" (4.77) gemmiK "gemi+lik"(5.6)

Meslek ve uğraşı alanı adı türetme:

ebelik (39.49) balıKçılıK (5.43)

ğaçakçılık (1.140) öretmenniK (32.91)

Adlara ve sıfatlara gelerek onları genelleştirme:

çoÇuKluK (14.11) faKırlıK "fakirlik"(9.108)

kıtlıK (12.95) iyilik (12.137)

Zaman gösteren adlara gelip "o zaman süresi içine giren" anlamı katma:

aylıK (maaş) (15.118) yıllıK (maaş) (15.118)

Eşya ismi oluşturma:

gelinniK "gelinlik"(22.15) cibinnik "cibinlik"(7.37)

çaydannıK "çaydanlık" (7.51)

Akrabalık isimleriyle yerine geçme ifade eden isimler türetme:

analık "üvey anne"(18.16)

Miktar ve ölçü bildiren isimler türetme:

oKkalıK (25.446)

2.1.2.1.1.11. +(I⁴)ncI⁴

Sayı isimlerinden sıra sayı sıfatları türetir. Oldukça işlektir.³⁷⁴

birinci (29.23) ikinci (32.90)

üçüncü (36.60) dördüncü (41.48)

³⁷⁴ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.61.

2.1.2.1.1.12. +sAl

Aitlik ve nispet bildirme görevini taşıyan ektir. YYA'da yazı dilinden devşirilmiş bir kelimedede bu eke rastlanmıştır.

yöresel (7.25)

2.1.2.1.1.13. +sI⁴z

İsimden çoğu zaman "yokluk, eksiklik" bildiren sıfatlar türeten bir ektir³⁷⁵. Bu ek YYA'da da oldukça işlektir. Son sesinde -s/ > -[S] değişimi görülebilir.

cevaPsız (6.141)

yardımcısız (31.58)

zerdesiz (7.96)

bakımsız (9.116)

söSsüz (26.249)

duSsuS "tuzsuz" (9.114)

parasıS (23.25)

huysuS (25.3)

2.1.2.1.1.14. +sI⁴zI⁴k

+sIz/ +sUz ekiyle +Iik/ +IUk soyut isim türetme ekinin birleşmesiyle oluşur. İsimden yokluk görevinde soyut isimler türetir. YYA'da tek bir kelimedede rastlanmıştır.

yoŞsuzluŞ "yoksulluk" (15.189)

³⁷⁵ Kerime Üstünova ve Öznur Horoz “ {-II} ve {-sIz} ekleri zaman zaman aynı sözcüklere gelerek birbirlerini temel anlamda olan bulunan/ olmayan / bulunmayan anlamlarını karşılarsalar bile her zaman bu özelliği göstermemeleri, eklerin farklı sıklıkta kullanılmaları, aynı sözcüklerde, aynı kalıplarda buluşmaları, adlar için olumluluk-olumsuzluğun söz konusu olmaması {-II} ekine olumluluk {-sIz} ekine olumsuzluk dememizi engellemektedir.” diyerek {-sIz} ekinin olumsuzluk eki olarak adlandırılmaması gerektiğini belirtmiştir. bk. Üstünova, Horoz, "{-sIz}, {-II} Ekinin Olumsuzu mu?", s. 124.

2.1.2.1.1.15. +(ş)Ar

Ünlüyle biten sayı isimlerinden üleştirme sıfatları yapar.³⁷⁶ YYA'da yaygındır.

birer (20.36)	ikişer (36.63)
beşer (36.67)	onar (7.29)

2.1.2.1.1.16. +(I⁴)t

İsimden sıfat türeten işlek olmayan bir ektir.³⁷⁷ YYA'da tek bir örnekte tespit edilmiştir.

yaşıT (9.48)

2.1.2.1.2. Fiilden İsim Türetme Ekleri

İsimden isim türeten eklerde olduğu gibi fiilden isim türeten ekler de ya fiil kök ve gövdelerine yahut isim kök ve gövdelerinden oluşturulmuş fiil gövdelerine getirilen eklerdir.³⁷⁸

YYA'dan derlenen metinlerde kullanılan fiilden isim türetme eklerinin başlıcaları aşağıda listelenmiştir.

2.1.2.1.2.1. -Ak

Fiillerden isimler ve sıfatlar türeten, Türkçede işlek kullanılan bir ektir.³⁷⁹ Ek sonunda sıklıkla yarı ötümsüzleşme meydana gelir. YYA'da aşağıdaki işlevlerde kullanılmıştır:

Bir alışkanlığı, bir duyguyu veya fiilin bildirdiği işi bolca yapanı bildiren sıfatlar yapma:

kaççaK (19.56)	ğuraK (<< kurgak < kırı-) (17.145)
----------------	------------------------------------

³⁷⁶ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.65.

³⁷⁷ a.g.e, s.66.

³⁷⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.67.

³⁷⁹ a.g.e, s.71.

parlak (21.192)

sulaK (22.40)

Bir işin yapıldığı yeri gösteren isimler türetme:

duraK (12.212)

Araç-gereç isimleri türetme:

bıçaK (13.353)

oraK (25.16)

turaK (33.66)

tekerlek (4.36)

yataK (5.35)

kaK (9.105)

Somut ve soyut isimler türetme:

dileK (9.53)

2.1.2.1.2.2. -AmAk (-A-mAk)

Fiilden fiil yapan A- ekiyle -mAk mastar ekinin kaynaşması sonucu ortaya çıkmıştır. Derlenen metinlerde bu ek tek bir kelimedede mevcuttur:

kaamak (35.109)

2.1.2.1.2.3. -AnAk

Çoğunlukla tek heceli kelimelere eklenir ve "eskiden beri devam etme, bir özelliği bünyesinde bulundurma" anlamı taşıyan isimler türetir.³⁸⁰

gelenek (31.59)

görenek (18.62)

³⁸⁰ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.74.

2.1.2.1.2.4. -ç

Dönüştü fiil gövdelerinde isimler yapar.³⁸¹ Kimi araştırmacılar ekin "-nç" şeklinde olduğunu söylese de Korkmaz; ek, dönüştü fiiller üzerine geliyorsa "-nç" değil "-ç" şeklinde olmalıdır görüşünü belirtir.

inanç (< ma*-n-ç) (25.52)

2.1.2.1.2.5. -GAn

Alışkanlık yahut huy belirten sıfatlar türetmede kullanılır. YYA'da "-kAn" biçimini almaz, üzerine geldiği kelimenin son ses durumu ne olursa olsun "-ğAn" şeklindedir.

unuTğan (11.78)

ısırgan (18.57)

çalışğan (12.135)

2.1.2.1.2.6. -gI⁴

Tek heceli fiil kökleriyle farklı çatı eklerini almış fiil gövdelerinden isimler türetir. Çok işlevli bir ektir. Ekin ilk sesi eklendiği yapının son sesine göre ötümlü yahut ötümsüz bir biçim alır.

Araç gereç ismi türetme:

süğü (13.88)

sürgü (18.124)

çalğı (23.14)

askı (26.320)

bıçkı (17.144)

sargı (2.66)

Somut isimler türetme:

içki (29.19)

bitki (4.78)

büzgü (32.80)

çizgi (36.55)

çıyırğı (23.14)

³⁸¹ a.g.e, s.76.

Soyut isimler türetme:

bilgi (25.57)

tepki (4.107)

ilgi (6.8)

2.1.2.1.2.7. -GI⁴n

Çoğunlukla tek heceli ve bazen iki heceli fiil köklerinden pekiştirilmiş anlamlı sıfatlar türetir. YYA'da, üzerine eklendiği yapının son sesi ötümlü de olsa ötümsüz de olsa /g/,/ğ/'li kullanım görülür. Bir örnekte de yarı ötümsüzleşme gerçekleşmiştir.

uyğun (1.205)

tuTğun (10.57)

yetişgin (17.81)

görgün (9.106)

Bu ekle türetilen sıfatlardan kimisi kalıplaşarak isimleşir.

yangın (13.264)

sürgün (16.194)

2.1.2.1.2.8. -GAç

Fiillerden alet isimleri yapar. YYA'da bir örnekte tespit edilmiştir.

pişirgeç (13.337)

2.1.2.1.2.9. -I⁴

Eski Türkçede fiilden isim yapan (I)g / (U)g eki gelişme sürecinde eriyip kaybolunca bu ekteki bağlantı sesleri ekin yerine geçmiştir. Fiilin gösterdiği işin çıktısı veya ürünü olmayı belirten isimler ve sıfatlar türetir.³⁸²

Somut isimler türetme:

tağı "<<tağ-ıg">>(32.29)

kapı "<<kap-ıg">>(1.69)

³⁸² Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.82.

dōu "<<toğ-ıg'"(26.90) ölçü "<<ölç-üg'"(16.92)
sayı "<<say-ıg'"(4.49) yazı "<<yaz-ıg'"(18.7)
komşu "<<konış-ıg'"(41.70)

Soyut isimler türetme:

arı "<<ağır-ıg'" (25.438) Koyu "<<koy-uğ'"(35.39)

Sıfatlar türetme:

ayrı "<<adır-uğ'" (17.55) dolu "<<tol-ıg'" (8.90)
eKşi "<<ekşi-g'" (27.40) kuru "<<kur-ıg'" (39.39)
sıkı "<<sık-ıg'"(8.10) acı "<<açı-g'"(12.92)

2.1.2.1.2.10. -(y)I⁴cI⁴

İşlek ve çok işlevli bir ektir. Hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelerek isim ve sıfatlar türetir.³⁸³ YYA'daki işlevleri şu şekildedir;

Meslek veya uğraşı ismi yapma:

görücü (16.29) gelin_alıcı (19.7)

"O işi yapma etkisi gösteren" anlamında sıfatlar türetme:

koruyucu (34.15)

Fiilin gösterdiği işi bir nitelik olarak taşıyan sıfatlar türetme:

yırtıcı (11.108)

2.1.2.1.2.11. -(I⁴)k

Fiilin bildirdiği harekete maruz kalan, o hareketten doğan ve hareketi yapan nesne isimleri türetir.³⁸⁴ Ek sonunda sıklıkla yarı ötümsüzleşme meydana gelir.

³⁸³ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.83.

ğırık (18.131)	çıkık (22.57)
delik (27.30)	artık (2.2)
sõük (27.130)	açık (2.40)

2.1.2.1.2.12. -m, -(I⁴)m

Hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelerek isimler türetir. Başlıca fonksiyonu fiille ilgili bir hal, durum ve iş ifade etmektir. O işten doğan, o işle alakalı varlık, eşya, alet vb. isimleri de yapar.³⁸⁵

geçim (36.82)	giyim (38.62)
taçım (7.46)	dönüm (12.172)
dõum (18.72)	durum (20.15)

2.1.2.1.2.13. -(I)n , -n

Bu ekin yaptığı isimler fiilin gösterdiği hareketi yapanı veya bu harekete maruz kanalı ifade eder.³⁸⁶ YYA'da tespit edilen örnekleri şunlardır:

ekin (14.15)	tütün (18.103)
bütün (20.73)	gelin (21.15)

2.1.2.1.2.14. -mAca (-mA+cA)

-mA fiilden isim türetme eki ile +cA isimden isim türetme ekinin birleşiminden oluşmuş birleşik bir ektir.³⁸⁷ YYA'da çoğunlukla çocuk oyunu isimleri yapmakla beraber bir örnekte de hastalık adı yapma göreviyle kullanılmıştır.

ğale devirmece "*çocuk oyunu*"(1.200)

tâpmece "*çocuk oyunu*"(2.33)

³⁸⁴ Ergin, age., s.188.

³⁸⁵ a. yer

³⁸⁶ Ergin, age., ss.188-189.

³⁸⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.93.

koşturmaca "çocuk oyunu"(4.36)

bulmaca "çocuk oyunu"(4.45)

bilmece "çocuk oyunu"(11.81)

mendil kaPmaca "çocuk oyunu"(13.70)

eşşek çekmece "çocuk oyunu"(23.106)

ara kesmece "çocuk oyunu"(23.108)

göT_eşmece "çocuk oyunu"(36.35)

bōmaca "hastalık adı"(18.131)

2.1.2.1.2.15. -mAç / -bAç (<-mAçA)

Çocuk oyunu isimlerinde -mAçA > -mAç / -bAç değişimi ile ortaya çıkmıştır. YYA'da tespit edildiği iki örnek şunlardır:

kovalammaç (5.21)

saçlambaç (20.41)

2.1.2.1.2.16. -mAç < mA aş

Yemek isimleri türeten bir ektir. Türettiği isimlerin yapılarına bakıldığında -mAç < mA aş gelişmesi anlaşılmaktadır. YYA'da iki yemek isminde görülmüştür.

bazlamaç (25.133)

bulamaç (25.314)

2.1.2.1.2.17. -mAn

Çok işlek olmayan bir ektir. Çeşitli fiillerden isim ve sıfat olarak kullanılan türetimler yapmıştır. "Abartma" ve "süreklilik" işlevi taşır.³⁸⁸

³⁸⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.97.

d̄ermen (40.24)

ķocaman (25.34)

Türkçeleştirme çalışmalarında "bir işi yapan" anlamında isimler de türetilmiştir. Bu isimlerden birisi ile derlenen metinlerde karşılaşılmıştır ki bu da yazı dilinin etkisinin sonucudur.

öretmen (32.91)

2.1.2.1.2.18. -MI⁴k

YYA'da "artıklık", "küçüklük" ve "parça" anlamlı isimlerle, hastalık isimleri türetmiş olan fiilden isim türetme ekidir.³⁸⁹ Ekin son sesinde yarı ötümsüzleşme görülebilir.

ēşimik (33.40)

kesmik (30.24)

ķızamıķ (35.82)

2.1.2.1.2.19. -mUr

Geçişsiz tek heceli fiillerden isim türetir.³⁹⁰ Hem yazı dilinde hem de YYA'da işlek bir ek değildir.

kömür (1.141)

yāmur (10.22)

2.1.2.1.2.20. -tI⁴ , -(I⁴)ntı

Yazı dilinde -/n/- ve +/r/- ekli fiil gövdelerine gelerek somut ve soyut isimler yapar.YYA'da yalnızca-/n/-'li yapılara gelmiştir.

ğazıntı (1.16)

sıķıntı (12.97)

ķaşınTı (20.4)

yıķıntı (21.259)

üzüntü (13.207)

³⁸⁹ age., s.99.

³⁹⁰ Korkmaz , *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.101.

2.1.2.1.2.21. -sAk < -sA-k < -Ig+sA-k

Az sayıda örnek vermiş, isim ve sıfatlar türeten ölü bir ek durumundadır.³⁹¹ YYA'da tek bir örnekte görülmüştür.

tümsek (<<tüm-se-k)

2.1.2.1.2.22. -sI⁴ < -sI⁴k (-g)

Hem yazı dilinde hem de YYA'da az sayıda örnekte görülen, işlek olmayan, sıfat ve isimler türeten bir ektir.

yassı (13.271)

yatsı (25.21)

2.1.2.1.2.23. -(I⁴)ş, -ş

Fiil kök ve gövdelerinden "bir işin sonucu veya ürünü olan" isimler meydana getirir.

bāış (11.25)

alKış (29.21)

güreş (41.64)

savaş (39.47)

-(y)Iş / -(y)Uş şeklinden kalıplaşarak kalıcı isimlere dönüşen örnekler de vardır:

annayış (6.19)

yürüyüş (32.116)

2.1.2.1.2.24. -t, -(I⁴)t

Fiillerden isim ve bazen de sıfatlar türeten bir ektir.³⁹² Hem yazı dilinde hem de YYA'da işlek değildir.

yuvurT (33.50)

³⁹¹ age., s.105.

³⁹² age., s. 107.

2.1.2.1.2.25. -v, (-A)v

Aslen Oğuz-Türkmen Lehçelerinde bulunmayan bu ek dil devrimiyle beraber Kıpçak Lehçeleri'nden alınarak kullanılmıştır. YYA'daki bu tip bir örnek de yazı dilinden bulaşarak ortaya çıkmıştır.

görev (38.17)

2.1.2.2. FİİL TÜRETME EKLERİ

2.1.2.2.1. İsimden Fiil Türetme Ekleri

İsim kök ve gövdelerinden fiil türetmek için kullanılan eklerdir.³⁹³ Bunlar³⁹⁴ nispetçe daha az sayıdadırlar.³⁹⁵

2.1.2.2.1.1. +A-

Çoğunlukla tek heceli isim köklerinden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller türetir.³⁹⁶ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır;

dene- "deñ+e-" (26.324)

benze- "beniz+e-" (18.33)

oyna- "oyun+a-" (13.45)

kana "kan+a-" (30.6)

gevşe- "geviş+e-" (12.218)

yaşa- "yaş+a-" (20.15)

2.1.2.2.1.2. +(A)l-

"Olma" bildiren fiiller türetir.³⁹⁷ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır;

küçül- "kiçi+l-" (11.44)

düzel- (35.88)

azal- (29.51)

çoğal- (27.54)

³⁹³ Ergin, age., s.122.

³⁹⁴ Bu tür eklerin tanımlanması, sınıflandırılması ve örneklendirilmesi için yararlandığımız başlıca kaynaklar için bk. Banguoğlu, age.; Ergin, age.; Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*.

³⁹⁵ Banguoğlu, age., s.204.

³⁹⁶ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 111.

³⁹⁷ age., s. 116.

2.1.2.2.1.3. +(A)r-

Birtakım sıfatlara ve renk isimlerine gelerek onlara "olma" anlamı katan ve "er-" fiilinin birleştiği kelimelerle kaynaşarak ekleşmesinden doğan bir ektir.³⁹⁸ YYA'da renk adlarından sonra kullanılmıştır.

sarar- (1.192)

kızır- (13.307)

2.1.2.2.1.4. +dA-

YYA'da tek heceli ses yansımali bir ismin ardından gelerek kelimeye "etmek" anlamı katmıştır.

kıyırdA- (21.235)

2.1.2.2.1.5. +I⁴-

Birtakım eski türetmelerde gözüken geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir. YYA ve yazı dili için ölü ek kategorisindedir. Hatta bazı örneklerde ek kökle kaynaşarak ayrılmaz biçime gelmiştir.³⁹⁹

taşı- (13.21)

çürü- (25.108)

koru- (25.107)

ķuru- (25.305)

2.1.2.2.1.6. +(I⁴)k-

Eski Türkçeden beri oluş bildiren bir ektir.⁴⁰⁰ YYA'da tek bir örnekte tespit edilmiştir.

çıķ- "<<taş+Ik-" (11.62)

³⁹⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 113.

³⁹⁹ age., s. 111.

⁴⁰⁰ age., s. 115.

2.1.2.2.1.7. +(I⁴)r-

Ses yansıtan birtakım tek heceli köklerden "yapma" bildiren fiiller türetir.⁴⁰¹ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır;

çāīr- (35.13)

bāīr- (4.33)

ısır- (13.305)

2.1.2.2.1.8. +(I)rgA-

Az sayıda kelime türeten bir ektir ve YYA'da tek bir örnekte tespit edilmiştir.

esirge- (9.144)

2.1.2.2.1.9. +LA-

Eski Türkçeden beri birçok Türk lehçesindeki en işlek eklerden biridir.⁴⁰² Verimli ve anlamca geniş yelpazede türetmeler yapar. YYA'da /m/ ve /n/ ünsüzleriyle biten isimlerin ardından geldiğinde bu ekin ilk ünsüzü benzeşme sebebiyle /n/ ünsüzüne dönüşebilir.

başla- "baş+la-" (20.49)

demne- "dem+le->dem+ne-"(32.108)

patla- "pat+la-" (5.39)

hatırla- "hatır+la-"(8.57)

yolla- "yol+la-" (13.87)

parçala- "parça+la-"(12.220)

2.1.2.2.1.10. +rA-

Eski Türkçede az sayıda örnek vermiş olup çoğunlukla tek heceli ses yansımali kelimelerden bazı hareketleri karşılayan fiiller türetir.⁴⁰³ YYA'da tespit edilen örnekleri aşağıdadır;

ķavra- (4.73)

titre- (27.126)

⁴⁰¹ age., s. 120.

⁴⁰² Geniş bilgi için bk. Hatice Şahin, "+IA Türetme Ekinin İşlevlerine Dair Gözlemler", *Bursa: UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 6, S 8, 2005, ss. 85-93.

⁴⁰³ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 121.

2.1.2.2.2. Fiilden Fiil Türetme Ekleri ⁴⁰⁴

2.1.2.2.2.1. -AIA-

Bu ek, fiilin işaret ettiği işi küçük aralıklarla yineleme işlevi taşır.⁴⁰⁵ YYA'daki örnekleri aşağıdadır:

kovala- (12.163)

serpele- (25.308)

silkele- (25.92)

Bu ekin geldiği bazı kelimelerdeki birtakım ünlü ya da ünsüz düşmeleri nedeniyle, ilgili fiilin "-IA-" ekiyle kurulmuş olduğu yanlış yargısı oluşabilmektedir.

ırğala- (18.124)⁴⁰⁶

çalğala- (8.110)⁴⁰⁷

2.1.2.2.2.2. -k- / -(I⁴)k-

Tek heceli fiil köklerine eklenerek, onlardan anlamı kuvvetlendirilmiş "olma" filleri oluşturulmasını sağlar.⁴⁰⁸ YYA'da tespit edilen örnekleri aşağıdadır:

kırk- "kır-k-" (32.15)

korğ- "kırı-k > kırk-" (39.70)

sil- "sil-k-" (40.38)

2.1.2.2.2.3. -p-

Hem yazı dilinde hem de YYA'da yalnızca iki kelimedede görülür. Pekiştirme eki olarak kabul edilen bir fiil türetme ekidir.⁴⁰⁹

kırp- (3.18)

serp- (16.94)

⁴⁰⁴ Bu tür eklerin tanımlanması, sınıflandırılması ve örneklendirilmesi için yararlandığımız başlıca kaynaklar için bk. Banguoğlu, age.; Ergin, age.; Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*.

⁴⁰⁵ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 125.

⁴⁰⁶ Banguoğlu, age., s.278; Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 126.

⁴⁰⁷ Banguoğlu, age., s.278.

⁴⁰⁸ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s. 127.

⁴⁰⁹ age., s. 131.

2.2. GÖREV VE ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ

Görev ve anlam bakımından kelime çeşitleri⁴¹⁰ bu çalışmada; isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar, edatlar ve fiiller ana başlıkları altında incelenerek derlenen metinlerden örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.1. İSİMLER

Bu çalışmada işletme ve türetme ekleri ana başlıkları altında isim işletimi ve isim türetimi konuları ele alındığı için tekrara gidilmeyerek bu başlığın içeriğinde konular tekrar işlenmemiş yalnızca ilgili başlıklara atıfta bulunulmuştur.

2.2.1.1. İsim İşletimi

2.2.1.1.1. Çokluk Eki

(bk. 2.1.1.1.1.)

2.2.1.1.2. İyelik Ekleri

(bk. 2.1.1.1.2.)

2.2.1.1.3. Durum Ekleri

(bk. 2.1.1.1.3.)

2.2.1.1.4. İsim Tamlaması

(bk. 2.1.1.1.6.)

2.2.1.2. İsim Türetimi

2.2.1.2.1. İsimden İsim Türetme Ekleri

(bk. 2.1.2.1.1.)

2.2.1.2.2. Fiilden İsim Türetme Ekleri

(bk. 2.1.2.1.2.)

---

⁴¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bk. Ergin, age.; Banguoğlu, age.; Haydar Ediskun, age.; Tahir Necat Gencan, age., Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*; H. İbrahim Delice, *Sözcük Türleri*, Sivas: Asitan Yayınevi, 2008.

2.2.2. SIFATLAR

İsimlerden önce gelip onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren ya da onları farklı yönlerden belirten sözlere sıfat denir.⁴¹¹ YYA'da kullanılan sıfatların genel durumu aşağıda incelenmiştir.

2.2.2.1. Niteleme Sıfatları

Canlı cansız varlıkların renk, şekil, koku, tat, huy, alışkanlık, yetenek, mesafe gibi çeşitli iç ve dış özelliklerini bildiren sıfatlar niteleme sıfatlarıdır.⁴¹² YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

beyaz entāri giydirillēdi (33.5)

uzun masal bilmem (19.46)

kötlük yaPdı kötü karıydı (31.87)

kiremet şekeri yapardı şebet yapālādı sıcaK su sālādı geçēdi gidēdi (8.125)

bābānnesi bunun annayışlı kadındı (26.276)

bi yere böle ufaK daş dikēdik böyük daş alıdıK böle atadıK (6.15)

2.2.2.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri; sayı soru, belirsizlik veya işaret yoluyla açıklayan sıfatlara denir.⁴¹³ YYA'da son derece sık kullanılırlar.

2.2.2.2.1. İşaret Sıfatları

Önüne geldikleri ismi işaret yoluyla belirten sıfatlara denir.⁴¹⁴ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

yonannā gelmiş birden bu köwü yaKmış (9.123)

bu dāda o zaman odun selbes odun kesiyûlar (12.179)

babam şu bayırdan yukarı çıkākan yetişmişlē (28.86)

⁴¹¹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.333.

⁴¹² age., s. 361.

⁴¹³ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.385.

⁴¹⁴ Banguoğlu, age., s.351.

benim ğevim kayfelān yanında hā şu kayfelān hizāsında (32.8)

erciovaya gitmiş o aħşam (39.69)

o adamlar yerleşmişlē oraya (1.34)

biS yerlerde yatdıı gece (7.167)

pinet dēriz böle eKmeKleri yuvarlayıP yuvarlayıP u gözlere gördüK (17.104)

2.2.2.2.2. Sayı Sıfatları

İsimleri sayı yönünden belirten sıfatlara denir.⁴¹⁵ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

2.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

İsimlerin sayısını bildiren sıfatlara denir. YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

āzını bi sāt beklēriz (17.128)

hıdrelleze bir hafda varkān iki dāne ğız çıkārdı evlēden (21.64)

iki ğün sürēdi (22.12)

bi öreTmen vardı üç sınıf vardı (1.6)

beş kişi bu cāmidelermiş (14.33)

ben erzuruma on sefer giTdim (26.387)

2.2.2.2.2.2. Sıralama Sayı Sıfatları

İsimlerin sıralarını belirten sıfatlara denir.⁴¹⁶ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

gelinimin ğızı ikinci sınıfa gidiyo (32.90)

üçüncü kardeş de kıllı baraKmış (25.138)

hıdrellez aħşamı altıncı ğün herkes gider (7.73)

⁴¹⁵ Banguoğlu, age., s.351.

⁴¹⁶ age., s.354.

büyük kızım dördüncü kat almış (15.17)

birinci gün ikinci gün üçüncü gün sabālara ğadan eylenirdi köwlü (29.23)

2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Sayıları bölüştürme yoluyla belirten sıfatlardır.⁴¹⁷ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

olan tarafının akrabaları birer tavığ verilēdi (32.212)

her eve birer ikişer toPaÇ ğoyarlardı birer ıaşığ ikişer ıaşığ (11.92)

beşer lira onar lira herkez gelinden başlar sıralan herkez para verir (7.29)

herkezden birer kuzu alıllardı (10.45)

2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

Belirttikleri isimlerin sayısını kesir yoluyla gösteren sıfatlardır.⁴¹⁸ YYA'da tek bir örnekte tespit edilmiştir.

binde bir olur öle (35.27)

2.2.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları

Varlık ve nesnelerin sayılarını, miktarlarını yer ve özelliklerini kesin olarak değil de kabataslak ve belirsiz bir biçimde bildiren sıfatlardır.⁴¹⁹ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

filanca gün yarış var (39.118)

bāzı yerlē camış derlē mandaya (26.183)

böle bikaç hāne vırmış heral yeni gelme (32.266)

benim biçoK hātıram vā (5.29)

⁴¹⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.391.

⁴¹⁸ age., s.392.

⁴¹⁹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.395.

her yemeyi yapādım (9.60)

kimi yēde dana dellē (10.59)

o zamannar cenāzen_öldü zaman bütün köw yas tutardı (11.84)

2.2.2.2.4. Soru Sıfatları

Varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır.⁴²⁰ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

kaç yaşında görünüyum (15.4)

hangı odaya girem (31.155)

ne zaman vercen (15.167)

kaç kilo alÇen (26.336)

2.2.3. ZAMİRLER

İsimlerin yerini tutan kişileri ve nesnelere temsil ve işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir.⁴²¹ YYA'daki zamirler yazı dilinden bir takım ses değişimleri yönünden ayrılırlar.

2.2.3.1. Şahıs Zamirleri

Varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi isimlerinin yerine geçen zamirlerdir.⁴²² YYA'da, birtakım fonetik değişiklikler hariç yazı dilindekiyle benzer şekilde kullanılırlar. Aşağıdaki şahıs zamirleri tablosunda yalnızca YYA'dan derlenen metinlerde rastlanan şahıs zamiri çekimlerine yer verilmiştir. Şahıs zamirlerinin eşitlik durumuna girmiş biçimlerine derlenen metinlerde rastlanmadığından tabloda bu kategori gösterilmemiştir. Birtakım şahıs zamiri çekimlerinin ve onların alomorflarının tabloda yer almıyor olması bu yapıların YYA'da mevcut olmadıkları anlamına gelmemektedir. Söz konusu yapıların kullanımınları ortaya çıkaracak metin bağlamı sağlanamamış olabilir.

⁴²⁰ Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, s.393.

⁴²¹ age., s.399.

⁴²² age., s.405.

	TEKLİK			ÇOKLUK		
	1. ŞAHIS	2. ŞAHIS	3. ŞAHIS	1. ŞAHIS	2. ŞAHIS	3. ŞAHIS
YALIN	ben+Ø (1.5)	sen+Ø (11.150)	o+Ø (13.85) u+Ø (16.28)	biz+Ø (17.95)	siz+Ø (27.34)	onnar+Ø (4.108) onnā+Ø (11.115) unnar+Ø (12.58) unnā+Ø (16.157)
BELİRTME	beni (27.135)	seni (4.65)	onu (7.71) unu (13.6)	bizi (26.306)	sizi (31.86)	onnarı (35.73) unnarı (17.150)
YÖNELME	bana (3.2)	sana (4.49)	ona (9.79) una (16.119)	bize (18.54)	size (31.73)	onnara (1.147) unnara (30.42)
BULUNMA	bende (22.59)	sende (15.173)	onda (28.44)	bizde (26.302)	sizde (21.63)	Derlenen Metinlerde Rastlanmamıştır.
AYRILMA	benden (26.387)	senden (35.121)	Derlenen Metinlerde Rastlanmamıştır.	bizden (9.158)	sizden (38.45)	onnardan (29.32) onnādan (4.112) unnādan (26.368)

Tablo 12: Şahıs Zamirleri

Kimi zaman çokluk zamirlerinden sonra "+lAr" çokluk ekinin geldiği görülebilir. Bu durum anlam kuvvetlendirme ile alakalıdır ve saygı, tevazu gibi unsurları ifade etmek için kullanılır.

onnar çevirmesini biliyolādı ūindi bizler ōle çeviremiyûS (13.343)

çoÇuKluKdan beri bizlerde hayvan var (14.11)

allah bizlere izin versin İūallah (13.413)

kepek falan yok kün iūTe vā ama bizlē nirde bulceS (32.188)

2.2.3.2. İūaret Zamirleri

İsmin yerini iūaret yoluyla alan zamirlere iūaret zamirleri denir.⁴²³ YYA'da görülen örneklerinden bazıları ūunlardır:

bu

bi āfaTdı bu (17.256)

ben bunu kūrandan kendim de dinnedim (25.508)

buna biz çarūaf dēris (3.27)

iki tāne iūilmiş bunda (15.2)

reçel vallā çilek ayva hırnab bundan da yapıyoS (35.34)

ramazannarda bunnan vaūıt geūirirdik (4.53)

ūu

tiftil_otu ūu (20.70)

ayāīma tiken baTdı demiū çıkarıvē ūunu demiū (32.271)

sırtına havlu soūādıK ūunnan (2.54)

ūu Karūıīı zeytinniye gör orda baK ūunu (26.96)

ūu sana çay yaPsın (21.161)

⁴²³ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri ūekil Bilgisi*, s.420.

yağala baḲam dedi tut şunu (26.291)

Bunların yanında işaret zamiri “bura” ve söz konusu işaret zamirinin çekim ekli biçimleri sıklıkla “bora” ve türevleri şeklinde kullanılır. “şura” işaret zamirinin yerine “şora” kullanımlarının görüldüğü örnekler de mevcuttur:

boraya “buraya” (18.7)

borayı “burayı” (23.123)

borama “burama” (31.76)

şorda “*şurada*” (21.122)

o/u

en son sararan oTduro (22.46)

tiftilotu bildimizot işTe u da (22.35)

ondan sōra onu güzelcenem sürēsın fırına (25.304)

dıramalılā çoḲoynā unu (25.465)

ōlta deriz biz ona (36.36)

u sōlenti gülüm ben inanmıyım una (39.30)

sekiS tāne yavrı yapıyo bi tānesi cıPlacıḲ unda tūy yoḲdur undan (26.211)

undan sōra niyet toplālādı (11.48)

bunlar/bunnar/bunnā

on yaşlarında bunlar (38.57)

işTe annaTılādı bunları (41.7)

bunlarla yanı bu dōrT temel maddeyle insannar şe yapādı (20.66)

benim duyduḲlarım bunnar (4.8)

şindi bunnarı niye sordunuS (9.70)

bunnara yaşlılıḲ lekesi deriS (25.43)

goyun vādı keçi vādı sīr vādı bunnā vādı (22.34)

bunnādan belkim bi şey cıġar bi oyun vādı (40.67)

senelerdir bunnālan iç içeyiz burda (12.33)

şunnar

satın alma şunnar (15.79)

onlar/onnar/onnā/unnar/unnā

kaFamda kalmadı kısım onnar benim bē (11.56)

mantı açardıK onnarı bişirīdi (3.6)

onnara meseġa her yerde karatāvuK derler biz burunçıralı (4.91)

meyva çeşitleri olaraKdan onnardan dā başka öle bi şeyleri ne vardı (4.83)

māniler yāni o zaman takvimlerin arķasında yazar onları toplallar (36.31)

düzgün koyunnarın yününden oluyo düzgün oluyo onnā (4.118)

elma var kireS incir āçları duT āçları ben onnānan yapıyom be gülüm (28.41)

böle katır denen bi hayvan var meseġa onnālan odun taşırlarmış (13.21)

ekin arpa yılaf unnar ekilirdi (14.15)

köwden para mesēġa būday her neyse unnarı toplālādı (21.10)

āşları şe yapādıK unnara bālādıK (21.34)

avlarda u zaman tavşan vardı keKliK vardı unnarda iki arķadaş gidersin (14.49)

öle oynālādı ama şindi unnā kalKdı (16.68)

böle bulğur ġayaları vādı bulğur çekēdiK unnāda çekēdiK (21.196)

benim unnādan haberim yoK (1.164)

kimisi on lira beş lira gönlünden kōpan veri unnālan gidiP alırlā şeyi (34.49)

2.2.3.3. Soru Zamirleri

Canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlere denir.⁴²⁴ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

u ğuyuya kim evel götürüse u dozdozu soķāsa u kazanıyo (27.33)

ne sorÇanıS sorun hadi (32.103)

nasıdı bilmiyom ķu Şimdi ne diyem (34.61)

onu kim alsın bē (31.137)

2.2.3.4. Belirsizlik Zamirleri

Kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirlere denir.⁴²⁵ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

hepsi yērlı yāni hiĉ yabancı yoĉ (23.7)

bazıları yapā ama bōle hiĉ vallā benim zorum yoĉ (31.67)

unu kimse bilemiyo (39.25)

gündüzzeyin herkez oynar tepişir (36.25)

kimisi salonda yapıyo kimisi imķānı vāsa köwli köwünde yapıyo (5.12)

unnān mezānı bubam filan ĉazıyo (39.38)

hepsimiS faķır dovduĉ (9.108)

2.2.3.5. Dönüşlülük Zamirleri

Şahıs zamirlerinden daha kuvvetli anlamlar taşıyan, onları anlam aĉısından katmerli kılan, pekiştirilmiş türdeki Şahıs zamirlerine dönüşlülük zamiri denir.⁴²⁶ YYA'da görülen örneklerinden bazıları şunlardır:

⁴²⁴ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.441.

⁴²⁵ age., s.433.

⁴²⁶ age., s.414.

kendim çıkam bāli kapayam demiş (17.177)

orta boylu kendisi (25.251)

kendi gözayı delē çıkā (26.323)

kendimiz domatēs biber unnarı ekiyoS (31.32)

ğavurlar öldürmemiş kendileri ecelinen öldüse öldü (35.72)

kendim masal olmuşum be kıSım (11.71)

2.2.4. ZARFLAR

Zarf-fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve ve zarf niteliğindeki kelimelerden önce gelerek onları zaman, yer yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirm, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir.⁴²⁷ YYA'daki zarf⁴²⁸ kullanımlarının bazı ses değişimleri dışında yazı dilinden bir farkı yoktur.

2.2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

Fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirleyen zarflardır. "Nereye", "nerede", "nereden", "nereye doğru" ve "nereye kadar" sorularının yanıtlarını verirler.⁴²⁹

YYA'da tespit edilen yer ve yön zarflarından bazıları şunlardır:

dePrem_ oldu selevaTlan dışarı çıktıK (13.231)

gol böle kaldı gol ne ileri gidiyo ne geri gidiyo (26.295)

kāvelerin yanında gidēken bi irfanın düKkanı va böle aşşāi gidiyu yol (15.28)

içeri girdim içeri girdim de kapıyı açdım (26.81)

dāmaT_ aldı kucēnde yukarı çıkardı (7.37)

ğireP_ örtēlē başına kıbleye dōru otutdurullā (32.169)

doKtorlardan beri gelmiyom (33.90)

⁴²⁷ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.451.

⁴²⁸ Zarflar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Önder Sezer, *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Zarflar ve Zarf Yapımı*, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2006.

⁴²⁹ age., s.498.

2.2.4.2. Zaman Zarfları

Fiillerin bildirdiği hareketi zaman bakımından nitelerler. YYA'da tespit edilen zaman zarflarından bazıları şunlardır:

bu bacāim ārıdı doğtora götdülē āşam (33.91)

gündüz eve gelidiK gece gidēdiK (9.152)

sabāleyin yemeK yiyomuş yımırta mı Ėalmış ne boāzında ölüyo (35.57)

gündüzzeyin herkez oynar tepişir ölenneyin giderler şey çekmē (36.25)

bugün rizā geldi de ekmeim yoğ rizā dedim (15.152)

dün yazdırdım bağam yeni ilaÇ yazdırdım (31.99)

bugün yaPdīmı yarın unuttuyum (13.191)

ertesi gün gine çoğuğ gidiyo (21.110)

bir iki ineK tuTduğ yazın otlatıyo (27.64)

Ėışın da domuz avına gidēlē (34.78)

āskiden daha çoĖ yapılyūdu şindi herkez gelmiyo (13.60)

bi tarafa yenge giderdi eveli şimdi yenge menge yoğ (11.23)

hemen ĖalĖıcılā kesēdi şeyi Ėalmasını (17.18)

önce o telekler seni temizleyodu (9.21)

2.2.4.3. Niteleme ve Durum Zarfları

Fiilleri nitelik, durum ve tavır açısından nitelerler. YYA'da tespit edilen niteleme ve durum zarflarından bazıları şunlardır:

ama o şişēdi böle Ėabarırdı (13.303)

döru dürüs bağdım eyi dedim yā ziyānı yoğ dedim (27.13)

damāt birinin arĖasından Ėapıdan şöle baĖā (32.199)

iÇini ĖeKti mi eKmeK iyi olur (13.365)

unu yatırıkān güzel adamakıllı çekēsini çenesini (25.487)

2.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiillerin anlamın azlık-çokluk açısından ölçüp değerlendirirler. YYA'da tespit edilen azlık-çokluk zarflarından bazıları şunlardır:

tabi gücü yeten fazla yapıyodu (17.62)

ama şindi peK kalmadı (27.39)

huysuS edepsiS epey söylēriz (25.40)

çoK çeKdim ben bundan (31.81)

bıçaKlan da kesersin yāni biraz yaydırısın (13.371)

az okudum_ama senden fazla bilirim (35.121)

u biraz dururdu (13.300)

2.2.4.5. Soru Zarfları

Fiilleri soru yoluyla belirtirler. YYA'da tespit edilen soru zarflarından bazıları şunlardır:

edbe yengē senin dūnūn nasıl oldu (7.56)

şindi bunnarı niye sordunuS (9.70)

nīçin konuşmuyun diyu (13.412)

neden inmiyon (1.47)

2.2.5. EDATLAR

Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içinde yan yana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran kelimelere edat denilmektedir.⁴³⁰ Aşağıda YYA'da bulunan edatlar⁴³¹ incelenmeye çalışıldı.

2.2.5.1. Ünlem Edatları

Duygu ve heyecanları; sevinç, keder, ıstırap, nefret, coşkunluk, hayıflanma vb. ruh hallerini; onaylama, ret, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır.⁴³² Aşağıda ünlem edatları beş grupta incelenerek örneklenmiştir. Bu gruplar; ünlemler, seslenme edatları, gösterme edatları cevap edatları ve sorma edatları şeklindedir.

2.2.5.1.1. Ünlemler

Duygu ve heyecanları ifade için içten koparak gelen edatlarla tabiattaki sesleri taklit eden edatlardır.⁴³³ YYA'daki örnekleri aşağıdaki gibidir;

anī / unī

anī ġī neredesin sen ġī (7.127)

unī nōlmuş (4.106)

bōhō / ūhū / ūvū

bōhō kaç sefe (26.216)

ūvū torunnā bis sürü on tāneyi geçTi (33.17)

çıQTıK cama ki ūhū karşıKı ev yıkıldı (35.77)

⁴³⁰ Hacıeminoğlu, age., s.5.

⁴³¹ Edatlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992; Fahrettin Köse, *Anadolu ve Rumeli Ağzlarında Edatlar*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2006.

⁴³² Ergin, age., s.349.

⁴³³ a. yer

ūş

ūş hem de nası (9.140)

ōw

ōw eski bayramnā eski bayramnar (26.44)

văō

normal yaparız zerde pilav văō nohhuT patetis yemeyi zerde (8.46)

ah

ah ōsa yinmez mi (9.105)

ah melhemim yoḶ nāPıcem ölüyüm bōle acıdan (15.165)

ah nereye giTdi (26.198)

ah burda dideden yaḶmış Çāmilēde insan yaḶmış (8.99)

oh

oh ne rahat (24.24)

oh hepsini yaparıS hē şey seviyoS (9.69)

amanın

amanın durun baḶam yasını tutam da öle gelem deyomuş (17.180)

hay

hay allā rāzı osun ba āşe abla (26.297)

bacaĶ kırıldı hay anasını hastānede yaTdıĶ (27.100)

e

e bu köyün de çoĶúyú e birbīmizi tanıyoz biliyoz (16.30)

e débrem oluyo e ōsun (21.237)

e ātıĶ ben yaşlandım (33.22)

eyvah

eyvah basıldıĶ (20.17)

vāy

vāy anasını dedim (20.50)

eh

eh deyo kız dur iniyom deyo (25.200)

eh ğalemleĩ aldılā çoĶuĶlā (1.125)

tüh

tüh gözün kör olsun (25.85)

2.2.5.1.2. Seslenme Edatları

Hitap edatlarıdır, ünlemler gibi duygu, heyecan, tabiat sesi şeklinde bir hal bildirmezler.⁴³⁴ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

a

a çoçüm dedim kevser_ıablan öldü dedim (13.212)

sölesene a kelölan (24.33)

a tabī buydey ekerdik (15.133)

a kızım deyo ehtiyarım_ıatıK deyo (25.198)

lan

hani beşiKtaşın formasını taK lan beşiKtaşlan maç yapıyü dârsin (38.43)

ulan

ulan āKadeş arKadeş_ıelinden kaçırivēdi şeyi (40.45)

be

neme lâzım sana be adam âlemin_ıanasının güzelli (21.130)

ğī

nē söyleyem ğī (32.130)

---

⁴³⁴ Ergin, age., s.350.

ayol

ayol dālara kaçın ğavur nerde bulceK seni dāda (13.115)

yaw / yav/ yāhu

yaw yalan sōleme isteKlim de bāli (26.351)

hangisini soram yav (26.246)

emini nereye götürdün dēyo yāhu dēyo (25.455)

2.2.5.1.3. Sorma Edatları

Sorma ifade eden, sorma için kullanılan edatlardır.⁴³⁵ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

hani

hani nerde ya (39.37)

acaba

acaba kızıyu mu bana diyum (40.36)

acaba hangını ānaTsam (21.105)

nereye koyduK acaba (25.382)

---

⁴³⁵ Ergin, age., s.350.

2.2.5.1.4. Gösterme Edatları

Birini bir şeyi göstermek için kullanılan, işaret esnasında başvuru edatlarıdır.⁴³⁶ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

işte / işTe / işde

şî anda işte tam da aḳsi zamānımda geldilē (2.30)

o yanda bu yanda iş yaparlādı işTe unnan geçinirdik (2.42)

işde doḳunuyunuz yā aynı onun biçiminde (8.10)

tā /tē /tēy

tā dālāda beşpınar deriz boşnaḳaçmalā deriz orlarda (25.392)

tē dedelerimizin dedeleri (16.180)

tēy gide orayı (23.123)

hah / heh

hah dēyo gördün mü dēyo (23.69)

heh õle atādıḳ (32.231)

2.2.5.1.5. Cevap Edatları

Onaylama ya da ret ifade eden edatlardır.⁴³⁷ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

---

⁴³⁶ age., s.351.

⁴³⁷ Ergin, age., s.351.

evet

Evet ve hayır kelimelerinin Türkçedeki kullanım alanlarını inceleyen Hatice Şahin, "*Evet ve hayır kelimeleri cevap edatı görevinde oldukları için bir soru cümlesinin cümle değerinde cevabı niteliğindedirler. Bu soru cümlelerine olumlu verilmesi gereken cevap evet, olumsuz verilmesi gereken cevap ise hayır kelimesi ile verilir. Bu iki kelime var ve yok gibi birbirinin tersi, zıddı kelimelerdir.*" der ve bu kelimelerin cevap edatı durumunda değil; konuşmayı kesme, devam ettirme, alay, sitem gibi konuşmanın yönünü değiştirmesi durumunda ve dil bilgisi kategorilerinin cevaplama değil de bir anlamda soru kelimesi görevi üstlenmesi durumunda ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği görüşünü belirtir.⁴³⁸ Bu yapının YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

evet iyi dereceylen bitirdim (25.8)

evet biS de kızu dēriS (26.181)

üç gün oluyo evet (7.36)

hayır / hāyır

Şahin'in evet kelimesini açıklarken bahsettiğimiz tespitleri bu yapı için de geçerlidir.⁴³⁹ Yapının YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır:

hayır onu yalan söylemiş (9.191)

hāyır canım benim (13.63)

hā / hā / he / hē

gellenneri āirlādıK hā (21.41)

hā yapıyım (25.290)

⁴³⁸ Hatice Şahin, "Evet ve Hayır Kelimeleri Üzerine, Ankara: *Türk Dili*, S 593, Mayıs 2001, ss. 528–535.

⁴³⁹ bk. a. yer.

he u da vardı (26.61)

hē öle oluyo (6.8)

yok

Var ve yok kelimelerinin Türkçedeki kullanım alanlarını inceleyen Hatice Şahin, "*yok kelimesi ikileme şeklinde edat olarak cümle başında kullanılırsa cümleye hayır anlamı verir.*" tespitinde bulunmuş ve yok kelimesinin çok sayıdaki farklı kullanımını sıralamıştır.⁴⁴⁰ Bu kelimenin YYA'da cevap edatı olarak kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır;

yok yok ölelē yapmadıK (9.81)

yoK yoK bi bayramda u yapılmazdı (39.116)

yok māni falan hatırlamam (3.13)

tamam

tamam dedim satalım (12.137)

tamam bu ev işTe benim (16.197)

tamam ibo buranın çete reyisi gülüm (39.71)

tabi / tabī

tabi herkez giyinir guşanır süslenir (7.20)

dūnnē tabī içkili olur (7.33)

---

⁴⁴⁰ Hatice Şahin, "Var ve Yok Kelimeleri Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, , C 1999/I, S 568, 1999, ss. 312-323.

2.2.5.2. Bağlama Edatları

Kendinden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri şekil veya anlam bakımından birbirine bağlayan , onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır.⁴⁴¹ YYA'da yazı dilindeki bağlama edatlarının ses değişikliğine uğramış birçok biçimi mevcuttur.

2.2.5.2.1. Sıralama Edatları

Arka arkaya gelen unsurları, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri 've' anlamıyla birbirine bağlayan edatlardır.⁴⁴² YYA'da sıralama edatlarından "ve"ye sadece birkaç örnekte rastlanmıştır:

ve

bi tene geniş çoÇuK ve yetişKin çoÇuK dāhi çarşıda gēzmez (1.83)

kitap buldum okudum ve u resmi gördüm (38.60)

-la / -lan/ -nan

"ile" edatı YYA'da ekleşmiştir;

üzümle būday ipekböceKçilī unnar vardı (4.17)

beş tāne çoÇuK ikizlerim_ oldu qadir qadīriye onla leman baKdı (15.88)

u dımbırtılā yoKdu davullan iki tane zurna öle yapıyoduK (23.15)

üvey anneyle buba evleniyo (25.218)

hem de bal çıkarıyolā bubam rāmetli amcamnan bubam bunnā ikisi (27.83)

çetinnen hulīsi öldü (15.7)

---

⁴⁴¹ Ergin, age., s.352.

⁴⁴² Ergin, age., s.352.

2.2.5.2.2. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk olan birbirinin yerini tutabilecek iki unsuru birbirine bağlayan ve birbiriyle karşılaştıran edatlardır.⁴⁴³ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır;

veya / veyā

tilki veyā çakal dādan başlıyo piyōv ezanı karşılayo (30.38)

birer tāne kızu alır veya ikişer tāne alır (37.19)

yahut / yahuT/ yāhut / yāhud / yāut / yāhuT da

yirmi tene yımırta ğorsun yahut on beş tane ğorsun (23.140)

çoÇuÇları alıP bi kıomşıya yahuT bi aKırabaya ğötürüsün (17.223)

ğırmıSı şerbet boyası yāhut zerdeçal onu bi ğüzel renklendirisin (7.93)

dışādan ğelmeye mācır yāhud laz pomaK öle bi şe derler (27.2)

ocaKçılıyı yapan ğāvecinin ğarısı yāuT ğızı (1.85)

ekēsın aşlāsın yāhuT da aşlı ekiyoz (27.36)

veyāhuT / veyāhuT ki

taKsi maKsi yoK kıu evelden atlan veyāhuT öküz arabasınnan (19.8)

merdiven başına veyāhut ki pençereye veyāhut ki balkonu varsa balkona gelini dikerler (25.283)

ya da

çoK yaşlı ya da bāzı dā yaşlı adamlardan onu duyardım (4.9)

---

⁴⁴³ Ergin, age., s.353.

2.2.5.2.3. Karşılaştırma Edatları

Karşılaştırılan iki veya daha çok unsuru, dil birliğini birbirine bağlayan edatlardır.⁴⁴⁴ YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır;

hem ... hem

hem kadın çaldı hem erkek çaldı (9.13)

hem çobanlıK yaPdım hem okudum (12.8)

hem el öpüyüdü hem bohçasını bırakıyüdü (17.69)

hem görtlaK hem cadı aynı yola gelir (23.147)

hem ālardı hem annaTdırırđı (25.424)

ya ... ya

şimdi köwümüzde bir hāne falan anca kaldı ya bir ya iki hāne (29.59)

ya çorba yapçan ya pilav yapçan (31.57)

ya kaçıcen ya göüş gēcen diyu u da (40.22)

ya segizen dörT ya segizen üş (9.162)

ne ... ne

ben öle ne bubamda gördüm ne anamdan dinnedim (26.239)

hiç sormā ne sor ne söyleyem (31.69)

---

⁴⁴⁴ Ergin, age., s.353.

istē ... istē / istēsen .... istēsen

istē öle ğarerle istē öle ğarerle (16.103)

istē kes istē ƙopar (25.328)

istēsen evine al getir istēsen orda otur yē (21.62)

istēsen ğızartma yapāsın istēsen sulu yemek yapāsın (21.78)

ya ... yahut

ya bi kitli iyne yahut bi boncuĶ her ne atıcaĶsa (17.84)

YYA'da bazen karşılaştırma edatları katmerli bir biçimde de kullanılabilir:

meĶtuP atarıS yā bir ayda alla ya iki ayda ya üç ayda allah tā ne olucaĶ (26.14)

bi şeyini atıyosun ya bi küpe ya bi kitli ĩne ya bi toĶa bi şe (19.34)

2.2.5.2.4. Cümle Başı Edatları

Cümleleri anlam açısından birbirine bağlayan edatlardır.⁴⁴⁵ Bu tür edatlar devrik cümlelerin sonunda yer alabilirler. YYA'daki örneklerinden bazıları şunlardır;

faĶat

faĶat atamıyũ (38.39)

faĶat bizim sāda doāl bi çim vardı (38.48)

---

⁴⁴⁵ Ergin, age., s.354.

ancaK

ancaK zāten gece oynamaya forsat bulursun (22.27)

ancaK Şe yaPÇan (11.152)

yannız/ yalnız/ yannıs

yannız o sandalyeyi burayā aynı koy (15.183)

yalnız yerli tavşan on tāne doKuz tāne on tāne yapar (26.207)

yannıs istē öle ğarerle istē öle ğarerle öle ğarerlēriS (16.103)

ama

Türkçede ama yapısının işlevlerini inceleyen Kerime Üstünova, söz konusu yapının anlamsal boyutunun göz ardı edilmemesi gerektiğini hatırlatmış ve "*Cümlelerin belirttikleri duygu, düşünce, oluş, kılış arasındaki çelişki, koşul, sebep, çaresizlik, uyarı vb. özellikleri biçimsel olarak da sergileyen ama'nın anlamsal işlevi bağlamdan hareketle ortaya konur.*" tespitini yaparak, yapının işlevlerini örneklerle açıklamıştır.⁴⁴⁶

Bu yapının YYA'da rastlanan örneklerinden bazıları şunlardır:

ama okuyamadıK yani (12.9)

ama hiç aKlıma gelmiyu (13.189)

ama torunnarı çoluKları çocuKları orda onun da var (14.52)

ama başını ğuyrūnu ortasını bilemeyom (16.115)

ama gene hani adımı yazıcaK kadan biliyom (18.4)

---

⁴⁴⁶ Kerime Üstünova, "Ama'nın İşlevleri", Bursa: *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 7, S 10, 2006/1, ss. 79-92.

eger

eger şeyse evin üsüne çıkarırladı (11.26)

gerçi

gerçi dedemi tanıyorum (10.6)

çünkü / çünkü / çünkü

çünkü ordan alışveriş yapıyolā (16.166)

çünkü ben arada unuduyom (25.61)

çünkü ilaç çok bi şey yoK (22.39)

mādem

yigit ama yit diyelim mādem

mēr/ meyer

mēr öreTmen bana dedi ki benim ismim ādil senin ismin güngör dedi (1.7)

meyer bütün eve doldurmuş (13.272)

mehem ki

mehem ki onnar almışlar götürmüşler (25.393)

mehem ki çingene sıfatında görünüyo (25.447)

sanki

sanki öle bi kaçanıyu (13.373)

illā / illā Kı / ille

illā ālicàn (32.170)

illā Kı bohça yapālādı (8.25)

ille sabahleyin ġāKāsın (18.51)

yoKsa / yoġsa

yoKsa şe yapamıyosun cezā yiyosun (4.51)

yoġsa çoK yāmurluydu (27.17)

halbu / halbuġu / halbuki / halbusuġı

halbu biz denizden ġaçıyoduK (9.147)

halbuġu kaçmış giTmiş (12.63)

halbuki kartala gitmiş askere (25.456)

halbusuġı adam da oralımış (26.385)

belki / belkim

belki duymuşundur (25.434)

belkim bi şey cıġar (40.67)

haTfā

haTfā birisi düKkan gibi bi şe yaPmışdı (12.26)

haTfā bunun babası keser pişirir pilav yapar (35.2)

zāten / zaten

zāten çocuĖlúyunu Ėizlíyını da görmemişin (1.61)

zaten buraya bütün aĖāreti yāni kötlü yapan yerliler yerli rumlar (10.7)

zāti

zāti arkadaşlarım vardı orda (12.160)

zāti belli oluyo (17.129)

bāri / bāli

bāri u işeyden Ėurtulalım (20.5)

bāli Ėapayam (17.177)

keşke

keşke çekmeseydim (31.103)

keşke aldaTsaydı (31.136)

hele

hele o taş Tā çoğ yük (9.30)

hele bi git (31.96)

2.2.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

Dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara , kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır. "değil" ve "ki" getirildiği kelimeyi sonraki; "bile", "dahi" ve "de" ise önceki unsurlara bağlar.⁴⁴⁷ Sona gelen edatların YYA'daki örneklerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

bile / bilem / bileme/ bilen/ bilene

yerimden bile galçamam (33.94)

tāblamıS bilem yoğdu (8.14)

biz bileme sallanīdıç (18.127)

ben bilene kendim yaptım (26.268)

sıva bilen yapamıyolādı (22.64)

da / de

yav var da şindi aklıma gelmeyo (23.44)

kıyman varsa kıyma da kırsun arasına (25.343)

atıyoç_ılaç gene de bulaşıyo gülüm bē (28.46)

hī annām de buralı bubam da buralı (32.124)

---

⁴⁴⁷ Ergin, age., s.357.

ki / Ki/ k_ı / K_ı / ğ_ı / ku / Ku / ğu / k_{ın} / kin / k_{un}/

temel çuvuşa diyulā k_ı bōle bōle diyulā (40.54)

oyun filan bilmiyolādı K_ı (9.77)

bizim evlē mevlē yıkılmadı ğ_ı hiç (26.358)

aqlım ermiyo ki benim (41.6)

ben dedim K_ı çalışırım dedim (1.115)

bēn bi kere küçükken oldu ku yer yerine girdi (8.107)

u zaman da gene ğāvecilik falan yapıyomuş Ku ğāveciōüllerini diyola (1.11)

hemen çuvuşa diyu ğ_u bunu diyu kadroya geçirelim (40.43)

gelinim annamaş k_{ın} ğirebi bilmeş kin (32.233)

diyo kun durum böyle böyle (21.114)

dahi

bi para dahi geçerlidi (1.185)

deyil / diyil / deyi / dīl / deyi

dedikoducu insan deyilsin (15.49)

annayışlı bi kadındı hani öle üstünkör diyildi (18.22)

adı cemāleTdin yoK ibrāyim dīl (26.290)

öyle ğarışık deyidi (21.8)

mıTafa yaban deyi bizim çoCuK (8.126)

2.2.5.3. Son Çekim Edatları

İsim işletme ekleri gibi kullanılırlar. YYA'da görülen son çekim edatlarının kullanımlarından bazı örnekler şöyledir:

için

kulaqları duymadı için sana cüvap veremez (26.394)

bunnarı yimeK için avcılā vurur (30.31)

çoK yālī oldūy için bana ğaynanam bōürdu (9.95)

deniS kıyısı oldūy için buranın adı esenköw ōsun demiş (13.23)

bırda avcı çoK oldūy için köwe böle kurt indiyini bilmeyiz (26.223)

diye / deyi / deye/ diyi

accıK dinneneyim diye kangurudan yirsin (25.19)

dipsiS göl deyi geçiyo (1.171)

kestane kargası deye bi kuş var (4.93)

u da sana uçur diyi bıkaş dāne yımırta verī (21.159)

bayram geliyo diye sevinmiyo bile (11.32)

gibi / kibi

afedersin eşşek gibi yatıyūn (13.164)

aqlımdan dālıyo kibi ama du baķam (25.211)

böle şincikleri gibi böle baķınmaK taķınmaK yoKdu (32.16)

ğadar/ ğada / ğadā / ğadan / ğader / kadar / kadā / kadan

köwün dışına ğada götürülerdi (11.138)

yeTmiş yılına ğadar köwün ne yolu vardı ne eleKTirī (20.22)

gece sabālara ğadan eylenirdi köwlü (29.23)

tertemiz böle başı vādī bu ğader böle (26.235)

çalılādan bile ğorğuyūdum diyu bi şey gördü mü u kadar ğorğmuş (39.70)

yirmi yaşına kadā çalışdım (40.60)

bu ğadā gocca köw yanmış (8.100)

adımı yazıcağ kadan biliyom canım (18.4)

ğarşı

bana ğarşı boyunnarı ērīdi (12.214)

keri

tahtaları böle dizdiKden keri herkeş küreKlēlen toprāī doldūrus (23.34)

u ğabardığdan keri işTe sererdiK böyle u ekmēī (17.105)

undan keri bi yaşına girdi mi yımırtlā (23.136)

önce

bizden önce ne oldúyunu bilmem (9.158)

elli sene önce yunan gelmiş köyümüzü yağmış yığmış kül_eTmiş (7.130)

babası te ğatleāmdan önce gelmiş (13.30)

sonra / sōra / sōna /sonna / sora/ sona / soracāzım

şekeri eridiKden sonra otuTduruyosun_ateşe (17.134)

ordan geldiKden sonra köyde pide dāılır (25.523)

iki üç daḠkalıḠ bir Ḡarambülde sonra bir göḶaTdI fener (38.44)

dāmadı yollarlādı banyo yaPdirmā ondan sonra gelin_almā hazırlanılādı (17.23)

ūnu indirdiKden sōra üzerine hafif bi nāne serpelersin (25.308)

orda ölüyo dedem de ondan sōra yunan üç sene oturuyo burda (35.59)

gitdim oraya yerleşdim ondan sōna bursaya tāyin_oldum (1.176)

tamāmen Ḡivāmına geldiKden sōna onu küçüK küçüK tabaḠlara görḶā (7.94)

yediden sonna yedi māvıidini oḠuTuruS (8.67)

yetmiş birden sora seKsende bıraḠdım (12.144)

iki üç gün sona da gidiyoz (26.30)

ondan soracāzım ayva reḠeli yaparız (18.44)

ile

YYA'da kullanımı oldukça yaygın olan bu son çekim edatının incelenen metinlerde birçok alamorfunu rastlanmıştır. Bu edatla ilgili olarak vasıta durumu konusu işlenirken ayrıntılı bilgi verildiğinden dolayı, tekrara düşmemek adına, bu kısımda yeniden ele alınmamıştır.

göre

bize göre dünya öleydi o gün (29.66)

benim gördüyüme göre ḠayınvāḶdem yımırtaının tepesini Ḡıradı (17.219)

sıcaK yerde böle tabi hava şarTlāna göre u bir bir çıķā (26.314)

dōru

başına kıbleye dōru otutdurullā (32.169)

arabayı çekerdim_oraya kapının_önünē dōru (12.176)

böle vurusun_aşā dōru (18.42)

yana

haKkını helāl_et benden yana kaTbeKaT helāl_olsun (15.175)

evvel /evel

yollā olmadan evvel gelini almā atlan gidiP atlan alırlāmış (5.13)

u büyük dePremden evvel hiç dePrem bilmeyom ben (41.42)

bir hafta evvel danışıK loķumu dērlēdi loķum yaparlādı (17.2)

ne yaPdım askerden evel (26.85)

beri

benim çoÇuKluKdan beri bizlerde hayvan var (14.11)

bizim köwü zāten hep şe yaparlar yanı eskiden beri sevēlē yāni (20.20)

2.2.6. FİLLER

Yukarıda işletme ve türetme ekleri ana başlıkları altında fiil işletimi ve fiil türetimi konuları ele alındığı için tekrara gidilmeyerek bu başlığın içeriğinde konular tekrar işlenmemiş yalnızca ilgili başlıklara atıfta bulunulmuştur.

2.2.6.1. Fiillerde Zaman

(bk. 2.1.1.2.1.1.)

2.2.6.2. Fiillerde Kip

(bk. 2.1.1.2.1.2.)

2.2.6.3. Fiillerde Çatı

(bk. 2.1.1.2.5.)

2.2.6.4. Fiillerde Olumsuzluk

(bk. 2.1.1.2.7.)

2.2.6.5. Birleşik Fiiller

2.2.6.5.1. İsim + Fiil

2.2.6.5.1.1. İsim + eT-

burayı terK_etmessen seni yaqarım (1.139)

veterīner getitdirdim hep_ona diKkat_etdim ne yapıyo veterīner (4.69)

dūn olcē zaman dūne dāveT_ederler (11.121)

cümle muhammet_ümmetine duvā ediyum (13.152)

allah kabul_eTsin (15.178)

hesab_eT baK ne dērliymiş būday dī mi (20.80)

bayramlā aynı gene devam_ediyo (22.52)

seni dēyo azaT_ediyom dēyo (23.70)

memnun edemedīsem bi şey diyemem (25.536)

ata pindirmeye cesāret_edemedilā (32.4)

2.2.6.5.1.2. İsim + eyle-

allah rāmet_eylesin (15.25)

2.2.6.5.1.3. İsim + gıl- / kıl-

evlendiyin gece tabī namaz_gılıyo dāmaT (16.62)

gireriz içēde namaz_kılarıS (26.154)

2.2.6.5.1.4. İsim + ol-

o sene gelin_olmuş (13.49)

emekli oldu ordan (26.265)

dım haĶkını helāl_et benden yana қаTbeқаT helāl_olsun (15.175)

vallāyi sōra şerif_ali hasta_olmuş gelmiş ölmüş burda (27.126)

tüh gözün kör_olsun (25.85)

sarloş_olurlardı eskiden sarloş (35.33)

köw yanmış kül_olmuş (7.136)

en yakın kim geldise birinci olur (36.57)

adam şāz_olmuş yāni (13.7)

eKmeK pişdi mi orda zāti belli oluyo (17.129)

2.2.6.5.1. Fiil + Fiil

2.2.6.5.1.1. Tasvirî Fiiller

Tasvir fiilleri de denen bu birleşik fiiller, fiillerin gerundium şekillerine hususi fiiller eklemek sûretiyle yapılır.⁴⁴⁸ YYA'da tasvirî fiillerden tezlük bildirenler ve yerlik bildirenlere rastlanmıştır.⁴⁴⁹

2.2.6.5.1.1.1. Tezlük Bildirenler

YYA'da tezlük bildiren fiiller “-I” zarf-fiil eki getirilmiş asıl fiile “ver-“ yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşturulur. Asıl fiilin bildirdiği oluş ya da kılışın bir anda ve kolaylıkla meydana geldiğini belirtir.⁴⁵⁰ YYA'da tasvirî fiillerden tezlük bildirenlerin⁴⁵¹ örneklerinden bazıları şunlardır:

köw meydanında çoÇuqlā yayıverīdiK (25.466)

bi mescit yapıverelim burayı (34.4)

bir hafta durū hemen uzayıverī böle böyüyüverilē böle (26.317)

yağasını biçeriz biçdiKden sōra bırakıverīz (25.499)

kendi oluveriyo çabıcaK (17.135)

ocā kı sürēsın kusuverir çekēsın küsüverir (24.28)

arKadeş elinden kaçırivēdi şeyi (40.45)

borları süslü ōsun filen deyivēdim (18.34)

Olumsuzu:

bi daha da ekmeyivēdik ātık (18.107)

⁴⁴⁸ Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, s.160.

⁴⁴⁹ Tasvirî fiiller hakkında geniş bilgi için bk. Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.811; Banguoğlu, age., s. 488; Hatice Şahin, "Kutadgu Bilig'de Tasvirî Fiiller", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Bursa: *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları*, C 2, S 2, 2001, ss.95-105.

⁴⁵⁰ Ergin, age., s.365.

⁴⁵¹ Tezlük bildiren tasvirî fiiller hakkında geniş bilgi için bk. Hatice Şahin, "Tezlük Fiilinin Dilimizde Gösterdiği Çeşitlilikler", İstanbul: *Türk Dünyası Araştırmaları Osman Nedim Tuna Armağanı*, S 139, 2002, s.249.

2.2.6.5.1.1.2. Yeterlik Bildirenler

YYA'da yeterlik bildiren fiiller "-A" zarf-fiil eki getirilmiş asıl fiile "bil-" yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşturulur. Asıl fiilin içerdiği kılış ya da oluşun gerçekleştirilme kudret ve yeterliliğini belirtebileceği gibi söz konusu kılış ve oluşun meydana gelmesinin mümkün ve muhtemel olduğunu da bildirebilir.⁴⁵² YYA'da yeterlik fiilinin⁴⁵³ olumsuzu "u-" fiiliyle yapılır.

önden varsa bilmiyom olabilir (19.20)

başını hatırlayabilsem (25.158)

o şeyi kim kaldırabilir şimdi (36.15)

onnarı dā benden dā öncekilē belki yapabilir (3.26)

o ğada daşıyabilcen ni bana bağ dabanca daşı atabilcen ni (9.127)

ġabına da şekerleyebilsin ağdarmağ olmasın diye (16.89)

tatlı yapā un elvası yapā götürüsün her şey götürebilsin işde (21.86)

köyün içinde dā gidebiliyosun samannā mamannā nereyi istēsen (36.38)

tanyabilirle isimlerimizi (3.1)

Olumsuzu:

hiçbi zaman için de esnafsıporu yeniP lider olamazdı (38.51)

senin çoÇün sessiz yapamaz benim çoÇuğlarımın arasında (12.126)

bir tene yatçağ yer bulamazdığ böceğden (26.310)

o zaman çoÇuğduğ babam yetişemezdi hePsine (4.13)

manav oldúyu için annem bilemezdi (25.333)

⁴⁵² Ergin, age., s.366.

⁴⁵³ Hatice Şahin, "Yeterlik Fiilinin Yalova Ağzındaki Durumu" isimli makalesinde yeterlik fiilinin fonksiyonlarından bahsettikten sonra 93 Harbi ile Yalova'ya yerleşmiş Batum kökenli topluluğun dilinde var olan yeterlik fiilinin bilinen fonksiyonların dışına taşan bir kullanımı tespit etmiştir. "Bu bölgedeki insanlar yeterlik fiilini bildiğimiz fonksiyonlarıyla kullanmanın yanında tasviri fiillerden tezlik fiilinin de zaman zaman ifade ettiği, fiilin anlattığı olayın yapan kişi tarafından farkına varmadan gerçekleştirildiğini dolayısıyla bir gayriihtiyariliği de anlatmada kullanılır. Ancak bu olumlu şekil anlam açısından düşündüğümüzde olumsuz bir havaya bürünür. Yeterlik fiiliyle kurulan cümle aynı zamanda farkında olmadan gerçekleşen bu hareketten memnunşeytsizliği bazen de pişmanlığı dile getirir." bk. Hatice Şahin, "Yeterlik Fiilinin Yalova Ağzındaki Durumu", *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1, Bursa, 1999, s.89. Not: Batum göçmenlerinin ağzında yaşadığı tespit edilen bu kullanıma YYA'dan derlediğimiz metinlerde rastlanmamıştır.

kulaqları duymadı için sana cüvap veremez (26.394)

şeker yyemezdiK (39.125)

2.2.6.6. Fiil Türetimi

2.2.6.6.1. İsimden Fiil Türetimi

(bk. 2.1.2.2.1.)

2.2.6.6.2. Fiilden Fiil Türetimi

(bk. 2.1.2.2.2.)

SONUÇ

- Yalova bir göç şehridir. Kırım Savaşı (1853-1856), Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878), Osmanlı-Yunan Savaşı (1897), Balkan Savaşı (1911-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918), Kurtuluş Savaşı (1923) gibi savaşlar esnasında ve cumhuriyet sürecinde yoğun göç hareketleri Yalova ve çevresindeki nüfusun büyük değişikliklere uğramasına yol açmıştır. Bu dönemlerde Yunanistan'dan, Bulgaristan'dan, Yugoslavya'dan, Romanya'dan ve Kafkas Bölgesinden gelen muhacirler Yalova ve çevresine yerleşmiş bunun yanında bazı unsurlar da göçle yahut mübadele yoluyla bu bölgeyi terk etmişlerdir. Nispeten yakın dönemlerden itibaren ise Türkiye'nin ekonomik açıdan daha az gelişmiş bölgelerinden Yalova'ya doğru yoğun bir göç dalgası söz konusu olmuştur. Tüm bunlara ek olarak, gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarının Anadolu'nun her köşesine ulaşması göz önüne alındığında, Türkiye'nin en güçlü ekonomik bölgelerinden birinde yer alan Yalova gibi bir şehrin bu tür imkanlardan çok daha kolay ve çok daha yoğun bir biçimde yararlandığı ve bunlardan en fazla etkilenen yerleşim yerlerinden biri olduğunu söylemek hiç zor değildir. Yalnızca merkezi bölgeler değil Yalova'nın taşra bölgeleri de şehirle iç içe bir konuma gelmiştir. Yalova köylerinde yaşayanların birçoğu çalışmak için büyük şehirlere gitmiş, şehirlerdeki akrabalarıyla iletişim halinde olan, şehir hayatını yakından tanıyan kimseler olarak dikkati çeker. Yukarıda söz edilenler YYA'nın dışsal faktörlerle olan girift etkileşimi konusunda ipuçları vermesi açısından dikkat çekicidir.
- Göçler ve kitlesel iletişimin yoğun etkisi altında kalan Yalova yerlilerinin ağızları elbette ki bu etkileşimin izlerini net bir şekilde taşımaktadır. Söz konusu coğrafyada dış etkilerden uzakta kalmış bireylerin sayısı son derece azdır. Bu da, kaynak kişi seçimini oldukça güçleştirmiştir. Aynı kaynak kişilerin ağızında hem Yalova Yerli Ağızı'nın karakteristik

şekilleri hem de dışsal etkileşimlerin ardından ortaya çıkan biçimler aynı cümle, hatta aynı kelime grubu içinde birlikte yer alabilmektedir.

- YYA ile ilgili ortaya çıkarılan dil özelliklerinin büyük kısmı "çoğunlukla" ifadesini içermek zorunda kalan cümlelerle dile getirilebilmiştir. Zira bu denli yoğun etkileşime maruz kalmış ağızlarda istisnasız kullanımların yok denecek kadar az olması şaşırtıcı değildir.
- YYA'nın temel karakteristiğini belirlemeye yetecek olan malzemeyi bugün hâlen içeren metinler, bir sonraki kuşakta belki bu malzemenin çok büyük bir kısmını daha yitirecektir. Böyle bir coğrafyada müstakil bir ağız çalışmasının daha önce yapılmamış olması çok büyük bir kayıptır ve yapılan bu çalışma ile söz konusu kaybın mümkün olan derecede telafisine gidilmeye çalışılmıştır.

Tüm bunları belirttikten sonra YYA'nın karakteristik özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Fonetik Özellikler

1. Türkiye Türkçesi yazı dilinde kısalmış olan aslî uzun ünlülerin birçok kelimedede korunduğu görülmüştür.

ād "ad" (7.150) ; āl- "almak" (13.269); dāş "taş" (1.71); kālķ- "kalkmak" (25.509); yārin "yarın" (29.15); vār "var" (15.6); bēz "bez" (10.43); vēr- "vermek" (19.24); ōl- "olmak" (33.77); yōķ "yok" (21.14), bōceK "böcek" (26.311); ōr- "örmek" (16.203)

Bkz. (1.1.1.1.2.1. Birincil Ünlü Uzunlukları)

2. Erime, büzülme, ünlü kaynaşması gibi ses hadiseleri nedeniyle ortaya çıkan ikincil ünlü uzunlukları da YYA'da yaygındır.

rāmen (<rağmen) (23.73)

ķāve (<kahve) (13.86)

dērmēn (<değirmēn) (40.24)

mēr (<meğer) (1.7)

icrāt (<Ar. icrāʾāt) (41.49)

bāḲṣam (<bu akşam) (15.75)

yıḳārım (<yıka-arım) (18.64)

Bkz. (1.1.1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları)

3. YYA'da ötümsüz /k/ ünsüzü ile biten kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında kelime sonunda “k>g>ğ>y” değişimi yaygındır. Bu değişim gerçekleştiğinde /y/ komşuluğundaki kalın ünlülerin yarı incelmesi YYA için karakteristiktir.

gēlin koltúyá verildi derler (25.285)

buraya yazlíya geliyolādı (13.404)

yımīta çıkāmaḲ için follúya çıkā (23.145)

Bkz. (1.2.2.12.2. Akıcılaşma)

Bkz. (1.1.1.1.1.1. á ünlüsü)

Bkz. (1.1.1.1.1.8. i ünlüsü)

Bkz. (1.1.1.1.1.12. ú ünlüsü)

4. YYA'da damak uyumu, bilhassa ilerleyici benzeşmeler dolayısıyla yazı dilinden daha ileridedir.

ğarıp "*garip*"(32.134)

ğıymaTlı "*kıymetli*"(9.100)

nārın "*narın*"(25.113)

partı "*parti*"(1.178)

yānı "*yani*"(4.24)

āfaT "*afet*"(1.15)

mānı "*mani*"(13.179)

Bkz. (1.2.1.1.1. Damak Uyumu)

5. Yine de köklerde, tabanlarda ve ekleşme esnasında /c/, /ç/, /n/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin etkisi ile bu seslere komşu olan ünlülerdeki incelmeler yaşanması ve bunlar kaynaklı damak uyumsuzluklarının görülmesi YYA'da sık rastlanan hadiselerdendir.

būdey “buğday” (20.79)

atmış “altmış” (8.16)

āKadeş “arkadaş” (40.45)

yapameyom “yapamıyorum”(9.60)

alcez “alacağız”(1.119)

oleydi “olsaydı” (9.34)

bk. (1.2.1.1.1.2. Yazı Diline Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar)

6. YYA'da dudak uyumu yazı dilinden daha ileridir.

çabık “çabuk” (41.41)

tavık “tavuk” (23.139)

çamır “çamur” (22.56)

davıl “davul” (26.27)

ğambır: “kambur” (21.287)

bk. (1.2.1.1.1.1. Yazı Diline Göre Dudak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar)

7. Ünsüz uyumu yazı dilinde yaygın bir kuraldır ama çoğu Anadolu ağzında bir kural olmaktan çıkar ve böylece ünsüz uyumsuzluğu meydana gelir. YYA da bu doğrultuda özellikler gösterir ve ünsüz uyumsuzluğu örnekleri ile göze çarpar. Bu uyumsuzluk, hem kök ve tabanlarda hem de ekleşme esnasında ortaya çıkabilmektedir.

küçüKgen (13.46)

kümesden (30.34)

taşdan (12.79)

asgere (28.16)

alışgannıyı (9.109)

aTdan (16.13)

bk. (1.2.2.2. Ünsüz Uyumsuzluğu)

8. YYA'da /k/ > /ğ/, /k/ > /g/ ve /t/ > /d/ ötümlüleşmeleri, Eski ötümlülüğün korunması
Ve yarı ötümlüleşmeler sıklıkla görülmektedir.

gebe (23.154)	geber- (13.388)
ğaba "kaba"(26.77)	ğabağ "kabak"(8.96)
dabanca "tabanca"(8.127)	dağım "takım"(38.36)

Eski ötümlülüğün korunması,

cıblağ "çıplak" (9.108)	batlıcan "<<Ar. <i>bādincān</i> "(9.91)
bazā "<< Far. <i>bāzār</i> " (8.58)	

Ve yarı ötümlüleşmeler,

hiç "hiç"(1.106)	böyük "büyük"(8.93)
dilek "dilek"(9.57)	küçük "küçük"(11.126)
kırğ "kırk"(20.30)	yatağ "yatak"(21.35)
ufağ "ufak"(30.5)	halğ "halk"(37.28)
nasiP "nasip"(21.29)	lağaP "lakap"(25.14)
meKtuP "mektup" (1.135)	ğasaP "kasap"(21.78)

bk. (1.2.2.3. Ötümlüleşme - Yarı Ötümlüleşme)

bk. (1.2.2.4. Eski Ötümlülüğün Korunması)

9. -nn- < -nl- ilerleyici ünsüz benzeşmesi YYA'da en sık görülen ses hadiselerindendir.

alışğannık "alışkanlık"(9.109)	annaş- "anlaşmak"(32.72)
annat- "anlatmak"(32.104)	annayış "anlayış" (6.19)
annayışlı "anlayışlı"(18.21)	adıyamannı "Adıyamanlı" (34.69)

bk. (1.2.2.10.1. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi)

10. Kapalı hece sonlarında, çok sayıda örnekte "/ç/>/ş/" değişimi görülür. Bunların Kıpçakça unsurlar olup olmadıkları hususu ilgili başlık altında tartışılmıştır.

ğaşdı "*kaçtı*"(7.167)

genşlê "*gençler*"(31.35)

geşdi "*geçti*"(27.28)

ğuluşka "*kuluçka*"(23.148)

ilaşlā "*ilaçlar*"(18.115)

reşberlik "*çiftçilik*" (34.39)

bk. (1.2.2.12.1. Sızıcılaşma)

11. YYA'da iç ve son sesteki /ğ/'ler çoğunlukla erise de /ğ/ > /v/ değişiminin görüldüğü çok sayıda örnek de mevcuttur. Bunların Kıpçakça unsurlar olup olmadıkları hususu ilgili başlık altında tartışılmıştır.

düvün "*düğün*"(2.13)

sovana "*soğana*"(6.24)

bovâ "*boğa*"(10.60)

duvanda "*doğurduğunda*"(8.41)

buva "*baba*"(33.32)

çovaldı "*çoğaldı*"(34.69)

yıvını "*yağını*"(18.50)

yavmır "*yağmur*"(32.3)

bava "*bağa*"(9.196)

avır "*ağır*"(7.55)

avaç "*ağaç*"(9.151)

çivirīs "*çağırırız*"(7.105)

(1.2.2.16. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler)

12. YYA'da, sonu ünsüz ile bitmiş çeşitli sayı adlarından sonra gelen "yüz" kelimesinin başındaki /y/ sesi ünsüz benzeşmeleri ile sıkça değişir.

üç çüz "*üç yüz*"(36.16)

beş şüz "*beş yüz*" (35.7)

dörT tüz "*dört yüz*" (39.36)

dörT tüz "*dört yüz*" (29.56)

doğuz züz "*dokuz yüz*" (29.55)

bk. (1.2.2.12.2.1. İki Kelime Arasında İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi)

13. Kapalı hecenin son unda bulunan /r/ sesinin kurallı olarak düşmesi ve önündeki ünlüyü uzatması YYA'daki en yaygın özelliklerdendir.

atmışlā "atmışlar"(27.86)

hayvannā "hayvanlar"(28.50)

gelennē "gelenler"(8.85)

geldilē "geldiler"(34.71)

dēken "derken"(23.92)

ēkek "erkek"(31.11)

ātık "artık"(34.32)

ētesi "ertesi"(36.32)

(bk. 1.2.2.6. Erime)

14. -iken zarf-fiil eki çoğunlukla damak uyumuna dahil olur.

geliken yolda öldü hastaydı (33.98)

top_oy^unarkan kolum parmām döndü (36.89)

üstüm başım ıslanıyu gidēkene (40.57)

böyle başına süs yaparlardı gelin şe yaparkana (11.17)

bk. (2.1.1.2.3.6. -(y)I^AKAn < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki)

15. "ki" edatı çoğu zaman damak uyumuna dahil olur.

duymadım kı "duymadım ki"(41.3)

yoğdu kıun "yokdu ki"(32.49)

unuTdum kıu "unuttum ki"(21.104)

oynamazlādı kıın "oynamazlardı ki" (2.32)

bk. (1.2.1.1.1.1. Yazı Diline Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar)

16. Eklerde ve köklerdeki eskicil /ŋ/ sesleri yerini /n/ ye bırakmıştır. /ŋ/ hem kök ve tabanlarda hem de eklerde sınırlı sayıda örnekte korunabilmiştir.

Morfolojik Özellikler

1. YYA'da Şimdiki zaman eki "-yo" ve "-yu" ve de bunların ara merhalesi "-yû" şeklindedir.

ben yaşiyom ama sana düşTüyüm için yaşiyom (13.287)

bu tarafları biliyum (13.28)

bayramdan bi gün önce gâveler de süsleniyû (1.80)

(bk. 2.1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman)

2. Fiil işletiminde birinci teklik kişi sistematik bir biçimde +(I⁴m) şeklindedir.

yapçam (25.133)

giTdim (26.11)

ediyom (23.70)

yirim (32.71)

3. YYA, belirtme durumu ekinin yönelme durumu eki yerine kullanıldığı örneklerle dikkat çeker.

borayı u zamannā peK gelen olmazdı (26.176)

sen defteri yazdın mı (25.248)

satılannarı başkasını kaPdirmiyulā (34.70)

burayı mı çökelim (35.67)

bk. (2.1.1.1.3.2. Belirtme Durumu)

4. Anadolu ağızlarının birçoğunda i- yardımcı fiili, isimlerle birleşerek çekimlendiğinde yer yer varlığını şekil olarak sürdürebilir. Yazı dilinde, bilhassa ünsüzle biten isimlerin ardından geldiğinde büyük oranda eriyip kaybolur. YYA'da ise bu erime daha keskindir ve ünlü ile biten isimlerden sonra da yüzey yapıda çoğu defa görünmez.

ben o günü yaşadım ormancıdım (1.179)

geçimsiS bi eltidi (13.278)

şindi yalovalı olduğ biz bursalıdıK (7.121)

ahşap bināmiş binānın içine doldurmuşlar onnarı (12.54)

bk. (2.1.1.2.3. Ek Fiil)

5. Teklik birinci şahıs emir-istek kipi eki "-(y)Am, -(y)AyIm" şekillerindedir.

ben gene sana bi eylik yapam dedim (1.137)

o zaman ben kısadan keseyim (11.73)

bk. (2.1.1.2.1.2.1. Emir/İstek Kipi)

6. YYA'da vasıta durumu eki +(I)lA(n), +(I)nAn, +(I)nnA(n) şeklindedir.

üç gün sürerdi atla getirilēdi (37.5)

öretmeni ablasınan haber yollamış (19.64)

öküz arabasınan götürüsen götürüyodun (22.55)

bk. (2.1.1.1.3.6. Vasıta Durumu)

7. YYA'nın kaynaklarından Türkmen Türkçesinde geniş zaman eki tek şekilli ve "-Ar" şeklindedir. Ek, ünlüyle biten fiillere geldiğinde ekte ikincil uzunluk meydana gelir. Bu ses olayının kalıntısı YYA'da birinci teklik ve birinci çokluk kişilerde kendini sık bir şekilde göstermektedir;

dēriz (<de-eriz) (7.119)

istērim (<iste-erim) (31.41)

yıkārim (<yıka-arım) (18.64)

tarāriz (<tara-arız) (33.66)

toplāriz (<topla-arız) (39.22)

düzlēriz (<düzle-eriz) (17.13)

bk. (1.1.1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Ünlü Uzunlukları)

8. YYA'da yazı dilindeki en yaygın gereklilik kipi eki olan "-mAlI"ya rastlanmamıştır. Gereklilik kipiyle alakalı olarak YYA'da rastlanan yapılar Türk dilinde çeşitli devrelerde ortaya çıkarak kullanılmakta olan "-mAm ĵāzım", "-sA gerek" ve "-mAk ŗart" yapılarıdır.

kimliyimi indirmem ĵāzım (16.3)

valla bilmeyom olsa gereK (32.234)

her_evde bi çift öküZ olmak ŗarT (20.98)

bk. (2.1.1.2.1.2.3. Gereklilik Kipi)

9. "o" zamiri ünlüsü genellikle daralmıştır.

u (23.72), una (1.135), unu (2.50), unda (26.211), undan (18.61) ...

bk. (2.2.3. Zamirler)

10. Eski Türkçedeki ŗüphe, tahmin, tereddüt, ihtimal ve sorma edatı "erki", çeşitli değişikliklerin ardından (erki > iki > ki) "ki" ŗekli ile Türkiye Türkçesi yazı dilinde yaşamaya devam etmiştir. YYA'da ise "kı, ki, ku" ve bunların Eski Türkçedeki "-ĝına / -gine" ve "-ma / -me" kuvvetlendirme ekleriyle pekiştirilmiş biçimlerinin kalıntısı olduğu düşünölen "kin, kın, kun" biçimleri ile temsil edilmektedir.

senin ben alışĝannıyııı yemeyini içmeni bilmem ki (9.109)

unu hiç duymadım kı (41.3)

yollā yoĝdu Ku (6.4)

gelinim annamaS kın ĝirebi bilmeS kin (32.233)

damāt görmüyo kun gelinneri (32.198)

bk. (2.1.1.2.3.6. ki > erki Pekiştirme Edatı)

11. YYA'da yansımalar ilgi çekici ve yaygındır.

būr būr “yansıma” (31.120)	būr būr “yansıma” (1.70)
patır patır "yansıma" (25.201)	taḲır taḲır "yansıma" (1.73)
cingır cingır "yansıma" (23.137)	deh düh "yansıma" (12.6)
düTdürü düTdürü "yansıma" (16.7)	tosur tosur "yansıma" (13.389)
hatır hatır "yansıma" (26.234)	lapır lupur "yansıma" (20.52)
laPlaḲ "yansıma" (26.363)	tanğır tungur "yansıma" (20.26)
lıpıTıḲ lıpıTıḲ "yansıma" (26.282)	loP loP "yansıma" (26.244)
laPpadanaḲ "yansıma" (13.343)	pıfır pıfır "yansıma" (32.55)
şıkıdıḲ şıkıdıḲ "yansıma" (7.27)	

YYA'nın Anadolu Ağızları Arasındaki Konumu

YYA'nın karakteristik özellikleri sıralandıktan sonra Anadolu ağızları arasındaki konumuna bakılacak olursa, Leyla Karahan'ın Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması⁴⁵⁴ isimli eserinde, alt grup başlıkları dahilinde, hakkında müstakil bir çalışma olmadığından dolayı adını geçirmediği, fakat eserinin sonundaki haritalar bölümünde "*Harita -28' Batı Grubu Ağızlarının Alt Grupları*" başlıklı haritada işaretlediği üzere Batı Grubu Ağızları II. Alt Grubuna dahil olarak gördüğü Yalova Ağızları'nın dil özelliklerinin, gerçekten de bu alt grubun özellikleriyle neredeyse tamamen uyduğu görülecektir. Bu benzerlikler sebebiyle Karahan'ın bu gruba dahil ederek adını andığı İzmit ve Yöresi Ağızları ile karışık bir etnik yapıya sahip olduğundan dolayı ihtiyatla bu gruba dahil ettiği Sakarya Ağızları'nın yanına Yalova İli Yerli Ağzı da eklenmelidir. Yalova da oldukça karışık bir etnik yapıya sahip olsa bile bu çalışmada yalnızca Yalova'daki yerli unsurların ağızlarının değerlendirildiğini unutmamak gerekir. Aşağıda söz konusu alt grubun Leyla Karahan tarafından sıralanan özellikleri ile bu özelliklerin YYA'daki durumları karşılaştırılmıştır:

⁴⁵⁴ Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, ss. 1-203 .

Karahan söz konusu alt grubun özelliklerini şöyle sıralar⁴⁵⁵:

1) Açık e (ä) ünlüsü bu ağızlarda da duyulur.

YYA'daki karşılığı: (✓)

älli dēne miKtar gelse bu köy bōle oluyo (9.117)

bōle bi odaya gelin gäldim ben (32.42)

bän dovdum böyüdüm bîrdayım (32.1)

2) Aslî uzunluklar "vār, gēlir" gibi bazı kelimelerde korunmaktadır.

YYA'daki karşılığı: (✓)

vār "var" (15.6)

gēl- "gelmek" (15.40)

āl- "almak" (13.269)

dāş "taş" (1.71)

ķālķ- "kalkmak" (25.509)

yārın "yarın" (29.15)

3) Dudak ünsüzleri yanında bulunan ilk hece dışındaki ünlüler düzdür. (çamır).

YYA'daki karşılığı: (✓)

çabıķ "çabuk" (41.41)

tavıķ "tavuk" (23.139)

çamır "çamur" (22.56)

davıl "davul" (26.27)

ğambır: "kambur" (21.287)

4) "c,ç,ş,y," ünsüzlerinin inceltici etkileri ünlü uyumlarını etkilerse de genellikle ünlü uyumları kuvvetlidir.

YYA'daki karşılığı: (✓)

(bk. 1.2.1.1. Ünlü Uyumları)

⁴⁵⁵ Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, s.157.

5) Ünlü yuvarlaklaşması görülmez.

YYA'daki karşılığı: (✓)

Not: YYA'da ünlü yuvarlakşmaları karakteristik değildir ve çok az sayıda örnekte görülmüştür.

6) Geniş orta hece ünlüsü bazı kelimelerde düşer. (burlā).

YYA'daki karşılığı: (✓)

burlāda (21.26)

orlā (9.151)

7) "r,l" düşmesi ve r'li hecelerde hece düşmesi bu ağızların özelliğidir. (gelī, duruz).

YYA'daki karşılığı: (✓)

gelī (23.123)

doldūrus (23.34)

8) "o" zamiri ünlüsü daralmıştır.

YYA'daki karşılığı: (✓)

u (23.72)

9) Şimdiki zaman eki 1. ve 2. şahıslarda "-yo" 3. şahıslarda "-ya", "-ye" dir. (alıya.)

YYA'daki karşılığı: (✓), (X)

Not: YYA'da şimdiki zaman eki 1. ve 2. ve 3. şahıslarda "-yo", "-yu" ve "-yū" şeklindedir. Karahan'ın sözünü ettiği "-ya" ve "-ye" li yapılara sahada göçmen köylerindeki kimselerin ağızlarında tanıklık edilmiştir. Eğer yerli ve göçmen ağızları bu çalışmada bir arada ele alınsaydı 3. teklik şahıstaki yapının da metinlerde yer alacağı düşünülmektedir. Zira kendilerinden Yalova'da derleme yapıp sonra göçmen oldukları

öğrenilen ve derleme yapıldığı halde metinleri bu çalışmaya dahil edilmeyen birkaç kaynak kişinin ağzında söz konusu yapıya rastlanmıştır.

10) Zamir kökenli teklik birinci şahıs ve bildirme eki "-ım/-im" (gelirim), teklik birinci şahıs emir eki "-ayım/-eyim" (geleyim) dir.

YYA'daki karşılığı: (✓)

gelirim (13.416)

geleyim (25.145)

11) İzmit ağzında "ğ>v" değişmesi görülür. "avecini, düvün".

YYA'daki karşılığı: (✓)

Not: YYA'daki iç sesteki /ğ/'ler çoğunlukla erise de "ğ>v" değişimine de oldukça sık rastlanır.

düvün "*düğüün*"(2.13)

sovana "*soğana*"(6.24)

bovâ "*boğa*"(10.60)

duvanda "*doğurduğunda*"(8.41)

avaç "*ağaç*"(9.151)

çivîrîs "*çağırırız*"(7.105)

12) İzmit'in merkeze bağlı Taşköprü ağzında "η>y" değişimi vardır . Balören ağzında "η" ünsüzü korunur, Ova ağzında ise bu ünsüz "n" ile karşılanır.

YYA'daki karşılığı: (✓) , (X)

Not: YYA'da eklerde ve köklerdeki eskicil /η/ sesleri yerini /n/ ye bırakmıştır. /η/ hem kök ve tabanlarda hem de eklerde sınırlı sayıda örnekte korunabilmiştir. Bu açıdan bu alt gruptaki İzmit / Ova ağzıyla uyumluluk göstermektedir.

13) Kandıra (İzmit) ağzında 1. ve 2. şahıslarda "-miş" eki tek şekillidir ve ünlü uyumlarını bozar.

YYA'daki karşılığı: (X)

14) Balören ağzı daha çok VIII. gruptaki ağzların özelliklerini taşır. Yöre halkı buraya yedi yüz yıl önce Çankırı ve Nevşehirden göç etmiştir.

YYA'daki karşılığı: (X)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

1

ARMUTLU

FISTIKLI KÖYÜ

Adil Güngör – Yaş: 93

Anneniz, babanız, dedeleriniz hep buralı mı?

(1) benim annem armutlu armutlunun da mesele en iyi en zengin en diyelileri anıdır mı (2) en diyelileri en zenginneri annem armutludan gelme bábam buralı bábam (3) mesele dâ eskiden yâni şeyler yokdu böyle soyatları falan yokdu (4) soyatları ne zaman oluyo biliyon mu ben ilköğuldan sora aşâ yukarı on beş yaşlarında (5) yirmi diyî on on beş yaşlarında yani soyatları çıktı ben ilköğula gidiyodum (6) ilköğulları da üçe kadar okudu biz burda üçe gıdardı bi öğretmen vardı üç sınıf vardı (7) mē öğretmen bana dedi ki benim ismim adil senin ismin güngör dedi (8) ben sana güngör diyorum dedi güngör diyorum dedi senin ismin güngör dedi (9) seviyo beni güngör aşâğı güngör yukarı soyatları da çıkınca demek ilköğuldan bitden sora soyatları çıkıyo (10) bu sefer nâpiyo bábam soyadını güngör göyuyo eskiden benim mesele gâveciöulları lağabımız (11) gâveciöulları diye dedelerim mesele demek ki u zaman da gene gâvecilik falan yapıyomuş şu gâveciöulları diyola (12) bubama diyolâ kı bubamın bubasının ismi olarağdan hangi şerif bubamın adı şerif (13) gâveciölu şerif gâveciölu şerif diye geçıyo yâni isim olarağdan e burda mesele yeleşim (14) bu kövün mesele o tarihi bilmiyoruz da şimdi mesele çarşıya yakın orda bi binâ var (15) o binânın oldıyu yerde hamam varmış demek ki bu kövü sel almış bi âfatlan (16) hamamın gırnaları falan aşâda derenin içinde buluyolar dere gıztıları yapıyo dereyi gıziyolar (17) orlâda buluyolar sel almış götümüş yâni hamamın gırnalarını buluyolar burda hamamın yerini (18) mesele inşât yapâğın adam çârşıda orda hamama inşât yapâğın hamamın mesele yerini çıkariyo meydana gızıda (19) yâni eski demek büyük gıruşu yâni eski gıruşu demek sel almış götümüş (20) eski gıruşu bu köyün o şu bayırlarda kövün bayırlarından aşâ bu anayolda deyi (21) bi de âkada yol vâ bizim o yolun âka tâfında bayırlarda mezarlar var (22) bayırlara gımmüşler ölüleri bayırlâda mezarlar var aşâda mesele iskelenin orda mezar var (23) mârîl diyolar

māril denizde boğulannarı yāhuT da adam gecenin bi vaḲdinde (24) aṣādan deniz kenarından bu yana geçēken ğuyulā varmış ğuyuya düşmüş ğuyūda boğulmuş (25) o boğulan adamı da oraya gömmüşler orda mezarında daşı duruyo yāni ben orda dā mezarlā vardı (26) biliyom ben mezarlā vādı gene bōle geldiler sordular orda da haTfā birisi düKḲan gibi bi şe yaPmışdı yazlıḲ (27) onu çalıTdırıyodu sōnadan yıḲdılar onu ben tārif edince yıḲdılar orasını (28) orda şini mezarlı daş maş yaPdılar iskelede aṣāda o mezar dā duruyo (29) mezarın taşı da var ismi müāril diye geçiyo müāril ismi māril māril diye geçiyomuş

Bu köyün ismi eskiden Kürekçi miymiş?

(30) eski adı kürekçi köwü şindi meseḷā baḲ bābam āḡadırdı baḲ (31) deyoğ ğu köwün üs başında yukarda düzde dāin düzünde dere vā (32) ne derāsı turluḲ deresi turluḲ deresi deyolar oraya mesa ğarabalçıyın altından turluḲ deresi (33) babam āḡadırdı orda turluḲ derenin eskiden turluḲlā varmış (34) turluḲ diye geçiyomuş turluḲ diye geçiyo o adamlar yerleşmişle oraya oraya yerleşmişler (35) o turluḲlar yerleşmişler yāni turluḲ derenin ismi ordan oluyo (36) yāni oraya onnarın adını ğōyolar turluḲ deresi deyince onnarın adını ğōyōlar (37) bi de bu tepenin hemen düzünde berber düKḲanı diyolar ismi berber düKḲanı (38) oralāda bizim köylü arazileri var şimdi var arazile var zeytinniknē vā hemen tepenin düzüne çıkıyon (39) bu tepenin düzüne çıkıyon mezarlā felan da var orda da berber düKḲanı ismi (40) berber düKḲanı demeK köwün ğuruluşunda berber düKḲanı falan varmış (41) berber falan varmış kı yıkılmış gitmiş mezarlar duruyo zaten ē işTe berber düKḲanı diye (42) ismi oranın ismi de bu sefer o berber düKḲanı diye ismi geçiyo (43) buranın ismi berber düKḲanı dā ilersi yayla yayla ama orda da tabi binā yerleri falan (44) daşlıklar şeyler bellı var bōle duvarlı yerleri falan var heP orlāda

Eskiden düğünler nasıl olurdu?

(45) eskiden burda da gene eski dūnner meseḷā ata bindiriyolar çocuḲḲarı (46) şeyleri ata bindiriyolar çocuḲ sūnneT yapılcak ata bindiriyolar atın üzerinde getiriyolar (47) çoḲuḲ indirceyi zaman çoḲuḲ bubasından meseḷā ben deyo inmem deyo neden inmiyon (48) bana falan yeri verisen inerim ben diyo çoḲúya tabi öle diyolā (49)

bana diyo falan yer onun sevdiyi bi yer vāsa bana orasını onu verīsen inerim_atdan diyo (50) yoḲsa inmem ben diyo o bu sefē vād_ediyoalar ṣāhiT te var haTfā (51) hemen vād_ediyoalar ama çocúya yāhuT da ona orasını veriyolar o Şegilde (52) gelinner meseġā eskiden gelinner Şöle oluyodu sana ğızı göstēmezler ğızı göremessin (53) zatē hiç görmemişin hiç görmeden seni oraya niŐanniyolar o ğızı görmeden niŐanniyolar (54) meseġā evleniken de evleniken ğız_o yanda sen burdasın ğız_o yanda (55) veġāleten seni diyo ğı git dēyo ğızı ikrarine al seni yolluyolaş (56) giT_ikrarine al gel ğızım baĲ falanca istiyomuş demiyo aracġlan (57) aracġlan kendi kendine yoḲ aracġlan meSa gidiyo aracı gidiyo ğızın o yanĲı odada ğız seņ ōlan bu odada (58) mesā vēceK alceK_adamnar da geliyolaş seni yolluyolā oraya sen_orada (59) bizim zamānımızda oldu bunnā yāni sen_orada gidiyon ğızın_ikrārını alıyon (60) tamam dēyo rāzı oldu dēyo bu yanda da imzālaniyo ğızı hiç görmeden (61) zāten çocuĲlúyunu ğızlıyını da görmemişin bi evlendiyin zamān meseġā (62) evlendiyin gece tabī namaz ğıliyo dāmaT ğızın_āġasına dikiliyo bu Őekkilde evlenmelē de bu Şegilde

Köyde hıdrellezlerde neler yapılır?

(63) hıdrellezde Ĳadınnar hıdrellez gecesi çömlēk ğöyölā bi çömlēyin_çine su (64) herkez ona yüssüĲ_aTıyo içine yüssükleri ğöyölā içine (65) meseġā hıdrellez bü gül_ācının ğöyölar dıŐarda nemiŐ hıdrellez_onu ĲamçıluyomuŐ (66) baĲ hıdrellez diyolā ĲamçıluyēÇeĲ_onu Ĳamçı né demeK (67) demeġ_onu hıdrellez_orada deyēlendiriyō demeK gülün gül_ācın dibine dıŐarda baççeye ğöyuyolar (68) u gulün dibinde u çömlēK duruyo u gece hıdrellez_onu Őe yaPceKmiŐ (69) sona ēvleri istēse senin Ĳapın yüz milyon iki yüz milyon_ōsun millet sabbah ġarardı (70) dā yerlē aydınnanmadan daŐıyolā Ĳapıları bür bür bür daŐ ġalĲ ġāĲ (71) seni ġaldiceklē ġüya ġaldıriceKlē ama e dāŐlan Ĳapıya dāŐları vuruyolā ġöldür ġöldür (72) ġenŐlē böle sabah ġarannıyı ġalĲıyo erkenden hıdrellez sabāī uyandırmaĲ_çin (73) Ĳapılař daŐlanıyo pervaza daŐ vuruyolar taĲır taĲır taĲır daŐ vuruyolā öleydi (74) ondan sōra bēyitler sōleniyo yaŐlı ġadınnā geliyo toplaniyo ġadınnā Őindi bi yüssük çıĲarıyolař (75) āņadın mı baĲ iŐeyi de unuTdum adını da ama ekserī bizim būda (76) muāllede bi ġadın mı ne o sōlēdi beyiTleşi beyidi sōlēken türkü sōlē gibi Őey sōlüyo mesa (77) Őindi esKiden deyil yāni Őu ġenŐ zamāna ġadar yāni eskiden dedīn (78) aŐāī yuĲāī hemen hemen ġenŐ zamāna

ğadar u ādeT yaşayo (79) yāni genç zamāna ġadar u ādeT yaşayo āma eskiden dā ūēdi bōle dā onun_üzerine

Köyde başka ūenlikler de olur mu?

(80) ūindi baĶ eskiden bayramlarda bayramdan bi gün_önce ġāveler de süsleniyū (81) bayraĶlarlan çadılālan tenten çadırı Ķapılara duvarlara ġurdelelē bükümlü ġurdelelē ġāvelere süsleniyū (82) millet bayram namazına bütün ġadınnar ġāveye bu köwün bütün ġadınnarı ġızları gençleri hepsi ġāveye (83) ama herkez ġāveye de ama bi tene genç çoĶuĶ ve yetişKin çoĶuĶ dāhi çarşıda ġezmez (84) hiĶ kimse yūĶ yetişKin çoĶuĶlā ġāveye çarşıya girmez (85) herkezin cāmiye gitmeyen bile ġāve boşalır ġāveci ocaĶılıyı yapan ġāvecinin ġarısı yāuT ġızı (86) onnā yapıyo bütün ġāveler çaylar ġāvelēde bütün ġāveler ġadın dolu (87) ġızlā gençlē hepsi ama bi tene genç çoĶuĶ ġöremessin (88) ne zaman ġı cāmiden bayram namazından çıĶıyūlaĶ o zaman çıĶāĶan (89) bütün ġadınnā evlere gidiyo yayılıyo cāmiden çıĶana ġadar yāni cāmiden çıĶınca (90) ūindi bizim ġadınnar çarşıya gitmez çarşıyı bilmeyen bile çoĶuĶĶan ġördūse ġördü (91) ūindi meseĶa köwde çoĶuĶĶan yāni çarşıyı bilirse biliyo çoĶuĶĶan ġeldīse (92) ūindi yetişgin ġōca ġız_oluyo ġoca ġadın_oluyo ġosġoca çarşıyı bilmezlē (93) çarşıda dēiūiKlik vā mı yoĶ mu bi çoĶuĶĶan ġörüyo ġāveyi o ġız (94) bi dā bilmez ġāveyi hiĶ ġāve nasıl çarşı nasıl o ādet yoĶ_aTıĶ (95) o ādet de yoĶ zāte ūindi de o çoĶuĶ o ġız çoĶū çāşıyı çoĶuĶĶanĶı biliyo (96) böyüdüyü zaman çāşıda dēiūiKlik vā mı yoĶ mu çāşıyı bilmez

Köylünün toplandıĶı başka günler de var mıydı?

(97) hıdrellezde her hıdrellez günü niūannı ōlan tarafı ōlan tarafı ġız tarafı niūannısını alır (98) ama āylece giderler meseĶā ġıra ġırda o günü yīceĶ_iççeĶ eylenti yapālar (99) hiĶ ama o gün niūannınā deyi herkes niūannısını alıyo ġötürüyo ama ōlan gene yoĶ

GençliĶinizde hangi meslekle uğraūtınız?

(100) ben hiĶ gençliimde āĶadın mı evlendim evlendiTden sōra bizim kendimizin motorumuz da vardı (101) deniz motoru u zamannā deniz motorları yoĶ bubamızın

deniz motoru da vādı (102) evlendiyim zaman annem meselā ilki bunnarın annelerinnen benjki tefā evlendim (103) ilgāyilem bunnarın annesi evlendiyim zaman bubam evlēmizi ayırdı (104) ayırdı ama ayırdiyi zamān yaw bana hiç Te bi şe vemediler hiç bele (105) salata yapmā sān bi tene tabaK bile vemediler param yoK pulum yoK on param yoK (106) hiç param yoK çārşıda gāve var gāve satlıyomuş bubam deyo gu ābeyime baK deyo (107) gāve satlıyo deyo giTsin orası gāveyi alsın çalışdırsın dā gençim yāni (108) yeni evlendim zāten git onu deyo çalışdırsın alsın deyo (109) ben nereye açcem dedim bardaK tabaK istē bilmem ne ister (110) nēse o gāveyi aşdım men gāveyi çalışdırikan armuTdudan mütemeT orman mütemeTi geldi (111) eskiden bu işeyi orman idāresi āş daşıtmış oraya çam āşları daşıdıyo (112) çam āşları çürümüş bi mütemeT geldi dedi ki kimse yoK dedi (113) kimse yoK köwde hēkeş işde güşde zāte u zaman köw ufaK (114) ufaK bi köw yaw dedi işçi arıyodum kimse yoK dedi bana (115) ben dedim Ki çalışırım dedim ben çalışırım dedim iyi mādeme dedi (116) bi de yanımda ābeymin gāynı var o da var iki kiçi çalışıyoruz orda (117) o zaman mütemedi dedi ki yaw dedi deligannı dedi (118) ben seni şoK sevdim dedi çoK sevdim men seni dedi (119) seni ben dedi armuTduya ormancı alcez seni ben ormancı yapayım dedi (120) eyi dedim böyle bi iyilik yap dedim men orman baKım mēmuru yaPceK (121) zaman geldi çārdılar armuTduya armuTduya çāirdilā ama dörT beş kişi mūrācāt vā (122) bursadan da adam gelceKmiş tabi o zaman bi tene torpilli geliyo (123) onu bekliyomuş o demeg gemilen çıKdı dedi gelin baK imtān vā dedi (124) odaya topladı bölē dörT beş kişi hēkes kāidını gālemine alsın dedi (125) burda sorgu vā dedi eh gālemleī aldilā çoÇuKlā bölē ākādeşleri sen ne almıyon dedi bana (126) ben bunnā dedim bunnā gāfil dedim selseli bunnā dedim men (127) ormancı dedim yapılı dedim ne ormancı yapılı dedim ben ormancı hazır bu dedim (128) usülde dedim bölē bi şe yapıyosun sen dedim sen dedi gonus gonus dedi (129) baK sōnadan bana şe yapma dedi bu sūālleri sordu bunnarı cevaplayın dedi (130) sāde baKdı baK şu sātde hepsini yapın dedi o sāt geldi mi getirin kāitları gōtdülē (131) oraya godula önüne bölē herkes godu ben bāKuyom gōya inceliyo gōya bāKuyo (132) bāKuyo gōyuyo ona bāKuyo onu gōyuyo dedi eKseriyetle dedi (133) imtānı gāzanan dedi bursādan gelen falanın falanı dedi demedim mi ben sana dedim (134) gemiyi bekledin dedim sātlice almadın bizi yukarı gemiyi de bekledin (135) ordan dedim telefonna meKtuP vēdi ama getidi meKtuP vēdi una (136) meKtubu da aldın dedim ādem cevdedi ismi yüksek mühendisden cevdet bey (137) dedim burasını terk et dedim ben

gene sana bi eylik yapam dedim (138) sana üç gün müsāde ediyom ben dedim bu köyü terk et (139) burayı terk etmessen seni yaķarım ben dedim çünkü dedim (140) bu dālarda o zaman ğaçakçılık çoĒ dālā birden kesiliyo yuķarda gürcü köyleri vā (141) o köyler hepsi ğaçakçılık yaPıyo orman kesiyο kömür yaķıyo bilmem ne yaķıyo (143) buraya dedim anķaradan adam getdirrim bu dāların keşfini yapırrım (144) bu tāribatları gösteririm u adamlara yanāsın dedim burdan git defol git (145) o çocū da almış arnavut köwüne ilēde bi köw var çifliK yāni köy de deyil (146) üç beş hānenin de o zaman dedim devlet şeden göç etmişler herāde (147) mācırlar mācır olaraĒdan göç etmişler devlet o zaman o araziyi vēmiş onnara āņadın mī (148) o çocū oraya tāyin etmiş yalovaya giden yolda ama o zamannā yollā izlē yoĒ (149) çocuĒ oraya gidiyo bōle yaışlı bi hava e orda iki üç hāne vā (150) kimselē yoĒ beylerin çayīlağı vā nāPmā geldin diyo ben ormancıyım ne ormancısı burda orman yoĒ (151) orman var ama diyo kesim yoĒ bi şe yoĒ çocūya yer yurt da vēmiyolar (152) ben unnādan haberim yoĒ ama ordan geri geliyo yaw niçin nē geldin (153) ben diyo orda yapamam neden yapamayon müsāyit yer orası vā diyo (154) yapāsan yap dēyo müēndiz yer yoĒ yurt yoĒ dēyo ben orda yāmur da yāıyo (155) ılandım zāten dēyo sen dēyo dōru giT baķam diyo annene giT diyo sen meme çoçūsun diyo (156) git anneninin memesini em sen diyo atamuyo da şurayā diyo kendi isteınle bi yazı yaz (157) ben kendi isteımle orman baķım māmurlūndan istifa ediyorum diye bi yazı yaz diyo (158) o çocuĒ yazısını yazıyo bıraĒıyo müēndise müēndis hic atdı demesin diye (159) orası müdür bursadaki müdür neden atdın bunu demesin dēye kendisi ayrıldı istemedi kendisi ayrıldı burdan (160) geldiler beni çārdılar orda bi orman baķım mēmuru vādı orda (161) dedi haydi armuTduya gitÇez nāPcez dedim müēndis diyo dedi dā dedim duruyo mu orda o dedim (162) bıraĒ dedi bıraĒ u kaşayı dedi bana gitdim oraya nēse çıĒdıĒ yanına gel baķam yaw dedi (163) fisdıĒlı kaşadayısı dedi gel buraya dedi bana gel buraya dedi āņadın mı hadi otu şuraya dedi (164) senin tayınımı yapıdım ben dedi hadi baķam dedi ama benim unnādan haberim yoĒ āmā (165) orda örendim zāten o çocūn ayrıldıyıını onu yol verdīne müēndis işde hadi baķayım (166) git onun gibi geri gelme sen de ordan dedi nereye vēdin beni dedim arnavut köyüne dedi (167) ama biz de genşlimizde oralāda gidiP odun kesiyoz odun kesiyoz satıyo (168) yenēsmeyiz bōle dā asKere falan gitmeden āņadın mı beni dedim sen nereye vēdin dedim (169) falan yere dedi e sen dedim gitdin ğoca şehirin göbēne vēdin dedim lan ne şehiri dedi (170) biz orman diye dedim o kestāneliĒ oraları zāte o āşların bitmiyen āşların

ğovuKlarında yatıyoz ğalKıyoz biz dedim (171) sen dedim dipsiS göl dēlē vā eser yıķā dālāda dipsiS göl deyi geçiyo āñadın mı (172) dipsiS göl göl de yoK_ama dāda çoK_ukāda şindi orlara şe yapıldı ama (173) şindi oraya da muāzzam şindi o dipsiS göl dediyim yere bıkaç senedir eylençe şe yapıldı (174) bi şeler yapıldı orda şindī millet geliyo gidiyo ūrlara ben dedim dipsiS gölün çocūyum dedim (175) sen dipsiS gölü bilmessin dedi at at dedi baña at at dedi (176) işTe ordan oraya tā gitdim oraya yerleşdim ondan sōna bursaya tāyin_oldum orman bakım māmuru beş sene yaPdım (177) beş sene yaPdım teKrār ordan bursaya tāyin_oldum bursadan teKrār buraya vēdilē beni buraya vēdilē (178) burda da yāni aşā yukarı ellide demoKrat partı ğuruldu elli senesinde menderes_ıKtidara geldi (179) ellide menderes_ıKtidara geldi āñadın mı menderes_ıKtidara geldi ben o ğünü yaşadım ormancıdım

Çocukken hangi oyunları oynadığınızı hatırlıyor musunuz?

(180) çocuğ_oynadıK mileci oynadıK mile mile diyoZ yuvarlaK böle mile diyoZ mile oynadıK (181) meseĻa ğoşğoca deliĝanlıĻa deliĝanlıĻa ğaydıraK puķayı böle puķayı dikēlēdi puķa yuvarlaK bi daş böle (182) meydana yukarda alanda düz_arāzide yukarda bu oKul meydanı orda para bulu herKez (183) meseĻa ğaydıreK_oynüceKler meseĻa beş kişi birē ğuruşları vā diyelim (184) birē ğuruş on para yirmi para o zaman lira nerde bulcen on para yirmi para beş paralā vādı (185) bi para dahi geçerlidi bi para yoK meydanda beş paradan ufaĝı yoK ben beş parayı biliyūm (186) beş parayı biliyūm ama bi para da geçerlidi baK_o zamanın zamānında bi para geçerlidi (187) bi para nası geçerli oluyo biliyo musun burda bāba inciri diyoZ biz bāba inciri beyā incirlere (188) beyā incirlere sinek veriyo onu aşı yaPıyū bāba incirleri var ū bāba incirleri de (189) o beyā incirlere aşı yaPıyo incirler dökülmēyo yidimiz incirlere aşı yaPıyo ondan çilek çıkıyo o incirlēden (190) hattā ondan yapıyādı o bāba incirden reçel yapılyodu ufaKlarınnan onnarın ufaKlarını böle ufaKları toPlayon (191) ondan reçel yapıyolādı onnā böyüdüyü zaman ne yapıyo biliyo musun sinek yapıyo içē birden sinek (192) onu ayırdıyın zaman sırf sinek onun içēsi o incirler böyüyo sararıyo (193) ordan çıkannar da o onun doĝān mesā beyā incirlē aşı yaPayo iyce saplanıyo aşı yapıyo (194) o incir dökülmeyo o incir dōKTürmemeK_ için aşı yapıyū bāba incirleri bu eskinin şeyi bunnā (195) meseĻa ğaydıraK var çelik çomaK var meseĻa çoCuKқан arķamıza çindi halā yapannā vā (196) televizzonda hep gösteriyo öle şēlē oturuyon āķada elinde topuz

gidiyon ākasından halā dā bāzı oynunnarı gösteriyo bāzı burdan (197) çeyin ākasına
goyuyon dönüyon u görmeden alıyon ordan başlıyon onnan vurmaya ondan meseļā
yetişinnē

(198) o zaman oynuyoduğ biz zāten çoğuğ oynuyoduğ bi de o türküler sōleniyu

(199) *yā satarım bal satarım*

yā bulamassam men ne satarım

(200) Ėale devirmece puğa ĖaydıraĖ Ėaydırāi bōyüĖ adamlā da oynuyodu
toP oynunnaĖı vaĖ çuĖkuru vādır çuĖkura gidiyū

Çok yararlı oldunuz Adil Amca...

(201) dāların durumnarını ānatdıĖ turluğ dereleri berber düĖĖanları turluğ dereler
(202) o turluğ derede yanan kömürleri kömür yaĖıyolāmış onnā o turluğ deresindeki
adamlā sırf kömür onnā kömürçümüş yani (203) fında kömürü yağıyolar fında piren
diyolā fında onnarın köklerini yağıyolar (204) kömür yağıyo burdan ıstanbula kömür
satıyolā ta burdan ıstanbula kömür gidiyo

Eskiden dinlediğiniz plaklardan bir şarkı sözü söyler misiniz?

(205) *indim dereye durdum*

çifte gövercin vurdum

gövercini ararĖan

kendimē uygun yar buldum

Maşallah amca, zihniniz çok dinç...

(206) ŗimdi kendi Ėafama Ėöre bāzı arĖadāşlē çatıyolā bana (207) sen ne zāman ŗölcen
diyolā çuĖuĖklā arĖadāşlē vā benim (208) yāw diyūm altı sene işeyim var haĖĖaT altı
sene işeyim vā dā deyom neden (209) altı sene iki ay sōra yüz yaşına gircem yüz yaşına
Ėadan girmeden adımımı atmam geri diyūm (210) ŗimdi doĖsan ŗüç doĖsan ŗüç de
bitiyū zāten

ARMUTLU

FISTIKLI KÖYÜ

Emine Çam - Yaş: 80

Adınızı soyadınızı öğrenebilir miyiz?

(1) emine çam seKsen yaşındayım öncelerin ğadınıyım ben köwün teleyīdim telek dellēdi telek gelin yapādıK (2) ama zamānım geşti artık zamānım geşti artık telek derlēdi yāni insan usta denirdi (3) ama o telek köwlük köw dili telek çeniz_asādım (4) bölē duvarlara birden çeniz_asādım böyle ğırāPleri asādıK şeleri asādıK

Çeyizlerinize neler koyardınız?

(5) ğırāp_olurdu meseLā yemeni olurdu iş baş_olurdu her şe olurdu (6) her şe tam bi evi doldurūduK canım hayaT bitti artık kulaKlā duymāyo artıh haı yūK öle

Ama çok güzelmişsiniz gençliğinizde, gözlerinizden belli, bakın bu da benim oğlum...

(7) sāol yavrım sāol canım benim sen de güzelsin yavrum sen de güzel allah bâvīşlasın ōlunu (8) allah hayırlı aKıllā vēsin hayırlı evlat_ōsun zaman da çok kötülāşdi evlādım diĥat_edin

Eskiden düğünler nasıl olurdu, başından sonuna kadar anlatır mısınız?

(9) hā başından_ışTe çeniz dolaşırdı önceden ğızın ötesi berisi ōlan_evine gidēdi (10) ūndan sāna ōlan_eviniġ_ışı bitēdi (11) çeniz_asılırdı ondan sonā telek şe olurdu (12) ne u tepe tepe dolaşırdıK tepe dolaşırdıK tepe dēdiK biS köwü dolaşıdıK (13) köwün geçleri köwü dolaşırdı işte köwü dolaşırdı ondan sāna gece düvün_olurdu (14) gündüz düvün_olurdu işTē ne_ġadan sürerdi ğī iki gün çeniz_asılırdı (15) iki gece düvün_olurdu kafa yapādıK ben süslēdim yavrum telek dēdik telek (16) ah ne yapādım taç ğorduk taç_alırdıK bölē çiçeklēlen süslēdik tel ğorduk teller_olurdu (17) hā arKā tel önüne tel işTē ālbiselē geydirīdiK_ışTe ğüSel ğüSel ben dikēdim (18) gelinnik beyaz beyaz gelinnī

şeden alırdık bursadan alırdık hä bursadan alırdık (19) istanbıldan alırdık beyaz gelinnik alırdık geydiridik beyā günde hani diktimiz älbiseleri geydiridik (20) ipekli ipekli rengārek işte herkes de geyinirdi te mi hacē şalvar geymedük (21) geymeyüdük acık biraS acık biraS sosyetelimiS vādı işe vādı biraSÇık

Bu köye has bir kıyafetiniz var mı?

(22) yok yok tā öncelēden vāmiş öncekilē işTe ne bileyim ben (23) diva\işlemelē şelē geyerlēmış uçkur bile bālarlāmış önceden onnā Ta' öncede hā bizlēden önce

Eskiden hidrellezler nasıl oluyordu?

(24) hä hídirellezlē oluyo hídirellezlē işTe dālara çıkarladı millet yemek yapardı Pişelē yapardı (25) tālada hısıımı ākrabası nişannısı olurdu hā götürülēdi dālara éylenirlēdi top oynarlardı işTe Pişelē oynarlardı

Mani biliyor musunuz?

(26) aklımda yoK çok māni bilirdim ama vallā ne bilem hiç şı anda yoK çoçüm (27) sen sölesenā neden bilmeyōn ben çok bilirdim ama ēvlādım işTe bölelā oldu (28) yā deben yā deben acemi kıptan gibi gezerim deryāda ben e nasıdı (29) yā bilemecem ēvlādım bilemecem çok biliyodum ama bilemeyom yavrum canım benim

Peki masal biliyor musunuz?

(30) masallā annadırdıg işde annemizden galanlā ninemizden galanlā tamam da ama ēvlādım şı anda işte tam da aKsi zamānımda geldilē (31) yāni bilirdim häp binnarı ama bilemeyom şindiK çoçüm yok bunun aklı başında

Eskiden çocuklar dışarda hangi oyunları oynarlardı?

(32) çuçuKlā mālledede oynarlardı başka bi oyun oynamazladı kın mālledede birbirlerinden top oynarlardı (33) tãpmece şece bi şelā oynalladı çoçuKlā dā haİa oynuyolā meselā

oylandı tabī oynandı (34) benim bi tâne ölüm vādı iki tâne gızım vādı hä şindik artık
häpsi evlat sahibi oldu ben ölümün yanında oturuyum yavrum canım benim

Eşiniz yaşıyor mu, nasıl tanışmıştınız eşinizle?

(35) eşim gitdi erken öldü eşim erken öldü eşim tanışmalā nişannandıKdı öle (36) hä
hä analā bubalā verirdi gızlar artıK ganişmazlādı hiç (37) sen de isteyon mu istemiyon
nu yoK yoK onnarıñ isteıynen biS de gidādık (38) nası kafa de mi iK defā hä ilk defā
görüdüK işTe düvün başlādı öyle görürdük nişannıyı orda görürdük (39) bubamızın
düyünneri de āynı ä artık unnarın dününü sürdürmüşüS ama (40) sonu sonu sonu
sonu acıK işşe birer pāçaçık açılmışıS şindik dā açık

Manav diye kime diyorsunuz?

(41) manav manav deyoZ e manav işte şeye müslüman he manav türk müslüman
manav derlē

Büyükleriniz köyde neyle geçinirlermiş?

(42) unnā işte bu dā işleri zeytinnik zeytin dikēlēdi e işte o yanda bu yanda iş yaparlādı
işTe unnan geçinirdik

Yemek yapmayı sever misiniz? Köyde en çok hangi yemekler yapılır?

(43) sevedim ama hepsi biTdi ne bilem ben burda bizim balık çük deniS çok balık
çıkādı (44) balık yemeyi yapādıK balık köftesi yapādıK işte her şelē ne bileyim e işte
(45) yaprak dolması yapādıK yaprak asmalā olurdu ilāna dolması yapādıK (46) çeşit
çeşit işTe burda şindi çok hamsi çıkıyū önceden o gırgırlā şindik önceden şe çıkādı
(47) ne u uskumru balığı uskumru balıyı çıkādı ırıplā vādı önden (48) o ırıplādān e
millet bölē dizellēdi şeye ipin üstüne sopaya dizerlēdi dizeK dizeK balık getirirlēdi
yalılādan (49) heşte balık yemeyi balık köftesi yapādıK balıyı haşlāyāduK meseļā kı
haşlıyoduK suda (50) unu güzelcene ayıklāyoduK kılçıklarını undan sonra unun içine
baharat güveyi otu dāriS (51) undan sona maydānoS her şay yımırta gıradıK unu

ğarışdırıdıK (52) undan sona ũnu bŕle kŕfte yapādıK iŖTe ğızārdırdıK çoK tatlı olurdu ğara uskumru dēdiK uskumru balıyından olur

Eskiden kŕyde hastalıklara devalar yapılır mıydı?

(53) bālıktan yaPmaSdıK ama yapādıK ŕsŕrŕk olurdu ŕsŕrŕk bi Ŗelē iē vallā ne bilēm iŖTe Pi Ŗelē yaparlādı (54) ne u Pi Ŗe otı vādı onu ğaynatırdıK onu iitdiridiK iŖTe sırtına havlu sokādıK Ŗunnan bunnan (55) yā ŕle evlādım iŖTe ēskŕden ŕledi iŖTe iŖTe yaparlādı ğacıkkŕde bilennē ŕŖtururlādı yaparlādı (56) ŕnnā yapallādı irahmetli rahmetli bubam vādı ondan sona acıK sŕŕk aldı mı karabaŖ otu ğaynatdırdı bize bi tandır yapādı ŕle geē dēdi ğarabaŖ otu

Bayramlarda kadınların kahveye gidip toplanma geleneği varmış bu kŕyde, siz de hatırlıyor musunuz bu adeti?

(57) hē nereye giderlēmıŖ he he he he yavrım he ē iŖTe ğadinnā hiç bi yere ğiTmeyŕ (58) millet de ondan sona erkeklē cumā namaza giderlēdi bayram namazına ğadinnā iŖTe geŖlē ğadinnā ğalkarlādı (59) ğāveye giderlēdi millet Çāmiden namaz ğılıP ıķıncaya ğadā birē tāne çay ierlēdi (60) veyāhuT birē tāne ğāve ierlēdi hemen abucaKdan ıkarlā gelirlēdi ēvlerine (61) bu da bi ādet gibidi sonu sonu olmadı sonu sonu u ādeti bırākdılā e tabi bitdi

Hıdrellezlerde salıncak kurma geleneğiniz var mıydı?

(62) hā salıncak salıncak ğurādıK ınarlara bŕyŕk ınarlara derenin ilerine bŕyŕk salıncaklā ğurādıK (63) e arķadaŖın vāsa arķadaŖınnan sallanırdıK e iŖTe annelē de gelirlēdi biSi sallarlādı bi eylençe gibi bi Ŗelē yapādıK iŖŖe yavrım he yā yā oum

Ŗrgŕ yapar mıydınız?

(64) ŕrgŕ yapādıK ŕzerimize aTķı yapādıK bŕrŕnŕrdŕK ğıŖın ne tellik ŕrēdik ayāımıza hırķa ŕrēdik yelek ŕrēdik (65) her Ŗelē yapādıK yŕnŕ yŕnŕnŕ satın da alırdıK Ŗindi ŕlē bŕKme yŕnnē de olurdu sŕbek yŕn (66) hē sŕbek yŕn he sŕbek sŕbek yŕn bŕle sŕbeklen alınırdı sŕbek bŕle bi sarğı sarıyolā u yŕnŕ yaPan yē ordan sen de alıyon (67)

böle yavaş İy vādı İynen fİR fİR fİR onu büküyon iplik hālİne getiriyon ondan sōna onu da örüyön (68) ũ şekilde yapādıK he çoÇüm doğuma yŭk öle Őelē biSde yŭkdu doğuma yok (69) türban türban bu ğadın çok yapā onu hepimiS yapādıK her Şey (70) hāp ğızların çenizleri o da asılrđı böle duvarlara de mi ğırāPlē yā geç deyom aklı erē ben_unuduyom evlādim yā

Sizin torunlarınız ne yapıyorlar buradalar mı? Gençler kalıyor mu köyde?

(71) burdalā köyde hāpsi burda ğalıyŭ ğalıyŭ epey malı olan mŭlkü olan ēvi olan barđı olan (72) ama undan sona ğoca bulan başka ğurbetden ğurbetden ğoca bulan gidiyŭ (73) ğızlā ŞindiK pek gidiyŭlā oğuyan ğızlā gidiyŭlā pek gidiyŭlā Şindi ğocaya

ARMUTLU

FISTIKLI KÖYÜ

Hacer Uysal - Yaş: 64

Kendinizi tanıtır mısınız?

(1) e bu isimlē falan kitaplara yazılÇeK_ama kitaplāda ismimiz yazıldıyı için her yere yayıldıyı için tanıyabilirle isimlerimizi atmış dörT yaşındayım ne söyleyem

Hangi oyaları yapıyorsunuz?

(2) çoK getiriyolā bana ben paralan oyalāyom bu türbannarı tülbeT deyoS iyne oyası diyil (3) tī oyası yapıyorum filketē oyası yapıyorum ondan sona işTe dediyim gibi ğaranfil_oyası sepet_oyası dēriS (4) işTe hemen de aKlına düşündüyün zaman gelmeyo da oyalanın işeleri ne bilim çoK dēişik dēişik oyalā yapıyoruS yāni

Annemizden yapmayı öğrendiğiniz yemeklerden bazılarının isimlerini sayar mısınız?

(5) vallāyı annemizden_örendimiz bubam çoK sevēdi mantı açādı hamır dēriS (6) mantı açardıK_onnarı bişirīdi annem güzelcene hamur çorbası çoK yapādı (7) bubam_ışden gelirdi akşamüstü işe daş dēriS daş ğırmaya gidēdi (8) bubam rahmeTli ōndan sona geldi mi akşamüstü onu hamır çorbası dēriS (9) hamır çorbası yapar yanına fasilyeyi ğuru fasilyesi nofudumuzu ğışın çoK güzel hep yemeKlerimiz_öle olur (10) ğış yemeKleri e yazığ tāze fasille dolmalıK biber şunu bunu işTe öle yāni geçinirdiK gidēdiK

İlkokula gittiniz mi? Aileniz hep buralı mı?

(11) ilKoKula gitdim hep hayat dōma böyüme burdayım annem de buralı bubam da buralı (12) burda böyüdük eşim de buralı üç_olan bi ğız dörT çoÇúyum var hepsi ēvli çoK şükür_allaha

Bayramda okunan manilerden hatırladıklarınız var mı? Eskiden bayramlar nasıl geçirdi köyde?

(13) yok māni falan hatırlamam sabah ğalġdıyımıSda bayramda evelden_evimizi derlêriz toplâriz (14) çuġuġlarımızı yıġârız aġşamdan eskiyi çuġuġlarımızı yıġârız geydiririz güzel böyüKlerimize âl_öpmeye gideris (15) gelen misâfirlerimize şeker ğolanyâ dökeris Şennik çoġuġġan ufaġdıġ tabi (16) dâ ğıs halimizde dâ êvlenmeden geyiniriz ğuşanırız âġadaşlâlan gezeriz top_oynâriz (17) toplanırız birbirlerimizin_evinde tabî orda işTe iP_atlama yaġadıġ daş_atmaġa ğaydırmaġa falan oynardıġ onnarı oynardıġ

Hiç yün eğirdiniz mi?

(18) ğoyunumuz vâdı rahmetli bubamdan ğoyun vâ o ğoyunu ġırpardı bubam annem_onu bi güzel yıġardı suda (19) iliyendê ġuruTurdu ondan sonâ onu böyle büke büke iplik hâlîne uzun şöle bi sopası vardı (20) altında da şöle toġamêġi vardı uzun bi sopanın_üstünde onu ip hâlîne getirdi (21) unnan yeleK ğazaġ hê toġamêġ böyle uzun bî şeyi sapı vardı altında bi toġamêġ gibi böyle şeysi var (22) uzun sapın_üstünde evet onu büke büke yünü alırdı eline bildiyimiz ğoyun yünü (23) unu böyle ufalaya ufalaya onu da böyle döndürdüġce döndürdüġce ip hâlîne gelirdi (24) boyamazdıġ onu oldiyi gibi öle çorap örêdi kendine ğazaġ örülürdü öle işlerdi boyamazdı (25) bilmiyom belki yok boyamayoz ğaneviġe ipliKlerini hazır_alıyoz kendimiz yapmayoz_onnarı (26) onnarı dâ benden dâ öncekilê belki yapabilir

Üstünüzdeki kıyafetin adı ne, ferace mi?

(27) yok ferâce deyil buna biz çarşaf dêris ferâcelê dâ deġî ferâce çarşaf deyoS (28) eveT dōma böyüme hâp âynı bunu geyiyom ben anamdan ninemden de ğördüm hâp âynı (29) bêle hâp siyah hâp siyah çarşaf dêriz biz buna (30) şalvar şimcik geyiliyo şincik geyiliyo eskiden geyilmeyo eskiden şalvar yoġdu geyilmiyodu geyilmiyodu öleydi âdeT

Burada en çok yetişen sebze nedir?

(31) en_önde zäbzesi ne bilim hiç buraya işde fistiyí çam_āşları fistiyímiz var zeytinimiz var (32) denizde balık oluyo oluyo yāni öle batçelere tāze fasilla salatalıķ dikiliyo (33) ama aS kendin yīcēin ğadā yoķ tarla ekmeyoz burālāda yoķ öle işTe he bu ğadar

Çok teşekkür ediyoruz, çok sağolun.

(34) siz de sāolun allah rāzı ōsun

ARMUTLU

FISTIKLI KÖYÜ

Orhan Güngör- Yaş: 67

Yaşınız kaç? Tahsiliniz var mı?

(1) yaşıma işte kırk dokuz doümlu altmış yedi yaşımdayım yoK yoK tahsil de yoK diploma da yoK (2) ama iki dönem muhtarlıyım vâdı ilkökul beş beş ama yâni diploma miploma yoK yâni

Eskiden köydekiler nasıl beddua ederdi?

(3) *ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm* derlerdi ben bâbânnemden onu duyardım devamlı (4) bi de allah qahreTsin yahuT da allah cezânı versin falan böle böle fazla ilginş şeler yoK (5) ben bunu babânnemden çoK duyardım birşine kızdıyí zaman *ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm* diye düvê ederdi (6) sabır düvêsi diye õnnarı şe yapardı devamlı onnar yâni eski adamlar çõu saman bunnarı ederdi (7) meseîa bi bunnar zâten haîa işde allah belânı versin allah cezânı versin felan meseîa şindiKi bunnar (8) benim duyduqlarım bunnar ama en çoK benim nazarı dıKkatımı celbeden (9) çoK yaşlı ya da bâzı dâ yaşlı adamlardan onu duyardım *ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm*

Köyde ne ekilip biçiliyor, tarım hayvancılık var mı köyde?

(10) var eskiden keçi her yerde keçi göyun her yerde ineK keçi göyun at eşek bunnar hepsi vardi devamlı (11) meseîa dâlara buydey_ekerdik beklerdik devamlı o eşeklerle o zaman at da bulamıyoduK (12) eşekde harman dönerdiK babamın şeyinde yâni böle şe yapar (13) biz dâ o zaman çoCuKduK babam yetişemezdi hePsine ben iyi bilirim yedi sekiz yaşında eşeyin düven vardı (14) arqadan bûday dövmeye düven derler_ona saban bilirsin heralde düvenneri yabaları direnneri (15) onnarı bilşin ondan sora işde üzüm burda üzüm çoK üzüm bâi vardi (16) onnâ üzümle bûday ipekböceKçilî unnar vardi unnarı yaşıyoduK (17) undan sonâ at dâcılık vardi odun çekerdik istambulun

odunlarını bursanın odununu biz burdan teymin ederdik (18) dā köwleri de var yukarlarda unnarı biz burdan teymin ederdiK hayvan yetiştiridiK häpsi keçi göyun inek häpsi vardı yāni

Kümes hayvanlarını küçükten büyüğe nasıl adlandırırınız?

en küçüğe tavuK deriz işTe tavuK tavuK var civciv var (19) en küçüğe civciv diyoruz onun bi böyü pilinç diyoruz (20) pilincin bi büyü tavuK diyoruz horoz var meseġā horoz zāten sıtandart isim geriye üç isim kaldı

Çocukken oynadığınız oyunları hatırlıyor musunuz?

(21) bis çocuK_oyunnarı işTe ğıTğıdaK yapardıK çomaK dökertiK çomaK deriz biz_ona (22) alır üç döt arkadaş bir alırdıK yiceK bi şeler_alırdıK gider ğırlarda yirdik (23) yapardıK yirdik ona çomaK dökme deşdik çomaK dökme neyse (24) o zamannar yemeKle aġākalı onun_adı çomaK dökmeK evet yāni alırdıK_evlerden (25) işēle ne varsa bulup evde arkadaşlarla dā senne benne herez_alırdıK (26) toplarırdıK beş_altı arkadaş giderdiK kırdā zeytinniklerde bi yerlerde çomaK dökertiK (27) yāni çomaK deriz ona onu yirdiK yidikden sōra billik deriz billik uyun_oynardıK (28) yāni saklanbaç şindiKi adı saklanbaç_o zaman adı billik onu oynardıK undan sōna

(29) *anam boyu babam boyu*

kaç kaçamayān yir topu

(30) top_oynardıK bi bayırdan sürüklenirdiK bi pōsteki deri altımızda giderdiK (31) kırlarda yūsek bi kırlarda ordan kayardıK onun bitdi mi çukurları eşerdiK top yuvarlardıK (32) kimin çukuruna fazla şe yaparsa düşerse onun çukuruna o gider de çukurun_içine oturudu (33) topları dolduruduK içer kadar ğıTğıdaK ğıTğıdaK diye tāvuk gibi bāırdıK (34) yımırtdadırlar bizi yani bunnar böle bi şēler vardı bunnar_ölum çember köyün üst başından bi başlardıK (35) o zaman çemberler kāsnaqlar vardı elimizde tel çemberi böle bi tutduruduK (36) yarış yapardıK kim geşşek diye tekerleklen koşturmaca bi elimizde de tırılđak (37) tırılđak dedimiS

meselâ çamin kabûndan çinar_âcının kabûndan böyle çe yapardıK delerdiK_ûnu (38) içine bi sopa taKardıK böyle tutdúyun zaman felâket döner elinde en çok çınarınKı çok dönerdi (39) çinar kabû çinar_âcının kabû gövdesindeKi kabû ince kabû vardır_unun (40) böyle tut selpak kâidi gibi hârika bi şey döner rüzgâr olmasa bile gene döner (41) u gâdar hârika yapardı yâni yâ işTe gece saklanbaşdı arada bi de pisipisi oyunu oynardıK (42) onda böyle kanaTlı çif kanaTları var_onda pisipisi şeyi deye hayvanı deye onu öldürmê dolaş (43) onnan şe yapardıK gece meselâ şe yapardıK birbirlerine gidip evlerde (44) evlerde birbirleriyle şakalaşmaya inediK şey deyip de saklanmaya şeler yapardıK (45) undan sôna yüssük_oyunu deriz fincanın_altına saklardıK bulmaca unu yüssü saklayoduK (46) yâni böyle beş gurus parayî on bir tane fincan tepsinin_çine kôruS (47) onun_oyununu oynarıS beş_altı kişi bi tarafa beş_altı kişi bi tarafa (48) ona dimyat yâni birinci de deyil de ikincide buldúyun zaman dimyat dersin (49) birincide bulamassan bulursan birincide täPsi sana geçiyo el ikincide buldúyun zaman on bir sayı cezâ yiyosun (50) yahut da sondan ikincide bulcen yâ başdan birincide bulcen (51) yoKsa şe yapamıyosun cezâ yiyosun o cezâyı yidince meselâ bi oyun o da tavla gibi bi oyun (52) yüssük_oyunu diyoruz onu meselâ beş_altı arkadaş bir oluyoS (53) kâveler ramazannarda bunnan vakıt geçirirdik meselâ sen o arada koyuyosun âbaya içecek şeyler (54) herkez ne isterse onu içiyor yahut da o arada meselâ şe yaparsaK helva basar bi kişi (55) orda helva basardı gecelîn kâvede sezon şeyine kadar işê bitene kadar o helva bişer (56) herkez bütün gün kâvede insannar o helvayı yer sôra parasını sen_ödersin oynayan_adamların (57) yâni ilginç bu oynannar da güzel bi ilginç_oyun bu ilginç_oyunnarı oynardıK başka işTe bu dedi ya hani şey dedi hani

(58) *yâ satarım bal satarım*

ustam_ölmüş ben satarım

(59) bi de şeyle reyis topuz_oynardıK reyis topuS ezer kibrit kutusuyla masanın_üstünden atardıK (60) kim meselâ böyle diK_atarsa o reyiz_oluyo böyle yana düşerse kibit topuz_oluyo (61) düz düşerse sen cezâ yiyosun sana kâK meselâ reyiz diyo Ku beş tane vur diyo topuzla (62) topuzun_eline şey bir bez bälardıK onu böyle tokoz hâlinde yapardıK (63) aç_avcuğu dediK cázâlardıK reyis kaş tane emir verirse

(64) meseġa ũş tane beş tane vur diyo açarsın_eline (65) o Pāt Pāt döver seni öle bi oyun vardı bunnarı oynardıK yāni biz çoÇuKĶan

Eskiden hastalıklar nasıl tedavi edilmiş köyde?

(66) eskiden ebe yoK ũe yoK Ķadınnar Ķadınnarı doũtduruyomuş (67) tabġ meseġa gelirmiş burda ũş dört Ķadın varmış öle böle acıK eli marifetli (68) ben de meseġa ũu an elim hayvana çoK metanet verdġm_çġin böle veterinerler inekçilik de yaPdım (69) veterġner getitirdim hep_ona diKĶat_eTdim ne yapıyo veterġner hepsinġ diKĶat_eTdim (70) bugün ũindġ ġırıyġ yapıyorum hayvanġ ġırılslın bi yeri yapıyorum (71) tāmır_edyorum hastalansġn yapıyorum doũm ters döũm yapsġn onu alıyorum_çerden (72) döũramān hayvanı doũtduyorum o ġābiliyetlerim var hani hiş te oĶumuşlũyũm da yoK (73) görmüşlũyũm de yoK ama adamdan unnarı Ķavradım nasġ yapıyo (74) unnarı yapıyorum meseġa bu evi bu bināyġ yaparım bi elettirikden annamıyorum hepsini annıyorum

Eskiden burdaki insanlar hasta tedavisini de görüp öğrenip kendileri tedavi ediyorlarmış öyle mi?

(75) evet hani hastaları birda insannar tedāvi ediyormuş insannarı insan Ķadın Ķadını doũtduruyomuş (76) yoK_o zaman nereye yol yoK bi ũe yoK (77) ben birdan atla te gemliye gidip at semer_örçũsũ verdi mi ũç dörT deFā giTdim yayan burdan gemliye atlan

Bildiġiniz buraya has bitki ve hayvan adlandırmaları var mı?

(78) yā bitKi isimi çoK meseġa yani ātıyorum hani ũindi diyoruz yā ġuşburnu bizim burda onun_adına öküzgötũ denir (79) gövem gövem dikenini onun meyvasına meselā āhududuya biz birda ũey firambũāza ahududuya (80) ũindi biz birda Ķara ũzũm diyoruz ġuşburnuya öküzgötũ diyoruz (81) meseġa dā çileyine ũindi Ķocayemiş diyoruS meselā mersinner var mersinneri zāten bilirsin (82) ũindi meseġa döngeler muşmula diyoru onnar var hani meyva çeşitleri olaraKdan (83) onnardan dā başĶa öle bi ũeyleri ne vardı ya meseġa ĶozalaK diyo biz (84) çam ĶozalaKları var onnarın fıstıKları ayrı fıstıK

diyoruz ama (85) yer fıstıkların ayrı kozalak fıstıkların ayrı onnar kozalakların kendi içindekilere fıstık diyoruS (86) kendimiz yapıyoruz onnarı açıyoruS kendimiz kırıp kendimiz meyve yetiştiriyoruS (87) yāni o meyveyi meydana getiriyoruS hani bunnarı kendimiS yapıyoruS

Kuş avlanır mı köyde?

(88) kuş avlayoz meseġa çulluK karatāvuk biS karatāvuya herkez karatāvuk der (89) biz baġal diyoruS burunçıralı karabaġal burunçıralı deriz onun erkekleri burnu kırmızıdır (90) dişilerinin burnu karadır kaġası karadır erkeklerinki burnu kırmızıdır diKkat et sarı goyuK sarıdır (91) hem de goyu sarıdır onnara biz onnara meseġa her yerde karatāvuk derler (92) biz burunçıralı karabaġal onu diyoruS meseġa boKlu serçe var çingene kuşu var onnara diyoz (93) onnara öle diyoz şeye kestane karġası deye bi kuş var meseġa herkes karġa der bis kestane karġası diyoruS (94) leş yiyen karġalar var bi de şe öbür türlü karġalar var iki türlü biri yiniyo biri yinmiyo (95) ben onu vurmaya gidiyorum karatāvuyu çulluyu vurmaya gidiyorum (96) bunnar gece kışın devamlı şey sircıklar vardır zāten bālli zāten (97) sircık gene sircık diye geçiyo da bu kuş türlerinden sōra öle kekliye gidiyoruz (98) onnara gidiyoruz hani öle şeyler domuza gideriS domuza filan kışın domuza

Çiçek isimleri, ot isimleri bilir misiniz?

(99) çiçek isimleri çok bilmem ben çok çiçekle aram şey yoK (100) ot isimleri var meseġa gelinciK var nergiz otu var atıyorum turp var (101) eşşekşekeri var eşşekşekeri deriz sütveren otu var sirdili var var öle çok (102) meseġa kirpiliK otu var yonca otu var papatyamıS papatya zāten her tarafTa namnı

Sizin köye has, sizi buranın diğer köylerinden ayıracak başka kelimeleriniz de var mı?

(103) onnarı şindi ne gibi yāni insan şeyinden yana mı bizim dilimiz meseġa biz uni deriz (104) yapamadı yāni fazlalık yāni nazarı dıKkatını celb etçēin bi şenin adına uni diyoruS (105) uni meseġa kapaKlı köyü ani der ani der biz uni diyoruz kapaKlı köyü ani diyo (106) yani bu unı yani meraK eTdīn bi şey āniden gördüyün bi şeye āni olan bi

şeye unī nōlmuş lan_ana (107) āni bi şeye öle bi tepki veriyorus қаpaқlılar anī diyo ani
gī ani gī diyo onnar (108) meseḷā bis desTereye āç budama desTeresine desTere deriS
onnar başqa şey diyolar yāni (109) biz bıçkıya bıçkı deriz onnar dā başqa şey sōlūyolar
meseḷā aniye uniye onnarı al yāni (110) meseḷā mecdiyede meseḷá eKmeye huti diyolā
şindi eKmeK şeyi çıKdı (111) benim çoÇuқluyumda meseḷā isteceyi senden istecēi
lamvagi diyo yani bana eKmeK ver (112) *lamvagi* ver gürcüce konuşuyo *lamvagi* ver
diyo onnarı duyardım ben_onnādan

Arşak diye bir kelime duydum kayıttan önce sizden, o nedir?

(113) *īyde de var arşakta da var*

çeviren қaltaқта da var

(114) derlerdi unu çeviriP böle unu iyi бүkerlerdi ipin çeklini alırdı o arşak unu bele
çevürüyosun (115) tokáč gibi şey gibi unu böle çevürüyosun dönüyo döndüKçe iP yani
yünü iP yapıyo (116) sana onun düzgün yapmayı her kadın mesā beceremezdi unu
derlerdi ki o zaman eski kadınar

(117) *īyde de var arşakda da var*

çeviren қaltaқda da var

(118) iyi çeviren düzgün çeviren_onu çeviren қaltaқda da var esas yāni düzgün
қoyunnarın yününden_oluyo düzgün_oluyo onnā

ARMUTLU

KAPAKLI KÖYÜ

Ahmet Kocatürk - Yaş: 62

Bu köyün adı nereden geliyor?

(1) eskilēden apalı deyilmiş_eskiden abalımış ondan sona apalı olalak isim veriyolā (2) bilmiyom_ātı aba mı vāmiř aba mı dikiyolāmiř ondan sona deyişdilelek apalı diyolā (3) eskiden ğabalı āskiden köy bizim buradaymış yukarda yerlilē sonadan işeyden sōna buraya geliyolā

Köy Yalova Katliamı'nı görmüş mü? O dönemde neler yaşanmış?

(4) görmüş eveT eskiden cāmide māmide ço işkence yapmıřlā yāni hattā bizim cāminin yanında şeyiTtiK_işesi var (5) yāni orda dālara salanmışlar ço çoK_eziyet çeKmiřlē āskiden sōnadan buraya yerleřmiřlē işTe

Eskiden asker uğurlamaları nasıl oluyordu?

(6) eskiden asker_ūrlamaları hi bi ře olmuyodu ben meseļā askere gitdim gemmiKden giTdim (7) sunuları aldı geldim burda minibüse bindim minibüsle giTdim (8) şimdi eylenceli yapıyo çoK_eylenceli her ře yapıyolā genřlē kendi aralarında eylence yapıyolā

Siz çocukken düğünler nasıl oluyordu?

(9) bis çouan aynı iřTe şindiki gibi bi gece dūn işeye ğadınnara ına deriz biz ına yaparlādı oynarlādı (10) ondan sona erkeKleşe bi gece bi gündüz eskiden meseļā sen aşam dūne geldin sabāleyin alğılālan her apıya gidiyolādı (11) meseļā sen aşama dūne geldin zaman seni sabāleyin dūne boyna āırırılādı (12) dūne āırırılādı şimdi biraS deyiřiKlī va kimisi salonda yapıyo kimisi imānı vāsa köwlü köwünde yapıyo (13) aynı alılı önceden meseļā yollā olmadan evvel gelini almā atlan gidiP atlan alırlāmiř

(14) mesā evin_önüne geldin zaman ādetlē varmış yāni desti ğırarlarmış gelin geldi zaman

Hıdrellezler nasıl oluyordu?

(15) hıdrellez de aynı biz meseļā aKşam_üzeri bizim bayır deriz ova deriz oraya giderlēdi (16) kendi aralarında kimisi hani çoÇuKlağ ev yapādı allah vēsin diye kimisi araba yapādı (17) şimdi de aynı aynısını yapıyolā eskiden māni oğurlādı desdinin_içine kimisi yüzük ğordu (18) kimisi bi şey ğordu meseļā alıP çekēledi şü an ne çıKdı oña göre māni oğurlādı

Çocukken dışarda hangi oyunları oynardınız?

(19) birdibir birbirimizin üzerine atlādıK bizim burda oyun çoK çomaK deyneK deriz (20) ondan_oynādıK ğaydırağ deriz biz_una meseļā kiremitleri üs_üsse dizerlēdi toP_atālādı (21) vurdu mu işey bu ğayğay derdiK biz_una kovalammaç vādı saKlammaç meseļā biri duvara böle gözlerini kapādı (22) arğadaşı sayādı meseļā işeye ğadan o da saKlanīdı onu bulmaK_için mesā buldū zaman kimisi ebe derdi (23) kimi işe derdi meseļā bi adım yapādıK būdan meseļā işeye ğadan misketleri bilyeleri dizēdiK orā (24) işe bilye olurdu cilli cilli meseļā atmaK_için cilli derlē ona onu atdin zaman böle vurūkan (25) kaç dane dizdin_oraya on dane kaç danesini vurdun_üç danesini üç danesini alırdın_ordan

Askerliğınızı kaç ay yaptınız?

(26) yirm_ay bizden önceler yirmi dörT yaPdılar dā evvelden meseļā otuz_ay otuS_altı ay yapıyolāmış meseļā (27) bizden sona on sekiz_aya düşdü ben yirmi ayı yaPdım bizim bi alt kūrāmız ālli dörT ālli beşlilē on sekiz_ay yaPdılā (28) ben acemi birlim iskenderun usta birlim ğaradeniz_ereyli ben bahriyedim ama toPçu olalaK giTdim ğarada (29) askerlikde ben çoK rātdım benim biçoK hātıram vā (30) meseļā ben kantinde çalışıyodum kantinde canım sıkıldı çıKdım topların başına ta burasını başımı birden yardım (31) arğadaşın biri de topu böle tutuyo böle mandalina basıyodu (32)

ben mandalı bōle tutmadan mandala bi basdım buḡasını ḡomple yardırdım
namlunun_açıldıyı yeri

Kōyde depremde neler yaşandı?

(33) dePremde ben bi kendiminkini annadayım boyası çıkmış şūdaki evde oturuyoz
şurda (34) benim bi arsa vādı arsada beygir vādı gülüm dā dePrem_olmadan (35) benim
beygirim yani biz kişneme deriz beygire kişneyince beygir ben ḡaḡdım yataḡdan
acaba (36) dedim beygire başḡa bi hayvan mı geldi bi şe mi geldi balkona çıḡdım
balkondan_aşāi indim (37) baḡdım beygirin yanına bi şe yoḡ eve geldim balkona
çıḡdım dePrem başladı (38) ben_o zaman hepden tersim dönmüş içēde çoḡuḡlā
çoḡuḡları bile dışarı alamadım (39) ondan sebep Te o ḡarşı tarafda o şeyde tırafolā
mırafolā patlamaya başlayınca her taraf bi anda biTdi (40) ışıḡlā mışıḡlā her taraf
ḡapaḡ_oldu ondan sona işde indik āylece meseḡā bu dıřarlāda dıřarlāda otuduḡ heP
(41) bu büyük dePremde çatlama yaPdı yalnız cāmimiz

Avcılık, balıkçılık da olur muydu köyde?

(42) eskiden heP dācılıḡ vādı işde meseḡā kimisi oduna gidēdi kimisi kömür yaḡādı
dālāda (43) biz_onnarı yaşamadıḡ meseḡā bizim zamanımızda balıḡçılıḡ başladı
balıḡçılıyı heP balıḡçılıḡ yaPdıḡ meseḡā (44) ḡuş ḡarabaḡal deriz biz ḡarabaḡal keklık
onnarı balıḡ şimdi en çoḡ hamsi (45) eskiden de aynı hamsi sardelye balamut ufaḡ
balıḡçılā yasaḡda meseḡā istavrit yaḡalādı (46) sardelye yaḡalādı o zāman āletlē ufaḡdı
istedin yere gidemeyodun radarlā yoḡdu (47) bi löküz yaḡaladı o löküzlen altına gelise
balıḡ toplanıdı olmasa boş çekiyodun ama şimdi cāzılā böyüdü (48) işelē böyüdü
teknelē böyüdü ne ḡaradeniz balıyı alıyoS ne aḡdeniz balıyı her tarafa gidiyoz şimdi

Eskiden köyde kırık çıkıklar nasıl tedavi edilirdi?

(49) işTe yengemin anası vādır meseḡā ḡırıḡ_olū çıḡıḡ_olū ona gelidik o işē yapādı ya
yerine getirī bi şeler sarādı öle durūdu

ARMUTLU

KAPAKLI KÖYÜ

Edibe Erdeniz - Yaş: 73

Adınızı ve yaşınızı söyler misiniz?

(1) adım mı adım edibe erdeniz yaşım vallāyi ben kırk üç dōumludan hesapla işşē kaç oluyo

Eskiden düğünler nasıl olurdu?

(2) neçde ben duymuyom ama vallā eskiden dünnē işTe aynı şindikilē gibi şindi fantāziye çok (3) fantāziye çok geyimlē çok ben sana söyleyem aynı kınalā aynı oluyodu erkeK çalgıları oluyodu (4) işTe bi gelini ata biniyodu araba yollā yoKdu Ku arbalan motorlan geliyodu çalgılā çengilē kızım (5) ben deyīdim ama gömşulā yapıdī telek gelini süslēyo işTe önden böle hazırlālā (6) şindi gidiyolā gençlē gızlā yaPdıriyolā heP mi gelin oluyo tabi böyle yolumyodun o zaman (7) biliyodun her tarafı yoluyodun hē tel vā teli salıyodu ey gelinin eşyalarını o yerleşdiriyodu (8) çenizini nesi vāsa işTe gelinnen o ilgileniyolā ilgileniyo şindi herkes ilgileniyo gelinnen hē öle oluyo

Eskiden bayramlarda neler yapılırdı köyde?

(9) köwde bayramlā işTe gidiyon ellēni öperlēdi aynı önden öle oynuyolādı (10) taᅅalā oynuyo toplā fişkalā oynuyolādı şindi böle çoçuklā bozuKladı (11) böle on dāne kiremidī gorduK üst üstüne böyle işTe çizgi çizēdiK oraya (12) beş kişi üç kişi bi yēde olūdu böle topū yuvālādıK (13) eyer o daş düşēse e bu sefer işTe taᅅa onu sondan öle geliP böle üst üstüne görsan sana bi lepaK girmiş deniyodu işTe (14) bi yāni bi Tāne işē deyo bi lepaK soKduK sana deniyodu işTē taᅅa deyoduK öle (15) bi de daşa böle bi yere böle ufaK daş dikēdiK böyük daş alıdıK böle atadıK ona da fişka dēdiK öle oynādıK

Eşinizle nasıl tanıştınız?

(16) on dörT yaşında on dörT yaşım bile tutmadı ğızım hattā diyom ānem bubam demek ekmēī yoKmuş (17) şimdi beni başka yere yaPdılā dēyomuşum ben yaşımı böyütdülē he genşlīn nasıl dēyo da onu annadiyom (18) hani ne olcaK dēyom on dört yaşında evlendim mādemse anamın bubamın_ekmēī yoKmuş yidirmeye dēmeK dēyom (19) köwde ben nerde görem önden şindi bōle annayış mı vādı birbirinnen ğonuşuP_ayrılсан (20) yāni şindi şindi ũ zaman kimse kimseyi görmüyodu Ku ananın bubanın ırızāsınnan oluyodu (21) hē tabī annen buban şindiye baK anne buba bi yerde ğaliyo herkes kendi buluyo ōlan_ōsun ğız_ōsun

Köyde kızlar çeyizlerine ne koyuyorlardı, kaneviçe işlerler miydi?

(22) önden böle ğızlar el_ışı işlēdi dantel yaparlādı tabi yapıyolādı ya (23) iyne oyası her şe vādı şindi bi şe yoK yoK yoK hazır hepsi paraya ğüvet paralan hepsi

Eskide hıdrellezlerde neler yapılırdı?

(24) hıdrellezlē işTe āşamdan böle sovana sovana böle işe bālyolādı iP bālyolādı (25) bi tarafına bēyaz bi tarafına ğara sovannarı böle eşiT yapıyolādı (26) baKalım beyaz böyüyosa ğaderin böyo siyah böyosa kederin böyo derdiK āĥşamından bālyon sabah_oluyo (27) yō bi geceliK_olu hadi sāol ğızım hē gidem ben beni şūda beKleyennē vā

ARMUTLU

KAPAKLI KÖYÜ

Gülsevim Güner - Yaş: 67

Eskiden köy düğünleri nasıl olurdu?

(1) köy dünneri äskiden dünnē cumādan ğurulurdu hamam yapılırdı gelin hamamı yapılırdı (2) ondan soã akşam gene kır olurdu gündüz gene dün olurdu gündüz başa gidilirdi (3) ertesı āşam gene dün olurdu pazar günü de erkeK çalğıları gelir atıK gene dün olur (4) ordan akşam ğız evinden alını gelin olan evinē gelinir çenize bakılır undan sona dün biter işTe öle (5) şindi gemlīe gidiliyo önden telek derdiK telek tutulurdu telek önden telek tutulūdu (6) gelini süslerdi āda yapardı süslerdi çeniz yerleşdirirdi o bi gün önceden tutulurdu bir afa önce (7) o evi gelin evini yerleştiri gelini süslē gelini hamama götürü yıkā gelini āda yapā yolā (8) atıK temizlē ondan sūna cumā günü dün ğurulur hamam olur hamamdan sona gelini yıkar güzelcene (9) onun ertesı akşamında kına yapılır bizim çengi gelirdi çengilē gelirdi o çengilē ğadın çengisi tutulur (10) o gün dün olur gündüz gene gündüs kınası olur akşama gene dün olur (11) sabāleyin de pazar günü de dāmat gider hamama gider hamamda eveT oturur (12) orda otutdururlā unu şe yaparlā damāda para taKarla önüne berber gelir tıraş yapā (13) unu da otutdurū köpüklē birden her tarafını otutdurur bi güzel damādi tıraş yapar o (14) her gelen para taKar önüne ondan sūna atlan gelirdi eveliden at vardı (15) beygire at deriz biz beygir deriz ama at atlan gelirdi gelinine (16) ğız evinden alır çengilēlen geliyo ama çengilēlen geliyo ğız evinde çalıyo (17) ondan sora orda bi eylence oluyu gene gelini ata bindirillē cibinliklen (18) ondan sora da alıP gelini gelīdi

Telek gelinin saçına ne yapardı?

(19) duvaK taKādi bēyaz tel taKā önnerinde böle tel olurdu böle böle burdan böle tel olurdu iki tarafından önden gelin tēlleri olurdu

Düğüne gelen davetliler ne giyerlerdi, onlar da şık giyinirler miydi?

(20) tabi ki şık giyinirlerdi tabi herkez giyiniyu ğuşanır süslenir boyanır herkes bölē dūn_evine sıra yaparlā (21) bölē orTaya bölē kat kat sıra yaparlardı millet buraya miseļā dūn burasını düşün (22) orta yēde gelin ğāKar oynar evet herkes altın dağını bölē inci dağını (23) herkeS ğāyeT çoK giyinir şık_olur giderlē altun hē tabi altın dağınıdı canım (24) nışandan ğınadan_önce hēkez bi beşibirlik_altın dağını gidē oynā işTe öle dūn_olur

Düğünlerde en çok hangi oyunlar oynanır? Yöresel bir oyununuz var mı?

(25) normal_oyunuyolar göbeK_atan da var yoK yoK yöresel oyunumuz yoK (26) normal_oyunuyolā herkes herkes çiftetelli oyunuyolā evet çengi oyunu çengilē çıkā oynā (27) çengi ğadinnā çengi olū cingeneden gelir o çıkā şıkıdıK şıkıdıK_oynā oynā (28) millet birden herkezden para toplā o çengi para toplar (29) evet ğadinnardan herkez_ona beşer lira onar lira herkez gelinden başlar sıralan herkez para verir

Yemek de dağıtılır mıydı?

(30) yemek ērkek çalgıları oldúyu zaman işte meseļā erkē de ayrı dūn_olunur (31) meseļā pazar günū erkē dūn ğurulur ona erkek çalgıları gelir evi ğuruP (32) o da oturū meseļā meclise kapinin_önüne oturu yayılır bi güzel (33) yere oturlā kapinin_önüne herkez yemeK çıkar içki verilir içkili bizim dūnnē tabī içkili olur (34) dūn_üç gün sürüyo ama erkeklerinki bi gün oluyo ğadınlarınkı üç gün sürüyo (35) baK meseļā cumātesi aKşamı oluyo cumā günū ğuruluyo ğalan_oluyo cumartesi āşamı oluyo (36) bi de ertesi gün gündüz_oluyo bi de āşam pazarTesi āşamı oluyo üç gün_oluyo evet

Sizin düğününüz nasıl olmuştu?

(37) āynī işTe benim dūnüm de ēle oldu ata bindim atlan cibinniklen geldi dāmaT_aldı kucēnde yukarı çıkardı evet

Eşinizle tanışmanız görücü usulü müydü? Çeşme başında tanışma adetleri var mıydı?

(38) vällāyi yavrum olmuyodu ama ben ğonuşdum da evlendim severek_evlendim (39) yāni gizliden gizliye ğonuşuyoduĶ ğonuşuyoduĶ eşim de burda baĶ o da burda (40) biz de ben de ata bindim bindim ben de ata bindim şimdi taĶsilen (41) taĶsi geliyo Ķapıya at bitdi artık şimdikde bitdi şimdi ğene pazar ğünü dūn ğuruluyo (42) sabahdan Ķalgıla geliyo Ķengi geliyo aĶşam da geliyo dabruĶa dūnnen dūdūĶlen işeylen davul dūdūĶ_evet

Köyde kadınlar çeyizlerine ne koyarlar?

(43) çeyizime ne ğoymuşdum ĩneden sürmeye ben sana ne diyim (44) aynen ufacıĶ bi şey sōleyim çeyize ĩneden sürmē her şe ğonur (45) meseĶā şindi en_ufacıĶ bi şe diyim ālli ğāt ğadın çamaşırı meseĶā ālli ğāt erkek çamaşırı (46) çorabımı mendilini aĶlına ne geliyosa hayalīne ne geliyosa o yataĶ taĶım çarşafı (47) meseĶā on beş dāne yataĶ çarşafın olur düzlenen mesā otuz beş ğat havlı daĶımı olur ne aĶlına geliyose her şe vır (48) havlıları işlēris kenarından dantel yaparis (49) dantelli olur ğendine ğöre sevdīn gibi şegilde hazırlāsın sevdīn ğüzel bi şe ğörünce ā bu çenizim_olsun diye yaparsın (50) āynen aĶlına ne gelīse meseĶā şe muTfaĶ taĶımı aĶlına ne gelīse tencere daĶımı mesā (51) üç taĶım veriyola üç taĶım çaydanniĶ_olur iki daĶım üç taĶım yemeĶ tencere daĶımı olur (52) tavāiydi bardāiydi nē aĶlına gelirse olur iste evde bi evde ne lāzımsa her şeyi veriris (53) meseĶā tūlün işēnin cam perdelerine iç alt perdeyi ōlan tarafı yapar tūlünü ğıs tarafı yapar (54) yatāyın meseĶa altını demirini ōlan_alır içini ğıs tarafı düzer evet ğaryolā daĶımını falan bütün ğıs tarafı düzer (55) bizim ğıs tarafı dā avır şī māşallah her şēlē çoĶ canım mobilyalā elli milyarlıĶ mobilya düziyolā

Karışık Cümleler

(56) edbe yengē senin dūnün nasıl_oldu annat baĶem annat ğaynata başından tutā atın iki dāne ğadın da telēk gelinin yanında durū (57) bōle başında da ğaynāta ğötürū dāmaT da Ķapıda beĶlē desti elinde Ķapıda beĶlē dāmaT da (58) desTi topraĶ desti olur bōle dāmaT gelini ğörür bi Ķapıdan Ķapıda beĶlē dāmaT onu atā şeye ğirā (59) Ķapıdan

girmeden destilen beklē burda atā destiyi ğırar ondan sōna başına işe atarıs (60) şeker atar para atarıs pirinç atarıs gelinin başından aşā öle çoçüm işTe

Eskiden köyde bayramlar nasıl olurdu?

(61) bayramlāda baK şindi meseā gelīdi bizim bi nişannı ğıS başlar yılbaşında hediye götürü bayramda götürü (62) şindi hıdrellezde işe götürüyolā tāvuk götürü hindi mi alceK tāvuk mu alceK götüceK (63) olan tarafı götürüyo Kıs tarafına götürü hediye alı ğazāyını meseā işe telliyini üzēnin ğazāyını pantolunu bir taKım düzer alırız (64) çerezinen findıyınan fıstıyınan doldurū alı ğız evine götürü (65) yāni gine bayramda gine hediye götürüllē baKlava yaparlā olan evi baKlava yapā ğız evi baKlava yapar (66) olan evi işe yapar genē tepsiyi doldurur hepsini ayaĝgabısını telliyini çorabını (67) meseā giysisini her şēsini İnesinden sürmesine her şeyi ğor yemenisini ğıyāfetini ğor (68) tepsilerini alıllā ğız evine götürüllē ğız evi de alır olan evine getirir baKlavayı (69) nişanda hamama geliken götürüllē ūnu meseā olan tārāfına olan gidiyū ya pazar günü (70) ū erkeklen genşlē bir olur tepsiyi düzdürüllē erkek tarafının ğıyāfetlerini o tepelere alırlā (71) çalgılā çala çala çala çala onu hamama götürüllē hamamdan getirille (72) çala çala gine oynaya oynaya gine ğız evine oyun yerine getirillē kaldırırla oynadırla damādı

Eskiden hıdrellezler nasıl olurdu, şimdi nasıl oluyor?

(73) hıdrellez aKşamı altıncı gün herkes gider denis sāhillere göynünde ne murādın vārsa (74) gidersin denis kenarına yapāsın ev mi yaPcen nişan mı yaPcen meseā ne istiyosan onu denis kenarına (75) motur mu yaPcen biz ğayıK yapıyūz eKSerī deniz kenarına yapāsın evleri (76) ondan sona ertesi günü yüzüK atarlā işenin içine bi desTinini içine ğızla toplanır yüzüK atarlā işilen (77) ū mānilēlen o yüzü çıkarırlā onu yüzüyü mesā atāsın bi desTinini içine (78) onu mānilen çıkarısın bunun işesi böle böle oldu deye öle çıkarıllā

Hatırladığınız mani var mı?

(79) meseġa Şindi

ķārŐıdan gelennere

ķas ķoydum fenerlere

annem beni vermedi

sevdīm ōlana

(80) diye meseġa ufacıķ bi Őē

Hıdrellez ile ilgili başka adetleriniz de var mı?

(81) gũl dibine para gŵrlā onu kesene gŵrsun o bi sene boyunca bereketin gitmeS (82) bi de ġarınca yuvalarından ġum toplālā azćıć azćıć kırć bir dānē yuvadan onu ćantana gŵrsun (83) ġarınca berekeTi olur će yapallā bi de meseġa Pazar gũnũ dolma yaparlā (84) meseġa yemeK yapā tāvuk keserlē dolma yaparlā iŐelē yaparlā (85) onu gŵtŵrŵsŵn piKnikde alanda yirlē bŵle sāncać yaparlā ġurarlā iŐe yaparlā eylenirle toP_oynarlā

Burada en ćok hangi yemekler yapılır?

(86) dũnnerde meseġa yapılan yemeKden zerde bać dũnde zerde pilav dolma pilavdan fazlā dolma yapılır (87) siyah yaPrać dolması yapılır zerdemiz boldur patıcan otutdurma yaparlā kesme ćorba yaparlā (88) bi gũn_ŵnce kesilir ćorbaları nohuTlu kesme ćorba yaparız dũnŵmŵzde (89) bi de bać ćorba dolma zerde en meŐur bunnā bunnāsıS dũn_olmaz

Zerde nedir?

(90) zerde pirinćden sũtlaŐı bilir misin meseġa Őimdi ũć kilo dũnde beŐ kilo pirinci gŵrlar ġazana bŵyũk ġazannara (91) ama onu bi gŵzel biŐirisin biŐirdiKden sonra

teKrar sütlaç gibi bişir̄isin (92) bişirdiKden sonra şekerini ğorsun ondan sonra onu böle zerde iřē vā zerdeçal ğorus (93) yāhut ğırmıSı şerbeT boyası yāhut zerdeçal onu bi güzel şe āparsın renklendirisin boyalandırısın (94) ondan sona tamāmen kıvāmına geldiKden sna onu küçük küçük tabağlara ğorlā (95) böle ufağ tencerelere ğorlā her dnde ortaya da ğorlā oņu zerdeyi (96) le işTe āyni sütlaç biliyo musun stlacı stlacın renklisi onun ğırmızı boyalanmışı biz zerde deriz zerdesiz dn_olmaz

Bebeklerinize hangi ninnileri söylersiniz?

(97) *uyusun da yavrum ninni*

ninni de yavruma ninni

uyu demeye geldim

seni görmeye geldim

yārim yāren_ellerinde

merhem_olmaya geldim

(98) diye böle ninni slēdiK

Eskiden köyde hangi çocuk oyunları oynanırdı?

(99) biz en çoğ işe oynardıÇ kiremit oynardıÇ bi de ne diyim sana çizgi çizerdik seKseğ_oynardıÇ (100) kiremiT_oyunu tango derdiK böle tango oynālım derdiK kiremiTleri böle ğorduğ doğuz kiremiT böle ğorduğ_zerine (101) ç kişi ortada oluyo iki kişi oluyo kim atāsa atā orda unu vur le

Köydeki doğum adetleri nasıldır?

(102) mesā bi çoğuğ ddu çoğuğ dunca hepimiz onu lsada gideriS hepimiS birē hediye götürüs (103) para veriyos şindi para oluyo ğıyāfet götürüsün eřyā götürüsün çoÇuya ğıysi para ver̄isin gtryoS (104) ona kırĖ gün oldu mu çoğn çoğn kırkı

oldu mu otūruz mēvlüt_okuTurus (105) hoca çivīris mēvlüt_okuTurus ondan sōra mēvlüt_okunduḲdan sōra o çoḲūn kırkı çıkā (106) ondan sorā çocuḲ mesā kırḲ_uçurma diye onnāim evlerine gidē dolaḡı

Diğer köylerden çocukları tuzladıklarını duyduk, sizde de var mıydı öyle bir adet?

(107) vallāyi evelden vardı ama şimdi bilmiyom çoḲūm zāten şimdi çoḲūm yoḲ (108) evelden ben kendi kendime böyütdüm duzlamadım bile mesā benim torunum bu bunu ben böyütdüm (109) bunnā ikizdi bunun birini ben_aldım birini u aldı bunu ben böyütdüm benim bu ikiz birini ben böyütdüm bunu

Köyde ne ekilir, ne biçilir?

(110) yavrum şindī bizim köwümüz balıḲcı bütün ğirğırlarımız var bi ğirğırda otuS beş kırk kişi olur (111) kırk kişi olur ğayıḲlan çıkar işeye balıya ama gelirimis balıḲçılıḲ (112) zeytinnerimiz vā zeytin bahçeleri toplāris zeytine gideriz işTe öle

En çok hangi balıklar çıkar burada?

(113) her türlü balıḲ çıkıyo evelden manyata çıkarlardı bellerinden çekerlerdi (114) bellerine ipi bālaḲlardı öle avı böle çekerlerdi şindik makinelē vā makinelen çekiyolā (115) radarlā vā radarla topluyola balıḲları her türlü balıḲ var ğayıḲlarımız büyük bir fabrika gibi bizim ğayıḲlarımız büyük (116) ğirğırlā var meselā kaç tāne on tāne felan ğirğır vā bi ğirğırda yirmi beş otus kişi insan var (117) bi gidiyolā ōda üç ğaTlı ğayıḲ vā evelden ırıplā vardı manyat vardı (118) onnālan çıkıyolādı bellen çıkıyolādı manyatı ipi bālālāmiş (119) manyat dēriz avın_çersinde vā ya onu bellen böle böle çekēlēmiş avın kenarına (120) hōra hōra böle bellen böle böle çekēlēmiş şimdi şe yapıyolaḲ makina var şimdi büyük ğirğırlā var

Büyük alışverişleriniz için Bursaya mı İstanbula mı giderdiniz eskiden?

(121) bursa oluyo biz zāten evlādım yaw biz bursalıyız şimdi yalovalı olduḲ biz bursalıdıḲ (122) yeni bālandıḲ ama gözü kör_olsun saçma tam saçma en_ışden kenarda ğaldıḲ en kenarda ğaldıḲ (123) bize baḲan yoḲ ne yalovadan geliyolā ne bursa baḲıyo

mesā işe olcaḲ buraya liman olcaḲ (124) bi limanı bile yapmadılar ters yalova ters yavrum bizim nāhiyemiz armutludu vilāyetimiz bursadı (125) ama şindi dēiřdirdilē benim nerelisin desen ben vilāyetim armutlu derim nāhiyem bursa dērim ben yāni dōru (126) dōru ōledi şindi dēiřdirdilē şindiḲ yalovalı olduk işTe baḲan yok şindi bizim köye hić baḲan yoḲ

Fıstıklıda “anni unna” gibi nidalardan bahsettiler, o nidalar sizin köyde de var mı?

(127) unī fıstıklılar sōler anī biz ani dēris anī gī neredesin sen gī deris (128) birinen ḡonuřuken meselā ḡızım sen nerelisin gī (129) şurdan geldin mi gī dēriz böle ḡonuřuruS onnar unī uni derlē

Katliam dönemi ile ilgili anlatılan bir şey var mı?

(130) bizim burası elli sene önce yunan gelmiş köyümüzü yaḲmış yıḲmış kül_eTmiş (131) babānnem annadırdı bize burda insannarı öldürmüşlē kesmişlē cāmiye soḲmuş cāmide kesmişlē (132) şu cemaḲdere deriz biz cemaḲdereye ḡötümüzlē ḡaçımışlē bizim burası cemaḲdere deriz biz (133) cemaḲderē ḡaçırmışlē ondan sonra tuvaletlere saḲlanmışlē ḡenşlē (134) ondan sōna bir donanma geliyo milleti ḲırdıḲdan sonā donanma geliyo (135) burdan aliyo gemi dōru işeye ḡötürüyo dolmabahçeye dolmabahçe sarāına ḡötürüyo (136) orda orda altı ay insannarı zaPt_itmiş dolmabahçe sarayında ondan sōra gelmişlē ki köw yanmış kül_olmuş (137) kimi yanmış kimi ölmüş köwün yarısı biTmiş heP_evleri yaḲmışlē yıḲmışlē kül_etmişlē çoḲ_insannarımızı öldürmüşlē (138) o Ḳadar köyü öldürmüşlē ki yarısını ḡırmışlē kimini yaḲmışlē kimini ḡırmışlē insannāi kesmişlē (139) kiminin ḡolunu kesmişlē kiminin bacāyını kesmişlē yunannā yunannar yaPmış (140) ondan sonra işTe bırakıP gidiyolā gemi alıP ḡötürüyo yunan gemisi geliyo aliyo (141) başka gemi geliyo bizim türklēin dolmabahçe sarayına saraya ḡötümüzlē (142) orda insannarı zaPt_itmişlē ḡalan milleti toplamış gemi gelmiş (143) donanma gelmiş almış burdan dōru işē ḡötümüz istanbula dolmabahçe sarayına (144) orda herkeze birē oda vēmişler orda herkezi işTe orda barındırmışlē ālt_ay falan sonra tabi harP bitiyo iş bitiyo (145) ondan sōna herkez memneketine geliyo kendi kendine kim_ölmüş kim ḡalmış köyü yeniden ḡuruyolā

O zaman evleri nasıl yapıyorlarmış? Hala o dönemden kalan evler var mı köyde?

(146) var aynı bildin gibi tek çatlı kerpişden kerpiç evle bildin gibi tahtadan kerpişden şimdi nerde olceğ öle evle

Eskiden hastalar nasıl tedavi edilirdi köyde?

(147) eskiden mi mesela şimdi bir çocuğu hasta olsa nasıl oluyordu herkes annelâ yapıyordu (148) aspirinle limon olan aspirinlelen Korduğ aspirinin içine suyun içine limon sıkıldı (149) aspirini gördüğ çocuğun altına her tarafına sürdü sirkeli bezden altına çocuğun altına gördük öle

Suçiçegi veya kızamık çıkardığında da mı aynısını yapardınız?

(150) gayıklarımız vardı gayıkla götürürdük bir bizim şuda şükru vâdı deli şükru derdik adına (151) o fakirdi fakir oldu için mesela senin kadın hasta oldu onun sırtına verdik onu (152) birkaç para verirdik dörü yalıya indirirdi yalıdan gayıklalan götürüdük

Kırıkçı çıkıncınız var mıydı köyde?

(153) vardı dul bir kadın vardı Kadına götürürdük işte bildin gibi bir güzel onu yerine gördü (154) şey yapardı yerine gör alçı yapardı yımirtalan yımirtası da alçı yapardı bälardı

Köyde asker uğurlamaları nasıl oluyor?

(155) köyde mi asker uğurlama çoçüm üç gün önce mesela asker toplanır burda giderle (156) bir dün eylencesi yaparlar teyiplen çalgıcı getirirle (157) mesela iş yaparlar orda dün eylencesi yaparlar dün yaparlar oda (158) herkes bayrak asarlar oraya oturular parayı verisin parayı götürüsün orda askere (159) odan çıkarlar işte ondan sora arabalalan dütt dütt üç dört tane araba görle götürürle (160) ertesi günü dün yapıyola köün gençleri bir toplanılar mesela bizim aşada şiyimiz vâdır köy bahçesi deriz biz oraya (161) orda toplanırla köy bahçesinde orda bir dün yaparlar

Depremde neler oldu, köyde depremi hissettiniz mi?

(162) hem de nası hissetdik ohō cāmi yıķıldı yeni yaptık cāmiyi dāPremde bizim çay işēmiS vardı yavrum (163) bizim_ōda ğazinomuz vardı şarkılā vardı türküçülē vardı çalgıcılā vardı (164) ğazino çalışdırıyoduķ bir_anda sāt üçte ben uyuyomuşum bi deprem oldu ķu (165) biri almış da işē atmış ayaķ_ucunda deprem bütün_evlē bi de geldiK ki düKķān harap biden yıķılmış (166) burası her yersi dökülmüş ğırılmış işēler bütün_evler o gece hepimiz yaydıķ yerlere yayğı (167) köw birden kimi dālara ğaşdı ovaya ğaşdıķ biS yerlerde yatdıķ_u gece (168) sabaha ğadan tabī bir hafda on gün_eve giremedik

ARMUTLU

KAPAKLI KÖYÜ

Hediye Dinçer - Yaş: 84

İsminizi ve yaşınızı söyler misiniz? Okuma yazmanız var mı?

(1) soyadım hediyeden dincer hediye dincer segzen dörde giriyom (2) yoK hiç bilmiyom okumam yoK okumam yoK

Önceden düğünler nasıl olurdu?

(3) vallā önceden işde dünnē işe oluyodu evlādım Kız evinde çengilē geliyodu çalgıcılā geliyodu (4) üç gün önce Kızın dünü oluyodu iki gün de çoÇúyunku oluyodu ondan sonnaya evlendiyodu ata bindiriyolādı gelini (5) ondan teKbırlan götürüyolādı teleK vādı ama şindig yoK dōru kafa yaPdırmaya gidiyolā (6) işTe yüzünü yazıyodu önceden yazıyolādı yüzünü pullālan mullālan yazıyolādı şindig yoK şindi şehār gelini hā öle böle pullu pullu entālā yoKdu āynı ālbisedi (7) ama e o zaman gelinniK yoKdu pullu mullu āski zaman ālbisesi yoKdu āynı ālbise şindig āynı ālbiselē (8) ama şindi kısalā mısālā önceden uzundu ālbisele uzundu hār şe beyazdı canım gelinken beyaz geyiliyodu (9) duvaK da vādı hotoz da vādı böle bölesine hotoS içine çiçeK alıyolā ya hotoz dērdiK biz ona (10) hā hotoz derdiK işde ona böle taKma daşlā vādı önceden böle çoÇüm böle çiçeK āynı işde doKunuyonuz yā aynı onun biçiminde çiçein ama güzel yapālādı (11) beze yapallādı işde duvāya duvaK öle olūdu yāni onu biliyom ötekilēni bilmiyom (12) āski zamannarı filan bilmeyom (13) pul alıyolādı eline pul āllerine kına yaKālādı ayaklarına kına yaKālādı o gadā ādet (14) vallā benim dün ösüsdüm ben bubamdan ösüsdüm bis kēndi evimizi kēndi barKımızı yaPdıK tāblamıS bilem yoKdu

Eşinizle nasıl tanıştınız?

(15) hā amcamın çoÇúyun çoÇúyu hā iki torun iki üş tāne torun arası on ātı (16) atmiş yedi sekis yaşında kısıım vā yā on altıda on yedide gücāma çoÇuK aldım (17) dōrt sene

dörd_ay oldu baĸ eşimden_ayrılalı öldü ondan sona (18) hä sâol bi gün kēndi düşdü
ĸalĸa ĸırıldı ĸalĸa aldı götdü götdüĸ_ama bi Ÿeye çāre bulamadıĸ

Köyde kadınlar çeyizlerine ne koyarlardı?

(19) işe elbise bi Ÿe yoĸ_evlādım baĸır ĸabı işey_işde tabaĸlar bardaĸlā ē bu da āynı
Ÿehār ādeTi Ÿindig_elde āskiden de aynıdı ama onnā baĸırdı (20) o zaman baĸırdı
bardaĸ da aynı ĸonsollā alırlādı ayna alıllādı ĸonsolu alıllādı ayna alırlādı dival
döŸeme alırlādı (21) önceden Ÿindi ĸoltuĸ bi Ÿelē büfelē müfelē alınıyo asarlādı bordan
boraya asılıdı (22) birden çeniz_asilādı nesi vāsa yapıyollādı Ÿindig yoĸ ama gitdīmiz
eve de işe gidēdi (23) bohça gidēdi hısım_aĸrabaya ĸız olan_evine bohça gidēdi yenek
yapālādı (24) olan talafı ān_önce ĸız tarafı yapardı bi dāne anne buba yapādı ondan
sona olan_evi gidēdi (25) onnarın āl_öpmeye gidēdi gelinnen ĸaynana ĸaynata gidēdi
illā ĸı bohça yapālādı ĸıS tarafına yoĸ olan tarafına (26) bohçaya işde ĸömlayinden tuT
fanilesindan tuT çorabından tuT örtüsünden tuT yemenisinden tuT (27) ihtiyar_olsa
yemeni va çorabından tuT birden çeniz bitēdi (28) Ÿindiĸ yoĸ Ÿini kimse kimseye bi Ÿe
veren yoĸ ĸaynanalan ĸaynataya başĸa yoĸ

Bayramlar nasıl olurdu?

(29) bayramda işTe sabahlen davul çıkādı toplā Ÿeleri toplālādı evlēden dāvul çalālādı
(30) namazını ĸilādı herkes el_öpmeye gidēdi öledi başĸa bayramımız yoĸ (31) çoĸuĸlā
burlādan boyna top_oynadı sāncaĸ ĸurarlādı buraya deyi (32) āŸlāda sallarlādı bōle
bōna sallādı yoĸ yoĸ bi cēnbēdi bōle sallālādı bi kiŸi sallādı ādetimiz_ölēdi bizim

Hıdrellezlerde neler yapardınız? Soğanlarla yapılan bir adet varmış deĸil mi?

(33) āynı sözlēlēdi bayram gibi o Ÿey_o ĸadē kedē o soĸanı kesiyolā onu ben hiĸ hesaba
ĸomadım (34) yapdım bi kere yapdım gene sāti soĸanın biri tāze oluyo biri ēttiyar
oluyo dedilē (35) Ÿindi bu soĸanı kesiyon diĸ bu geÇe bu böyürse ĸader bu ĸalırsa
keder (36) onnā yapālādı ben yabmadım bi kereÇiĸ yabdım bi dā yabmadım tersinde
gitdi iş (37) bi dā yabmadım yüzüĸ_atıyolādı bi çömlēĸ vādı önce āski çömlēkleri
içinden iyne ĸopça ondan bir tāne dābıĸa alıllādı ĸadinnā ĸızlā (38) işŸe ĸonuŸurlādı

ondan sona söleledi māni söleledi (39) yüzük ā beniki çıKdı eyi çıKdı benimki kötü çıKdı dē o yüzük bitēdi gidēdi işTe yoK ben_öyle yerlere girmēdim (40) ben fakır böyüdüm ben öksüs böyüdüm baççe vādı anamnan bubamnan anamnan filan giTdim çalışdım (41) ben bi şe görmedim ben gundaKda gāmışım anam duvanda bi şe görmedim oKul filan görmemişim

Köyde hangi yemekler yapılır?

(42) vällä āynı şehār yerine eşitlik āskiden de āynı

Düğünlerde en çok hangi yemekler yapılır mesela?

(43) ō dūnde yemeyimiz çoK hayvannā kesilidi (44) hē tabi tavıK vādı şe vādı dolma dolduruduK et dolması incirlēden sarılı yeşil yaprān_üstüne böle ufaK ufaK onu ğıymalan pilişlen dolduruduK (45) dūnde yabmāyız yaparız lahana dolması kendi evimizde yaparız şindi (46) normal yaparız zerde pilav vāō nohhuT patetis yemeyi zerde pilav pirici eycene Pişiriyon (47) ondan sona onu indiriken boya atıyon bahar_atıyon undan sonna işey_atıyon_ışTe (48) onu indiriyon o şeynin pilavların yanına ayrı ayrı veriliyo boya ğırmızı boya çārbet boyası var ya canım (49) çārbet yapıyo şērbet şērbet biz baK lōsamıza yaparız_onu sūtlac_āynı sūtlac ama rek vā sūt komāyız_ona (50) sūtlemdir he sūt ğoyarız sūtlacımızı yaparız onu kēndi yimemize her şe yaparız biz zerdeçal hē içine ğonuyo o (51) ō reçel her sene yapıyom burdan şe bile yaPdım bekmez bile yaPdım ben (52) vällä hepsini yapıyo gelin benim bi dāne gelinim vā heP yapıyo portakalını da yapıyo çaftālisini de yapıyo ğayısısını da yapıyo şe çileyini de yapıyo (53) çiftāliye işe yapıyon onu āynı dōruyon bōraya şekerlen onu ğāynadıyon bişiyō kes haynı āynısı hepsi annı āşamdan yapıyoduK

Pekmez kumu yapıyor musunuz?

(54) onu yoK bizde yapamaz o bizim burlāda yoK biS kēndimiS kestiriyōS_onu kēndi sāti kesiyū şeker_oluyo (55) dibinden şeker_olmasın deye onu az ğaynadıyom açıK o zaman_olmayo

Büyükleriniz sizlere masal anlatırlar mıydı?

(56) annadillādı yā çoK annadillādı ben bilmem baK sana sölüyom insannarın yanında böyümedim ben (57) anam da bubam da çoH ufalandıK buba denmiyo baK_eve hatırlamam (58) āskiden o sölerdi baK ěncirlē yirlēdi ceviz yirlēdi önceden Őe mi vādı bazā mı vādı

Karışık Cümleler

(59) hē annen eskileri annadiyo he iŐTe ne vā baŐka bi Őe yoKdu ku masal vādı dūn vādı ōledi (60) gine de aynı dūn ama Őindi kibarlıK vā gidiyūlā gāmlıKlēde yüzlerini yaPdıriyo baŐlarını yaPdıriyolā (61) güveyimiz aynı güveydir hiĉ deyiŐiyimiz yoK āynı āynı āynı (62) bōle bunun gibi bunun gibi güvey_iŐTe geyiniyo (63) siyā yaparıŐ benim Őe yabmadımı Őe yabmaz o küĉük benim_olum_o baŐka yoK ninni uyusun da yavrım filan diyoduK_iŐde (64) hadi yavrım uyusun ninni ōle ben bilmem beyiT çoĉüm iŐTe ninem vādı on iki çoĉuKlu (65) ikisi zāti üç Tāne dōrT Tāne çoĉüm üç Tāne de çoĉüm vādı bi dānesi on bir yaŐında öldü (66) sonnadan doĉurdum bi dāne kız mız yoK ğızlā gāmlıkde bi gelinnen_oturuyom_iŐTe

Cenaze adetleriniz nasıldı?

(67) āynı evlādım hiŐ deyiŐik yoK ō yedisineĉek Őe oĉuyūS yediden sonra yedi māvıidini oĉuTuruS atıĉın yārsında (68) u sonnadan ĉāmide oĉudurus kırklamayı ĉāmide oĉuduruS vaKdi olan oĉudū vaKdi olmayan_oĉutmaS (69) yā önceden loĉumnan pilam yapıyoduK fırınnāda Őindi pide bi fınımız vā cevizli eKmeK cevizli eKmeK Őindiki dūKĉān Őelēde vā iŐTe baKĉallāda (70) ama bizimkilē baŐka oluyo de mi bizim yavımız bol_olū zeytin toplayoz zeytin yavımızı çoK yēriS (71) biz tere yā mere yā yimēyiz zeytin yavılan iŐe ĉiĉek yavı yiriz Őindi (72) önceden fita yiyoduK fita yavı ōle bi kutulāda vādı iŐŐe ismi fitadı ne bilēm ben (73) o pomaK Őelēden alıyoduK ama Őindik ĉiĉek yavı alıyoz bi teneke onun yanından beŐ teneke yā yiyoz (74) kēndi yavımızı kēndimiz yapıyoz he benim yīmi āŐ yaŐım vā baŐka yoK

Doğumla ilgili adetleriniz nasıldı?

(75) önceden ebebe vādı ebe ebe Kadın_ebesi vādı ondan so gāKdı (76) herkes şindiK bursalāda üç bin nira para veriyolā (77) şindiK şehārden şērbedini de yapıyon mēlidini de yapıyon ğuranımı da oğuyon hayvan da kesiyon (78) ū şindik şindiKi haġler şindi şerbet yoĖ hē şērbet yapādıĖ işTe sōleyom (79) şekeri ğaynadıyoduğ şeker suyu ğaynadıyon ğalem pil koyādıĖ ğalēm pil işe de ğoyōduĖ içine boya da ğoyōduĖ (80) tabi sirkelere ğorduğ tabağlara ğorduğ ama bādaĖlara ğorduğ (81) el_ele verīdiK yeKde hep birden gelmeyo üç ğün üç gece de kırĖ ğün onu vēriS (82) hā ondan so kırĖ ğünden sona bi mēyliT_oğuduruS böyüK mevliT_oğuTuruS ānnadın mı (83) onu ātık büsküvüt mü yapĖek bilmem ne yapĖek önceden şekerdi şindig bi büsküvüdün yanına meyve suyu ğonuyo

Kırk uçurma adetiniz de var mı?

(84) vā şindiK de vā şindiK de vā şindi yemeK yaPıyolā tek başına (85) o yumurta hep vā gelennē epeydir hani yımırta gibi olceK çoğuğ e sisek Ėafası işTe (86) şindiK süslemiyolā yoğ bē gidende evine geliyodun ğötümeye çoĖúyu ğırĖdan sonna (87) o senin ğoynúne yımırta soĖādı hē biz_öle biliyoz

Hiç kaynananızla oturdunuz mu?

(88) iki sene oTdum ben buraya ğēldim burda bi damım vādı işTe sonadan ev yaPdım iki sene oTdum Ėonuyu ağma ğünaha da girmālim

Köyde ne ekilir, ne biÇilir?

(89) vallā ğızım sana söyleyem zeytinden başĖa deniz vā bizde başĖa bi şe yoğ (90) deniz diyom_ışTe balığ deniz bizim bi dolu tüp ufağ ufağ bi Tāne ölüm vā (91) ufağ ğıyılara atıyolā yā av ufağ_av öle ğırĖıra filam gitmeyo (92) bi sorunum vā o da ğāmmiKTe paPrikaya girdi ēvlendi orda (93) şindi yoğ canım bizim böle şēlē dip balıyı böyüK böyüK böle bi şēlē ĖıĖıyo (94) mercan balığları ölelē ĖıĖıyo bizimkinden o da ĖıĖāsa boş Ta Ėekiyon

Manav diye kime derler?

(95) baKkalı sölēlē manav_ıſe zerzivat satıyŭ sölüyolādı hē ama yoK ku buranın_āskisine de sölüyolādı

Köyün adı nereden geliyor?

(96) kabaKlı burda āski zamandan ğavurlā vāmiş he burda ğabaK çoK_oluyomuş (97) ismini ğabaK kōmuşlā ōndan so onnā demişlē ki kabāyi ğabāyí biraKdıK böle (98) memnekeTin ğabāyíni biraKdıK demişlē türKler de alınca kabaKlı demişlē

Yalova Katliamı döneminde köyde neler yaşanmış?

(99) ah burda dideden yaKmış Çāmilēde insan yaKmış iki dāne nene annemin_annesilerini bubānnemi didemi cayır cayır öldürmüşlē biraKmışlā (100) elde iki dāne ev ğāmiş köwde bu ğadā gocca köw yanmış (101) Çāmi de yanmış_insannarı cumāda yaKmışlā mācırılıKda çoK çeKmişlē (102) burası sōnāden gelmişlē işTe mācır kēndi köwümüze mācır oluP Ta gelmişlē yeniden_ēv yaPmişlā (103) yıva yaPmişlā annadın mı bŭ ēvlē āp mācırılıKdan sonna (104) baK_orde ſu ſey āskiden ğavurlādan ğalma hamam hamam vā baK ōda (105) hep bitmiş_ātıK ſeyi ğāmiş Sāti sübāresi(?) ğaybolmuş

Depremde neler yaşandı köyde?

(106) āh ah çoK_oldu evlādım_o bi kere dā biçoK bi de on kaç sene oldu epey_oldu o büyüK (107) bēn bi kere küçükken oldu ku yer yerine girdi evlerimiz yıkılmadı (108) bizim bu evlē yıkılmayo bi Çāmi ölen hiç yoK ama sōnadan da ātıK önce öldülēse onu bilmem

Eskiden kırık çıkıklar ve kızamık gibi hastalıklar nasıl tedavi ediliyordu?

(109) vallā ſocūm benim_anam yapıyodu rahmetli işe yapıyodu un ğoyōdu yımırta ğoyōdu raKı ğoyōdu (110) unu çalkalayō çalkalayodu biceldiyodu bālayodu sıkı sıkı yirmi dörT sāt duruyodu çözüyodu (111) her gün yapıyodu o hem pansıman yapıyodu

u ğırıĖ yérine giryodu (112) ğızamıyın kiremeT Őekeri alırdıĖ yirdiK kiremeT Őekerleri vā Ėırmızı biliyon mū kiremet kiremet (113) ōle kiremet vā ya ğırmızı Őekēdi baharlı baharlıdı onnarı yapādı (114) bi de Őēbet yapādı o dōKTūĖūdū ōnceden doĖTor mu vādı çoĖūm be ah para nerdēdi

Eskiden hangi çocuk oyunları oynanırdı?

(115) yā yānı aynı hep çiftetēlli çaldīllādı oynarlādı ē çoğuğ kısmi demiyon nu çanağ çōmneK toplādıĖ (116) evde oynallādı çoĖuĖlā o ğadā onu ğaya yapallādı bōle çizgi çizēlēdi oynallādı (117) başka çoğuğ iP atlālādı yoğ māni bēyiT yoğ atlālādı sana deydi bana deymedi deye ōyle de oynālādı

(118) *arĖana ğodum ğomadım*

ğodum ama ğörmedim

(119) dēye ğoŐdurullādı işeyi topu bıraĖıllādı

Karışık Cümleler

(120) orda oturuyo bilmeden ni sen bıralısın bilisin tabi burda böyüdü (121) ğī o da ğī dēdiK ğī animiz yok ğī unī diyolā onnā ōle bōle ğüzel deyil dērlē (122) fıstıĖlılā unīh dērlē hā yoĖ yoĖ biz ğī dēriz çoĖ ğıyımız çoğdur bizim (123) sōledim sōledim yoĖ yoĖ ātıĖ yoĖ yerine ğorduğ hā (124) vallā onu iŐe yaparlādı kiremet Őekeri yapardı Őēbet yapālādı (125) sıcağ su sālłādı geĖēdi gidēdi doğTor nerde hekim nēde (126) bi Őe deyil mısTafa yaban deydi bizim çoğuğ bunun_ōlu baĖ bi eTdiyar dā geliyo eTdiyāları topluyolāmiŐ (127) o ğada daŐıyabilcen ni bana baĖ dabanca daŐı atabilcen ni dabanca atabilcen ni (128) iŐeye çāriyolāmiŐ seni eskere bizi de mi yara sarcēmiŐiz ğē otū keçi otlatıyor bu da çobannığ yapıyodu allah bi yastığTa ğocātsın sizi (129) yalan yalan unuTdu lūtfiye sıyadını bilmeyom ama lūtfiye bunun_adı (130) kaç sene ōnce geldilē bana sordulā ama ben bi Őe vēmeyem ben vēmem baĖ dedim televizona vēmeyin vēmem dedim Őē iŐTe sōledim ben bunnara ğız ğēldi buraya

ARMUTLU

KAPAKLI KÖYÜ

Sözer Balgıç - Yaş: 80

Adınız soyadınız nedir? Okula gitmişliğiniz var mı?

(1) sözer balgıç balgıç otuz altı doümluyum hiç okumadım bile hiç okumadım (2) okula gitdim de okumadım işde ilk sınıftan terk deyelim (3) okuyemişim pırefesör olcemişim inan kı o ğadan aqlım vādı kı şimdi aqlı giTdi (4) ama seKsen yaşına girdim o zaman biTdi aqlı giTdi ğaybuldu (5) yoK be çûçüm ben çoK hastayım her ğün doKtordayım

Köyde eskiden düğünler nasıl olurdu?

(6) āski dūnnē kapılı yēde oturudu açık yerde olmazdı alanda kapalı alanda oludu (7) mesełā erkeKlē ğöcek deye her tarafı kapādıK ğorğuyoduK önceden (8) ama şimdi selbes hayat oldu dūnlerimiz oluyodu işTe erkeK mesełā dūnü ğadın dūnü (9) üç ğün üç gece dūn oluyodu cumādan bulaşıyoduK önceden salıdan bulaşıyoduK cumāda bitiriyodu (10) salı çarşamba perşembe cumā gidiyodu bitiyodu erkeKlē de sōna sōna tabī ilerlediKÇe sene ilerlediKÇe herkez moderen oldu (11) selbese düşüldü önceden kapılıdı erkeK çalgıları geliyodu üç ğün üç gece çalarlādı erkeK dūnüne (12) ismi ne acıK kesesince olan bi şē üç ğün üç gece benim bubam rahmetlı ābeyime yaPdı üç ğün üç gece (13) hem ğadın çaldı hem erkek çaldı zengin adamdı eKdi parayı fağır yapamayodu (14) dāvullālan gidiyodu fağırlā hani kendi miselā remizan davulları çalıyolādı öle yavrum (15) aynı benim annem otuz beş yaşında ölmüş ben annemi bilmeyom bi buşuK yaşında ğalmışım (16) āynı āynı deyişen hep hep doğma böyüme ninelē dédelē burdala yabancı yoK burda

Eşinizle tanışmanız nasıl oldu?

(17) hiç gömeden gömeden annelē bubalā ırāzı geldi verildi on beş yaşına girmeden beni azaTladıla (18) ösüs_öldüm_ için diyom beni azaT buzaT cenneTde gözet yaPdılā beni

Telekler düğünlerde neler yaparlardı?

(19) şimdi yavrum tamam ben segzen yaşındayım söylemesi ayıP_ama söylecem sana (20) eskiden ādalan yoluylādı insanı birden temizliyolādı şimdi ātıK berberlē vā (21) önce o telekler seni temizleyodu meseġa evde temizlēdi teleK (22) hamam yanādı altından hamamlā vādı yanādı telek girēdi gelini yıkādı (23) gelin deyil telek Te yıkādı gelini çıkādı işTe beyaz picama saPahlıKları beyaz yemenilē (24) çengi çalādı biz_oynadıK beş tāne çengi vādı bende bende beş tāne çengi vādı (25) alla çal çal_oyna her şı çengilē yapādı cingennē hē cingennē çengi diyoz biz (26) e şimdi ātıK İroman_avası dım dım dım dım da yapıyo vallā saşlānı mene uzun saşlı örerlēdi (27) öle essiden kāküli kesellēdi bōle burlādan yarım yarım önünden bālālādı (28) taçın vādı bi metirē bi ġarış o da pırlanta ġorlādı üstüne (29) arġada altı dāne maġara tel önünde iki dāne tel arġada tel daşıyemodun (30) ġafa yūk hele o taş Tā çoK yūk bizim zamānımızda dā güzeldi gelinnē dā hoşdu (31) yüzüne yazıylādı pul birden beyaz yoK birden pul öle her tarafı ġaşlarına burda yanaġlarına çenene birden (32) ama birden yapışdırırlādı alınına her tarafına yanāyına arnına çenene ġaldıramazdın kı ġafanı (33) arġada bi ton yūk suraTda bi ton yūk bōle ġal hep bōle baġıyodun yā (34) köy yāni o zaman resim oleydi çekdiridim hātıram istēdim hātıram yoK çoK güzeldi (35) ay benim gelinnīm bebeK gibidi çoK güzeldi on beşliKde İsan Tā sūt bebek (36) tabi insanın_aġlı ermeyo her şeyē ġanāt getiriyon öle yavrum

Çeyizlerinize neler koyuyordunuz?

(37) asıyoduK bōle duvarlara tabi asıyoduK āllişē ġaT benim_ālli ġaTdı gülsevım (38) ālli dāne yemeni ālli dāne işTe her şē he şē āllişē dāne (39) bi de çevre vādı işlemeli pul işlemelē yirmi dāne de çevrem vadı her_odanın köşesine bōle köşe asarlādı (40) onun_üstüne çeniz_asarlādı çevre işleme dantel deyil tel (41) hanı şimdi tellē yapıyolā ya süslē şōle dēm havluların_uşlarında işē öle çevre deyoK biz_onnara

Eskiden bayramlarda neler yapılırdı?

(42) vala äski bayram çok güzel bi şe şimdi bayram yok äskiden bayramlarımız güzeldi (43) bayramda şimdi miselâ āşam bayram āşamı olcek elimize kına yakınıdıK burdan bura ğadan kına (44) bura ğadan kına ğākādıK yıkādıK elimizi yüzümüzü yemeimizi yirdiK (45) ğākādıK el öpmeye gidēdiK döt üç gün (46) tabi dört gün ramazan bayramı üç gün ğurban bāyamı ama biz haftalar sürüyoduK (47) oynadıK top_oynadıK veridik nārayı sāncaK kıradıK veridiK nārayı (48) ü dünya ayaya ğākādı hep berābe kızlā geşlē mesełā bizim áĦranlarım yaşıTlarım toplandıK (49) böyle biz alan dēriz köyümüzün_otasında yüssek bi yē boşluk vā ōda oynadıK (50) alana çıkādıK būda da büyük çınālā vādı çok burası güzel mezarlıKdı (51) ama çınarlā güzeldi deliġannına da būda oynadı

Peki hıdrellezler nasıl geçerdı?

(52) hıdrelleze ni vallā o zaman çömleye āşam şe yapadıK okūduK suya ğörduK çömleyi (53) içine de dileK dilēdiK atadıK mesełā kıpçe yüzük boncuK ne istēsen (54) sabāleyn de üzene sabayın tabi işin biTdiKden sona onnā māni söylēdi (55) yüzüyü çıha hadi veridik nāreyi ben bilmedim hiç yaPmadım mānileri söylemedim (56) hiç hatır yaPmadım bilemedim kıfama soĦmamışım_unnarı

Bir dilek dileme adetiniz varmış galiba?

(57) dileK deyil_o yā o ben_onu bilmiyom ben bilmeyom_onnarı ben şimdi yaPmadım (58) bilmeyom yaPmadım da bilmeyom da yāni ben bilmeyóm yāni (59) yaPmadım ben benim zamanımda yoĦdu ölelē bilmeyom

Gençken hangi yemekleri yapmayı severdiniz?

(60) her yemeyi yapādım yaPdıyım yemeK te çok güzel oldu şimdi unuTdum bi şe yapameyom (61) köyde äskiden ne vādı ğuru fasünne nofut börüce kıra mercimek (62) dūnde mi gine öle et kesesinde parası olan et yapadı ben benim_ölumda yapdım (63) en büyüK_ölumda yüz kilo et_aldım yüz kilo et_aldım ama äPsi ğavırması kemī içinde (64) ondan sona ciġer_aldıK ğavırdıK böyle yapadıK pilav nası yiyosan_aynı yemeK hāpsi

vā tabi (65) lāna dolması vā tabi içine düşeriz āynı işde yaprağ dolması gibi (66) etini etin vāsa çoğ görsun yoğsa kēndine göre yapāsın piriç Kıyma sovan ğarabiber maydanoz Tuz ğarışdırısın (67) usul usul böyle acığ_acığ haşlanıyo tabi yani lāna yaprağlarını yaşılayon (68) yāni ğalın tarafından ben ēşili yapādım dolmanın yanına limon sıkādım (69) oh hepsini yaparıs hē şey seviyoS hiç bi ayırdıyım yoğ hē şe oluyo (70) şindi bunnarı niye sordunuS āskileri hatırlamağ

Masal, ninni bilir misiniz?

(71) onu hiç bilmiyom hiç bilmiyom u masalı hiç hayatda bi yapmadım (72) bilmiyom aklıma soğmadım dā da ğirmeS çoğ_unu da söylemēm (73) ninni de bilmiyom hiç hiç onnālan ālağam yoğ

Köydeki cenaze adetleri nelerdir?

(74) cenaze öldü zaman meseā gece öse beklıyoS sabā ğadā gündüz_ōsa vakitli ōsa gömüyon (75) işTe götürüyon önceden evlerin_altında yıkanıyodu şimdi cāmi olunca altında buzhāne oldu (76) öle orda götürüyon yığayon kefinniyón kefin sāde kefin kefin_içine çörēotu ekerlē

Çocuklarınız hangi oyunları oynardı eskiden?

(77) vallā çoğ_uğlarımıS gezerlēdi oyun filan bilmiyolādı Kı āşama ğadan gezerlēdi kapının_önnēnde (78) yoğ_öle işTe beşdağ yapādığ beş dağlan oynarlādı böyle ben_onnara öreTidim (79) hadi beşdağ birē birē kim miselā döğmeden yaPasa ona para veridim sevinsin deye çoğ_uğlā sevinsin deye

Çocuk doğumlarıyla alakalı adetleriniz var mı, bebek doğduğunda neler yaparsınız?

(80) hiç bi şe yapmayoS u sonādan kırğ_uğurma önceden yoğTu kırğ_uğurma şimdi çığdı kırğ_uğurma (81) ben kırğ_uğurma yapmadım bilmeyom yoğTu yoğ yoğ ölelē yapmadığ (82) yānız altın yüzük vāsa kırğı yağılıyoğan meseā kırğ birde yığadığ (83) bizde hamam tasları vādı bağır onun_içine su ğordu benim rāhmetli böyüKannem (84) ben ömrümde yığamadım dörd dāne çoğ_uğ dünyaya getidim ben çoğ_uğ yığayamam

da (85) öle geliyosun ālıcaK ben bayılıyom hiş dā yıkamadım ömrümde (86) ne çoçümü yıkádım ne torunnarımı yıkadım içim_el vimiyodu onnā ālasıy ben ālayodum (87) altını çıkarıdıK bir_iki üç dörT beş altı yedi segiz doğuz_on kırK bire ğadā (88) kırK bir dedi mi çoçúyın başından_aşā dökēdiK altınını su kırK_uçadı

Hiç kaynananızla yaşadınız mı?

(89) üç_ay üç_ay yaşadım ğayınnam rahmetli çok canavar kötüdü biz ben zengin_evinden gelin_oldum (90) gitdım yer fakırdı biz_āskiden şimdi meselā her şe çoğaldı yavı çok ğorduK (91) balıK_olsun batlıcan ğızartması olsun ğabaK yavını banādıK sovanı ğırādıK yirdiK (92) önceden öle damatislē yoK_Tu yazdan yaza damatis yiyoduK ben yāı çok ğomuşum tavaya balıK ğızatdım (93) balıyı da içine ğoyoduK ayrı ğōmuyoduK böyüK böle tāpsi gibi tabāyımız vādı (94) içine banıyoduK yiyoduK o sovanı da ğırıyoduK mi nezzetli bi datlı öle nezzet yoK şimdi bitdi (95) o dat ğaybuldu ben çok yālı oldüy_çin bana ğaynanam bōürdü on beş yaşındayım küçüküm (96) gözünün_astānı bilmem nāPdıyımın ğızı dedi hiş anandan çıkmışın bi şe görmemişin dedi (97) gördüm_ama dedim burasını görmedim dedim baK on beş yaşındadım hatırlıyom (98) ben dedim o da he şe vādı dēdim burdan būdan başKa mālleye gelin giTdim hiş gemmeK yoK (99) ben bi dā dedim eyer yavını tencereye ğomadan gidēsen dedim ben de senin küpüne elimi atāsam dedim (100) bu ellerim kökünden ğırılısın dedim yavın ğıymatlı yavını ğo dedim tencereye (101) ama çok ama az ben o da yarısı yanar yarısı yanmaz bişirim dedim (102) bu Tā suç_olsa ellemem dedim rahmetli bizim sülemandı eşim ğēldi nāPtın (103) vala anen böyün bana böle yaptı böle yaptı dedim ben görmedi zānnediyo (104) ben küplerin_işinde dōmuşum böyümüşüm bizim ballarımız vādı tenekelen (105) dörT teneke āzı kapaKlı bēyaz bal ah o sa yinmez mi böle sapsarı çıtır çıtır kesēdiK āynı terayā gibi (106) çatallan yirdiK ben öle görgün yīden çıKTım dēdim ben dēdim_ellemem (107) anası bi bozuK çaldı üç_ay sona evime ğēldim ben kēndi evime ğēldim (108) nēye ki ben sen miselā ayıp deyil faKırlıK hepsimiS faKır dovduK dünyada cıblaK dovduK dünyāya geldiK (109) e sen beni eyi yerden_almışın senin ben alışğannıyını yemeyini içmeni bilmem ki (110) herkes kendi evinin gidişatını bilir on beş yaşını dā doldurmadım (111) şimdi geziyolā çoçuklā baK mālledede yā tabi yā öle yavrum (112) ğurtuldum_ama yaPdıyım yemekler de yinirdi nezzetli yaPādım çok ğüzel yaPādım (113) ama şimdi biliyon mu yaP desen yapamam

yapsam da yālī olu TuSsuS olu (114) çünkü ben alıŖTım ya yāsıS duSsuS yimē Ŗimdi öle gidiyom_artık

Köyün geçim kaynağı nedir?

(115) āynı işTe böle zeytincilik balıŖçılıŖ önceden balıŖçılıŖ çok yokTu ormana giderlēdi (116) odun keserlēdi kömür yaŖarlādı öle yaŖāyoduŖ bālcilik Ŗimdi arabalā tıraŖtorlar sürüyo (117) önceden erkeKler bellēdi sandalınla işTe avı ōsa av_atıyo ğırĝır vāsa ğırĝıra gidiyo (118) ırıPlā manyaTlā benim çoÇuŖlarım manyaT yapıyo her balıŖ çıŖıyo Ŗimdi bu sene bi hamsi vādı (119) o da çoŖ çıŖmadı ama her balıŖ çıŖıyo her Ŗē usŖumru çoŖ olmayo burda (120) çineŖop çıŖdı bu sene balamut geldi başŖa burdan çıŖmadı ğaradenizden geliyo (121) balıŖlā bol bizim burda çoŖ_olmuyo bazı oluyo bazı olmayo

Manav diye kime derler, siz kendinize manav diyor musunuz?

(122) vallā türke manav diyolā tabi tabi tabi türk türk manav diyoZ türke manav türke manav derle

Köyün adının kaynağı nedir?

(113) valla ben onu bilmeyom dovdum dovalı ŖapaŖlı deniyo neyin nesi onu da bilmeyom (114) yoŖ yoŖ daŖ_oldüy_için ŖaPalı oldüy_için diyolā cemałdere deriz biz dere içinde Ŗelāleden aŖıyo (115) sen bi dere geldī zaman bi görSen aŖlın ğayā öle bi dere geliyo Ŗu köprüyü aŖıyo (116) biSim köwümüz çoŖ güzel de temiz deyil baŖımsız köw hiç baŖım yoŖ (117) āllı dēne miKtar gelse bu köy böle oluyo ah āskiden diyom ben miKtar_olcēdim köyde ğuŖ_uçmazdı (118) tertemiz oludu çoŖ titizim aralıŖ vā bizim iki ğāvenin_arasında oturyom ben (119) yuŖādan aŖā ğadan suyu dōKdürüdüm çeŖmeyi aŖdırdım süpüre süpüre (120) işTe Ŗāvelerin_önüne ğadan_indiridim Ŗimdi biTdim_ama yapamayom (121) belki diyom cemałderenin daŖları va ordan sölüyolā gibi geliyo ezelden böle ŖapaŖlı deniyo bilmeyom başŖasını

Katliam yıllarını görmüş mü bu köy?

(122) gömüş yanmış birden bu köw ğārşıdamış ğārşı bayırdamış yonannā gelmiş (123) birden bu köwü yaķmış bu köwü yaķmış undan sona milleT ğārşı bayıra giTmiş (124) Çāamide yaķmış insannarı burda yanannā Çāaminin_işinde (125) tābi undan so köyü yaķmışlā ğārşıya giTmişlē çoĶ felāket_olmuş (126) benim böyükannem dēdi ki rāmetli ah yavrum siz bi şe görmediniz gördümüzü biz gördük dīdi (127) hāpsini almış böyükannem didem çocuĶlarını istanbula giTmiş (128) ğaçmış gemilen ğaçmış ğaçan Ķurtulmuş ğaçmayan işTe yanmış tüTmüş giTmiş biTmiş tamam_işTe (129) türk gemisi gēmiş almış milleti toplamış götümüş (130) ben bāzı böle annadıyom aĶlıma gelenneri başımdan geçenneri annadıyom işe böleleri annadıyom (131) āynı işTe bizim Tā essileri tabi hatırlayāmam ben tabi işse duyduĶlarımızı

SaĶlıĶınız nasıl?

(132) vala eyiydim_ama yavrum bende şimdi ğalP geldi bozuldum ğalP geldi (133) kireşleme geldi ēvēt bursaya her gün her hafda ayda bi kere heP doĶtordayım ben

Köyde dokumacılık yapar mısınız?

(134) onnā bitdi āskiden āskiden_onnā onnā ĶasnaĶ vādi böle ben doĶudum (135) doĶumayı böle iki dāne ĶasnaĶ bi de böle ĶasnaĶ kilim doĶūduĶ kilim doĶūduĶ (136) böle bu ğadan īnesi vādi kesēdiĶ o şeleri uşları iplēni eskileri böle (137) ōrdan geçiridiĶ burdan çıkarıdıĶ çoĶ güzel_ūdu (138) böle böle aradan telleri vā onu telleri vā ben yaPtım biliyom_onu hatırlāyom (139) işe ōle yaPtım ben bi dane yaPtımdı yoĶ onnarı yaPmadım bilmeyom yāni yaPtıyıımı da

Büyük depremleri hatırlıyor musunuz?

(140) ūş hem de nası kaç tāne kaç tāne oldu dePrem (141) vallā benim dā çocuĶlarım küçükdü evli diyillēdi bi böyük dePrem oldu biz dışarıya çıĶdıĶ (142) bizim ğāve vā ya köw ğāvesi onun arĶasında benim_evim o zaman köw ğāvesi āski oĶuldu (143) oĶulun o eski oĶulun saĶāyı benim_evin saĶāna deydi Ķapandı (144) bi ileri bi geri allahım_esirgesin peygamberim_esirgesin epēy sürdü ama süreydi bitēdiĶ (145) bi de

ikinci dePremde mināre böle eyildi eyildi düzeldi eyildi eyildi düzeldi (146) ben de oğulun_arkasında oturuyom çocuqlan vala ben gördüm canlı şahitim ondan sona boyna boyna oldu o (147) deniS kenarına giTdik halbu biz denizden kaçıyoduK (148) aPdinin moturunda çoluK çocuK moturun ğamarasına yaTdıK (149) denizde bi şe olmayomuş ğarada oluyomuş denizde de oluyo ondan sona baKdıK ğorKduK yeniden çıKdıK (150) çayır vā şimdi ortōkul vā ortōkulun oldúyu yer bizim çayırdı (151) orlā böle kenarlā birden ayvalıKdı mışmılalıKdı geÇe oldu mu yorganlarımız şelerimizi yastıKlaşımızı ayvaların_avacına asādıK (152) gündüz_eve gelidiK gece gidēdiK orda bir hafta da orlāda yaTdıK heP dışardadıK (153) dēnizde de dāPrem_oluyo dedilē olmadı bizim da bizi ğorhuTdular (154) giymediK iki āşam yaTdıK bir hafta da çayırdı yaTdıK çayır dērdiK (155) cāmi yıkılmadı çatladı dāPremde yoK düşmedi mināre dāPremde böle gidiyodu geliyodu (156) annatdıyımız mı sonudan çoK dāPrem_oldu geldiK bu yollāda yatdıK çoK çoK gödü az da deyil

Eskiden köyde hastalar nasıl tedavi edilirdi?

(157) doKtora götürüdüK tabi vādı benim zamanımda vādı gāmlıK bursa her yerde vādı (158) gāmlıye mudanyaya onu bilmem bizden_önce ne oldúyunu bilmem (159) benim_aqlım ereli böle ilersini bilmeyom işTe gāmlıye gidēdiK (160) gāmlıKTe ğırıKçı vādı orā gidēdiK burda da vādı ama o eyi olmayo deye biz gāmlıye gidēdiK (161) kendi ğırıKçı kim o ğırıKçı be ği hā ehtiyar ninā burdadır (162) bilmeyom segizen segizen dörT yaşında mı ne ya segizen dörT ya segizen_üş

Asker uğurlamaları nasıl olurdu?

(163) āh asker_ürlamaya benim günümde benim_eşim askere gitdi (164) ben büyüK_öluma yedi aylıK hāmiledim gemilēlen gidiyodu (165) biz_önceden bütün büTün yollā yoKdu moturlan gidēdiK (166) sali günü moturlan gidēdiK eman_allahım gemi vüduKça düdüyü ālamayan bi kişi ğalmanı (167) o geminin_içinde çallıyannā mendil_atannā mektup_atannā hep te geÇ keçin tazelē ben ālıya ālıya geldimdi (168) gemilen gidēdi eskerlē gemilen gidēdi āskileri sölüyom ben gāmlıye (169) gāmlıye gāmlıKden isKeleden gemi ğākādı ben de ben çoK_āladımdı o gemi böle mātam yeri gibi (170) köpürü böle köpür böyüK deyildi āskiden köprü küçüKdü (171) ama böleydi

mahşer günüdü o beyaz fırçaları giymişlê şelê geminiñ kaPtannarı (172)
baryağ_asmaşlâ bahhiyelidi bahhiyeli benim_ëşim işede yaPdı iskenderunda yaPdı
(173) üç sene otuS_altı ay üç yaşına geldi baba dedi (174) elinden tutdu çārşıya götdü
ēşgerden geldi otuS_altı ay üç sene ne demek

Şaşırdığınızda korktuğunuzda köyde ani unna gibi kelimelerle tepki verilirmiş, doğru mu?

(175) hä ani hā biz de sölüyoZ_onu ā yapıyoZ_anī yapıyoZ_biz de bi henecannı bi şe duy
(176) ā nasıl olmuş ani onnā uni biz anī yapıyoZ_biz biz uzaldıyoZ_kelimeleri (177) her
köwün bi dili dēişik biz kapaKlı başKa bi şe demıyoZ (178) işTe dillerimiz gonusan
dēişig_oluyo meselā onnā uni yapıyo biz ani yapıyoZ (179) nālī daha kibar gonusuyo
bizim şey sözlerimiz ğaba ğırılamayoz biz (180) aynı meselā ne gördükse onu devam
etmeye ğākıyoZ (181) ama tabi ātık türkiye deyişçeK ben de deyişdiremem tabi

Köyde yıllar geçtikçe giyiminiz kuşamınız deĝiştı mi?

(182) şimdi ben dōdum on bir yaşında bunu geydim sekizen yaşındayım dā bu vā (183)
on bi yaşında bunu geydim on bi yaşında geç kız_oldum bunu geydim (184) atamayom
ama şimdi geşlerimiz sossete oldu mantolan geziyolā (185) ben_ona sossete deyom on
bir yaşında bunu geydim segizen yaşındayım (186) dā bu başımda ben geyemeyom
parsē onu geydiyim zaman kendimi boşluK hissediyom (187) ben ömrüm baK biz bunu
gāmlıKten metrodan_alıyoZ evde benim gelin dikiyo (188) ben daha hiç etek
geymemişimdir baK segizen yaşındayım bursaya da giTdim ıstanbula giTdim (189)
düyüne giTdim hep bu bu ğışlıK yazlıK vā çorabın içine soKuyom yalla yolcu abbas
(190) häpsi geyiyolā hiç zeytine gidiyoken nēlen gidiyolā eteknen mi gidiyolā (191)
hayır onu yalan söylemiş şalvāsıS yaşayamaSSın Sati köwde meselā batçeye gēdiyon
(192) oduna gēdiyon biz ot toplamaya gideriS dessemizi sepete alamōZ oturuyon
ğākıyon (193) olur mu öle etek_olmaS bunnā gidiyoKān gāmlıye her şey geyo ben aynı
bu meselā köwlük (194) temizim de ayrı evde bi gāmlıye gidiyom bursaya gidiyom o
yeni yedeK_o (195) düyünnüyü ayrı kāzmek ayrı bu köylük ayrı böle yavrum giyimim
de ayrı (196) şimdi fıstıKlılā bā der biz batçe deriz biz bava gidiyoZ onna öle gonusu biz
batçe dēriS ova deriS (176) köwün_adı nese meselā ilbāT ilbada gidiyoS kemer kemere

gidiyos (197) ilbatda evlê vâ yâ orası ilbat göyü o bu yanı da kemer (198) kemere
gidiyoS meseļa iskeleye gidiyoS bu isimlê bõle va batçelê

Bayramlarda kadınların kahvede toplanması gibi bir adetiniz var mı?

(199) yoḠ yoḠ bizde õlelê yoḠ yoḠ yoḠ bizde õlelê yoḠ bizim ğadınnarımıS sāten
ġāveye giTmez (200) häpsinizden allā rāzı õsun yavrum ne vâ o ğadan sözlēden bi şe
olmaz

ÇINARCIK

ÇALICA KÖYÜ

Hüseyin Doğan Yılmaz - Yaş: 80

Manav diye kime derler?

(1) manav biz de manavız soyumus şeden asyadan gelme gene esas Konya (2) Konyadan gelme osmanlılardan yirmi sene sonra bu köw kuruluyo (3) benim dedemin dedesinin dedesi burda dōmuş artıK geri kalanı nerden geldi bilmiyorum (4) katırcıōulları diye geçer vallā ben ufaKdım dedem rāmetli mefāt_eTdi (5) ben otus_ātı doūmluyum dedem otus_ekisinde öldü (6) gerçi dedemi tanıyorum öldünde ufaK çucuKdum_ama yāni hatırlıyorum dedemi

Yalova Katliamı hakkında neler anlatabilirsiniz, neler anlattılar size?

(7) vallā şindi yunan zaten buraya bütün aKāreti yāni kötlü yapan yerliler yerli rumlar (8) ermeniler rumlar yapıyo rumlar da yāni yunan geldī zaman başlıyular kötlük yapmā (9) destek bulunca burda bu Korum_öldü gibi rum vāmiş yāni çınarcıyın yarısı öle (10) yalovanın çiftiKköw hacimēmet KadiKöy bunnar hep rum ermeni köyü sugören hep rum köwü (11) ermeni rum yunan burayı şe yaPdān sona onnar yerliler haKāreT yapıyo burda (12) buranın yerli ğavurları yāni şe rumları burdan Koyunnarı alıyolar dedemin de mandırası varmış būda (13) o oKulun öldü yer bis sürü mandıra varmış geliyo ermeni iki tene rum ermeni (14) hē nēse Koyunnarı gece alıyo ordan Koyunnarı alıyo burdan_aşşāi iniyo dōt beş yūs ğoyun (15) çobannar gidiyo eve hüseyin_amcam varmış oKanın babası nōldu diyo (16) ğavur diyo Koyunnarı aldı gidiyo bölē bölē hemen alıyo mavzeri vuruyo aşşāi (17) ğoyunnarı iki dene ğavur diyo bubam babam ānatıyo hemen iki dene ğavur (18) birine bi Tene doKanıyo KarıdaKı mavzernen gece biri hōp gidiyū ğavurun öbürü Korum_kaçıyo (19) domuz yatıyo mu burda Korum_Kda çok büyükmiş Korum_K onu vuramıyo tabi gidiyū diyū amcam öle gidiyo yāni harPde

O dönemle ilgili anlatılanlardan başka neler hatırlıyorsunuz?

(20) bi gün binmişle sandala buraları karışmış ben diyu babam şeyi bilmem diyu küreK çeKmesini bilmem (21) onnā denizci diyo sandalla diyo indiK gidiyo diyo gece bi hava bozdu diyo (22) yāmur fırtına ha burası ha şurası diyu sandalda bi ben ıaldım diyu bubam (23) gece sandal baTdı batıçek küleK müleK yoK sandal bi ıayaya vuruyu gece ıarannıK (24) yāmur yaıyu bi baKdım diyu babam burası kāliba engere denisi esenkōw tarafı annıyu musun (25) sabāmiş demek sabā kānnī baKdım diyu lavaboya gidiyu ııKdım dışarı diyu (26) iki tene diyu ğavur ğavur diyil türk pazar lazı bu tırabızon tarafından (27) hemşerim ne baKıyon sen diyulā buraya para almā geldim yā hemşerim ne parası (28) ben diyu bōle bōle yoK diyo vurcez seni parayı ııkar yā hemşerim yapma etme (29) vallā vurces seni demişler parayı ııkar hadi demiş gidelim köwe (30) köwden elbet biri ııKıceK tüfeKlen biri bi yanda biri bi yanda (31) yānı babam ortalarında geliyo diyu tam bu mıstafanın mandırası var ya bizim at yolda (32) tam oraya ııKdım diyu geliyum diyu iki ğavur sapsarılar ama rum domuzu diyu hepsi diyu (33) ruma benziyular diyu dil bilenlerden bunnar pomaKçası var (34) bi ses geldi diyu babam āmet yat demişler sesde dan dan iki kere silah_aTdı diyu (35) bi baKdım diyu biri bi yanda biri bi yanda vurmuşlar bi baKdım diyo (36) biri büyüKbubam biri de memet ııvuş bařlamışlā külmeye babama

Köyde kız almalar, düğünler nasıl olurdu?

(37) vallā gidē kız_almā gidē istēsın Kızı gidēle evden istēler allahın emrilen (38) vermezlese ben kaçıdım verisen allahın_emri vēmessen tūfēin demiri demiş bi laf var (39) ondan sōna dūn ıorlar bi sene sōna yahut ta altı ay sōna dūn nişan yaparlar (40) dūn eyvence yapālar önceden iki gün üç gece üç gün üç gece dūn_oluyudu (41) bülarda oynar gelin_almā gidēler bařka kōdense atlālan araba maraba yoK (42) kimisi yayan kimisi atlan gelin_almā gidēler gelin geli gelin ıapanı (43) undan sōna dūn biter gelinner biSde altın bēz bālālar ıembellerine şeylerine biz_aynı elbise ğıyoduK

Eskiden köyde hıdrellezlerde neler yapılırdı?

(44) hıdrellezlerde önceden buda ıaş tāne kāya var köwde sekis_on tene ıoyun sūsü (45) herkezden birer ıuzu alıllardı hıdrellezde būda meydanda pişiriller köwli yirdi

(46) pilav yapallādı millet yēdi önce öledi ama şimdi nerde şimdi ne hıdrellez kaldı ne şey kaldı (47) o dedī çınar_ācında iki tene salıncaK kuruyolā çoğ büyükdü o çınar_ācı (48) kadınar_ayrı kızlar_ayrı gençler_ayrı gençler iki salıncaK böyle (49) koruKöw aKköw ortaburun çınarcıK buraya gelilerdi hıdrellezde çok şey_oluyodu burası önceden (50) ama zamanna hepsi kākıdı yāni hıdrellezde hemen kāya verir ordan bi kuzu kuzu olan (51) keçi olan keçi verir olaK kesmesine verillerdi her sene hıdrellez hiç_olmасса on on beş tene kuzu kesilīdi (52) ama o zaman köwde on beş hāne bir mālle yoKdu yāni (53) köw burda önceden halamın çoçuklaı bizim bunnar bunnarla aynı tārīkaTdanız (54) başka sekis_on hāne yoKdu oldu sōna kādenizden lazlā geldi (55) mācurlar geldi keşandan bulğaristandan yoğuslavyadan yunanistandan hepsinden gelen_oldu (56) ama iyidir baK komşulukları hepsi iyidir tutkundurlar yāni hiç_öyle çalışkanlardır (57) böyle bi şe oldumuz zaman hiç ayırım ğayrım yapmazlā baK tuTKun birbirine bālı (58) bi yabāni gelir saldırdı zaman böallā burda dövdümezler yāni konuşmasa dāhi arka çıkar çok_iyi hePsi

Büyükbaş hayvanları küçükten büyüğe nasıl adlandırırınız?

(59) dōdu buzaK dellē kimi yēde dana dellē tosun_olur dişi düve olur ineK_olur (60) bova_olur kesē adam kesē besi yapar büyük bova_olur yāni öküz_olur sīr diye geçer (61) burarlar öküz_olur adam alır koşar boynuna çiftini koşar arabaya koşar böledir

Kümes hayvanlarının adlandırması nasıldır? Mesela tavuğun en küçüğüne ne diyorsunuz?

(62) civci piliç civcinin bi büyü bi ismi vā yāni araKō dellē şey ince şekile geldī zaman (63) her şeyi söylēler yani ferik de dirler kimi yerde çeşiT çeşiT söylēler

Çocukken oynadığınız oyunları hatırlıyor musunuz?

(64) çoçukken oynuyoduK böyle karannıK çelī diyoZ çeliK_oyunu o ona atar ona atar öle oyun_oyunuyoduK (65) kānnıK çelī deriz bi oyun vādı dolaşıyoZ saklanısın tenālāda arar bulamazlar (66) o oraya kaçar oraya kaçar çoçukkar_oyunuyodu saklanbaç gibi körebe olur gözünü bālar (67) tuTdūnu tutan taniyebilcen mi meseļā hangisi ebeydi

dedin ā tanıyamadın tanıyamadı (68) velimiş ben_aliyi tuTdum diyosun qarannıĸ
çelini gece oynadıĸ (69) atıyosun Şimi iki ĸurup oluyo bōle qarŐılıĸlı çelī kim qarāsa
kaPdı qaramadı buldu bulamadı dōt dōnūyoz oynuyoz_iŐŐe

Cevizle oynadıĸınız bir oyun da var mıydı?

(70) e ceviz_oyunu vardı canım cevizleri ĸōyoduĸ hangisinin cevizi ĸafa tepesi iri
babalıĸ diyoduĸ_ona (71) babalıĸ alıyoduĸ çıkarıyoduĸ qarŐ tene çıkarıyo üş tene beş
tene (72) kimisi vuru çıkaramas kiminingi büyük_oluyo yuvālıyo dātıyodu (73) o
cızĸıdan çıkarannarı alıyosun cızĸıdan_alıyosun yuvallaĸ bōle cızĸılā Őōlemesine
ciziyosun (74) cevizleri budan bi alıyusun mesāfesi var qarŐ tene çİĸdı üş tene (75) üş
teneyi alıyon babalıĸ diyuduĸ Şindi büyük_oluyodu ya biras ār_oluyodu (76)
büyüĸ_oldū zaman cevizleri atıyudu Őeyden dāyireden

ÇINARCIK

ÇALICA KÖYÜ

Kadriye Beyazoğlu- Yaş: 73

Eskiden düğünler nasıl olurdu, sizin düğününüz nasıl oldu?

(1) benim dünüm ben kaçma gitdim kaçma giTdim ben gızım evelden dünner yāni kadınlar ayrı şe yapardı (2) erkekleri soKmazlādı kendi aralarında kadınlar oynardı şimdi kırtlan koyun bi arada qarışık (3) ondan sora öle yāni gelini atlan getiriyolardı yanī şimdi nası annadayım (4) şimdi dünü yapālardı ilK_evel kızın çeyizi asılır evine oğan sora olanın_evine gider (5) kız gitmes şey de gitmes kızın_annesini de gitmes gider konu komşu çeyizini asar (6) dā sora gelir dā sora düne başlallar bi gün öncesi kına gece yaparlardı kendi aralarında (7) ondan sora kına gecesi yaPTıKdan sora ertesini gün ben tekerleme ānaTdim (8) yāni işTe ondan sora işTe kına gecesi olduKdan sora akşam kına yakarlar geline (9) onan so eylenir gençler ertesini günü kına gecesi ama şimdi dünnerin çeyrē yoK_öyle (10) ondan sora yaparlā işTe böyle dün yapıyolā sora gelin almā gelilerdi atlarla falan (11) başka köwden osun bizim köwden būday_ösun atlara binerlerdi gençler gelini alıladı (12) gelinin yüzü gözü ğaPalı şimdi nerde gelinner heP_açık ondan sora o beyaz elbisesi hiç görüKmeSdi (13) mantosunu giyerdi eline eldivenneni taKādı başına taç yaparlardı (14) güzel doldururlādı yāni şeyin başını bi yeşil ğireP kırmızı ğireP koyarlardı (15) ğireP bilirsinis eskiden ipeKden örtülē vā örtü diyem ben sana tülbenT gibi ipeKden düs (16) unnardan şe yaparlardı sevli dallarından da gelinin böyle başına süs yaparlardı (17) gelin şe yaparkana şeylerin_altından öle yukarı dōru böyle kısa kısa gelini ata bindirirlerdi (18) alayının telleri vardı tel taKarlardı şimdi tel yuK ondan sora telleri taKarlardı (19) ondan sora giderlerdi işTe böyle gelin damādın_evine giderdi gelin (20) koltúya verilerdi damāt gelirdi koltúya ğirdi kıs kapıya gidiyū yā damādı indirirler (21) bi tarafında kaynatası bi tarafında yāni kendi yaKınnarı otururlar (22) güselcene onu şe yapālār annayabiliyoş mu yāni benim annatdīmdan (23) ondan sora indirirler gelini yenge ğadın bi tarafa yenge giderdi eveli şimdi yenge menge yoK nerde yenge (24) kim kaybeTse de biz bulcez sora işTe alıdı götürülēdi içeri götürüdü (25) dāmaT götürüdü

bāışını taķadı gelini dāmaT çıkarı giderdi gelin yāni (26) yūkseKse yuķarı çıkarılādı eger şeyse evin_üsüne çıkarırlādı (27) yāni evelden yūkseK_ev yoķdu ondan sora gelen giden gelin gelmiş diye baķarlardı o ķadā işTe

Kadınlar çeyizlerine ne koyuyorlardı?

(28) vallā çeyizzerine mi yāni hēr şey elbiselik yāni şalvar giyen şalvar_ıasardı evinde (29) amā bızim burda şalvarlıK da asmazlardı kumaşları ğoyāla tūlbenTler patikler çoraPlar (30) havlılar iç çamaşılā iP_atālardı burdan bōle bi de bōle undan sōra unnarı asarlādı (31) odanın_ıçını süslellerdi yāni çeyizleri kızın işledī çeyizleri serelerdi dā so yatāni düzelttilerdi o ķadar_ışTe

Eskiden bayramlar nasıl olurdu?

(32) bayramlar bayramdı evelden şimdi bayram yoķ ki bayram geliyo diye sevinmiyo bile millet (33) bayram gelmeden hazırlanıyolardı artıKın baķlavalar yapılır loķumu bilisinis (34) bōle cevizli eKmeK diyolar küçüK küçüK yapıyolar şimdi çarşıda yapıyola unu (35) unnādan yapallardı ondan sora bi ğün öncesi hazırlarlardı ertesı ğünü yāni (36) aķşamdan kınalar yaķılırdı herkesin_eline ğenşlerin ğenşler de yaķıyodu yaşlı da yaķardı (37) undan sōra ertesı bayram sabahı beKlerlerdi şeyleri bōle gelenneri (38) yāni ğenşler giderdi yaşlılara yaşlılar unnarın yanına ğelilē orda oturlardı (39) unnā elini öpēlēdi ikram_edēlēdi gelinnere yiyceKse yiyceK (40) yani ne şe yapāsa unu şe yapālādı işTe başka o ğadā yāni şe yapıyum ben

Peki hıdrellezler nasıl olurdu?

(41) hıdrellezi sorma hıdrellezlē dā bi başka olurdu (42) yoķ yoķ ne hıdrellez vā ne bayram vā ne ramazan vā ne şeylē vā şimdi (43) hıdrellezlerde yāni şimdi bizim köwün dışında ķoca çinālā vardı (44) urda da sāncaķ ķururlardı tabi kesdiler şimdi unnarı küçüldü unnāın ācına sāncaķ ķururlādı (45) undan sōra ğenşlē bi tarafTa ķadinnā bi tarafTa ğenşler sallanıllardı (46) ğenşler sallandıKdan sōra erkeKler sallanırdı deliķannınar yāni unnar sallanırdı (47) orda niyeT çekerlerdi aķşamdan niyeT toplālā ben başdan sōlüyom bōle başdan niyeT toplālādı (48) ķapı ķapı ğezēlēdi ğenşler undan

sōra niyet toplālādı artık hērkes ne niyeT_edēse atādı (49) unu şeyin_çine u çömleyn evelden çömlēklē toprağdan bēki bilisin su çömlēKlerini o çömlēKlerin_çine atarlardı (50) ondan sōra işTe u sabāleyn gülün dibine gömēlēdi ağşamdan_unu gençler bulursa kırırđı (51) çömlē bulmassa şe yaparlardı yāni ertesi gün çıkarırlardı sen ben māni sōlüyodu (52) undan sora bi annesinin_ilki otuTdururlar çömlēin başına yüzüne bi gene aynı didīm ğirePden_örterler (53) ondan sora o şimdi māni sōlediKçe çeker ama kimin şānsına çıkarsa (54) herkes yaşlılar māni sōlerdi bōle ondan sōra çekēlēdi niyeti (55) hıdrēllēz ēylenilerdi yāni iP_atlama mı istersin yāni sāncağda sallanma mı ũndan so ēylence o şekkildi yāni

Hıdrellezde okunan manilerden hatırladıklarınız var mı?

(56) benim şimdi kaFamda kalmadı kısım onnar benim bē (57) ondan sōra işTe vardır_ama şimdi ağlıma gelmes siz de yapıçēniz bunnarı dī mi (58) onan sōra işTe bōle māni sōlēlēdi tağvimlēden oğurlardı mānilerden (59) yani bōle yaşlılar eski yaşlılar şimdiki gibi diyildi hille yoğdu evelden (60) hepsi dobradı ama bi kadın vardı rāmetli oldu öldü işTe (61) oğın sōra māni sōler niyet çekerler ātığ şāsına ne çıkāsa (62) ama şeyi sırası gelen ā benim niyetim çığTı diye gülüşürler ondan sōra işTe öle ğıSım

Köyde en çok hangi yemekler yapılır? Köyün özel bir yemeğİ var mıdır?

(63) vallāyi özel yemē mantı olur hınğal_olur hınğal diyolar yāni böyle nası diyem sana (64) hamuru kesersin dōrT köşe bōle bükersin_unu kulağ hamuru derler ekseri una (65) sora bōreKler tabi şimdiki bōreKler gibi diyē eskiden bōreKler dā bi deyişKdi (66) şimdi hınğalı ben hınğal demiyolā ona kulağ hamuru derlē ona öle açarsın (67) şōle biras kalıncana peg_ince de diyil normal açarsın_onu (68) kesēsın kurdele gibi bükēsın sıkışdırısın onnarı kaynadırsın ceviz_ekiçēKsen ceviz_ekēsın (69) üstüne başka bi şey ğoycen elinde ne varsa undan ğoyarsın ğıyma istēsen ğıyma ğoy (70) evelden kıymayı nēde bulceKdi millet eskiden öle yāni yoğTu kısım işTe bōle

Bildiğiniz masal var mı?

(71) masal kendim masal olmuşum be kısım hatırlıyom da annatamıyom yāni ben_o masalları (72) böyle bi annatan_ınsan olcek ki onu annatçaK fallā kırK harāmiler filan vardı ēvelden (73) vurdum kırdım şeyleri vardı yāni çeTeler varmış o zaman ben kırsadan keseyim (74) yāni başdan sona annaTamam da ondan sōra işTe böyle kırK harāmiler giderkene (75) bu şimdi farz_et senin halin vaKdini biliyo şimdi böyle gelikene seni yāni soyücekler (76) yola çıkıyolar_önüne onan sōra onnar işTe ordan yāni bunu dā bi şe annatıyo (77) şimdi veriyolar_ama çok nādir veriyolar_onnarı işTe böyle kısım annaTamam gızım (78) bilmiyom bilmiyom_ışTe öyle PeK kendim_ātık unuTğan_oldum be kısım

Bildiğiniz ninni var mı?

(79) var

*baççeye kırdum asma salıncā
eline verdim oyuncaK
uyumadı giTdi yumurcaK
ninni yavruma ninni*

(80) aman be gıSım ālli senelik şeler işTe onnarı şe yaparlardı

Bilmece biliyor musunuz?

(81) *bilmece bilmece*

alçaK tePeden kar yavar

(82) derler yāni unu elēsın alçaK tePeden kar yavar derler un_elemek (83) yāni bilmece unnar çok biliyoduK Ta yāni şimdi ātık unuTduK tabī

Köyde cenaze adetleri nasıldır?

(84) o zaman mı o zamannar cenāzen_öldü zaman bütün köw yas tutardı (85) bi tāne araba şe yapmazlardı yāni radiyo çaldırmazlādı (86) radiyolā yeni yeni çıKdı u zaman undan so köwde herkeS yas tutā (87) o gün cenāze var diye ne dūn ne bayram hiç bi şeyciK_olmas (88) u cenāzede herkes aman birisi rādyoyu açmış_olsa cāyillerden açmayın derdi (89) annesi öldü bābası öldü niye sen şe yapıyosun onnarı öle yapıyolardı kısım (90) u zaman helva yapālādı yedisinde yapālā şimdi yediside de giTdi kırKı da giTdi (91) yedisinde helva yapālar helvayı tepsilere göyālar (92) şey sōle bana her_eve birer ikişer toPaK göyarlardı birer kaşıK ikişer kaşıK (93) bütün köwe dāıırdı şimdi yoğ_anam şimdi nerde

Eskiden çocuklar hangi oyunları oynardı?

(94) u zaman iP_atlālardı ben_öyle peK şeylere girmezdim undan sora iP_atırlardı (95) saKlambaç_oyınālardı çeliK_oyınālardı işTe çoÇuKların oynūcēī şeylē unnar

Çocuk doğumuyla ilgili adetleriniz var mı?

(96) valla onu şimdi nası diyem sana sen de tam_adamına soruyosun (97) ben unuTğan oldūm_çin şe doğum yaPdī zaman bebēi güzel gundaKırlardı (98) başından da bıras sarırlardı çoÇū arnı yaslı olsun diye (99) undan sora güzel heP pāmuKlar yaparlā şēler bezler filen (100) güzel_unu bezlēlēdi çoÇū unnan sōra kunda yatırırlardı annesinin yanına (101) annesi gırK gün şe yapmasdı gırK gün kadına iş yaPdırmaslardı yāni bizden_önceleri (102) şimdi bugün doğum yapıyo ētesi gün soKaKda ama iy diyil yani (103) böle hani şeytan şeyinden saKlālā yani görurlā yani (104) şimdi farz_et şēler u zaman ūrama olur böle bi şe deġişiKlikler olumuş (105) dēiştirirlermiş çoÇuKları şeytannar u zaman şimdi millet şeytan_olmuş nereye dēiştiriyō yā öle işeylē yapıyolādı işTe

Köyün adı nereden geliyor?

(106) vallā onu şimdi biliyom desem yalan sōlerim ēvelden burası küçüKmısırmış (107) sōra bi obur dadanıyo burda obur yāni dadanıyo köyü kör_ediyo (108) obur işTe böle

yırtıcı bi şey undan sora köyü şe yapıyo arab mezarlı vardı yukarda köyün dışında (109) arab mezarlı işTe ordan kalma undan sora milleT kirez beni gibi Kalmış (110) sora harPde tabi kaçınca sora toplanmış işTe millet birjiki hāne (111) dedemle filen işTe onnar yāni ondan sora çalica ismini vemişle

Yalova Katliamı'nı görmüş mü bu köy?

(112) görmez olū mu benim şimdi annemin annesi rāmetli annaTıyodu (113) çınarÇıya girirken yukarda eski bi mezarlık vā (114) urdan aşā diyūdu rāmeTli haminem heP diyolādı milleTin saçları yanına kadā uçuyo diyodu (115) tabi onnar harbi gören insannar onnā bize masal gibi annadırdı onnarı (116) dā sora dedi böle böle yāni ğavur karıları ben kaFadan konuşuyom yāni (117) şeyden ondan sora ğavur karıları unnarı şe yaPālarmış gelilemiş tabi öldürmüşler ya (118) kimisinin kārında çoÇuyunu süngülēlēmış vurullāmış bıçāi süngüyü atālāmış (119) u çoÇuKları taKalamış süngünün tepesine de unnarın çarıKlarını alillāmış kendileri giyiceKler (120) evelden çarıK varmış şimdi çarī nērde bulcen şimdi modaya geçdi unnar (121) şimdi artisler şe yapıyo ondan sora işTe böle sora bi de her şeyde dūn olcē zaman dūne dāveT ederler (122) dūn oluyo ya köwde şimdi hatırladım baK unu şimdi köwe dāvet ediyo bi yaşlı kadına veriler böle (123) böle tel yapālar bi oKū unu taKar her kapıya gider bī aKşam dūnümüz var buyurun (124) filancanın bī aKşam dūnū var buyurun millet dūne yāni öle gelillēdi (125) telleri dātıllardı ik üş saf ik üş saf büyük Kızı olannara (126) yetişgin Kızı olannara büyükleri veriler kız olmayan eve gene küçük küçük tel yapālādı

Bize Yalova Depremi'nden biraz bahsedebilir misiniz?

(127) ben şimdi dāPremde burda diyildim ben burdan giTdim almanyadadım ben (128) iki hafTa sora dePrem oldu faKat urda işTe didiler böle böle benim küçüK olan dedi ki (129) bābası gelceKdi gideyim bağam dedi benim dedi sülālem var dedi benim annem babam var dedi (130) o zaman benim küçüK olan dedi ki sen gidiyon annemin kimsesi yoK mu dedi (131) annemin de var dedi aKrabası dedi sona kaKdıK te üç günlüKdü deprem geldiK (132) yalovayı bis tanıyamadıK yalovanın her tarafı kendi memleketimis kendimis tanımadıK (133) baK döüb böyümem burda da hiç tanımadıK unnarı hiç bi şe olmadı bize (134) ne burdaki evimize oldu ne yalovadaKı

evimize hiç bi şeyÇiK_olmadı (135) ũndan sōra biz de geldiyimiz zaman biz de sallandıK ev sallanmadıK diyil

Peki asker uğurlamaları nasıl olur köyde?

(136) asker_ũrlama ũimdi nası oluyú diyem ũimdi askere giTÇek çoÇuKlar bütũn gomşuları tolaşır (137) el_öperler askere giTÇekler illā şeylerleñ okumalālan yollālar kısım (138) köwün dışına ğada götürũlerdi askeri ne vardı araba mı vardı araba yoK_Tu ki (139) ũndan sōra burdan öteye gidiyulardı vapura bindirirlērdi onnarı (140) vapur da istambula gidēdi ama vapurun düdüyü nası bāriyodu biliyo musun (141) milleT işini yapıyodu ũimdi ne vapurun düdüyü ğaldı ne şeyi

Eskiden köyde küçük hastalıklar için ilaçlar yapıyorlar mıydı?

(142) yaPıyolardı ũimdik benim haminnem vardı annemin_annesini ũndan sora u ũimdi koÇakarı ilaçlarını çoK biliyodu (143) ũimdi yılanÇiK taşı vardır yılanÇiK taşıni beKkeden gelme ama bildin şu ğadā bi şey (144) ama altı böyle kıvır kıvır yılan şeyi var unnarı yapışdırır (145) şişe harlama şeyiyle alır ārı olunca onu yapışdırır ũnu oK_urdu o gün iyi gelirdi (146) farz_et insan bi şişiyũ bi tarafım ayāim şişTi āriyũ şişiyũ onnarı yapışdırıyolardı neresine ras gelise (147) nerde ārı varsa oraya yapışdırırlardı iki gün üç gün ateş koPmazdı ızın_almadan (148) unan sora onnarı şe yaparlardı yapışdırırlardı işTe böyle başka ebegümēciden de ilaç yaparlā (149) her şeyden ilaç yaparlardı ũimdi nerde ğızım doK_tōlā inanmayı bi iyleşdiyine

Eskileri çok hatırlayamıyorsunuz değil mi?

(150) vallā ne biliyim sen tam_adamına sordun ben Sāten tam şe yapamam (151) unuTğannıK var ya ondan_ışTe böyle kısım başka onu şe yaPÇan da yazıcan da (152) ũ ancaK şe yaPÇan o zaman gelmiş o zaman giTmiş ũimdi nerde (153) düşmüşũK kendi dēdimize ātıK hastalıklarla ũraşiyos şe yapıyũs

ÇINARCIK

ŞENKÖY KÖYÜ

Orhan Gökhan - Yaş: 82

Okula gittiniz mi? Tahsiliniz var mı?

(1) burdan ben şimdi ilkökula giderken sekiz yaşındadım bábamlan rāmetli bábamlan beygire ata bindik (2) yalovaya giTdiK altı sātTe giTdiK resim çeKdiricez okula kayıt_olūcaz ilkökula (3) ondān sona giTdik resimi çeKdirdik işTe orda bi ufaK tefeK bi şeler çorba morba bi şeler işTik (4) ondan sōra yūs kilo búydáy_aldı bábam_ordan iki çuvala böldü yarım yarım (5) atın bi tarafına onu beni de ortasına bindirdi (6) deh düh deh düh geldiK_ışTe köwe gēldik bāzı yēde babam da biniyo (7) ben_ataın kıçına biniyorum falan altı sātde de geldiK buraya (8) e bizim ilkökul mevzumuz öle oldu yani ondan sora ben hem çobanlıK yaPdım hem okudum (9) ondan sona ama okuyamadıK yani şimdi oKuduK dersek şe yapamadıK (10) am_ıyīdik yani okulda fena deyildik yani meseła şēlidir yani zīnim açıkdı (11) yani meseła şe yapādım şeyim tārihim çok şeydi (12) esāsen şe yaPdım mı kākardım istedīm gibi mesenā ezberle istedīm gibi (13) o hocanın öreTmenin verdī dersi ezberle teKrrardan oKūdum sōlerdim (14) ve oKullarda mesā burda okulda şīr_oKuma mandume oKuma şēlerinde en_aşāī ik_üş tane yoK (15) başka talebe çıkamıyū ben çıkādım öle yītīKdım yāni öle işde öle oldu (16) bunnā dā babamdan dinedīm benim şimdi burası kātliām_olmuş bu şey burda beş yüz hāne rum varmış bu engerede (17) bin_āne rum da şeyde vāmiş esengöyde vāmiş (18) ondan sorā bábam askere giTmiş amcasının çoÇuKları iki tāne ölu yemendelermiş (19) babam da kābenin_üstünde toPcumuş bábamın annatdī toPcumuş_orda (20) ben şimdi haca giTdim yetmiş_ıkide şeyde iki bin_üşte giTdim haca (21) giTdīm zaman orda hemen_o kābenin_üstünde toPçu halā duruyo orda (22) ingilizler gelmişler bábamları ordan toparlamışlar āmışlar mısıra götürmüşler (23) mısırdā diyū bábam iki sene diyū tel_örgünün içersinden güneşin_ahnında diyū (24) öle diyo orda ātıK ölen_öldü bi loKma bi şeler veriyolardı diyū (25) beygir_eti filān yediK diyū (26) yāni orda diyū öndan sona öndan_ışTe yunan o polatlıya soKulunca (27) ingilizler demişler ki hadi demişler sizi tirene bindirelim yunan nası ösa demişler (28)

şeye geldi ankaraya yaklaşdı siSi unnar kessin ordan bâbam tirene biniyûlar (29) geliyûlar burda şeyde iniyû kayıya biniyû o zaman motorlar yok (30) kayıqlan geçiyû buraya buraya geliyo şöle bi baqıyo duruma şindi òda iki sene adam tel_ögüde qalmış (31) baqıyo duruma annesine bâbasına diyû Ku yâ dâya kaçalım diyû bunnar kesçek diyû (32) bunnar bizi diyû bâbası diyo ku yâ nâpiyûn sen diyû yâ bütün diyû bunnar bütün gün (33) senelerdir bunnâlan iç_ıçeyiz burda bâçelerde o zaman o şeleri ğavur karıları o mariqaları çalışdırıyolarmış (34) fındıq baççeleri varmış kızcık baççeleri muşmula baççelerimiz (35) mesâ büyük baççelerimiz vâ òndan sora bâbam vallâ diyû ben diyû gidiyom diyû (36) hemen bi çuvala bi yorğan soquyo iki üş tane de o zaman fırında buydey_ekmē yapıyolar (37) buydey_ekmē yapıyolar òndan dâya çıkıyû buraya bu ormana gidiyû (38) şurda şu mezarlı geçince orda bizim_orda bi qovuq kestâne vardır (39) o hâla duruyû o kestâne o kestâne qovûnda iki gece yatıyû orda (40) iki gece sora bi gidem baqem diyû engereye ezan_üstümüş gidiyû (41) orda da tanıdıqları yâni diye bi ğavur varmış onun şeyi qarısı balıq kıSartıyûmuş (42) bâbamı görünce bire qâmil ne geldin diyû kötü burası diyû kaç diyû (43) qarnım_aş diyû hemen bi ekmēn_arasına balıq dolduruyû qaş diyû (44) bâbam hemen ordan dönüyû ordan hemen engerenin şindi bu engerenin û baş tarafdamış_ev (45) bâbam_ordan dönüyû dõru geliyo burdan basıyo gidiyû (46) işTe tam çİQTİQ diyû şu sivri tepe var o tepe onun da üstünde aşâ qocaderenin_üstünde (47) bis sarıyer deriz_orda sivri bi tepe orası tam_oraya geldiK diyû iki üç_arqadaş_olmuşlar_orda (48) meselâ köwden bunnarın bâbasının qardeşi üvey qardeşi baQqal_âmet o qar_dosman (49) o zamânın zamânında şe yaPmışlar bi diyû qâfile geliyû diyû şeyden engereden dõru (50) burdan ta ğavur gelmiş toparlamış burda köwü hēpsini almış gitmiş burdan (51) parası olannarı parayı çıkar vermeyenneri orda köprü başında şurda hemen vurmuş_orda (52) vurmuşlar_orda yâni òndan sora ordan o sekis yüz kişiyi (53) on_on beş dâne ğavur aşâ qocadereye indirmişler_oraya oraya indirmişler (54) orda üç katlı bi binâmiş ahşaP binâmiş binânın_içine doldurmuşlar_onnarı ğaz var_o zaman (55) benzin mazot yoq ğaz var etrafına da ğaz döküyolar qaşıyolar kirbidi (56) canlı canlı orda sekiz züz yeTmiş kişiyi yaşıyolar_orda iki kişi atlıyû camdan atlıyo (57) baQ şindi ecel yoq ya birini vuruyûlar birini vuramıyolar kaşıyû adam kırq gün sora ecelinnen_ölüyo adam (58) öle giTmiş_unnar òndan sona işşe bâbam giTtik diyo öle şe yaPTıq diyûdu (59) dâya giTtik diyû dâdan şeye qatılamamış zâten o arada da yunan da bozulmuş (60) o arada yunan da bozulmuş ē işTe adaPazar bilmem şey filân derken yunan en sonunda

kaçmış (61) e babamlar şimdi ordan dādan geliyolar iniyûlar o engereyi yakıyûlar (62) gidiyûlar orda ğavur burayı yaKmış köwü yaKmış orayı da onnar gidiyûlar yakıyûlar (63) halbuķu kaçmış giTmiş öle rāt giTmiş ki ğavur sīrları almış keçileri almış (64) bunun bâbasının farı amcamın farı amcamın iki yüz baş şeyi varmış (65) kuyunu varmış ondan sona sīri varmış kayıKlara doldurmuşlar almışlar giTmişler (66) çok rāt kaçmışlar yāni giTmişler burdan bi şey biraKmamışlar burayı yaKmışlar_ama (67) engere duruyû engereyi boşaTmişlā giTmişle evler duruyû bi dā gelicez diye (68) ondan sora o arada û engerede û şēler yunan filikaları şey çıkarmā asker çıkarmaK_istemiş (69) yalnız burdan_o şimdi kard_osman dedim ya o onu da onun_āzından dinledim (70) çobannıK yaPtık berāber_onnan şimdi diyû ulan derdi geldiK derdi orda tam seTde (71) harman_altı diyoruz biz öda o fenerin yanına çıkarıyû asker çıkarıyû (72) orda mavzerlerimizle diyû geleni zimbalyûz diyû û denizin_üstü diyû (73) yedi sekis tane asker pırasa gibi yayıldı diyû denizin_üstüne diyo (74) askerleri bile alamamışlar atıyûlar_onnar da ordan toP_atıyolar çeyden o gemiden (75) toP_atıyûlar_ama orası öle bi yer ki böle arķaya düşüyû tümseK böle (76) tümseK bi yer o tümseīn_arķasına atıyûlar_ordan velhāsılı mevzū öle işTe şē oluyû (77) bu şeyde burası katlīam görmüş bayāi bi şe yaPmış bâbam_ondan sōra işde (78) geliyûlar burda tekrardan orda û şimdi bu benim bu evin o yanında o yanında bi şē yapıyûlar (79) ufaK bi ev yapıyû tūladan taşdan tūladan bi şey yapıyû orda işTe şe yapıyû (80) barınıyû şey tabi bâbam beKarmış_o zaman aKkōwden annemī meseLā aKkōwden_alıyû (81) on_iki yaşında gelmiş_annem buraya o zamanda annem annatırdı ingilizler şeyi paylaşmışlar (82) o osmanbeyi beyōlunu filan paylaşmışlar ōndan sora italyanlar_ışTe bi tarafı paylaşmışlar (83) firansıslar bi tarafı ıstambılı paylaşmışlar yāni o arada şeyde işTe o memeT çavuş mu (84) ali çavuş mu o topu kaldırıyû da atıyû ya bacadan_aşā koca seyit_ōda (85) gemi orda çöküyo ya o gece de zāti mayını döşemişler zāti (86) ondan sora orda şe yapınca o arada atatürk hemen bi tāmim yavınlıyû (87) yirmi dōrt sāt_ışinde terk_edin ıstambılı terk_edin boāzları kpatıyorum diyû (88) çindi açık diyû çekin gidin diyû yāni baKın kpatıcam diyû hesaPlasırız diyû yāni (89) rāmetli annem derdi ki hep böle giderlerken o peKsimetler (90) böle kuru pastallaK(?) şēler böle o ğāvurlar şēler askerler hep atdılar cemsēlerden diyû (91) öle yerleşmişler yāni ıstambulun_ıçini paylaşmışlar yāni (92) onun_ıçin şimdi bu ingiliz yine o acıyı çıkarmā ūraşıyû (93) ingiliz şimdi hālā hālā şimdi bu işTe u şeyler yāni sen ne konuşuyun (94) ben meseLā kırk dōrtde filen şeyi gördüm meseLā burda vesikalan eKmek mesā asker

tayını (95) aldıK meselâ biz buda kıtlıK meselâ mısır ekmēi mısır ekmēi meselâ böle elemeden yapıyudu annelerimiz (96) meselâ böle şey_olmasın diye zāyi olmasın diye böle bi zaman (97) yāni iki üç sene bi sıkıntı zamanımız_oldu ben_o zaman meselâ otuz döt (98) altı sekis yedi sekiS yaşlarında yāni o zaman bi çeyi çeKdik yāni (99) yannız babam_işTe biraz şe yaPdī için o zaman basmacılıK filān yapıyodu (100) bölē manafatura götürüyüdü meselâ basma veriyodu buydey_alıyodu filān (101) buydey_alıyüdü aşāi kocadoerede yayıyüdüK aKşamüstü getiriyüdü şeyleri (102) bırakıyüdü eşyaları getiriP bırakıyüdü dönüyüdü gidiyüdü (103) o buydeyleri sarıyüdüK geliken şindi bu böle asfaT paTpaT yüK böle gelemiyüdüK (104) bizim_o baççelerin_arkasında o çamurlarda yā baba niye buraya vurduK bu beygiri yā (105) yā ölüm sōlenme çandarma candarma dolaşıyü yaKaladı mı hem bis sürü sopa var (106) hem de alıyü elinden şeyi öle bi şeyler yaşadıK yāni bu şeyde (107) sen ne gonusuyün yā ondan sora ben meselâ çok böle şey_oldu (108) biz bunnarı eP gördüK_āni ben yani o kıtlī gördüm yāni bi tārīh gibi meselâ (109) biz meselâ o şeyleri çeKtik meselâ o şeyi biliyorum yāni ben (110) meselâ burdan baK ne diyorum sana kıtlıK senesinde o şēde giTdiK (111) resim çeKtirmē yayan giTdiK undan sōra ben burda elli iki senesinde (112) o zaman_işde o demokrat parti şey_oldu ferahlıK_oldu bi rahatlıK para (113) çalışıyüdüK çok çalışkandıK yani ik_üç_arkadaş biS gece gündüS çalışıdıK (114) paralan_oyunuyoduK_ama para böne öndan sora o arada işde aTmiş aTmiş beşde (115) bi almanya yaPtım şindi benim_ölümün bi tanesi yalovada veterner_ekim (116) hemen bu emniyetin çıkışında polikilinī var turan gökan polikilinī diye orda yanında ik_üç kişi çalışdırıyo

Ne kadar süre ordaydınız?

(117) ben_iki sene kaldım bābam_o zaman bābam yaşlıdı burda bābam sā (118) gözleri gös tansiyonu ben de şindi baK_aynı gös tansiyonu bana da oldu (119) göz tansiyonu baK bu gözümü götürdü benim gös tansiyonu (120) onun_için bu şeyde meyanda almanyadan iki senede dönüş yaPdım ben_ordan (121) şindi çocuK diyo ku bāba ortāoKula gidicem ben diyü (122) nası şindi okūcem ben diyü şindi ilKokula gidiyo buda okul var (123) burda okul vardı qarşımızza ulan bunu nası okuTÇaS (124) şindi yalovada şindi bi teyzemin kıızı var diyürüm_ona (125) nefize turan burda ortāoKula gitsin diye ben şe yapem yanī şeyini masrafını vereyim (126) benim çoÇuKlarım haşarı

senin çoÇün sessiz yapamaz benim çoÇuKlarımın arasında (127) ulan nāpalım o arada ben bi pırladım giTdim bi almanya yaPdım geldim (128) burda otuz bin lira paralan geldim yirmi üç ayda döndüm otuz peşin bi münübüs aldım (129) alman fordu aldım on bin kilometre yapmış ordan getimiş birisi (130) burda bir ortaKlan aldıK bi arkadaşlan burda ēliyet de altmış iki senesinde aldım ēliyet (131) bi atladıK üzerine arabanın hade hade borcu ödediK iki senede iki senede borcu ödedik (132) araba üstüne koydu meseLā otuz peşin yetmiş aldıK arabayı yüz kırK bin niraya saTdıK (133) yetmiş bin nira kārinnan saTdıK bi çoÇuK oKıTdım yāni ortaımın da çoÇū o zaman mīman mēndis çıKdı (134) o da mīmar ıstambulda hālihazırda sen ne konuşuyūn böyle çalışdıK meseLā (135) böyle yāni çoK çalışganım ũ arada ũ şeyi dörT buçuK sene üzerinden alver yapalım dedim (136) bana vermek istemediler şindi ũnnar arabayı şindi istedi ya (137) iyilik yap kötülük bul diye laf var bunnar meşur laflar bunnar atasösleri ũndan sona tamam dedim satalım (138) saTdıK arabayı elli peşin yüz kırk bin niraya saTdıK arabayı (139) ben bi dörT beş ay dinlenem dedim şe yaPmeyem şöyle burda baım bahçem var (140) meseLā baççelerim var o ara ben bi atmış dörT şavrole aldım araba aldım (141) bu sefer yetmiş peşin yüz otuz bin niraya aldım arabayı yalnız başıma şindi (142) cesāret geldi şindi bana o arada da yalova bursa arası güzel iş yapıyo (143) yüz yirmi araba varız yalova bursa arası yüz yirmi araba (144) her gün bapurlardan her gün elli altmış araba bursaya kākıyū her gün sene yetmiş birden sora (145) seKsende biraKdım zāti ben seKsende biraKdım seKsenin içinde biraKdım (146) on sene filān yaPdım o takşicilī ben am o arada da ũlum şe yaPdı bitirdi oKulu bitirdi (147) o tam o anarşinin içine oKudu savaşın içine oKudu orda (148) işTe bi fen fakültesini o lālelide oda fen fakültesini oKırkan bi gēldim (149) arabayı o sessādebaşına sinemaların arasına çeKdim oKuldan girdim içeri (150) gidiyūm böyle kısaÇıK böyle on dörT on beş yaşlarında birisi nereye gidiyūn lan dedi (151) dedim birine baKıÇem dedim siktī kit çık dışarı dedi çıKdım (152) burda o şeler o zaman o sessādebaşı o sinemaların yanı boşluK var uralāda boşluK araba duruyū (153) ũda sırta çıKdım bakıyorum as sōra çoÇuKları iki yüz kişi çıkardılar oKuldan (154) müdürler ũretmenner kaçmış herkes çıkardılar şeye götürüyolar (155) sultanāmetde şe yapmā miting yapmā götürüyolar (156) undan sora götüren de on kişi pılan var yāni işe o arada turan baKıyo şindi (157) o çenbellitaşın orda azaK yoKuşu vardır orda aşşā şeye dōru çenbaltaşın şeyinde (158) orda kapalıçarşının şeyinde hemen baKıyū ku arada bir sivil milletin içine karışannā var (159) hemen ordan kayıyo o da ben şindi ordan

hemen arabaya atladım zeytinburnuna gitdim (160) zeytinburnunda kalıydu zāti arkadaşlarım vardı orda (161) arkadaşlarımdan bi oda verdiler orda kalıydu orda kalıydu ben gitdim (162) as sōra bi bağıdım turan geldi yā dedi hayırdır bāba böyle böyle dedim (163) ben girdim de çıktım dedim kovaladılar beni dedim (164) yā bāba işin mi yok senin yā turan bırak dedim okuma yaw bāba olur mu (165) yā bırak gel gitdim akşarayda arabanın şeyini satışını yaptım üzerine al arabayı dedim (166) çalış al araba işte sana yav senin olsun al çalış senin olsun yā (167) bāba ben okucam sen çe yapma karışdırma ve netice o da öle işte şey oldu (168) onun mevzusu da öle oldu okudu bitirdi o da beş senede bitirdi ondan sora anarşinin içinde okudu yāni (169) böyle mücadele mücadele işte netice seksende ama o arada ben (170) o arazilerimizde dört yüz aç zeytin ayağılandırdım (171) zeytin aacı ayağılandırdım dört yüz aç (172) dokuz dönüm dokuz on on iki dönüm bi yer vardı (173) orayı şey yetiştirdim elma yetiştirdim elma o zaman iyi para yapıydu (174) öndan sona hem taşicilik yapıyorum hem şimdi unu yapıyorum şimdi (175) mesele ölenlerin bu yana bi iş çıktı dey mi bu esenköye yahut filen hemen arabayı çekerdim oraya (176) kapının önüne dōru bahçeye tırağdörüm vadı bi tane de belden kırma bahçe tırağdörü aldım (177) yetmiş bin niraya o zaman cesaret geldi dedim ya işte ondan sōna öle burda bi iki kişi vadiğ (178) böyle mücadele veren yāni ondan sora yoksa yok kimse her gün (179) bu dāda o zaman odun selbes odun kesiyular satiyular para kazanıydu ganimet kumar (180) bahçelerde bālāda sāda solda öyle gençler şe yapamadı ama bağı şimdi dāyi bi kapattılar (181) on senedir kimse kalmadı gençler hep şimdi gidiyolar (182) şimdi dışarlāda çalışıp bi de emekli olup geliyolar okuyolā ve çocukları okuyannar var (183) şimdi mesele okuyan da çok yāni şimdi emekli olan var (184) öle işte yāni böyle bi şeylerimiz oldu yāni bizim yāni eskileden öle şey duyduğ

Anneniz hiç masal anlatır mıydı size?

(185) tabi annatmaz olulā mı vallā annatırladı ama işte yok şimdi şimdi mesele şimdi gelirdi şimdi (186) masal çarşamba karısı çarşamba karısı geliyomuş işte u gün çamaşır yıkamış (187) ondan sora gelmiş kazannarı devirmiş şimdi annem pek şe yapmasdı da (188) bi de u gine amcamızın bi hanımı vardı u böyle şe yapma işte unu devirmiş bunu devirmiş (189) sanki unu canını gibi böyle annatırlardı öle bi şeler derdi işte (190) yok

gelmiş kazannarı devirmiş ondan sora şöle yaPmiş böle yaPmiş başKa yoK_öle başKa yoK

Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(191) çeliK çomâK oynardıK çok yaw şindî bōle bi şe yapıyosun buruyosun (192) vuruyosun vuruyosun şeyle elindeki böle kısa bi sopalan da onnan vuruyosun meseġā (193) bildirbir oynardıK cızıK diyular meseġā saKlambaç saKlambaç saKlanıdıK meseġā (194) saKlambaca benziyo āynı saKlambaça cızıK öle bōle oynunna oynardıK (195) yā öle işTe öle cızıK_oyardıK bildirbir oynardıK o çeliK çomaK çınarcıK_ Ta bile oynardıK meseġā (196) seKseK_oyınallādı meseā kızlar ekserî seKseK_oyınarlādı (197) kızlar meseġā böle kareler çizerlerdi u karelerde kiremitlen (198) kızlar_oyardı unu da ekserî kızlar_oyınallādı yani ondan sora biS_ekserî olannar şey_oyınā çeliK çomâK_oyardıK (199) meseġā biz çeliK çomâK_oyardıK bildirbir_oyardıK ondan sora böle

Çiftlikköy’de dozdoz diye bir oyundan bahsediyorlardı, siz de bilir misiniz?

(200) o çey gibi yāni ama buralāda yoKdu ũ o burlāda yoKdu ũ (201) buralāda yoKdu buralāda dūme çukurun_çinde koPçe oyunu (202) böle vurur böle vurur koPçeye koPçe oyunu böle böle elimizlen işTe böyle (203) kimisi böle atardı biz böle atardıK beselā o koPçe oyunu meseā (204) atıK Çeketlēn dūmelerini mūmelerini keser getiridiK öle oynunna vardı yāni (205) tabi tabi öle oynunna vardı yāni koPçe oyunu vardı

Eskiden düğünler nasıl olurdu?

(206) ō eskiden dūnner burda çalgılı olurdu şeden sulukuleden şeyler gelirdi ik_üş tane çengi gelirdi (207) çengi gelirdi kılarneTçiler kemancılar ondan sora dabrukacılar çok şey meseġā çok güzel_olurdu (208) meseġā bunun şindi yengesi lūtfünün yengesini aKkōwden atlan getirdiler (209) atlan getirdiler o zaman araba yoK bu lūtfünün hanımını ben taKsicilik yaparKan taKsilen getidim (210) aKkōw biraS şeydi çok serTdi aKkōwün_insanı aKkōyde de istiyūlarmış kıızı (211) bana heP böle derlerdi şindi orda da ben taKsiçilik yapıyorum ya u kırdılar(?) kumarıcılar gece kesildî zaman (212) orda

duraḲTa geldiKleri zaman oran beni köwe at alıP getiridim (213) para pul sormazdım artıḲ o geri verīse alırdım yāni geldi bıkaç gün sōra hiç Őe yaPmazdım (214) onun için de bana karşı boyunnarı ērīdi biraS bana böyle dediler (215) ah dediler oran_ābi sen_olmuceKTin būda gelin_arabasına biz neler yapıcaz (216) tam çınarcĪn_oraya geldim lan lassik lassik_indi ōndan sona ulan bāḲdım (217) lastik yeni lastik hiş sōkülmemiş lastikler ulan lastī sōkemedik (218) Őindi aceleden sōkülmüyū ulan bāḲdım olcaḲ gibi diyi hemen üç būcon gevŐetdim (219) üstünde yōrūdüm lastī patır patır parçaladıḲ hemen istepneyi taḲdım (220) aldıḲ geldiK bunun dūnünde bi lastiK parçaladım ben

Gelinleri atlarla getirdikleri dönemlere yetiştiniz yani değil mi, o dönemleri hatırlıyor musunuz?

(221) tabi hatırlıyūm burda çalgılı dūnner_olurdu meseĻā Őindi gece meseĻā iđerlerdi (222) meseĻā iđerlerdi biS çoçuḲduḲ o zaman gidiyūS baḲıyūS filan (223) Őindi meseĻā o sabālen o ičen sāroŐ_olanı evine götürürlerdi (224) götürürler yatırılar sabāleyin gidib_unu çalgılan Ḳaldırırlardı (225) çalgıcılā iki tane çalgıcı alını gidē çalālā Ḳāfile hālinde uyandırılar alılar getirirler geri (226) iki gün sürerdi iki gün iki gece Őey bōle dūnner_olurdu yāni (227) gelinner tabi beyaz_elbise beyaS_entāri beyaS Őey giyerlerdi (228) dāmatlar lācivēt_elbise tābi bugūnküne benzer yāni o tip yāni ōle Őeydi yāni

Hıdrellezleri hatırlıyor musunuz?

(229) hıdrellezde Őe yaparlādı iŐTe bōle Őindi çömlē Őē atarlardı çaḲını verisin ḲanaTdarını verisin (230) bi Őeyini verisin kızlar Ḳızlā yaparlardı onu meseĻā māni oḲurlardı meseĻā kızlar (231) meseĻā māni oḲullardı çeker çeker meseĻā māni oḲur Ḳızın biri māni oḲur_undan sora baḲallar sana çıkıyū (232) ona çıkıyū meseĻā bōle yani ekserī hıdrellezlerde bayramlarda aḲköwe giderdim (233) benim_annem aḲköwüdü aḲköwe giderdim aḲköwde Őe yapardım (234) oranın bayramı çoḲ güzel_olurdu ama nası giderdim burdan yayan giderdim aḲköwe (235) üç sātde gidēdim ben üç sāt üç buçuḲ sātde gidēdim burdan kestirmelēden çınarcıyın_üstünden (236) çalıcadan bōle hemen kestirmelerden meseĻā genŐlik var_o zaman

Bayramlarda salıncak kurar mıydınız?

(237) aḲkōwde vardı aḲkōwde vardı û aḲkōwde vardı tabi taḲta meseḷā bi kız bŭrda bi kız ūrda ũç tāne kız içinde û ḳatdanın hīt bōle

Çok teşekkürler Orhan Amca, sizi de yorduk...

(238) bi şey deyil yaw yaw sana çay yaPsēdim

ÇINARCIK

ŞENKÖY KÖYÜ

Suna Akalın - Yaş: 81

Köyün isminin hikayesi nedir?

(1) yukarı göcaderä u zaman eski isimi yukarı göcaderedi şē ay ne adı nēdi ğız vālinin de unuTdum baK (2) heP bōle unutuyūm şindi fahreTdin kerim gökay o geldi ondan sōra herkes meseġā şe yapıyu (3) bu kō muhtara filen habēr vermişleḡ tābi unun geliceini masalar kurulmuş (4) herkez_evinden bi şey yaPmiş hep masalara giTmiş ondan sora orda k̄āvenin_önünde (5) k̄ahvelerin_önü meydan ya orda herkez masaları āçmışlar evlerden yemeKler pilavlar tatlılar (6) herkez evinden götürmüş ondan sōra unu gülyüzlen k̄arşılamişlar (7) ondan sōra buyur_etmişler artıK_adam şāz_olmuş yāni o k̄adara k̄adam şē yaPmiş (8) buranın demiş ismi demiş yukarı göcaderededi ondan sōra burası şenkōw_olcek demiş (19) fahreTdin kerim ismini dēiştirdi hē ondan sōra esenkōwe giTmiş (20) o esenkōy de k̄atırlı derlerdi āskiden k̄atırlı hep bōle k̄atır denen bi hayvan var (21) meseġa onnālan odun taşırlarmış orası oraya k̄atırlı deniyo āskiden beri (22) ondan sōra k̄atırlı orayı da gitmiş o gün de çoK rüzġar_esiyumuş (23) deniS kıyısı oldūyu için buranın_adı esenkōw_ōsun demiş (24) iki köyün_adı da dēiştirmiş ondan sōrā isimleri çoK güzel verdi (25) şeyi de k̄ocaderä baK orası da k̄ocadere bizim köyün deresi bi de ūnnarın dere birleşiyu (26) büyük bi dere oluyu ondan sora burası da k̄ocadere k̄alsın demiş (27) orası da k̄ocadere k̄almış teşvikiyenin ismi de zindāndı zindan derlerdi teşvikiye k̄onmuş sōradan (28) işTe hep bōle beyā bi isimleri dēiştirmiş_ama orayı da o mu dēiştirdi teşvikiyeyi bilmiyum yāni bu tarafları biliyum o dēiştirdi

Eşiniz de buranın yerlisi miydi?

(29) eveT buranın yerlisi hē yerlisidi biz dōma büyüme burda dōduK burda büyüdüK k̄ardeşim (30) eşim laz_ōsun canım babası te k̄atleāmdan önce gelmiş ġavur türkiyeyi

kesmiş düzelTmiş (31) atatürK çıKmadan hanī önce gelmişlē ben burda dōma büyüme
dōma büyüme ben burdayım buralı

Köyde eski düğünler nasıl olurdu?

(32) vallā benim küçüKlümde baK küçüKlümde köylerde dūn olurdu (33) bōle büyük bi
ev_altı kışinsā meselā bōle peK dışarda yaPmazlardı yāni dışālāda (34) şindi herkes
kāvenin önnerinde oynuyo kardeşim ondan sora şindi ayıP mayıP yoK (35) yāni bi şē
yoK hiç kimse irkeK gelmezdi pārdeler kapanırdı (36) mesā bu köw burda biz şindi bi
dūn yapıcez dī mi bu yūlun başına güzel pārdede kapatırdıK (37) bu yanda zāten
bizim_āile ortada kadınā sıralan oynālar (38) yerler yapılırdı öle öle oynanırdı
āskiden de işTe öle kına gecesi yaparlardı (39) kısır kına gecesi derlerdi kısır kına
gecesi derlerdi yāni gelin_olmayan şe dūn (40) toplaşırlardı giderlerdi mesā
senin_evine geliceKler bu akşam hērkes toplanırdı (41) burda eylenirdi çalālā oynālā
bilmem ne yaparlādı biz çoÇuKduK (42) fenerlerlen eve gelirlēdi gelin yoK kısır_oldū
kısır_oldū ondan (43) ĩsannar eyleniyu tabi gelin filen yoK yoK yoK şindi gece oluyū
(44) gece oldūyu için şindi kadınar toplaşır bu gece filancanın bi geniş yerinde
eylenicez (45) çalālar ūyun çıkarırlar işTe erkeK kıyāfeti giyerler oynarlar çeşiT çeşiT
bi şeler yaparlardı (46) ondan sora öledi eskiden de biz küçüKgen de bōle bi büyük
dam vardı (47) kışın hayvan bālālādı yazın onu şe yaparlardı temizlerlerdi hayvannar
dışalda dururdu (48) orada gelin_olurdu bu senenin gelini yāni sen bu sene gelin
oldunsa (49) o dūyüne gelin_elbisesinnen çıkıcen bi dāne daha varsa öle o sene
gelin_olmuş (50) o da gelin_elbisesi giyeş tacını taķar_ama duvāyı taķmaz sāde tacını
süsünü yapar (51) gelin_elbisesi tacını taķardı üş tāne dōrt tāne gelin_olurdu (52)
gelinin sırasında öle eylenirlerdi ondan sora şindi öle bi şey yoK (53) zāten
herkez_alyo başını gidiyū tipin_allāh tepin kimse kimseyi görmüyo

Eskiden annenizin yaptığı yemeklerden hatırladıklarınız var mı?

(54) ama baK şe yapıyūm_ama unutuyom yavrım bu önden de yapıyudum (55) şindi hiç
yemeK yaPdīm yūK eski zaman yemēi ne bilem dēişik bi şe (56) annem zāten şehirde
büyümüş valla eskiden ne yapılyodu bi hoşmerim peynir taTlısı yapılırdı (57) meselā
taTlı olarak hoşmerim yaparlardı peynirden_olan (58) ondan soā mesā devamlı

yapılıyu ē şe yapar loḲma yaparlardı (59) ravā atarlardı öle bi şeler helva yaparlardı işTe öle bi şeler ūluyodu

Hıdrellez kutluyor musunuz burada?

(60) äskiden daha çoḲ yapılyūdu ūindi hërkez gelmiyo äskiden māni tutālardı (61) aḲşamüstü mesa bu aḲşam hızzirellez aḲşamı dimi ūndan sora bi Ḳadın yāhuT da yanında bi Ḳız ū (62) giderler ūindi Ḳapı Ḳapı gezerler çömleK var şöre ūu Ḳadan bi çömleK (63) o çömleye niyet atarsın her Ḳapıyı gezerlerdi hāyır canım benim meseLā bi şeyim var yüzüm var (64) dēişik yāni bi şeyim var öle bi şeyi atuyusuḡ yāni yāhuT da başḲa bi şe ūu ḲadancıḲ (65) Ḳurdelen toḲan dēişik bi şey yāni tabı sana āit bi şe atarsın (66) onnarı ondan sōra oḲurlardı Ḳadınnar bi gülün dibine aḲşamdan gömerlerdi (67) sabāliyin ūnu çıkarırlardı herkez işTe giyinir Ḳuşanır oyun oynicekler salıncaḲ Ḳurarlar (68) āşlara ondan sora iP atlarlar şe böle çömleḲ oynarlar (69) hani bi şe Ḳorlar da görmeSsin arḲanı vura vura sana Ḳovalālar (70) mendil ḲaPmaca bilmem ne öle bi şeler oynarlardı bi de çoban_oyunu oynarlardı (71) ama onu unuTdum baḲ hep bu şey zehr_abla şe yapādı (72) kemeçemin ucu ay bilemiyüm işTe unutuyum Ḳardeşim (73) unuTḲan oldum tansiyūnum düşüḲ oldūyu için (74) hep baḲıTdım yavrum baḲıTdım şey için bi hapım var tansiyon için hër sabah içiyüm (75) bi de aḲıl dāilmamaḲ için bi haP onun için ikisini içiyüm işTe (76) ondan sora sabahları içiyüm öle şey oluydu tansiyonnan onu içiyüm yāni işTe böle her şe (77) doḲtor mu yoḲ be ā çınācıya da giTdım ıstambula da giTdım her yere giTdım bursaya da giTdım

Köyde masal anlatılır mıydı? Hatırladığınız bir tane var mı?

(78) ay äskiden Ḳomşulā sölerdi masallar Ḳaynatam derdi Ḳaynatam ānaTırdı (79) äskiden burası engere rum köwümüş esenköw rum köwümüş (80) birden rum köwümüş çınarcıyın yarısı rum köwümüş (81) undan sōra Ḳoru birden rum köwümüş u baḲ rum köwümüş (82) atatürK nasī şey oluyo ayaḲ basıyu da ūndan sōra hepsini Ḳovuyu undan sōra işTe unnar nē āPmışlar (83) bizim gençleri de götürmüşler bizim gençleri de götürmüşler o rumnar (84) meseLā şey benim dedem çoḲ Senginmiş ondan misāfir götürürmüş evine (85) hërkez şe yaparmış yāni misāfirleri o ārlarmış ama

ğavur geldiği zaman ğavur da mesele rum şesi gelmiş (86) u şeleri işte unnarın başları unu da içeri almış adam kâvede içmişler işte çay kâve (87) eve habër yollamış yemeK hazırlasınna diye onları yemē getiriyu (88) o sen ğavur süngülü ğavur ondan so tam içeri giriyolar içeri girince (89) halam filân böyle içerde hazırlıyolamış işte bi şeler hazırlıyolamış (90) sen vuruyo silahı yere davranmayın diyo vuruceK hepsini (91) o halam bi tâne küçüK halammış yâni ortanca halam bi deniS subayınnan mı birinnen nişanlımış işte (92) ondan sora o halam korkudan böyle babamı öldürücekler (93) babamı şe âPiceKler ocân içine bār bār bār bār (94) ondan sora işte o ğavur öle davranma deyince çoçuklā haykıra bārişarağdan (95) ondan sora dedem ondan onları yanında adamnar da varmış onları şe yaPmışlar (96) yâni öldürmemişler hani fazla gelmişler onnara ğaliP gelmişle onna çekilmiş gitmiş ama (97) işte ondan sora kıs hastalanmış korkudan hastalanmış gelinlik kızmış (98) ondan sora bi de nişannısının haberi gelmiş gemi batmış ölmüş (99) onu da duyunca ondan sora almışlar hastāneye götürmüşler İstanbula götürmüşler (100) ölmüş orda işte böyle yâni heP annatırdı babam bizlere böyle olduK şöyle olduK kaşdıK (101) bu insannarı ilk başdan silahları toplamış ğavur silahları toplamışlar (102) ondan sora bütün evlerin içeri giriyu dedemlere davranma (103) ondan sora her tarafı alt üs ediyulā para arıyular altın ne varsa her şeyi alıyular (104) ondan sora kızın çevreleri çeyizlerini açmışlar sandığdan (105) halalarımın yazmaları ama süslü böyle oyalı moyalı sora işlemeli böyle kasmağda işleme gergefde işleme (106) onları almışlā bellerine bālamışlar silahlara bālamışla (107) o kızların çeyizlerini per perişan eTmişler çiyemişler ayaklarınnan (108) ondan sora o halamın biri korkmuş işte istanbullarda tedāvi olmuş bilmem ne olmuş (109) nişannısı gemide batmış o burda ölmüş ondan sora başına yâni insannarın çok şey geçmiş (110) rahmetli babam derdi ki bābānnem geldi derdi bize derdi (111) bābānnem evde iki karşılıklı evlerimiş büyükmüş evleri cici anne derlermiş (112) bābānnelerinin evi karşıdamış ondan sora kadın gelmiş demiş ki ondan sora ölüm demiş dā kaş demiş (113) ekmeK bāliyem dā kaş demiş ondan sora düşman basiceKmiş demiş kurtul demiş sen kaç (114) hiçbir de halalarım filan biz annem babam nerde ölse biz de orda ölürüz (115) ayol dālara kaçın ğavur nerde bulceK seni dāda (116) ondan sora ama yaPmamışlar işte ayrılamamışlar anadan babadan (117) hepsini toplamış genç kızları deniz kıyısında masaların üstüne oynaTmış (118) çıplaK soymuş ırzına geçmiş denize taş bālamış aTmış öldürmüş (119) anadın mı o kadar şe na zaman naz zaman atatürK şeye çıkınca (120) ondan sora hepsi

sandallarlan gemilerlen kaçmışlar ondan so kaçan kaçmış kaçmayanı öldürmüşler (121) ondan sora ē esenkōw rum köwümüş ondan sora bi bizim burası türk köwü (122) o engere rum köwü deniS kıyısı ondan sora e çoru rum köyü çınarcıyın yarısı rum köwümüş (123) ondan sora hepsi hepsi yāni öle öle giTmişlē işTe o şehiTliK var aşāi köwde (124) onnarı hep bütün insannarı üst üste yığmışlar atmışlar (125) ondan sora gaz döküP kirbit çakıP onun böle hēr sene şesi olurdu askiden (126) asker gelirdi bi tabur asker gelirdi töreni olurdu (127) askerler isTiKlāl marşını okurdu tam onnarın tüfeKler atırdı (128) onnarın tam ölme seslerinin kesilme zamāni hērkes saygı duruşunda dururdu (129) ondan sora sōradan pilavlar yapılır üzüm hoşafıları bilmem neler hep dāitılır yinirdi (130) ondan so şindi onnar da kākđı kardişim şindi ölüye de rābeT yoK diriye de rābeT yoK hiç (131) isanlar dēişdi āh ah ah o günneri allah bizlere göstermesin (132) e canım benim kaynatamı da almışlar götürmüşler engereye (133) kaynatamı da bi tāneSi rum bi adam demiş ki senin kāya demiş koyun sürüleri çoK_öldü için kāya derlermiş (133) kāya demiş senin demiş ekmēini çoK yidiK demiş sana demiş (134) baK al şu ekmeyin yarısını beline bāla demiş ondan sōra demiş (135) işTe biraz da katıK koymuş ne koymuşsa kaç demiş kaç burdan (136) e sanki diyu kaçTım diyu meyer diyu yolda gördüler diyu (137) beKliyolarmış işTe silah_aTmışlar sanki biri beni diyu (138) yāren baba tepesine ben nası çıKdım hiç bilmiyum uçurdu mu diyu (139) ne oldu yürüdüyümü bilmiyum diyu ondan sora bi de baKdım yāren baba tepesindeyim diyu (140) orda evliyā var bizim yāren baba diye ondan sora ordayım diyu (141) öle kurtuldum diyu ondan sora kaçTım diyu dālara çıKdıK diyu (142) ondan sora öle diyū şey yaPdıK diyu yāni atatürK gelene kadan da ē onnar da öldürdü öldürücēi kadā (143) şehiTliK birden koca evmiş o eve birden doldurmuşlar altına üstüne gaz döküP yaKmışlar (144) öle öle böle yapmış atatürKü şindi kimisi de tutmuyo atatürKü (145) all_āşkına bu vatani kurtarmış askerinnen şeyinnen bu insannā nankör (146) bi dine düşTülē yā ben de dinimi yapıyum ondan sora beş vakiT namazımı kıliyum (147) ibādeTimi kūrāni okuyum yāsin okuyūm (148) sen şu dilini tut kimseyi konuşma çekişdirme kötülük sōleme (149) bi duydūn lafi öbürüne götürüp yetiştirme gıybet yaPma (150) ben de haca giTdim hacım götürdü beni ondan sora vefāt_eTdi (151) ondan sōra e allahıma çoK şükür ibādetimi de yapıyūm her şeyimi yapıyum işTe (152) çolūma çoÇūma da bütün gün duvā cümle muhammet_ümmetine duvā ediyum (153) ondan sora şeyi imtāni olana haber veriğlerse okuyom (154) ondan sora imtāni kazanıyu bölā heP çınarcıKda şe aman nufus mēmuru kıızı (155) hangi

sınava girseydi hemen bana telefon açarlardı kızım şu sātde giricek (156) aman tēze oğu ondan sora oğurum duvā ederim kız kazanır (157) ondan ē allahTan istīcen kızım bir diyu bir diyu bayram sabahı diyu kākıP el açmadın diyu (158) bir qurban bayramı sabahı diyu aqşamı diyu bi el açıP istemedin diyu (159) bi diyu arife aqşamı istemedin diyu ondan sora bi belirli üç_aylaşda çıkıP istemedin (160) ellerini açmadın bi rahmet yārken bile diyu elini açmadın qulum diyu (161) ben sana ne verem diyu anadın mı rahmeT yārken bi yāsin_oğu (162) bi allaha şükreT duvā et ānadın mı rahmeT yāiyu göKden yādıryu onu allah (163) ondan sorā insannar böle qardeşim yaparsan cenābı allah da sana yardım_edeř (164) istersen verir e sen istemiyun afedersin eşşek gibi yatıyún uyuyún sana ne vericeK (165) rızgı bile insanın kısalıyu burası rum köwü olur mu türk köwü bē türK köwü be ne rum köwü (166) esenköwde birden rumlar_oturuyomuş esenköwlüler yerli diyil ki (167) onnar gürcüler şēden inme yukar dālardan indiler onnar (168) başqa köwlerden geldiler oturdular hazır yerlere mallara hazır_oturdular

Bildiğınız mani veya türkü sözü var mı?

(169) hiç şindi aqlıma gelmez ki be qardeşim çok konuşduq çok konuşduq da hiç böle fazla konuşmaya gelemiyum (170) āy her şeler biliyuduq_ama bi şeden unutuyusun her şeyi unutuyum unutuyum be kızım unutuyum (171) bi çoçuk qomşumuz vardı yani qomşumuz diyil de uzaqdalar o köyün_içindeler (172) o nişannandı kız da şurda arqada qomşulardandı ondan sora onnar ikisi nişanlandılar (173) görümce filen giTmişler eve su istemiş görümce mi artıq kaynana artıq hangisise (174) o zamannar da taslar qalaylı taslar varmış baqır taslā taslan verdi diye (175) eve gidiyolā nişannarı atdıryolar çoçuya o qadan seviyolardı birbirlerini ki (176) o yusuf_ābi zeynebin qocası yusuf qorucu yusuf bi de kıllıolu nuriye nişannıdı (177) bu köwde nişannıdı ondan sora şindi şē ayrıldılar ayrıldı u nişannısından yāni (178) nişannısından ayrılmadı çok seviyudu işTe ara yerde görümceye taslan şey vermiş (179) işTe öle bi mānı mānı olmuş yusufa qorucu yusufa ondan sōra şeye filan gidiyu (180) işTe gelinin yanına gidiyular gelin_onnara sözde artıq yalan mı sāyi mi onu allah bilir bilemem (181) ondan sora bilemem taslan su verdi diye qatiyen bunu almıcen_ābi (182) qatiyen almıcen onnar birbirini seviyolardı ondan sora ayrıldılar (183) sōradan o kıızı bu

köwden gelin olan bi bahriye yenge derdiK (184) onun erkeK ¼ardeşine aşşāi
¼ocadereye nişannadılar oraya giTdi ondan sora şe

(185) *hey_aparım aparım*

göKTen yıldız ¼aparım

senin gibi gelini

tuvalete ibriK yaparım

(186) diyā māni sōledi o şe kıS kıZ diyil görümce sōlüyü görümce sōlüyu kıza şeye
duyuruyu ona duyuruyu o da nası dedi ba¼em

(187) *yeşil_at yeşil_eyer*

yeşil ferāce giyer

senin gibi aslana

benim gibi kıZ deyer

(188) öle bi şeler yāni böle böle birbirlerine kināye māniler sōlerler haber
gönderirlerdi öle birbirlerine işTe böle bi şeler oluyūdu

Çocukluğunuzda anlatılan başka masallar var mıydı?

(189) āy çoÇu¼lūmdan ne annatem masal biliyudu¼ ama hiç a¼lıma gelmiyu (190)
çoÇu¼lu¼ şeİerimi de unutmuyum ama gene de gene şindi böle ¼afam ¼arışıyu ya
ondan öle unutuyum (191) ondan sora çoÇu¼lu¼ şeİerimi unutmuyum da gelgelelim
bugün yaPdīmı yarın unutuyum (192) ondan sora şükrüyeye şükrüye diyo ¼u anne
geliyu buraya bi şe alıceK kilerde öte berileri var alıceK (193) geri gidiyu anne diyu
unuTdum diyu ondan sorā e ben de unutuyūm (194) anne diyu sen unutursun güyā
senin yaşın var diyu ben_otuz beş doūmluyum normal diyu (195) benim biz diyu

tekrardan eve giderdi tekrar gelirdi (196) evde aqlına gelirdi gelirdi tekrardan alırdı
öle bi tâne mi olun var

Bir oğlum bir kızım var, çalışırken iki taneye anca baktık...

(197) ösun bi ācın dibinde bin tâne koyun_eylenir derler onnar da yaPsınnar çok
çoÇuK de mi şindi (198) sen_iki tâne yaPmışın çalışıP baK biz eskiden çok çalışırdıK
benim de üş tâne baK benim de üş tâne ölüm_oldu (199) bi tâne kızım_oldu ondan sorā
gelinner her bir meselā ayriyeTden ev yaPdıK (200) iki katlı hePsine ev yaPdıK burda
bu karşıdaki büyük gelinim onun da iki tâne gelini var (201) onnal da üst_üste
oturuyular ondan sora üş dāyre ũ kızımı da burdaki eve aldıK (202) ũ o yandadı onnar
yalovaya giTdiler yalovada oturdular (203) depremde yalova yıkılınca geldile bābası da
şeyit yavrumuz var bizim ondan sora o orda mezarlıKda yatan şeyidimiz bizim
torunum (204) ilk torunum askerde işTe şeyiT_oldu şemdıllide allah kahretsin (205)
ondan sora yāni üzüntülü bi āyileyiz Kızım ālaya ālaya gözümüzün yaşları kurudu
(206) bayā oldu orda şey unutuyūm be yavrum unutuyūm baK_ışTe bu çoÇūmuz şeyit
baK bu çoÇūmuz şeyit (207) yeri cenneT_ösun allah bizlere de şefāt_etsin rabbim işTe
böle üzüntü üzüntü (208) yapıceK bi şēmiz yok kardeşim işTen ne gelicek nası
büyüTdüm_unu ilk torunumuz oldu için (209) bi şelē yimezdi dereye giderdim
ördeKlere bi taş_atardım unutturdu āzını açardı (210) hemen kaşıKlan āzına soğardım
öle derenin kıyısında ördeklerin taş_atardım da onnara baKarken āzını açardı (211)
yimezdi bōaSsızdı çok boyludu iridi boyludu ah dedim çoÇum dedim şurda komşunun
komşu vefāt_etmişti o zamannā da (212) o oğula gidiyūdu ondan sora a çoÇūm dedim
kevser_ablan öldü dedim (213) iyi olmuş ta ölmüş dedi ā dedim komşuya iyi olmuş
ölmüş denir mi dedim yavrum (214) sen dedi bi şey duymuyun babānne dedi ben
duyuyūm dedi (215) ben sabāleyin dedi potinlerimi bālarken dedi oraya ayāımı
koyuyom beton yol vā ya böle kıyısı örülü (216) oraya ayāımı koyuyom bālyom dedi
torununa orospunun kıızı diye haykırıyu dedi (217) o kız_ālyu dövüyu mu ne yapıyusa
dedi ālyu bir bābānne torununa orospunun kıızı der mi dedi (218) ondan sora ay
çoÇum öle bi dā söyleme ay çoÇum söyleme (219) öle bi dürüz çoÇuKdu o kadan dürüz bu
odadan güvey olücem bābānne derdi (220) olamadı ben senin evinden kıatiyen
ayrılmam bābānne halası da o yanda yukarda oturuyolardı (221) orda eltiler üş tâne
dörT tâne elti kıaynana kıalabalıK bi gün gitmiş ki (222) halası yemeK yimē meydan yuk

yāni o adan ūraşıyu onnarı doyuruyu (223) dedesine geldi dedi ki o aşşādaki dedi evi dedi boşaltıcez dedi (224) halamı bureye alıcez dedi halam bu evde oturucek dedi (225) ondan sora onnarı dePrem_ oldu dePremde yo burda halasını şēy burda orda aynatasının_ evi (226) ordan aştılar zāten geldiler ondan sora dePremden şeyde dePrem haFif maFif olurken (227) ondan sora yalova dümdüz_ oldu ondan sora ama biz hēr tarafa yardım gidiyodu (228) o zaman benim çoım da muhtardı büyük_ ölüm_ işTe (229) demişler ki yardım sizin köye de getirelim hani verelim demişler (230) yo demiş benim ölüm bir kiremit düşmedi demiş hiç (231) o adan dePrem_ oldu selevaTlan dışarı ıdı böyle oşaradan bi şeyimize ziyān olmadı (232) oca köyde hiçbirinin bi şēsi dökülmedi ānadın mı neresi döküldü be o bi duvarı şōle o bi duvara bi yerde bi şē denmez (233) orudan orudan ıdı adırlarda oturdu orudan oturdu (234) içeri girerken başlardı sallanmā ondan sora öledi ondan sora herkes başa köylere olmayan köylere bile hediye (235) hani öte beri götürmüşle millet çeşiT çeşiT_ almış bizim köyde kimse almaz almaz yāni (236) bi şeyimize bi şe olmadı kı nāpıcez_ alalım (237) yıceKlē dāıtıldı yıcē nāpıcez alanlar_ olmuş bir iki ondan sora ayıP ardeşim (238) olmayannara götürsünner ū başka yerlerde evleri doldurmuşlar (239) ondan sora yāni bilmiyūm_ allah öle bi şēler gözümüzü aşTı ço şükür_ allahımıza allah bi loma ekmeK versin yeter ardeşim

Şimdi hiç masal hatırlayamayacak mısınız?

(240) hallā masal ne bileyim eskiden sōlerdi_ ama unutuyūm ezgiden sōlerdiK masal (241) şōledi bōledi diye iş vardı ama masal hēr gece o yana bu yana gidēdiK (242) eskiden dā omşulu vārdı şindi yū omşulu öle fenerlen giderlerdi (243) fenerlen giderlerdi masala çoulara yemiş ıarılıdı bilmem ne yapıqlardı (244) hadi büyüKle de otururdu ille yalvarırdı kim ço masal sōlüyosa sōlesene sōlesene (245) ondan sōra sōlerdiK ne bilem şindi hiç_ aklıma da gelmiyu yāni (246) vallā bilmiyūm hē televizyūn yodu işTe şēler vardı ıramafonnar ıramafonnar vardı (247) bu muall_ ābla gelin_ olmuşdu ıramafonu eline aldılar ondan sora gelin apıdan ıarken

(248) *aranfil_ oylum_ oylum*

geliyor sevli boylum

sevli boylum gelince

şen olur benim göynüm

(249) diye öle bi şeler sölerdi şeler ondan sora

Kına gecesinde de Yüksek Yüksek Tepeler'i mi söylerlerdi? Gelini hangi şarkıyla ağlatırlardı?

(250) yoK oyun çıkarırlardı askiden de nası şe āpařlarıdı meseġa saKlanır şe āpařlarıdı
(251) oyun çıkarırlardı oynarlardı bi şey soKaşlarıdı burasına (252) şe şe oKlava oKlava
oKlava soKaşlarıdı oynarlardı öle bilmem öle bi şey (253) tahaf tahaf oyunnaş millet
gülerdi şakalaşışlarıdı işTe valla ne bilem (254) gelin de sölerlerdi sölüyolar işTe öle
ālatırlardı gelini (255) annesinin babasının bi tānesi işTe gēldi ayrıldı köyünden gēldi
bilmem ne bi şeler sölüyolarıdı seneler geçdi be kızım

Siz de düğünle evlendiniz değil mi?

(256) ā dūnnen evlendim tabī bān dōrT senā nişannı durdum dōrT sene nişannı
durdum (257) bir keġam da konuşmadım dōrT sene aynı köyün içinde böle karşıklı
(258) işTe burda bi şeyin_evi nişannımın_evi bizimki de karşıda (259) dereden karşıya
orda hiç konuşmadan konuşsam öndeki gelini atı senede aldılar_eltimi (260) e beni de
almiceKler rezil_olcem konuşa konuşa koynuna girer_insanın (261) e nāPçem ben_onu
alıP da işTe onu ayrılısın diye şe yaPmışlar aTsın nişanı aTsın nişanı diye (262) o da
atmadı nişanı öle kaynatam da yaPmadı dūnü filan (263) sōradan sıralan bu evleri
yaPdı üç yerde orta yerdeki işTe eltim yangın çıKdı (264) onun_evinde yangın
çıkardılar benim_ev de yandı eltimin_ev de yandı (265) tekrardan yaPdıK buraları
tekrardan düzēTdiK bi gör evi nası oldu simsiyah çamur (266) eşyalarım yanmadı
yanmadı ama arKa odada şu bu baK şindi burası bi oda o yanKı taraf bi odadı (267) orda
benim torunumun şindī māliyede çalışıyu şew çınācıKda ondan sōra gül isminde (268)
ondan sōra ũ benim torunum ondan sora ũnun bütün çeyizleri yapışdı böle (269) u heP
ālmışdı çalışarak āldı u şeylerini ondan sora māşınnan_aldı (270) gece yanaydı biz de
yanardıK uykuda yaneydi biz de yanardıK o aKşam da şeye giTdiKdi (271) erken yandı

mandı deme gene yassı oğunmuşdu şeye türkan_ölmüşTü de türkanın_ölüsüne giTdiK bekleme biz

Yangın hangi sebepten çıkmış?

(272) burda mı eltimin bacasını temizlememişler bacadan o da meyer bütün eve doldurmuş (273) tavannarına öte beri doldurmuş içeri halı bi yandan halı alıyudu her gelenden (274) ay benim kocam yaşlı çalışamıyü ölün yoK mu yoK_ölüm diyudu (275) baK iki tane ölu varken yoK_ölüm diyudu bi ben bi yaşlı adam (276) ordan_ışTe on lira on beş lira kilimden halıdan para indiTdiriyü ya (277) onu öle qar yaPdı evi doldurdu ev de yandı beni de yaKdı öbür_eltimi de yaKdı ānadın mı (278) üç_elti sıralandıK_evimiS ondan sora işTe öle geçimsiS bi eltidı hiç irahat vermedi (279) hiç hiç kavğa kavğa kavğa kavğa şindi işTe ũ yanda bu yanda geziyü (280) insannar insannar böle herkeS yapıyü kendine yapıyü kimse bi şey yapamaS (281) kötülük yapan da kendine yapıyü allah islah_etsin diyüm her namazımda duā ederim kötü huylu insannarı (282) allahım sen islah_et islah_olmuyosa cezāsını ver ondan sora heP_öle duā ederim (283) insannar ne olceK kardeşim heP_jyiliKden ne bilim benim bābam haçda kaldı (284) ondan sora haçda vefāt_eTti öle nurlar_çinde yatsın o haçda kaldı (285) biz dā hacımnan hacca giTdiK geldiK ondan sora o da işTe hastalī vardı (286) zāten böbreK şeyi ondan sora öle böbreKlerinden rātsızdı benim_ışTe (287) derdi ki ben yaşıyom_ama sana düşTüyüm_çin yaşıyom eyer ben başka bi kadına düşsedim (288) ondan sora velhāsılı böle bābam_orde kaldı annem burda vefāt_eTdi (289) ũ annem ne қadan misāfirseverdi ne қadan hanım қadındı ũ annemin kimse annem gibi yapamaS hiç

Anninizin yaptığı yemekleri çok merak ediyorum. Tarifini vereceğiniz hiç yemek yok mu?

(290) her yemēi her yemēi yapıyudu annemin bilmedi yemeK yoK_Tu қu (291) her yemēi yapıyudu bi kül taTlısı derdi taTlı yapıardı kül taTlısı (292) baK şindi aKlıma geldi kül taTlısı kül taTlısı yapıadı külü eleğdi temiS külü öle meseļa sobadan alınan temiS külü (293) ondan sora eleğdi ũnu bi қaba қoyardı қoyardı eleğdi yāni şeyini (294) kendini de қoyardı bi қaba onu bi kere su dōkeđdi қarışdırırdı (295) ondan sora o suyu

süzerdi tekrardan bi daha koyardı ondan so o su dururdu durulanırdı (296) üç kere yıkağı kālība üç kere yıkağı ondan sora kalanı duruldurdu (297) ondan sora onu yumurta çok kırardı işTe kaç tâne kırđını zātında yāni bilmiyüm (298) yumurta kırardı una ondan sōra unu yumurtalan küllü sulan küllü sulan yumurtalan (299) böyle meme yumuşaqlı gibi yapadı unu böyle elinnen sıkadı (300) u biraz dururdu yāni ama çok yumurta kırardı ama kaç tâne oldūnu şindi aklıma gelmiyu unnağ (301) çoÇuÇduÇ be kardeşim o kadan aklıma geliyū ondan sora ravāı kaynatırdı (302) ravāını kaynatırdı onu şey yāda sıkıP sıkıP loÇma gibi (303) ama o şişēdi böyle kabarırdı böyle şişēdi şu şekil kalırdı (304) unu böyle u ravāın_çine kızaranı ravāın_çine atadı ravaÇ şeker şerbeti ama koyu yapılyu tabi (305) ondan sora unu çıkarırdıÇ çok güzel bi taTlı içi ısırđın gibi böyle şıkır şıkır ravāı aĸardı (306) ār bi taTlıdı ama bābam çok severdi unu ār taTlyı u ār taTlyı babam sevēdi (307) unnarı atadı hemen çıkarırdı yāni o kızariyu yāda kızariyu onu çıkarıyu ravā koyuyu (308) kızaranı ravā atıyū bu yandağı onu yaparken bu yanına bakıyū (309) oldu unu alıyu çıkarıyudu öle öle ondan sora bütün sepsiye koyādı dizerdi (310) ondan sora isteyenin_önüne iki tâne bi tâne her nēse herkeS ne kadan yiyebilirse (311) öle öle bi şeler yapardı kül taTlısı şindi yumurta küllü suyu küllü suya (312) ondan sora un koyuyu ondan sora yumurta kırıyudu yumurta çok kırıyudu (313) ama ondan sora ondan sora ĸarışdırdı ūnu öle şe olurdu böyle hamuru alırdı (314) yumuşaĸ demāk böyle sıkmalı gibi sıkadı unu (315) ondan sora ĸaşıĸlan_alıp kızgın yā atıP ama na kadan güzel_oluyudu (316) ār taTlı çoÇ_ār taTlı ama çok güzel ūnu meseLā öle ravaÇdan_alıyūsun (317) öle sātlerce de tutmuyusun u zāten çekiyū içine çekiyū içine alıyū (318) tabaĸlara koyuyūsun_ışTe ne kadan iKram ediceKsen işTe tatlısı ūdu (319) bi de hoşmerim yapā yapırdırdıÇ yāni önden u yapılırdı (320) erkeKler yapardı ama tabi erkek onu ĸarışdırmā dayanamassın ĸadın yapamaz yapamazdı (321) şindikiler hoşmerim diyil şe taTlı böyle bi taTlı gibi oluyu (322) eskiden ne oluyudu biliyūn mu o hoşmerim_ı böyle ĸaldırdın zaman (323) ĸaldırdın zaman uzuyū böyle annadın mı lastiK gibi böyle uzuyudu şindi öle yoÇ şindi (324) yāni yalancı hoşmerim yalancı hoşmerim hoşmerim de yalancı oldu kül taTlısı çok güzēldi (325) böyle sıkardı annem onnan hamuru yumurtayı koyuyūdu böyle annem hanımefendidi be şey (326) beKlerdi otururdu işTe öle çok misāfirseverlerdi herkeSi āırlardı

Köyde düğünlerde hangi yemekler yapılırdı?

(327) vallā dūnnēde dūnneḡde eskiden de aynı be şindiki gibi o tatlı kimisi helva yapardı (328) kimisi zerde yapardı zerde yapardı ondan sora öle hērkezin bi dēişik yāni (329) ne istersen onu yaP kimisī mesā bi de böreK tatlısı yaPaḡdı (330) annem benim böreKden tatlı yapardı şindi bōrēī bōrēī şindi şe yapādı (331) yufkaları biz pişiriyuz şey yufka kurutuluyo ondan sora onu ıslatırdı (332) bi kat meseLā yālarđı tepsisini yayaḡdı ondan sora börek ondan sora içine kıymalısa (333) ortasına kıyma koyādı kıymasıSsa ondan sora pēnir patatēs öle patatēsli yaparlardı (334) kıymalı yaparlardı öle böreK pişirirlerdi biz öle şēde pişirirdiK (335) baK ateşi yaKādıK tepsiyi qoru yapardıK şindi tepsie de o böreyi yayādıK (336) ondan sora onu ateşin_üstünde yāni qorda qorda kızartırdıK (337) hēr tarafını döndüre döndüre baKardıK pişirgeçimiz vardı (338) tahtadan pişirgeci soKardın_āzına pişirgeç denir ũ işTe bōle tahtadan yapılmış ince bōle şē gibi (339) āşdan yapılmış düz düz bōle bōle mesā burası bōle de aşşāısı ince ince sapı sapı bōle biraz daha ince (340) iki parmaK incelinde kendisi şōle şū elim kadan bōle (341) ondan sora ũ pişirgeçlen bōrēī bōle annem tutādı (342) baK tepsiyi qapardı kimi zaman pijirgeci kızartır da bi tarafını pijirgeci soKardı (343) elini bōle tutādı laPpadanaK onnar çevirmesini biliyolādı şindi bizler_öle çeviremiyūS (344) elimizlen sini qapıyūm üstüne tersini he alt_üs ediyūm ondan sora qaydırıyūm (345) öle yapıyūz yāni şindi esKiden pişirgeçlen çevirirlerdi gızım saklasan da şindiKi genşler evim yandı bilmem ne oldu (346) bi şe dōru dürüs qalması bile annadın mı öle bi şēler oldu (347) otuz beş_eKmeK yōürurdum ben biz fırında pişirīdiK yetmiş_eKmeK yetmiş_eKmeKlik fırınımız vardı (348) ondan sōra çobanımız var işÇi çalışıyū ondan so bir hafta gider gitmezdi (349) yeTmiş_eKmeK yeTmiş_eKmeK hem de bō qapının_önüne qomşulā toplanır (350) o fırın büyük fırındı qapının_önüne toplanır qomşular çoluK çoÇuK hepsi ōrda (351) ondan sora tutarız pide yaparız on beş yirmi tāne onnara pide pide veririz (352) kendimize yaparız tepsie kimiSi tāne yapılyū ekmēī sōradan tekrar yerini süpürüyusun (353) tekrar_ekmēī atıyusun ondan sora üstünü de kesiyūsun ekmēī bıçaKlan kı (354) şindi unu yuvalara koyuyūn ya ondan sora pineTlere pineTlerimiz vardı (355) pineT denirdi ondan sora o pilek diyil seninki pineT diyum (356) pineT eKmeKleri qoydūmuz şē gözlere denir (357) bez yayarız ondan sora ekmeī serdiKçe atarız_oraya atarız (358) öle öle fırını yapıP düzeltiP hani oldusa ona fırını süpürürūS o eKmeK pinetlel gelir_oraya (359) oraya gelir teK teK kürēimiz var küreKlen o fırını süpürürüz (360) alevi önüne getirir ateşi önüne getiririz ondan sora

tenekelen alevi kıpaTdırırız (361) ateşı böle alev yoK yāni odunnarı atarız dışarı kıyıya kıoyarız_odunnarı (362) eyer fırın keskinse ačarız_āzını fırının yanmasın diye Pembeleşince eKmeKler pembeleşince (363) ateşı biras çekeris dışarı yanmasın diye çıkarmayız kıaparıs kıapāını arada bi gideriz (364) bi baKarız eKmeKler hotoz hotoz_olmuş ondan so kıpkırmızı içini çeker (365) içini çeKti mi eKmeK iyi olur ekmē bi Őeye batırısın sopayı yāhuT da bi Őeye batırısın (366) batırısın yapışmaSsa içini çekmiş tam çıkıceK zamāni ayer yapışırsa böyle (367) ondan sora şindikiler bi Őey bilmiyu fırına atıyular ondan sora çıkarıyular eKmeKler taKastuKa (368) ekmeyi yaydırıcen pineTde duruyū ya böle o orda biraz duruyū kıabarıyu (369) ũnu atarken eKmeK iyi unnardan meseĭa kēndi yetişdirdimiz unnardan dērmende köy dērmenerinde öyütüyuduK (370) öğütülüyodu öle piřiriyū yapıyuduK ondan sora o ekmeĭ biraz yaydırınca (371) kıorken de bıçaKlan da kesersin yāni biraz yaydırısın (372) bıçaKlan da üstünü biraS hafif kesersin o eKmeK yannardan patlamas (373) ortan kesildiye için ortası sanki öle bi kıapanıyu ama öle güzel_olur (374) āmā öbür türlü kesme yannardan böle hortom gibi çıkırır (375) o ekmēin şekli bile deĭřiyū şindikiler yapıyū ama öle yannardan çıkıyū bilmem nelēden

Peki yetmiş tane ekmeĭ bir kadın mı yoğururdu?

(376) e ben yūruyūdum_iřTe yetmiş_eKme hem nasıl böle tutuP da baK řindi tekne büyüK tekne böle āřdan yapma tekne (377) tekne uzun böle uzun tekne böle tutarım řindi böle burdan yōurum yōurum (378) ĩycene halleTdiKden sōra burdan tutuyūsun řāp řāp vuruyūsun (379) o Őeye atıyūn ũnu bālon gibi kıabarır o ondan so o yandan tutāsın yōurūsun yapāsın (380) řindi yōuruyular kıarıyular eKmeK bile dōru olmuyo ā yoğurucen (381) çok güzel yoğurucen kıızım eKmeĭ de az da yaPsan yoğurucen (382) řindi öle diyil yalandan yalapřap yapıyūlar (383) eKmeK mi olmuş mu olmuş_iřTe biz_öle Őeyin_önüne çoluK çuçuK toplanır hePsine kıoparır eKmeK veririz (384) ondan sora ōrda oturur hērkez gelir kıomřular oturur (385) bi řē varsa çıkārısın oturur pidelen yersin öle bi řeler (386) kıomřuluK vardı řindi bi řēy_yoK kıızım kimse kimseye bi řē vermiyū (387) ödū patlıyū kıoyuyo bi pořetin_içine ekmēĭ geçiyō (388) çöçüK yanından baKıyū kıoparıP da ver_iřTe bi loKma gebericen gidicen (389) meseĭa bēKi çocūn canı çeKdi ōndan sora yoK kıardeřim řindi herkes tosur tosur evine götürüyū (390) kimse kimseye bi řē vermiyū vermiyu çöçūm veren_ellen vermeyen_el iřTe (391)

vermessin insanda hiç ne bilem misâfirimiz_eKsiK_olmazdı şindi yannıs kıaldım (392) bana erkeK misâfiri gelmez ama çoÇuKlara geliyular kıapıdan beni görmek_istiyular (393) ondan sōra hoşgeldiniS filan diyum kimi çoÇuKlara gidiyum (394) kızım yanım da gelinim kıarşıda kıarşıda ältimin gelini orda yanım da heP süläle burda (395) sıralan kıarşıda äbemnerin_evi allah herkeze İylik veşsin yannız yaşanmıyu çocūm (396) yannız yaşanmıyu ondan sora işTe insannā deyişiK ne dāceKsin (397) yannıs kıaliyusun oturuyuz_ışTe allahdan kıuran_okuYum kıuranım var hatim_ındiriyum (398) çoK_ınsan da oķuTdum böle eskiden hoca moca yoKdu (399) dā eskiden çocuKlara filan öle çoK_ınsannarı da oķuTdum çoÇuKları (400) kıuran oķuyum ay onu diyum bi tāne kıomşumun kıızı vādı (401) ondan sōra bi gün dedim gel kııS dedim ben sana dedim oķuteyım dedim (402) hay oķutur musun dedi ondan sora biz dedi babānnem çoK_okuMuşdu (403) ama hiç heves_etmediK dedi ben oķuTdum kızım baK dedi kıocası da vardı (404) evli ıstanbulda geliyolā buraya yazlıya geliyolādı ondan sora (405) yiyemiyusan yime sevmiyosan bıraK onnarı yi yi kıardeşim yāni yimiyosan řē yaPma ōsun kıāsın (406) işTe o getirince ben kıākıP getirmedi benimkiler küçük çünkü ben küçük böle řēlere kıoyuyum (407) allah yataK_ömrü vermesin kızım allah kimseleri yatırmāsın (408) rabbim iman kıurannan gidelim orda da allah suāl meļākemize suāllerimizi vermeyi nāsib_eTsin (409) *rābbike dīnike* dāceK rabbim_allah dīnim_ıslam kıtābım kıur'an mesebim hanefi mesebi (410) haK muhammet_ümmetiyim elhamdüillah demeyi unuTdurma (411) bunu sıK sōleyin çocūm bunu sıK sōleyin çocūm ki aKlınızda kıalsın (412) o zaman dillerin diyu nōldu lāl_ıldu diyu nīçin kıonuşmuyun diyu (413) kıonuşan dillerin diyu hiç bi řey yaPmamış kıı ne yapsın allā izin vermeyi allah bizlere izin versin İşallah (414) İşallah yāni heP böle dōrT tāne yāsın_okuYum her gün (415) baK her sabah kıākıP dōrT tāne yāsın_okuYum aPdes_alırım sabah namazını kıılarım (416) ortalıK_ārır güneş doğunca hesaPda o sāte gelirim otururum (417) aPdes_alır oķurum dōrT tāne bir yāsın hacıma şehiT yavruma diye oķurum (418) bütin şehiTlere yollarım ondan sōra baK o şeyitime diye oķurum bütin şeyiTlere yollarım (419) bir yāsın oķurum hacıma diye ondan sora hacımın_anasına babasına hepsine yollarım (420) hacı arkıadaşlarına asker_arkıadaşlarına kimde yiyiP kimde içTise misâfirlie giTdise onların ölmüşlerine (421) ona haK kıalmasın diye haK kıalmasın diye heP ona yollarım (423) bir yāsın de anneme babama bütin ve aKrabaya tārīkate onnara anneme babama (424) annemi sōradan böyüTmiş o kemaļ bey dēriS ondan sora hePsine onnara da yollarım

ÇINARCIK

ŞENKÖY KÖYÜ

Yaşar Uçar - Yaş: 88

Eskiden köyde düğünler nasıl olurdu?

(1) eski dūnler daha iyi olurdu üç gün üç gece dūn yapallardı bir_afta dūn yapallardı (2) vardı bolluK bol bulamaç yēr içerlerdi hePsi (3) dūn s̄abi hayvan keserdi misāfırın doyururdu gelenini gidenini doyururdu (4) çengi gelirdi iki üç gün alidı buralarda oynardı çalgıları çalalladı (5) yāni vakiT geçerdi işTe gelini köwden başka yēden alısa atlan gelirdi (7) bu köwün_çinde yayan yakın komşu komşuya öyle

Neler giyilirdi düğünlerde?

(8) tabi her şeyin bi giyimi var adının bi giyimi var erkēin bi giyimi var (9) dāmaT_elbisē giyerdi o zaman ne bulusa onu giyēdi bāzı da ödünç veridik (10) adınnar da öle işTe giyerdi gelinnik alıllardı filan bi şeyler

Köyde hidrellezlerde şenlik olur muydu?

(11) olurdu her türlü meseḷā benim çoÇuKluKdan beri bizlerde hayvan var (12) hayvan keserdiK içini dolduruduK pılımı pırTını atardıK (13) konu komşuyu da çārırdıK e işTe çayırlara giderlerdi (14) atlallardı ateşden_atlallardı çoÇuKlar genşler öle geçerdi

Köyde en çok ne ekip biçilirdi?

(15) ekin arpa yılaf unnar ekilirdi ama şindi unnar da āKtı köw şindi geçiniyo (16) ama ölesine geçiniyo işTe kendine bende bi beygir vardı (17) bi beygir de aradaşımda vardı dūnyāyı eker dikerdiK samannıK dolardı hanbarlar dolardı (18) şindi bende dōrT beş_olan var beşinde de tiraKtor var bi avuç_ekin yoK (19) bi avuç saman yoK bi şē yoK evde sıçannā bilem_aç aldı

Köyün ismi nereden geliyor?

(20) burası eski kıcadere eski kıatlıamdan kıalma dā eski meseıla ğuruluş kıocadereler ğiki tānedi (21) aşı kıcadere burası yukarı kıcadere buraya bi vāli geldi ıstanbuldan (22) vāllā poyraz mıdı vefā poyraz mıdı neydi esenköwe geliyu esenköwün adı kıatırlı rum köwü (23) bin ğiki yüz hāne rum vardı orda ama şeyde cumūriyeTden önce (24) işTe u daha urda u ğadā diyu böle binib ğidemiyu u yana ıstanbula ğiTçeK ğidemiyu (25) hava dalğalı oldū için burası diyü çoK esiyü diyü burası esenköw olceK diyu (26) ordan da böle geliyü bureye bureye hayvannan filen millet oturuyü burda (27) artıK u vāli gelecek diyelek bunu bi şen kıarışılyular (28) yaw buranın halkı diyü çoK şen diyü burası şenköw olceK diyu o vāliden geliyü

Yalova Katliamı zamanında köyde neler yaşanmış?

(29) yā burası esenköwe bin ğiki yüz hāne esenköw rum köwü buda engere var (30) denis kenarı sekis yüz āne rum köwü e yunan getiriyu uraya askerini döküyu (31) geliyu köwlēde işTe kimini vuruyu kimini kıatlıam ediyu (32) aşı kıcadere de şehitlik var sekizüz kışi ordan burdan işTe oldū ğibi annemin sülālesinden bi annem kıurtuluyu (33) u zaman dedem annemin babası beş kışi bu cāmidelermiş (34) işTe basıyular ordan kıarıyūlar dedemi bi de burda kıılıölu diyolā ikisini (35) şurda köPrü var köPrü başında kesiyular baKğal āmet dellerdi (36) ũnda biras para varmış parayı veriyu kıurtuluyu u kendini kıurtarıyu (37) dedem annemin babası kıaPTanmış ali kıaPTan sandalı da varmış būda engerede (38) bindiriyullar köyün halkını hadi misāfirāneye tuzlaya ğidicēniz milleT biniyü (39) hadi biraz açıldı mı batırıyular hePsi orda ğidiyü kıalannarı da işTe orda kıalannarı öldürüyu (40) şindi buraya geliKen köwe rumlar gelceK siSi kesicek sis kıaç senedir bunnar birbirlēni tanıyular (41) engere deki rumnan köyün halkı aşıā yukarı beş yüz yıldır ğeçiniyularmış (42) valla işTe böle en sonu işTe batırıyü kıalannar da aşıā kıcadereye ğidiyu (43) sekizüz kışiyi orda yakıyular yaw atatürK geliyu diye topluyü pılsını pırtısını kıaçdılā bunnar (44) kıaçdılā kıalannā sekiS on hāne kıaldı dālarda kıalannar kıaçannar ğenşler (45) bitakım ğenşler de dālarda kıaçmış kıalannā geliyü yine köyümüz diye malımız diye oturuyular

Çocukken oyunlar oynar mıydınız köyde?

(46) oynardıK mile derdiK mile oynardıK undan sona dūme oynardıK çukura aTma dūme (47) burdan Őindi oraya bi çukur açarşın *çī nī teres* diye çukura düşürtücen_ille

Buranın erkekleri ava gider mi?

(48) ava giderdiK gine avlarda u zaman tavşan vardı keKliK vardı (49) unnarda meseġā iki arkadaş gidersin bu yiniceK Şeylere domuz_avı olu (50) domuzlā vardı domuz_avına giderdiK sekiz doKuz kişi birden

Çocuklarınız torunlarınız bu köydeler mi, yoksa Şehre mi taşındılar?

(51) bende beş_ōlan bi kız var ikisi firansadadı biri firansadan geldi Őindi burda ōrdan emeKli oldu (52) ama torunnarı çoluKları çocuKları orda onun da var_orda gidiP geliyū ara sıra

ÇINARCIK

ŞENKÖY KÖYÜ

Zekiye Uysal - Yaş: 91

İlaçları Hakkında Karışık Cümleler

(1) iki tâne içmişlē baĶ içmişlē bundan niye ā canım ōsun ōsun ōsun anam iki tāneden ne olur (2) iki tâne içilmiş bunda da iki tâne içmişlē baĶ yarın sabālēn eKmeK yidiKten sōna bi tānesini içirim (3) allah senden rāzı osun allah cenābı allahTan ne dileK diliyosan allah dileyini Ķabū_etsin (4) baĶ ben duām yeter sana baĶ kaç yaşında görünüyum doĶsan bir

Adınız nedir, okula gittiniz mi?

(5) zekiye uysal önceden gitdimdi önceden gitdim hiç kimse bilmiyodum yaşıımı (6) Ķardeşim var mēmet var çetin vardı hulīsi vārdı (7) annem_öldü bābam_öldü Ķardeşim çetinnen hulīsi öldü (8) ondan sōna bi mēmet Ķardeşim var o da Ķomada yatıyumuş (9) bi de Ķıs Ķardeşim var nūriye aşşāī köyde aşşāī bu aşāī köyde nūriye

Şimdi size burda kızınız mı bakıyor? Onun da çocukları var mı?

(10) burdaki boncāiz bakıyo bana var_ışTe diyom ya sana onun gibi talihsis yok (11) Ķaynata hasta ēvi altlı üstü bōle altında Ķaynata yatıyo (12) burda ben hasta günde kaç sefer geliyo beni de dolaşōdu (13) tarlada çalışmak_onda eKmeK parası çıkarmaĶ her şey_onda çoçū var tolğası var (14) çınarcıĶda Ķıs kaçırıldı bi Ķıs var bi Ķısı var dünyā güzeli (15) ondan sōna bi tolğası var bi de Ķızı var Ķızı burda çalışıyo bi yere gidiyo işe (16) sabahdan sabā çalışıyo vallā hepsi pörüşan ben sana sōlēyim_ama (17) baĶ bu ıstambuldaki Ķızım büyük Ķızım dördüncü Ķat almış (18) göcası öldü bana diyo torunnar bakıyo onun_aylıyı var yıllı var baĶ bi kere geldidi iki üç gün Ķaldılā giTdi (19) ondan sōna bi de Ķızım var Ķadir Ķadıriye ikiz_oldu (20) ben_onnarı nası büyütüm biliyon mu evlādım vallā seni çoĶ sevdim sen bōle bi dediĶoducu insan deyīsın (21) bir göz_odada bōle bunun Ķadan yoĶdu odam bir göz_odada dört sene otudum ben (22)

dile kolay kapının önünde şimdi ayağın çıkarıyorsunuz ya (23) ayağın çıkardığınız yer gibi böyle ayağın çıkaracak altı şey ondan sönâ yannarı çibıktan örmelidi böyle (24) sonradan rāmetli benim adamın dayısı vardı yağı dayım (25) allah rāmet eylesin nurda yatsın o vardı o geldi ev yapma (26) bana nası acıdı nası acıdı yün yatāımı ben önceden hasırlar vardı bilisin hasırları (27) süpürülmüşdü orası arkadan oraya sasırı yayıyodum geceleri yün yatāi güzel kabartıyudum (28) annemin evi te o yanda kāvelerin yanında gidēken bi irfanın dükkānı va böyle aşşāi gidiyu yol (29) bi kendimiz orda oturuşdu ben dōma büyüme hepsi anam bābam hepsi benim buralı (30) kocamı vallā bilmiyüm o da buralı biliyüm ama o da öldü gitdi işte (31) vallā evlādım hiç kafamda tutamiyüm iki üç senedir yannızım ben işte bana o kıs sabālen gidiyo (32) ondan sona bi kardeşim var kardeşim şimdi bennen konuşmuyo o şeyde hastānede yatıyomuş (33) ben zāte bi yere gidemiyüm bi kıs kardeşim var aşşāida nūriye (34) nūriye kışkardeşim var aşşāida bi de olan kardeşim burda vardı (35) burdaki şimdi hastāneye gitmiş aşşāi köydeki geldi buraya orđan bi telefona bak (36) iki tāne kızım var allāın kulu arada bi telefon açın (37) öle ya sizin kocalarınızdan siz kirā alıyunuz (38) aylık siSe hükümet aylık verir benim vallā ne aylıyım var ne yillim var bi şeycim yok (39) ondan sönâ yalovada nefize var nefizenin ölu vardı u da yabancı bilmez (40) köyün çoçü geldi zekiye teyze dedi ben seni aylıya bālatçem dedi (41) ne aramağ ne sormağ hiç hiç bi şey yok hiç benim māşım yok (42) allah bin kere rāzı olsun remezandan remezana yardım geliyu (43) o nefizenin ölu dedi ki ben sana dedi yaşlılık māşı bālatçem dedi ne bālatdı (44) ama işim yok nāpem o kışçāis bana bakıyu böyle (45) bundan bu seneden evvel mubārek remezanda beni tanıyannar bana çok para veriyodu (46) para veriyolā kutulan pirinci mağarnası bilmem nesi hep getiriyolar (47) ama bu sene pek para veren olmadı bu sene pek para veren olmadı (48) şimdi ben senden ne sağlıcem vallā ben seni evlādım gibi sevdim (49) dedi koducu insan deylsin o kıza şimdi mesele bulğur veriyolar pirinç veriyolar (50) ben yicem mi onu o da alıp da burdan götürmüyo (51) önce götürüyodu ondan sōra şimdi pek veren yok şimdi veren yok (52) o şeyi pişiriyü ne pişirise allah ne verdise pişiriyü (53) aşşāda kaynata hasta kaynataya bakıyü (54) burda bana bakıyo bütün gün tarlada çalışıyo vallāyi dōrudan dōruya cennetlik (55) gece çapa çapalıyo fasülle çapalıyo gece su sulümā kocasına yardıma gidiyü (56) o o halde bak kimseye sölüyüsam şurdan kākımıyım seni çok sevdim ben vallā billā çok sevdim

Hiç bildiğiniz ninni, masal veya mani var mı?

(57) yoḲ āh çoḲum vallā hepsini unuTdum vallāyi hiḲ bilmiyum Őindi (58) bōle biri bi Őey sordu mu temelli Ḳafayı toparlıyamıyūm (59) her Őē biliyudum eveli benim baḲ bi boŐ pāhınım(?) yoḲdur hamaraTlīm çoḲTu (60) Ḳonu ḲomŐu bana bayılıyūlardı sesin de çoḲ güzel diyūlardı

Türkü biliyor musunuz peki?

(61) türkü biliyūm tabi bilmiyūm Ḳu Őindi hatırlayamıyūm (62) nāpıcaḲ ōlun da kitaba yazıcaḲ iŐTe bōle Ḳafam bōle (63) bi Őe etdi mi toparlayamıyūm kendimi Ḳafam geliP gidiyū (64) baḲ tam doḲsan bir yaŐına yeni girdim doḲsana bire doḲsan bire deyil doḲsan yaŐına (65) orda ben yaŐımı bilmiyūdum ḲardeŐim hasta Őindi hastānede yatıyomuŐ (66) o demiŐ o Ḳadan aŐŐāi köyde Ḳıs ḲādeŐim ben dedi abla dedi seKsen dōrT yaŐında mıyım (67) seKsen_altı yaŐında mıyım geḲen gün geldi dolaŐTı beni (68) ūnun da Ḳocası yoḲ ū da iŐTe aḲŐam olmūyo mu diyū (69) benim Ḳapının_önüne cıvıl cıvıl insan_oluyū abla diyū (70) gündüz de olan oluyū diyū benim hiḲ (71) Őindi o Ḳıs iŐden gelceK yemeK yapıceK allah ne verdise (72) bana getirceK bi ḲaŐıḲ yicem yoḲsa yoḲ

Anneninizin yaptığı yemekleri hatırlıyor musunuz?

(73) en çoḲ gözleme yapıyoduḲ işTe Őōle başka ne yapsın fasülle bōrölce allah ne verdise ōle Şeler

Eskiden düğünler nasıl olurdu bu köyde?

(74) eskiden senin mesele Ḳızının bu aḲŐam dūnü vā bi insan Ḳōyosun Ḳāiriyosun (75) zekiye teyze bāḲŐam filanın dūnü vā fiŐmanın dūnü vā (76) dūn salonu da yoḲdu annemin_evin_altına toplaŐıllādı bōle ondan sōna da orda oturlardı (77) tef Ḳalıyūlardı ondan sōna ḲāḲıP oyunuyūlādı birer kiŐi birer kiŐi oynuyūdu o Ḳada (78) vallā anacım ben burda kimseyi gördūm yoḲ baḲ

Eskiden örgü yapar mıydınız? Kızların çeyizlerinde neler olurdu?

(79) bōle kazaK mazaK örüyūdum satın_alma şunnar (80) ondan sōna bunnar bu satılma öle kendimizden yalan yoK (81) ben yalan konuşmam her şē yapıyūdum bi tāne biri şindi aklımda yoK (82) oya da yapıyūdum bi danteller_örüyūdum şu hayran kalırsın hepsini unuttum (83) vallā unuttum çoÇüm insan yaşlandıKÇa şindi gençlikTe her insanın_aqlına geliyu (84) yaşlanınca hiç bi şi aqlına gelmiyū hamaratım çoK çalışıyūm giderdim (85) meseİa sen beni çapaya çāiriyun gelirdim otumaK bilmezdim hı hı hı hı çalışırdım (86) çoK çalışıyūm diye çāiran_olurdu işe giderdim çapa vurūdum (87) akşamüssü döner evcāzıma gelirdim üş dörT dörT beş tāne çoÇuK (88) beş tāne çoÇuK ikizlerim_oldu kadir kadiriye onla leman baKdı (89) onlar kadir kadiriye kadir yalovada oturuyū kadiriye leman_onnar istanbulda (90) allahın kulları nōlur vallahi ben seni sevdim kimseye sōlersem şurdan kākımıym sōlemem (91) nōlur arada bi telefon çekin de şe yapın meyē telefonum bozuKmuş (92) telefon çalıyū çalıyū şe yapmıyūdum dün mūdū eveli gün mūdū (93) o leman dedim en büyük kızım ondan sōna telefon çaldı (94) burda oturuyūdum dedim bakem şu telefonu açem dedim (95) ama meyē telefonumu önce göstēdik telefon bozulmuş da ondan (96) hanı çalıyu ya konuşmuyodu şindi bunu yeni aldılar benim olan_aldı (97) yeni aldı otus sekis bin lira mı dedi vallā sekis bin lira mı öle bi şey (98) yeni aldı onu ondan sōna işTe o telepon gelince ben burda oturuyodum (99) dün deyil eveli gün telefon gelince āldım telefonu kulāİma efendim dedim (100) çalıyu ā dedi anne dedi kaç gündür leman dedi en büyükleri (101) ben dedi kaç gündür seni arıyom dedi niye cevaP vermiyūn (102) nası oldu da sen buna cevaP verdin dedi (103) ben dedim ki kızım benim telefonum bozuKdu (104) ordan çalıyo çir çir çir çalıyo sen kulāİna koy hiç ses yoK (105) ondan sōna şimdi dedim bunu yeni aldım dedim iki gün oldu çekeli (106) dā ne kadir ne kadiriye seni ben çoK sevdim vallā onun_İçin sōluyom (107) ne kadir ne kadiriye villā hiç Tā telefon açmadılar (108) işTe o kızım_açdı o günü leman açdı leman açdı bi dā da açmadı (109) sālİk_ōsun allah cenābı allah acılarını göstermesin

Hatırladığınız şarkılardan birini söyler misiniz bize?

(110) *yād_eller aldı beni*

taşlara çaldı beni

yardan ayırdı felek

ķurbete saldı beni

(111) onları biliyüm baĖ çoĖ biliyüm_ama hangisi ağlımda bütün Őarkıları türküleri biliyüdü (112) sesim güzel diye herkes sōletiyudu bana vallā bilmiyüm ki yād_elleri mi sōlüyüdü (113) baŐa mı sōlüyüdü asındā bi tāne var ağlıma gelmiyo baĖ onu çoĖ güzel sōlüyödüm_ama (114) ağlıma gelmiyo Ėafayı yidim İyce yād_elleri sōlüyom meseĻā (115) var canım baŐa da vā ama Ėaç tāne hep bis sürü Őarkılar türküler biliyüdü (116) bi yeře giTdim mi nōlur zekiye abla bi tāne sōle diyūlardı (117) tabi sōlüyüdü niye sōlemeyem anam doğsan yaŐına gelen bi insan unuTmas mı (118) sūĻālemdede doğsan yaŐına giren var mı yok üzüntü Ėahir aylığ yoĖ yıllığ yoĖ (119) bi baĖaņ var aŐŐada hasta Ėaynasatına bağıyo ordan buraya geliyo (120) evİse yuğarda onun ordan buraya geliyü bana bağıyü evinde aylığları yoĖ (121) yıllığları yoĖ ĖalıŐıcek meseĻā mısır_ekiceğ buydey_ekiceğ yoĖ (122) fasille ekiceğ bilmem ne ekiceğ Te satıcek Te bize bağıcek (123) ne sağlıcem ben hēkese sōlemem boŐboāzlıĖ iyi bi Őey deyil (124) deminceğ bu rizāya dedim ekmeğ_al bana dedim (125) tamam dedi ĖomūŐu rizā var Ėayıryü beni baĖ Őindi (126) Ėünahını Ėekem yalanım vāsaenin Ėünahını ben Ėekem (127) oraya oturuyüm baĖ orası ĖuĖur ya oraya oturuyüm_ayağlarımı Ėaldıramıyüm (128) Őindi diyil Őindi bir_iki loğma yavan yavan yirim (129) oraya oturunca ayağlarımı bōle ĖaldırıP oraya Ėoyamıyüm (130) ayağlarımı Ėaldırısam cenāze gibi öle yatıyüm istirāt_ediyum (131) Ėız geliyü yatıryü bāzi ölüm geliyo yatıryü (132) ölanın da Ėarısı hasda o da ta yuğarı mālledede oturuyo uzağda oturuyo yüseĻn

Köyde neler ekerdiniz, ekin ekilir miydi?

(133) a tabī buydey ekerdiğ mısır ekerdiğ fasüllesi börölceSi ondan sonā Şeyi (134) ĖabaĖ heş bir ĖabaĖlaŐı bōle tarlaların Ėıyısına ekerdiğ (135) her birini bōle yapardıÇ her Şey vādı harmanı bağbamin benim harmanı vardı (136) ondan sōna o zaman ben dā evli diyildim (137) o buydeyleri baŐaĖları Őē yapardıÇ yayardığ harmanın_ıÇine (138) hayvannarı tağardığ İŞeye (139) tırmığlan peşinde Ėoca Şey binerdiğ_o Şeyin_üstüne binēdiĖ_o onun_ıÇine (140) ondan sōna beygirlerin yularlarını bōle elimize deyirdi mi

(141) döndürürdüK sâde onnarı o eridi mi saman_ oldu mu oldu (142) bâbamıza yardım ederdiK sâvururduK ondan sōna da buydeyi meseġa çıkarır (143) çuvallara koydu mu o zaman da annemize yardım_ederdiK (144) annem tekneyi koyardı derenin başına içine buydeyi dökerdi yıkardı (145) yıkardı onu selemere koyardı süzölsün diye o selemelerden alırdıK güzelcene yayardıK böle (146) kurutuyoduK kurutuyoduK burda deġirmenimiz vardı bu mezarlın_az_ilersinde deġirmen vardı (147) o deġirmende de öġütüyolardı güzel_ev_ekmeġ yapıyüduK puġla(?) gibi oh (148) annecġimin gözü çok toKdu millet fakir o gün (149) öle bi fakirler vardı ki ekmeK bulusa çoluK çocuK böle karip yiyemiyodu (150) annem yapardı dünyânın pidesini ondan sōna heP çocuKlara koparır koparır (151) o pideleri verirdi yesinner diye eh işTe cenâbı allah onun şeyi (152) bugün rizâ geldi de ekmeġm yoK rizâ dedim tamam nine dedi (153) nine diyü bana ũ da seKsen_ altı yaşında yoK seKsen dörT yaşında falan (154) ondan sōna kapı bir komşuyuz onnan ama onnan (155) nası o o yanKı annemin evinde de evlerimizin arasında bi tek nâdir_ ablanın_ evi vardı (156) o hani irfan var düKkanı var şurda irfannâlan_ annem böle bitişik böle evleri (157) bu yanKı tarafında da bu rizâların evi vardı bu rizâ benim vallâ kucâimda büyüdü (158) elinden de her şey görüyü baK sepet_örüyü kapının_ önünde (159) çibıKlan sepet_örüyö çibıKlan böle örüyö (160) satiyülâ işTe aliyülâ böle sap sēpet çibıK sepet ama bilmiyüm (161) vallâyi getiriyü işTe bütün şindi çok alan oluyü heralde devamlı şē yapıyü (162) ben de burdan yüremeyince böle ekmeġm filan olmayınca sesleniyom rizâ dedē diyüm hēy diyü

Karışık Cümleler

(163) dur dur sen olmasan kim kaldırceK gene ben kaldırcem (164) yoK ben_ açarım benim topüm yara (165) ah melhemim yoK nâPıcem ölüyüm böle acıdan ölüyom (166) melhem felan sürdüler hiç geçmedi beki bir aydır âliyüm (167) yatamıyüm çocuK_ âlar gibi âliyüm ne zaman vercen (168) nâpalım vallâ baK misâfirim var siS nâpiyonuS (169) ne iyisi be zorlan kalKdım buraya otudum (170) allah rāzı ōsun bu kıSçâis geldi de işTe konuşuyüz burda (171) misâfirim var hadi selam sōle sibel_ onnara (172) rizâ baK ne dġcem ordan kapıya gel de baK baK burda müşteri var benim (173) dur baKam örölmüş var mı şimdi sende güzel_örüyü (174) bana o baKıyü allah rāzı ōsun ekmeġmi aliyü ah evlâdım haKkıını helâl_ et (175) benden yana kaTbeKaT helâl_ olsun ne yaPdım ki sana (176) baK şindi şeyim var mutfaKda bir kimseye bir çay yapıP_ önüne

koymıyım (177) yoK önceden çaysıS kimseyi yollamazdım (178) allah kabul etsin
ölmüşlerinin geçmişlerinin rûhuna giTsin (179) alırım ohō bana kaç günnük eKmeK
parası oldu (180) allah kabul etsin getiriyū mu buraya getisin getisin çoK güzel öriyo
(181) gelir gelir hiç çekinmez benden benim evlādım biliyū o kendini (182) yoK zāte
onun yanında başım kapalı bōle oturuyūm işTe (183) yalnız o sandalyeyi burayā aynı
koy da az daha buraya (184) tamam allah rāzı ōsun darılma diye dedim ayaklarımı
koyuyūm (185) rizā geldi mi otur gızım ben de görem sepeti (186) bu televizyonu da
kızım da getidi buraya koydu içte (187) o şeleri soKuyūm ona içeri gel içeri baK o şeleri
siyah şeleri takıyūm (188) şelerine tak istersen seyretmiyūn mu sevmiyon (189) aç aç
da baKem sepetini ben de görem allah bu dünyada yoKsuzluK göstermesin öbür
dünyan cennet olur işallah

Hatırladığınız başka türkü yok mu?

(190) bilmiyūm ki hatırlamıyom hēr şe biliyom hēr şe biliyom (191) ama bōle şe
yapamıyūm kafam yetese ō sesim de vā tuTdurudum bōle sōlēlerdi

(192) *hey bursalı bursalı*

beli ipek kırsalı

on beşime basalı

senin oldum bursalı

(193) *çıKayım uludāya*

düs çamlara uzaya

vereyim dudak dudā

seni sevdim bursalı

(194) neler sōlerdiK sesim şindi bozuk

(195) *yād  ller aldı beni*

taşlara çaldı beni

yardan ayırdı felek

ķurbete saldı beni

(196) sesim bozuķ şindi bu ara hasdayım ya

ocuklarınızı k yde mi, hastanede mi doğurdunuz?

(197) ya hastāneyi kim g r yodu be evde evde ārım tutuy du bu ikizlerime benim
(198) ay ayaķda ķaldın b  ayaķda b le diyom ya sana   d rt sene bir g z odada vakit
geçirdim (199)  le bi ğariP_adama giTdim āh ah ğaırdılar beni de (200) ondan s na
b le bu ķadan yoķ_oda orda ķaryolam az dā bu yanda (201) bu ķadan divanım orda o
ayaķ_ucunda bi imtānlı ebe geldi (202) ķarnım bu ķadan ikiz_old nu ne bilsin milleT
ķomřular biliy  (203) bunun diy  ķarnında diy  oķ b y k ķarnı diy  ebeye (204)
ondan s na şey diyo   diyo ķarnındaķı bakem diyo getirdil  (205) b le ķarnımı b le
salladı b le ķoydu elini ā dedi ikiz o  var dedi (206) annadı imtānlı ebe baķ cene
allah ona nasīb_eTdi o ınarcıķTamıř (207) bu  reTmenner de beni oķ seviyodu sesim
de g zel diye oķ seviy lardı (208) o  reTmenner telefon çekmişler u imtānlı ebe geldi
(209) ocuķları o aldı ocuķķarı ikiz b le ķaryolanın_altından o ķadancıķ yerden ikisini
birden_aldı (210) b le bi ufaķ liyen içimden ķanamak boşandı (211) b le  st ne bi ř 
b le halka ř  ķoydulā  st ne bi hani eskiden çuvallar vardı (212) b y k çuvallar o
uvalların_iine de minderlerim vardı b le (213) eskiden bu minderler k  k yastıķlar
her ş ler vardı o minderlerden iki tāne ķoydular (214)   ufacıķ yastıķların s s için
b le iki başına da ķoydulā (215) iki o  da ayak_ayā yatırdılar  le vallā bu d nyāda
hiç g lmedim (216) oluķdan ouķdan fakirlikden ğaribanlıkdan neden s na işTe
rāmetli dayım nurda yatsın (217) yaķuP dayım benim_adamın dayısıdı g ldi
inanmaSsın ķucāimlan belimlen taş taşıdım (218) tā orda irfanın d ķķanı var yukarda
o irfanın d ķķanının yanından evime su taşıy dum (219) su yoķdu n de şindi şindiki
genşler vallā hiç ālamasın her yerde su va

ÇİFTLİKKÖY

ÇUKURKÖY KÖYÜ

Ferhunde Kılıç - Yaş: 77

Muhtar beyi tanıyorsunuz değil mi?

(1) muhtarımızı tanımayıS mı

Adınızı soyadınızı ve doğum tarihinizi söyler misiniz?

(2) ferhunde kılıç yēTmiş unuTdum baK yaşımı da unuTdum_işTe (3) doımumu filen bilemem yaşımı söylērim u tārīhi şeyini filen kimliyimi indirmem lâzım yeTmiş yedi

Eskiden köyde düğünler nasıl olurdu?

(4) nasıl da olurdu ne bileyim davullu düdüKlü zurnalı davullu köy dūnū oludu (5) böle salonlu malonlu dūnnē yoKdu (6) bi kece kına gecesi oludu eskiden sāde ērkek tarafı davul çalādı (7) böle düTdürü düTdürü zurna çalınadı ōle olurdu öyle taKsi de yoKdu atlan (8) tā önnēden öküz_arabası dēriz ya böle ganaTlı araba ōle una böle üstünü kapālādı (9) ōle ununlan hani gelin_alınadı e sōra işde acık şe oldu mu (10) atlālan da alınıdı hatfā ben ben sāten atlan geldim buraya (11) benim burası hem babamın_ēvī hem bu evin ğızıyım hem geliniyim iç güveyi benim beyim bānde (12) e benim dayımın_ēvi yukāda ordan beni giTdilē eveļā damādı getirdilē buraya (13) aTdan indirdilē benim beyim baba tarafın_evi ilēde aşşāda biraS (14) benim de dayım ülfēt ülfēt baK dayımın ğızı buda benim māmēt dayımın ğızı (15) şey vā ya bizim halil vā dāşkōPrüde oturuyo onun_ablası burda bēnde üş dörT gündür burda u (16) hacının mīstafa öldü ya u benim dayım bunun da amcası bēnde misāfir geliyo duruyo burda (17) ōlu almā geliceK şimdi ondan sōra bunnarın evindān beni gelin_almā geldilā (18) beni sabahdan götürdüler_oraya bah şimdi eski şeyimi annaticīm_işin helecannandım (19) gel gel bi sandıK_alalım da otur sen işTe benim de böle oldu (20) beni şimdi eskiden_ata bindirdilē beni ōle buraya getirdilē bunnarın_evine giTdilē (21) dayımın kıızı bu benim yalovada oturuyo bu da ondan sōra ōrdan geldile atlan_işTe (22) benim

beyimi buraya biraḳdılā ūndan sona aldılā geldilē aTlan beni aldılā (23) ata bindim öle geldim buraya evēlden öküz_arabalarinnan hani üstünü böle çullan zopayı böle yapallādı (24) ḳaplatıllādı öküz_arabasınnan gidiş şindi taḳsilē işTe biliyosun (25) teleK āda yapıyo böle temizleyo süsleyo saçını yapıyo (26) öle yüz yazma bilmem öle pullu deyil sādence bi pembe bi tane ğurdele sürēlēdi (27) biraz pembe bi şe sürēlēdi böle şeyler o ğadar_öle (28) fadime abla halimelere ğiTmişlē u teleKlik yapādı

Eşinizle görücü usulüyle mi evlendiniz?

(29) görücü usulü böyüklē mināsip uygun ğödü benim beyim hocāydı şeydi cāmi hocasıydı (30) adalāda oḳumuşdu e bu köyün de çoçúyú e birbīmizi tanıyoz biliyoz (31) ondan sonra benim de ēkeK Ḳādeşim yoḳ ōndan sona böyüklē öle uygun ğördü (32) u da Sāten böle iç ğüveysi ğēldi buraya (33) vallā on_altı filandı heralēde annem haTfa ilk zaman beni annem atdı (34) babam da öldüydü ondan sora öle oldu

Köyde eskiden çeyizlere neler konulurdu?

(35) āskiden ḳaneviçe işlādik önnēden çeyiz_öle havlu oludu (36) iç çamaşırıları oludu basmalādan çeniz_asādıḳ odalara (37) böle ip genelādi ğirāPlerimiz oludu çembellerimiz böle iP genelādi (38) onnara böle oyalı oyalı sallandırdıḳ odada ōndan sona işşe giyim çamaşırı olu (39) böle ḳoltuḳ mobilya felen böle bi şe le yoḳ yoḳdu öle bi şey (40) ğāyola bile zordu mobilya yoḳdu

Eskiden bayramlar nasıldı?

(41) vallā bayramlā ne bileyim ğüzel geçiyodu bayramlāmız (42) böle hıdırellez oldu mu e senden sōra ben sōleyem hıdırelleze bir hafta vāken gezēlēdi (43) hēkeS_evden hediye ğordu bi de çömleḳ_olūdu üstünü de örtēlēdi herkes (44) sen ne evden ne niyetlāsen dūme çengel_ynesı ğorsun benim ḳısmetim niyimse şeyim şānsım (45) mevlüTlē nēse oraya gelmeyem böle ğonudu hēkes bi şeylē atādı (46) içinden niyet_edēdi bir hafda unu ğötürüllādı böle ğülün dibinā (47) u çömleyi oyālādı toprā oraya gömerledi tam hıdırellez sabahı da ğömdüKleri yēden ğeşlē çıkarılādı (48) oturullādı böle bi cevizin dibine salıncaḳ ğurādıḳ (49) āskiden böle ceviz_āşlarına

ondan sora orda tahtalı salıncaK sallanī annesinin ilki kimse (50) o ğızın başına çember ğireP_örtelēdi çömleyi de önüne ğorladı (51) bi tāne türkū hani oynamaK_ için türkū sölēsin ya valla öle bilemem ki şindi hatırlayamam (52) öle sölēdi bi türkū sölēdi bi de māni sölēdi bi māni bi türkū undan sora bi tene söledi mi (53) u bi tenesini içinden_ elini soğadı alīdi ā benimki çıKdı (54) neylen çıKdı benim herkes aTdiyini biliyo māniylen çıKdı ay istedīm_olcaK (55) öyle diyosun unu e türkülen çıkan kimise türkülen çıKsın dese kimininki türkülen çıkā (56) benimki mānīlen çıkāsa niyetini ne niyetlenīse niyetim olucaK dēdi (57) mānīlen çıkāsa öle olūdu işTe salıncaK ğuruludu böle iki kiři ortaya yannara da oturu (58) tahta uzatırlā şākı sölēlē tükū sölēlē öle geçēdi bayramlā (59) bi de tuğa oynālādı böle böle şindi şeye kiremit ğorladı (60) böle üst_üste birē de sopa ellerinde sıraya dizilillēdi (61) geş gelinnē filen yāni ğaTın orta yaşlılā bile tuğa oynālādı (62) tuğa dērlēdi işTe u şeyi devirillēdi kiremidi yığıldı mı tamam ğazāndı (63) tuğa dērlēdi ne bileyim tuğa oynama dērlēdi bi de uzun eşşeK derlēdi (64) böle biri aTlādı hoPlādı üstündēn oraya yatādı arğadan gelen una üstünden hoPlādı (65) ikincinin_ üstünden hoPlar u da oraya yatādı hePsi kaç kiři bi on kişiyle beş kiři ōda aTlaya aTlaya aTlaya aTlaya gidēle (66) valla işTe bizim yāni ğadinnāmız bayramlāda olū (67) yāni unnarı bayramlāda yapar normalde oynamazlar (68) ğadınlar_ oynādı genç ğızlā ğadinnā gençliginden genç ğadinnā yeni gelin_ olmuş beş_ātı sene olmuş evleneli (68) öle oynālādı ama şindi unnā ğalKdı ne öle tuğa oynıyan biri var kimse kimseyi tanımāyo (69) şimdi öle u eski bayramlā biTdi salıncaK bile ğuran yoK (70) millet yollāda böle piyasa ediyo o o yana gidiyo ğu ru ru ru ru ru o bu yana gidiyo ğu ru ru (71) hiç bayram mı var seyran mı var hiç bi şey yoK (72) çoğuğlā dolaşır şeker tutāsın verisin para verisin (73) ne verisen ver çoğuğlā geze gene geziyo çoğuğlā (74) bayram sabahları heP çoğuğlā gelir öleler_ oluyo

Köyde hangi yemekler yapılır?

(75) heP_aynı yemeKlāmiz devam_ediyo yedīmiS yemeKlē heP_aynı öle dēişik bi şey yoK (76) olur tabi lahana asma yaprāmız böle oluyo bağ dökülüyolā yaprağlā şimdi sarardı (77) yaprağlādan tuzlāsın işTe ğışın dolma yapāsın yazın yapāsın (78) köy_ekmeyi yūrusun elinde yūrusun benim bağ fırınım var_orda hamur ğabardıyı zaman (79) hamırın_ içine ağşamdan şey eKşi hamır ğörüz_ içine (80) şöle şu ğadan bi şey hamır ğoyuyoruS öle eKşi hamırı biraz birağsın ğabardır (81) bi de tuzunu ğorsun

unnan yüruluyodu şindi paqmaya diyolā (82) bi şelē diyolā u mayadan yoḠdu eskiden işTe heP hamır mayası (83) ğarışdırısın unu da dökēsın suyunu tuzunu atāsın unu yürusun işTe hamır maya ekşi maya

Reçel de yapılır mı?

(84) heP yapılı incir reçeli yaparız şeftāliden yaparız ayvadan yaparız (85) şindi şeftāliyi soyuyom inciri de aynı yapıyoz (86) şeftāliyi soyāsın dilim dilim ufaḠ ufaḠ ğuşbaşı dēriz (87) böle küçük küçük dōrāsın ondan sōna onu tencereye bi ğaba ileyene mi ğocen (88) tencerene mi şekerleyecen ben ōle yapıyom leyenin içine yaP istēsen (89) ğaynatıyon ğabına da şekerleyebilsin aḠdarmaḠ olmasın diye (90) onu işTe ōle güzelcene gömülene ğadar şōle tencerenin içine yāyāsın (91) üstüne de bi ḡat şeker ver tartıylan felan yapmam ben (92) kimisi ölçüyen yaPıyo bi kilo şeftāli ben göz ḡararı u şindi şeftālilē gömülene ğadar (93) eycene gömülmeceḠ gene uçları görünceḠ undan sona gene şeftāli yayarım üstüne (94) bi dā şeker serperim şeftālime göre undan sona u gece u durur ōle (95) sabahleyin baḠmışım sulanmış şeker de sıkıyo şeftāliyi ōle yaparız (96) sabahleyin ğōruz ğaynatırıs ğaynatırıs indirceyimize yakın da acıḠ limon sıkāsın böle (97) tabā ğōruz çay tabāna ğavūrus ḡaşıḠlan böle (98) ḡaynāḡan göz göz olūsa o zaman oldu oluyo o zaman acıḠ da tabaḠda annamaḠ için ğarerini ğorsun (99) böle eyēsın avır avır aḡāsa bi ḡaşıḠ yarım ḡaşıḠ ğorsun (100) bi çay tabāna böle eyēsın avır avır aḡıyosa o oldu (101) ya bi de böle basdırıcen böle yapıcān hiş damlamacaḠ top gibi (102) būda aşā uzāsa olmamış sulu o zaman u böle ğālisa u zaman olmuş (103) yannıs istē ōle ğarerle istē ōle ğarerle ōle ğarerleris

Bize bir masal anlatır mısınız?

(104) a ben ōle masal annaTmadım annatamam bilmem ki māni de sōlemedim hiç (105) benim benim annām masal sōylē eskiden rādīyo yoḠdu (106) şindi nasıl ama ordan burdan aḡlımda ğalıyo işTe böle ḡomşulā toplanıladı (107) annām de böle duydūnu hemen unu aḠdarırdı yāni sōlerdi masā (108) aḡlımda ğālī benim aḡlımda ben burda bunu ğoyunca biraSdan unutuyom yeri nerēdi bunun (109) ondan sorā annem ōle şey dēlēdi hatçe annem de hatiÇeydi hatiÇe abla (110) hadi ille masal sōle annem de sōlēdi türkölü masal sōlēdi ōle (111) vallā ne bileyim şindi bi zūmbüllü

dirseK diye bi masal sölēdi (112) türkülü masal sölēdi ne bilem işTe bilemiyom ki (113) e televizzon yoKdu bi şey yoKdu şindi televizzona baKmadan kimse dünyeyi görmüyo zāten (114) zümbüllü dirisseK böle türkü sölēdi nası bilem şindi bi aklıma geliyo (115) bi şey geliyo bilemēcem şimdi öle masal sölēdi hatırlıyom ama başını ğuyrūnu ortasını bilemeyom (116) öle işTe nasıl da annaTam türkü sölēdi (117) işTe ğadı ğadıya giTmişlē zümbüllü dirseKlen hākime giTmiş kadın işTe annaşamamışlā mı ne olmuş (118) şindi hākim eskiden nelā oluyomuş böle hākim mākim yoK bi şey (119) hākime böle una danışmā gidēlēmiş hani hikayelāni türküylen_annotılāmış

(120) zümbüllü dirseK zümbüllü dirseK

ben böyle dāva hiç görmediydim

böyle günlere hiç ermediydim

(121) dērmış kadın undan sora ordaki ğarşısındaki da başKa ğarşılık verirmiş (122) hākime gitmişlē hākim yine eskiden hākim denmiyodu (123) şindi hākim diyonuz adı bi şey deniyo ya eski ğadıya ğadı efendi ğadı efēndiye gitmişlē işTe (124) ğadı efēndi de ğarşısında unu sölēmiş ikisi undan sona hākim de şey de demiş ki ğadı efēndi

(125) *ben böyle dava hiç görmediydim*

böyle günlere hiç ermediydim

(126) dērmış çoK_annem annatıdı işTe bilmem o KādācıK_aklımda kaldı ordan burdan öle sıraylan bi şey hatırıma gelmeyo

Eskiden çocuk doğduğu zaman neler yapılırdı?

(127) dōdūyu zaman ğaynanam_annem kaynanam ayrı öbür eltimnen (128) undan sora işTe yıkanı paKlanıdı undan sora lōsa olusun (129) şerbeT ğaynatılı şey kırkında sıcaK şerbeT yapālā (130) gelenlere ikram_edili ılıK böle ğarabiberli filen lōsa şebetü oludu (131) şimdi şebetü yapmıyolā bi şe yaPmıyolā eskiden sıcaK böle sıcaK_oludu (132) her

gelene şeker bi de boya dökēlēdi gül suyu döküyolādı (133) heralē ğaranfil mi ne bi de ğuru ğaranfil oluyo ya ondan da ğaynaTilādı (134) ğaranfil koğsun deye bi tencere yapālā hazır durur_ōle (135) u gelene ikram_ēdilidi hani bebeK görmē gelennere ōlē ŗelbeT yapıldı (136) kırK çıkarma kırKlandiyi ğünü u ğün kırK tāne taş konudu (137) suyun_çine atıldı ondan sona banyo yapāsın çıkāsın_işTe (138) kırk tene ŗeyin suyundan çoçū da yıķāsın kēndin de yıķanısın

Telefon Konuşması

(139) ūlfet ūlfēt ğiTdi u da bi yeri telefon çalıyo senin mi benim mi yukāda ğiTdi u bi yeri ğalībā (140) benim dur benimki sofadağ benim torunnā ğidene Ėada kapanı zāten (141) arayan bi dā arasın cevaPsız_arama yazdı buraya ama ben numarayı bilemem (142) heh gene arıyo gözüm ğōse baĖ eşini bulamıyom ben ğarannığTa (143) ālo sabriye İyim allā ŗükür sen nasılsın eyi misin kimin hā hā hā kimin_evini ismetin_evini mi (144) ismetin_evi ŗey sālıĖ_ocā vā ya sālıĖ_ocānın ğāşısında da ezzāne vā (145) ezzāneylen yol_arasında köye dōru münübüs yolunda üçüncü apartıman (146) evde evde ama ismet_işte gelin_evde sen_oraya ezzānenin oraya gidince sorun (147) köşede market vāy ğarşısında ŗey ezzāne vař (148) ezzānenin ğarşısında sālıĖ_ocā böle bu köyden tarafı (149) köşeden köye geliyodun ya yalovaya aman çuğurköy tarafına deyem (150) hadi ōle gelince üçüncü ev kapısı māvı boyalı demir kapı (151) bahçe kapısı bi tene dā māvı kapılı vā u dēyil ikinci māvı kapı (152) nesi adiresini diyon vallā unu bilemeyom ben_unu bilemem (153) yā ordağı evlere sordun mu herkes ğösterī marketlere de sorsan (154) sālıĖ_ocā kapalı belki ğece de ordağı evlere sorāsınız u sıradaki evlere orda üş dene ev vā (155) dōrdüncüye heralde benim_olanın ismetin_evi orta ŗey ikinci kāt (156) üç kātlı asma çardağ vā ŗey_evinin_önünde kapının_üstünde çardağ (157) orlara gidince ordağı u evlere sorun unnā tanımaS mı sāyireyi (158) sāyire ismini de sōle sāyireyi dērsin ismeti dērsin hī ikisini de sōleyin (159) sorun yāni Ėomşulā ğösterī üç kātlı zāten üç kātlı orta kātda (160) tamam oldu hadi ğörüşürüz eyi yaPmışınız eyi olmuş hadi nāpıyoņuz (161) tā ne vā ne yoĖ eyilē mi ahmet filen hepsi iyi yaPmışınıS (162) oldu eyi hadi ğörüşürüs hadi ğörüşürüs hadi eyi aķşamlā sana da (163) sābriye yeniköyden bağğalcı ŗeyi ğızını doım yaPmış ta onun ŗeyine ğelmişlē de (164) hikmetlere de ismete de ūrayalım deyo evini soruyo neresi nēde diye (165) orda dedim ki sālıĖ_ocānın çığdın mı köşeye orda her kimse sorsan ğösterī (166) çüncü

ordan alışveriş yapıyolâ bağğalıydı marketiydi bilmem nesiydi sölele (167) bu köye dōru olan ēvleri say dedim köşeden üç tāneyi geçiyon dōrdüncü ħapının_önü

Köyde ne ekilir ne biçilir?

(168) köyümüzde her şey yetişiyō bu meyva olalağ her şey vā köyümüzde (169) bi zeytin zeytin de oluyo hani ekēsen oluyo da hēr bi şey yetişiyō (170) elma armıt ayva kīrez Fişne şeftāli her şey va būdāy da ekiliyo (171) arpa da ekiliyo būdāy_ekiliyo mısır_ekiliyo her bi şey_ekiliyo

Köyün adının kaynağı nedir?

(172) bu köyün_adı Tē şey kütahyanın çuğurköyü vāmiş (173) bizim_asil dedelerimiS benim küçüK en küçüK_ölüm vā bi Tāne istanbulda duruyo (174) en büyüK_ölüm da üsküdārda bi Tenesi daşköprüde (175) bi Tānesi yalovada oturuyo dōrT Tene ölüm vā benim (176) hep evli çoluğ çoğuğ kimileri oĖudulā da bi şelē bi şelē oldulā yāni (177) herkes görev başında torunnā en küçüK torunum iki buğuğ yaşında dā (178) u da şindi soranı ismet dedīm ölüm u daşköPrüde oturuyo (179) ama işi yalovada ne dedīni unuTdum (180) biSim tē dedelerimizin dedeleri kütahyanın taFşannı köyü mü çuğurköyü tavşannı ilçesi mi nēse işTe (181) benim u küçüK māmēt orda askerlik yaPdı urda da giTmiş köyü bizim hani ordan bi sülāle birini tanır mıyım deye sormā (182) soram dēyeleK izin gününde undan sona gidiyo (183) ama hiç bi kimseye bi şey soramıyo ordakı çuğurköy u ordakı ismi de buraya Ėoymuşlā (184) çuğurköy deye ordan Ėöç_etmişlē buraya çığmış gelmişlē (185) buraya da ordaki ordan çuğurköyden gelince buraya da çuğurköy Ėoymuşlā kütahyadan

Deprem şiddetli oldu mu köyde?

(186) oldu tabi deprem_oldu ya burda Tā çoğ_olmadı ölen Ėalanımız_ōmadı kimisinin_evi yamıldı (187) kimininki toprağları dōküldü filan ölen_olmadı işTe (188) ōle gene hani çoğ yıkılığ dōkülük olannarı da yıĖdılā (189) hani teylikeli deye unu da yapıldı ödüyolā ōTekini işTe biTdı biğaç kişi

Yalova Katliamı döneminde köyde neler yaşanmış?

(190) bu köyde érmenilē de vāmiş baK bi şe bilmiyom dedim nelā çıKdı di mi (191) benim bu ēvi érmeni ustaları yaPmış (192) atatürK cumūriyeT ğurmuş ermenileri sürmüş aşşā mācır māle deriz_oraya (193) bizim māle yerli māle u orda unnā aşşā u māledeymişlē u érmenilē (194) érmenileri atatürK sürgün yaPdii zamān bunnāri mācır érmenilerin yerine mācır gēlmiş (195) u unu çeKdimiş u unu getimiş ōdu bizim māle gibi üç misli bizim māle hep aynı duruyo (196) būrası yerli mahallesi iştē ermenileri sürüyo şindi de ne olcēmiz belli deyil

Köyde eski kestane ağacında yapılmış bir ev var demişlerdi, bu ev o bahsedilen ev mi?

(197) tamam bu ev_işTe benim burası amcamların tarafı bu tarafı benim babamın tarafı (198) dedemin tarafı iki gādēş benim dedem ustaların başındaymış (199) bu tarafın dedesi gādeşi şeyde askerdeymiş bu ev yapılıkan unnā şindi bu köyden taşındılā (200) yalovaya giTdilē dedelerimizin zamanında sonrakiler giTdi biz de unnāın tarafını da āldıK (201) benim beyim_aldı bu tarafını benim bu taraf benim babamın tarafı (202) bu taraf_amcamın tarafı oluyo şimdi biS ūdan aramızda bōle duvarlā vādı (203) örgü örgüden örmüşlē o yandan u elti sıvamış bu yandan bu elti sıvamış (204) arada topraK yāni duvar sāten kerpiç baK ana duvar bu at dıvar (205) bordan yukāsı bi dā kerpiç ana duvar ğalın duvarlandır bōle geniş (206) ondan sōra unnā gidince biS āşdıK en_üs katı āşdıK orta Kati āşdıK burayı da āşdıK (207) burayı da mantarāne yaPdık hani kültür mantarı yetiştirmeK_ için öle bi meráK_eTdiK (208) ama şindi çoÇuKlā istemedilē bi şey beceremedik bi şey ğazanmadılā (209) küçüK_olan meráK_eTdiydi sōna giTdilē biraKdıılā yāni herkes köyden gāşdı (210) geşlē dışāda yaşlılā biz_işTe oturuyoz köyü beKliyoZ biS köy beKçisi

Doktora gidemediğiniz zamanlarda hastalıklar nasıl tedavi edilirdi?

(211) ateşlendiyi zaman bi şeye béze tülbēnde işē yapādık sirkeli yapādık ateşi vāsa bōle arnına ğorduK (212) başka bi şe yapmazdıK valla uraları filan bilemeyom öle bi şey sadece sirke ğorlādı (213) bēki yaPan vāsa da ben öle şeleri unnāri bilmiyom

Manav diye kime derler?

(214) yerlisi bizim burası manav mālesi işTe manav manav māle manav deniyo buraya buraya manav deniyo (215) bēn dōma böyüme buralıyım her şeyimiS babam buralı (216) annem de işTe bu dedim ya bu şindi ülfet benim dayımın kıızı oluyo (217) yukarı bunnarın_evi yukāda bi dayım tā yeni öldü (218) doḠsan yaşındaydı onun_evi de köyün_at başındaydı hani u dayım

ÇİFTLİKKÖY

ÇUKURKÖY KÖYÜ

Halime Turhan - Yaş: 79

Şimdi size birkaç soru soracağız. Adınızı soyadınızı, tahsilinizi ve yaşınızı söyler misiniz?

(1) sor bakalım halime turhan yetmiş dokuz yaşındayım ilköğül mezunu

Köyde eskiden düğünler nasıl olurdu?

(2) eskiden dünner kızım bir hafta evvel danışıK loğumu dérlēdi loğum yaparlādı bōle (3) köylüye dāıdırlādı yāni dün başlıyo bilsin herkes diyeleK (4) ondan sōna pērşembe günü oldu mu çarşamba günü oldu mu pērşembe aKşamı dün başlādı (5) iki gün iki gece dün yapardıK çalgı tutarlā ince saz tutarlādı kimisi (6) kimisi davul zurna getirirdi ondan sōra iki gün iki gece öyle davullar ōsun çalgıcı ōsun (7) çalar_oynar geşlē işe yapādı oynarlādı ondan sōna pērşembe günü işTe gelin_almā gidellēdi (8) ilkin bi söyüş dérdiK tepsiye böyle bi tavuK gızarmış taviK böreK_etrāfına ondan sōra gelin_evine bi şişe yā (9) böyle biraz da un ādet işTe köy_ādeti ondan sona tePsiye görllādı (10) böyle süslü tabi tePsi ondan sonra götürürlēdi gız_evine (11) söğüş dérlēdi öle dérlēdi yāni sona işte götürüllēdi sona pērşembe günü öylene ğadar (12) güvey tıraş dérlēdi damāda tıraş yaparlādı atıK bu sefer şindi tabi yarısını kesiyū berber (13) dur dérlēdi çalgıcılara çalgıcılā hem çalıyū hem tıraş yapıyū berber de (14) bu sefer berberi yarım biraKdırıllar dur dérlēdi çalgıcılara (15) çalgıcı durardı ondan sora giderdi birisi on ğuruş mu atādı (16) beş ğuruş mu atādı parayla çaldırdı yāni ondan sora başlardı gene berber tıraş etmeye (17) ondan öbür taraftan biri de kes derdi böyle bāırdı hızlı (18) hemen çalgıcılā kesēdi şeyi çalmasını (19) oynayannā da ortada yarımda ğalırdı bōle ondan sora teKrar başka birisi atādı bi beş ğuruş orta yere (20) on ğuruş beş ğuruş o zaman_öle geçiyodu ondan sonra çaldırdı çalgıcıları (21) öle öle öle atıK bi sāt mi sürüyüdu iki sāt mi sürüyodu dāmaT tıraş (22) kesdire çaldıra kesdire çaldıra ondan sona atıK tıraş biTdi mi tāmam (23) dāmadı yollarlādı banyo yaPdırmā

ondan sonra gelin_almā hazırlanılādı Őindi (24) meseġā bu mālledese gelin aŐāi mālleye gidiceKse eyer (25) aŐŐāi mālleden atıK davul zurna her neyse algıcalar toplar (26) heP milleT berāber çala oynaya çala oynaya gelin_almā gelirler (27) eskiden atlan beni de atlan gōturdüler bōle evet taKsi falan yoKdu ġu eskiden (30) yolumuz bile yoKdu ġızım yalovaya ġiTmē yolumuz bile yoKTu (31) yōrūye yōrūye benim anacāzım yalovaya yōrūye yōrūye gidēdi peynir Őey yā satmā eskiden bōyle her Őey bolluK nerdeydi ġıTlıK ġıTlıK (32) ondan sona yā satıcaK peynir satıcaK iŐTe baŐka pirinŐdir Őeydir alıcāK eve getirceK (33) yōrūyeleK gidiP gelirlēdi ondan sona iŐTe gelin_almā gelirlē (34) evin gelinin_evinin önünde bi oynarlā Őōle (35) gelini de hazırlālā ata bindirillē evin_altında (36) evlē yūsseKdi tabi evin_altı vādı bōle ġeniŐ (37) orda gelini ata bindirirler ġuzel apalı duvaK_üstünde apalı (38) teleK vādı tamam benim ġayınvāldem teleKdi süslüyodu gelini (39) iŐTe ġızım süslüyodu boya sürüyodu yanaKlarına falan ondan sona (40) bōle arnına ay yapādı ġayınnam benim yanaKlarına da bōle ġül gibi bōle ufaK ufaK otuTdurudu pul (41) yüz yazıyūlādı iŐTe ondan sōra gelini bindirillēdi ata ōle iŐTe yanibaŐlarından tutaraK da (42) bōle biri de ōnden çekiyo yularından beygirin atıK oynaya ġüle millet sarhoŐlā içmiŐ içmiŐ (43) atıK afayı bulmuŐ oynaya oynaya atıK_olan_evine gōtürüler gelini (44) ondan sona atıK soKālā u evin_altına gelini aTdan indirilē (45) dāmaT da ġirer ġoluna alı ıkarıdı yuKarı bōlece biterdi dūn

Sizin tanışmanız, evlenmeniz nasıl oldu?

(46) e köyümüzün_ınsanı biliyoduK birbirimizi bu asKerdeydi beni geldilē istedilē (47) eskiden_ōle sevmek mevmek yoKdu ġızım yoKdu (48) ana baba veriyodu da ġız mecbır gidiyodu (49) on sekiz yaŐını bitirdim ġiTdim gelin oldum kendi dūnüm çalgıyla oldu (50) beni de ata bindirdilē iŐTe çalgı tuTdulā tabi engiler köçeklē oynadı (51) bursadan getiriyūlādı ūndan sonra iki ġün iki gece iŐTe dūn yapıldı (52) pērŐembe ġünü geldilē gelin_alıcı aldı beni gōtūdū ata bindirdilē ġiTdik allahın_emrinen

Eskiden eyizlerinizde neler olurdu?

(53) ne lāzımsa meseġā eskiden oda taŐımı dērdiK bōle odalara set dērlēdi (54) set yapālādı ūna bōle patıŐkadan ġıyısını iŐlēdiK eteyini (55) alt tarafını ayrı yayādıK bi de

duvara yastık dayama yastıyı dérlēdi (56) o dayama yastıyının üstüne de ayriyeTden bi patışkadan gene işleniyodu (57) kaneviçe işliyoduK beyaz patışka işTe böle beS undan sonra aliyoduK patışkayı işliyoduK (58) karyola eteyi diyûduK meseLā benim garyola eteyim elli sekis sene oldu évleneli (59) baK hālā orda gerili duruyû hem de bu genişlikde işlemesi kaneviçesi gel de gör (60) baK kendim işledim bir_ayda işledim bunu (61) bi yastıyı iki kırlendi kaneviçe evet öle işTe köy_ışı köy (62) tabi gücü yeten fazla yapıyodu tabi (63) fakirlik vādı şindiki gibi öle zengin_insan yoKdu ku hepimiz bi halliydik (64) meseLā üç dorT tāne elbise oluyodu e iç çamaşırı oluyûdu (65) ik_üç kat e damāda da yapılyodu ik_üç kat bi de bohça var (66) bohça dēriz_una ayriyeTden kayınnaya kaynataya ayrı bohça (67) görümce varsa una ayrı kayın varsa una ayrı bohça (68) amcaya dayıya ayriyeTden bohça yapılyP verilyûdu (69) giTdiKden sona gelin el_öpmē hem el_öpüyûdu hem bohçasını bırakıyûdu işTe

Eskiden bayramlar nasıl olurdu?

(70) vāllā eskiden bayramlā çok güzēldi şindi bayram yapan yoK āşlara iPlerlen salıncaK kıurardıK (71) dörT şeyli böyle tahta uzadırdıK iki ipin arasına iki kişi ortaya otururdu (72) iki kişi de gıyılara dikilirdi küreK çekerdi sandal gibi böle (73) bi u yandan ötekine kaçıyû u kaçıyû bu tarafa (74) uçuruyolādı kı nasıl_uçuruyûdu salıncaKda atıK şarkılar türküler söleniyûdu her şey güzel_oluyûdu bayramlar

Hıdırellezlerde neler yapardınız?

(75) hıdırellezde biz_unnara çingen bayramı diyûduğ_ama gene de yapılyodu (76) çingennē yaza çıKdık deye çadırdan sevinşlerinē ğuzu geliP borda ğuzu alılādı (77) unu yüzēlēdi ğuzu dolması ğuzu pişirillēdi fırınnāda eKmeK fırınlarında (78) bizim eKmeK fırınımızı gördün mü evin_önünde (79) yaKarlā unu ğızdırılā eyice kuzuyun da içini doldururlā (80) böle tepsiye ğor pişirillēdi fırının_çinde piriç tabi tabi piriç (81) hıdırellezden bir ay hafta evvel böle yetişgin ğızlā işTe ev ev gezerlēdi böle (82) niyeT kōrlādı bi çömleK_ellerine alıllādı (83) içine de su ğorlādı u her hāneden kimin niyeti vāsa (84) ya bi kitli iyne yahut bi boncuK her ne atıcaKsa anahtar atıyodu içine suyun (85) unu bi gül dibine gömüyörlādı u çömleyi (86) ondan sora orda işTe bayram hıdırellez sabahı annesinin ilki kimse u gidiP_açıyodu çömleyi alıyodu (87) ordan

otuDduruyolādı orta yere annesinin ilki olan ğızı başına da bōle bi ğireP_örtüyolādı örtü (88) ondan sora u Őimdi birisi māni sōlerdi vallā ğızım unutmuşum atıK ehtiyarlanıyom (89) yetmiş doKuz yaşına girdim māniden yoK yavrım yoK (90) ondan sora ğızlar orda işTe māni sōlerdi birisi içinden elini baKmadan_elini soKardı çömleyn_içine (91) alıdı bu kimin diye gösteridi bōle kiminse herkes tanıyo tabi kendi aTdıyını (92) ā Őarkıylan çıKdı ā türküylen çıKdı deyiP alıyūlardı yenıden gerisingeri (93) bilmem_artıK_işTe niyeT_ediyolādı nereye ediliyūsa (94) ben_ōle başKa_ōle bizde ōlelē yoK (95) biz_ōlelē bilmeyiz yapmadıK_ōle bi Őeden ziyāde işTe bōle niyet goyup Ta çekerlēdi hıdırellez sabahı

Kōyde hangi yemekler yapılır? Geleneksel bir yemeğiniz var mı?

(96) vallā bizim bi pancarlı pidemiz var bi de cevizli loKumumuz var (97) bayram_oldu mu bizim u olmasa olmazımızdır cevizli loKum (98) Pancarlı pide Őindı Pazı bahçeye biz_ekeriz (99) bazı bōle kendi biten pancarlar olur pancar dēriz biz_una (100) yeşillik ikisinden de toplāriz bōle dōrāriz yıKāriz temiS (101) unu tabi yaını tuzunu atıK biberini salçasını her Őeyini ğōruz bōle (102) ũndan sonra fırını yaKāriz ama eKmeK hamır yūruruz eveĻa (103) bi fırın eKmeK yapāriz biz eskiden ōle yapādıK (104) pinet dēriz bōle eKmeKleri yuvarlayıP yuvarlayıP u gözlere ğorduK (105) pinet tahtadan eKmeK goymaK_için ondan sonra u ğabardıKdan keri işTe (106) sererdiK böyle u ekmēi eKmeK büyüklünde tırabzon_eKmeKleri var ya işTe unnā gibi (107) gözlere bóle kōyōduK beklıyosun fırın yanana ğadan (108) tabi u orda dā çok Kābarıyo bōle fırın ğızdı mı ğızdıKdan sona tabi (109) pideleri bōle yumruK gibi hamırlara küp küp yapāriz (110) bōle hazırlāriz undan sona basdırırız aKāriz bōle pide Őeyinde bōle (111) Őey İramazan pideleri gibi yuvarlaK_aKāriz içine pancarı ğōruz bōle uzun_uzun (112) bōle ikisinin uşlarını birbirine Kāpāriz pancarları içinde ğalır tabi (113) ezeriz sonna düzlēriz bóle ince ince küreK dēriz bōle tahtadan yapılır (114) ilkin sünge dēriz bir sopanın_ucuna paçavra bālāriz (115) ısladırız_unu suda ondan sona süpürürüz fırının_içini (116) içini süpürür tabi ğorun_içine eKmeK biraKılmaS tertemiz içini süpürür ğoru önüne yıvarız fırının (117) ondan sona u pideleri eveĻa birisi pideleri yapar eziP bōle inceltir küreye ğor küreK dēyoz (118) bi tanesine Ta u küreKlen fırına atarıs sıraylan dizeris pideleri (119) Kāpāriz_āzını bi beş_un daKKa beKlēris orda (120) ğıPgırmıSı pişer_unnā ondan sona çıkarırız dışarı tepsilere (121) üstüne de u pancarın

suyu tabi yālī suyu ğalyū ya (122) unu da elinnen böle sürāsın ğızarmış pidelerin üstüne (123) böreK gibi olur güSenç hem yımışar (124) ondan sonra işTe tekrar keskinse fırın bi kere dā süpürürüz altını (125) pide çoK yandıysa eyer çoK altları yanmasın deye bi kere dā süpürüs (126) hem tozunu almış olur un tozu dökülüyū ya yanıyo ğara oluyo (127) ondan sona işTe eKmeKleri sırāylan dizeriz fırının içine (128) bırakırız kapārız āzını bi sāt beklēriz (129) eKmeK pişdi mi orda zāti belli oluyo mis gibi kokuşu vurur dışarı (130) ondan sona çıkarırsın küreklen getirirsin evine (131) dizēsın bir köşeye örtersin üstünü yımışacıK_olu

Reçel de yapıyor musunuz?

(132) reçel de yapıyūs tabi şeftālī reçeli yapıyūs çileK reçeli yapıyūs vişne çileK meseļa (133) toplayosun güzel temizliyorsun unun sapının şeyini falan yıkāyosun güzelcene (134) kaT kaT şekerlen basıyūsunu biraz duruyosun tabi u şekeri eridiKden sonra otuTduruyosun ateşe (135) orda ğaynayo işTe kendi oluveriyo çabıcaK ğoyuluyo suyu (136) meseļa oluyo reçel içine fسلēn dalı da atiyum ben mis gibi kokuşu (137) güzel kokuşu u zaman fسلēn dalı atiyūm içine (138) ğara lāna da yaparız beyaz lāna da yaparız beyaz lāna dün yaPdım haļa (139) tabi tabi pirinş bulğurlan yapardıK eskiden piriç mi bulabiliyuduK (140) eskiden kendimiz dörT teneke bulğur yapıyoduK reçberdiK (141) būdāylarımızı kendimiz ekiyoduK kendimiz biçiyūduK kendimiz harman sürüyūduK (142) hayvanları döndürüyūduK böyle harman üstünde (143) buydey kendimizden deyirmene götürüyoduK ütūP eKmeK kendimiz yapıyūduK (144) haļa bizim ceyranlı deñmenimiz bile var aşşāda bıçkının yanında (145) herkes buyday ekiyūdu mısır ekiyūduK ama ğuraKdan şindi misir_olmāyo kurtlanıyo da olmāyo tanelerini kurt yiyo

Bildiğiniz bir masal var mı?

(146) valla vardır ama şindi bilemiçim şindi hangını aklıma getirem (147) bilemeycem ki hiç çoÇuKları ğandırmaK için öle sōlerdiK be (148) ēvlenmeK deyī de bizim öle çoÇuKları ğandırmaK için işTe eylensin deye (149) pancara giTmiş üç kadın dērdiK benim torunlarıma öle sōlēdim de böle dinlerlēdi (150) pancara giTmişlē dēdiK pancar toplākan dādan yukādan bi ayı gözeTlemiş unnarı (151) gelmiş kadının birisini almış

gaçırmiş yuvasına götürmüş dēdik (152) bı da başka mı yoKsa öle mi orda ayı götürmüş yuvasına kadını dērdik (153) atıK arılādan bal çalamış elmalardan elma getirimiş kirazlardan kiraz getirimiş (154) kadını beslēmiş yuvasında dirdik anladıK işTe çoÇuKlara kandırīdıK (155) velhāsılı ordan üş dāne çoCuyu olmuş dērdik (156) üş birinin adı yumru yumaK birinin adı tomru tomaK birinin adı kıllı baraK gömuş dērdik (157) ondan sonra bi çobanın biri de dāda goyun güdüyomuş (158) hem çoraP örüyomuş yuvarlanmış yumā düşmüş ip yumā yuvarlana yuvarlana giTmiş ayının yuvasına girmiş dērdik çoÇuKlara (159) ondan sonra çoban da peşi sıra yarışmış yarışmış dērdik (160) bi de baKmış ayının yuvasına yumaK girmiş görkmuş gelmiş köye haber vēmiş derdik (161) ondan sona atıK köylülē silahlanmış giTmişlē ayıyı vurmā derdik (162) ondan sonra ayı da un getirmiş deyimenden çalmış değdik (163) kadın da pide pişiriyomuş değdik ũndan sona çıkıyomuş bacasından dērdik çoÇuKlara (164) u köyden giden adamlar da u duman çıkan yere su döküyomuş dēdik bacasından aşşā (165) pideleri ıslanıyomuş derdik bu sefer annesi ölüm yumru yumaK yāmir yavıyo ğālība (166) giT de bacanın tepesini tıka deyomuş annesi deyoduK (167) çıkıyomuş dışarı biden çıKdıyı gibi adamlā u yumru yumā vurmüş deyoduK (168) ondan sonra tomru tomaK ölüm ābeyini yolladım bacanın tepesini tıkamaya unuTdu oyuna daldı (169) git sen kapa deyo deyomuş diyoduK yāni (170) u da çıkınca undan sonra u da u da çıkınca bı sefer unu da vuruyolā köylülē diyodum torunnarıma (171) ikisi de ölmüş en sonu kıllı barā ğā gelmiş sıra diyodum (172) u da çıkmış annesi yollamış bacanın tepesini çıkar kapa deye diyūduK (173) unu da vurmuşlē şindi ayı da yorulmuş ta uyuyomuş diyūduK şindi yuvasında (174) undan sōra ayı bey ayı bey çocuKları yolladım ondan sonra kapa deye bacanın tepesini oyuna daldıla (175) giT sen kapa deyomuş kadın diyoduK ayı da çıKmış bacanın tepesini kapa deye (176) unu da vurmuş köylülē kadın baKmış baKmış kimse kapayan yoK (177) kendim çıkam bāli kapayam demiş deyodum çıkmış kadın bi de baKsın kı (178) hepsi ölmüş yayılmışlē ayının yuvasının önünde ah hemen adamlā deyodum (179) sarılmışlē kadını çabıK eve köwe senin işin ne burda ayının yuvasında (180) amanın durun baKam yasını tutam da öle gelem deyomuş kadın deyoduK yāni çoÇuKlara

(181) *ayıydı uyuyudu*

çalı dibi evimidi

ayı beyim ȳf

(182) deyomuŖ ¼adın ālāyomuŖ

(183) *yumru yumān bubası*

tomru tomān bubası

¼ıllı barān bubası

ayı beyim ȳf

(184) *deyimmennēden un getiridi*

arılardan bal getirirdi

kirazlardan kiraz getiridi

ayı beyim ȳf

(185) demiŖ ālamıŖ ālamıŖ almıŖ amcalā eve getimiŖ deyodu¼ ¼o¼u¼ları ¼andıriyodu¼
bi Ŗey deyil ğızım

Bebeklerinize ninni de sȳyler miydiniz?

(186) sȳliyodum ya

(187) *dāndini dāndini dastana*

danalar girmiŖ bostana

bostayını yimez kȳkünü yir

benim yavrum lo¼um yir

(188) diyodum sallāyodum salıncānı

Köyde cenaze adetleri nasıl olurdu?

(189) e tabi cenāze oldu mu şindi konu komşu tabi gidiyoduK evine (190) kadınsa kadınlā ilgileniyodu erkeke erkekler tabi (191) ondan sonra kadını tabi yıkayıcı oluydu ille birisi köyümüzde (192) ille birisi aynı kişiydi ondan sora ama o ölünce başkasını yetiştiriyodu tabi (193) hazırlayodu tabi sōna işTe tabi hazırlayoduK bōle bī kuruluK bi yer bōle (194) önüne etrafına bōle çul geriyoduK çul diyoz biz yāni (195) eskiden doKutduruduK bizim mācır māllesinde çok çul doKurlādi (196) heP_oraya doKutduruduK işTe öle işTe geniş yāni halı gibi büyüklünde oluyo (197) dikiyoduK iki üç parçayı bi yere bu halı büyüklünde oluyodu (198) odalara yayıyoduK yere aTmaya işTe unnarı da alıP bōle etrafına ğuruluyun geriyoduK (199) cenāze yıkakan urda baK görüsün evin_önünde ğuruluK dediyimiz bōle işTe şey (200) yāni araba soKuyosun altına mihafaza ediyo ğışın kapalı bi yer (201) acıK önü açıK ya şindi oraya açıK yerine çul geriyosun orda işTe teneşir dērlēdi getirillēdi (202) adamlā teneşiri yerleşdirillēdi kadınlā da cenāzeyi çıkarıP u teneşirin_üstüne yatırıP usulüne göre (203) bilen bi insan tabi unu nası yıkaycaKsa yıkayodu kefinliyolādi güzel (204) yeniden tabıda yerleşdiriyulādi hazırlayolādi işTe kapāni falan örtüP (205) sōna adamlā işTe ölen namazını ğıldıKdan sōra geliP duvāsını yapıP alıP götürüyolādi gömüyolādi tabi (206) o aKşam öldüyü gece kırk yāsin oKūruS yedisi olur yedisinde kırk yāsin oKūruS (207) kadınlā toplāşı hep kırkında cāmide mevlüt_oKūruS oKuduruS elli ikisinde yeniden evde oKudurus

Küçükken hangi oyunları oynardınız köyde?

(208) vallāhī küçüKgen şindiki gibi öle oyuncaK moyuncaK nerdeydi bezden bebeK dikēdiK bōle (209) ğız çoÇuKları e olannā mile oynardı bōle yuvaK yuvarlaK bōle minelē oluyo ya (210) miskeT miskeT mile dērlēdi oynarlādi olan çoÇuKları yahuT bōle ğızlā oKulda meselā oKula gidēdiK (211) çizgi çizēdiK bōle toprā seKseK oynadıK oynadıK işTe ip te atlayoduK tabi iki kişi çevirirdi birisi atlādi sıraylan

Çocuk doğumuyla ilgili adetleriniz nelerdi?

(212) e tabi çoÇuK dōmu yedinci gün yedinci gününde biz eskiden çeyiz asādıK (213) lōsa yatā yapadıK duvarlara bōle patıška işlemeli (214) u eteyi göstēdim ya yastıK

ğılıfları işlemeli güzel böle süslü böle duvara yataK yapādıK (215) divan kurrādıK yatā böle içine çeyiz asādıK yatānı düzerdiK lōsanın (216) u yedinci gecesi günü geceleyin okudūduK zāten mevlüT okudūduK yedinci aKşamı (217) bebeyinnen orda yatāın içinde oturudu lōsa (218) ondan sona yedinci gecesi mevlüT okūTurduK sona kırK günü oldu mu kırKlardıK (219) benim gördüyüme göre ğayınvāldem yımirtanın tepesini ğıradı böle (220) işini boşaldırdı yıkādı sōna banyo yaPiceymıs suya (221) böle kırK Tāne yımirtanın kabınnan su dolduruP dōkēdi (222) banyo yaPicēmıs heralda birisine böle şindi kırK uçurmaK dērlēdi (223) çoÇuKları alıP bi komşıya yahuT bi aKrabaya götürüsün orda kırK uçuruyo dērlēdi (224) kırK uçurmaK yāni u da bi hediye olarak yımirta verirdi (225) yımirta gibi büyüsun yımirta gibi olsun deye eh işTe ādet köy ādetleri

Köyde ne ekilir ne biçilir?

(226) köyde ğızım esKiden biS çoK bıydey ekerdik yüz dönüm falan sürēdi (227) bunnā çif tā bu köye TıraKtörü biz aldıK (228) ondan sonra yüz dönüm ekerlēdi civar köylere bile gidip sürüyolādı ekiyolādı (229) işçi toPlādıK köwü gezēdin böle yövmiyeci arādın tıraKtöre doldurūduK (230) yövmiciyi biçmē götürüdüK tıraKtör sürmedim bi unu bi u ğaldı yaPmadıyım (231) unu da yaPsaydım adamlara iş ğalmāceKdi ondan sōra işTe aKşamacaK oraK biçēdiK (232) dolduruduK aKşama insannarı arabaya yeniden getirīdiK köye (233) būday ekiyoduK misir olmayo çünkü ğuraKlayo atıK da olmayo eskiden oluyodu (234) yoK zeytin yoK buralāda orğangāzi tarafında yeniköy tarafında vā gemliKde tabi yoK burda olmayo

Yalova Katliamı dönemi hakkında neler biliyorsunuz?

(235) benim anam çoÇuKmuş ermenileri bu aşā mālleden sürmüşlē böle (236) bu burhaniye köyü vā yukarda bizim askerimiS süre süre ermenileri böle (237) burhaniyeden izniK gölüne dōKmüşlē ğavurları yāni undan sona ğayınvāldem annadırdı (238) yeniköy işTe şey birhaniyede oturuyolāmış unnā ğavuru yeniköyeden sürmüşlē (239) izniK gölüne dōKmüşler yāmaya giTdim dērdi bi ğabaK bulmuş sırtını vırmış (240) ğabaK getirmiş burhāniye köyünden yeniköye u yāmaya giTmiş öle derdi annadırdı yāni (241) eskiden bu aşā mālledeki ermenilē müslüman türKlere

hızmetÇiymiş (242) şindi türkler hızmetci oldu dèyom ğavurlara vallaha heP bunun dedesinin dedesi varmış eskiden işTe (243) emin_ā emin_ā derlēmīş çift_öküzleri vāmīş bōle reçberciliK yapāmīş (244) heP ğavurlā ermenilēden tutāmīş adam çif sürdürümüş şindi tam tersi (245) zāten de atıK eken de yoK buyday da eken yoK motor pālī deye satıldı (246) u tıraKtōrleri falan saTdıK biz de ihTiyarladıK ihTiyarladıK atıK yapamayoz

Çocuklarınız burada mı?

(247) çoÇuKlarımız da atıK yapmayolā birisi istanbılda şindi bugün selāmetledim (248) geldi dün aKşam istanbulda yaşayo işTe aşdı oraya bi şarkūteri işTē geçiniyo (249) büyük_ölum bōrda işTe üs kaTda oturuyū yalnız deyiliz gene allā çoK şükür (250) yanımda tabı allā şükür Tā yaşlandıK atıK_ama u seKsen beş yaşında

Doksan Dokuz Depremi'ni hatırlıyor musunuz?

(251) hatırlıyūm tabi hatırlanmaz mı Tā nōldu on_āltı on yedi sene oldu Tā (252) tabī burda üş dürT Tāne üş dürT Tāne ev yıkıldı ama ölen_olmadı çoK şükür (253) çoK kötüydü hiç bu ğadan bōle kötü deprem görmemişTim (254) bu yaşa geldim çoÇuKluyumda falan oluyodu bōle sallanıyūdu evler_ama (255) oKumā ūraşıyodum çoÇuK_aklımlan “*kul hüvallahü ehad allāhüssamed*” deye başlıyodum dePrem sallamā başlayınca (256) ama bōle olmayodu hiç bu bi āfaTdı bu (257) ama çoK şükür bu evleri biz kendimiz yaPdıK elimizin emeiynen (258) bi çatlaK bile yoK duvarlarımızda allaha şükür_olsun ama eski evler vādı işTe (259) kerpişden evlē falan üş dürT tāne ev unnā yıkıldı hükümet yaPdı ama şindi yedi senedī ödüyolā

Eskiden kızamık, suçiçeği gibi hastalıklar nasıl tedavi ediliyordu?

(260) ğızamıK çiçeyi olur tatlı yidiridiK yüzüne vursun diyelek (261) içine çöKmesin dışına vursun deye tatlı yidiridiK şeker yidiridiK (262) yāni yımırta falan yidirmezdik yōürt yidirmezdik süt yidirmezdik (263) gözlerini kör olur dērlēdi yımırta yidirisen dērlēdi (264) ğızamıK_olunca çiçeK_olunca bilhassa çiçek çoK leke bırakır patlatmazdıK (265) bōle kaşını çoK kaşınmasın çoÇuK diyeleK çoK KolladıK (266) deşip de u suluK

suluğ ġabarırdı ble undan sonra patladıyo tabi ġaşıldıyı için (267) ġaşıyınca da patlyo yeri çukur ġalıdı onun için çoğ ġolladıĖ ieğ olunca (268) işTe bi ilaç yoğdu işTe unnarı yidirmiyoduğ sıcağ tutuyduğ yannız (269) dışına vursun dye tatlı yidiriyoğduğ le işTe ateŐlenince sirkeli bez yapardıÇ (270) sirkeye batırıldığ bezi sıġadıĖ ble arnına yayadığ (271) ġslerine Şe yapadığ ateŐini alsın deye doğTora falan nerde ġiTez yol yoğ bi Şe yoğ (272) doğTor bile yoğ yalovaya da doğTor bile yoğdu nerde vsa da bilmeyoduğ bile

Kyde hayvancılık yapıyor mu?

(273) valla ġoyun yetiŐiy byk sr hayvanı da oluyo ama herkes Şindi saTdı valla hazır yiyo (274) her Şey her Şey hazır inin kne buzağ onun byyne dana deniliyo (275) onun byy inek zten le işTe sr işTe (276) byk hayvana sr denir kzne de inine de sr ayırım yoğ

Dokumacılık yapar mısınız?

(277) yoğ mcrlar aŐda çul u çul doğyodu unu tezghları vdı unnarın mcr Şeyden bulġaristandan getirmiş

Ben de muhacırım, Bulgaristan muhacırı...

(278) sen de mcrsın le m bağ bu aŐ mllenin mcrları yz seneyi ġedi geleli (278) sen de mi oralısın neresi le mi eyi çoğ ġzel ondan sonra bizim atığ eskidi (279) biz mcr dyoz ama mcr dller bağ u eskidiler ondan sonra iŐT ble

ÇİFTLİKKÖY

ÇUKURKÖY KÖYÜ

Sevim Yıldız - Yaş: 77

Adınız soyadınız nedir teyze? Kaç yaşındasınız? Tahsiliniz var mı?

(1) seyim sevim yıldız ben mi ben yeTmiş yedi yaşındayım tahsilim hiç de yoK (2) bire de giTdim ikiye de giTdim üçe de giTdim dörde de giTdim (3) beş gün on gün iki tene çoÇuK büyüTdüm yā işTe öle (4) ama gene hani adımı yazıcaK kadan biliyom canım annem erken öldü (5) u sebePden çoÇuKlā da bana galdı u sebePden kadeşlerime baKdım (6) ama bubam u zamannā müPdardı meseLa öretmennerlen gonusuyūdu (7) iki gün gēsin boraya imzā yazı yaSsın (8) üç gün gēsin beş gün gēsin işTe öle öle idāre etdile öle öle

İstenmeniz nasıl oldu?

(9) eskiden öle görmeK etmeK yoKdu şindī meseLa anasının bubası geldilē (10) işTe başka yirde sāten sös kesmişlēdi başkasının evinde (11) gizleyolla saKlayolā eskiden yoK benim hiç haberim yoK un beş yaşındayım (12) ondan soracāzıma bi kadın vā çoK böle gece mece herkeş gülüyo ben çeşmeye gitdim (13) Kız dedi āşam seni sözleşlē dedi sözleşlē dedi ā nası laf gız öle u dedim (14) ben şinci hiç ama bi şeyi bilmeyom ama hani yengesi vādı bu dērdi unu seni istemē geliceKlē dēyelek (15) hani u söyleyodu bana hani geliceKlē filen dēyeleK ama hani sözleşlē (16) ama hiç sonadan ben geldim eve dedim ki analıyım vā bubam ikiye evlendi dedim böle böle yaPmişla (17) ā u nası laf dedi u da kadın da şaşırđı ondan sonā bubama söylemiş (18) demiş böle böleymiş bū ahşam hē demiş bubam da gārısına bile söylememiş u da işTe öle oldu ne yaPÇan

Nişan yaptılar mı size? Ne giydiniz nişanınızda? Bohça getirdiler mi?

(19) yaPdıla vallā ğayınnam diKdi terziydi diKdi giydirdi (20) ondan sōracāzıma bayā işTe kendi terziydi bayā elbise almış diKmişdi (21) e işTe gene dediyin gibi hani bohça

da yammışdı gene kadın öle geTdi işTe öleydi geTdile içinde bi kaç çamaşır vādı (22) analıyıma gomuşlādı bubama gomuşlādı gene bayağı hani işTe esKi yeni usil gene aynı öle yammışlādı ğayınnam annayışlı bi kadındı hani öle üstünkör diyildi şindi alla yitirmedikden sōna annayışlıydı

Düğününüz nasıl oldu?

(23) dūnüm işTe çalgılı çayırgılıydı sona allah rāmet_eyesin bubam elleskōw dēriz (24) o yana bi dūne gidiyo u dūnden gelin almışlā geliken gelin atdan atıyo atın düşüyo gelin (25) bubam da deyo ku eyer ben bi evlat görüp te ğız_evladını deyo ata bindirmem deyo (26) ata bindirmem deyo sōnādan bu da bordan at_arabası geTdile (27) u zamannā taḲsi yoḲdu at_arabasının öle süslemişlē püslemişlē işTe arabayı (28) esKiden beygir_arabası vādı u beygir_arabasının aralarında tahtaları vā böle (29) beygir_olmasa atıḲ bilmiyum işTe u zaman atıḲ öküz_arabasına mı binceKdim

Gelinlik giydirdiler mi size? Nasıldı gelinliğiniz?

(30) giydim giydim gelinniyim de güzeldi bölü hani sāde boncuḲlu bölü (30) süslü beyaSdı beyaSdı ıstambıldan aldıḡ u zamanlā borda yalova filen yoḲdu (31) ğayınnam ıstambıla gōTdü saçlarımı ondele yaPdırdı orda (32) borlarda yoḲ ondan sōna öle yaPdılā haTfā böle bi ayaḲḲabı almā deyeleKli (33) ben de ayaḲḲabıya çoḲ bu da bana benzemiş ayaḲḲabıya böle çoḲ işeyimdiḡ (34) süslü olsun istērim u da acıḲ dedim ayaḲḲabının borları süslü osun filen deyivēdim (35) adam dedi ki bi çingırdaḲ mı taḲalım dedi bi utandıydım u zaman da

Çocukken oynadığınız oyunlardan hatırladığınız var mı?

(36) yoḲ bē öle hiç nerden oyun moyun oynaycam çoḲuḲlālan evin_içinde yoḲ (37) ama bi gün nāPdım biliyon mu şindi kapımızın önünde böle çoḲuḲlā oynayolā (38) şindi ben de oynayamayom tabi evin_işinde bi şey yammışım (39) yoūrT yaPdım yayıḲ dövücem yā eKmeyimizin_üstüne sürüceS yīceS (40) ondan sonā şindi u başdan bu başa orda yolun üstünde oynayo ya çoḲuḲlā (41) onu görcem dēye yayıyı aldım böle

getiriken yayıyın dibi çıkıvēdi döküldü giTdi (42) onnā da işTe tuğa oynālādı işTe böle vurusun_aşā dōru u basā gidē tuğa dērdiK_u zamannā

Reçel yapmışlığınız var mı? Ne reçeli yapıyorsunuz? Bir reçel tarifi verir misiniz?

(43) reçel yaparım her reçeli yaparım şeftāli reçeli de yaparız (44) ondan soracāzım ayva reçeli yaparız çileK reçeli yaparız eriK reçeli yaparız (45) baK şindi ayva reçeli yaPdım iki oldu yapıyom bu yıl yīyoruz hamdolsun

Höşmerim tatlısı yapıyormuşsunuz duydum. Onun tarifini verir misiniz?

(46) hā peyniri mayalāsın peynir adamaķıllı tuTduKdan sōra u peyniri mıncıKlāsın böle (47) undan sona ateşin_üstüne görsun böle bi cimcik de un atāsın üstüne (48) unu adamaķıllı ğarışdırısın böle ıTıK başlā göz göz_olmā dēyelek (49) şekerini atāsın ğarıştırısın u böle bulğur bulğur_olu (50) fişir fişir suyunu yivini çıkarı yime de yanında dur_u zaman işTe

Eskiden hıdrellezler nasıl geçirdi? Hiç dilek dilediniz mi?

(51) dilek dilemediK ama meseļa hırdellezde de ille sabahleyin ğāKāsın (52) önden ğıSkan çayırımız yakındı böyle gidēdiK_urda belli ārımasın dēyēleK (53) eyi derlēdi ik_üç ğızdıK o mahallede gidē orda annadıdıK (54) o otun_çinde amcamın_olu da darılıdı bize ğovalādı bizi niye geliP de otu çiyneTdiriyonuz deyeleK (55) ondan sona işey toplārıS ordan çiçeK toplārıS beş_altı türlü çiçek (56) ne ras gelīse biz işTe hırdellez çiçeyi dēriz en ēysi udur (57) ısırgan ondan sōracāzıma liylağ cevis suyu ısıdırız ğaynadısın ısıdısın (58) böle tencirelerimiz vādı önkü yıkanmazlādan (59) onun içine soķāsın çiçekleri bi gūm de suyun orda duru (60) ondan sōra u çiçekli suylan yıkanırıs yıķāsın çoluyunu çoÇúyunu da (61) undan sōna da duru suylan durulāsın çıkarısın

Çiçekleri toplayıp kaynatmanızın bir amacı var mı?

(62) ne bilem hırdellezin u şeysi göreneyi göreneyi baK ben gızımı kaç kere yıkamışım
(63) yıkādım unu hep çoÇuKlarımı da yıkādım ama hiç bōle (64) u olan çoÇuKlarımı da
hiç biraKmamacasına yıkādım u hırdellezde eyer demiş_olsa bile gene yıkārım

Köyde ne tür yemekler meşhurdur? Köye özel bir yemeğiniz var mı?

(65) işTe bi tiridimiz vā bizim_öle özel yemeyimiz başKa başKa öle özel yemeyimiz yoK
(66) cücük sizinkileri çoK yapālādı ben peK yapmadım sizinkileri yapālādı

Kaynananla aran nasıldı? Hiç aynı evde oturdunuz mu?

(67) çok_eyiydi çok_eyiydi gāyınnamlan hiç bi kötülüymüz_olmadı (68) otuduK
otuduK āyni evde otuduK sōnadan eltimnen ayrıldı u işTe unnā başKa ev yaPdıla beni
ayrıdlā

Kaç çocuğunuz var teyze?

(69) üş Tāne üçü de erkeK üş dene ērkek çoÇúyım va üş Tene de gelin gızım vā (70)
gelinnerim de gız_oldu heh ondan sōna üş Tene de torunum vā gıS (71) iki Tene de
torunum olan çoK yoK beş Tānelē yāni çok diyil

Kırk çıkarmak gibi doğum adetleriniz var mıdır? Bilir misiniz onları?

(72) vāllāyi önden_öleydi şinci ben büyüK_ölümü dōum yaPdıKdan sōna kadının
birinnen gārşılaşdıK bōle (73) ondan sōracāzıma bu köwden boraya geldim işTe arman
zamānydı (74) kadının biri yolda geldi ā dedi ben seni görmek istemeyodum dedi (75)
sen nérden çıKdın dedi u da dōum yammış da (76) u kadın öle sōlediydi işTe öle
olduydu e eski usül_ışTe kadınā öle kendī kendilerine demāK ki (77) kırK basāmış
ÇoÇuKları yoK öle bi şeyini duymadıK görmediK

Yalova Katliamı dönemiyle ilgili anlatılanlardan bildikleriniz var mı?

(78) benim ondan sōna annām meseļa kırK günnüKmüş böle (79) ondan sōra köyü ğavırlā köwü basmışlā (80) bi sefer böle şinci mezarlık ta çok fenaymış demişlē ki mezarlıya saĸlanalım orda gōmez (81) bi sefē de yoldan geçmē gezişmişlē çıKmışlā u zaman da benim annemin_āzını bālamışla (82) ālāsa ğavırlā duymasın sesini deyēlek dedem de böle bī işeyin dudun ācına böle siper_ālmış (83) evine de kız döKmüşlē yaKmışlā ev deyomuş yanıyo ben böle üzülüyüm_orda oturuyom e işTe öle

Oğullarınız için kız istemeyi nasıl yaptığınızı anlatır mısınız?

(84) vāllā nası ğız_istediK bu āşeyi annadam besbelli giTdik iki üç kere giTdik (85) ğız_isteyo olan_istemeyo kız_isteyo olan_istemeyo diyil de ğız_evi vēmeyo (86) ğızlan_olan isteyolā birbirlerini bubası vēmem deyo (87) şindi biz türK unnā mācır ondan sonacāzıma olan da isteyom deyo (88) u olcaK deyo ben başka köwlere de gidiyom şindi olan ben gidēken deyomuş ki işşalla anam beyenmez deyomuş (89) geldim miydi deyodu ğu beyendin mi oldu mu āma boşuna gidiyon deyodu (90) sāten gitme deyodu bana boşuna gidiyon e ben de duruyom duruyom (91) bi yerde ğız vā deyince ben de gidiyom evlendirem isteyom (92) ondan sona işTe dedi ki böle böle atıK sonradan da ğız vēmēse ğaçırıs (93) ğızı ğaçıram dedi olan hani bizim de haberimiz yoK (94) demezdiK biz ğaçır filen diyeleK_ama gitmiş ğaçırmā deyeleK (95) sōnadan ğız da ben bubamın sarayını düşürmem demiş ğaçıramadı (96) undan sōra bubası sōnadan mecbūr_oldu vēdi işTe (97) ondan sona nışan taKdıK nışan dūnü yaPdıK (98) beşi birlini yaPdıK bileziKlerini taKdıK iki üç ay durdulā (99) undan sōra da dūn yaPdıK gene mobilyasını gelinnini her şeyisini bāyā yapıyosun_onnarı (100) bāyā bohça yapıyosun gene evinde kaç kişi vāsa hepsine giydiriyon (101) unnarın hepsini aliyosun vā va oluyo işTe

Hiç dikiş nakış yaptınız mı?

(102) yoK yoK biz köy_şinde şeftāli eKdiK diKdiK topladıK (103) elma ondan sōracāzıma önden taha elmalarımız o ğadan yetişmeden iki sene tütün_eKdik (104) önden yapıyoduK ta sonradan elma çıkınca iki sene tütün tarlada ğaldı (105) unu beceriP yapamadıK çok çok zahmetli ondan sōra hiç ğıramadıK bileme (106) yazdırmadılā

sonādan unnarı yazmā geliyolādı baķamadıķ Őeftālilerimiz çoķ_oldu (107) elmamız çoķ dedīn gibi e reķberlik de vā hepsi vā ondan sona tarlada ğaldı bi daha da ekmeyivēdik_ātık

O elmalardan hoşaf, şerbet gibi Şeyler yapar mıydınız?

(108) önden ufaķğan tā peK u ķadan işeyken ğayınnam yapādı elma reķelini (109) ama unun reķeli yoķ yaPmadıķ hiķ öle yaPmadıķ (110) ama baķ çuķurköwde yapıyollādı çuķurköw tā bizden bu köwe geldim ben (111) yoķdu bu köwde bi kişinin elması vādı una elma toplamā gidēdim (112) bana bi baķır elma vēsin dēyelek verillēdi şindi gidiP_elma toplayom (113) gelīken de bi baķır_elma verillēdi öleydi (114) ama sōnadan işTe kendimizinkileri yetişdi etdi ātıkın bi dā bi řē ķalmadı tabi tabi sōradan yetiřtīdik

Köyde imece olur mu? Ekim zamanı yardıma gelen var mıydı?

(115) vālla biz şindi elma Őeftāli bahçeleri çoķ büyükdü u zamannā çoķ yapādı (116) iķinde bi cēviz_ācımız vādı böle büyük Őeftāliyi toplādıķ da unun dibine ğorduķ (117) bir hafta tutādıķ u bi de bařķa Őeftāli vādır (118) hani holmer derlēdi u tüylüydü u dayanıdı ama biz unun dibinde misāfir (119) ğılıçköw dēriz borda candarmalā filen olu u zaman orlāda unnā gelillēdi (120) orlāda yemeKlē piřirīdiK bu adam tavşan vurūdu tavřannā piřirīdiK (121) orlāda yirdiK iķēdiK her Őeylē patatis_ekēdiK bostan_ekēdiK orlara (122) zarzavat_ekēdiK her Őēleri orda pişiri ğurtarı yir iķēdiK hep mis (123) hiķ misāfirsīS ğalmazdıķ orlāda hep gelennē oludu yerimiz de çoķ güzeldi böle (124) ondan sōna ama çoçuķlarımız da böle bi de bend geķer su derenin_önünü tutāsın (125) öle ordan bend geķē u çoçuķlā cıbil cıbil dere unun_iķinde oynā

Köyde Şenlikler olur muydu? Toplanıp kutlamalar yapar mıydınız?

(126) yoķ be iřTe hırdellez_ölūsā meselā önden ğızlā olanlā oynallādı (127) önden sāncaķlā ğurālādı sallanıllādı biz bileme sallanıdıķ (128) ekinlēmiz büyüsun dērlēdi hırdellezde böle sāncaķ ğurāsın (129) atıķ ğarı ğız herkeş sallanı undan sonā binmeyen (130) a ğız binem de acıķ ekinlerimiz büyüsun dērsin gene binēsın ölelē oludu iřTe

Kızamık, suçiçeği gibi hastalıkları, kırıkları çıkıkları nasıl iyileştirirdiniz? Kocakarı ilaçları yapar mıydınız?

(131) gırık çıkık diyil de işey benim_olan bōmaca oldu unu ondan sona doḡdora götüdük u zamannā (132) yoḡ yaPmadım ben hani ḡayınnam hani öle ihmalcılıḡ yapmayam götümezem getimezem demezdik (133) çoḡuḡlā hasta oldu muydu götürüdük doḡdor farklı farklı şindi hani meseḡā ḡayınnam pazara da gidēdi (114) böle öte berimiz oludu işTe ineyimiz vā peynir yaparız tavıḡlarımız vādi meseḡā (115) yımırta götürüdü hiş tā böle köyün içinde hani bu çamaşır yıkanılan şeylē ilaşlā yoḡdu (116) u ordan görü alı gelidi a sizin çamaşırlarınız nı ḡadan beyaz oluyo dērlēdi (117) önden külle sodaylan küllen öle yıkanadı sabınnan (118) āma u öle ilaçları filan hani böle çoḡ annayışlı bi ḡadındı getiridi yapādi

Depremlerde neler yaşadınız?

(119) unnarı bilmiyom ben şindi son debiremde atıḡın şindi ben bu ḡız tuvalete giTdik geldim (120) ondan sonacāzıma südü de vādi öle südünü āzına vēdim başladıḡ sallannā (121) böle bordaydım bordaydım undan sōracāzıma şindi hem bu ḡızı almışım_elime hem bi baTdāniye almışım (122) hem de sevtaPı da böle iki çuḡuḡ bi baTdāniye ḡapının önüne çıḡdıḡ şindi (123) ḡapıyı açmā ūraşiyom böle sürgülü ondan sōna açamayom (124) böle ırḡaladı İyce sürgüsü giTmeyo (125) ama gine de zar zor gene işiḡlā sōnmeden çıḡdıḡ biz dışarı uyanıḡ_olduyumuz için uyānıḡdıḡ

Can kaybı yaşandı mı depremde?

(126) yoḡ yoḡ yoḡ yalovada çoḡ_oldu ama borlāda olmadı biSim borlāda bizim_evimiz_öle işTe çivili ev

ÇİFTLİKKÖY

ÇUKURKÖY KÖYÜ

Şahinde Yengeç - Yaş: 71

Adınız Soyadınız nedir? Çok genç gösteriyorsunuz, yaşınız kaç?

(1) şahinde yengeç yeTmiş bir kırK_ātı dōümluyum (2) öyle mi yoK beya dörT tāne çoÇuK böyüTdük (3) öyle mi sāol ay yoK canım kızlarım_almış yaşına girdi

Köyde eskiden düğünler nasıl olurdu?

(4) eskiden köwde dūnlē nası olu işTe kına gecesi yapıldı bizim zamanımızda (5) şimdi böyle orK morK yoKtu ku ōndan sona dābrıka çalınıdı (6) e çaladı işTe bir ikisi kızlā sōlēdi oynālādı oynādıK_ışTe öleydi (7) gelin_alıcı oludu tabi pazar günü gelin_alıcı oludu böyle şindi taKsi maKsi yoK ku (8) evelden atlan veyāhuT öküz_arabasınnan ama başka köye şindi giderken (9) köwde atlan oludu ata bindirillēdi işTe atlan hanımların_aralarında gelin de gidēdi

Telekler var mıydı bu köyde de?

(10) vardı tabi bizde teleK biz berber filan bilmiyoduK ku evelden (11) tabi canım_ışTe giTtiniz ya halīme ablaya gitmişiniz kayınvāldesiydi benim teleyim (12) tabi canım_ışTe āda yapālādı ilēden öle şe yoKdu ku kaş kirpik_alınıdı (13) zāten şimdiki gibī öle kız mı gelin mi şimdi kimse belli olmayo (14) dūnde alınıdı gelin belli oludu kızlık baKmaK yoK yoK öle bi şe yoK öle bi şe yoK asla asla öle bi şe yoK (15) bilmiyom bēki öle bi şe başkalarındadır bizim yoK (16) telek_oludu işTe ādasını yapādı geli cumādan iki gün iki gece dūn_olūdu (17) cumārtesi aKşamı pazar_aKşamı pazar günü de gelin_alıcı oludu (18) ondan sona işTe geline āda yapā süslēdi boya sürēdi bi parça (19) böyle podra bi şe yüze yazmaK yoK bizde yoKdu o şindi dōü tarafında filen yapıyolā heralde öle (20) yoK benim zamānımda yoKdu dā önden varsa bilmiyom olabilir

Sizin düğününüz nasıl oldu?

(21) bān kaşdı́m kaşdı́m ben bana dū́n yaPtılā tabi hem de iki gün iki gece çalgılā işeylē
(22) çōū dā güzel yaPtılā bu köwe vermedi ābim vardı önümde önüme geçirmīcem
dedi (23) hiç kaçmā niyetim yoKdu anneyi bubayı ūzmē haġa dā da pişmānım yāni (24)
ama son pişmannıK ele geçmiyor ondan sona ābim vērmicem ben evlenmicem onu da
beġar bıraKçem dimiş (25) babam vercem dēyo e biz de baġıyoz birbirimize meseġa
vercem diye (26) iki sene abim askerlik yaPdı ondan sona işTe kaşdıK güzel
dū́nümüz oldu (27) yaPdılā her şeyimi allah rāzı olsun hiş_eksik bıraKmadı yāni āynen
āynen

Eskiden köyde çeyizlere neler konulurdu?

(28) e vallā çenizlerine işTe çeniz_asılıyodu kı́zım işeye meseġa ġayınvāġdeye
ġayınpedere (29) evde ālti varsa görümce varsa onnara çamaşır ne icāp edüse çember
bi şeler ġonurdu (30) yāni bohça yapıldı e tabi tabi çoK vardı bizim zamānımızda çoK
ġaneviçe işlediK hePsi çeKyaT_āTlarında duruyo

Bayramlarda neler yapılırdı?

(31) e bayramlāda ne biliyim vallā sāncaK ġurarlādı deliġanlılā kı́zlā da gidē sallanılġadı
deliġanlılā da etraftan baġadı işTe öleydi

Hıdrellezler nasıl geçerci?

(32) hıdrellez de āynı hıdrellez de evēlden şōle bi çōmleye niyeT toplarlādı (33) niyeT
verīdi aKşamdan sen ne ġalbinden geçiyosa māniylen mi türküylen mi çıKsın
dēyeleKden niyet_ediyosun (34) bi şeyini atıyosun ya bi küpe ya bi kitli ġne ya bi toġa
bi şe biliyosun kēndi şeyini (35) hıdrellez sabāī oturlā kı́zlā genşlē onnā birinin
yüzüne çember örtēledi (36) şindiK ama ġaKdı unnā şindi yoK öyle yoK yoK yoK
bayram bile yapan yoK şimdi (37) işTe istedi çıkāmış māniylen deye aTdıysa istedi
olucaKmış yāni öle

Köyde en çok hangi yemekler yapılır? Buraya özel bi yemeğiniz var mı?

(38) yoK öle şey yemeyimiz yoK işTe kuru fasüleydi mercimeKdi pilavdı (39) dñnnēde etli yemeKlē bütçene göre öle şēlē tatlısı yapıldı (40) zerde mi olucaK sütlaç mı olucaK zerde sütlācın renKlisi oluyo ya sarı boyaylan şe yapıyolā (41) zerde aynı sütlaç sütlaç gibi çok güzel olur o da sarısı içine onun aKtarda şey satılıyo ilacı (42) ben de hiç yapmadım ama yedim çok güzel oluyo suyulan yāni sütlaç sütlācı sütlen pişiriyoz ya (43) onu sāde suyulan yapıyolā tabi pirinci var

Reçel de yapıyor musunuz?

(44) yapılır tabi her türlü reçel yapılır ayvası elmasından ne biliyim kuşburnu çileyinden kayısısından ne istēsen her istedīnden yaP (45) būda hepsi yapılyo hepsi yapılyo

Masal bilir misiniz?

(46) yoK öle uzun masal bilmem bu hemen sōlē anāne maçu kuçuyu sölesene bana (47) şindi gene yaTdım yanına masal söyledim ben biliyom ku gündüz masal sōlēsen çenizlerini farelē yirmiş diyom (48) bize öle derlē diyom gece sōlēcem deyom zeyneP annāTsın nasıldı maçu guçu kızım maçu kuçu vāmiş annesi suya gidiyomuş ocā sūT koymuş (49) kızım demiş saKın südün yanına gitme südün içine düşēsın sūTlen beřābē düşēsın demiş annesi de (50) suya gitmiş annem yoKkan acıK südün ğaymāından çalam demiş (51) südün içine düşmüş annesi çeşmeden gelmiş maçu kuçu maçu kuçu hiç ses yoK (52) Pi de ne gösün südün içinde pişmiş maçu kuçu ālamış saşlarını yolmuş deyom (53) babası da bıyıKlarını mı yolmuş babāne diyo (54) sōleyemem başka bi tāne istiyomuş abla

Köyde hangi çocuk oyunları oynanırdı?

(55) çoCuK oyunları ip atlallādı saKlanbaç oynālādı ne biliyim işTe öle oyunlā oynallādı (56) saKlanbaç derlēdi kaçaK oyunu yoK canım kaçaK öle bi şey diyil erkeK çoCuKlarında öledir

Doğumla ilgili adetleriniz var mı?

(57) yedilenī şey yedisi olur kırkı olur mevlidi oğunur ondan sona işTe ölelē

Köyde ne ekilir, ne biçilir?

vallā gızım (58) ekin her şey ekiliyo buyday mısır ekin ekiliyo arpaydı yulafdı hayvanı olan her şeyi ekiyo yāni (59) meyva işTe elmasından tut ayvasına hePsi vā hePsi var

Yalova Katliamı zamanında köyde neler yaşandığını biliyor musunuz?

(60) yoğ ninelerimiz sōlerdi görmüş yāni basmışlā yunannā (61) evet ama bizim zamānımızda öle bi şe olmadı bilmiyom vallā

Köyde hangi hayvanlar yetiştirilir?

(62) koyun keçi büyük hayvan baş hePsi var yāni

Eskiden köyde hastalıklar nasıl tedavi ediliyordu?

(63) vallā işşe doğdora götürüdüK bizim zamānımızda hiç öle hani évde doğdora götürüdüK (64) kızamığ olsun haTfa bu olanı çıkarmışdı oğula gidiyodu öretmeni ablasınan haber yollamış (65) bābası da gemiciydi yoğdu eşim rāmetli annene sōle demiş erkanı demiş doğdora götüşün (66) kabağulağ oldu diye söylemiş āblası yatıyo gelemiceK deye sōna bebeyi olmaz bağ demiş (67) annene öle sōle demiş çoğúyu olmaz demiş sōna ben aldım göTdüydüm doğdora (68) evde āni ateşlenir bi ıslak bez koyarız sirkeli bez koyadığ ğarınlarına hani ācil olalağ yāni işTe öle bi şēler

ÇİFTLİKKÖY

DENİZÇALI KÖYÜ

Ahmet Arslan - Yaş: 68

Manav diye kime denir?

(1) manav mıstafa amcanın dediği gibi kişiye denir kime deniceK az_evel dedi ya tārif_etti ya u āynısı yani yērlisi tabi canım

Köyün adının nerden geldiğini biliyor musunuz?

(2) aynı mıstafa amcanın annaTdıyí gibi işTe aşşādaymış_orası (3) ilerden sıtma da çoKmuş biliyo musun sivrsineKden aşşāda duramamışlar biliyo muzun ıssırmış (4) KaşınTı sıTmadan ölürmüş çoğ_insannar ne yaPalım nāPalım démişler (5) yuKarı çıkalım da bāri u işeyden kurtulalım şimdi bile vādiler var derelerin kenarlarına gidiyöz (6) yine bile orda sivrsineK çoK meseLā ama burda olmeyó işde (7) hava aliyü ya devamlı sivrsineK olmeyo burda ordan buraya taşınmışlar (8) denizin kenarından bu çalılıya gelince denizçalı oluyo (9) buraya çıkınca ne bileyim_ışTe biz dimişiz denizi de biraKmayalım burası da çalı oldúyúna göre denizçalı olmuş e tabi canım

Yalova Katliamı zamanında bu köyde neler yaşanmış?

(10) vāllā heP_annatıyolardı bābam da annatırdı kılışdan gelirlermiş buraya (11) néyi var néyi yoK bizim_evin_önünde kadınları dizēlēmiş sıraya (12) koyunlarına baKālāmış altın var mı şu var mı bu var mı bāzen de ānadıKları zaman biraKı gidellēmiş (13) kaçarlarmış yanı burdan adamın_evine bi kibriT çalsa var ya (14) dönüşde geldi baKdı evine yanmış yanardı bile yāni tābi canım (15) yani öle bi durum yaşamışlar bunnar en sonunda ārlaşdılar ārlaşdılar aşşāda cāmiye toPlamışlar_insannarı (16) bulabildiKlerini yaKıcaKlarmış nerdēse işTe dédiyi gibi çerkezler öbür tārafdān geliyōāmış (17) iki üç_el silah_aTmişler şurda eyvah basıldıK diye tam yaKıcaKlar artıK (18) kaçmışlar giTmişler o adamlar da öle kurtulmuşlar büyüKlerimiz yanı (19) fevziyeli işTe yā fevziyelile kurtarmış yoKsa u silah sesini

duymasalāmiş va ya dōKmüşle kız maz dōKmüşle cāminin her tarafına (20) fevziyeliler bizim köwü zāten hep şe yaparlar yanı eskiden beri sevēlē yāni

Eskiden asker uğurlamaları yapar mıydınız köyde?

(21) bayāi yapıyodu ya burda bi duvā okunuyodu şe yapıyodu (22) e yol yoK iz yoK yeTmiş yılına ğadar köwün ne yolu vardı ne eleKTirī (23) yeTmiş yılına ğadar ne yolu vardı ne elettirī vardı ben bile alTmiş doKuzda giTdim asKere (24) şu köyün üstünden dōru aşşāya toPçulara yoK vesāyiT yoK bi şe yoK (25) ordan bindiğ arabaya yalovaya giTdiK yalovadan vapura bindiK karşıya (26) pendiKTen bindiK tirene tanĝır tunĝur tanĝır tunĝur dōru asker

Köye elektrik 1970'te mi geldi?

(27) yeTmişTe tabī u zamana ğada yūlu izi yoKdu bē ne eleKTirik ne yol hiç bi şey yūKdu (28) ğaramüsele bālydıK bis yalovaya bālanınca işde u hizmetler geldi buraya (29) tabī yāmır yādı her şey biTdi (30) kaç yapıyo otuz yedi kırK yedi sene mi yapıyo kırK yedi sene önce berbaTdı yani

Eski düĝünlerden de bahseder misiniz?

(31) eski dūnner işTe davul zurnayla olurdu iki ğün iki gece sürerdi öle bu işler oluyodu yanı (32) olan evinde genelde ārı Kız evinde de ğadınlar yapardı kız evinde ērkek evinde davul zurnayla

Gelin alma nasıl olurdu? Atı aldınız, gelinin evine gittiniz, sonra...

(33) e sōra işde orda oynanıyo ediliyo gelin çıkıyo ata bindiriliyo gelin (34) gelini alıP çala çala çala çala dāmadın evine getirip ğapıyoduğ işde öle tamamlanıyodu yāni

Hıdrellezler nasıl oluyordu?

(35) burda da aynı öleydi işTe mistafa amcanın annaTdıyī gibi davar koyun çoKdu şeydi (36) davarla birer kuzu olaK verirlerdi kesēlēdi unu pilav yapıyolādı (37)

vatandaşa dādiyolādı yiyoduK_işTe öle yāni fazla bi şenlī de yoKdu yāni (38) muhtarımız devam_eTdiriyo gene onu ama eski şey yoK (39) Koyun davar yoK pilav_ayran var şindi pilav_ayran var

Eskiden oynadığınız çocuk oyunlarını hatırlıyor musunuz?

(40) yā oynadığımız_oyun_işTe aynı mustafa amcanın dediği gibi tuKayan muKayan bi şeyler öle böle (41) saKlambaç_oynadıK bilmem ne yaPādıK yaPıcaK başKa bi şī yoK ki (42) çeliK biraz teylikeliydi peK şe yaPmayodum ben (43) fırlaTdıyī zaman allah kōsun güzüne mözüne girer bi şey_olur unu peK şe yaPmayodum (44) vallā parayı da bulamayoduK mile de bulamadım yāni (45) ben bilmem mile filan oynamadım yannıs yoKdu

Depremde burada mıydınız? Depremi yaşadınız mı?

(46) ūv hem de nası bizim orda bi evimiz vādı yirmiye yirmi bu kalınnıKda duvarları vardı (47) onun_işinde gece yatıyūdum güm_eTdi bi ses nōldu dēdim yā independe şēy patlama olduydu ya (48) independe gemisi patladıydı lan dedim gene böle bi şey mi oldu (49) şöle şamdan dışarı baKmaya yelteni gibi oldum ulan āKadaş bi başladı sallanmaya (50) var ya ū accıK duru gibi oldu vāy_anasını dedim tam derken kendi kendime var ya (51) tam_altımızda dedim bu dePremin merkezi kēndim_öyle hisseTdim (52) göca ev suvaları var böle suvalar lapır lupur dökülüyo böle (53) ev çatırdıyo bināre bi düşdü bi hopladıK havaya böle benim hemen evin yanındaydı mināre (54) ātmış yılında yapıldıydı u çoK da güzel mināremiz vardı (55) doKsan doKuzda giTdi işTe u öle yaşadıK yāni unu kırK beş sāniye biTmedi de beyā (56) vallā sallandı mübāreK sallandı da sallandı adam_öldürmedi yāni (57) bizim_evlerimiz öldürmezzi zāten çünkü bālantıları devamlı āşla yapılmış demir gibi yāni sıvadaki de (58) ama sıva insanı öldürmes ki ölen_olmadı ama öle de dePrem görmemiş yāni (59) u evlē bizim evlerimiz çoK esKi evlerdi hüseyin de bilir_işTe muhtarımız da bilir (60) çoK eski evlerdi yani böle dePrem görmemiş yanı u evler (61) şu altmış santim kalınnıyında duvarlarına böle taşlar koymuşlā ya (62) u taşlā böle yerinden_oynadı heP böle çıKdı yāni işeylēden böle şey_oldu (63) duvarın düzgünlüyünden çıKdı yanı dışarı

çıKdı işeyden (64) tabi canım evimiz āır hasarlıydı işTe içindeydiK ölmediK (65) āır hasarlıydı ondan sona yıkıldı ondan sona yeni yaPdıK bi dā

Eskiden neler yetiştirilirdi köyde?

(66) eskiden tütün vardı tütün tütün_ekerdiK tütün vardı bezelye vardı būday mısır bunlarla yanı (67) bu dōrT temel maddeyle insannar Őe yapādı (68) Őindi yoK kalmadı hayvancılıK da vardı u zaman hayvan da kālKdı Őindi (69) yaw çalıŐdıK emeKli olduK Őindi emeKlide sürdürüyoz bu işi

Aklınıza gelen ot isimlerini sayar mısınız?

(70) ya bildiyin_işTe tiftil_otu Şu bu var_işTe dā başka dēiŐiK bi Őē yoK (71) mıstafa amcanın annaTdıyí gibi aynı işTe dēiŐiK bi ot yoK yani (72) hePsi aynı yani bizim bildiyimiz ot dediyimiz zaman tiftil gelir_aKla hayvannarın yīcēi tiftil_ot gelir

Eskiden cenaze adetleri nasıldı?

(73) cenāze ādetleri cenāze öldū zaman ep bütün herkez yardımlaŐırdı yani Őe yapardı yani (74) koŐardı cenāzenin Őeysine tabi acısı var_ınsanın o acıyı yok_etmeK_için (75) toplum da işTe birbirine paylaŐıyordu yanı acıyı paylaŐıyordu öle gideliyoduK yāni (76) u zaman peK te yemeK işe olmuyodu biliyo musun yoKluK vardı abicim (77) baK Őindi u zamanda var ya hambarını doldurduysan senden zengin kimse yoKdu (78) eskiden var ya para çalıŐmazdı para nerde yōmiye nerde (79) üzümcü gelirdi buraya būdayla oKkası oKkaya kaç para üzüm bugün en_azından dōrT lira beŐ lira dimi būdey (80) kaç kuruŐ ātmıŐ kuruŐ yeTmiŐ kuruŐ hesab_ET baK ne dērliymiŐ būday dī mi (81) yā yā bu izniK gölünden balıKçı gelirdi (82) balıK gelirdi balıyí da būdayla oKkası oKkaya alır yirdiK (83) u zaman nerde ğırgır mırgır mı vardı denizde (84) denizden balıK nerden gelceK buraya o da (85) izniKden yaKalayannā da gemliye dōru aKarı var ya aKarına heralde ā gibi bi Őey kōyolardı (86) u balıK heralde denizlere geçiyodu ordan geçerken yaKalayıP getiriyulādı buraya (87) tabi u ŐeKilde başka yoK ki para hiç çalıŐmazdı canım yōmiye yoK bi Őe yoK nereye nereye giTçen yaPçan

Eskiden hastalıklar ve kırık çıkıklar nasıl tedavi edilirdi?

(88) vallā aynı eskisi gibiydi benim yetişdīmde ben bi tane araba almışdım (89) o arabaylan gelen hasta işe olurdu yalovada bi haydar bey diye biri vardı (90) giderdiK_ona herangi bi kanını ölçme bi şeyi ölçme yoK adam tahmin_üzeri bi şeylē yazādı (91) alı gelirdiK faydası oluyosa oluyo olmuyosa işTe öyle gidiyoduK (92) o benim dedīm yeTmiş yılından sōra ama (93) yeTmiş yılına ğadar orası zāten hiç annatma annatılcaK gibi diyil yani hiş sorulcaK gibi diyil (94) annatılcaK gibi de diyil yāni çōū meseļa ben şimdi āTmiş sekis yaşındayım (95) burda bi hüseyyin_ābinin babası vardı elli yedi yaşında ölmüş küçüKTük biz_u zaman (96) hüseyincīm de bilir yanı u adamı yetmiş seKsen yaşında biliyodum (97) haİbuKu elli yedi yaşında ölmüş adam yā elli yedi yaşımış (98) yā yā sen ne diyosun yā tabi yā sōra şu var bi de her_evde bi çift öküz olmak şarT hayātını sürdürabilmen_ için (99) benim bi çift_öküzüm var anca bana yetiyo ē u arKadaş da tutucaK ki una yetsin (100) benim_una faydam_olamayo ki her hānede öle birer çift_öküz vardı yanı tıraKtör yoK bi şe yoK

Askerliĝinizi nerde yaptınız? Var mı anlatabileceĝiniz bir anınız?

(101) ben_askerliyimi burdurda yaPdım burdurda iki ay askerlik yaPdım_orde (102) ordan şöför kursuna ayrıldıK ordan bizi iki ay sōna izmir hacılar kırına gönderdiler (103) dörd_ay orde şöför kursu gördüK ordan da ğāziānteP islahiye kazāsına gönderdiler (102) iki yüz_otuz birinci topçu tuĝayına orde askerliyi bitirdim (103) iki sene deye giTdim dörd_aya indirdiler yirmi ay yaPdım geldim (104) sekiz_ayım ğalmışdı dörd_aya indi dediler sekiz_ay dörd_aya inivēdi işde (105) yani giTdīmizde iki seneydi öle oldu

ÇİFTLİKKÖY

DENİZÇALI KÖYÜ

Hikmet Eraslan - Yaş: 79

Teyze, adınız soyadınız nedir ? Doğum tarihiniz ve tahsil durumunuzu söyleyebilir misiniz?

(1) hikmet_eraslan dōum tarihim otus sekis atıK bānde giTdi kafa bilemeyom tahsilim köw_okulunda işTe üçüncü sınıf

Teyze, size köyün adetleriyle ilgili sorular soracağız.

(2) ya evēlce köwün_ādetleri ben annatāyım şindi evēlce köwün_ādeTleri bi dūn olüÇaK meseLā (3) konu komşu herkes toplaşır herkes toplaşır dışādan misāfir çārılÇaK benim_evimde yemek_olur (4) u gomşuda yemek_olur gelen misāfirleri gomşulā doyurur gece (5) gündüzün dūn_evine işeydir böleydi u zāman bizim zamanımızda

Eskiden düğünler nasıl olurdu, başından sonuna kadar tüm süreçleriyle anlatır mısınız?

(6) dūn_olüçaK nası olüçaK millet toPlaşır kadinna bir böyük evin_altında toplaşır (7) érkeklē dışarı toPlaşır érkeklē kēndilerine göle çalgı şe yaparlar oynālar sölerler (8) kadinnā da kēndi aralarında çalarlā oynarlādı öyle ğarışık deyīdi (9) kına geceleri şindi bi gece öncesi ğızlā kadinna toPlaşı köwü gezēlēdi gece (10) köwden para mesēlā būday her neyse unnarı toplālādı parayı şe yapālādı satālā çereS_alılādı (11) bi gece öncesi u son gēcesinde de gēlini otuTdurullādı orta yēre (12) seni hediye vēdim filancadan filan_oldu hani filancadan bi elbisesi vā hediye filancanın bi tūlbendi vā hediye (13) bunnarı böle bāırırlādı hediye verilēdi geline işde heP tenceresi vā öle öle bāırırlādı (14) şindiki gibi alıP giTme yōKdu dūnün son gēcessi (15) son gēcesi atıK ētesi gün gelin giTçeK u kına gēcesinde işTe öle öte beri toPlanırdı (16) gelin_alma da u zamannā arabalā yōKdu köwdēse gelin bu köwden bu evden oraya giTçeKse ata pindirillēdi (17) davullā önde çalā kadinnā arkada gelini götürüllēdi oraya atla beraber (18) atla götürüllēdi başka bi köwdense ya at_arabaları olurdu u zamannā at_arabaları

vādi başka bi şe yoḲdu (19) bi de öküz arabası olurdu ilyasköwe gidē ilyasköwden çoḲ gelin alırdı burası (20) ilyasköwe arabaları қоşālādı herkes gidēdi oraya gelini pindirillēdi arabaya getirillēdi (21) başka arabalāda herkes pinēdi ya atlara pinip gidēledi işde öleydi

Eskiden tanışmalar nasıl oluyordu, görücü usulü ile mi?

(22) tabi şimdi dışādan görüyodu anne baba görüyodu gidiyodu sölüyodu oluna (23) böyle bōle ben filam yerde bi gız gördüm hoşumuza giTdi (24) ē u zaman dāmat görmēyodu dāmat görmeyodu hiç başka köwdense şimdi benim bi sūt kardeşim vā (25) hiç görmeden geldi gelin hiç görmeden geldi gelin geldiği āşam gördü dāmadı (26) undan sōna ama burlāda meseļa tabi kendi köwümüzde görüyorsunuz tanıyor sun (27) dışādan da görüyorsunuz tanıyor sun tabi ki öleydi

Sizin eşinizle tanışmanız da aynı usulle mi oldu?

(28) aynı usulle oldu biS her zaman görüyoduḲ dünnēde bayramlāda (29) benim annem zaten genç ben on beşimdeydim mefāt_eTdi (29) bubam vardı yengem vardı undan u ordan istedi u ordan istedi nasiP bunaymış gısmeT_ oldu oldu

Düğününüz nasıldı, hava güzel miydi düğününüzde?

(30) Ḳar yāmur Ḳasımın sonunda işde öleydi yāmur yādi yāmur çoḲ yāmur yādi benim dūnde (31) evin_ altları vā u zaman bu ev köw evelce bōle böyük böyük_evlē heP evlerin_ altında (32) érkeklē bi évin_ altında kadınna bi évin_ altında öle oluyodu kapalıydı (33) evelce çoḲ tütün yapardıḲ tabi çoḲ tütün yapardıḲ u evlerin_ altlānı tütünnen bōle ayna yer dērdiK (34) āşları şe yapadıḲ unnara bālādıḲ sırıḲlara böle tütüneri yāmur yāıcāina evlerin_ altına gāçırıdıḲ

Çeyizlerinizde neler olur?

(35) her şeyini yapāsın elbiseni alısın tülbindini alırsın çamaşırını alırsın her şey her böle her şey undan sorā yataḲ yorğan yaparsın (36) işTe öleydi çeyiSlerimiS ama şimdiKi gibi bolluḲ deyildi

Çeyiz asma var mıydı?

(37) vardı tavannara iP gerēdik böyle tülbentleri unnara asādık duvarlara çarşaf gerēdik (38) u çarşafı da işleme meselā çeyizlere yastık başı istēsin (39) yastık örtüsü istēsin ğaryola etekleri işlesin unnarı şe yapādık gerēdik bölle işTe çeyiz

Bayramlarda neler yapardınız?

(40) bayramlāda da āynı bölle işTe bayram geliÇeK diye baKlavamızı yapādık ekmeimizi yapādık fırınna (41) lūkum yapardıK e bi dā misāfir geliceK yemeklerimizi yapādık gellenneri āırlādık hā

Sandal şeklinde salıncak da kurarmışsınız, nasıl olurdu?

(42) e şimdi u salıncā pinēdik hepsimiz bazı érkeK olurdu genşlē olurdu bazı olmazdı (43) undan e kızlā küreK çekēdi iki kiři içine otuTdurūduK (44) çoÇuKlādan otuTdurūduK öyle oynādık hadi undan sōna unu bıraKıdıK (45) bi boy bu tārıfda çömlek oynādık çömleK_oyunu yapādık şimdi ğızlā sırayla oturudu (46) büyüKlē küçüKleri otuTduruduK büyüKlē dikilirdi hadi çömleK ğaşdı giTdi çömleK ğaşdı giTdi (47) bi tülbenT daş bālādık tülbendi_çine arKalara ğörduK böyle birinin_arkasına (48) u annāsa bizden önce davranıdı bizi ğovālādı annamassa ğoyan_adam aldı (49) bi dā unnarı unu ğovlādı hē buna çömleK_oyunu dēdik işTe ölelē yapādık yavrum

Şimdi kalmadı bu adetler değil mi?

(50) yoK yoK hiç bi şey yoK şimdi ğomşuluK bile yoK_ölum biTdi ğomşuluK köwde de biTdi yoK zaten (51) yaşlıla hep_öldü genşlē giTdi yalāvaya evet evet ölum hiç ğomşuluK bile yoK (52) şimdi önceden şimdi benim şimdi bñ āşam ekmeim yoK undan sona ğomşu gidē (53) ğomşu benim ekmeim bitmiş bir_eKmeK ver bana unu da ertesi ğün ben yaparım (54) götürü aldıyım eKmeyi vērim yirine paylaşım çoKdu çoK paylaşım vādı (55) meselā senin misāfirin gelmiş yemēi yoK hemen bende yemek vāsa toPlā götürürüm doyūrum misāfirlēni (56) öyleydiK şimdi hiç yoK hiç yoK_ölum biTdi oturmā bile gitme yoK āynı şehir āynı şehir hayatı (57) haber vēmeden gidemeyosun

öle yavrum işde öleydi ama evvelki nêrde evelki (58) öle getiriyom gözümün önüne de bazı böyle de insan ālayācēi geliyo hayał geliyo hayał yoŸ hayał gibi geliyo

Hıdrellezlerde neler yapardınız teyze?

(59) hıdrellezde de āynı gene orda gene öyle salınçaŸlar ğurādıŸ ama bu tārāfda da pilavlā pişēdi (60) pilavlā pişēdi hüsüm hoşāfları pişēdi ğuru üzümnden hoşaf yapālādı (61) ondan sona unnarı bütün herkes tabāına alan ğidēdi (62) orda tepsilēlen dāıdıladı istēsen ēvine al getir istēsen orda otur yē öleydi

Çömleĝin içinden mani çekme adetiniz de var mıydı?

(63) vardı sizde yoŸ mūdu siSde ne vādı şimdi hıdrelleze u eKseri hıdrellezde olurdu (64) hıdrelleze bir hafda varkán iki dāne ğız çıkārdı evlēden (65) ne verirlēse toPlardı ama kitli ĩne ama bi boncuŸ ama bi toŸa u çömleyn içine atılırdı (66) u çömleK bi yiri ğazā gömēdiK çömleyi hıdrelles sabaı çıkādı (67) herkes toplandıyı zaman çömlēi getirillēdi oraya ben bi māni sōlēdim meselā (68) çekēlēdi ā seninki çıkdı ā baŸ senin üstüne çıkdı bu māni he undan sōña çekēdi ötekininki çıkādı (69) gene māni sōlēlē çekēlēdi işTe böyleydi

O günlerden hiç hatırladığınız bir mani var mı, çekinmeyin lütfen.

(70) bilmem ki yoŸ çekinmeyom da düşünüyom öle atıŸ benim de kafa gidiyo yavrum

(71) *Ÿaranfil ekemedim*

dibine su dökemedim

ne çirkin çilem varmış

ben bunu çekemedim

(72) nasıldı baŸam şimdi unuTdum çoŸ biliyodum ama

(73) mendilimin ucuna

şeker bāladım şeker

senin günahlarını

annennen baban çeker

(74) ā hiç bilemeyom sen biliyosan sōle de ben sōleyem türkü gibi bi şey māni gibi bi şey

(75) mendilim oyalıdır

sevdīm buraladır

gitme olan karşımdan

yüreğim yaralıdır

(76) işde öledi

Köyde eskiden en çok yemekler yapılırdı, şimdi hangi yemekler yapılıyor?

(77) aynı yemeklē aynı meselā şimdi gidiyun ıasaPdan bi şey aliyosun u zaman tutā bi tavuK kesēdiK (78) u zaman ıasaP bilmeSdik biSlē undan u yemeyi meselā istēsen ğızartma yapāsın istēsen sulu yemek yapāsın (79) öleydi ē aynı şimdiki yemeklē gibi patatisini pişirisin fasulyanı pişirisin her şey vardı u zaman (80) undan sōna şimdiki gibi yemeklē hiç ayırım yoK heş dēişmedi yemeklē (81) ama şimdi biz biz toplaiçaz bi yeri dē mi u zaman ğāKādıK bōle ğızartmalā yapādıK (82) iç yālama derdik iç yālama saçda ğızartıTıK unnarı içine yā sürēdiK (83) börek iç yālama undan yapādıK bōle bi direK u ğomşuya götürüdüK unu (84) şimdi birinin bēbēi oldu di mi bēbeİ oldu u bēbēi olan yere hamır yapā götürüsün (85) undan suna tatlı yapā götürüsün un elvası yapā götürüsün (86) her şey götürebilisin işde u bēbeK olan eve ziyārete gidēken her şey gidēdi (87) her şey gidēdi u bēbeK olan eve ama şimdi yûk hiç yûk

Dolma da yapar mıydınız?

(88) yapardıK yapraK dolması lâna dolması mesêlâ biber dolması yapâdıK her şeyi yapıyoduK

Reçel de yapar mıydınız peki?

(89) reçel de yapâdıK fişne reçeli undan kıraz reçeli üzüm reçeli elma reçeli dâ reçel kaç türlü reçel bekmez

Vişne reçelinin tarifini yapar mısınız?

(90) şimdi mesêlâ aşamdan şekerliyodum şeyi fişne reçelini sâbâleyin gâkıyodum (91) unu güselcene u su göyveriyo zaten ocâ kōyodum (92) bir_ara su atıyodum_içine unu gâynadıyodum u olmâ başlayınca alıyodum (93) acıK tabâin kenarına kōyodum bōle parmâimnan yapıyodum (94) eyē ikisi bir_araya gelmiyosa reçel_olmuşdur

Pekmez yapıyo muydunuz?

(95) pékmez gömşulâ unnarın bāsi vādı unnâ yapıyûlâdı topluyûlâdı üzümleri gediP geliyolâdı (96) u üzümneri undan sūna çuvala göyüP çineyolâdı (97) temiz bi çift cizme giyiyodu ayâina unnarı çiniyûdu onun suyunu ordan alıyûdu (98) başKa yere süziyûdu unu süziyûdu bitirdiKden suna (99) u suyu göyodu işeye gâzana gâynadıyodu aÇıK_ama bēyaz topraK_oluyodu (100) önÇēden bēyaz topraKlâ oluyûdu u topraKdan bi tūlbende bālayodu (101) şimdi nası başka şeylerle kestiriyulâ u topraKdan kestiriyûdu unu (102) vardı u bizim garşı bālâda tabi yerden çıkıyû bēyaz topraK (103) işTe öle yapıyûlâdı unu da yavrum

Eskiden masal anlatılır mıydı köyde? Bize bildiğiniz masallardan anlatır mısınız?

(104) masalın_uşâi bendim ama unuTdum ku yavrum hepsi herkes bana toplâşılâdı çoluK çoÇuK masal sōle diye (105) acaba hangını ānaTsam hiç bilemeyom ku hiç bilemeyom yavrum (106) hiç_iç hiç bilmeyom ku gızım allâim yâ rabbim düşünüyom_ama aKlıma gēse (107) bi tâne vâ ama çok gülünç baK aKlıma gelmiyo ama

(108) ével zaman_çinde albir zaman_çinde bi demirji baba vāmiş (109) bi de adın vāmiş adının da oçúyu vāmiş (110) oçuk her sàba oula gidēken demirji babanın_önünden geçiyomuş (111) oley gelsin demirci buba diyomuş allah rāzı ōsun anası güzel diyomuş (112) bi sabah bōle iki sabah bēle gelmiş annesine demiş ki (113) ben demiş bōle diyom bu da bana bōle diyo (114) hā ēyi ōlum hanımın u adının bēyi geliyo diyo un durum bōyle bōyle (115) undan sona tamam diyo sen_unu çāir buraya diyo (116) undan sona adam tabi salanıyo adının bēyi ertesı gün gine oçuk gidiyo (117) olay gēsin demirji buba diyo allah rāzı ōsun anası güzel diyo (118) annām de diyo seni diyo āşama bize çāirdı diyo tamam diyo (119) adam giyiniyo uşanıyo paraları da dolduruyo cePlēne adına gidiyo (120) undan sona ũ adına gidiyó ūindi annatıyũlā oturuyũlā işey yapıyũlā (121) apı ta ta uruluyo ah bēyim geldi diyo ūindi ben nāpam diyo (122) unnar da küpçũlēmıū undan sũna dur dur ūorda bi oca küp vā işde unun_çine gir diyo (123) küpün_çine souyo adamı ondan sona hanım çabı diyo işıyı geti diyo küp_ayırcam dıyo (124) başlayo odunu alıyo küpe bu çũrũkmüş bu çũrũkmüş adamın küpüne gēlince ta ta yapıyo (125) urduça ta ta yapıyo yā diyo bu diyo nōlmuş çāTladı mı nāPdı diyo (126) ulan diyo bi de ben_uram da iyce çāTla diyó (127) undan uruyo adam ıķıveriyo içinden undan biaş tāne odun buna gidiyó (128) ērtesi saba oluyo oçuk gine olay gēsin demirci buba sāol ōlum diyó (129) anana vēdim yũzũ diyó ezdirdim bũzũ diyó (130) neme lāzım sana be adam ālemin_anasının gũzellī diyo u da borda bitiyó

Başka masal biliyor musunuz teyze?

(131) ama ama bilemeyom unutmuşum o vādı da bilemeyom unutmuşum yo yavrum

Hatırladığınız ninni var mı?

(132) ninni ōluma ninni işde ōlelē sōlũyodu bilmiyom u uyusun da bōyũsũn ninni tıpıū tıpıū yũrũsũn ninni (133) işTe bōle sōlũyodu dandini dandini dastana danalar girmiş bostana bostanı yēmemiş kũkũnũ yēmiş (134) işTe ōlelē sōlũyodu orasını bilmiyom u

Çocukken oyunlar oynar mıydınız? Hangi oyunlar oynanırdı?

(135) e oynadıK tabi beş daş oynadıK undan sūna bōle böyle böyle guyu gāzādıK unnarın içine daş topladıK (136) abilem gubilem oynadıK hē abilem gubilemdi u ismi (137) undan alıdıK oraya görduK undan alıdıK oraya görduK undan sūna kimde bitēse u yanadı (138) beş daş oynadıK seKseK oynadıK çelik çomaK oynanıyodu canım çelik yapılyodu (139) aklıma gelmeyo işde çeliyi şē yapadıK görduK bi tarafına urdūyu zaman fırladı çelik (140) undan öteki de gārşıladı ordan sopāyla işTe öyle sen annaTsana çelik çomāi bana sōle (141) çelik çomaK tuğa tuğa oynālādı tenekeyi bōle ezēlēdi yumaK yapālādı (142) oraya dikēlēdi öteden bi sopayı atālādı una (143) kim denK gelise u gāzanırdı hiçbi oyun yoK şimdi yā

Köyde cenaze adetleri nasıl oluyordu?

(144) du baKam bilebilisem köwde önce cenāze ādeTleri şindi bu cenāze mefāT_eTdi de mi öldü (145) unu güzel u evde yapılyrdı pilav yapılyrdı başka bi şe yapılmazdı (146) pilavlan helva yapılyrTı e cenāze yıkanırdı gidēdi bi ibrik su gōnurdu yanına (147) undan bi havlu gōnurdu u da mezarlıya giderdi öyle (148) u yemeKlē de mezarlıKda götürülü orda yirlēdi (149) yimeKleri de orda yirlēdi işTe pilavı bulğur pilavı bāli bulğur pilavı yapılyodu (150) pirinç yoKdu u zaman pirinç pilavı yapılmazdı bulğur pilavı öle yapılyrdı (151) ama şimdi pide yaPdırılıyo mesēlā pilav yaPdırılıyūlā (152) gāvelerde veriliyo tabi yıkanıyo cenāze yıkanıyo tabıda gōnuyo kefinneniyo (153) ondan üstüne örtüsünü örtüyosun bi de érkekse havlu kadınsa tülbenT_örtüyosun

Tabudun içine koku olmasın diye bir şey atarlar mıydı?

(154) ā tabi gārabiber undan sona gül suyu unnarı serperlēdi (155) kāfirin unnarı serperlēdi cenāzeeye unnarı serperlēdi gōku başka bi şey yoK

Cenazelerde hangi yemekler ikram ediliyordu?

(156) yēmeg işde diyom sana pilav işey ama āşamdan gelen misāfirlere (157) évde başka şeler yapılyP yēniyodu u cenāzeeye érkeKlere u gidēdi

Çocuk doğumuyla ilgili adetleriniz var mı?

(158) yoKdu yoK yoK ē bi kırk_uçurcan şindi kırklānı uçurcān alısın birine gidēsın bi gomsuya (159) u da sana uçur diyi bıkaş dāne yımırta verī dönē gelisin yımırta alma ādeti gibi işde (160) u zamannā çay may da yoKdu yavrum bizim zamanımızda çay filān da yoK (161) öyle gidiP şu sana çay yaPsın işe yaPsın hiç_ādeT yoKdu (162) ha denK gelise bi ihlāmur yaPdıKsa öle içēdin (163) öle çay yoKdu u zaman ihlāmur_oluyodu gırlādan toplayoduK ihlāmur_oluyodu (164) o ğadan hiç ha mevlit yēdisinde mevlit_okudulurdu yēdisinde mevlit vardı (165) u mevlitde şerbet yapādıK boyalı şerbet şerbeT boyası alırdıK ğırmī ğaynadırdıK (166) u çerbet boyasını ğorduK ğırmızı olurdu unu bütün mevlide gelennere ikram edēdik boyayı (167) boya dışādan yalovadan alınōdu u zamanna işeylē vādī (168) şöyle gene şindi tükKān gibi öle bi şeylē vādī işTe pazar yerindeydi (169) ama etraflāda öyle bi şey yoKdu he aKdar gibi öyle bi şey işTe (170) boyacı derdiK biz_una işTe orda her şeyi ordan_alırdıK

Yalova Katliamı zamanında bu köyde neler yaşanmış?

(171) u zaman çok şeylē yaşanmış_olum bu ğarşıdağı ğılıçköw kâfirmiş u bizim köwün érkeklēni aşāıKı cāmiye doldurmuş (172) hepsini yakıcaKlāmış fēvziye köyüne haber verilmiş (173) fēvziye çerkezlē de ğorKālāmış u düşmannā fēvziyelilē ōdan silahları atlara pinmişlē (174) silahları çeke çeke gelmişlē ğorKudan ğaçmışlē yakamamışlē (175) benim annem bi de āltisi bi de ğıSı böyle mısır_ekiliymiş borlara (176) mısırlā da yükseKmiş böyle evden çıKmışlē annām almış ğörümcesi küçüK ğörümceyi bābam da ğaçıyolāmış (177) şōrayā inince bordan yukardan oraya inince ğarşıda tepe vā tepede kafirlē vāmış (178) gelmiş bi tānesi abla demiş bizim kādinnālan_ışimiz yoK sen ēvine dön bu çoCúyu da al bizim_érkeklēnen_ışimiz (179) bābam ğaçmış bābam_unnarı ğörünce ğaçmış annām ğaçmamış (180) u halam geri dönmüş ğiTmiş_ēve yatā girmiş yaTmış (181) annem ğiTmiş_orda mısırlıKda da işey heP kādinnā mısırlıKdaymış_orda (182) eltisinnen berābe eltisinin ğızınnan berābe gidiyolāmış (183) nası urdan tepeden sila atıyolāsa eltisi urulmuş_o yandan (184) ğurşun bordan girmiş bordan çıKmış belliydi yeri ben gördüm (185) undan sona biras dā gitmişlē anaCīm sana olan bana da oldu demiş (186) ğız da urulmuş undan sona annem orda ğalmış oturmuş (187) u işde işeylē fevziyelilē geliP de orasını şe yapınca ğaçmışlē (188) unnarı da ğiTmişlē arabaylan almışlē ordan kurtarmışlē

Bilerek kadınlara ateş açmışlar öyle mi?

(189) évét böyle ormanın ğıyısından ğıyısından böle açıklık yollā yoĸmuş ũ zaman
(190) heP_orman işde patıka patıka orālādan gidiyũlāmıř orda urmuşlā

Köyde hangi ekinler yetiştirilirdi?

(191) bũday mısır undan sōna nası diyem sana özdük diye bi yiyceK vardı (192) nohut mürdük parlaĸ parlaĸ olurdu nofuda benzerdi (193) ama böle köşeliydi mürdük é unnarı ayıĸlādıĸ (194) unnarı ayıĸlādıĸ unnarı yolādıĸ işeyden döverdiK unnān içinden çıkādı (195) u mürdüklē hepsi undan unnarı gidē ğayalīā böle bulĸur ğayaları vādı (196) bulĸur çekēdiK unnāda çekēdiK pilavın_içine ğorduĸ (197) yemēini yapādıĸ çorba yapādıĸ mürdük nohutü ekēdiK undan baĸla ekēdiK merjimeK_ekēdiK (198) heP_ekiyoduĸ bunnarı biz şimdi hiĸbi şey yoĸ (199) işTe öleydi hep unnarı ekiyũduĸ tütũn ekiyũduĸ aydöndü ekiyuduĸ yālarımızı kendimiz çıkarıyoduĸ aydöndüden (200) yā her şey mısır_ekiyũduĸ mısır tarla dolusu mısır

Köyde hangi otlar var?

(201) řindī efelek var işde biz pancar dēyoz da řehirlilē efelek diyodu u zaman undan sona pazı var (202) undan dā ne var be sōle ğazayāi var yimeK_için bunnā salatası oluyo ğazayāinin (203) undan sona pazıdan böreĸ_oluyo undan sona efeleKden yemeK_oluyo pide oluyo (204) fırınnarı yaĸıyoz pide yapıyũz işde bunnā vā başka vā mı yiniceĸ_ot

Yabani otlar da var mı?

(205) yabāni ot tabi her taraf yabāni ot temizledimiz_otlādan (206) sōle işde atdıyımız_ot unnarın bu biliyo adlānı ben bilemem atıĸ (207) gevirtlek vā sütlü olur sütlü ot ineKlē çoĸ sevē (208) gelinçiK var gelinçiK çiçeK yapıyu yā unnarın köklerini toplārıS (209) unnarı ğüzel yıĸā temizlē yıĸarız hamırlan ğarışdırız köfte yaparız (210) fırınnara tePsi dolusu köfte yaparız çoĸ ta lezzeTli olu

Eskiden dışarıda topraktan fırınlar vardı değil mi?

(211) e gene var baĖ_orda gene var fırın yeni yaPdığ_unu yıkıldı öteki de (212) yağıyüz unu güzel yağıyüz undan sōna fırın oldūnu annayosun (213) her tarafı bēyaz_oluyo fırınığ_ undan sona gelberi diyoz (214) u gelberiynen ateşlēni çekiyüz sünge diyoz u süngeynen de süpürüyūs (215) küreklen de ekmēi bırakıyoS_çine āzını ĖapāyoS pişiyō

Gelberi nedir?

(216) işde bir sopanın_ucunda şōle bi tahta muğlu unnan ateşi çekiyoz (217) tahTa gelberi işde ateşi çekiyoz işTe unnan ateşi önüne çekiyoz gelberi var_orda Ėullanıyoz

Eskiden bir şeyler dokur muydunuz köyde?

(218) yayĖı doğunuyodu yayĖılā ondan sona tezĖahlā oluyodu ama una gelmeden böyle sıraylan ĖazıĖ_Ėakılıyodu (219) u kēten yapıyoduğ_ kētenden iPlik yapıyoduğ_ işliyoduğ_ da (220) u ketenin_ışı de çoğ_ yavrum keteni ekiyoduğ_ yoluyoduğ_ tohumlāni dövüyoduğ_ (221) tohumları şindi bulunmāyo bile undan unnarı götürüp bi göle ıslāyoduĖ_ u gölde (222) unnā yımışāyodu ordan gölden çıkarıP getiriyoduğ_ (223) mengene yapıyoduğ_ mengene diyoduğ_ tahtadan bōle onun_arasında bunu bi toğmağlan dövüyoduğ_ inceldiyoduğ_ (224) undan sōna u mengineден şe yapıyoduğ_ tarağla tarāyoduĖ_ (225) unu örekeде işlēyoduĖ_ iPlik yapıyoduğ_ unu iPlik yapıyoduğ_ (226) undan sona da bi dā iPlikleri u ĖazıĖ_lara bōle sırayla diziyoduğ_ ordan oraya ordan orayā (227) unnarı u doğuyan_ınsan biliyodu unu nası yaPçeyini tamam oldu diyodu (228) unu böyle yumağ_ gibi bi şe yapıP toPlayıP_alıyodu (229) bōle işey ne dēyem zincir gibi yapıyodu (230) böyle birbirinin_içinden Ėeçire Ėeçire götürüp tezĖaha onu Ėōyodu

İp eğirme aletinin adı neydi?

(231) hā öreke örekeyi bayalayoduğ_ ilēnde işleyoduğ_ işde bōle çekiyoduğ_ böyle işleyoduğ_

Depremde köyde neler yaşandı, siz neler yaşadınız?

(232) vällä ben u āşam u gün yalovadan yeni gelmişdim bunnādaydım (233) undan bunnā annatıçaK dePremi (234) köwde yannız yatıyım evde yannızım undan bu ğarşıkı ğomşu (235) başladı debrem_olmā ben hiç oTdum güzelcenem yatāimda hiç kıpırdamadım okuyım okuyım (236) undan sōna ğomşu geldi cama kıs kākšana öldün mü yōsa (237) undan sona yuK ölmedim undan nōldu e debrem_oluyo e osun (238) undan sona yazdı ya şindi böyle külot vā paçalılā (239) undan sona çabık bana bi şalvar ve évin_altına gēşdim bi de ğāKdım dolaP devrilmiş odanın_orta yerine (240) camlā filān ğırılmış_ama bi yerime bi şey_olmadı (241) öle geşdim_ordan giTdim ki tane şalvarı hazırlamışım sanki évin_altına oraya divanın_üsdüne (242) hemen birini una vēdim birini kendim giydim bi de torunu vā yanında (243) yenge ben çok ğorğuyom hiç ğorğma dedim yola bi yayğı aTdım oturduK (244) urdan ğomşunun ğızı geldi dedi kin ē borda bizim yükseK_ev vardı eski év bu év bizim üstümüze geliverise (245) undan ordan ğāKdıK kavenin_önüne gitdiK kavenin_önü ana baba günü olmuş herkeS_orda (246) herkeS_orda ama bunnā hiç aKlıma gelmiyo kendim ben şeyim olmuşum éyce (247) atıK ortalıK ışımā şey_oldu giTdim ben ē sabah namazı hemen ğomşuya giTdim (248) dedim ki yā şorlarda bi aPdes_alabilir miyim orda çeşme ağıyo ama aKıl_etmiyom ku (249) undan sona dedi çeşmeye giT içeri giremessin ğorğuyoz biz içeri girmē (250) giTdim çeşmeden_aPdesimi aldım giTdim üs yanda ğomşunun bahçesinde namazımı ğıldım sabah namazımı (251) ordan tekrā geldim yalovadan bi tanıdıK olan geldi né vā né yoK yalovada dedim (252) yalova dedi dümdüz dedi bana yalova dümdüz dedi bāne (253) ā benim çuÇuKlā yalovada ya şimdi ben arğadan araba geliÇeK ben yalovaya giTçem şimdi arabaylan (254) başka birisi geldi una dedim ki ğāliP né vā né yoK yalovada dedim (255) vällä dedi hikmet_abla dedi yalova dedi çok_işeylē oldu amā alilerin tarafını hiç bilmiyom dedi (256) undan sūna ben hemen geldim hazırlandım tam_arabaya piniyom (257) bi de baKdım ablamın_olan geldi yalovadan hemen düşdüm oraya giTdim (258) teyze dedi ben yalovanın_içine gezdım unnāda bi şey yoK ama alilerin tarafına giTmedim dedi (259) bunnarın tarafında da çok_yıkıntılā olmuş undan ben seni götürüm teyze dedi (260) ben ğabaKlı bayırından aşşā iniyom bunnā da köwe geliyolāmiş (261) ama bunnarı görmedim ben undan bunnarı görmedim (262) undan so aşşā indik tēze dedi alilē kōwe çIKdılā dedi (263) şimdi ē şimdi nāPçam bi de bāKdım ğarşıdan bi araba geliyo (264) durdurdım_una pindim geldim eve geldim alilē yoK (265) hemen giTdim ablamlara dōru ğuyu vā orda bi ğuyu vā dērin bi ğuyu unun

başında kadın̄ oturuyo (266) ē dedi alilē geldi giTdi seni bulamadilā undan sona (267) allah_allah iyi dedim ōsun iyi olduḲlānı ōrendim ya (268) atıḲ unnā da gelinin_annesinin köwüne giTmişlē ūimdi ne vā diye (269) işde ōle ōlum bu ēvi sōna yaPdıḲ iki kat_ēvimiz vardı bōrda

Eviniz kerpiç miydi?

(270) kerpiç tabi yāşap tahta āşları çaḲmışlē aralarına kerpiç Ḳomuşlē (271) yāni ōlum işTe ōlelē oldu dePremde çoḲ ḲorḲduḲ

Eskiden kızıl kızamık, suçiçeği gibi hastalıkları nasıl tedavi ediyordunuz köyde?

(271) u zamanḲı kendi bildimiz ilaşlāla doḲdor yoḲ mesēlē gızamıḲ oldu gızamıya tātlı yidirmezdik (272) undan sūt yidirmeSdik bunnā işey olu diye öyle derlēdi yaşlılāmız yidirmezdik_unu (273) bi kendilerinden ilaş yapādı yaşlılāmız biSim unu sürēlēdi unnan_eyi olūdu (274) hiç hatırlamayom çoḲ yaşlılā yapālādı unu tabi unnar bilirlēdi bize ōreTmedilē (275) çiçek_olunca çiçek çıkarınca ḡaşıTdırmazlādı ellerine bōle ēldiven geçirilēdi ḡaşıTdırmazlādı (276) ḡaşıdan yer çukur ḡalırdı çiçek oldūyu yer ateşlendiyi zaman da ıslaḲ mendil ḡōrsun bi şeylē ḡōrsun_ışTe

Kırıkçı, çıkıkçınız var mıydı burada?

(277) bi ḡomşumuz vardı şorda geliyoduḲ_ışTe bi şey oldūyu zaman da uvuyodu bālayodu sarıyodu (278) ḡırık_ için deyil de bōyle çıkıḲ mıkıḲ bah benim parmā mesēlē (279) oyun_oynduḲ arḲadaş bōle bu arḲadaşın_omüzuna ḡodum_elimi (280) ōteki arḲadaş da bi yumruḲ vurdu burdan parmaḲ ḡaymış (281) u yaPdı u düzelTdi sōna bunu işTe ama bōle yamıḲ Ḳaldı gene (282) ben şu yelēimin_altına şōyle soḲuvēdim annem de gezmeye gitmişlēdi (283) bana da tembi eTdilē yemēi yaP suları geti Ḳuyulādan getiriyoduḲ suları (284) önce bōle su vā mıydı ḡuyulādan çekiyūduḲ ḡuyuda su bitiyūdu ḡuyunun_ içine giriyūdum (285) yukādan Ḳova salıyolādı undan sona maşrapa maşrapa suyu Ḳovaya doldurudum (286) yukādan çekiyūlādı çoḲ zor ḡünnēdi undan valla u udu bu udu işTe (287) ama bōle ḡambır Ḳaldı nāpalım bi zararı yoḲ

Elektrik de çok geç gelmiş köye değil mi?

(288) meselâ mālêye giTçez gēce bi dēmir kürek kürēin_çine biraz kül içine biraz az yā (289) unu yaarız undan soā u ışık yapā unnan omşuya gideriz_oturmā (290) oraya giTdīmiz zaman unu söndürürüz geliken gene yaarız gene unnan geliris

Bize bu köye has kelimeler söyleyebilir misiniz?

(291) bizde yo çerkezlē filān denişiK ğonuşuyolā kendi dillerini ğonuşuyolā bizim āynı bi dilimiz vā başka dilimiz yo

ÇİFTLİKKÖY

DENİZÇALI KÖYÜ

Mustafa Fidan, Hüseyin Avni Çetin - Yaş: 77-70

Bu köye neden Denizçalı demişler?

Mustafa FİDAN:

(1) denizçalı eskiden aşşadaymış bu köw undan sōna buraya yukarı çıkmış (2) buranın ismini denizçalı goymuşlar o fabrikaların oldū yerlē bu köyündü eskiden (3) daşköprü bu köyündü gabaqlı bilem undan sōna işTe bi dā məcırlıK gelmiş göç möş_olmuş (4) aşşāda o oā bu köyünmüş ōrdan denizçalı gonmuş buraya

Manav diye kime diyorsunuz?

(5) ne bileyim_ışTe manav köwü diyip söleniyo yerli köw yerli evet_evet

Yalova Katliamı döneminde köyde bir şeyler yaşanmış mı?

(6) yaşanmış tabi yaşanmaz mı ilēden gelmişlē rumnā Çāmiye insannarı kapamışlē (7) bilmem bi şeylē olmuş fevziyenin çerkesi kırtarmış (8) almışlar_ışTe Çāmiye öldürüceKle dövüceKle bi şeylē olucaKmış heralda unnā kırtarmış (9) öle deyodu bubam rāmeTli çerkeslē sarmışlē etrafı unnarı gacırmışlē kırtāmışlē (10) u zaman köyün_isanını fevziye köyü duruyo halā işTe öle gidiyo söleniyo

Eskiden düğünler nasıl olurdu burda?

(11) eskiden dünnē gomşulā yemek yapālādı işe yapālādı birbirlēne desteK_olullādı heP desteKlen iş öle yörürdü yani (12) iki gün sürēdi pazar cumartesi sürēdi iki gün sürēdi (13) atlan getiriyolādı ata bindiriyolādı gelini evine gadan götürüyolādı (14) eskiden böyle araba yoKdu araba deye bi şē yoKdu eskiden (15) gelinniK giydirillēdi işe yapālādı gırmızı görlādı beyaz görlādı şe āpālādı işTe öleydi yāni

Hıdrellezlerde neler yapardınız?

(16) hıdrellezde borda eskiden davar çoKdu göyun keçi herkeş birē ğuzu ōlaK verirdi pilav yapālādı köwlü (17) herkeşi dāveT_ediP yidirillēdi sāncaK ğurālādı sallanıllādı işde (18) eylence yapālādı iPlen bi āca sāncaK ğurālādı ōle işe yapālādı işde urğan_iPlen

Çocukken çocuk oyunlarından oynar mıydınız?

(19) oynālādı dōru yā hangını olsa yapālādı oynālādı işde genşlē çocuKlā birbirlēne eylence yapālādı (20) yā oyun_oynālā tuğa dellēdi bōle sopaylan bi şe yapālā oynālā ēlenceleyiP yapādı çocuKlā ōle işe yapālā

Hüseyin Avni ÇETİN:

(21) vallā benim hatırladīm çocuK_oyunu çıraKman diyoduK (22) çıraKman bi sopa dikilir bi dāyrenin_içine sıraylan_atarlar (23) kim fazla o sopayı ōteye götürüse dikili sopayı o ğazanmış_olur buna çıraKman diyorus (24) şey toğa hani o toğa tuğa neyse işTe o da şey allā şükür ben_iç oynamadım o oyundan kısmeT_olmadı bize (25) oyun_oynayamadıK gerçi de oynūcāmız zaman da iş işden geçmiş_oldu (26) şey vardı şimdi ğolf mu ne ona benzer bu tuğa dedīm (27) ondan sōra işe o var bir de gece ancaK zāten gece oynamaya forsat bulursun annaTdīm oyunların hepsi aKşam_ezanından sonradır

17 Ağustos Depremi hatırlıyor musunuz?

Mustafa FİDAN:

(28) hatırlamayız mı yā bildin gibi işTe hep bōle debremde bi parça zarar gördülē ōlen ğalan yoKdu köwde (29) ōle bi şe yoKdu evlēde eski evlē zarar gördü tabi yığılan_oldu beriki evlē yığıldı

Eskiden köyün geçim kaynağı neydi, şimdi ne oldu? Bu konuda neler değişt?

(30) eskiden reşbēlik vādı hayvancılıK vādı işTe ōle geçinmeye ūraşıyoduK ōle başka bi şe yaPmadıK (31) şindiK fabrikālā çıKdı genşlē fabrikalara giTdi u yana bu yana giTdi (32) hayvancılıK ğāKdı ōle peK hayvan yoK yani

Köyde eskiden en çok ne yetiştiriyordunuz?

(33) yetiştiriyoduK_ışTe yemiş ekiyolādı ekin_ekiyos mısır ekēdiK bezelle ekēdiK (34) geçim sālasa ūraşıyoduK yanı hayvan göyun vādı keçi vādı sīr vādı bunnā vādı

Çevrede hangi otlar yetişir, ot isimleri söyleyebilir misiniz bana?

(35) ekin_otu yetişir tiftil_otu yetişir häPsi yetişir merada tiftil_otu bildim_ışTe u da ismi tiftil yoncaya benzeyo öle (36) gevirTleK_otu olur gevirTleK dēriz_una u da sütlü ot_öle öle bi ot ismi yoK başka

Hüseyin Avni ÇETİN:

(37) benim bildim ot_ismi ney_o köygöçüren deriz bu ekinin_çinde çıkar annamı da şu çok pis bi oTdur (38) kolay kolay ordan gitmez onun_çin de köygöçüren derler (39) tabi köy gider ama o gitmez ordan o zaman çünkü ilaç çok bi şey yoK (40) şē vardır karaçimen dā çok böyle sulaK yerlerde olur (41) mandalar çok_otlar ben manda çobanıym_ordan biliyorum_unu da (42) başka şey bekarotu yenir böye saza benzer_ü hayvannara zarar verdī için (43) yāni zararlı oldu için heralde bekarotu diyolar bilmiyorum_artıK (44) başka ot_olarak yoK vardır da en_azından benim bildim yoK (45) ū tiftil zāten hep vardır ne derler bi de şey var ya ormannarda çıkıyo ya sonbāra dōru hayvannar_ona (46) eskilik eskilik denmesinin nedeni de en son sararan oTdur_o (47) yāmur zamānı falan bütün otlar bitmiş orman yol kenarlarında falan çıkar

Cenaze adetleriniz nasıldır? Cenaze olduğu zaman köyde neler yapılır?

Mustafa FİDAN:

(48) cenāze oldúyú zaman anons_edēlē undan sona mezar ğazmā gidēlē (49) birbirimize desteK her şey ğonu ğomşu yardımlan yapalā (50) yemeK verirler de yani ğonu ğomşu diyil gene u cenāzē sālbi yapıyo u işi (51) eskiden bilmiyom öle bi şey yoKdu gene yemeK_aynı verillēdi

Eskiden bayramlar nasıldı köyde?

(52) bayramlā aynı gene devam_ediyo bayram ğonu ğomşu birbirine hısım_aĒraba gidiP gelir (53) ğurban kesēlē remazanda Şeker bayramı olur yapālā aynı devam_ediyo

Eskiden hasta olduğunuzda bu hastalıklar köyde nasıl tedavi ediliyordu?

(54) nası olcaĒdı işTe ölen_ölüyodu ğalan ğalıyodu doĒtor yoĒ işe yoĒ (55) bordan yalovaya öküzarabasınnan götürüsen götürüyodun (56) götüremiyosan yoĒ vesāiT yoĒ yollā çamır ölen_ölüyo ğalan ğalıyodu öleydi

Kırık çıkık için kimse var mıydı köyde?

(57) yā ğırık çıkık gene ğonu ğomşu birbine Şöle oldu böle oldu yapmaya ũraşiyolādı işTe doĒtor moĒtor yoĒdu eskiden öle yā

Askerliğinizi ne kadar süre nerelerde yaptınız?

(58) üç sene ben iskenderundan ğaradeniz_erēliye geldim orda bitirdim askerlik İydi yani ben askerlikden memnundum çok

Eskiden ava çıkar mıydınız?

(59) aya mı benim hiç o ādetim yoĒ Őindi bende bi çoÇuĒ vā pū avcılık dedin mi bayılıyo (60) yoĒ bende u iş yoĒ ğonu ğomşu çıkādı canım gidēdi (61) kekliĒ_avı olū çulluĒ_olū Tavşan_avı olū domuz var sincik var yani

Eskiden evler nasıl yapılıyordu köyde, aynı mı?

(62) başka türlü yā böle ev nerde görceKsin eskiden yā (63) ohō ben yetişdīimde daşköPrü var ya Şehir gibi (64) sazlandı binalar daşköPrüde hep sazlandı kerpiç binādı öle siva bilen yapamıyolādı (65) kerpiç saz bālayolādı üstlerine burlar da öleydi nōlcaĒ (66) burda sazdan ev yoĒdu da yani kerpiçden filen yapılıyodu yani öle işe

yoᑕdu (67) sincik nēdē her şey güzel ilēden yapamayoduᑕ (68) öleydi yā gücümüz öle
yetyodu yetmiyodu ᑕu

Gençler köyde duruyor mu yoksa artık şehirdeler mi?

(69) şindī köyde genç yoᑕ heP işe girdilē şehirdelē yani (70) bizim gibi işTe böle yaşlılā
ğaldı biğaç dışālāda işde yalovada orda borda çalışıyolā fabriçalāda

ÇİFTLİKKÖY

DEREKÖY KÖYÜ

Ahmet Lafçı - Yaş: 85

Adınız Soyadınız nedir? Kendinizi tanıtır mısınız?

(1) ahmeT lafcı buralıyım seKsen beş yaşındayım otuz bir dōumluyum ilkoğul

Manav diye kime derler?

(2) manav köwün yārlı insannarına da yaşlı şey yerlisine derle (3) yerli meseġā mācır diyil laz diyil kürt diyil manāw (4) köwün yerli insanına biz borda manav dēriS zāten bu köw yerli köwü

Bu köye nereden geldiklerini hatırlıyorlar mıydı büyükleriniz?

(5) köw valla ben ilēsini peK bilemem yāni bilemem de (6) ama gelmişlē boraya on beş hānemiş burası yērlile on beş hāne buraya otūmuşla (7) sōnadan gelennē olmuş sādān soldan bi kaç tāne ama hepsi yērlı yāni hiç yabancı yoK manav yanı

Dereköy'ün ismi nereden geliyor? Çevrede bir dere mi varmış?

(8) dere vā burda aşşāda dere aқыomuş köyün_ismi de dereköy goymuşlē ben yetişdim eskilēden bildīmis köwün_ismi dereköw heralda öle

Siz neyle geçiniyorsunuz? Çiftçilik mi yapıyorsunuz?

(9) ben çifçīdim çifçi böle ekin ekiyoduK yilaf arpa buydey ekiyoduK mısır köw gene reşbelik bahçeçilik vağ burda ekseri şeftāli elma armuT (10) bizim meseġā armuT bahçesi vā meseġā elma bahçesi vādı para etmeyo birahdıK (11) en çoK elma vā burda kirez var elma var şeftāli var armuT var hep var bunnā baK (12) elma fidannı alıyoS fidancı getiriyó bize alıyoZ böle bi çıbıK ekiyorus tarlaya (13) böle ölçūlen undan sōna

unu bağıyorus u her sene büyüyo böyle sürgün yapıyo böyle büyüdüys başka dā nası olceK

Eskiden köyde düğünler nasıl oluyordu?

(14) biz yetişdik iki tãçe zurna bi davıl bu elleskõw vādı ordan zurnacıla bõle şehirlẽdeki çalgılā filān yoKdu u dımbırtılā yoKdu (15) davullan iki tane zurna õle yapıyoduK bis_õle dũn yaPdık ben õle evlendim zāten

Kız almalar nasıl oluyordu?

(16) kız_alma atlan gelini ata bindiriyoduK sādıc vādı (17) dũn sāyibi atın bi sāında bi solunda böyle yedēinden tutālā atı (18) gelin atda õle köwden köwe getirillē herkeş yeni elbisesini giyē yā (19) güzel bõle eski püskü diyil biraz accık dũn bu yeni elbise olceK yāni (20) işTe böyle işTe özel bi aTı yoKdu yā bildimiz işTe giydimiz şeleri giyēdik yāni õle (21) yā elbise işde pantul cekeT mintan nēyse şaPka

Köyde cenaze adetleri nasıldı?

(22) cenāze öldü müdü hoca selā verir gazmayı küreyi alıdık gidēdik mezarlıya (23) cenāze sāhibi yerini gösteri biz gazādık (24) para filen yoK hayırına herkeş böyle ben mezarcıdım yani çok mezar gazdım köyün mezarını hep gazādım (25) iki üç kişi vādık böyle hep gazādık yāni bõle parasıs pulsus yāni (26) cenāzeyi de hoca yıkar tabuda gör namazı gılını cāminin_önünde alıdık dörT kolları vādı dörT kişi sıralan böyle (27) herkeş mezarlıya gadā götürüdüK ondan kerı gömēdik gelidik (28) tabıt hoca yıkar tabıda gör tabıTdan mezarlıya götürüs tabıdı açarıs (29) üç kişi mezarlıya inē õlu kardeşi kim vāsa kapānı açarıs tabudun (30) sā tarafını ordan üç kişi bi başından bi ortasından bi ayağucundan unun kefinin tutma yerleri vādır böyle (31) orta yerde kuşāi vādır ayāında da böyle bālamağ için böyle şē vādır (32) unnarı tutar cenāzeyi indiris sā omzuna yatırıs (33) undan kerı tahta goruz böyle cenāze boşluKta kalır başının_altına toprak koruz böyle (34) yastık yaparıs tahtaları böyle dizdikden kerı herkeş küreklēlen topraı doldurus geliris

Hıdrellez kutlamaları yapılır mıydı?

(35) hıdrellez yapıyoladı ğızlā yapıyodu āşamdan çömleye böle erkeş bi māni işāreT
kor (36) sabāleyin toplaşılā böle bi āçaltında bi yerde orda māni sōlēlē aşıratālā (37)
ondan kerī çömleKden birisi böle bi şe çıkarı una bi māni sōlē (38) birisi kadınādan
böle ğızlādan kiminmiş bu āşe ablanın (39) hā āşe ablaya bu māni çıKdı hıdrellez böle
yānı

O manilerden hiç aklınızda kalan var mı?

(40) ben vallā bilmem yoK yā bende hā işey ramazan mānisi sōleyem

(41) *evlerinin önü merişin
merişinin koşusu gēlsin*

(42) vā bi kaç tāne biliyodum böle mānilēden ama şōle bi de

(43) *ekinner dize ğadağ
gidelim bize ğadağ
sana çoraP öreyim
topuKdan dize ğadağ*

(44) yav var da şindi aKlıma gelmeyo yav

(45) *davılımın ipi kaytan
sırtımda kalmadı mintan
verin ālar bahşışımı
sırtıma alayım mintan*

(46) aklıma gelmeyo yā işde yaşlıyız şindi unuduyoz

Masallardan bildikleriniz var mı?

(47) yā masal eski yaşlılā bōle çoçuklara annadılādı yāni bōle nē annatam ben sana şindi masal masal masal yoK yav yoK

(48) *masal masal marniki*

tırnāi var on iki

tırnāında beni var

ğadifeden donu var

(49) avcının biri almış tüfeyi sabāleyin ava gidiyo burdan (50) almış köpeyini tüfeyini dereye iniyo bōle aşşā birisi cankurtaran yoK mū cankurtaran yoK mū deye bāriyo (51) ulan gidiye şindi sese ulan bi baKdı bi sanduğa (52) ulan bu bāıranı açeyim da kurtaram diyo şindi sandıyın kapānı bi açıyū avcı (53) sırtında tüfeK de var ama sandıyın içinde kim vā yılan āzını açıyo (54) ben seni yīcem dēyo yaw ben seni kurtādım dēyo baK kapānı açdım bāııP duruyodun dēyo (55) yoK yīcem nābıcaz yoK yīcez dēyo o arada bi tilki bōle geçıyo (56) avcı şindi tilkiye bāııyo tilki ğardeş deyo gel burayı deyo (57) ulan diye köpēine baKsana dēyo beni dēyo şindi şe yaPā dēyo (58) şindi tilki köpeK dēyo bi şe ōmaz dēyo ben dēyo onu kovarım dēyo (59) sen dēyo gel burayı dēyo mahkeme görces şindi dēyo (60) yaw dēyo tilki arkadaş dēyo bu dēyo sandıyın içinde bunu koymuşlā dēyo (61) börtlenin içine atmışlā ormanın içine dēyo bāııyo dēyo cankurtaran yoK mū (62) ben de dēyo unu acıdım dēyo kapānı açdım kurtādım dēyo (63) şindi beni diye yīceKmiş dēyo yimē kalKıyo dēyo (64) bı nerden çıKdı dēyo sandıyın içinden yoK yā dēyo o sandıya sīmaS dēyo (65) tilki şindi sīmaz sıviyo ben de ordan çıKdım dēyo yılan da şindi görem baKam dēyo (66) gir dēyo bi görem baKam sandıya sıviyon mu sıvmıyon mu dēyo (67) yılan şindi göstēmeK için kuyrúyunu soKıyo dolana dolana dolana dolana sandıya bitiriyo (68) avcıya dēyo ki kapa kapānı dēyo hemen avcı kapānı raK taK kapayo (69) ordan hah dēyo gördün mü dēyo ulan tilki dēyo seni dēyo vurcaKdım ama vurmayācam seni dēyo (70)

azaT_ediyo dēyo sen dēyo ŧindi bordan dēyo bōle o tarafa git dēyo (71) ben dēyo köpēi bu tarafa gōyverçem dēyo sen dēyo hiç görKma ātıK dēyo (72) ārda avcı u tarafa gidiyo tilki de o tarafa gidiyo (73) ordan avcı ŧindi dönüyo dolaŧıyo öteye rāmen köpeK gene sōyadan tilkiyi ğaldırıyo (74) avcı ŧindi ulan dēyo ben tilkiyi vurmuyodum ama bu ne bu tilki mi çakal mı (75) bi PaTladiyo ulan ah_ulan avcı dēyo seni deyi ğurtādım beni dēyo vurmaya ğāKdın dēyo (76) ulan dēyo yāniŧ_oldu dēyo ben seni dēyo çakal SanneTdim dēyo (77) kusura baKma dēyo avcı özür dilerim dēyo orda bitiyō

Baŧka masal var mı öyle anlatabileceğiniz?

(78) baŧka merem bızıKacıları var unu biliyonuz mu siS (79) merem bızıKacıları da ŧōle oluyo u nasıldı merem bızıKacıları (80) horoz vā köpēK vā işde biliyonuz unun başını toparlayamadım yā (81) düzētemedim unu yā boşver karıŧdırdıK yā āKlımda ama kedi de vā köpeK de vā orda bi ŧelē oluyo ama (82) ŧindi bi eŧŧeK sālammıŧ ama ēTdiyarlamıŧ sābisi kōvmuŧ bunu evden (83) eŧŧeK_almıŧ başını gidēken bi horoza ras geliyo yav dēyo nereyi dēyo (84) yā dēyo biraK dēyo sābim dēyo atıK bana baKmıyo dēyo aldım başımı gidiyom dēyo (85) yav dēyo ben dedi sennen gelem de arKadaŧ_olalım dēyo (86) e gel dēyo ŧindi horoS taKılıyo köpē ras geliyolā köpeK de bana da baKmıyolā dēyo (87) ben de dēyo sizle arKadaŧ_olam dēyo hadi köpeK de onnan ordan ŧindi bunnā üçü birleŧiyolā (88) gece oluyo ulan nerde ğalıcız bi deymene gidiyolā deymene giriyolā (89) eŧŧeK kapın_arKasına yatıyo kedi ocāin_çine giriyo sıcak deye öle köpeK de kapının dıŧında bekleyo unnarı (90) ulan deymene bi hırsıS gelmesin mi eŧkiyā hırsıS karannıKda ŧindi deyimene giriyo (91) sā baKıyo sola baKıyo ciğara yakıcaK (92) kedinin gözleri de bōle pırıl pırıl parlāyo ciğarayı yakam dēyo (93) gidiyo ciğarayı kedinin gözüne ateŧ deye ciğarayı kedinin gözüne tutāken kedi bunun suradına bi atlayo tirmalayo gözünü (94) ulan dēyo eğ orda dēyo ordan dönüyü ŧindĭ ğaçıÇağ_ordan (95) kapın_arKasına çıkāken eŧŧeK buna iki tene çifte sallayo mu sırtına (96) ō anacım anacım dēken kapın dıŧında köpeK bunun ayāından bi kapıyo (97) kapıyo ama ewvah dēyo köpeK dēyo ısırđı dēyo (98) horoz da ğarŧıda āŧ vāmiŧ ācın tepesinde tüneKliyomuŧ (99) ulan dēyo tutun dēyo Pezevengi dēyo ğaçıyo dēyo hırsız dēyo (100) ötüyo yā ūrū horoz ötmē baŧlāyo unu annamadan yakalayın

hırsıSı dēyo (101) ulan dēyo gidiyo dēyo horoz da öle ü bāiriyo hırsız_ordan ulan dēyo
ğaçeyim dēyo öle yāni işTe

Çocukken hangi oyunları oynardınız amca?

(102) saqlambaç_oyñadıK tuğa oynadıK tuğa herkeşde bölē sopa vādır (103) tuğayı bekleyen bi cadı vādır bekçi herkeşin sopalan atā bölē tuğayı (104) bölē vurucen vurdurusan tuğuyu ordağı adam çuÇuK insan unun sābisi yeniden alı dikē (105) kim vuramassa en sonunda u cadı olur bölē sıralan bölē yapadıK (106) çeliK_oyñadıK şöle bi çeliK ordan eşşeK çekmece derdiK meseLā (107) bölē sıralan bölē işe olu üstüne atlāsın oyun yāni işTe başKa ne olceK (108) yā iş_ölele yapadıK yaw başKa çoÇuKқан ara kesmece gece oynadıK_unu (109) haranlıK çeliyi oynadıK iki taraf bölē bi sopayı atadıK mesa karānnıK yere (110) iki tarafın da insannarı var beşē kişiden on kişi çelī kim bulūsa ondan keru ebeyē götürü (111) öbürüne cāzā aldında pūan_alır meseLā u unu bulan adam filan (112) karannıK çeliyi karannıK çeliyi gece oynanırdı u gündüzün de oynāsın (113) gündüzün sopalan bölē vurusun bölē çeliK_elinde olu (114) bordan bölē bi vurusun tē gidē orayı (115) ordağın_elinde de sopa vādır u da geliken unu çeldiri bölē (116) işde öle oyunnā oynadıK çeliK diyolā başKa ne olceK yā çoÇuKduK işTe yā başKa yoK

Eskiden bayramlarda neler yapardınız?

(117) ya bayramlāda sāncaK ğurādıK sallanıdıK ceviz_acı demet_urğanı dēdiK bilisin de mi sen bilisin şindi (118) eskiden biz oraK bişiyoduK ya buydeyi arabayı saradıK demetlēlen demet urğanınnan bölē sıkādıK (119) u iPlen de u yirmi metredir u büyük āşlā olur aTdā tā duruyo burda kōmşunun ceviz ācı vādı (120) orayı ipi geçir̄isin sāncaK bölē aşşā bi tahta ğorsun (121) tahtaya iki kişi binē bi kişi ipin_ucundan tutā bölē salları bi aşşāi bi yukarı bölē sāncaK_ışe (122) bayramda yanı öle olurdu yanı ğayıK sancāi ğayıK dēlēdi ona tek te oluyo teK_iplen de oluyo (123) bölē teK kişi bölē gidē geli bölē kendini bi ğoyveriş tēy gide orayı ordan geli bölē borayı (124) ğızlā da binē olannā da bölē ğarmangarışık_olur yāni

Köye sonradan göçle gelenler olmuş, ne zaman ve nasıl gelmişler biliyor musunuz?

(125) köwe gelen mi giden mi otus sekiz senesinde məcirlā geldi bulğaristandan (126) yā bulğaristandan geldilē ben yedi yaşındadım (127) adamnā öküzünnen arabasınnan hayvanınnan göyununnan mandalālan bōle geldilē (128) köwde samanlıqlāda yaTdılā bōle köw kıyılarında boş evlēde yaTdılar (129) ordan köylü onnarı erkeş yardım_etti filan köwe yerleşdilē bunnā (130) çalışşılā cabaladılā hepsi hāne sābi oldu şindi ō görseñ

Yetiştirdiğiniz küçükbaş ve büyükbaş hayvanların büyüğüne ortancasına küçüğüne ne ad verilir?

(131) yā ineK_olur ineK dōürunca bızaK_olur bızaK biraz büyür düve olur düve büyür ineK_olur (132) erkeKse tosun_olur öküz_olur tarlaya қоşadıK sabana pullúya yer sürēdiK biz pulluKlan sabannan bilmem (133) gördünüz mü ōle şēlē köwde çifçinin şēsi yāni bōledir yāni işde dā başka ne olceK yā (134) tavuKlara yımirtadan çıKdī zaman civci derlē bōle yımirtadan çıKā (135) undan sōna piliç_olur u piliçden sōna piliç bōle atıK bōle yetişir yāni şōle biraz (136) undan sona tavuK_olur tavuK oldu mu undan kerı bi yaşına girdi mi yımirtlā (137) horossa bi yaşına girdi mi ōtē cingır cingır ūrū der_öter (138) kuluşkaya yatar cadı olur onun_adı cadıdır (139) tavıK cadı olur folluKdan aşşāī inmeS senin dērdin ne benim_altıma yımirta göyun ben civci çıkarıcam dē tavıK meseła (140) misal̄ yirmi tene yımirta görsun yahut on beş tane görsun (141) ordan yirmi yirmi bir günde yımirtadan civi çıKā civci çıkar tavuğ_unnarı bōle gezdiri bōle (142) çoçuK_unnā tavuğ_unnarın annesi oluyo unnarı gezdiri bōle (143) unnā bōle piliç_oldu mudu atıK kendi başlarına idāre ediyolā (144) bi dā koyveri unnarı kuluşka cadı demeK yāni görtlaK_oluyo (145) görtlaK dēlē yaTçaK_ışde yımirta çıKāmaK_çin follúya çıKā ordan inmez (146) bōle kōrtlaK derlē cadı derlē mesełā unnara aynı misele gelir (147) hem görtlaK hem cadı aynı yola gelir yāni kuluşkaya yatması cadı derlē cadı oldu mu (148) bi de şōle tavıK guluşka ayrı cadı ayrı (149) cadı tavıK tūyünü müyünü atar bōle bōle atıK işe olur tūyünü atar (150) yenīden bōle bi tūw getirī una cadı dēlē tūyünü aTdıyı için bōle (151) ama kuluşka demeK yımirta altına göycan una çıkar_una guluşka görtlaK tavıK derlē (152) görtlaK u civci çıkarī ōle böyüdū civcilē bōlē palaz_oldu mudu şōle bi dā atıK erkeş kendi başına gidē (153) bu görtlāī sölediK büyük hayvan da mesełā doürū bızaK_olur (154) ineK bōāya gelir gebe

olur doğuz_ay geşdi mi doğuz_ay on bir_ay filan ble (155) ordan doğr bzağ derl
undan sona dve dl (156) undan sona ineK dl erkekse tosun dsin kz_olur (157)
đořadıđ sabana pulya yer srdiK tırağtr yoğdu ble yni

Bildiğiniz Manilerden Söyleyebilir misiniz?

(1) *yalovaya giderken*

sıra sıra yılaflar

ben seni gizli sevdim

nerden çıktı bu laflar

(2) *dereköwün içinde*

kalayladım kazanı

yar ben senin yüzünden

tutamadım ramazanı

(3) *karanfil eker misin*

bal ile şeker misin

senin eTdiKlerini

ben etsem çeker misin

(4) *karanfil oylum oylum*

geliyo selvi boylum

selvi boylum gelince

şen oluyo benim gönlüm

(5) *dut fidanı vurulur*
dibinde su durulur
eller yārim dediKçe
benim boynum burulur

(6) *ğarşılarda durdun mu*
küpem düşdü buldun mu
ben sana ābi derken
sen bana vuruldun mu

(7) *ğarşı ğarşı duralım*
telefonu kıralım
telefonna iş olmaz
yüz yüze ğonuşalım

(8) *dā başında tosunnar*
bırakın otlasınnar
yāre çirkin diyenner
bir de bana sorsunnar

(9) *dabruķam gümbür gümbür*
içi dolu mor sümbül
ver anne sevdīme
benim yüzümü güldür

(10) *ķara ķara ķazannar*

ķara yazı yazannar

cennet yūzū gōrmesin

aramızı bozannar

(11) *bizim_evin_ōnūnde*

ayvalā ūūūman_olur

derekōyūn_ķızlarını

almayan piūūman_olur

(12) *bizim_evin_arkası*

sandalye fabrikası

bizim_evden gōrūlūr

yārin yataķ_odası

(13) *et_aldım elim yāli*

kemer belimde bāli

derekōyūn_ķızları

hepsi elma yanaķlı

(14) *bineķ_aldım yūz_ona*

sūdūnū sādım_ķazana

ķumar_oyinarsan_ōlan

vallāhi gelmem sana

(15) *elbisemin önüne*
pile isterim pile
benden önce ābim var
yenge isterim yenge

(16) *ayaKkabım var benim*
altı yoK üstü yeni
yārim beni düşünürken
fāre biyini yedi

(17) *ocaK başında kutu*
içi dolu mis koğu
kızlar cevāhir topu
ōlannar manda boğu

(18) *tosbāyī bāladım*
salınÇaKda salladım
dereköyün ōlannānı
eşşeK diye bāladım

(19) *hey aşiyor aşiyor*
süt baKırdan taşıyor
yalovanın ōlannarı
kel Kafayı kaşiyor

(20) hay atmayı atmayı
çāırın gelsin fatmayı
fatma nerden öğrenmiş
yandan göbeK atmayı

(21) elma aTdım denize
geliyo yüze yüze
üzme anne kendini
dāmadın benden güzel

(22) kaynar kazan taşmaz mı
yol buradan aşmaz mı
sil gözünün yaşını
ayrılan kavuşmaz mı

(23) ah kaynana kaynana
dişleri gidiK kaynana
ōlun çereS getirdi
sensiS yēdiK kaynana

(24) kaynanam gelivēse
dolmayı sarivēse
yemedden ölüvēse
oh ne rahat ne rahat

Bilmece de söyler misiniz?

(25) *başı tarağ kuyrúyu orağ bil bağalım bu nedir sabāleyin ne öter horoS horoS*

(26) *altı tahta üstü tahta içinde buruşuğ fatma kaplumbā*

(27) *dā dorūnda kilitli sandığ cēvis*

(28) *sürdüm kıstu çektim küstü cezve ocā kı sürēsın kısuverir çekēsın küsüverir*

(29) *anasını saTdīmın poturu ev üstünde oturu baca*

(30) *dādan gelir taşdan gelir meşin büzüklü enişTem gelir keçi keçi tosbāyi olu mu*

(31) *altı mermer üstü mermer içinde buruşuğ ömer kaplumbā*

(32) *merdiven başında kuyu kuyunun içinde suyu suyunun içinde yılan (33)*
yılanın āzında mercan sōlesene a kelōlan (34) kelōlan şindi karşıdan sōleyo merdiven
başında kuyu lamba deyil mi ay olan (35) lambanın içinde suyu ğazı deyil mi a olan
(36) ğazının içinde yılan fitili deyil mi olan (37) fitilin āzında mercan ateşi deyil mi
olan

ÇİFTLİKKÖY**DEREKÖY KÖYÜ****Fakide Parlak - 67****Torunu Hakkında Karışık Cümleler**

(1) bu k̄āKmaz_ama u gene oraya gelliceK peşime gene geli benim arkamdan gene çıKmaz_u (2) gel böyle gel yavrum dā bana dōru gel gelmez yavrum gelmez gelmez şindi insannarı yabancı gördü (3) öle huysuS_o u huysuS çoK huysuS dā bi tutdursun dana gibi bāriyo vallā (4) seni deyo çöpe atçam ben deyo hemen koşuyo (5) çöp poşetleri getiriyo gir_içine deyo çoK fenā çoK (6) acıK şindi biraz yüzleyom ben unu yüzledim vakiT tepeme çıkıyo

Doğum yılınızı biliyor musunuz? Eğitim durumunuz nedir?

(7) biliyom kırK doKus mayıs_ayının doKuzunda (8) ēyitim ilkoKul yavrum o zaman ilkoKuldu evet iyi dereceyle bitirdim (9) diplomam iyi dereceyle alınıK eveT beşinci sınıf o zaman öleydi

Göve neye denir?

(10) göve hayvannara giren hayvannara sıÇaKda saldıran göve denilen (11) hayvannara sıÇaKda mayıs_ayı içi haziran_ayında salarsın ya o zaman hayvannā yeni kızar ya sıcak (12) o zaman bi sinek gelir kıyrūnu kaldırır hı hı dere boyuna (13) böyle biz böyle biliriz göve tutdu sinek tutdu dēriS

Pangal diye bir lakap duyduk, pangal nedir?

(14) pangal yok vallā bilemicem şindi unnar öle bi komşu arasında lağaP geçmiş yāni (15) unu şindi bilemicem lağaP gelmiş komşu arasında

Kankurutan ne demektir?

(16) angurudan_aşamneyin ikindiliyin biz orā gidēdik ora bierdik (17) ora bidiKden sonrā ya bel bellemeye gidersin milleTlen gitdīn zaman aşamneyin ev sāhibi der ki (18) ay bi ellik fazla bidin ay bi ellik fazla bidin sen de arnım_aı dersin (19) bi vait gesin accı dinneneyim diye angurudan yirsin zeytin_eKmeK (20) angurudan adı udur zeytin_eKmeK peynir_eKmeK angurudan domatis_eKmeK ne varsa biz yle biliriS (21) zıbar yemeyi de yatsından sōra yatarken zıbar yemeyi yatsıdan sōra (22) yatsıdan sōra yatarken yinen iTe yemē zıbar yemeyi dēriz

Güvercinlerle ilgili bir söz söyleniyormu köyde, duydunuz mu nasıldır o?

(23) gövērcin duydum gövērcin demi gövērcin uu demi ki büyüKler derdi (23) ondan sōra benim demi etimi yiyen doymasın bouma basan_olmasın demi (24) gövērcin uu gövērcin asla evde tutmayı iyi saymazlā bizim (25) ba dıramalılarda da yle manavlarda da yle ama geri alan millette nedir bilemem

Hayvanlara yapıan kenelere ne diyorsunuz siz?

(26) normal saıra hā saıra saa dīl saıra saıra (27) ūnun bi āzı vardır ayıPdır söylemesi poposu filen yodur (28) u kendi anını eme eme büyür bu adar olur bōle (29) saıra saa udur_ū saıra ū

Egzama hastalıını nasıl adlandırılıyorsunuz?

(30) eksema uru mayasıl deriz biz_ona uru mayasıl (31) kimi yer eksema der kimi yer mayasıl uru mayasıl der (32) uru azınır aına aına azınır beyaz beyaz_olur (33) saıranın ayıPdır söylemesi poposu yodur (34) u emer emer emer kendi kendine atar_ama o ocaman_olur (35) emē de u oPmaz hayvandan biz_yle biliriz

ok cinfikirli insanlara ne diyorsunuz?

(36) eytannı deriz cinni deriz eytannı deriz cinciK var var cincik le dēriS (37) cimri olan insannara da sıkı olan insannara deriz (38) aman sıkı elinden vur dūüremeSsin

hani sıkar avcunu yalar dersin (39) bizde böle derler sevlmeyer insannara huysuS deriS (40) huysuS edepsiS epey söylëriz yāni he şiret böle gibi şeler söylëriz

Köyde eskiden başka hangi hastalıklar görülürdü?

(41) eskiden köwlerde çoÇuKlarda su çiçeyiolurdu kızamık olurdu bōmaca olurdu bunnar (42) uyuz olurdu sıtma u da var eski çeşit bi tāne sıtma bi çeşitdir sıtma bi çeşitdir (43) başka yaşlılarda olan hastalıklar içTe benim gibi böyle lekeler olur bunnara yaşlılık lekesi deriS (44) unnā örtleme olur u da göze gözünü acık paqlā paqlā birden şe yapar örtleme (45) çoÇuKları kırk basar kırk basma deriz una unu da öle şe yaparıs (46) dēşik bildim yavrim bunnar ateş gece yanıyı deriz unnara (47) çomā çamur batırırız getiririz gece şe yapāken karannık bu sātlerde çomā alırız (48) gene bi aPdlesliK alTdan batırırız çamıra getirir u insanın yarasına süreriS ũ geçer gece yanıyı (49) bir de camın önüne oturuS kimin işıyı önce yanarsa alırıs pamıyı kibridi çakarıs üstüne ışıkdan geldi işıya gitsin deriS (50) unu da atarıs pencereden dışarı unu süreriS pamıya güzel ışıkdan gelmiş işıya gitsin deriz (51) yağarız atarız unu da işıyı kimin yanıksa una gitçek (52) böyle işde bātıl inanç ama una gece yanıyı deniyo yavrum (53) çaKmaK u aynı u da gece yanıyı çaKmaK düvën taşı harman sürerdiK biz köylerde (54) harman yayardıK harman yaydıK mı onnarın böyle āçdan düvenleri olur üssüne oturursun (55) altına da taş çakālā büyüklē u taşları unun da taşı özeldir (56) ũ taşı da güzel harmanda hayvannara қоşāsın (57) lapır lapır lapır lapır sürersin köylerden bilgin varsa düven taşı deriz ũna he düven taşı

Masal biliyor musunuz?

(58) var be dolu istemedin kadā bizim analarımız çok annadırdı (59) ben ölüm ben bi kötü bi şey söylemeyom ki zāten kötü bi şey deyī ki bizimkisi işTē böle (60) dinneyin bakalım baK bi varmış bi yoKmuş e valla isterseniz böle şe yapın da burdan (61) sis sonra yazın bunu alın da ismimi çünkü ben arada unuduyom da gerilemeyem (62) fسلenci kıızı varmış hani bi vāmiş bi yoKmuş başdan başliyeyim bi fسلenci kıızı varmış (63) u fسلenci kıızının günnerden gün iki tāne kardeşi oluyo (64) ābiysi oluyo ābiysi olduKdan sōra bunnara bu baKıyomuş (65) birinin adını nārin koyuyolar birinin adını nūrin koyuyolar (66) undan sonra koyduKdan sonra bunnarı bi de pādışahın ölu

varmış atlan gelirmiş (67) bunnā fakir ġariban ya bunnara gelir eylenirmiş feshlenci kıızı feshlenci kıızı dermiş (68) o ġadan çoK biliyon feshleānın yaprāi kaç dermiş (69) o da dermiş ki una Őe yapıP da amān çoK biliyosun göKdeki yıldız kaç dermiş (70) o ġadan çoK biliyon göKdeki yıldız kaç dermiş (71) undan so öyle derken böyle derken günnerden gün ay deyo ben bunu bi türlü deyo aldaTdıramadım deyo (72) dur deyo ne yapayım ben buna deyo feshlenci kıızına alıyo bir tepsi atın_üssüne biniyo (73) balıKÇı geliyo bi tepsi balıKlan geliyo ondan sonra başlayo (74) balıKÇı balıKÇı balıKÇı deye bāra bāra pādīshahın_ölunu bāra bāra gelince (75) ā diyo balıKÇı u da çoK balıyı severmiş gidem de balıK_alam bāli dēyo (76) kardeşlerini bırakıyo gidiyo balıK_almā iki kardeş de evde (77) ondan so balıK_almā gidince ordan tutuyo balıK kaç dēyo (78) balıyı ben sana parasıS veririm ama dēyo bi öpücüK verirsen bana dēyo (79) ũ da aman dēyo kapın_arkasına gel de buraya beni öP bāli dēyo balıyı çoK seviyöz dēyo (80) undan sonra tutuyo öpüyo bunu burda bu öpünce basıyo gidiyó (81) ettesi sabah_oluyo gene geliyo feshlenci kıızı kākıyo çiçeKlerini suluyomuş kapının_önünde (82) ondan sonra dēyo ki feshlenci kıızı feshlenci kıızı dēyo o kadan çoK biliyon dēyo feshleānın yaprā kaç dēyo (83) sen dā çoK biliyon göKdeki yıldız kaç dēyo (84) bı da ha hāy dēyo bir öpücüe bi tepsi balıK_alan dēyo (85) tüh gözün kör_olsun sen mīdin beni aldatan dēyo (86) undan sonra dur dēyo ben de sana yapicēimi bilirim ya dēyo (87) ondan sonra günler geliyó geçıyo kuyü kazıyo (88) ben bu beni dēyo heP dēyo böyle dēyo aldaTdırdı dēyo ben buna bi kuyü kazayım mı dēyo (89) seni alıcam dēyeleKden dēyo kuyunun içine soķayım dēyo (90) ondan sora Őē yapıcaK kuyun_çine soķucaK koyuyo oraya koyduKdan sora akşam oluyomuş (91) biçoK kemiK biçoK Őey ābileri evde ama ondan sora onnā da yerin_altından māra kazmışlar da gitmişler ablalāna konuşmā (92) getirip önüne silkeleyomuş aman dēyo benim dūnüm dēyo (93) benim dūnümünden kalan kemiKleri yi bāli dēyomuş kııza (94) feshlenci kıızı unnan eylenmiş ya u da unnan eyleniyü (95) ũndan sora eylenince ā dēyolar ki böyle böyle dēyo (96) unnādan günden güne iki tene çoÇúyu oluyo o beyin_ölundan iki tene çoÇúyu oluyo (97) çoÇúyu olduKdan sora undan so ay dēyo ne āpayım nāpayım nāpayım dēyo yā rabbi dēyo (98) dur dēyo çoÇuKlara ondan sora sen dēyo Őē yap dēyo dūnüm oluyo dēyo geliyo dēyo (99) ha hāy dēyo sen dēyo burda dēyo kuyun dibinde çürüyeķoy dēyo (100) ben dēyo dūn yapıyom kırK gün kırK Kecedir dēyo (101) beygırlē de gümbür gümbür dūnde insannarı gezdıriyolā dēyo (102) eyi o da bekleyeķoysun nē āPsın (103) ondan sora tutuyo bu ay nasıldı orası tutuyo bu düyün_olurken dur (104) dēyo ki ölüm dēyo siz

déyo hazırlanın déyo annen şe babanız ama çoÇuKkari bilmeyo (105) bâbanız dâmaT tiraşı olurken déyo önünden geççēniz déyo (106) önünden geççēniz déyo el_ele tutuncanız déyo (107) nārin bey nūrin bey ondan sora şe yapalım ay kardeşimizi koruyalım (108) bi de kız çoÇúyu yannarında kardeşimizi koruyalım annemis ālayıP kuyu dibinde çürümesin déyo (109) ah_alla bu da dâmaT tiraşı oluyo ya dâmaT tiraşı oluken (110) allahım yā rabbi gelin de aliyo ah déyo bu ne oluyo ne oluyo acaba yā rabbi nası ben bunu bileyim déyo (111) gene gidiyolā gene durun baKam déyo davullara durun baKam déyo bu ne söyliyo déyo (112) undan sora söyliyo çoÇum siS ne déyonuz déyo (113) ne mi déyoz déyo nārin bey nūrin bey geçiyolar gene (114) kardeşimizin_elinden_eyi turalım annemiz ālamasın kuyü dibinde çürümesin déyom déyo déyoz déyo (115) ondan siS nerde siSin anneniz nerde kuyü dibinde déyo (115) hemen dâmaT tiraşdan kalkıyü gidiyü undan sorā şe yapıyü (116) amān kuyüyü gösteriyo benim annem burda déyo (117) éyi annen orda mı çıkıyü yukarıya ordan_alıyü unnarı (118) tamam düyün bitmişdir déyo öteki kızı yollayo gerisi geriye (119) masal da burda bitiyo bu masal bu kadar bu masal bu kadar

Memlekette bize Tomru Tomak masalı anlatılırdı, siz de bilir misiniz o masalı?

(120) he dur şindi unu da aÇÇıK aklıma gelsin biraz da unuduyom eskisi gibi deyilim bölē (121) nēreli sen hē aynı benim masal gibi bi adam varmış (122) gene bi çocuK varmış ondan sōra üç üç tāne olan varmış (123) üç_olan varmış bi de şey var ayı var günden güne günden güne gezerken tozarken (124) ayı geliyo ininin_önüne koyuyo koşkocaman bi taş kaya koyuyo (125) ah_allahım yā koca kayayı koyuyo koyduKdan sora buna déyo ki (126) nē āpayım nē āpayım nē āpayım ābisi déyo ābi déyo böyle bölē bi ayı geliyo bizim kapın_önüne déyo (127) hep bizi rātsıS_ediyo déyo tamam kardeşim déyo (128) kalkıyo gidiyo bi tānesi yumru yumaK gidiyü (129) bahçe suluyolarmış ũ da inin dibinde kazını ine koyuyo inin dibine kaçırıldıKdan sōra (130) baK şindī toparlayūm bahçe sulerken su ine geliyü ine gelince (131) inde duman ũ gözleri kızın şe oluyü ay iyi déyo ayıya (132) bölē bölē déyo benim déyo gözlerim déyo kör_oldu déyo (133) sana déyo bazlamaç yapçam déyo bal getircem un getircem (134) un çalıyo bal getiriyo u ayı ayı getiriyo kadına u kıza geTdiKden sōra (135) onu tutuyo bi şe yapıyo çıkıyo ayı öldürceK ya aman déyo gideyim de ayı bu adamı bulayım déyo (136) bi de gidiyo ābisini öldürüyo ayı onun_adı yumru yumaKmış (137) bi tānesi dā gidiyo onun adı da

tomru tomaḲmıř (138) bi tāne dā gidiyo o da üçüncü Ḳardeř de Ḳıllı baraḲmıř (139)
ondan sōra ah_allahīm öyle Ḳovuyo böyle derken ayıyı da bu ābisi öldürüyo (140)
öldürdüKden sōra geliyo bu ayıyı onun Ḳuyünün içinde şe yapıyo (141) Ḳardeřim ne
arıyon sen burda dēyo böyle böyle dēyo ābi dēyo beni ayı Ḳaçırdı dēyo (142) üç tāne
çoḲūm oldu ondan_ama dēyo hiĉ dēyo hani bi řeylī yoḲ dēyo bana bi zararı yoḲ dēyo
(143) u Ḳadā beni seviyo evi gibi sāhiplendi dēyo (144) ēyi nasıl dēyo şe yapıcan dēyo
hani hadi Ḳardeřim seni almā geldim ben dēyo (145) beni almā geldin_ama dēyo ben
dēyo şindi sana dēyo nasıl geleyim dēyo (146) benim çoḲuḲlarımın babası baḲ_üçünü
de öldürmüşün dēyo (147) aliveriyo şe āzına türküsünü ayı uyuyomuş ya

(148) ayıyidi uyuyidi

ĉalıyidi ĉırpıyidi

evimidi ya

(149) birinin başında yas yapıyo birine de gidiyo

(150) yumru yumayin babası

tomru tomān babası

Ḳıllı barān babası

ayı evimidi ya

(151) ona da öyle ālıyo ondan so

(152) yumru yumaḲ gitdi gelmedi

tomru tomaḲ gitdi gelmedi

Ḳıllı baraḲ gitdi gelmedi

ayı beyim_of

(153) dēyeleKden o da öyle ālıyo o da öle ālıyo u masal da öle bitiyo

Çok güzel hatırlıyorsunuz masalları, bir masal daha anlatabilir misiniz?

(154) işTe annem bunnarı bize biz çoÇuKduK televizyon yoK radyo yoK (155) bunnarı şindi çoK annatdırıyodum torunnara da annatdırdıyım için biraz bunnarı toparlayom da (156) çok adamakıllı annatıramayom bilemeyom fazlasını söS sohpet etmeycez biS acıK dā söleycez siS dinleyceniz (157) vallā allahım yā rabbi vardı çoK masallar ama toparlayamayon ki hepsini de (158) bi de tın tın ğabacīm vardı du baĸam tın tın ğabacīm nasıl başını hatırlayabilsem (159) bi varmış bi yoKmuş evel zaman içinde ĸalbır zaman içinde (160) bi olan kadeşlen bi kışkardeş yoK diyil diyil seninki gibi diyil bi olan kadeş vā (161) bi anne vā bi baba varmış bi tāne de anne vā annenin de bi tāne çoÇukları varmış (162) ama anne üvey_anneymiş üvey_anneymiş o deyomuş ki ay deyomuş ben bu kıızı seni istemem deyomuş (163) kocasına bunu nē āparsan yaP deyo bunu öldür ĸaldır_at deyomuş (164) ben senin kıızını istemeyom deyomuş o da dēyomuş ki kıızım dēyomuş nereye bırakayım ben bunu dēyomuş (165) e demiş baĸmış baĸmış adam ay demiş bugün bu demiş ben bu kıızı öldürsem olmaz (166) götürüm de dā bırakam demiş harmana aman tarlaya giTçeK arabaya öküzlere alıyo gidiyo(167) dā dā giderken şe yapıyo aman bayā bi gidiyo giTdiKten sōra ĸardeşine deyo ki kıızına deyo ki (168) kıızım deyo sen burda deyo otur deyo orda oturuyo ben deyo şindi gideyim de şe yapayım deyo (169) odun keseyim dēyo ben giderken seni alcam (170) su varmış ĸavaĸ_acı varmış onun dibine oturuyo (171) oturduĸtan sōra ah_allahım nē āPsın kıızı urda bırakıyo kıızı urda bırakıyo ĸalĸıyo ĸaçıyo (172) ah_allahım bubā bubā buba buba bāriyo bi yanına da bi ĸabaĸ su bırakıyo su ĸabānnan (173) ondan sōra ah deyo su ĸabānı alıyo tın tın ĸabacīm dēye vuruyo beni dālarda bırakıp ta giden bubacīm dēyo (174) başlayo ālamā nē āpayım ben nē āpayım ben ācın tepesine çıkıyo (175) ĸavān_üssüne çıkıyo çıĸdıĸdan sōra orda oturuyomuş altına da bi bey geliyo (176) beygir sulaycaĸ su var ya ondan sōra sulamā diye geliyo (177) gelirken dēyo ki ay dēyo ne ĸadan şavkı vurmuş buraya acaba nerde dēyo (178) bu allahdan mı bu güzelliK ĸuldan mı acaba burlarda insan mı var suya vurmuş şavkı dēyo beyin_ölu (179) suya vurmuş şavkı deyince undan sōra bakınıyo bakınıyo bakınıyo (180) bi de ĸafasını yukarıya ĸaldırıyo bakıyo kıız_oraya sīnmiş āca bālamış kendini āca (181) düşmesin diyeleKden ĸabān ipinnen oturuyomuş ĸabaĸda (182) in_aşşā in_aşşā inmeyo ay diyo

gideyim Şu karŐiki tēzeyi çārayım diyo (183) beygiri bırakıyo oraya atı bırakıyo gidiyo tēzeyi çārmā (184) tēze diyo Şu dēyo kavakta diyo bir kız var dēyo (185) ben bunu indiremeyom hayrānı oldum ben_u kızın deyo (186) ben indiririm_ölum dēyo ben indiririm ben de dēyo gideyim de çamaşır yıkāyım orda dēyo (187) gidiyo çeşmenin başında sacaK deriz kazan sacaK ũnnarı götürüyo oraya koyuyo (188) Şindi kızını indirsin deyeleKden allāhım baKıyo kıS hep_ālarmıŐ

(189) *tın tın kabacım*

beni bırakıP giden bubacım

(190) baŐka bi Őey demezmiŐ kıS in_aŐŐā inmeyo in_aŐŐā inmeyo (191) nē āPsın tutuyo güzelcenem Őindi baK dēyo ben_u nu nasıl indiriyom hiŐ ses_etme sen dēyo (192) sen git Őöle dēyo beygiri bırakıyo çoÇuk gidiyo giTdiKTen sōra nē āPācan tēze orda dēyo (193) çamaŐır yıkaycam ben bu çeŐmenin suyunnan çamaŐır yıkayom kızım dēyo (194) bu suylan dēyo nası yaPÇan_u nu dēyo kazan koyuyo (195) kazanın_ayaKlını koyuyo ũssüne kazanı otuTdurcaK_üssüne göya (196) tēze öle kazan_oturmaz dēyo kıS Őindi tutuyo böle mi kızım deyo yan çeviriyo (197) diKlemeye kazan_oturur mu kızını indirceK ya diKlemeye gene oturmuyo (198) tēze deyo öle de deyil deyo a kızım deyo ehtiyarım_atıK deyo gücüm yetmiyo ku (199) in_aŐŐā göster bana gene çıK yukarı deyo baK burda kimse yoK deyo (200) ondan sōra eh deyo kız kız dur_iniyom deyo (201) kız patır patır_iniyō önce kabā atıyo arkadan kendi iniyo (202) iniye aŐŐā beyin_ölu bunu tutuyo kaçırıyo (203) sen dēyo nereye götürüyon beni dēyo (204) ben sana hayran_oldum dēyo ben seni alıP giTçem dēyo (205) seni buraya kim bırakdı dēyo benim üvey_annem vardı dēyo üvey_annem beni istemedi dēye (206) bubam kesiP_atmanın Őerrinden bi kuŐ kesdi dēyo (207) kuŐun kanını dēyo benim gömleyime boyadı dēyo (208) anneme götürdü kızını kesdim dēyeleKden dēyo beni de burda bırakdı giTdi deyo (209) beni dēyo resmen bırakıyom demedi de deyo ben_odun yapıyom giderken alcam dedi dēyo (210) ondan sora ben böyle oldūnu hē öle mi dēyo alıyo kızını gidiyo bu masal da böle bitiyō

Bir masal daha anlatır mısınız lütfen?

(211) dün gece yaTdıK tā aKlımdan dālıyo kibi ama du baKam (212) yine bi bey varmış hep beylerden gidiyoS (213) yine bi bey varmış bu masalın_adı da şey u da üvey_anne üvey_annenin masalı (214) ütekinin de üvey anneydi üvey annelerden çoK zāten (215) büyüKler öle şēleri şe yaPdī için çoK çeKmişler unnarı annatırırıldadı hep (216) ondan sora bir gün geliyo bunnar emine dur bi daKğa emine Karışdırma annatıyom şindi dur (217) ondan sora şindi seninkine Karışıyo benim Kafa gidiyo (218) ondan sora yine u üvey_anneylen buba evleniyo yine onun da bir Kızı varmış (219) bir gün geliyo Kızı undan sōra evlendiriceK Kızına üvey_annenin de Kızı varmış (220) biçoK çeniz yapıyo ama üvey_anne hep çenizleri Kaçırıyo Kızımın çenizleri Kızımın çenizleri Kaçırıyo (221) bu Kışçāzı bi Kāt çamaşırınnan gelin_ediyo (222) gelin_eTdiKden sōra bubası deyo ki benim Kızımın çenizlerini niye Kaçırdın sen deyo (223) ondan sora deyo ki yoK deyo benim Kızımındı senindi benimdi derken üvey_anneyi tutuyo bi yere Kıpayo adam (224) adam Kıpayo Kızını gelin_etçeK Kızını üvey_anne ordan Kaçıyo gidiyo dāmadın_evine (225) gündüzlēn de yufKa yapmışlar biçoK köwlü yufKası u yufKaları yayıyo (226) onun Kayrolasının_altına Kayrolasının_altına şindi şey yatçaK ya üvey_annenin Kızı evlencek ya (227) oraya undan sōra gidiyo oraya ah dēyo Kızımın dēyo baK dēyo hiç çenizi yoK kümezi yoK dēyo (228) kemiKleri Kırılıyo dēyo yataKda döndüKçe çatır çatır dönermiş (229) yufKa Kırılmaz mı u yufKa undan sōra ay deyo şe yap deyo kemiKleri Kırılıyo Kızımın deyo (230) u da deyo ki ā dēyo Kızımın kemiKleri Kırılmayo dēyo (231) benim dēyo Kızımın çenizleri gidiyo dēyo (232) u una bu buna derken unu da öle şe yapıyolar (233) üvey_annenin masalı da bu hep yufKa Kırıkılanıyo onun_altında u Kada u Kadar yavrum

Eskiden hıdrellezlerde neler yapılırdı? Hıdrellezlerde okunan manilerden birkaç tanesini söyleyebilir misiniz?

(234) hıdrellezde bir hafta Kala çömleK gömēlē bizim hıdırellezde (235) bir hafta Kala bi genç Kızlā köwün_ichinde ama Kız ama çoÇuK her neyse (236) onun içine Korlar şeyi çömleyin_ichine Korlar unu çiçeKleri gömēlē bi gül dibine (237) gül dibine gömdüKden sōra u aKşamı ateş yakālā (238) hıdrellez_ateşi derlē ona ezandan sora böle ateş yakālar (239) millet_üstünde hoplā gezē gezdiKden so ertesi sabah_olur (240) gençler_oynuylā gençler_oynarken giderler çiçek çıkarmaya (241) yāni şey

niyeT atmaya u niyeti çıkarıcaKlar (242) her_evden çıkarıcaKlar unu elini kızın biri
soKā alır içine işTe

(243) sıra sıra kavaKlar

dökülüyor yapraKlar

ben anneme doymadım

doysun kara topraKlar

(244) karanfil_oylum_oylum

geliyor fidan boylum

fidan boylum gelirken

şen olur benim gönlüm

(245) bizim_evin_arKası

teneke fabrikası

yārimin_arabası

magirüsdür markası

(246) e öleydi biz onnarı sölüyoduK be kızım başka ne bilelim başka bi şey bilmeyoz ki

(247) derekōw güzel_ama

yolu bayır_olmasa

yaKarım derekōwü

içinde yār_olmaSsa

(248) baķam unutuyom ki yā eskisi gibi u u çoğ bilir u u nereye giTdi u sen de söyle
biraS sen defteri yazdın nı buraya yazılıyo

(249) *derekyn eŐmesi*

pazar günü aķıyor

derekyn ķızları

subaylara baķıyor

(250) *mendili ķatlatırım*

hendeKden atlatırım

iş nispete binerse

ben seni atlatırım

(251) *ķara ķoyun derisi*

beni ister birisi

ismini vermem ama

orta boylu kendisi

(252) *derekwn cmisi*

parlıyor minresi

derekwn ķızları

on milyardır tnesi

(253) he tamam işTe her neyse

Eskiden düğünler nasıl olurdu bilirsiniz değil mi?

(254) eski dünlere hâkimdiK_olum biz zâten biz şey şeylere biz biz yapıyoduK bunnarı heP devamlı

Düğünde neler giyilirdi?

(255) herkes her şey işTe normal̂ gelin kına aKşamı şey giyer bindallı giyer (256) şindi çıKdı u da önden yoK_Tu (257) önden āynı normal̂ kına yaKarken geceliK alt_üs picama giyerlerdi (258) ondan sorā şindi de kına gecesinde bindallı (259) soKā giderken lazlar giyer çarşaf manavlar giyer yeldirme (260) kılıçköwde dıramalılar giyer ferece mācırılar giyer saya (261) kaç tane ismi var_unun he kaç tâne ismi var_unun (262) saya işTe başka lazlar çarşaf giyiyolar (263) burāniyeliler ondan so dıramalılar ferece derler āynı yeldirme (264) ferece derler tā hırka derlē her yerin bi şeyi var yāni

Gelini atla almaya gittiler diyelim, sonra neler yaparlardı?

(265) önce baK kınadın söyliyeyim kına gecesi olur (266) kına gecesi oldúyu zaman bindallı olur geline giyilir (267) ondan sōra kınası yanar kına yanarken kaynana avcuna altın koyar (268) ondan sora ũnnā geline kına yandıKtan sora millete altın dāılır (269) bir de döner şey yaparlar çerez dāıdırlar (270) bizim kınada ādet çerez vādır loKum dāıdırlar zeytinnen (271) undan sōrā unnarı dāıTdıKtan sōra bi tā u aKşamın kına gecesinin dünü biter (272) ertesi gün_olur ertesi gün_olur giderlē gelin çıkarmaya (273) gelin çıkarırlar kalkā gelin salona gelir salona geldiKten sōra (274) o geline gelmeden dā gelin çıkarmaya gidince kapı parası alırla (275) kapı şe yapar kaparlar kapı parası alırlar (276) gelin çıkartırlar ğayınna ğaynata gider gelini çıkarır (277) taksiye otuTdurlā gelirken yollarda yolbastı olur (278) kōnvoy kōvarlar kōnvoya herkese her arabaya bir şey olur havlu olur

Şimdi deĝiştmi düğün adetleri?

(279) āynı āynı gene eskiden atlan geliyodu şindi taKsiylen şindi tā ĩy (280) eskiden_atlandı gelinler ata bindirirlerdi dāmaT giderdi kapısının önüne (281) davullar çalar davullar çalar undan sora giderler kapının_önünde gelini dāmaT kucāınnan alır

yere indirir (282) undan sora yüz görümü derler dēyolardı şindi yoḲ_unnar (283) merdiven başına veyāhut ki pençereye veyāhut ki balkonu varsa balkona gelini dikerler (284) dāmaT yüz görümü ama bi altın ama yüz lira para taḳar gelinin başına (285) ādeT böyledir gelin ḳoltúyá verildi derler unu ḳoltúyá verildi derler (286) dāmadın ḳoluna atdan indiriyo ya e işe gelini indiriyo ya gelin_aldı geldi (287) ā kıS kıS ḳoşalım gelin ḳoltúa veriliyomuş gelin görceKler millet ādeT_öyleydi esKiden (288) şindi hePsi biTDi şindi hepsi bitdi (289) güldürürler işTe u zaman güldürür gülmeK mülmeK şindi hePsi bitdi ölüm

Yemek yapıyor musunuz? En çok hangi yemekleri yapardınız?

(290) hā yapıyım önden çorba her birinde u çorba ādeTdi (291) maydonozu domatezi güzel çorba pişirīdiK (292) undan sora şehriye çorbası dūn çorbası undan yaparsın_çine et kıyarsın dūn çorbası bunnā böyleydi aTları (293) her dūnde de meşurdu yani bunnā bu iki çorba mutlaka olurdu (294) kuru fasulya nohut etli pişirīsin bunnarı arḲadan tutāsın (295) et ḳavırırın etlen pilavını yaparsın taTlı tulumba taTlısı haşlarsın (296) yazın ḳarpuz ḳarpız hep ben sūnnet yaPdım torunnara (297) dūnyānın vallā bi kere beş yüz kilo ḳarpus kesdik öyle şindi öyle (298) ondan sora işTe yemeKler bunnar_ama ēşili ḡahḡah eḲşili ḡahḡah derler (299) sovanı güzel şe yapāsın kıyāsın inceciK_inceciK kıyāsın sovanı (300) üç beş kıydıḲdan sōra içine kekiK ḳoyāsın (301) onun_çine ḳarabiber ḳoyarsın ondan sōra unu unnan güzel yuvurū hamır yapāsın (302) ama ḡāyeT sōnu belli olucaḲ gibi unnarı güzelce yuvarlaḲ misket misket misket yapāsın_unu tePsiye doldurursun (303) tePsilen fırına sürēsın fırında onnar unnarı ḳarıştırdıḲdan sōra içine bi tāne de yımırta kırsın (304) şe yaPmadan sıkımadan şeyi ondan sōra onu güzelcenem sürēsın fırına (305) u orda ḳurur kıPḳırmızı olur nar gibi olduḲdan sora (306) teKrarına gene bir tarafta salçalı su mu yapıcan normal su mu yapıcan tencerede ḳaynatırsın (307) onun ocaḲtan_alırsın oraya ḳoyarsın içine onun adı ēşili ḡahḡahdır (308) içine limon sıkāsın_unun ūnu indirdiKden sōra üzerine hafif bi nāne serpelersin (309) hafif nāne bu kēndi kēndi yöremis kendimizin var şeyde var ḳastamonuda ḳastamonuda var bu yemeK (310) geḳen gün televizyon sōledi ḳastamonu tarafından ēşili ḡahḡah (311) bumar bumar bilir misiniS asma pidesi şe yapāsın (312) ē tāze sovanı güzel ince ince ince ince kıyarsın içine bi biraz da nāne kıyarsın (313) üç beş dal nāneyi kıydıḲtan sōra ēşi ayran ēşi ayranı ḳorsun

unnarın içine (314) güzel unnarı çıPdıKdan sōra tuzunu ҡorsun içine ũndan sora unun içine unnan unu güzel böle bulamaç gibi yūrursun (315) hani āynı aķıtma hamuru gibi öyle yapāsın (316) yaPdıKdan sōra tepsinin altına tereyā ҡoyarsın (317) tereyānın üzerine ters ters ҡaparsın parlaK tarafı dışına gelicek asmanın (318) unu sıra sıra sıra siniye dizēsın asma yaprānın dizdiKden sōra (319) unu onun içine de unu incecik yayāsın sigara ҡalınlıyında olcaK gibi böle inceciK yayāsın (320) yaydıKdan sōra unun gene üstüne de aynı üstüne gene üstüne de aynı unun da parlaK tarafı üstüne gelicek (321) u tüylü tarafı içine gelicek unu da öle yapıcaKsın (322) hamır dōKmüyosun tamam o ҡadan çoK ҡalın oldu mu iyi olmaz (323) ince olcaK he onun üzerinde asma ҡalıcaK (324) unun üzerine de şey gene tereyā tereyağı güzel sürersin (325) sürdüKden sōra tePsiylen unu ҡızartırsın ҡızartırken alt sile çevirirsın çevirebilersen (326) tePsiylen çevrilmez de u üstüne tepsi ҡapāsın sile böle böle böle böle aķıdırsın (327) unu aķıdırsın undan so unu da öle pişirısın (328) u da eski zaman yemēidir yāni istē kes istē ҡopar ҡopar yē (329) işTe asma asma pidesi ũ da dıramalılara aiTdir biz řē ayıPdır sölemesi ҡaçamā çoK severiz (330) ҡaçamā çoK severiS unun yanına unu yapardıK mısır unundan mısır unundan yulafdan (331) yunanistan yapar bulğaristan yimez (332) artıK bilemem bizim annem bilemezdi annem manavdı benim manavdı (333) manav oldúyu için annem bilemezdi babam řē yapardı (334) tārif etmezdi ҡaçamā babam kendi pişirirdi (335) ben de bilmem baK ununnan büyüdüK ununnan büyüdüK ama bilmem

Başka yemek de geliyor mu aklınıza?

(336) eKmeKden papara ama şeyden köw_ekmeyinnen olur ҡızım (337) u köw_ekmeyinnen köw biS samın ekmeyi yaparıS (338) u ҡurur ҡurūtan sōra ҡare ҡare ҡare ҡare güzel keseriS (339) kesdiKden sōra aynı mağarna haşlar gibi unu haşlarıS (340) haşladıKdan sora hemen hafif haşladıKdan so zāten dōkdüyünnen ıkartdıyın bir oluyo (341) içine çekiveriyo suyu ıkartırsın (342) ıkartdıKdan sōra kevgirlen süzēsın unun altına bıkaç ceviz serpelersin (343) ҡıyman varsa ҡıyma da ҡorsun arasına ondan sōra üstüne unu ҡoyarsın (344) tepsiye ҡoyduKdan sōra üzerine gene ceviz ҡıyma tereyā u da paparadır (345) u da çoK güzel yemeK şindi işTe he öle öle işTe bizim yerlilēden ҡalma bu duymamışdınız

Başka yemekler, tatlılar da bilir misiniz?

(346) tatlı diKme tatlı deriS biz diKme tatlı u şindi bi tiridi sōlemedim (347) tirit baK şindi u tiridin de ayrıyeTden gene iki başlı iki başlı sovanı güzel ince ince dōrā unı kavırırısın (348) kavurduKdan sōra hiç una salça koymaSsın salçasıS beyaz olaraKdan onu kōrsun (349) suyunu kaynar suyu kaynarken eKmeKleri böyle böyle böyle böyle el gibi el gibi yērlı ekmēini böyle böyle kesēsın (350) kestiKden sōra unu tepsiye koyarsın koyunca u ocaKdaKı tirit dedīmin de içine (351) bi yemeK kaşī veyahut iki yemeK kaşī unu güzelcenem ezersin (352) ezziKden sōra içine unun gene nāne koyarsın (353) nāne koyub unu bi güzel çırparsın (354) hani çorba yovurdu terbiyesi gibi unu çırpdıKdan sora güzelcene (355) onu da kalkāsın onun üzerine su tepsiylen kōrsun unu tabaK tabaK olmaz u (356) içine limon da sıkāsın ekşicene onu güzel koyarsın onun da adı tiriTdir

Örgü de örüyor musunuz?

(357) hē örüyom örüyom boncuK oya işTe boncuK oya yazmalā bunnar bunnā boncuK oya (358) resimlerini çeKçeKseniz çekin her yerde var (359) bunun ĩyne oyası vardı öleleri sōleyin işTe mādēm (360) bilmeyom e siz dā iyi ben atıK unuTdum kızım (361) boncuKdan süpürge oyası olur gül oya da

Çeyinizde neler vardı?

(362) vallā hiç bi şey yoKdu benim ondan sora dōrT beş tāne yastıK ğılıfı (363) iki TaKım karyola taKımı bunnā vardı (364) bi de sedir taKımı derdiK bunnar biz ğariban büyüdüK (365) sedir esKi setlere sedir deniyo e şindi de şey oldu (366) hadi baKam ne oldu şindi şarK odası oldu öle

Kazak da örer miydiniz?

(367) kazaK örüyoduK canım unnarın desenneri işTe baK bunu parmaK oya dēyolar (368) baK buna bōle parmaK oya derler (369) unnar da oluyo işTe şēlerde oluyo unnar (370) şeysi mısır sırası örgü örneyi de yaS böyle

Türkü de söyler miydiniz gençken?

(371) aha türkü söylenmez mi genç_olu da türkü söylenmez mi şē olu da yoḲ be yavrım hatırım yoḲ be kısım ḳalmadı benim atıḲ giTdi aḲlım

Reçel yapıyor muydunuz peki?

(372) reçel vişne reçelinin çekirdeyini çıkartırsın bi kilo şekere aman iki kilo şekere (373) bi kilo vişne ḳoyāsın unu güzē (374) aynı normal_ışTe anneleriniz de bilir yöreye has diyil baḲ betül

(375) *bahçelerde hıtırım*

hasta oldum yatarım

hekim doḲtor_istemem

yar gelirse ḳalkarım

(376) bunu yaz

Bu hıtır dediğınız nedir?

(377) çiçek hıtır çiçek hıtır işTe ama çoḲ güzel ḳoḳar (378) hıtır hıtır ufacıḲ ufacıḲ ince ince mine mine çiçek_açar öyledir o da şeye reçele reçele ḳoyarlar

Karışık Cümleler

(379) en çoḲ sivrisineḲ ḳarasineḲ göve avāve böcēi bunnardır_ölum (380) başḳa bilemeyom ne gibi e unnarı unnarın nesini bileyım ben be gızım (381) o küçüḲgen_öle canım altı yaşındamış (382) peçete vardır yavrum ama nereye ḳoyduḲ_acaba ıslaḲ mendil var_ama peçeteleri bilmem ki gızım (383) nerē ḳoyduḲ baḲ baḲam ama baḲ_u gözlerin içine o şeylere baḲ buzdolabının_üstüne dōru baḲ gızım (384) bilmiyom yavrum unnardan ḳalmadı ḡāliba küçümüz peçete bulsun peçeteylen_oyun_oynuyo

(385) ay çoK fenā ama hiç bu ğadar oyuncān içinde şuraya baK yıvılı o ğadan mandalla oynuyoz bōle

Annenizin perilerle ilgili anlattığı bir hatırası varmış değil mi?

(386) unu şē yapmışlar yavrım perilē kaçırmiş annesi badana yapıyomuş badana yapāken (387) bir yemeK isteyom anne eKmeK_isteyom anne altı yaşındaymış (388) ondan sōra geliyo güzelcenem evde o da badana yapāken (389) atıK al al da dēyo bu ekme yi de bi Tā gelme dēyo (390) bi Tā gelme dēyince nineyi de oğan perilē mi götürüyo atıK insannā mı götürüyo kendi mi gidiyo bilmiyoz (391) hani peri derlēdi ondan so aliyo götürüyo (392) tā dālāda beşpınar deriz boşnaçaçmalā deriz orlarda bi kadınnan_adamın çolúyu çoÇúyu olmamış (393) mehem ki onnar almışlar götürmüşler (394) ama üstü başı üryan püryanmış yırtılmış heP (395) şey derlermiş ki anneme nerden kaçıldılar seni nereye göturdüler (396) ağalar dermiş qah yere basdırdı qah kucā aldı qah zıplab_ındirdi qah yere basdırdı dermiş (397) öle almışla davullarla şeylerlen araya araya öyle bulmuşla (398) orhangāzinin_ınsannarı da gelmiş eskiden tellal bāriyomuş (399) oranın da insanı askeriyesi gelmiş annemi aramā (400) e bu derekōwün kılıkōwün_ınsannarı da giTmişler ama heP_ermenı köwü kılıkōw ermeni köwü (401) ermeniler çalmasın orayı da basmışlar bayā bi şeler işTe öle dēye söylēlēdi

Üryan püryan ne demektir teyze?

(402) yıtık çalıların içine çoÇuK girmiş üstüne çoÇuK korumayı bilir mi (403) üryan püryan denir bizde de yırtıK pırtıK yırtıK pırtıK bōle işe böyle söylēlēdi yāni

Anneniz kırk uçurma gibi geleneksel konularda çok iyiymiş, bunları kimden öğrenmiş?

(404) onnarı şeylerinden büyüklerinden büyüKlerden únnarı şeyin evdeki ninenin ninesi varmış ú da kimden örenmiş bilmeyom (405) yoK onu bilmeyom da yalnız dedemiz varmış hacı (406) sōra bi de varmış ki şey evliyā olmuş amcamızın biri (407) hac_ıbrahim dedemin şeysi yani kaynanamın_annesinin bubası u olmuş (408) undan sora evde hattā gelin güvey oldümüzda diye bi güzel derdi rahmetli ninem (409) bu bacadan aşā yedi kere nurlar_ındi kızım derdi yedi kere nur_ındi derdi (410) eskiden

her şey meydandaymış şindi insannar şeytan şindi insannar şeytan insannā öyle (411) undan sora ūrda indi derdi bi şe yapıyolar gidiyū bi öylen yemeyine (412) hocaları heP gezdirirlermiş eskiden gezēken benim yanibaşımdaki eski evin sāhibi bugün dēyo sıra bende dēyo (413) hadi ibrahim amca dēyo hadi götüreyim seni yemeye dēyó (414) tamam gidelim dēyó ama benim mısāfirim var dēyó (415) mısāfirim var ben nāpayım mısāfiri nereye koyayım dēyo (416) kardeşi mısāfir geliyū nereye koyayım dēyo hac İbrahim efendi şe hacı ārif efendi derlermiş (417) ondan sōra dēyo ki ay dēyo mısāfirin de gelsin dēyo bi parça ekmeK u da yisin dēyo (418) soba yoK ocān başına toplasmışlā kocaman kütük koymuşlar ocā (419) ocāi koymuşlā he hem ışık hem şey yemey yicekler (420) ay dēyo ayaklarım da ıslanmış dēyo oy evin sābi dēyo ki (421) ay dēyo ne pis dēyo bu adamı getirmiş hoca her yer pissiK dēyolar (422) bunu dēyolar getirmiş buraya dēyo (423) şindi u öyle diyince u da ermiş ya haha dēyo annasınnar dēyo unnarın fısıltısını duyuyo (424) ama sakalların aşşā bitlē inermiş bōle ninem annatī hem ālardı hem annaTdırırdı biz çoÇuKduK kızım derdi (425) undan sorā şe yapıyo unu çıkarıyo ayāından çorapları ateşin üstüne koyuyo (426) ā dēyolar ā amca dēyolar şey ısınır çorapların yanicek (427) benim çorabım yanmaz yanmaz dēyo (428) benim çorabım yanmaz dēyo ondan sōra e diyolar ateşin içine aTdın (429) yanmaz yanmaz dēyo öle derken kākıyo ābi dēyo ben gidiyom dēyo (430) ū köyün hocasına köyün hocası da bizim dedemiz o da onun kardeşi (431) ā dēyo şey dēyo ārif dēyo nereye gidiyon dēyo (432) cumā namazına gidiyūm e cumā namazına biz de giTçez dēyo (433) yoK ben küplüküplüde kılcam dēyo küflüküplü varmış bu dünyānın bi tarafında (434) belki duymuşundur üçüncü ordu derlermiş bizim dedemiz orlara gidiyo harPde gidiyo (435) u birinci cihan harbi mi oldu üçüncü dünya harbi mi sonu işTe u son harPde bunnā gelmemişler geriye (436) u amcamız da gelmemiş işe sölēledi heP böyle annatırlardı u ermişmiş u öle diye sölüyolādı

Dedelerinizin birinin de güğümden süt sağmayla alakalı bir hikayesi varmış galiba?

(437) dedemiS gene bizim benim eşimin bubası iç güveysiymiş köwde ama ehtiyarlā da iterlē sümerlēmiş bunu (438) iç güveysi iç ārısı ondan sōra bunu kovalıyolā şe yapıyolā (439) aman deyo yarın deyo südü dēyo eve götür de dēyo kaynanam eve götür de dēyo askere giTçeK dēyo (440) askere giderken dēyo şe yapayım dēyo çocuā dēyo yovurt yapalım dēyo (441) eskiden nerden alcaK da ne ara yiceK paraylan para bile yoK (442)

onnarı yavrım yiyin baK şe yaPdı çörek yaPdı köw çörēi yiyin (443) ondan sorā sūt savıyolāmiş aKşam da sūt savākan aşādan gezēken biri geçēken geliyo (444) ō idris_ağa deyo bizim baççede u esas yāni o harpi ō idris_ağa deyo (445) sūt vā mı yav dēyo sūt sādıysan geti de bi oKka sūt içeyim dēyo (446) o da dur dur dēyo geliyom dēyo hemen tutuyo ku oKkalıK yoKmuş ta hemen tutuyo (447) koyunun çanına döküyo çanın içine döküyo o gene mehem ki çingene sıfatında görünüyo (448) çingene sıfatında görünüyo yetişiyo peşi sıra arayo yoK arayo yoK (449) eve geliyo ehtiyarlā başlıyolā bāirmā ondan sōra o diyolā sūTdü ırmaKdı sūTdü ırmaKdı (450) niye çingeneye verdin niye çingeneye verdin (451) o da alıveliyo bi sopa alın siSe çingene dēyo yeTdiniz aTıK canıma dēyo be (452) bu çoÇúyu askere götürdümü göreyim de dēyo gerisi geriye gelmeyeyim dēyo (453) allaha bunu duva ediyüm hem de ki askere götürüyo (454) yalovada elbisesini giyiyo görüyo büyüK kaynımın köwe geliyo iki sāt_içinde ölmüş (455) dēyolā ki baK ne ğadan āhı tutmuş_adamın canına yetmiş dēyolā ki emini nereye götürdün dēyo a yāhu dēyo annem (456) kārısvan dēyo halbuki kartala gitmiş askere kartaldaymış (457) kārısvan deye aldı gemi giTdi bāra bāra giTdi dēyo benim de ciērlerim giTdi dēyo (458) kapıdan derlerdi bi düşdü derdi benim eşim düşmesinnen öldüyü bir oldu derdi (459) dayanamamış e u büyüklerin hareketleri aKāretleri de hiç dayanılcaK gibi deyil (460) işTe allahdan sātine gelmiş sātine gelmiş

Bir soru daha soracağım size. Eskiden hangi çocuk oyunları oynanırdı köyde?

(461) sor baKam bilebilsem söylerim sor baKam bilebilsem söylerim (462) eskiden yā satalım bal satalım körebe aç kapıyı kapıcıbaşı (463) niğār gelin kıS siS dā iyi bilirsiniS unnarı (464) eskiden aç kapıyı kapıcıbaşı saKlanbaç bizim bezirgen demezdiK de kapıcıbaşı derdiK biz kapıcıbaşı derdiK (465) sen sōle baK bu çoÇuKlara çelik çomaK biz de oynadıK dıramalilā çoK_oyñā unu (466) köw meydanında çoÇuKlā yayılıverēdiK dıramalilā oynā domuŞcuK deriz (467) domuzcuK u da şe topuzlu bi sopan olū elinde hemen şu ğadan bi kuyu açāsın yere (468) onun_işine taş taplāsın taşı getiriller karşına atālar (469) burdan gelir ötekine yetişdi mi bi tāne vurur (470) ama bacān kırılsın ama kolun kırılsın nereye denk gelise (471) koca topuzlu şey unun adı domuŞcuK_işTe u aynı aynı domuŞcuK der dıramalilā una manavlar dozdoz öyle (472) vallā ben bilemeyom artıK yoruldu hiç ben bilmiyom onnarı ben bilmeyom bu yapar

Köyde cenaze adetleri nasıldır?

(473) bağ yavrım ben cenāze yığadım hiÇ yığamasam iki yüz üç yüz tāne yıĖamıŖımdır
(474) yavrım baĖ çoĖūm Ŗindi cenāze ölüÖ öldüKden sora (475) benim kendi yaPdiyim
vaziFeyi sölüyom ben sana (476) cenāze ölüÖ cenāze öldü mü gelirler köyde biz
yetkiliydiK ablamlan Ėikimiz (477) undan sōra gidēdiK Ŗeye ćārırlar bizim ölümüz var
gelin rāt yatāna yatırın (478) rāt yatāna yatırmadan güzelcenem tahretini verirsin
önce cenāzenin (479) ondan sōrası verdiKden sōra ayāna buraya Ėadan picamasını
ćekersin temiS temiz (480) baĖ Ŗindi ben bayannara giTdīmi sölüyorum (481) rāt
yatāni işŖe unu sölüyorum yer yatā tabi bātaniye rāt yatā dēyoz (482) baTdāniye
yayarıS yere unun Ŗüssüne yatırırız unun baTdāniyenin üzerine ćarŖaf veririz rāt yatā
(483) undan so unu ĖoyduĖdan sona tahretini veririz meftānın ayāna (484) temiS
picama ćamaŖırını ćıĖarTırıs giydiririS üstünü ćıplaĖ bıraĖırıs üzerine de ćarŖaf (485)
Ėadın yatmas ille ayāna giydirirdiK biz böyle biliyos (486) ayaklarını bālarsın meftānın
undan sōra ćenesini ćekēsın (487) unu yatırıĖan güzel adamaĖıllı ćekēsın ćenesini iki
dudā bi araya geliceK ićinden necāset gelmīceK (488) undan sōra unu yatırırısın rāt
yatāna yüzüne de bi havlı erkeKse havlı Ėadınsa ćember örtü Ėaparsın (489) undan
sona unu öle yatırırısın oraya yatırdıĖdan sōra bi Tā gelen arzū eden baĖar (490) arzū
etmeyen bağmaz oturur dinner yāni bekler meftāyı (491) Ŗndan sōra sabah olur
sabah olduĖdan sōra meftānın Ŗeyini gelillē ćārırlar (492) tabıtı aman kefini bićilcek
yıĖamā dēleKden kefini bićmeye alırlar Ŗeyden ćarŖıdan getiriler kefini (493)
güzelcene Ėadına iki tāne iki tāne ćadır bezi iki tāne ćadır bezi Ėorsun Ėadına (494)
ićine de bi tāne gömleK Ėoyarsın gömleK ĖoyduĖdan sōra (495) bu Ėadar üç parća
Ėadına erkē iki parća erkeK teK ćadır Ėadına iki ćadır una onu Ėoyarsın (496)
ĖoyduĖdan sōra başına örtüsünü Ėoyarsın ĖoyduĖdan sōra unu da güzel yerleŖtirirsin
(497) yerleŖtirince bunu birini ićine gömlēin üzerine ĖuŖaK eteyinin de arĖa eteyini
kısa yaparsın (498) Ėadın eksik etek Ėuranda anılır ordan eksiK etek anılır Ėadın (499)
Ŗindi yaĖasını bićeriz bićdiKden sōra bıraĖıverēz (500) hemen arĖa omuzlara düŖer
düŖdü mü arĖadan dōrT parmağ kısa Ėalır arĖası önü deyil (501) Ėadın
eksiK etek denilir u Ėuran Ėavlinde u (502) undan sōra öle olur öle olduğdan sōra
güzelcene meftāyı hulle donu olur hulle donu derler (503) hulle donu derler unu
Ėoyarsın unu ĖoyduĖdan sora güzelcene gösüne (504) hulle donu bu ĖalınlıĖda böle
geniŖŖikde bez bu Ŗindi dōrT parća bez Ėoyarsın (505) üç parća ićine pamuĖ Ėoyāsın
Ŗindi bunu Ŗe yapıyosun ya Ėatlıyosun ya (506) Ėatlayınca bu Ėatına pamuğ bu Ėatına

bu orta şey bunu da burdan kesdin mi (507) bu yedi parça olur hulle donu yedi katdır
 k̄ābeye bile gitsen yedi kat parça koyā da kadın gider (508) k̄ābeye tevāfa giderken he
 kuranda bunnā ben bunu k̄urandan kendim de dinnedim (509) ama şimdi u saygılā
 k̄ālK̄dı sen de sen ben de ben bayanda var (510) ūndan sōra unu öle hulle donunu
 yaparsın yeTi tāne doḡus tāne tahret bezi yaparsın (511) baK̄ sen şimdi söyledin cenāze
 yıkamaları söylüyorum yıkadın onnarı güzelce (512) önden tahretini verisin gene
 meftānın hePden tahretini verdiKden sōra (513) u meftāyı güzelcenem ıslatırsın
 ıslaTdıK̄dan sōna una ḡusŭl_aPdesti verirsin (514) u kefinden sōra yıkamā gidince
 teneşire yatınca teneşire yaticak̄ (515) unu güzelcenem orda ḡusŭl_aPdesti verdiK̄den
 sōra üç sefer yıkarsın (516) üç sefer güzelcenem yıkarsın sabınnāsın çıkarısın (517)
 çıK̄dıK̄dan sōra tekrara biterken namaz_aPdestine niyet_ederiz (518) önden
 ḡusŭl_aPdesti aPdestine niyeT_edersin arḡadan namaz aPdestine niyeT_edersin (519)
 unu da yaPdıK̄dan sōra āyetel kürsiyi oḡuyaraK̄dan oḡur oḡur suyu üflersin (520)
 dökersin hemen göbēine bırakırsın u suylan gider u aḡḡā dökülmez göbēinde kalır
 (521) oḡuma su ondan sōra güzelcene bunu kefinnēsın gene bālāsın tabutuna yatırırsın
 (522) hocaya çocuKlarına hocaya teslim_edēsın hoca alır mezara urdaki hizmet unun
 (523) ordan geldiKden sonra köyde pide dāılır pilav dāılır bunnā böyle gelir eskiden
 yemeK̄ şimdi gördüyüm (524) unnarın yaPdī deminceK̄ söyledim ben āynı u çorbayı
 fasülyeyi pilavı pişirirsin (525) gene millete güzelce hiç_aç kimseyi biraK̄maSsın (526)
 baK̄ şey var şey var k̄āfire koḡusu var k̄āfirun koḡu (527) unu böle ezēsın ezdiKden sōra
 unun üstüne serpelēsın (528) k̄urT̄ kuş girmesin şeyde gelirmiş ḡē börtü böceklē başına
 (529) aPdesini bozcaḡlā meftānın ay derler bu k̄āfireylen mi beslemiş tenini (530)
 soḡulamazdın soḡulamazdın k̄āfire derler k̄āfirun da derler (531) ikisi de āyní ikisinin
 de āyní çöreotu da unun_üzerine sērpersin (532) gene göbeKden yukarı göbeKden_aḡḡā
 olmaz gene göbeKden yukarı buhur (533) unnar ḡē kefini buhurlarken u buhurda
 kefini buhurlāsın dumanından koḡsun deye (534) öyle gülmüş şeymiş k̄onmaz bizim
 olannar bu şeyin cenāzenin şeyi bu kadar bu kadar yavrum

Çok teşekkür ediyoruz, çok yardımcı oldunuz.

(535) sāolun yavrum sāolun çoÇūm memnun siSi edebildīseK̄ memnun edebildīseK̄ ne
 (536) hani memnun edemedīsem bi şey diyemem

ÇİFTLİKKÖY

DEREKÖY KÖYÜ

Haydar Yıldız - 84

Sizinle bir görüşme yapabilir miyiz?

(1) benden büyüklē vādı burda unnar tā şe yaPmadilā mı (2) beni yalançı yaPma
karakaş diyil āmet lafçı aziz_avcı (3) hadi tamam şindī boşver sen devām_et

Kendinizi tanıtır mısınız?

(4) adım haydar yıldız bin dokuz yüz otuz_üç dōumlu ben ilkökul beş bizim zamānda
oğul yoğdu zāten bīrda

Köyde asker uğurlamaları yapıyor mu?

(5) evet yapıyo askere giderken bizim bīrda manavların_ādeti şindi yāni biraz köw
karişik (6) mācır da var_ama biz mācır demeyiz yāni şinci mecburiyeTden diyoz yāni
(7) e bizim köw ū zaman az bi şi köwdü mācirlā geliyo on beş yirmi hāne (8) ūnnā da
büyüdü felam oldu yüz yirmi yüz_otuz hāne köw_oldu (9) askere giderken bizde askere
giderken toplanılar ūğur hoca oğur (10) selavaT getirir hoca ne zaman gidcēimiz ū gün
allā ısmarladığ binēsın tirene (11) biz tirennen giTdiK geldiK meseļa ben erzuruma
giTdim (12) sarğamışa giTdim sibasa giTdim ezircana giTdim burları gezdim askerde
(13) işTe u zaman meKtuP böle telepon melepon yoğ (14) meKtuP_atarıS yā bir ayda
alla ya iki ayda ya üç ayda allah tā ne olucağ (15) üç günnük gelin bılağdığ giTdiK
hanımı askere (16) ayır ben_unun dōrusunu sölüyom ben_ama (17) tabi dediK ya işTe
hoca dubasını yapar dediK ya sana

Teyzeye ne zaman evlendiniz? Düğününüz nasıl oldu?

(18) bin dokuz_üz_elli ikide evlendiK e şindi dāmaTda kıTlamalā felam_olmaS (19) dūn benikisi görücü üsulü oldu bizimkisi (20) böyle hani görücü usulūnнен berābe uylaşilar (21) babalarımız bizim zamānımızda kendimiz diKdator diyildiK şindi gız ister olan bizim biz öle diyildiK biz (22) biz bāba tuTdu mu gulā yörü baKalım böyle evlendiK yāni (23) oldu işTe bi sene durduK mu nişannı durmadıK galiba (24) iki üç ay nişannı durduK_ışTe undan sona işTe öle (25) dūn meseLa toplanı halkı bārırlar u zaman üç gün üç gece eP evleri gezerlerdi bizim zamānımızda (26) dūn var yarın haydar yıldızın dūnü var yarın gezerler komşulā toPlanır (27) davıl zurna gelir çalgılā da gelir zēngin_olusa çalgı getirirler (28) fakir davul zavalı fakir şeysi gelir_ışTe (29) geliP Kapanır meseLā duvāsını yaparlar ederler niKah giyālar (30) hepsini yaparlar edēriz ondan sōna iki üç gün sona da gidiyoz el_öpmeye (31) işTe dōrt gün sōna mı bi el_öPmē gidēriz gız_evine gideriz gelī ādetimiz bu yāni

Çocukluğunuzu hatırlıyor musunuz? Çocukken oynadığınız oyunlar nelerdi?

(32) kimin benim atırlamam mı yann_ayaK başı gabaK ayāımda ayaKkabi yoK bi şe yoK gezē duruduK (33) ya oynadıyımız biz çoÇuKқан gaziK dēriz böyle bi zopaları sivridiriz atarız yere (34) arkadaş da atar hangininki yene(?) yatāsa yāni toplaKdan çıkāsa u alır gazanır yāni çoÇuK_oyunum o (35) bi de ara kesmece dēriz el vururuz böyle birbirimize el vūruz kim vurucaK vuramaz felan deye (36) ara kesmece derler ara kesmece elinnen vuramaSsın ayāınnan böyle işe yapacaKsın çoÇuK_oyunnarı bunnā

Sapanla kuş da vurur muydunuz?

(37) hā unnarı yapardıK kuş lastiyi derdiK biz böyle lastiKkeri bālādıK bi çatal_āca (38) atā kuşları vuruduK yāni çoÇuKқан böyle (39) ama hani elli at ta bi tāne vurusun yūs tāne at ta iki tāne vuramam (40) çocuKluyumuz böyle geçTi heP fākirlik te vā u zaman sāde biz diyil memlekeT fakir_u zaman zāten (41) e köyümüzün_arabası yoK bilmem nesi yoK şudu budu felan_ama (42) biz zāmeT çeKdiK ben_ama biz zāmeT çeKmediK ben kendimi sōleyem çeKmediK (43) çocuKluyumuz_yi geçdi bizim de hiç bö işeylımız yoK yāni

Eski bayramlar nasıldı?

(44) ōw eski bayramnā eski bayramnar bütün bu köwde hep hısım aK̄raba birbirinin elini öper (45) yāni küçüKlē gider böyüKlerin ellerini öper şindi o ādeTler ğalK̄dı (46) boşver ya ğāvede görrüm şindikiler biz öle diyildik (47) ramazan olsun ğurban bayramı ōsun zaTen bunnā dini bayramımız bizim en_ıyi bayramımız (48) hiçbi şeyimiz yoK̄ yāni u zamannā felan_ama şindi hePsi deniŞdi (49) şindi hepsi deniŞdi hiç şindi oruç tutannara ādeT mādeT yoK̄ böle (50) ādeT biz ben görmedim oncā zamandır ha şöle olur ādeT şöle ādet de deyi de hısım aK̄rabanı dāveT_edēsin yemē (51) aK̄şam yemēine mesela oruç tutuyon ya aK̄şam yemē daveT_edēsin hısımını aK̄rabanı çāırısın gelir (52) geleni gelir_u da gelmeyen gelmez hepsini diyil tabi (53) dēdiyin gibi komşu komşuya birbirine böle yardım ederler yāni yardım (54) birisi toplar böle şeleri yapardıK̄ ama toplum bi yerde dāima toplum bi yerde yaşayoduK̄ yāni (55) öle şelik yoK̄du yāni bayramlāda ōsun hiç ayırım ğayrım yoK̄ (56) hepimiS köwlü birden_oynar eder şindim zāten_u oyunnā da ğalK̄dı yoK̄_artıK̄ dünnē de kalK̄dı

Ne tür oyunlar vardı peki?

(57) bi şi yoK̄ şindi bizim oyun oynarıS şindi oynuyolar gençler kızlar da oynar erkeKlē de oynar (58) ama öle bizim oyunlarımız gibi yāni diyil şindigileri moderen_oyun (59) eski bizim harmandalı çiftetelli oynadıK̄ işTe bi de horap(?) dēdik (60) k̄asap ıstanbıl çiftetellisi vur patlasın çal_oynasın

El öpmeye gittiği zaman damadın konuşmaması gerekirmiş değil mi?

(61) he u da vardı baK̄ el_öpme giTdī zaman dāmaT ğonuŞmaS (62) ben gene hiç ben nāPdım biliyon mu ben ben giTdim dedim (63) durun baK̄ şindi el_öpme giTdik ama burda ğonuŞduK̄ dedim sen hiç seS_etme ben bunnarın hepsini bālārım (64) giTdik selāmin_aleyküm hoş beŞ unnā hazır zāten (65) giTdik şindi K̄onuŞmayacaKlā dēdim baK̄ siS çukurköwlü ben dereköwlü (66) hiç dēdim ses etmāj en büyük borda kim unun elinden başlāyacam (67) baK̄ ğaynāna ğaynata bilmam dēdim ümmü yengem allah_ rāmeT_ylesin yengesi oluyo (68) hemen tamam_oul gel dedi de sıralan işTe el_öpeli geç

Bu teyzenin eşinin önünden çatalları kaşıkları toplamışsınız istemede galiba?

(69) yaw baĖ Őindi unnarı toplāsin u bi u sildiK iŐeyliklēni eKmeK yidirivēcez (70) bi de bizim Őu ādetimiz vaĖ manavların ama u Őindi alTı aliba (71) biS peK dūnnere peK hani soulmayoz mesā bēki bi genlē bilir (72) gelin geldi mi eve dāmaT geldi mi gelini bizim_eksi evlē u zaman bōle diyil (73) eski arŐaP binalā merdevene ıkarılā gelini bütūn köwlü gelir ora (74) yāni köwlü dedim erkeklē diyil adınā gelillē baalā gelini göstēmē (75) gelin ınuŐmaz atīyen gelin onuŐmaS bōle (76) beni ārdilā dedilē gel boraya benim bilāderin dūnū oluyo (77) beni ārdilā giTdim Őindi Őindi aba onuŐcam biraz_ama yo küfür müfür canım öle kötü diyil kötü diyil canım (78) Őindi dikiliyo ne ũ ız dedim babanın_evi gibi uruluyosun dedim (79) on kii giTdilē onuŐturamadilā eltisi oluyo tabi bunun Őindi eltisi oluyo (80) o Őindi bōle gelin hi onuŐmayo bana dedilē gel dedilē gelin onuŐmayo (81) ieri girdim ieri girdim de apıyı adım evin_altının apısını (82) zāten millet_orde bi bahTım onuŐmayo hi ses_etmēyo bōle önüne baıyo (83) ne o ız dedim babān_eyi gibi uruluyosun dedim hı hı hi hi yaPdı tamam dedi (84) ya bunnā eski ādeTlē iŐTe ama Őindi u ādeTlē yo ne yapalım Őindi u sölesin iŐTe

Askere gitmeden önce ne yapıyordunuz? Askerliinizden bahseder misiniz?

(85) ne yaPdım askerden evel erişberlik ıfiliK buydey_ekeriz yulaf arpa ekeriz (86) askerlik te iki sene piyāde biTli biTli piyāde derler yengen burdaydı tabi (87) elli ü elli ikide evlendim elli ü senesin_on birinci ayın yirmi yedisinde askere giTdim (88) piyāde askeri ya alabalı piyāde askeri (89) geri alan asker azlı_olur yāni piyāde hem arada

Kalabalıkta pislik olacağı için mi bitli piyade diyorlar?

(90) yo asker_ocānda ben bağ iki sene askerlik yaptım men dōuda yaptım (91) öle Şey diyil ezircana giTdim ü ay aldım acemiliyim_ezircanda (92) ezircandan havan ursuna giTdik sibasa sivasda bir_ay aldım (93) bi ay sōna sivaSdan döndük erzuruma geldiK erzurumdan_iki ay durduk (94) iki ay sōna sarıamiŐa giTdik on yedi piyāde alayı deye orda ursaya havan ursu için giTdik (95) öle askerde ben ne a aldım ne aı aldım askerde

Manavlar kimdir, nereden gelmiştir? Manavlar hakkında bildiklerinizi anlatır mısınız?

(96) orta asyadan orta asyadan manavlādan bildiyim işTe manavlādan bildiyim şu Karşığı zeytinniye gör orda baK şunu (97) manavlā oraya zevgeye geliyolā on beş_āne işe beş_āne beş_āne geliyolā ev kuruyolā (98) evler de ev diyil yanı çadır gibi böle saçaKdan kiremiT dayalı kuruyolā (99) nāiye bürda nāiyemiz ğavır ermeni kılıçköy ermeni ğılıçköwü biliyosan ermeni (100) şurda lālēdere köwü var o da ermeni arKalarımız oranKāzi ermeni yüreyil köwü kerāmet köwü heP u köwlerin o köwlerin hepsi ğavır köwü (101) ama bunnarın ğavır köwü oldūnu biS sōnadan biliyoz babam biliyo meselā (102) ben de babamdan çōunu yani şe yaparım böle ninem çok şe yapıyodu böle (103) ordan baKiyolā ğavır rāt vermiyo orda açIKda kaçiyolā boraya geliyolā beş_āne (104) en_eksi gelen osman çavuşlālan biziz işTe boraya (105) en_eksi gelen bu köwe osman çavuşlā dēlē yanı sülāleye sülāle lağap böle büraya geliyolā (106) kardeş çoÇuKları oluyo bunnā da amca çoÇuKları oluyoz (107) unnā geliyolā işTe büraya bi sefe onnā gelince biz de geliyoz (108) meselā orda durmuyoz geliyoz esas dedem benim esas dedem arnavutduKdan gelmiş (109) dedemi evel ninemin ilk işēsi bēyi ölmüş iki çoÇūnnan kalmış (110) sōnadan ninem evleniyo işTe arnavıTlıKdan geliyo bi arnavut tosun deye büraya bi adam geliyo (111) unnan evleniyo u zaman borları bu köw yanmış çukurköwün yukarı aşāi mālle ğavır yukarı mālle manav tabi tabi orayı yaKdılā unnā (112) manav köwünü yaKamadılā biraKdılā bizim birayı yaKdılā (113) şindi ğavır geliyo ya burayā gelen ğavır yaKıyo gidiyo yaKıyo geçiyō (114) ermenilē tabi yunan esas yunan yaKıyo bizim burayı (115) e burası böle ğaliyo işTe bi dā da biS bubamdan duydum bunu ninemden duydum bunu (116) başKa anam da zāten peK anamdan öle fazla bi şe duymadım (117) ama ninem çok annatıdı bize böle çoÇuKları topladı bizi başımıza (118) āh be çoÇuyum ille halam şahse halam halam var ya ēy hep sōlēdi (119) ğavurlā giTmişlē tekrā bi dā geliyolā borayı af buyrun eşşeyin bacaKkarınā (120) merkep dēyem de eşşek dēyem eşşeyin ayaKlāna işey bālāyolā (121) tozluK askerde tozluKlā vardı evelcē unnādan bālāyo (122) süleyman_ā süleyman_ā dēyo baK dēyo giTdiK gene geldiK dēyo boraya dēyo ğavır (123) u da dēyo çok sürmez siSin borda dēyo çok sürmez dēyo atatürK geliyo dēyo (124) atatürK bi geliyo ondan sōna bi gidiyolā yoK işTe tamam ne oldūyu belli diyil

Eski savaşlar hakkında sizlere hatıralar anlatan büyükleriniz var mıydı?

(125) tabi undan savaşladıdan annatıyolar çok harp yaPmış Őindi süleyman çavuş bardı burda (126) annatıyo ğavırın eline düşdük diye yesir düşmüş yusuf_aĝalan ikisi (127) sen yusuf_aĝayı tanımıyon tanımaSsın unnā yesir düşüyolā ingilize (128) ingiliz bi şey türkçe bilmeyince İsan alıyolā bunnara heP üzüm ğurusu yidiriylāmıř (129) başka bi şey yidirmiyolāmıř Őindi bunnā nābalım nābalım nābalım dışarı çıkıyolā (130) ellē kelePçeyle çıkarıyolā af buyrun tovalete götürüyolā kelePçēlen (131) ordā ğavırın biri bir_ay kalyolā bir_ayın içinde Őindi öle ğalıkan (132) ğavırın bi tānesi löbeTçinin deyem yāni nöbeTçinin bi tānesi ğalıyū geliyū ğalıyū orda (133) bunnā tovaletden çıkıyolā tuvaletden çıkınca al bu tūfēi de dēyo (134) baK allah bunu şey al bu tūfēi tuT da ben de dēyo bi tovaletimi yapam dēyo (135) aynı böyle annatıyo adam alıyo bi birine bi birine hoPpa ikisini birden iki löbetçi ikisini birden öldürüyo (136) giyolā onnarın elbiselerini alıyolar tüfeKleri sırtına ha babam ha (137) bi de baKıyolā bi yere geliyolā bu tıraKyada oluyū istanbil çatalca çatalcada bu harP_oluyo (138) ordan bunnā geliyolā geliken bi de baKıyolā tabi cenazeleri görüyolā askerlē ölmüş (139) orda ğavırın bi türk askeri felan bayraK var ya hePsi türk (140) bi baKıyolā başları bı tarafa çevirmiş ah dēyolā bı Tarafa giTdi (141) ha babam ha babam bir gün bi gece yürümüşler (142) gündüzün yürümeK yoK gece yörō aç bi şe yoK asker_ölmüş gidiyomuş askerin torbasını yoKlayomuş eKmeK yoK su iççeK su yoK (143) bunnā gündüzün yatıyolā bi siperde gece kalkıyolā (144) u zaman alay dēmiyolā fırka dēyolāmıř fırkayı buluyolā orda (145) yāni arkadaşlarını buluyolā salmaş dolmaş_orda türK_askerini bulunca burdan kurtuluyolā geliyolā (146) adamlā ölmedi ikisi de burda öldülē u adamlā yā

Cenaze adetleriniz nelerdir?

(147) Şindi cenāze bırda kim_ölürse meselē mefāt_edenin hısıımı aKrabası toPlaşır (148) hoca gelir evelā hocayı getiriler hoca gelir soyar eder hoca unu (149) güzelcene yıkar eder temiS meftāyı yıkar (150) cemāT gelir kalabalıĝ_olur az_olur tabi gelir cemāT ēvden alillā cenazeyi (151) orda bi oKurlar duvāsını yaparlar cenāzenin_ēvinin_önünde ēvin_önünde yapālā (152) undan sona alır cāmiye götürüS_unu biS ölen namazı ikinci namazı her nese (153) makit nerdere cāminin musallā taşı dēriz urda hususi yeri vardır oraya kōruS (154) gireriz içēde namaz kılarıS undan Sona çıkarız cenāze namazı kılarıS (155) namazı kıldıKdan sōna cemāT alır cenāzeyi sırtına dōru ařā meşelerin

dibine bi Tā gelmesin diye arķaya baķmaSlā (156) yemeK yapālādi Őindi yaPmiyolā eskiden tamam ama Őindi cāmiye namaS ķılma felam aynısı yalnız yemeK yapālar (157) dūn_evi Őey dūn_evi dēyom cenāze evi yemeK yapar (158) ķomŐulā yardım_eder bütūn ķomŐulā toPlanır hısım aķrabası yabancıısı da dāhi ōsa (159) aynı kōwūn_ınsanı olduķdan sōna u da yardım_eder yāni eder (160) cenāze giTdiKden sōa güzelcene yemeyini yidirirler yirler iķēler gidēler yāni bu bōle cenāze iŐi bōle

Emekli olduğunuz bir meslek var mı? Bahçelere ne eker ne biçersiniz?

(161) ben_emeKli diyilim diyilim efendim mesleK mi çifçi (162) çifçi biz_iŐde baķ yulaf_ekeriz eKseri buydey_ekeriz arpa ekeriz bunnarı ekeriS mısır_ekeris (163) canım dursana öküzlen ekiyoz traķtor felam yoķ du baķam acıķ öküz öküz ķoŐadıķ (164) yāni öküzleri bōle unnālan manda da ķoŐan vardı beygir de ķoŐan vādı (165) ķoŐardıķ sürerdik eTerdiK kendimiS çıkarıdıķ yirdiK (166) bōle Őeydi yani tütūn_ekerdik tütūn meyva meyva bizim burayı meyva geldi (167) elli ikide elli ikide meyva geldi boraya meyma yoķ (168) iki kiŐi bi mırat_āga derdiK burda bizim ķomŐum olur bi de dayım vardı mēmet dayım unnarın ikisi (169) bu ŐePdāli diye geTdiler sōnadān da elma geldi undān sōna e ķomŐulā görerek ben askerdim hatfā askerken eKdilē (170) elli üç senesinde elli dōrtde deyem elli üçūn zaten elli üçūn on birinci ayın yirmi yeTisinde askere giTdim (171) elli dōrt de yāni ordān üç gün ķalıyo üç gün iķinde aybaŐı elli dōrtde askerken bana meKtuP geldi (172) dedilē bōle bōle bahçe ekiyoz merambālā diye tarla vā annācān tarlanın_ısmi yāni muhit tarlanın_ısmi merambālā (173) orayı gelmiŐ elma ekmiŐler biz de geldiKden sōna iŐTe ŐePtāli elma ķarıŐık ekdik (174) bi dā iŐTe meybacılıā baŐladıķ ama gene bu eniķberliK yāni çipçilī devam_eTdirdiK yāni (175) tabi ķoyunlarımız vardı hayvannlarımız vardı mandalā felam bēle (176) damda üç beŐ südünü vallā yalavada götürüdüK satādıķ yalavada borayı u zamannā peK gelen olmazdı (177) peynir yapādıķ yōurT yapādıķ hani ben yapmaSsam u yapıyo (178) bu u zamannā böledi sonra yoūrtānelē vādı yalavada süt_almā gelillēdi burayı (179) bēle arabaları vardı arabalālan gelillē alıllar beŐ ğuruŐa on ğuruŐa yirmi beŐ ğuruŐa ğadā çıķdıyını bilirim südün bīrda (180) e Őindi herkeŐ cambaz_oldu ama ũ yirmi beŐ ğuruŐ da yirmi beŐ ğuruŐdu ama

Hayvanların küçüğüne, büyüğüne ne isimler veriyorsunuz? Mesela biz koyunun yavrusuna kuzu diyoruz sizde de öyle mi?

(181) evet biS de kızu dēriS yoK farklı Kıoyunnāda cins İtimali vardır (182) ama kıoyun kıoyundur yāni kıuzu kıuzudur diyer hayvannar da aynı (183) Őindi manda dēriz bāzi yerlē camıŐ derlē mandaya bulġaristanda camıŐ derlē (184) bizim borayı Őindi mācirlā geldi camıŐ biz de ŐaŐirdiK (185) camıŐ ne yā bōle bakıyoz yā bunnā manda diyil mi (186) malaK yavrisı hā bunnar yanniŐ sōler baK bunnā dırama mācırı (187) bunnā dangıç derlē bızā biz_inēin yavrisına bızaK dēriz (188) bızaK bızaK dēriz bōle yavriya ġuzu dēriz yāni kıoyunun ġuzusu (189) bu keçi ōsun ōlaK dēriz keçiye toKlu bi yaŐına gelene toKlu derlē (190) dıramalılā ŐiŐek derlē dıramanın bi Őesi vādir yāni mārya (191) ġoyunnarın āzının diŐi dūŐene mārya derlē diŐi dūŐünce ġoyunun mārya derler yaŐlı olū mārya (192) zāten beŐ ġoyun beŐ yaŐ altı yaŐına ġadā yaŐamaS (193) diŐleri dūŐTü mü bi tene hayvan da ōle Őindi hayvan yedi sekiS yaŐına ġadā yaŐar (194) on yaŐına ġadā da diŐi dūŐmeS on bir on_ikide de dūŐer bu ārt diŐleri (195) urda iŐe var hayvanın ūstünde diŐ yoKdur ūst damānda hayvanın yoKdur (196) kōpeK en pazla on beŐ on_alti beniki on ūç yaŐında vā evde

Kōpeġin bir dişi kııkınca iki yaş oluyor diye bir Şey sōylemiŐlerdi. Öyle bir Şey var mı?

(197) nası yoK yoK yoK canım ōle bi Őē yoK bende bunnarın kitabı vādı bastırivēdi eniŐTemiz (198) ah nereye ġiTdi evi deniŐtirdiK ordan kıalKtıK borayı geldiK boraya gelince (199) bi kitaP vardı iyneden ipliye ġadā hayvannarı say (200) sona dōüm iŐeyleri hep aynıdır hiç yāni bizim birlāda ōle Şey çeKmez yāni

Hangi hayvanlar hangi sūrelerde yavrular?

(201) beygir on_iki ayda manda da on_iki ayda iŐey beygir on bır_ayda manda da on bır_ayda (202) kıoyun beŐ_ay on ġün keçi beŐ_ay on ġün kōpeK_ātmiŐ beŐ yetmiŐ (203) kedi kıırK_iki ġün hayvancı oldūm için hepsini bēle (204) tavuK yirmi bir ġünde kıaz bır_ayda ōrdeK bır_ayda hindi bır_ayda tavŐan kıırK ġünde u da (205) baK Őindi ġeyi yalan sōylēcem sana domuz_üç aydır

Bir domuz kaç tane yavru verir?

(206) vallā on bīr tāne saydım on bir tāne saydım tavşan üç kır tavşanı üç (207) yalnız yerli tavşan on tāne dokuz tāne on tāne yapar (208) yengene soruvē bi tavşan aldım ben gēTdim bi beyaz tavşan ev tavşanı (209) tavşannā bi sardı evi şaşırırsın yaw bahseTdim yeni aldım evde duvarı yaw duvarı bu kerpici bordan yidilē de yidilē (210) çıKdı tavanı yedi tāne yavru sekiS tāne yavru yapıyo (211) bi tānesi cıPlacıK unda tūy yoKdur baK ev tavşanı beyaz tavşan var ya (212) gördünüz tavşannarın yavrusı cıPlacıK dōar aynı fāre gibi (213) fāre de ātmış günde ātmış günde yavrular (214) fāre gibi bōle cıPlacıK hiç tūy yoK ama bir haftanın içinde bembeyaz olur

En zararlı hayvan hangisidir?

(215) yaw şindi zararlı hayvan u hayvanın vücutuna göre zarar zarar en zararlı domuz (216) tabi yaw domuz böhō kaç sefe on bir tane belki gānından çıkā (217) bārsāin içindelē hepsi vallā kaç sefer alıyolā domuzu yarıyolā gānını (218) kaç sefeş gördüm bōle gözümnen ben kendim avcıyım (219) vurdüyüm için kendim de vurdum on bir yaşında tūfēi elime aldım sekSen üç yaşına girdim Tā tūfeK elimde duruyo

Ava çıktığınızda en çok ne avlarsınız?

(220) şindi biz_ava çıKdıyımız zaman şindi efseri ben tavşan_avı yaparım (221) tavşan_avı ama çaKal tilki de çoK vurdum yāni (222) bōle pazla hani işili diyil tavşan da öle pazla diyil yāni ama hani bol bol tavşan_avına yani domuz_avına da giTdim (223) bizim bırlara kırT_ındiyini bilmeyiz bizim bırda avcı çoK_oldüyü için köwe bōle kırT_ındiyini bilmeyiz (224) ama yalnız davarlā vāKān davarlarda gördüm (225) davarı geldi geceleyin aldı bēle yaKaladı köpeklē bıraKdırdı tūpeK_aTdık bilmem nē āPdıK (226) bınnarı gördük ama dōu gibi diyil yāni (210) dōuda ben gördüm asker_ocānda köpēi āzına almışlā (226) bāTdıra bāTdıra götürüyo ğurtlar biz canavar dēriz manavlar ğurta

Ormandan topladığınız bitkiler var mı?

(227) var var āynı eKdiKlerimizin yarısı ormanda vardır bizim çoK (228) ormandan biz çoK faydalanırız ot peK ormandan odunundan çoK faydalanırız (229) ormanda şindi ormanın meseġa otu olmaz işey yerlerde köġge görmeyo ya köġge görmeyen yerde ot çıkmaz peK ormanın içinde (230) ama biz yılbit dēriz toplārıS işTe bunlā toplā bilillē (231) ben de bilirim ama bunnā Tā İy (232) kesTēne dēriz allā tarafından āşlıK ormanda ōlāmır çiçeyi dēriS toplārıS (233) yılbit bōle bi kökdür ġalabaġdır bōle hem biraS ācıK tüylü dişlidir (234) ellēni biraS şe yapā acıtmaz ama hani hatır hatır bōle toprān içinden bōle bōle çıkar (235) tertemiz bōle başı vādī bu ġader bōle ōle kesēsin yirsin çoK güzeldir yāni çoK dadı duzu

Nineniz size hiç masal anlatır mıydı?

(236) masal masal ōle peK fazla masal bilmem yāni ama annatıyolādı yāni (237) masal ben ōle peK masal bōle bōle işey yapmam (238) ama annatırdı yāni bizi toplādı başımıza gene çocuġlā bōle toplā annatırdı bize masal işTe (239) şōleden bōleden yoġ be hiç duymadım ōle yoġ yā ben ōle ne bubamda gördüm ne anamdan dinnedim (240) ablam biraz meraklıdır dedem benim de dedem senin de deden yā (241) çolaġ mıstafa allā rāmet eylesin u mendili bōle yapā eline alır (242) o zaman bōle anetdirik yoġ lamba işıyı lambayı biras ġısā köġge yapā (243) bōle ġulaġ yapā una bordan elini bi çekē (244) loP loP hoPlatırım seni hā yapā tavşan yapā çaçal bōle yapālādı dedem yapādı rāmetli

Tekerleme bilmece türküler biliyor musunuz?

(245) yoġ ōle bi şelē yoġ efenim vallā türkü mü yediden yetmişe bilirim ama ses yoġ ki ne sōleyem (246) hangisini soram yav hangisi sōleyem ne diyim yav (247) türkü mürkü işTe alışimin ġaşları dēdiK en eski türkü (248) alışimin ġaşları efenim alışimin ġaşları ġāre derdiK en eski türkü bılamadım derdime çāre deye (249) yaw ben şindi sözleri ōle maġam tutmadan sōssüz sözlē geçmez (250) şindi maġamnatma beni ġalP vā bende baġ ben hatır için ġonuşuyom (251) senin ġalP gibi diyil benimki ama beniki tenekeden tenekeden

Gacık Köyü'nün ve Dereköy'ün adı nereden geliyor?

(252) işTe bu addarını bana peK şindi sōleme yaw vallāyi bunnarı heP yalan sōlērim sana dōru diyil (253) bardır bilennē vardır nerden geldiğini ama u köwün işeyine soracaKsın (254) bizim köw dereden oldū için bu dere oldū için dereköw kıymuşlar (255) canım şindi u atatürK ğacıya gelmiş atatürK ğacıK köwüne geliyo (256) esas İāledere köwüne geliyo İāledere köwü ğavır köwü (257) oraya geliyo atatürK geliyo kimse yoK köwde kimse yoK çōu yunanistandan gelme bulğaristandan diyil hep yunanistandan gelme (258) o yandan bu yandan arnavutlā geldi pomāKlā kılkışlılar üç türlü adam geldi oraya yerleşiyō yāni (259) işindi bunnā tabi atatürK geliyo ğacıya bōle bōle toPlanıyo bōle atatürKün de köpeyi vāmiş yanında (260) atatürKün köpeyini tutuyo bi kıncık köpeK bōuyo orda (261) yāni kıvğa edēken tutuP bastırıyo bastırınca köpeKden_oluyo bu yāni

Oğullarınız torunlarınız ne iş yapıyor?

(262) vallā çocuKkıarım_ikisi bi köwde biri hani biri hem hayvancılıK yapıyo (263) bōyüK_olan hayvancılıK yaPā işTe enişberlik yapar ependime işTe bā bahçesi var unnara aynı (264) biri de ortanca da işēde neydi o yaw kırukōwde orda bi tanıdıK arkadaşşı bardı başçavuş felam_orada onun yanında (265) on seneyi felam geçdi belki de fazladır orda emekli oldu ordan u da orda çalışıyo (266) bi tānesi de hem bize bakıyo hem kendine bakıyo te bunun babası

Eskiden ilaçlar yapılmış ya o ilaçlardan sizin de bildikleriniz var mı?

(267) ilaç hē şindi ben ğocağarı ilacıdı dā türkçesi ğocağarı ilacı şindi bu şekil_olurdu yāni (268) ben bilene kendim yaptım yapanı da gördüm yāni (269) köwde şindi elini kesdin mi yoK bi şē yoK kı burda ne kimi bulucen kimi edicen (270) biz bōrtlen tikenı dēriz bōle bi tiken vardır yerde (271) yapraKlarını çiyneriz_āzımızla basarız_oraya bālāriz ne ũ ğanı kesiyomuş (272) yaw o ũ ğanı neden kesiyō biliyo musun ama kime derdini annadamıyosun ki (273) benim_aKlım eriyō bakıyom oraya tabi yaranın üstüne ğoyōsun_unu sıkı da bālayosun bezlen (274) Kıan yukarı çıkmayınca hoP bōrtlen yaprāi tentere otumuş kıocağarı ilacı (275) ayāın kırılır ayāın kırılır bunun kıayınnası vardır bābānnesi kıayınnası demiyem (276) bābānnesi bunun annayışlı kıadıdı gider

allarını(?) sıvar o yana çeker bo yana dēken (277) bi çekē yerine getiri hani beş günde geçeyi on günde geçē ama geçerdī (278) sōnadan bi menek_abla vardı alah rāmet_eylesin k̄āzım_āğaların u da kırıkçı çıkıkçı (279) bizim köyden bi tānesi būzip bu dēyo gırıkdan çıkıkdan ne annā be dēyo (280) bu kadın dēyo manyaK manyaK ğadın dēyo biz de buna uyuyoz ismini verem mi neyse (281) bu ğadın bāzı ay_ayām ay_ayām ay giTdi ayām tutuyo iki kiři koluna giriyolā meleK_ablaya hoPidik haPidik (282) āzımı açamaSsin kapalı şindi senin lıptıTıK lıptıTıK götürüyolā bunu (283) ah yavrım otu yavrım oturuyo ayānı uzadiyo ah yavrım diyo (284) meleK_abla diyo elini sürdürü geçdi diyo hop (285) seni bilmem ne diyo sōna meleK_abla kapıyo sopasını böle bi hiKāye giTdi böle köwde yani ben_yi biliyom bunu yani (286) yalnız çukurköyden çukurköyden bi çoÇuK geldi aşşā mālleden tāhirin ğardeşi kenar_āmeT var kenar_āmeT kenar_āmedin_ōlu çocúyu (287) vallā billā bu bileK burdan çıKmışdı bürdan kemik böle yukarı çıKmış (288) āşe abla allā rāmet_eylesin haydar gel çoÇüm çabuk çabuk yürü çoÇüm komşuyuz (289) ne va āşe abla dedi gel bi çoÇuk geldi çoÇuk da işTe on_iki on_üç yaşlarında bi çoÇuk (290) oyun_oynāKān bi atlıyo adı cemāleTdin yoK ibrāyim dīl (291) nēse hemen ben giTdim yakala baKam dedi tut řunu (292) tuTdum bunu aldım böle çoÇuK_ama nası yā hadi bā āşe abla bē çabıK yap ölüyom (293) on_iki on_üç yaşındaki çoÇuk ōlan çocúyu böle tuTduK dēken bana dedi ki yavaş yavaş çek dedi (294) işāreT_ediyo bana koldan koltuK_altından tuTdum ğımıldamıyo şindi böle sarınca (295) bunnā biliyo biraz yapıyolā böle ğol böle kıldı ğol ne ileri gidiyo ne geri gidiyo (296) ben sıkıyom āşe abla bana işāret beriyo sık sık sıkāKān sıkāKān bi çekiyo (297) vē eTdi de bi bārdı çoÇuK hay_allā rāzı osun ba āşe abla geçdi be dedi (298) yerine gelmiş kemī hemen bāladılā işTe undan sona nar suyu mu ne övdülē (299) bi še dedile bāladılā orasını melhem bāladılā bir haPTa sōna gel dedi (300) bir haPTa sōna geldi çoÇuK yürüdü baK bunu gözümnen gördüm

“Böcek Tutma” nasıl olur? Siz hiç böcek tuttunuz mu?

(301) puhū yaw böceK aynı böle böle bi böceK yā ama böcek tuTma unnā yalan (302) bizde civci çıkarān vardı koltuK_altından (303) mācır_ine vardı bu rāřid_āğalā felan vā rāřid_āğayı bilmeSsin biliyon mu (304) evlerini diyī kendilerini biliyon mu nine vādı nine mācır_ine dēdik iri bi Kadın (305) u Kadın koltüyunun_altına yımirtayı ğor iki tene yımirtayı bālā beze ğor koltüyunun_altına (306) bize gelī gezmeye bizi çoK sevēdi

u gelī evde oturullā annadilā ninem diyo u nē āPıyon (307) vā iki tenecik be hūriye abla dēdi iki tenecik dēdi bōle yapādı civcileri ıaradı (308) yirmi bir gūn oltūyunun_altında vallā heP oltūyunun_altında tutuyodu

İpekbōceęi ka gūnde ıkar kozasından?

(309) bōceK yirmi gūnde ıkar ipeKbōceęi dēriz oca evde bizim ba on tene odası vā (310) ōda unun u evin benim arap binā kōwde bunnānan yaın iTe bōle bir tene yata yer bulamazdı bōceKden be (311) o yanda bōceK odası bōceK hayatı bōceK altı ūstū bōceK (312) ipeKbōceęi indi uffacıdır bōle o darı tānesi gibi (313) ordan yirmi bir gūnde mi ne ııyo ōle ęalba (314) ęorlā unu sıca yere ęorlā bōle sıca yerde bōle tabi hava arTlāna gōre u bir bir ıā (315) ıkar_allā ıan_allā yaprā duT yaprānı ıyarlar bōle u da deli dudu alı dut diyil (316) deli dut ōbūrleri bōyūk yapralı olur unu gūzelcene bōle ęıyālā ince ince (317) ūstūne serpēle ōle bir hafta durū hemen uzayıverī bōle bōyūyūverilē bōle (318) sōna unu bu boy yīvālā talaı olu yanı yapraları ūsT_ūste bōle (319) ūsT_ūste kōeli yapālā bōle aralarından yol gidēsın mee dalı olu eKseri mee dalı keseriS (320) yāni piren Talı aı dēriz ona sivridī ucunu aarıS unna (321) unna āca ıālā bembeyaz ęoSa olu bōle ıır ıır bembeyaz ipeK (322) vallā undan sōna yirmi bir gūnde yirmi bir gūn sōna kelebeK yapā (323) tohum dōkūyo iTe tohum dōKdū mū ıā kendi ęozayı delē ıā (324) ballā oku sūreriZ diyen ben iiTdim ama denediyimiz yo ama sūrdürmezdiK_ōle ou mou (325) zāten sūrmezdiK yāni bōle bōle bōceKlē vādı ya ęalabalı bōceK sāde bizde deyil_ama herkede vādı

Kahvede arkadalarınızla bulutuğunuzda neler yapar, neler konuursunuz?

(326) insan meraK_ediyo ama bizim bōle āvede o_annatırız (327) āvede biz annatırız bōle biz indi āvemizde sigāra yanmaz oyun da oynamaz bizim kōwli (328) oyun da yo bi e de yo bōle tertemiz ęāvemiz ō billur gibi ęāve (329) gir aynı odaya girer gibi soba yanar sabā ęadar moāPPet o radyosu vā telivizyonu vā her eyi var dedīn gibi (330) iTe eskilēden yo yarın ne yapıcan ne i yapıcan yārın nāpāsın (331) meyvalara ila ataz sen ne ilacı atıyon dēriS undan sōra sen kimisi diyo ęōztaı atıyon kimisi hazır ęōztaı dēriz

Göztaşı nedir?

(332) şindi göztaşı mābidir evet göztaşı orcinalı derler avrupadan gelir (333) ü bizde yoKdur unu getirisin ayrı şēsi u hazırdır (334) göztaşı taşdır taşı ıssatırız aKşamdan acıKılıK su yaparız sōuK suda peKışe olmaS (335) kireç u da taşdır kireç biliyo musun şōle beyaz u da taşdır (336) alırız görüz bi ğaba kaç kilo alçen meseLa bi ton iki ton atçen bahçene (337) böle bi ton ilacı ğorsun yüzde üç kilo yüz kilo suya üç kilo göztaşı iki kilo kireç şey kireç diyom göztaşı kırsun (338) üç kilo kireç bi tona ne ğadā kıoydun meseLā şu ğadar (339) u bi gece yatā u ara sabāleyin ğalkāsın bi harman yapāsın (340) motor vā borda baK tanker vā borda görüsün (341) urda baK bi tonnuK u unun içine ğörüz unu taKarız (345) tıraKTöre binip kıuyruK bizinnen tutarıS şıkır şıkır (346) tıraKTörLen basıyoz tıraKTörde dümeye arKa teker iki de pulluK vādır tıraKTörün ikili pulluK yaramaz beşli yaPdırillā

Karışık Cümleler

(347) oraK çoK biçēdiK bē çoK yā oraK çoK oraK bişdiK böle (348) ama köwde ū bi ğün sana gideriz iki ğün bana üç ğün buna denişik dēriz biz (349) bizim ğuruPōledi ama bizim çoK pāvidi(?) ama yāni hepsi yāni böle bunnā (350) bi benim isteKlim gelmezdi işTe ā baK geldi kaç sefer geldi su da vēdi bana su vēdi isteKlim (351) orā ğiTdik ğiTdik nāpıçen orā ğiTdik yavuKlum diyil yaw yalan sōleme isteKlim de bāli be yavuKlu deme (352) benden çıKmış mı çıKmadı yoK tamam biTdi (353) ā sen sēseri kıonuşma kaçırıyo ha bana dayak_aTdırcaK adamından (354) oraK bişTiK işTe yanına bileme soKulmadım te orda duruyom be alt başTa be (355) ğarıdan sopa yirsem nāpıçem yanımda şindi baK (356) bi şe sōlüyom ama sōlemiyom gene haydi haydi beni salaK yapma (357) asrin bu şaşırđı yā ben senin bubanı tanımiyom

Biraz da depremlerden bahsedelim önceden de depremler oldu mu burada?

(358) oldu kaçdı u yā dePremde bizim_evlē mevlē yıKılmadı ğı hiç (359) bize bi şe olmadı devremde yalavada çoK yıKıldı eTdi yalavada (360) ama bu köwlēde bizim hiç zarar olmadı köwlēde hiç (361) arşaq binā biliyon mu sen arşaq dēriS biS arşaq binā nasıl_olur biliyo musun (362) her tarafı āç şividir çivilē böle böle çivilē var kıara çivi dēriS (363) bunu salları bu duvar şindi kerpiş duvar işe tūla duvar laPlaK gider (364)

beton iyise ācıK dayanı beton yovansa kumdan dayanmaz (365) biz dışāda bileme bi aKşam eriyin dibinde ōda ōlāmırın yanında yaTdıK (366) ikinci aKşam biz de evde yaTdıK gene bizim kiremiT oynamadı māşallā ğoca evde (367) çatır çatır eTdı ben çoÇuklādan Korkdum yalavadadı benim ōlannā (368) orda unnādan Korkdum ben yalavada yāni (369) māşallā köwde hiÇ olmadı (370) ā tabi bir iki ev işē oldu ama dā önü mönü yoK hani kırılan mırılan yoK (371) ne āustos kaç āustodur on beş āustos mudur yā on yedi on yedi āustos on yedi āustos he (372) ama yalavaya ben giTdim Korkdum yā bar bar bāiriyolā hep (373) vallayı billayı delirceKTim gücün yetmiyo ku bi şē kaldıramıyosun (374) biz geldiK burayı burası harman yeri dēriz o zaman bu ev yoKdu (375) o zaman burayı dePremden geldiK burayı ō biz geldiK bütün Komsulā geldi borayı doldulā (376) u zaman ben yalan da sölemem naylon da dōru dūrüs yoK (377) çullālan mullālan er tarafına diKdiK Kazıkların girdiK içeri (378) iki aKşam yaTdıK orda iki aKşam sōna dōru eve geldiK (379) dePrem oldu kaç sefer çatır çutur ama hiÇ böle yāni tedārikli durduK (380) allā kimseye vermesin ben ğoca bināları gördüm böle vallā gitmişdim yāni

Karışık Cümleler

(381) senin memneket neresi Kastamonu yāpma be ū Kastamonu da uzaK yer hā (382) tuzla da mı merak etme sen de bizim çingenelēdensin demiş sen de bizdensin ğorKma demiş (383) çingenenin hesābı oldu bu şindi sormuş demiş nerelisin sen filan yerden (384) nerde ama biz filan yerde oturuyoz sen de bizim çingenelēdensin demiş adam (385) halbusuKı adam da oralımış ha adam da oralımış (386) sizin bi yaKıP var yaKıP on bīr yaşında gelmiş burayā yalovaya erzurumdan erzurum (387) ben undan Tā İy sōluyom da adam diyo ki ben erzuruma on sefer giTdim sen iki sene Kalmışın dēyo erzurumda dēyo erzurumu benden İy biliyon dēyo (388) ama bi iyi adam ōle adam böle gitsin yalavaya felam görsün biraKmaz bizi (389) orda askerliK yaPdı dēye u Kadar seviyo yalavada işeyde kemerköprüde (390) yā bunnā haKlı nāPsın ya işTe bizimkilē biri bitirdi biri bitirdi şindi bu vā üç tane torun bunnā tabi (391) sorarlarsa işey de KAybolmaz sen yārin ötekine öteki āmet mēmede dēken gidicek böle yāni (392) ama aslında şindi āmet ābim āmet ābim bunnarı tā İy biliyo (393) bizden bi yaş böyüK u seKsen dōrT yaşında u (394) ama gel gelelim u adamın KulaKları duymadı için sana cüvap veremez (395) yoKsa u adam biraKmaz benim dayımın ōlu dēye sōlemeyom

çoK_esaslđır (396) öle Őe ama ęulaęları duymayo bāzı bōle ęonuŐūęan vallā bana bi Őe sōlemeyin diyo

Çok teşekkür ediyoruz...

(397) bi Őē diyil vallā bildīmizi annaTdığ Tā bilmedīmiz çoğdur_ama

ÇİFTLİKKÖY

DEREKÖY KÖYÜ

Mustafa Yıldırım - 88

Manav diye kime derler?

(1) manav bu yerlilere diyolā türK olannara meseļā buranın yerlisine bizim manav derlē manav diyolā (2) dışādan gelmeye mācır yāhud laz pomaḲ öle bi şe derler manav burda oturannara diyolā

Eskiden düğünler nasıl olurdu?

(3) iki gün iki gece dūn taḡır taḡır çal baḡam davulları öle oludu (4) Kızı u zaman araba maraba yoḡ ata bindiriP götürüyolā bu köwden başḡa köwe (5) yahut ta tā uzā bile götürüyolā yaḡına da götürüyolā (6) ata bindirirler gelini harabaya bindirirler bazı yerde hayvan arabasına (7) u zaman şe yoḡ efenim tıraḲtör taḲsi yoḡ öle yapālādı (8) yeldirmesini giyer örtüsünü bālar yeldirme var (9) ben mustāmellen güvey oldum mustāmel yāni geyilmiş çıkarılmış tekrar geyilmiş (10) başḡasının elbisesi beyenmemiş çıkāmış başḡa almış yeni almış una yustāmel elbise dēriS bis

Teyzeyle tanışmanız nasıl oldu?

(11) görücü usülü görücü u aşḡāi mālīlede biz yuḡarı mālīle aşḡāıda bunnarın evleri nāPalım alalım gitsin (12) ben şöle bi baḲdım ulan dedim bu dedim ufaḲ dedim yaramaz dedim evelā (13) seni bi dā baḲayım dōru dūrüs baḲdım eyi dedim yā ziyāni yoḡ dedim (14) biraz boyu kısa ama dedim olūsa osun (15) bu gene ḡaḡıyo benden hiç soḡulmuyo ḡonuḡmaḲ monuḡmaḲ yoḡ ben bunnara gidiyom bu yoḡ saḲlanıyo

Kendi düğününüz nasıl oldu?

(16) yāmırlı bi yāmır bi yāmır bi yāmır yeni çıkınca gün açtı hava biraz (17) yoḡsa çoḲ yāmurluydu yirmi üç nīsan mıydı yirmi nīsan mı öle nīsandaydı

Hıdrellezler nasıl olurdu eskiden?

(17) hıdrellezde hıdrellezde nēden atlıyolā ateşden aTlālādı genşle aTlā (18) salıncağ bōle ipi iki şēden uçdan bōle bāliyola bōlē sopa ġoyuyola iki başa taġıyola (19) bir başa sopa yatırıyolā salıncağ bōle deyil çocuĖĖkara yapıyolā unu (20) büyük āşlara bōle salıncāi bōle ġuruyolā (21) tahta ġōyolā genşlē tahtaya biniyolā hem türkü sōlüyolā hem uçuyolā ha babam ha

Hangi türküleri söylediklerini hatırlıyor musunuz?

(22) ohō her şē sōlēlē vallāyi hepsini sōlüyo ama ağlımda yoğ u zamannā gene vādı bis sürü şey türkü (23) ben_ōle şē yapmazdım da işTe onun_için aĖāĖadar_olmadım

Köyde çocukların eskiden oyunlar oynar mıydı? Oynuyorlarsa isimleri nelerdi oyunların söyler misiniz?

(24) oynar horon teperler çalgı oldúyu zaman davıl oldúyu zaman işTe horon teperlē oynālar (25) ōle oynarlar çiftetelli bilmişinizdir ince çalgı ōsa çiftetelli filem oynālar

Peki daha küçük çocuklar çocuk oyunu oynarlar mıydı?

(26) oynālar sağlambaş ōle bi şelē oynālādı şindi unnā ĖāĖdı şindiK (27) dozdoz var bi toğoz burdan vuruyolā ordan vuruyolā ōle ōle işTe bi oyun (28) vallā çoĖ_oldu geşdi yā bu işlē ağlımda Ėalmadı bunnara sor bunnā da bililē (29) o dozdoz toğoz tahta var āş bōle bi toğoz bu vurū ordan oraya gidē u ordan vurū oraya (30) unu bi şōle bi delik şē bi yuva yapālā oraya kim soĖāsa bi şe aliyo bi puān ōle bi oyundu (31) oynādıĖ var bi Ėaş tane oyun_ama unuTdum giTdi (32) ara kesmece Ėoşuyolā oraya kim hemen gidēse u Ėazaniyo oyun oynāĖan (33) u ġuyuya kim evel ġötürūse u dozdozu soĖāsa u Ėazaniyo (34) ara kesmece nasıldı u yā unuTdum giTdi be siz sōleyin yaw siz_oynuyodunuz ben oynamadım

Köyde bahçelerinizde neler yetiştiriliyor? Elma nasıl yetiştirilir?

(35) elma efendim kiraz şeftali unnarı yetiştirir elma çok buda bizim köde (36) ekēsin ašlāsın yāhuT da ašlı ekiyoz ašlanmış fidan alıyūs ekiyoS (37) bi de yeni ekiyoS ašlıyoS staK elması ğırmızı u ğırmızı elma (38) ğolden var sarı üç türlü elma var üç dörT türlü en fazla sıtaK ğırmızı elmayı tutuyolā (39) sōra bi ēši elma çıKdı unu da yiyolādı ama ūşindi peK kalmadı (40) sarhoş elması eKşi sarhoşlar yir en fazla ben diyom sarhoş elması diye işTe (41) en fazla otus senedir elma ašlayos kırK senedir elma para etmiyo para kazanamayoz (42) ekiyoS ilaç çok gidiyo hastalık yapıyo kara leke yapıyo bölē (43) on beş yirmi sene ilaç atıyoz yāni bi elmaya bi hasat şeyinne

Elma hastalıklarından hangilerini biliyorsunuz?

(44) kara leke ğurt ğurt yapıyo yīyo ballama u da bi öle bi şē ğurt şelē yapıyo (45) ğurtlā yapıyo ballama çıkariyo hastalığı çok oldu başTan yoKdu (46) unan bir iki sene geşTi her taraf ğırmızı örümcek mū āç biti (47) yaprakları yiyolā sopa ğalıyo āç duruyo çalışmāyo ğurumuyo ama öle duruyo (48) meyvası da meyva yaprak çalışmadan meyva vermes meyva unun yaprak unun şēsi ciyerleri (49) kirez de ğurt yapar kimse almaS içēsi çürümüş gibi oluyo deliyo ğurt deliyo (50) şanzona bu da bir āç biti u da āç bitTi kaş türlü ğırmızı örümcek pireciK u da (51) düşünüyom göz daşı atarız kara leke için göz daşı göz daşını ıslatırız yüz kilo suya iki kilo ğoyarıS (52) u yeşil bi taş gibi şey taş gibi bölē bilmiyon mu görmemişin (53) göz taşı şey yaw yakıyo hastalığı yakıyo u çok gelīse yakıyo ācı (54) çok derdi vā yoKdu da sōnadan çoğaldı bu da dışādan mı geldi nōldu bilmem (55) işTe ğırmızı örümcek şanzöze efendim ğurT da var kelebeKlē biraKī ğurT (56) unnādan çıkıyo elmayı deliyo içine giriyo ordan çürüyo içēsini yidi mi elma çürüyo

Köyde hayvan yetiştiriciliği var mı? Varsa hangi hayvanlar yetiştirilir?

(57) var köyde hayvan da çeşitli şey var burda inek besi hayvanı biz bi yirmi sene otus sene inek ğullanmışTık (58) ūşindi biraKdıK ehtiyarladıK baKamayom ben kim baKıcaK (59) düşTüm belim ayāim kırıldı bi şelē oldu ihtiyarladıK seKsen sekis yaşına girdim yā

Peki o hayvanların büyüğünü küçüğünü nasıl adlandırırınız?

(60) ufaḲ bi büyüne tosun diyoZ en_ufāina buzaḲ ēkeḲ buzaḲ ēkeḲ diyoZ diḡiye diḡi diyoS öle (61) sona düve diyoS düve tā biraz büyük düve diḡi (62) ēkeḲ_olan tosun u ēkeḲ_onun böyüne öküs ineḲ ineḲ tā beki(?) yavru yapannara ineḲ diyoZ yāni (63) hayvan baḲdıḲ bis çoḲ_ama çoḲ deyil yāni kendimize göre (64) bir_iki ineḲ tuTduḲ yazın otlatıyoZ yem saman ḳışın ot (65) unnan baḲıyoS saman veriyoz yem veriyoz ot veriyoz

Tavuğın küçüğüne ne diyorsunuz mesela? Tavuğın yumurtlama sürecini anlatır mısınız?

(66) tavúyun küçü mü unnara piliç civci unnā ğortlaḲ_oluyo (67) yatıyo alıyoZ altına yımırta ḲōyoZ yirmi tāne ğadar on sekis günde de çıkıyo (68) yirmi günde çıkıyo makinelēlen çıkariyolā ḡindiḲ makine çalışdırıyolā

Kümeslerinizin büyüklüğü ne kadar?

(69) kümes mi kümes ḡöle oldū gibi šu ğadā bi yer ḡöle (70) tā büyük tavuḲçuluḲ çoḲ yapan böle evin_altı büyük on beş yirmi metreḲareliḲ yerle (78) büyük iş yapıyolā burda bizim köyde öle büyük tavuḲçuluḲ yapan yoḲ

Kurtuluş Savaşı döneminde bu köyü yakmışlar, o dönem hakkında bildiklerinizi anlatır mısınız?

(79) hā unu işēle yakmış yunannınā ḡindiḲ ḡūda İaledere vā biliyo musun İaledereyi (80) oraya ğada geliyo ğavur bizim kölēde salaḲlā ne işiniz vā da oraya yāmaya gitmişle (81) ğavurları orda ermenileri orda ūratmışlā bizimkilē tekrā gitmişle oraya (82) yunan da yalovadan buraya geliyo ulan tuTçaḲlā öldürceklēmiş (83) hem de bal çıkariyolā bubam rāmetli amcamnan bubam bunnā ikisi (84) ulan ğavur gelmiş köwde dolaḡo tutçeḲ öldürcek ha babam ha ayaḲğabıları çıkariyolā Ḳaçıyolā (85) arḲadan beygirle Ḳoşoyolā yaḲalaycez deye ha babam hā dere boyunda ha babam (86) šu bayırdan yukarı çıkāḲan yetişmişle atmışlā ama tuTduramamışlā (87) bi šew kurtaramadan yakmışlā köwü ekini de gitmiş yorğanı evi de hepsini yakmışlā (88) ölen

yoğ ama kaçmışlā bir iki kişi var gidemeyenleri öldürmüşlē yunannılā yunanni deyil (89) esas ermenilē buralāda ermeni vāmiş esKiden şindiğ unlā giTmişlē sōra (90) çünkü ezmişlē unları götürmüşlē bilmem nereye götürmüşlē unları (91) burdan ermenileri sürgün etmişlē sürgün etmişlē (92) enver paşa bilmem kim ihtilāl amaçlamışlā idāreyi ele almā (93) türkiyeyi öldürüp bitirceklē sōra atatürk çıkıyo falan

Köyde cenaze adetleri nasıldır? Birisi vefat ettiğ zaman neler yapılır?

(94) vefat etdī zaman şeyi kazıyolar mezarı kazıyolar toplanıyo millet köwli toplanıyo (95) hoca var yıkıyor şe yapıyor gidiyor getiriyolar mezara kōyolar (96) ama şindiğ dā iy şey arabası olmayan var mı şindiğ her köwde bi araba var (97) tabıda göyüp götürüyolā gazan gāynatıp unnan yıkayolar (98) hoca yıkayo şöle kapağlā va kapanıyo böle hocaya ben dedim ben māsus şakadan (99) beni öldüyüm zaman sen yıkaycan dedim köw hocası

Sağlık durumunuz nasıl amca?

(100) fena eyiydi ama bozuldu yaw düşTüm mü nōldu evelā düşTüm düşTüm bacağ kırıldı hay anasını hastānede yaTdığ maTdığ yapıldı bi řē oldu geçmedi geçdi öle geldiğ (101) bi dā düşmemnen bayır burları bayır yā böle bayır yā (102) iki sefer düşdüm tirit gibi ayaklar geçmedi tā bağam

Tirit gibi ne demek amca?

(103) nası tirit mi tirit yemēin ismine derlēdi tirit yemēi vādır yāni (104) ehtiyar zayıf demek tirit gibi (105) şindik pādiřā pādiřā giriti al demiş pādiřā paşalara ulan bugün yarın alamamış (106) pādiřah gızmış alamadınız dā kim gidiyose siKTir atın bunu içeri alamadığ diyennere (107) nası sōleyelim diyolā şindiğ hay anasını giridi almak için sāna göyolā tiridi (108) efendim Pādiřahım diyolā sānda tirit otuz altı senede alındı girit diyolā (109) otuz altı sene harb etmişlē giridi almak için öle sōlüyolā (110) pādiřah gızmış niye alamıyonuz deye (111) tirit dēriz yemeg o ekmēi gābartırlar böle serpeşer üstüne bi řeylē ben severim unu (112) başka türlü söyleyememişlē de

pādişahım diyolā sānda tirit otuz_altı senede aldıK giridi diyolā (113) bi şey dememiş ğızmış pādişah ulan otuz_altı senedir alamamışlā (114) gelenin kafasını kesiyō kim sōlēse nāmussuzlā diyo bi giridi alamadınız (115) aliyolā şindik nası sōleyelim Pādişah u zaman Pādişah şindiKi gibi dēyil (116) astıyı asdıK kestī kesdiK sāna tirit kōyolā (117) effendim diyolā sānda tirit otuz_altı senede alındı girit diyolā (118) pādişah da iyi len diyo bi şē demiyo hadi gidin baķam diyo

Yaşlılarınızdan savaşa gidip de size anılarını anlatan kimseler var mıydı?

(119) unuTdum giTdi yā birinci istiklāl harbi birinci dünya harbi bubam birinci dünya harbinde askermiş (120) altı sene askerlik yapmış ama harbe girmemiş bölük_emini miymiş mi ne (121) kātiPliK yapıyomuş bubam eski yazıyla hocaydı bubam eski yazıyı biliyodu (122) giTdiK askere diyo şerf_ali şerf_ali sizin şeyden bizim aKraaba oluyomuş (123) pembe abla ilēden pembe abla işTe çukurköwden gelme o ordan çukurköwden (124) bubamnan ikisi gönüllü gitmiş askere şörüf_aliyinen (125) elbise melbise almadan ha babam asker bi gidiyolā o ğışın elbise de vēmemişlē (126) bütün ğış titremişlē vallāyi sōra şerif_ali hasta olmuş gelmiş ölmüş burda (127) bubam orda kalmış_ama elbise vēmemişlē ya birinci dünya harbinde devlet fakir harP yapıyolā (128) berem hastalığı olmamış_ama ölmüş şerif_ali ölmüş (129) gönüllü gitmiş_askere sevinşlen ğışın elbise vēmemişlē yoK (130) u bütün ğış titremişlē sōuKdan elbise yoK yorğan yoK yasTıK yoK hiç bi şē (131) çarıK marıK varsa o ğadar fakir devlet çoK zahmeT çekdiK diyo (132) askeriyede topluyolā götürüyolā göyolā sevkiyaTda odalara kōyolā (133) ne yataK var ne yorğan sabaha ğadā titriyolā bubam da hasta olmuş_orde

Sizin askerliğiniz nasıl geçti?

(134) ben bin doKuz_üz kırK doKuzda giTdim askere bāriye askeriydim (135) u da iyī diyil yā gemiye yavuz vēdilē beni (136) yavuz gemisini duymuşundur ulān kömürlü bi gemi kömürlen gidiyo (137) harbe de soķan_o yavuz gemisine vēdilē bizi ulān yavuz gemisi böyük kömürlü ocaKlā böle (138) bi tāne de böle süngülēle kömür_atıyon süngülēlen de karıştırıyon yancaK (139) unnan gidiyon kömürlen gidiyon sitimnen (140) şindiK bizi vēdilē işeye gözcü şeysi olaraK ama gözlerin sālam_olcaK (141) ayırdılā giTdik giTdik bunnan antalyaya kömür ē anasını sateyim bi kömür geliyo

belki üç çüS ton (142) asKer bir hafTa çekiyo unu urdan asker dayanır mı una be (143) hoşaf saPsarı olmuş asKerin rengi ğapķara yüzü kömürden (144) çıKdı mı bi çıkıyo askeç ölü gibi saPsarı olmuş yā bi de soĖmuyolā gözlē bozulcağ deye (145) inzibat topçu subayı soğmuyo bizi mesāfe harPde o ķadā şipşağ (146) ulan geliken bize soĖmazlā mı asKer hoşaf gibi hepsi yatıyo (147) kömürlüye indirdilē bizi hay_anasınī harp kömürlū daracığ bi yer toz toPrağ Pēh içi (148) ulan burda ölcez neyse on_ıltı ay orda ħaldıĖ yavuzu ırıca çıĖarmā karar verdilē (149) çeKdilē ķaraya parçaladılā saTdılar Ėurtuldu millet şindiğ_öyle diyil gemiler şindi şeyli yā mazotlu (150) yazığ yā asKer_ölüyo yā asKerin kömür taşımā gücü ħalmıyo asKere sölüyolā kömür_atmā u şe ocağlara

Askerdeyken üstünüzde nasıl bir kıyafet vardı?

(151) elbise vādı canım harP yoğ_u zaman elli senesinde kırĖ doğuz_ellide (152) sora Ėore harbi çığdı Ėoreydi ya u bizi almadılā (153) bahriye asKerini almadılā Ėaradan_aldılā giTdilē uralāda öldülē bizimkilē (154) harbe girdiler_öldüler harbe saldıılā askerleri (155) çoğ çeKdik ama çeken_ıldu yani adamlā dörT bin beş yüz mü ne asKer giTdi harbe

Çocuklarınız ve torunlarınız burada köyde mi yoksa şehirde mi yaşıyorlar?

(156) şehirde de vā burda da vā iki tāne olan vā yetişgin biri alTmış mı biri elli beş mi öyle bi şey yaşları (157) şehre giTdi hē unnarın çocuğları vā birini evlendirdiğ ikisini evlendirdiğ (158) e işTe birisi çalışıyo Ėarşıda alman_ayaĖķabı firmasında Ėarşıda dā iki ay oldu evleneli

Eskiden bayramlarda neler yapardınız?

(159) bayramlāda çocuĖlā şeker toplāyo oynuyollā sāncaĖ Ėuruyolar türkū sölüyolā öle geçiyo işTe

ÇİFTLİKKÖY

DEREKÖY KÖYÜ

Recep Topçu - 85

Burada iki dere birleşiyor diye buraya Dereköy denildiğini duyduk, gerçekten o sebeple mi öyle söylenmiş?

(1) efendim hē u sebePlen heralda hē dere var evelden başka isim diyil derekōw

Yalova Katliamı döneminde bu köy de etkilenmiş mi?

(2) etkilenmiş gülüm bu geçdīmīS köw var ya bu köw ğavur köwü bizim köw türk köwü (3) benim ninemi kesmişle ninem çoK yaşlı ğaçamamış (4) eKmeK teknesi oluyo ya böyle büyük onun altına girmiş (5) ūrda kesmişle burnunu bebelerini ğaçmışlar ēP u Kaçamayo bi u evi biraKmışla kestiKleri için yaKmamışla (6) köyü birden yaKmışla u ev kalmış bizim ev görsünnē deye türklē (7) türklē geliceKler geriye ya görsünner diye ölüyü ibret ossun deye öle yaPmışlā bē (8) bi geliyolā bubamlar görüyolā hemen gömüveriyola bi ğıyıcıē mezarliya da diyil ğıyıya gömüvemişlē (9) sora ermenilē Kaçmışlar köyü de yaKmışlar ama (10) āleyküm selam a bu dayı tā çoh anlar gel hacı dayı gel gel hacı dayıcım otu (11) ben kılica giTdim cumāya cumāmı orda kıldım amcaya denk eldiK argadaşa otū (12) yāni kaçannar kutulmuş sora ermenile köyü sarğıya alıyolā (13) işlerinde büyükleri vā ya oturuyo ileri gelennere yemek ismarlamış yemeK getirin demiş (14) ēr şey getiriyolar köyü yaKmasinnā öldürmesinnē diye (15) köwü sarmış ama ğavur yemeKkere bi baKıyo yemeKleri şe yoK hille yoK bu köw demiş kesilmeS annadın mı (16) bu köw kesilmeS yaw demiş kākın asgere bi düdüK çalıyo kestirmēyo (17) u yemeKler yemeKlēde hille olaydı hePsini kesçeklēmiş bi tene biraĥmıcaKlāmış

Köydeki eski düğünleri hatırlıyor musunuz? Nasıl oluyordu eski düğünler?

(18) atırlıyom tabi beyā ya davulcuyu getiris davulcu gelir (19) yemeKlē bişer deliKannnā oynā kızlar oynar pilav verilir hayvinnā kesilir (20) burda da öle pilav

yapālar et pilavı ğuru fasülle eKmeK yapā pişe yapā (21) loğum dēriz undan yaPālā bizim loğum meşurdur (22) geline atlan gidili ata bindiriller gelini gezdirillē böle köwün_işinde (23) benim beniki daşköPrü vā ya hani biliyon mu bu köwden_ileri (24) manda arabasınnan geTdiK benim mandalā var boncuK taQTılar arabayı süslediler daşköbrüden (25) rāmetliyi bilirdin di mi ēy máfaT_eTdi sekis sene oluyo (26) kabaK_alcaS tabi alırıS dur yāni baKsana (27) ezanneyin geldi kapadilā beni gelin kapadilā damāda (28) görmedimdi hiç görmedimdi bē görmedim

Hıdrellezlerde neler yapılır?

(29) hıdırellezlede de işTe gene şe yaPālā gülüm köyde ğuzu toplālar (30) ğoyunnādan sürülēden kesēler gene yemeK yapālar_ölelē yaPālādı öle bē (31) salıncaK ğuruyolādı āşdan yaPālā bu āçdan bu āca he kızlā sallanır olannā pinēle deliğannılar

Askerliĝinizi nerede kaç sene yaptınız? Asker arkadaşlarınızla yaşadığınız anılardan hatırladıklarınız var mı?

(32) merSivon iki zene arkadaşım mı bölük kıumandanını tanıyım haydar sarıkayaydı söledim haydar sarıkaya vādı enezziden

Eskiden köyde çocuk oyunları oynar mıydınız?

(33) oynādıK böle üstünden_atlama böle eşşeK çeKmece öle derlēdi (34) böle eyilisin öbür argadaş_atlā ordan öle atlayalaK (35) başka yoK gülüm bē hā dozdoz da vā (36) şöle ğuyu açālar bi odun vūruz oraya soKacaK yer vūrus (37) çeliKden farKlı unu da öle yapıyoduK gece kıarannıKda bi sopayı atarıS böle (38) kim gidiP buluceK getirceK u kıazanı birinciliyi (39) kıarannıK u sopayı arādıK böle gidiP (40) baK hocaya da sor accıK_ama o tā çoK bilgili hā manav diyil_o

Köyde neler yetiştirilir?

(41) elma var kireS incir_āçları duT_āçları ben onnānan yapıyom be gülüm (42) hayvancılık önden vādı gülüm şindi ğalmadı (43) bi kışiyim be gülüm nābičem ben

nāPam ben gülüm yemeK yapan yoK (44) yalovada ğızım vā ona giTdim onda ğaldım bi āşam bu gece ondadım

Elmaya bulaşan bir hastalık var mıdır?

(45) var be gülüm şanzone diyola bi hastalıK vā öle şanzone çoK_ilaç atıyoz be gülüm (46) kara leke Kara leke Te diyolā bi hastalıK vā on beş sefē atıyoz_ilaç gene de bulaşıyo gülüm bē

Eskiden ava gider miydiniz?

(47) eP giderdim gülüm böle bē ava karabaKāl dēriz biz ğarabaKāl ufaK bi kuşdur_öle kara (48) yinen hayvannādan_ama ben_ona gidēdim (49) başka kuş ōmaz olu mu bē gülüm sıvırcıK sıvırcıK dēlē leylek vā kara leyleKlē vādır (50) her_ayvan vā yaw tavşan dāda ormanda tā yabani hayvannā vā domuz canavar tilki (51) canavar da Koyunnarı yir_u canavar kurt kurt_u bēle bēle gelinciK tā başka (52) çoK hayvan unnā heP_ayrı ayrı bambaşKa (53) ayı da āca çıkıyo yiyo öte berileri etrāfa zarar veridi başka yoK_öle zarar yapıcaK

Çok teşekkür ediyoruz amca...

(54) ōsun be gülüm ne ōcaK şinci böle

ÇİFTLİKKÖY

GACIK KÖYÜ

Hayati Biden - 80

Köyün ismi nereden geliyor biliyor musunuz?

(1) vallāyi bunu annem dāyi yüz bir yaşında bilmiyo yā (2) şimdi bi kadıncıK kadıncıK diyolaşmış deye duyuyodum yāni ğacıK ordan gelmiş (3) atatürK de sormuş bunu özalan ğoyun demiş atatürK ama gene biz devam_etmişK yāni ğacığ_olarak (4) atatürK bin doğuz_üz otuz dörTde gelmiş atatürK buraya (5) zāten otus sekisde vefāt_eTdi biliyosunuS_atatürK_otuz dörTde gelmiş burda çay_ıçmışler (6) bu kadın iKrām_emiş şey getimiş böyle tabān_ içinde kiraz getirmiş heralde (7) nerelisin demiş buralıyım demiş ama bunnar_esas bebeKli istanbuldan būda evleri var (8) bubası onun bāriye yüzbaşıymış burdan ev_almış evleri hāla duruyo ařşāda (9) buralı diyil buraya gelme onnar ama ölene ğadan burayı devām_eTdi kadın burdan çoPmadı yāni (10) burda otūdular evi saTdılar gene ıstanbul bebekde giTdi geldi u (11) ıstanbulun çoK tanınmış bi āyile babası bāriye yüzbaşıymış_onun emekli olmuş buraya gelmiş ev_almış (12) o da burda böyümüş babası fahri çorutürkün sınıf_arkağayımış (13) ama bu köwde atatürK muhtarlık yapabilir misin diyo yaparım diyo (14) kaymakam da yanındaymış yalova kaymakamı yaparım diyo (15) kaymakama deyo ku yārından itibāren bu bayanı muhtar yapın diyo (16) türkiyenin ilk kadın muhtarı udur şimdi onun otuz dörTde işTe yazılı hartada

Eskiden köyde düğünler nasıl olurdu?

(17) şimdi benim bildim üş gün üş gece dūn yaparlardı burda (18) loğum yapılırdı kadınnar biliyodu u işi loğum ufaK ufaK lokumlar (19) ziyāfet verir işki içerlerdi yāni açıkça söyleyem içki içerlerdi (20) ikinci günü dūn bitēdi gelin almā giderlerdi ata bindirirlerdi gelini atlan getirirlerdi

(21) u zaman taḲsi filen yoḲ tabi eskiden gelin dāmāda teslim ederlerdi alḲışlarlardı (22) dūn bitēdi yāni aḲşamüstü üş gün üş gece sürerdi dūn (23) birinci gün ikinci gün üçüncü gün gece sabālara ḡadan eylenirdi köwlü (24) yāni fakirlik vardı ama hani gene millet yiyip içecek buluyomuş yāni yapıyomuş (25) biz çocūz ya u zaman bōle yedi sekis on yaşlarında (26) biz de gider baḲardıḲ ōle seyredeḡdik loḲum verseler de yiseḲ diye baḲādıḲ ōleydi

Hıdrellezler nasıl oluyordu?

(27) űimdi eskide hıdrellez hıdrellez günü sabāleyin bulut olmazmış (29) ḡāyet u gün aḲıḲ olurmuş hava o günün űartlarına göre tabi (30) elli atmış sene evelsini sōluyorum tamam mı atmış yetmiş sene evelsini (31) o gün eski insannar Tā aḲıllıydı gibi geliyo bana emin ol bizden Tā aḲıllıydı eski insannar (32) biS űimdi her űeyi gördüḲ ama ne bileyim onlardan ōrendimizi sōluyoz (33) baḲ eskilēden ōrendiḲ eski űindi benim annānmem vardı kırḲ sene oldu ōleli hapı görmeden ōldü (34) haP bildimiz bayern aspirini var ya onu bilmiyodu (35) baḲçelerden bōyle ot Ḳoparırlardı başında yara Ḳıkmışdı undan bōle ōvēdi (36) bi ḡoműu vādı dā aḲıllıydı Ḳāmile abla o yapar onun başına bālardı onu (37) ōle onnan eyi olūdu doḲtor yoḲdu yalovada doḲtor yoḲdu (38) iyne diye bi űey yoḲdu iyne hatırlamayom heḡ

Hıdrellezde salıncak kurma adetiniz var mıydı?

(39) salıncak vardı būrda da vardı burda muraTdepe vardı muraTdepede sāncaḲ ḡurarlar (40) muraTdepe duruyo gene meűe aḲları dūyo orda e bayramlarda giderdi oraya (41) gelen Ḳadınnar var genű kızlar vardı u zaman (42) sāncaḲ Ḳurarlardı űarkı sōler sāncaḲ sallanırlardı (43) biz de çocūḲduḲ seyredēdiḲ űindi onnar ḲāḲdı

Kōyün başlıca geḡim kaynaḡı nedir?

(44) bu köw ilk zaman kiraS kirazdan geḡiniyodu bu köw kiraS elma armut bu gibi űeyler (45) sōra gemilere girmē iűe girdiḲ gemilere girdiḲ teker teker teker gemilere girdiḲ (46) yüz elli hāne istanbulda gemilerde iűe girdiḲ her köw her hāneden bir kiűi iki kiűi üç Ḳardeű olan da girdi yāni (47) gemilere girdiler alla rāzı ōsun o gün

demoKkat parti bize çoK_ürü geldi (48) istanbul Őirketi hayriyeyi ħaldırmıŐ istanbul denizciliK bankası Şehir hatları iŐletmesi ħurmuŐ (49) bizim köyümüz olduyu gibi bu köw gemilere girdi ħaPdandı ben ħarħıbaŐıyım ben makine mühendisiyim (50) gemiciler vardı vardı yāni boy boy iŐĭi sırası vardı yāni (51) Şimdi çoK_azaldı var gene var beş_on kişi ħaldı Şimdi Şehir_atlarından alındı (52) gene bi ŐirkeT_olmuş gene Şu anda Şimdi u iş ħoPdandı bizden yāni bizim köwden (53) ama gene var tek tük ħalıŐannar var üç beş kişi var köwümüzde

Köyde gördüğümüz Şu evler eskiden beri böyle miydi, sonradan mı yapıldı?

(54) Şimdi bu köwün_evleri eskiden āħ_ev arası kerpiħ yıvmadı (55) bin doğuz züz yetmiş beş senesinde ilk betonarma evi bu köwde ben yaPdırdım (56) Şimdi duruyo yaPdırdıyım_ev onun yanındaki ev üç ħüz senelik dörT tüz senelik evdi (57) köşe başlarına āħ direk diKmiŐler ara evlerini āħlan bölmüŐler_oraları (58) arasına da kerpiħ_İŐlemiŐler ħamırlan sıvamıŐler iki ħaT yaPan var teK ħaT yaPan var (59) u evlerden Şimdi köwümüzde bir hāne falan anca ħaldı ya bir ya iki hāne (60) Şimdi hamam yeni restore oldu iki sene evelsi hamam restore oldu müze yaptılar hamamı (61) eski evlerin_altı ahır çoK_afedersiniz altı hayvannar bāli bi köŐesinde (62) ot saman da bi ateş_alsa var ya ev ħatır ħatır yanar öleydi (63) bizim_eskiden ħalma dededen ħalma ev vardı altına bi közüne ot doldururlardı (64) bi tarafına hayvannā vādi e hayvannarın ħoĖusu aŐādan yukarı üs katında oturuyoz ya ħoĖusu gelirdi yukarı (65) hayvan Şeysi sıcağlı işTe aynı ismini söylemiyorum öleydi o gün öle yetişdiK_öle gördük (66) dünya öleydi yāni bize göre dünya öleydi o gün işimdi bugün evimize eleKtirik geldi (67) bin doğuz züz altmış_altı senesinde eleKtirik geldi köwümüze (68) süleyman demirel eleKTrī ilk yalovanın köwlerinde bu köwden_āħdı ĖacıĖ köwünden (69) yanında onun Şimdiki gibi hatırlıyorum genelĖurmay başkanı memduh tāmaħ o da berābeŐ geldiler (70) ilk Őarteli u köwden tırafoyu aşdı otuz_altı köwe eleKtirik burdan verildi (71) u zaman otuz_altı köwü vardı yalovanın Şimdi böyüdü elli küsür_oldu (72) Şimdi Şeye Ėadar armuTluya Ėadar yalovaya bālandı vilāyet_olduğ Şimdi eskiden ħaymaĖamniĖdiĖ

ÇİFTLİKKÖY

GACIK KÖYÜ

Necdet Ejder - 86

Bu köyün ismi nereden geliyor?

(1) şimdiK büyüklerden duydúyumuзу burda tek bi kadın gelmiş oturuyomuş (2) ondan sona bu kadın burda oturuşan nereye gidiyoş Kacıya kadına gidiyom diyom (3) kadına kadına dēken ğacıya çeviriyolā ismi ordan bu isim öle kalmış diye işi tdiK öle

Babaanneniz ilaçlar yaparak hastalıklarınızı tedavi edermiş eskiden değil mi?

(4) babānnem eski yazıyı okumuş kadın ama kafası çoğ işlēdi (5) şimdi ufaK çocuklar hemen hasta olu bi yēsinde bi şey çıkā anadın mı (6) böyle getirirle haççe abla işTe bu súyún çıkdıyı yē işTe şişdi ay kanadı filen (7) u afyonu ekerdi tohum tohum kendi büyüTürdü böyle tohalaKlarını da cizādı (8) tokalāK afyonun tokalāi tohalaKlarını yaprā deyī tokalāi tohumu yāni (9) bu kızalā gibi olu çınar kızalā gibi unnarı cizer böyle undan sona sıcakda cize sıcak (10) cizdi mi aKmasın deye yāni hemen dunsun orda deye (11) bu kan şey çıkarıyo beyaz böyle su çıkarıyo (11) u donuyo orda sabağleyin çiyde yımışıyo onnar unnāi çakıynan böyle bi şeynen baK unnāi topluyo öle (12) evvelce kırem kutuları vardı böyle ufaK ufaK kutula unun çine doldurūdu (13) böyle çizāneyi(?) çizēdi hep böyle unnarı yaKdıyı şeyi undan sonra işTe (14) birinin çocukúyu hasTa hacı ay yarası var beresi var gelirlēdi (15) undan sonra sürerdi unu sahatlara yaralara birebir geliyodu (16) nazar deydi okuma biliyodu okumam dēdi okuturlādı (17) ğadinnā da inanyodu haççe yenge bi üfūdü iyi geldi haççe yenge ilaç sürdü iyi geldi (18) aldı yürüdü bi şekilde valla başKa bilmedim bi şi bi şeyler yapardı (19) bize annatıdı tabi gelen çoh olurdu çocukum büyüklere nezar okurdu

Babaannenizin yaptığı yemeklerden en beğendikleriniz hangileriydi?

(20) o da zāten etli yemeyi çok sevēdi bizim soframız etsiS ğalmaSdı (21) valla o yemeklēde ustaydı ekmeyi yemeyi bilirdi yāni çoh güzel yemek yapardı (22) valla

köwde ne yaPālādı şimdi eskiden hayvan bol etli yemeKlē yapālādı (23) fırınnara böreK orlar pişiriller ekmeıı yufęa aar külünü ęorlā unu urudur (24) undan sona ışın mesā hayvanı vāsa hāmanda onun yōurdu kesmiyi peyniri yufęanın iine orlar (25) fırında onu böreK yapā öle o nezzetli olu petmez yapıldı undan sora reel yapālādı

Eskiden bayramlar nasıl geerdi?

(26) valla esKi bayramlāda biS ocūyuz dā sevēdiK bayram vā bayram vā deye sevinēdiK böle ānadın mı (27) bize şeker meker dāıdıldı ęüzeldi yāni severdiK

Hangi ocuk oyunlarını oynardınız?

(28) oynarlādı her şey o zamankı ouqlā oynādı iŖTe (29) ne bileyim hocalar Ŗöle böle öreTdikleri bi Ŗeleri ben oyun oynamaSdım dozdoz seKseK bilmem bunnar yaparlardı

Köyde avcılık var mıydı, ava ıkılır mıydı?

(30) vādı ıālādı en fazla insannara zarar veren domuS unu avlarlardı (31) öbürleri taFşan tilki iŖTe uş muş bunnarı yimeK iin avcılā vurur

Hayvan yavrularını nasıl adlandırıyor sunuz?

(32) mala vā civci pili tavu bıza deriz dana dēriz ondan sonra ine olur (33) kediyi heP kedi yavrusı diye biliyoZ onu eniK köpeK eniyi var

Tavuklara vahŖi hayvanlar dadanıyor mu?

(34) halā devam ediyö yā şimdi tavı almaK iin tilki gelir dādan iner kümesden tavūyu alır gider (35) tilki gene aynı tilki duruyo bāııyo aşamüstü bāırır (36) şimdi mināreye ezan ounuran tilki dāda Ŗe yapıyo hocayı arşılıyo sanki (37) baŖlıyo bāırmā dāın arşısında hoca doğan ęün aılıran (38) yalovadan aılıyo ezan tı sesini duysunnar mināreden tilki veyā aal dādan baŖlıyo piyöv ezanı arşılayo hocaynan beraber

Eskiden köyde giyim kuşam nasıldı, çarık giyer miydiniz?

(39) o çarığı yoꞑluꞑdan giyerdiK lastiK çıkardı ekseri lastiK giyēdiK ucuzdu (40) undan sona yemeni derler yemeni çıkıdı (41) ep bu hırꞑaları evde örerlerdi pantul vardı (42) urda bi köy vā lâledere unnara biz pomâꞑlā deriz (43) unnar memlekeTlerinde örenmişler böle şey dohumayı unnā pantul cekeT dohurlādı ꞑalın ꞑalın çul dohurlādı

ÇİFTLİKKÖY

İLYASKÖY KÖYÜ

Fatma Gülçen - 70

Eşinizle nasıl tanıştınız?

(1) hē geldilē istedilē vēdilē geldilē istedilē vēdi bubam yā aynı köyde köyün_ insanı (2) köyün_ insanı yabancı deyi ki aynı köwdeniS (3) on sekiS yaşında dūnüm_ oldu köw_ işde davul düdüK_ öle zurna (4) he üç gün sürdü üç gün yapıyolādı ilēde üç gün yapıyolādı evelilēde (5) bi gün Kına gecesi yapālādı Tā önceden çeyiz_ aSālādı işTe böle bi şelē (6) bi gün çeyiz_ aSālādı bi āşamında oynālādı (7) ētesi āşam kına gecesi oludu Tā ētesi āşam gelinnit te ātıK_ giyēdi öyle öle bi şelē işTe (8) eşim ötte yanda felşli u felşli felşli asıl_ una sorun u Tā yī biliyu

Çeyizinizde neler vardı?

(9) ğaryola eteyi yastıK_ ğılıfı işTe ne lāzımsa öle bi şelē (10) başka eskiden yoKdu unnā bi şe yoKdu öle bi şe yoKdu hiç fazla bi şe yoKdu

Kaç çocuğunuz var?

(11) yedi āltı ēkek bi ğıS āltı ēkeK bi ğıS āpsimiS oTuz kişi oluyūS (12) tabi on_ altı tene torun vā bayramda ev_ almaya kimi u yana gidiyo kimi bu yana gidiyo (13) bu benim gelinim u da öTeki de gelinim (14) öTekiler ıstanbılda biri yalovada çivliKköwde oturuyo öTekiler de ıstanbılda (15) bi tanesi oKudu e bi de bununKu oKudu receb_ oKudu işTe (16) yā başka öle fazla oKumadıla āmediyeden bu da ğarşı köwden

Mani bilir misiniz?

(17) yoK öle māni bilemem ben ben yapamıyūm (18) şindi biri gelicek u gülser gelicek haberi vā unun réceP söylemiş_ una u Tā yi bili

Düğününüzde nasıl giyinmiştiniz?

(19) öle pembeli bi ğıyafet aldılādı unu da bōda bi omşu diKdīdi unu da (20) metre hesabı aldılā da (21) bōda bi omşu diKdi fikriyē yengemin annesi diKdīdi (22) duva da oluyodu yā beyaz entānin üstüne yaPıyolādı

Düğün yerine nasıl getirdiler sizi?

(23) arabaylan aldılā apalı araba ondan sona üstüne içine girēdiK (24) souyolā insanı içine öle öküzlē ık eker (25) öle şindiK şindiği gibi deyil tasiylen masi yodu u zaman

Bu köye özel bir yemek tarifi biliyor musunuz?

(26) vallā hiç bilmiyūm u öle bi şe yāni kendi yaPdīmızlan aynı şelē yēmeKlē (27) aynı yapıyoduK işTe ne bilem (28) bi şe tarif filan öle bi şe yodu bizde yo yo öle bi şe yodu (29) ne bulsan unu yiyosun vallāyi öle şindiKi gibi yemeK o bile yaPmayodu (30) yo bizim öle yo özel yemeK yaPmayolā bizim burda be öle

Köyde en ok ne yetiştirilir?

(31) elma yetişiyo armit işTe baeSi olannā öle var işTē (32) kendimiz domatēs biber unnarı ekiyoS kendi yīceyimizi abaK_ekiyoz işTe bi şelē öle

Dışarıdan gelin alıyor musunuz?

(33) alıyūz_almayūz mu dōrT tānesi benim beş tānesi dışādan alıyūz_alıyūz (34) araba evlili yo baaları alıyo da hani bizim biz kendimizde yo hani bizde yo

Köy ahalisi günlük hayatta neler giyer?

(35) şalvā giyen giyiyo genşlē pantul giyiyo öle (36) genşler şindi pantul böle giyiyolā eyi oluyo kendi şeyi yāni kötü deyil (37) sis bölē dūnde görcēniS ki gelcēniz dūnnēde

Eskiden neler giyiliyordu peki?

(38) elbise dikiyoladı işTe uzun şöle (39) uzun_uzun_elbise öyle dikiyolā işşe şalvar vādı işTe böle (40) yaşlıla şalvar giyē işTe öle ferāce vā ferāce geyiyûS

Torununuzun gelecekte hangi mesleği yapmasını istersiniz?

(41) vallā kendi bilī ben_üstērim hoca õsun ama kendi baķam ne olçaķ bilmiyûS

Köyde bayramlar nasıl geçer?

(42) bayramlā işTē ne olcàķ uşānna gidēsin gezēle sabā olū gezēle bayramlāda (43) önden küçüklē geli böle çocuqlā gelī şeker verīriz gül suyu dökeriz (44) ū hēkeş alī gidē gelir bütün köwün çoçuqları gelir gezēlē şekē toPlālā (45) işTe öle undan sonā böyüklē gezē böyüklē gezē undan sona başķa yoķ

Köyde zamanınızı nasıl geçiriyorsunuz?

(47) vallā sen zamānımı sen benim bilsen nası gece uyķusu yoķ gündüz_uyķusu yoķ (48) asta baķıyûS biz bi sene oldu tam bi sene oldu (49) geçen sene bu zamannādı feç feç tansiyûndan heralde (50) gene çınarcıķda yaTdıķ iki aya yakın on gün Tā yatsaydıķ iki ay olcaķdı (51) ilaçlarını önden gullanıyodu ama u āşam gullanmamış (52) gece sabāleyin aPdes almā galķıyo gollānı sıvayo böle sātini çıkarmış komuş (53) böle u borda yatıyo ben de u yanda yatıyûm geldi benim_üstüme (54) ilaç arıyo vā hap vā unu almā gēldi tansiyûn hapını beñim_üstüme bi düşdü (55) işTe düşüş o düşüş bi dā kendini galdıramadı işTe õcāı vā (56) şindi de gonusu gonusu ū eskileri annadiverī sanā

Bu akşam yemekte ne yapacaksınız?

(57) vallā ne bulsam ben de unu yiyom şindiK bilmiyom ya çorba yapçan ya pilav yapçan öle bi şe yapçen (58) ne vāsa evde unu yapçaķsın yāni nē āPçan_öle yardımcısız_olmuyo

Bu köye özgü bir geleneğiniz var mı aklınıza gelen?

(59) yoK òle fazla gelenek yoK bizim be yoK òle özgür mözgür bölle bi şelē yaPmayoz
biz hani

Eviniz bu kadar mı?

(60) üs katı vā da üs katı şey arđiye

Köye göçle gelenler olmuş mu?

(61) ıstanbıldan çok geliyûlā ıstanbıldan çok geliyolā di mi ıstanbıldan çok geliyûlā hē
yēden geliyû (62) ösküden bulğaristandan u yandan bu yandan gelmişlē (63) yā vādı
önden vādı da hani yaşlılā öldü şindi (64) òle önden gelmişlē giTdi atık yoK unnādan
yāni

Çevre köyler hakkında bildikleriniz var mı?

(65) ordan bildiklerim ne olsun kı bunu aldım bi dā gitmediK (66) gidiyoz hani bölle
mevliT_olū dūn_olū gideriz geliriz başka bi şe yoK (67) bazıları yapā ama bölle hiç vallā
benim zorum yoK (68) hiç unnān da bennen yoK benim de unnālan yoK hiç hani bi şe
yaPmayız

Gençliğiniz nasıl geçti? Eşinizle aranız nasıldı?

(69) hiç sormā ne sor ne söyleyem anamı falladı benim (70) annesini tutādı beni ne
tuTçaK annelē vā annelē vāken (71) benimkilē de beni tutmasinnā herkeş ğarılāi
tutsun (72) ben òlannara dēyom vallā gelinneri aldılā herkeş dedim baK (73) eyē kin bi
toKāt vūdūnuzu görem duyam baK katiyyen haKkıımı helal_etmem size (74) ben çok
çekdim onnā çekmesinnē yaPmasinnā yāni (75) yapmazlā òle bi şe belki de hani rāzı
deyilim vallā hiç birine (76) hastānede yataKān bilem vallā bi vurōdu benim borama
(77) vallā hastānede benim hemşirelē bile ğarşımızdaydı borda u da orda hemşirelē
vırdı (78) geldilē unnā bi sōlendilē dedilē yengeyi yollāyoz köwe (79) seni de bālıcez
boruyu u zāman naPçen baKalım (80) iyne yaPdılā iyne de ğar_etmedi iyne yaPdılā

iyne de ar etmedi hi (81) o ekdim ben bundan o bundan ble istanbıla kpr
olu yidm daya o ekdim (82) oularım var alm geldil undan sunu e iTe
kw iTe leme rezil mi olcen (83) ya giten hi gitmen ya da hi gelmen giTdin
mi (84) ben unu e yaPdm ya giTdin mi dedim hi gelmen ya d dedim (85) oul
v yarnki bim byKlan deyo u ne ekdin bunu dyo (86) undan sona ondan sona
ekdim dedim yarn dedim biraıP gitseydim sizi dedim bubnneniz ddi ki dedim (87)
ktlk yaPd kt arıyd ddi dedim ddi yni ddi unu ben unn dundm (88)
onda ou o lt tne mi unun da p bizde ald ya (89) teKileri iki ay bamadıl
ikie ay bamadıl (90) ayınped vd ama u rken ld u beni tutd ba (91) bi
yudum bi ey bulsa unu gene ille pay eddi bi ey (92) ama ayınnamdan o ekdim
(93) ama bunn benim adan yodu bunn da o ekdi adamdan (94) o ekdim
hal T ekmeKdeyim lamad unm yo benim bunna (95)  sen unun yaPdynı
bilsen ene bir bir bir bir bir bir (96) amannn hele bi git hele bi git atıyo ne v ne yo
yatadan aa atıyo (97) bi un sabahaca hi durmad t ben buna dedim ki
vmeyelim bi am vdim (98) undan sona dedim vmeyelim vall t bo oldu (99)
dn yazdırdm baam yeni ila yazdırdm (100) o ekdim o vall ben benim
ekTm adan kimse ekmemid belki (101) hal T ekmeKdeyim ne gece uyu v
(102) bvp(?) munu ıza at eker orada defol git bilmem ne (103) vall dedim
oulara geen un geldil iTe bl yapn bilsedim keke ekmeseydim dedim
(104) ble lem gibi biraıP gitseydim dedim o ezld mundan o ekdim (105) ie
gitmezdi alımazdı oul ble yetidi (106) ananesi hasta gidemez u le le mne
yapldı hasta (107) biz de ız oul van ora bidiK buydey bidiK (108) iTe
misir ekdiK misir apaldK bezelle ekdiK her ey vd her ey (109) indi i yo
inciK i yo indi zamnında o i vd ydm eden de yo gece (110) oyunnmız
vırd bis sr ineklerimiz vırd (111) oul kimisi inek oyun dyo kimisi oyun
dyo ira gidiyosun geliyosun (112) ikindiden sona yemeK mi yaPan bulaı m
yıkaycan npaQTn (113) yemeK de yapdm ya bi orba acele ne olcasa le alt yedi
tne ou drdm (114) bi kere le bi orba piiriP te nme omaT hep ava
hep ava (115) leli o olmad gene T ama iTe gene be alt sene oldu hani
olmudur (116) hem nasıl allah sabır vdi bana ama iTe btn gece uyu yo (117)
hi yatmadan diyo bi st evvel v dedi hi uyumadm zamann oldu (118)
hi uyumadm gece sabahaca hi uyumadm zamann oldu (119) o o oldu hem
de az deyil (120) hastanede basıyo br hastanede aTdı beni aa yuvarladı br i ır i

yaPmayın (121) yanımızda bi Kadın yatıyordu o da ay dedi sen bunun ğahrını nası çekiyosun dedi (122) ollāhi çekilmez bu dedi hemşirelē çoK kısdılā buna öle bi ğızdılā kı ey_ama yabıċāndan geri ğalmāyo gene (123) şolī şocū da şimdi bununċu müTdar_ oldu müTdar undan sına unun yüzüne bi şey demeyo (124) atıK ākadan nası fallatıyo işTe insan yoK borda benim işTe kimse ğaldırmıyo baKımıyo (125) hēkeşin diyom işi vā hēkeş iş başında öTeKilē dedim gelip baKıyolā mı dedim (126) ne zaman baKıyolā baKıTık bayramdan beri dedim Tā bi kere geldilē dedim men de (127) herkeşin işi vādır çatma dedim sen de unnan birliKsin bana sen de unnan (128) u geldi mi una bi şe yoK sōlemes hā ayālī git saKın yannış bi şe yapma dē una (129) öle diyo āşam saKın saKın diyo yannış bi şe yaPma diyo (130) öle diyo aKlını başına topla diyo terāziyanı bil diyo (131) bezliyom yapamayo tabıraċdan şinci ğabız ğabız ğabız çoK fena nāPçaz bilmiyom bütün (132) onmuyo da ilaç içmeyo ya şurup vā şurup içiriyom içse u zaman yapıyo içmeyo içmeyo hiç_ içmeyo (133) baK bir hafta on gündür yapamayo gene (134) e ben günde ik_üç sefē giTdīm oluyo (135) ya vaĝ içmiyo aKsi çoK aKsi içmeyo aynı aynı (136) beni aldatsa aldatır valla keşke aldaTsaydı da ben de giTseydim başımın çaresine baKādım (137) onu kim_alsın bē vallāyi dünya güzeli olsa hiç kıymeti yoK (138) bi gün de hayvannarı tarlaya gidiyüz bı tarafa köyün çıkışına (139) undan sōna tam köyü çıKdıK elime vēdi hayvannarı ediyeni al dedi (140) eline al dedi iplerini dedi aldım eline naPçın (141) undan sona vur vurmaz mısın hayvannara vur vurmaz mısın hayvannā böyle dōrT dōnō üstüme çıKçaKlar benim (142) koş koş koş koş koş benim aTıK adım atmā çārem ğalmıyo (143) nası çekildim önlēnden atıK böyle tepetaKlaK araba giTdi aşā (144) hiç_ unutmam_ unu una kıtiyyen haKkıımı helal_ etmem hayvannā da etmesinnēmiş (145) çekiyū işTe ben de çekiyūm u da çekiyū baK bütün köw bilī ğomşulā bililē (146) hī Tā yaPdihlarını çekiyū derlē ben de çekiyūm diyūm men de ben de unnan berāber çekiyūm (147) allah diyū allah ne yapāsa yapsın bu dünyāda yapmasın diyom (148) öTeKi dünyāda yapsın Tā öteki dünyāda baKalım naPçaK (149) orasını bilmiyöz orası Tā zor borda camdan baKmaK şe yoK (150) yemeye ğızmaz ne ğorsan önüne öle yiyo ama ama ben ğırdan gelicem ne yapıçem (151) evde ğayınnam vādı ğayınnam kıtiyyen yapmaSdı böyle çamın önüne oturudu böyle āşamacaK sabahaçaK (152) hēkeşTe vādı işTe dünyā geldi gidiyo nōlcaK (153) Tā ne ğadan yaşıycaz baKam ne ğadan yaşıyçān bundan sonra (154) iki ğova baKır odun_ aldım da eve zor geldim böyle soluK soluyāmıyóm (155) hangi odaya girem u odaya girdim yoK bu odaya girdim yoK (156) duramıyóm sankin tıK tıKır tıkanıvēcem (157) e ben hiç iş

yaPmadım yā vallā hiç doḲtora moḲtora giTdīm yoḲ be gülüm **(158)** hiç doḲtora
moḲtora giTdīm yoḲ zayıfım bende et de yoḲ

Pazarcılık yapıyormuşsunuz değil mi?

(159) pazarcılı çok yaPdım ben kaç sene yalovaya giTdiK **(160)** eKmeK yapıyodum
maḳāna yapıyodum ḳuşḳus yapıyodum

ÇİFTLİKKÖY

İLYASKÖY KÖYÜ

Gülüser Karapelit - 70

Kendinizi tanıtır mısınız? Siz, anneniz babanız hep buralı mısınız?

(1) adım gülsār karapelit yetmiş bān dovdum böyüdüm birdayım (2) évēṭ anem bubam bu köwlü buralıyım burda évländim bu köwde évländim bān

Düğününüz nasıl oldu?

(3) dūnümüz naSıl_mıydı hıdırélléze on bēş gün vırdı yavmır yādı éveli atlan gelin gidēdi ata pinēlādi (4) ama bir beni isteKlim çoḥdu istēyān ata pindirmeye cesāret_edemedilā (5) ondan_sorā öKüz_arabasına bindirdilā beni böle sopaları böle gerdilē üstünā (6) āski éveli biS ketenden çul doḳūyoduḶ kilim meselā böle halı mı vırdı éveli (7) u çulları gerdilā öKüz_arabasının içine otuTduḳdularḳ köwün_u tarafından öle geldiler (8) benim_évim ḳayfelān yanında hä şu ḳayfelān hizāsında urda (9) oraya indirdilā öKüz davullan zurnaylan davullu oldu zurnalı oldu davul zurna (10) işte öle yavmır yavıyodu yalnıS évländimde on_bēşi bitirdim on_altıya yeni bastıydım (11) gelinlik bēyaz élbise aldılādı bēyaz aldılā unı giydiK (12) üç gece üç gece dūn yapıldı üç_āşam hä éveli öleydi bi āşam cumā āşamı başḳa bi élbise giyādiK (13) cumārtesi aḶşamı hani cumā günü aḶşamı yedeK dēlēdi yedeḶ_unı giydirilēdi (14) ama unı da satın_alılādı pazar_aḶşamı néydi bēyaz gelinlik giyādin (15) burlādan ḳırma ḳırḳma kesēlēdi ḳırḳmaydı éveli burlādan böle böle toḳa taḳālādı ḳırḳma böle (16) otuTdurullādı böle şincikleri gibi böle baḳınmaḶ taḳınmaḶ yoḶdu (17) otuTduruyolādı göS_ḳapaḶlānın_üstüne birer tane pul arnına ay yıldıs yapālādı (18) pul ādet ne_böle ḳarşıya baḶmācān baḶınmācān önüne baḶaÇān (19) gelinnē ölē ḳırıtıyoduḶ gelinnē ḳırıtıyodu şinci ḳırıdıyo mu sırdıyolā şinciK (20) ay yıldız yapālādı bēle puldan rengāreK pullādan bi de yanaḶlāmıza böle küçüçük toḳarlaḶ pul yapālādı (21) bu tırnaḳ ḳadan böle çenene de undan sına ḳırmızı mı yapıyolādı oraya da mı pul unu bilemeyóm (22) bak_ışte öle yapālādı böle ḳırıtıdıḶ işte bölā oyunu év_altında yapālādı

(23) oyunun dansı oynaceği oyun yerine gözer görladı bölä (24) buydeyi gözerlemeK için gözer oraya undan kimse otumasın (25) herkeş düne giden äski çuval äski çul parçası gidelē yere yayālādı (26) yer kapālādı herkeş yere otūrurdu év_altında büyük év_altında olüdü (27) gözeri galdırillādı işTe iki kiři böyle ğarşılıKlı oynādıK oynālādı (28) undan sına bi gelin döndürüllādı mum tası açıK böyle öle yapallādı

Takı törenini de anlatır mısınız?

(29) işte ğıSım takı törenini şinciK takı taKmaK yoKdu (30) şinciK ni meseļā sen düne geliyulā yā hısım_ākıraba meselā Konu Komsu (31) eveli beş ğuruş_oludu on ğuruş_oludu ondan falan kişiden beş ğuruş var (32) keştikli tabaKlā sahnā baKır unnādan undan sona unnarı vā (33) falan kişidān tabāi var alla berekēt vēsin dēlēdi gelinin önüne görladı takı törenimiz üydu (34) e bi beni mi ğonuşturmā çirdin sen de ğonuşmadın ğıS (35) aynı böyle mi ğonuşdu u da

Eskiden tanışmalar nasıl oluyordu, görücü usulü ile mi?

(36) hiç görücü usulü deyil köwde eveli görücü usulü yoKdu (37) işde ğız_olan_ēvi isteyolādı hani armut_olan ācı daşlālā (38) geliP_isteyolādı eyē veriseler veriyolā vēmeSselē başka kapıya gidiliyodu

Siz evlenmeden önce eşinizi görmüş müydünüz?

(39) yoK yoK yoK köwün insanıydı u da hani görüyoduğ_ama birbirimizi istämäk mistämäk yoKdu öle

Eşinizin ailesi de sizinle birlikte mi yaşadı?

(40) bu görümcemin_ölu hem yaban Tā yabancı da deyil (41) bi ğayınnam vırdı bi ğayınnam vırdı hani on beş sene bi yerde öTduK (42) böyle bi odaya gelin galdim ben eveli bi şey yoKdu (43) bi sandıyın vırdı sandıyına görle işTē ğaryola yüklüyünü yivādın sandıyın_üstüne (44) bi de böyle yārım_oda vırdı bi divannıK urda da ğayınnam yatādı (45) böyle hayat dēdiK şinciK salon_oldu u zaman hayaTdı o hayaTda da bi oçaK vırdı (46) ūrda su ısıTıyoduK tencere ateş yakādıK sacayaK vādı ateş su ısıTıdıK_ışTe

ölelê (47) ondan sona öle yapıyoduK bi göz_odanın_çinde ben öTdum bi yarım_odada gayınnem oTdu (48) belli bi yerde on beş sene bi yerde öTduK undan sonă gayınnam vefât_eTdi

Büyüklerinizden öğrendiğiniz yöresel bir yemek tarifi verebilir misiniz?

(49) e vallâ eski yemeKlê éveli böyle her şey yoKdu kun (50) éveli iki aşamda bi hamır yapādı gayınnam (51) hamır şinciK böle bi Parça hamır yıvururduK ondan sūna unu yaslaşla böle açādıK böle (52) bele bele şöle dörT köşe dörT köşeyi ufaK ufaK kesēdi (53) bazı cimcik hamırı yapādı satın cimciclê oluyo ya öle yapādı (54) bazı kere böle süpürge teline böle sarādı düdük hamırı yapādı (55) böle çıkarıdıK u böle tel tel_olü pıfır pıfır peK güzel_olü (56) ondan sona böle unu da böle kapādıK gulaK hamırı dēdiK (57) éveli unnā vırdı nê diyom sana sacayaKla ateş yakādıK (58) sacayaKta pişirīdik tencerede unu süzēdiK kevgire (59) onu ondan sona u cimcik hamırını böle éveli bildīn cimcik (60) şinci satınnā cimciclê vā ya aynı öle cimcik maKarna aynı unun gibi oluyodu (61) öteKi de gulaK hamırı böyle dökēdiK süzēdiK_u (62) undan u gulaK hamırını süt dökēdiK sütlü yapādıK (63) undan sūnâ öteKi cimcik maKarnasında cēviz serpēdiK neydi ēşimiK serpēdiK (64) üstüne de tarana gavırīrdıK kızartıdıK üstüne dökēdiK çaloğasıK yirdiK (65) çorba sānı dēdik çorba sānına işey yapādıK (66) hani öle şinciKi gibi öle bol her şeyi bilmēyoduK_u zaman (67) şinciK her şeylê çoK_oldu āski yemeKleri yapmāyoS şinciK (68) şinci yaparız_ama başKa zaman bi gelin yapalım size yidirelim

Bu akşam hangi yemeği pişireceksiniz?

(69) vallāyi şinci bāşam nê mi yapıÇem ben de bilmeyom (70) benim gelinim vā gelinim yapā ben oturu yırım (71) ben böle ötürum işTe gelinim yapā önüme gor ben de yirim

Gelininizle anlaşabiliyor musunuz?

(72) gelinimnen annaşıyūm da gelinim konuşamāyo dilsis (73) ben_unu giTdim tā tırabzondan_aldım ofdan ofdan_aldım āllah kısmet_etmiş yazmış giTdik_aldık geldiK

(74) gelinimden memnunum ya eyi eyi gonusamāyo gulā duymāyo dili söylemēyo (75) işte benne annaşılıyo beyā annaştırmā ūraşıyo (76) ben_uunu on bir on_iki sene falan_ oldu alalı annaşTırıyo (77) senin böyle söylemeni u dudağ kıpırtısından u annāyo o annāyo (78) bağ namaş falan ğılıyo okumasını bilion mu dēyom biliyom dēyo

Çeyizlerinizde neler olurdu?

(79) şinci şinciKi gibi ne olcağdı neydi elbise dikēlēdi basmaydı böyle ipekli mipekli yoğdu (80) elbise dikēlēdi beli büzgülü bi duvar böyle ēlbiseleri tağallādı tağallādı böyle (81) bağ duvarlara bütün çivi kağallādı ip gerēlēdi çarşaf tağallādı (82) gerēlē ondan bi duvara ēlbise tağallādı bi duvara ğanevçe işlēdiK ğanevçe tağallādı (83) ğanevçe ğaryola eteyi yastığ kılıfı unu (84) bi duvarına da iç donu şinciK kiloT_ oluyo u zaman paçalı iç donuydu (85) yağaları işlemeli gömleK unnarı da asıyoduğ böyle kısa göllu gömleK yağaları işlemeli (86) iç donnān paçaları işlemeliydi böyle tağallādı u köşeden bu köşeye de böyle köşelere ip gerēlēdi (87) unnara da ğirePleri çemberleri atālādı böyleydi işTe be ğızım (88) siş bana bağ şindi benim_ışım vā yōsa ben fazla eylenećem (89) başka zaman gelin u zaman tā iyi gonusuruş ne sorucanız devām_edin

Torunlarınız neler yapıyor?

(90) şinci bu évdeki gelinimin ğızı ikinci sınıfa gidiyo ikiye gidiyo büyük_olumun bi olunan bi ğızı vā (91) unnā işTe ūrtanca olumun ğızı öğretmen istanbulda küçüKçeKmeÇede üç dörT senedir õretmenniK yapıyo (92) olu çalışıyo öteki büyük_olumun_da ğızı adliyede duruyo savci yanında (93) olan da çalışıyo nēde olan da bayındırlıK_Ta duruyomuş urda u da iş miş mesleK (94) küçüK de işTe ne istēse unu olsun öğretmen_olcem dēyo u da ikiye gidiyo Tā (95) ay vallā atığ ne yapālāsā atığ unu da görüceK hālīm yûğ yetmiş yaşındayım (96) işallah görem de benim ğayınnam sekzen beş yaşında öldü

Allah size de uzun ömürler versin...

(97) bana baK şinci çok yaşayan yoK āhir zaman ümmetinin günahları çok ũluyomuş da (98) fazla ömürlü cenāb_allah fazla ömür vēmeyom bunnara demiş vēmedim demiş (99) tamam_işTe peygamberimiz demiş ēveli üç yüs beş yüs sene yaşıyomuş ya insannā (100) peygamberimiz demiş ben bu ümmetimi demiş nası kırtārim demiş (101) sēnin_ümmetinin ömürlerini kısa kısaltıcam fazla günahkar_olmazlā demiş (102) şinci ōle fazla yaşayan vā mı eski insannā yaşayo tabī şinci

Eşiniz yaşıyor mu?

(103) ē öldü eşim de öldü iki sene oldu ne sorÇanıS sorun hadi (104) bu annatmadı mı bu da yapıyodu ölelē ha bu da kuşkus muskus yapıyo hamır kesiyö

Bir gününüzü nasıl geçiriyorsunuz?

(105) sabah_erken gākıyūm sobamı yakıyom toşunumu gāldırıyom unu doyuruyom (106) ondan sonra gelinimi gāldırıyūm unnārı gelinim_unnārı giydiriyö (107) başını tarayo giydiriyö oğula yolayo ben de işTe soba yanākan çayı gōyom_üstüne (108) demneyoS çay_çıyoS bi dā işTe otu urda otu otu gızım bahtın_açılsın (109) ekmēī de ben yapmayodum unnā yalovaya doQTora giTdilē yā (110) teleFon_açdılä anne ekmeyi yuvur biz_on bir_arabasınan gelicez diyē (111) ekmeyi u zaman yuvurdum unnā gelin yapā ben yuvurmam peK_eKmeK (112) ekmeyin yanına yemeyi gelin yapā ben yapmam canım (113) bi tepsi loğum yaPdım bālki bi çay yapā gavaltı gibi ōle yīriz_iştē (114) ne vā vallā boş boş oturuyom yoK bi şey yapmayom (115) artıK yete ā yaPdım bu zamanaçak yaPdım yete ā canım sıkıldı

Arada bir yürüyüş yapın bence sağlığınız için...

(116) ben u gadancıK yürüyüş yapıyom canım ārada bazı patıK matiK_örüyom unu yapıyom (117) şinci baK bān bān de hiç boş durmam hiç boş durmam_ama (118) benim şinci bu gözüm hasta ya fazla böle diğatli baKamayom (119) arada yapıyom baK yarım tāllīm vādır patıK örmē ũraşıyom (120) ben dēvamlı ōTdum mu baçağlarım āriyo tutuluyo iniyom aşā geziniyom (121) uraya gidiyom buraya gidiyom geliyum eve biraz

oturuyum (122) undan sına geziyum ben geziyum ben durmam (123) yürüş yapıyum hī yapıyum yapıyum öylele né sorÇanıS tā sorun hadi baKam

Anneniz babanız da buralı değil mi?

(124) hī annām de buralı bubam da buralı benim babamın dedesi arnavıTlıKdan gelmeymiş (125) annemin annemin manav annemin de dedesi mi babası mı nā gerededen gelmeymiş (126) gerede anğara tarafında mı ne yanda oluyo ben de bilmēyom u yandan gelme

Eskiden masal, tekerleme, mani söyler miydiniz?

(127) ne masalı né bu amān né zahmet_eTdin né tekerleme né gibi (128) māni söyleyoduK yā ay ne sōleyem ay dur baKam ne sōleyem ne māni (129) éveli māni sōlēdiK gelin döndürüdüK böle (130) né sōleyem gī dünnēde māni çoK söyleyoduK yā ā reÇep ne sōleyem

(131) *mandaları karaman*

ķaybolursa aramam

bān bi köylü kızıyım

şehirlere varamam

(132) *ekin eKTim çöllerä*

yoldurmadım ellerä

gizli gizli yar sevdim

bildirmedim ellerä

(133) *şeye mi alıyon yōsa tamam*

(134) ekin eKdim gül biTdi

dalında bülbül öTdü

ötme éy garıp bülbül

yarım gurbete giTdi

(135) yete fazla söylemeyom_ātıK

Düğünlerde ata binmeler nasıl oluyordu?

(136) sen_annat baK ata nası biniyodun baK bu kapıdan ata bindiK biniyoduK_ata (137) ondan soġa duvaK_oluyodu ġirmızı duvaK_ama herkeşTe olmuyo u bölē (138) né bilmeyom işte ġirmızı bölē ört baştan_āşā bölē oldu (139) üstüne bele yeşil ġireP üstüne ġirmızı ġireP üstüne täl (140) éveli tel_olüdu gelinnēde bölē bi arġa tel oluyodu ondan düvüne başlayıcēin zaman (141) şöle şöle tel yapālādı her_ëve bütün köwe tel dāidilādı (142) dünümüz vā ölä ondan sına bir hafta ilēsi yufġa yapālādı (143) dün_olüġan néydi u loġum yapālādı (144) ondan sora şey cumā perşambe günün_ahşamı ġına davarı gidē gelinin_évinā (145) bi teneke un bi teneke bi şişe yā bi şişe ġaS but et (146) ġına déyil ġına sandıġlan gidiyodu sandıyın gözüne sandıġ bir hafta évelsi sandıġ gidiyodu (147) içinde élbiselē gidiyo ondan sona işTe duvān_āşamı şey gidiyo (148) perşambe günün_āşamı ġına davarı gelinā (149) ondan sona u yaġı işeyi eti bişirilē dününde bişirilē tabī (150) ondan u āşamı dün yapālā ilk_āşamı oynārıZ bölē evde bi parġa (151) ikinci āşamı év_altında ġalabalıK yedeK giyelēdi (152) ikinci āşamı māni sölēlēdi işTe sölēdim ya māni ikinci āşam_unu sölēlēdi (153) üçünġü āşamı gelin döndürüllēdi ġına tası elindā (154) ondan sona gelin döndürüllē herkeş māni sölē (155) u ūrdan atā bi māni u ūrdan atā orta yerde olannā sölē herkeş māni sölēdi (156) öläydi işTe bizim bizim évelki töremiS tā İydi (157) şinciK né vā taġı bi beşibirlik iki Tene yüz_onnuġdu yanbaşında bileziK yoġdu bizim günümüzde

Eskiden bayramlarda neler yapılırdı?

(158) ne gibi bayramnāda bayramnāda baK bizim şu dutlān dibi dāriz (159) baġġalın yanında orda herkeş oraya toplāşdı orda bayram yapādıġ sāncaġ sallanīdıġ (160)

göçüklēde harmannāda sāncaḡ sallanīdıḡ ondan bayram yapādıḡ (161) orda oynādıḡ nası ip atlādıḡ nergistutan uzun eḡek bilmem nelē ḡıS (162) undan sona alaylı bulaylı öylelē oynādıḡ érkeklē uzaḡdan baḡıyodu (163) ḡızlā bu yanda oynāyodu uzaḡ deliḡannılā baḡıyó deye (164) undan sona benim bubam aldı da götdüydü bile éve deliḡannılā baḡıyolā deye (165) berābe oynuyosun berābe söylüyösün ŗimdi deliḡannılā oyuna ḡarıŗmasa ŗimdi ḡızlā oynamayola (166) ölelē yoḡdu ayıPdı bizim günümüzde ayıPdı bizim günümüzde ölelē yoḡdu sorceyin bi ŗey vā mı gidiyom bān

Kına geceleri nasıl geçirdi köyde?

(167) ē dūn bitdi mi éve gidēdiK kına yaḡmā évde geline kına yaḡālādı (168) ŗinciK évde geline kına yaḡālādı ŗinciK kına yaḡāḡan ellēne bölē kına yaḡālā (169) ondan sına ḡirePörtēlē başına kıbleye dōru otutturullā ḡirePörtēlē başına hani (170) unu gelini atıP māni sölelē gelini āladıla illā ālicān (171) ālamasan ā nı ḡadan meraklıymıŗ ḡocaya gitmē deyiveriyolā (172) öyle deyelādı ŗinci hiç ālamaḡ yoḡ illā ālicān (173) ondan sona öle hani öle ille undan sona hani gelini āladıḡaḡlā (174) gelin döndürüken bölē āladılā gelini kına yaḡāḡān āladılā évde (175) āŗe gelceKdi u mu geldi yōsa bān gitdiyimde fırını çekiyōdu (176) u da çıḡā būrda baḡ fırını çekiyōdu hani eKmeKleri bıraḡdı kızartdım kapama āzını dedim

Ekmeklerinizi hep kendiniz mi yaparsınız?

(177) nāPçan ama biz baḡ hani çoḡ Samanda baḡḡaldan alırız ama baḡḡalēkmēi ḡārnımızı doyurmāyo (178) baḡ āŗe beḡim gelin geldi iŗTe oflu e sen de ḡaradenizli u tarafda sen bunnādan ilēde (179) iŗTe öle ḡızım annaTmam

Kına gecelerinden bahsediyordunuz...

(180) kına évde kına yaḡıyōduḡ dēyom iŗTe gelini āladılādı anne buba ālā (181) anneleri ablaları ālādı hani gelini āladılādı ālaTmak için ŗey yapā māni söylēlēdi bēyiT söylēlēdi (182) sona iŗTe eline çorap geçirilē bölē (183) kına baḡ bān aynı bölē benim gibi yaḡıyolādı kınayı (184) ēveli ēveli āŗam dūn vırdı dūnde aldım yaḡdım bölē iŗTe bölē bölē yaḡālādı gelinnere (185) üstüne bölē ŗey biz ēveli bi ŗey mi vırdı kepek

sepelēlādi (186) un un kepek_ėkmēi hani yapılıyo ya kepek serpelēlādi bōle (187) bōle kapālā çoraP geçirilēdi bōle ellēne (188) şinci kepek falan yok kun işTe vā ama bizlē nirde bulceS şinci (189) undan sona peçetā bi çoraP geçir tamam ğazete geçir ōle yapıyoS_ışTe şinci kepek (190) e şinci yapıyolā ēveli ōle mi yapıyolādi (191) ēveli yoKdu ōlelē ēveli yoKdu damādı damāda baKıtmıyolādi bile (192) bi de nāpiyōduK baK dur undan şey nēydi u heyāmōl gezēdik

Heyamol gezmek nedir?

(193) heyāmōl şinci heyāmōl ā baK dur heyāmōl şinciK yoK para dēyil heyāmōl (194) şinci ikinci gecesi birinci cumā perşāmbē gününün_āşamı yapıyōduK (195) ikinci cumā gününün_āşamı ikinci gecā üçünÇü Çumartesi gününün_āşamı (196) pazar_āşamı ikinci günün_āşamı heyāmōl şinciK_undan sına dūn bitē (197) gelinin soyu sūlālesi gelini alılā ōlan_evine götürülē damāda göstermē (198) damāt görmüyo kun gelinneri ondan sonā atıK būrda odada oynayosa (199) damāt birinin_arkasından kapıdan şōle baKā görüceK gelini gelin görüceK (200) onnar aTıK ğızlā gidēlē soy sūlāle oynālā gelinnen ğarşılıKlı (201) urdan bi sofrā yemeK_alılā götürülē ōlan_evinā (202) ondan sona atıK köwü gezēlēdi birinin sırtında bi çuval (203) misir veren misir veriyodu buydey veren buydey veriyodu (204) ōle para yoKdu ēveli bi sān büydey bi sān misir verirlē (205) unu baKkala götürülē satālādi cerez_alılādi (206) ğızlā oturūlā bi dā u ōlan_evinden gelen yemeyi cerezleri oturūlā güzel bi yirlēdi yemeyi de yirlēdi (207) ya sana da bu köwde yapalım dūnū ha senin gelinin_oluyo bu (208) būrda yapalım dūnū bōle yapalım āski (209) siS nirden geldiniz būrāya bu köwe şinci nirden gāldiniz

Bursadan geldik teyze...

(210) he te bursadan gāldiniz bursanın_çından hī (211) eyi heyāmōl de yaS buydey toplādıK misir toplādıK (212) ōlan tarafının_aKrabaları birer tavıK verilēdi horoz mu vericeklē tavuK mu vericeklē ellānde cannı unu (213) undan sona kesēlē unun parasını alıllādi ōlan tarafından ğıS tarafından (214) unnan da cerez_alıllādi u tavuK ğıS tarafına ğalıyo ōlan tarafına undan sona veriliyo öyle tavıK (215) masalā ğuruluyodu bōle bi çuval undan yufġa yapıyōduK (216) bi hafta ēvelsi misāfirlere olu mu misāfirlē de oluyodu yiyodu (217) ama sarhoşlara ēveli undan sona içki içiyolādi sarfoş (218) iki

gün iki gece davıl çalıyordu iç baKam iç yidir baKam yidir deligannılara (219) hēy on_bēş yirmi tene otus tene tavıK toplayoladı ēvlēdēn ōle yiyoladı (220) tā ēveli bu köwün ğuruluşunda ēvellēdē atıK nasıldı bilmeyom hani ūrları yoK ēveli nasıldı (221) bēyaz_ēntāri bile yoKmuş_ēveli yoKmuş (222) e şincig_ōle işTā tā da denişiceK tā nelē olcaK

Şimdi nasıl oluyor böyle şenlikler?

(223) vallā şinci de eyi oluyo ama önceki dünnere benzemeyo önden tā güzeldi

Eskiden başınıza ne bağlardınız, aynı tülbentler var mıydı?

(224) āynı tülbent baK şu benim başımdaki tülbent gelinnimden çenizlimden (225) ta eskididi baK kendim yaPdıydım oyasını (226) baK kuKleyleylen yapadıK masıra dēyil tā geç çenizlim tā çenizlimden u benim (227) ipi kuKlēdi iş_işledimiz kuKle aynen unnādan kuKle unnādan (228) tā baK kaç sene oldu altmış senesinde gelin_oldum kaç sene oldu baK (229) önden de kim bili bi sene iki sene ēvel falan da olduysa yā işTe ōle öyle (230) çenber ne deyom sana böle iP gerēdik bölā (231) ondan sonna iPlē ğirePleri çenberleri bi ipe ğirePli bi ipe çenber ğirebi de biliyonuz mu heh ōle atādıK

Mevlit başörtüleri var ya onlar gibi değil mi?

(232) yoK ğireP ayrı ay e şindi üşenmesem de ēve gitsem vā benim ama üşenirim şinciK gitmem (233) şe gelinim annamaS kın ğirebi bilmeS kin (234) valla bilmeyom olsa gereK heralda oyasıS alınıyodu ēveli (235) bursadan alınıyodu oya yapıyoduK kendimiS (236) oraK orā gidēdik ğireP bālādıK başımıza ah nelē çıkā bordan yörüsem (237) oraK orā gidēdik oraK biçmē ōndan sona (238) e şinci u talladan u tallaya bitiyō gidiyōS şinciK (239) gelin yaPālādi gelin oluP ta eşē bindirillēdi (240) kimin başında ğireP vā ğirmızı ğirep yeşil ğireP_örtellēdi başına u talladan u tallaya māni söneyelek (241) u tallada da oraKçı vāsā gidēken görüyolā tabī (242) ondan sona gidēken tallaya gelin götürüyo gelin geliyo sanki gelin (243) ōle yapadıK ēveli ēvelki günnāmiz bizim taha güzeldi (244) hā ēveli televizyūn mu vırdı oturuṛduK masal söylēdik oturmā

gidēdik (245) şinci kimse kimseye gitmek yok bak televizyuna otu komşuya gitmek yok şinci

Masal biliyor musunuz?

(246) vala eveli çok biliyodum ama şimdi hiç bi tanesi aklımda yok (247) yok vallâ bilmeyom bilmeyom masal bilmeyom (248) undan suna bi tane ama hâ bak bi tane söyleyem bân sana dur (249) bunun gayınnasının masalı vâdı unu da alıcen de mi

Masala geçmeden önce bu köyün adının hikayesini de anlatır mısınız?

(250) bah bu köwün nēden ilyasköw olmuş biliyun mu bu köwün ismi (251) te istanbıl bak bunun beyi de u yatan hastası bilı unu (252) istanbılda beyazıt cāmininin aşları bu köwde biçilmiş (253) bu cāminin oldū yerde bûrda bak annadam ben size (254) bûrda biçilmiş aşlar bûrdan istanbıla beyazıt cāminine gitmiş gönderilmiş (255) e inşahat bitmiş urda demişle bitdi e aç galdı aç galdıysa oldū yere ufağ bi mescit yapın (256) eveli bizim cāmimiz küçükdü bûrda cāmi yapıyolâ (257) çami yapâkan bi usta çami yapâkan usta düşüyo vefâT ediyö (258) adı da ilyazmış hemen uraya cāminin yanına önüne gömmüşle (259) cāminin önünde mezar vâ hâ duruyo çāminin önüne gömmüşle (260) adı ilyazmış köyümüzün adı ilyasköw köwde insan yokmuş (261) bak işte u beyazıt çāmisi ne zaman yapıldıysa bu köwün tarihi u zamandır (262) ama beyazıt çāmininin u geliri bizim bu köwün şeysi (263) hani böyle bi araştırmış olsalâ bu köwün gelirini (264) u beyazıt çāmininden bu köwe yardım olcağımız ama araştıran yok deyolâ (265) ya öleymiş işte çāmini yapan ilyaz adam düşmüş ölmüş ilyazmış adı (266) bu köwün böyle birkaç hâne vırmış heral yeni gelme (267) ölmüş adı ilyazmış köwün adını ilyasköw undan gömüştü

Şimdi de masalı dinleyebilir miyiz sizden?

(268) masal onun gayınnasının masalıdır hâ dur (269) bi çakal vâmiş bi çakal vâmiş çakalın ayâına tiken batmış (270) gâlmış bi göcağarıya göcağarı da böyle benim gibi şinci ekmeğ yapıyomuş (271) undan ninâ ninâ demiş ayâına tiken batdı demiş çıkarıvê şunu demiş (272) çıkaram çoçum demiş çıkâmış tikenı fırına atmış (273) ertesi

gün geliyo çaḳal ondan ninā ninā dēyo tikenī almā gāldim dēyo (274) ah çoḳūm dēyo ben_unu dēyo fırına aTdim dēyo (275) ũ zaman fırını vē bana dēyo é al dēyo gidiyo (276) ertesi gün_oluyo çaḳal geliyo ninā ninā dēyo (277) fırını almā geldim dēyo ah çoḳum dēyo haççe gelin dēyo inēī bālamış fırının_oraya dēyo (278) fırın yıḳmış inēī dēyo aman ineK yıḳmış fırını dēyo (279) u zaman nine dēyo inēī vē bana dēyo é āl dēyo (280) ertesi gün_oluyo geliyo çaḳal gine ninā ninā dēyo (281) inēī almā gāldim dēyo ah çoḳūm dēyo haççe gelin dēyo inēī savāḳan dēyo (282) bi tekme vuruyo dēyo haççe gelin dēyo vurmuş da inēī öldürmüş dēyo (283) u zaman dēyo haççe gelini vē mādēm dēyo é al dēyo (284) ertesi gün_oluyo haççe gelini almā geliyo tilki çaḳal na ḡadan çaḳal varısa na ḡadan tilki varısa (285) tosbāyisi ḡurbāyisi yılanı çiyanı ne vāsa toplamış ḡālmış haççe gelini almā (286) undan sonna haççe gelini almā geliyo ḡaydeli sōlēcem baḲ hā ũrda çıkar şinciK

(287) *bir tikene bir fırın_aldım*

tın tını cānım tın tını hēy

yapāmış

(288) *bir fırına bir ineḲ_aldım*

tın tını cānım tın tını hēy

(289) gidēmiş gelilēmiş işeyi almā haççe gelini almā

(290) *bir inē bir gelin_aldım*

tın tını cānım tın tını hēy

(291) gelmişlē haççe gelini almā haççe gelini giydirmişlē ḳuşetmişlē (292) eyi hadi git demiş ḡayınnası ōndan sona bindiriyūlā ata (293) yılanın_üstünā masal ya hā yılanın_üstünā bindiriyūlā (294) şinciK böle gün ōlenneyinmiş gidēken türkū bu mānileri sōleyelek gitmişlē (295) aşālara gitmişler beyā e şindi güneş sıcaḲ (296)

ġurbāyilē orda göl görmüş dalmışlā göle (297) tosbāyilē çalının dibine girmiş (298)
ondan aallā ormana ġaçmış (299) ē yılannā da ekinin içine giTmiş (300) haççe gelin
ġalaġalmış gerisi geriye ġalmış haççe gelin anadın mı

ÇİFTLİKKÖY

İLYASKÖY KÖYÜ

Hatice Özçelik - 84

Eskiden düğünler nasıl olurdu?

(1) vallā işTe baḠ böle tutālādı ḡol ḡola horon tepēlēdi (2) hep böle toplāşılādı unnā horon tepēlēdi māni sōlēlēdi sırāylan māni sōlēlēdi (3) māni sōlemezdim ben utanıyodum sōlemē sōlemeyodum_ōle (4) māni sōlēlēdi horon tepēlēdi undan sona işTe (5) u beyaz entāri giydirillēdi başından verillēdi eskiden gelinin para ōsun ōsun (6) başından bāTdırillādı böle benim zamānımda (7) undan sona işTe ata bindirilledi beyaz işeynen getirillēdi dāmadın ḡapısına (8) dāmaT binēdi ḡucānnan tutādı indiridile atdan ḡolundan yallah yukarı (9) eski bizim günümüzde ölelēdi ḡülüm

Eşiniz yaşıyor mu?

(10) ohō ḡaç sene oldu yirmi seneyi ḡeçdi öleli

Kaç çocuḡunuz kaç torununuz var? Onlar neler yapıyolar?

(11) üç ḡız iki ōlan ḡızlān biri bu köyde ikisi ḡaramısalda (12) ōlum biri köwde köwün dışında evi biri de başḡa köwde beḠçilik yapıyo bi bina beklıyo (13) ben yanıızım köwe yakın_ama (14) bu bizim gelin_oluyo ḡardeşimin işeyisi hanımı bu ordan ḡaçmış (15) şindi beḠçilik yapıyo bi köwde orası seynalıḠ gitmēyom küçüK_ōlan (16) biri de köwün dışında evi vaḡ iki ōlan (17) üvū torunnā bis sürü on tāneyi ḡeçTi (18) çoḠ büyüklē ikisi askerden geldi ikisi de biri de askere gitçeK (19) iki tene ōlan torunum askerden geldilē (20) ḡızı vā bi tane u da dışālāda oḡūyo dış memneketlēde (21) uzak memneketde oḡūyo baḡam ne çıḡıḠaḠ tā belli deyil (22) torunnā çoḠ büyüdülē ātıḠ ḡızla ōlannā e ātıḠ ben yaşlandıım (23) unnā olcaḠ elbet böyüceK ḡaç yaşına girdiK

Akşama hangi yemeği yapacaksınız?

(24) vallā baḲam ne yemeḲ yapıÇam (25) çorba yaparım patatis ğızardırım (26) yannızım ne canım istēse unu yapıyum gülüm (27) ne yapam dē mi kendi kendime (28) ne canım isteyosa ũnu pişiriyom_ışTe ne yapıceḡ (29) sen nerelisin şinciḲ nerde oturuyosun

Bursada oturuyoruz...

(30) siS bulġaristandan gelmişsiniS (31) ama çoḲ olmuşdur geleli dē mi sizin (32) baḲ ben buvamın geldini bilmēyom (33) sen_orde dōmuşsun buvam ne zaman geldiğini hiç bilmēyom ben (34) annem manav bŭrda gelmiş evlenmiş işey_olmuş (35) hiç bilmēyom ne zaman geldiğini (36) demek sen de u tarafısın ya

Eskiden en güzel hangi yemeği yapardınız?

(37) vallā ne canım istēse gülüm unu pişiriyodum (38) muḲarna bişirim ġuru fasŭlye bişirim nohut yaparım bōreḲ yaparım (39) açıyodum_ōle oḲlaşlan şimdi ıspanaḲ Ḳō ne dŭyŭ(?) olsa ġō (40) ēşimik ġōrduk ıspanaḲ ġōrduḲ açardıḲ bōle oḲlaşlan (41) eskiden ōle şindik hazır alıyoz hazır yufḲalā hazır dē mi (42) nē canım istēse unu bişirim bōle bōreḲ yapıyodum açıp bōle (43) elde yapādıḲ biz işeyi maḲarnayı önden sıkardıḲ bōle elde yapādıḲ (44) önden satın muḲarna almazdıḲ biS elde yapādıḲ ḲuşḲus yapādıḲ (45) kendimiz bōle teḲnelēde hamur yumurtalı hamur kesēdiḲ (46) yumurtayı ġırıyosun sāde yumurtaylan hamuru yŭruyorsun (47) açıyon bōle kesiyon çoḲ güzel oluyo yımırtalı hamır (48) ah yapıyoz ya unu ũk_ŭç āşam bekleTiyosun bir hafda undan sona ġüneşe bōle pide Pide dōküyosun (49) undan sona ġalvurdan geçiriyosun_unu ufalayosun (50) ġalvurdan geçiriyon_ama sāde sŭtlen yuvurTlan yovurucan su ġomaycan_ıçine (51) taranayı senin babānnen de yapıyo mu (52) gene baḲ siS köyünde mi oturuyonuS bursanın yoḲ çarşının içinde misiniz bursanın yaḲırsınız gene (53) ben de bu fırının önünde dikeliyom ābla ũdun ativē sen gelme (54) ben gidem baḲam de gelem baḲam dedim kim gelmiş dedim ben de gidem dedim (55) gelini vā unun bıraḲı yanına vā ama biraz ġonuşmayo bōle işmarla (56) iki tene vā gelini yalovada oturuyo ġonuşmayo bōle işmarlan annaşıyo (57) ama ekmēi bilem yōuru yannız başına eḲmeḲ yapā (58) bu Ḳırlara gitsin u yannız yōuru fırın vā Ḳapın_önünde yaḲar fırını ġor

tePsilere bırakı (59) çok marifetli temiS çok temiS bi görse her sabah makineye alı
evin işlêni (60) makineylen ğır ğır ğır ğır her sabah sile süpürü çamaşır yıkā her gün
makineylen (61) temiS öle gelini çok temiS her sabah makine çalışdırıyo böyle (62) vallā
bu sabah gene çalışdırıyodu matineyi (63) her gün çamaşır asa çok işey yani temiS
kadın

Örgü örüyor muydunuz?

(64) baĸ ğoyunun yününü yıkāriS güzelcene acıĸ böyle ilaç da dökēriz beyaz ösun dēye
(65) ğurur_o ğuruduĸdan sōna dideriz unu ğabardırız (66) undan sona taraĸ_olu böyle
tarāriz_unu undan sona taradıĸTan sona böyle sümeK yaparıS (67) undan sona böyle
sümeK yaparıS öreke vardır böyle eskiden u örekeye bālāriz (68) bi de iy olur işlēriz
işlediKTen sōna iki kaTlāriz (69) böyle beş şişlen çorap yapādıĸ hırĸa örēdiK yelek
örēdiK (70) eskiden yünnendi böyle yoĸTu iplik satannā yünnen yapādıĸ (71) çoraP
yapādıĸ terliK_örēdiK hırĸa ğazaĸ yapādıĸ (72) eskiden ölēdi şinciK_iPliKlē çıĸdı baĸ
millet yünnēni götüdü aTdı çöpe (73) baĸ fatmā burdaĸı gelinin kaç çuvaldı on çuvaldı
götürdü ğültenlē atdılar_u yünneri (74) on çuval yünü atdilā atdilā götdülē atdilā u
şeyisini

Ekin ekıyor muydunuz köyde?

(75) bellēdiK eskiden fasülye ekēdiK baĸla ekēdiK (76) ne bilem_işTe böyle her şeylē
ekēdiK eskiden (77) bellē bellē de ekēdiK şindi yoĸ köw kasaba öldü her şey satın (77)
yeni eKmeK yûĸ bulĸur alısın satın maĸarna alısın satın (78) vallā eskiden öle deyildi
hep kendimiS yapādıĸ dé mi (79) böyle oĸlaşlan açādıĸ hamur yapādıĸ ĸuşĸus yapādıĸ
(80) eskiden_öleydi şindi muĸarna satın alıyoz_ama Tadı bile olmayo (81) vallā hamuru
kendimiz sıkādıĸ böyle bi de böyle sopa olüdü inceciK (82) böyle sarādıĸ böyle böyle
yapādıĸ çıkarıverisin böyle deliK_olu böyle düdüK hamırı dēdiK (83) böyle sıkādıĸ cimciK
hamuru maĸarnası dēdiK ne istēsen bi şey ĸomadan yūruyoduĸ (84) vallā heP kendim
açādım böyle oĸlaşlan börek yapādım (85) hiç_üşenmezdim bölē hemen yaslaşla
yūrudum böreĸ_açādım (86) hiç_üşenmezdim gençken vallā hep kendim yapādım (87)
böreĸ_ösun işe ösun pancar ğo içine patatis ğo (88) ne canın istēse ğo dé mi her şey
ğoy içine ye

Güzel beslendiğiniz için sağlığınız da yerinde maşallah...

(89) unutKANlıyım yoKdur allaha çok şükür ama (90) çok vira hasta oluyom_ama doKtorlardan beri gelmiyom (91) ama bu bacāim ārıdı doKtora götdülē āşam (92) sabah hap yutdum geŞTi (93) ama şişmannasam gezemem ben zayıfım da undan gerikiyom (94) şişman ōsam ben bōle gezemem yerimden bile ğalKamam (95) zayıf oldúyumdan geSiYom benim_akrannarım sopaylan geziyo bōle gezemiyo yāni

Eşiniz ne zaman öldü?

(96) beyā oldu yirmi sene felam_olmuşdur (97) nefes darlıyı va tıkanıyodu bōle hōro hōroro (98) hastāneye götdüK hastānede öldü geliken yolda öldü hastaydı

Eşiniz öldükten sonra hayat daha zor geçti değil mi?

(99) aman nāpam geçsin hepsiSin savdıydıK ama çocuKları evlendirdiydiK öldüyü zaman (100) hepsi savıldıydı ben bağıyodum hastānede bekledim (101) getiriken_ışTe bōle fenalaşdı yolda getiriken öldü bīden

Kötü biri değildi eşiniz, değil mi?

(102) yoK eyiydi bi berāber ikimizdiK (103) gençken üzdü ama bi Ta yaşlanınca bi şē demedi (104) gençken beyā üzdü vāllā yaşlanınca yaPmadı fatma uslandı (105) gençken yapıyodu ama u zaman uslandı yaşlanınca

ÇİFTLİKKÖY

İLYASKÖY KÖYÜ

Hüseyin Güner - 68

Manav diye kime denir?

(1) yā işTe en_eksi köw bizim borası manav diyolā manav yanī aşşāī yuğāī yedi yūs seneliK köwümüz bizim bûrası

Köyün adı nereden geliyor?

(2) yāw bu bizim cāmi yapılıkān beyāzıT cāmisinin bûraya geliyó diye (3) ordan beyazıT cāmisinden āç bordan götürürken o āşları bişdiriyolā ğalan_āşları (4) diyolā oldúyu yere bi mescit yapıverelim burayı (5) yapan_u adam da ölmüş borda beyazıT cāmisini yapan istanbullu (6) borda işTe u adam ölünce ismi ilyas mımış işTe öle bi şey (7) öle biliyüm ben yani adamaķılı tam şe yapamayom (8) ilyasköw diye yedi yūs seneliK bi köwümüzün işēsi vā eski

Yalova Katliamı'nı görmüş mü bu köy?

(9) unnarı görmüşlē vallā bizim borda bi şey görmemişlē (10) bizim şelē ne dēyolā unnara askerlē geliP şe yapālāmış (11) bu denisçalī köyünde aşāī mālleye cāmiye toPlamışlē (12) tam yaķıcaķları zaman_ışTe bizim burdan gidiyolā ķurtarmışlē yani yaķdırmamış yani (13) işTe sila atdılā heralde biz diyo şe yapınca bizim burda şelē vamiş u zaman (14) ne dēyülā unnara asker u zamanın şelerine baķ aķlıma gelmedi (15) yaw anna işTe asker bunnarı ķoruyucu burlāda işe yapıyulāmış unnā gidince bir_iki silā atınca biraķıyulā ğaçıyulā (16) yaķdırmadan yani ķurtulmuş aşāī denisçalı bi ilēki köy bizim aşşāķı māllesinde (17) undan sōna gidiyūla bizim borda yaķmışlē ēvleri iyi evleri yaķmışlē hani

Eskiden düğünler nasıl olurdu köyde?

(18) yāw işeli işTe davullu zurnalı cumārtesi işey günü başlādıK (19) perşembe gününden başlādı cuma cumārtesi gidē dururus üç gün işey şimdiki nōluyo bi āşamda tamam (20) evelden gelini atlan ata bindiriP mālledede işe yapalaK götürüP_eve indiriyolādı

Bayramlar nasıl oluyordu eskiden?

(21) bayramnā aynı şimdiki gibi gidiP gelilē işTe üç gün ne bayramsa üç gün u bayram (22) yaw bizim bu girişde büyük_āşlarımız vādı orda yapālādı şenniK (23) işTe bu hıdrellezde de urda sāncaK kırarlādı sallanılādı öle işe yapālādı (24) hıdrellezde de yapālādı şimdi atık unna u ādetler gāKdı sāncaKlā māncaKlā (25) dörT kişi işe yapıyolar Tahta görle iki kişi orta yere iki kişi yan bacāina sallanilā

Küçüklüğünüzde hangi çocuk oyunlarını oynardınız?

(26) dışarlāda ne oyun oynādıK saklambaç_oynadıK işTe gācaK mālledede (27) aralāda işte ūdan gācādıK u yanı saklanıdıK (28) undan sona mısır toplādıK çannarı da alıdıK_elimize (29) herkeşden birē ikişē қоçan unnāı uffalādıK gide baKkalda satadıK (30) öle işe yapıyoduK işTe senede bi yapālādı unu (31) bizden sona çocuKlāmız_oynadı burlāda ufaK çocuKla (32) ama şimdi unu da biraKdıla atık telefonnan oynuyola galmadı hiç unnā işe yoK (33) gāzoz kapaKlāmı diKiyulā alıyulā bi şey yapıyulādı

Köyde depremde neler oldu?

(34) bizim dePremde bıkaç_ev yıkıldı üş tane ölümüz_oldu orda evde galdı dePrem vaKtinde unnā da (35) hep yeni evlē yıkıldı bu ahşap_evle yıkılmadı yeni yapılan_evlerin demir bi şesi mi (36) çimentesi mi eksikdi ne olduysa yeni evlēde oldu u şēleden (37) bizim de arşab_evimiz bizim evlēmizde bi şe olmadı urdaydıK biz de (38) bir_iki hani yeni gelennē hani ev yapannā yıkıldı beş_altı Tane ev yıkıldı

Eskiden köyün geçim kaynağı neydi? Şimdi nedir?

(39) reşberlik yapıyuduK hayvancılık işe vādı işTe (40) şimdi gene bi hayvancı olarak ğalmadı köwde (41) iki kişide hayvan ğaldı gerisi çocuKlā çalışmā gidiyūlā işTe aşşalara iniyūla (42) hēkeş arabasını alan gidip geliyū

Hayvan yetiştiriciliği var mı? Ne yetiştiriyorsunuz?

(43) var ineK ğurbannıK yapıyus ineK üç dörT kişide vā heralda (44) ineK te ğalmadı hayvan da ğalmadı insannā işTe çalışiyulā renşberlik yapıyūz (45) bi baççecilik yapādım unu da şimdi elmala vallā iki yūs tane elmam vā şimdi (46) vallā bi tene ilaç atdırmıyo çocuK söKdürcek ilaç masrafımızı kırtarmıyo

Cenaze adetleriniz nasıl oluyor?

(47) cenāemiz kendimiz işte burda işe yapıyos defnediyuz burda şe yapıyos yāni işeyimis yoK (48) yemeK yapıyolā köde kendimiz yanī aKşamleyin bizim dernek başkanı u cenāze oldúyu aKşamı defteri alı geli (49) kimisi on lira beş lira gönlünden kıopan veri unnālan gidiP alırlā şeyi pirincini şeyini pilav yapālā (50) tabi köwde şe yapınca kim alīsa cenāze sāībine peK yüklenmiyolā

Köyde hangi otlar yetişir?

(51) ot biz būday_arpa mısır ekemeyoz domuz ğorķusuna (52) işeyimis yoK işe öle yulaf buydey hayvannara yulaFı da şe yapıyoz yulaf_ekip unnālan ūraşiyoz (53) köwgöçüren diyos erelti çıkıyudu unnarı ilaç atıP öldürüyo (54) ekinner içinde ekinnerin içinde yabānı otları atılıyo

Ürünlerinize hastalık bulaşıyor mu örneğin elmalarınıza?

(55) yaw hastalık çoK oluyo ilaç atmasan ğara lekeden elma alamayoz (56) ilaç atāsan masrafımıs çıkımyo ilaç masrafımıs yāni yapmayoz bıraKdıK (57) yaw oluyo bizim burlāda hastalık çiyden bu ilaç atmassan mahsül alamayosun

Eskiden hastalandığınızda sizleri nasıl iyileştiriyorlardı?

(58) İleştirme işTe göcağarı ilaçlarının şelerlen gidiyodu (59) şimdi de atıK doKtorumus sālīK_ocāımız var (60) işe yapıyo göcağarı ilaçları yapıyolādı (61) nasıdı bilmiyom ku şimdi ne diyem (62) unnarā doKtor diye ben hiç bilmiyom öle işe yaPdıyımızı (63) ama şimdi var doKtorlā da geliyo hemşirelē va

Kırık çıkıklar için neler yapılırdı?

(64) ğırıK_çıkıK için baK benim bilek ğırıK kendi kendine ğaynadı (65) yamuK duruyo baK kendi kendine şöle çalışkan baK şışıyo böle sıkıyom yerine geliyo bi şe yapmayo (66) yapmadıĝ işTe unnarı görmedik bi şey ğırıK_çımız yoKdu (67) söleze gidiyulādı bu işTe u şeye ne diyolar (68) orangazinin öbür tarafında sölez var oraya gidiyulā öle çok şey oldúyu zaman

Köyün hepsi yerli mi yoksa sonraları göçle gelenler de olmuş mu?

(69) valla şimdik adıyamannınā bayā çovaldı (70) arazimizi unnar_alıyulā satılannarı başkasını kaPdirmiyulā adıyamannınā (71) çōu adıyamannı geldilē işTe sekis_on senedir çovaldıla borda

Askerliğinizi kaç yıl nerede yaptınız? Nasıl uğurlandınız askere?

(72) yirmi ay iki sene dēye giTdik yirmi ayda döndük vanda yaPdım (73) vallā sabāleyin gidecēin günü biz çıkarıyuz_ōda mezarlıyın tepeye çıkıyuduK (74) orda bi duvā yapıyuduK mezarlıyın dibinde undan sona bi dā arabasıS (75) bizim zamānımızda yoKdu yayan te karamüselecaK yörüyelek

Köyde avcılık var mı?

(76) yapıyolā var köwde bıkaç kiřilē ava gidēlē (77) yaw işē bildircın avlıyolā bi de çulluK diyo biz unnarı avlālādı işTe (78) ğışın da domuz_avına gidēlē davşan pek nādir bulunuyo burlāda denK gelise (79) misir_ekemiyoz domuz ğorKusuna çok çok var

MERKEZ

KAZİMİYE KÖYÜ

Münevver Yavuz - 86

Eskiden köyde hıdrellezler nasıl olurdu?

(1) şindiK hıdrellez günü köyde sürü vardı on bir on_iki tâne herkes bi kıuzu verirdi (2) onu keserler haTfā bunun babası keser pişirir pilav yapar (3) biz evden sān kaşıK_alır gideriz orayı nerde yaparsa (4) gebzeden de helva alırlar pilav et helva yiriS hıdırellezde (5) ondan sōra nāParlar sāncaK Kıurar o büyük çınarda çardaK gurārıS (6) bu çınar beş şüS senelik diyolardı şindik altı yüS seneliK_olmuşdur (7) ben duydūmda beş şüzdü ben yüz sene oldu segSen beş yaşına girdim (8) olmuşdur altı yüS senelik te bizans devrinden āç_o çınar (9) çınar var ya orda bir konuşuyoduK bōle çoÇuKduK bōle beş şüS senelik diyolardı (10) şindig_altı yüS senelik_olmuşdur ben segSen beş yaşındayım (11) bizans devrinden diyolardı ölüm annatırdı ihtiyarlar

Eskiden köyde düğünler nasıl olurdu?

(12) annaT dūnneri ēh_anasını üç gün dūn yapādıK üç gün dūn üç gün (13) köyü çāirırlar çalgılar çingenner gelir kıasimpaşadan istanbıldan (14) ev ev çāirırlar yemek yapılır üç gün bakardı köwlü yemeK verir

Diğer köylerde teleKler görev yaparmış düğünlerde Sizde de var mıydı teleKler?

(15) biz teleK bilmiyüz var başka yerlerde var da bizde yoK (16) yā kıaldırıyo senin_çin dūne gidiyon para veriyolar galība (17) teleK var ama bizde yoK ğacıKda da vardı ğacıKta da vardı (18) gidiyon para veriyon u kıadına kıadın seni kıaldırıyo oturuyo yerine (19) oynuyon geliyon teleK diye ama bizim köwde yoK ama biliyoz baK

Severek mi evlendin teyze?

(20) görücü yoK bē bu komşu işde (21) bu kıarşıKı evden bu kıarşıKı eve görücü

Evlendiğinizde kaç yaşındaydınız?

(22) yirmi bir bizim köwde erken evlenme yoK (23) elmalık askere giTmeden evlendirir çöÇuKları biz askerden gelmeden evlendirmeyiS (24) ādet yāni onnarın mācurların onnar selānik mācurları (25) ondan sōra bu elmalıKlılar selānik mācurları askere giTmeden evlendirir (26) onnā küçüK_evlendirirle ama biz yapmayız (27) biS bōle askerden geliceK çöÇuK binde bir kaçırı maçırı binde bir_olur_ōle (28) ufaK kızlar da ōle gitmeyiS hemen kaçarsa kaçıyo da kaçmıyo

Köyde en çok hangi yemekler yapılır?

(29) her yemeK yapılır bana baK bubam benim dūnde on yedi tāne Koyun kesmiş (30) ne yemeK yapıldı bil_işTe artıK (31) on yedi Koyun ně āPdı ben ne bilem ně āPdı (32) on yedi tāne Koyun kesiyo patatis (33) sarloş sarloş_olurlardı eskiden sarloş

Reçel de yapar mısınız? En çok hangi reçelleri yapıyorsunuz?

(33) ā onnarı yapıyoS hep hāla da yaparıS (34) reçel vallā çilek ayva hırnab bundan da yapıyoS ayvadan yapıyoS (35) hırnabı haşlıyoS kabīni soyuyoS ādaya atıyoS kaynatıyoS (36) leçeli biliyon bālardan üzüm kaynatırdıK getirir bālarda petmez ōle de yapādıK

Bir köyde duyduk pekmez kumu diye bir şey varmış o nedir tam olarak?

(37) topraK kirezlide var alırız kirezliiden gidiP_alır geliriz tavada Kāvırır şiranın_içine dökeriz (38) ondan sōra duruduruz suyunu toprak bizde de vardır tabi (39) toprak_olmadan duru olmuyo petmeS Koyu oluyo (40) topraK Koyu onu Koyunca resmini görürsün petmezde o toprā duru ōsun diye koyarız (41) temiz_oluyo mikrobu çöKdürüyo demek (42) baK o karşıKı bālar beşikdaş deriz orayı birden bālarımızdı hep

Bağbozumu yapıyor muydunuz?

(43) yapıyoduK tabi işTe petmez KaynatıyoZ yiyoz yiyoz sōra bozuyoZ (44) bı zamannar işTe kāsımda petmez yaparıS şindi şu annar

Çocuk doğumuyla ilgili adetleriniz var mı?

(45) var sōra bōle birbirine ras geldi mi iyne alır iyne veriller kırk basmasın diye filem (46) onun çoçū var benim geldiK burayı (47) onu perize ablada yaPdılar biz gitmişdiK mēmede (48) onnarın da āmet kırkı basmasın diye sayime de ordamış biz de giTdiK kaynanamnan (49) öle iyne verdilēdi bize yā onnar gitmiş oturuyolar biz de giTdiK (50) ne bilirim onnarın giTdini onun çoçū da var benim de kucāımda (51) bi iyne bi iyne verdi çengelli iyne öle yaPdılādı (52) ama sōra işTe inanmadıK_o işe bıraKdıK di mi inanmadıK bi dā hastānede üst_üste oluyodu

Eskiden Ermeni yahut Yunanlılar basmış mı köyü?

(53) ermeniler yapıyo tabi yapıyo tabi yunan gelince Kabarıyolar (54) ermeniler var elmalık ğavurmuş elmalık ğavır lāledere ğavır kınnıç ğavır çengiler ğavur ortakōw ğavur (55) kirezli türK bizim köw türK elmalıkda bıkaç türK de varmış o keçe māllesinde ondan çoK güzel geçinmişlē (56) ğavur gelince yunan girince yalovaya yunan girmiş haTfā benim dedem de belediye reyisimiş_o zaman (57) demişlē yunan yalovaya girdi ölmüş sabāleyin yemeK yiyomuş yımırta mı ğalmış ne boāzında ölüyo (58) ölüyo yunan diyolar yalovaya girdi o bu köyde oturuyo o yukarı māllede evi vāmış orda ölüyo dedem de (59) ondan sōra yunan üç sene oturuyo burda yalovada üç sene üç sene oturuyo (60) yunan yalovada oturuyo köwde ermeni uşakları oturuyo buraya yunan gelmemiş zāten (61) bizim türK kendilerimiz ama üç sene davuTpaşada durmuşlar (62) demiş ki ğavur elmalıklılar demişler yāw şē yapmayın kesiceKler bu aşam geliP yıkıcaK döküceKler (63) çocuKlar gidin demişler sōleyelim yāni çoçukları yollamıyoz demişler (64) ermeninin ğavuru çengilerin ğavurun çoçukları geliP bizim köwü yakıcaK yıkıcaK (65) ondan onnar_ışTe o gün bi dā gidiyolar_ıstanbıla davuTpaşada üç sene kalıyolar bu köylü (66) üç sene sōra geliyolar köye sōra diyolar ki (67) ulan balaban dēriz biz bizim u aşşāda düzlüe balabana mı çökelim burayı mı çökelim orayı çökülü mü demiş (68) hani dedem filan buraları bizim_arazimiz_olur demiş (69) yāni yoK demişler köyümüze gidelim gelmişler buraya orayı da elmalıklılar kullanıyo elmalıkdan gelen (70) e ğavırlarınmış_oraları balabannar dedim yer ğavırların tarlalarını (71) biz çökelim demişler tamam_ama issememiş bi Takım da gene buraya gelmişler öle oldu işTe

O dönem köyden öldürülenler olmuş mu?

(72) ğavurlar öldürmemiş kendileri ecelinen öldüse öldü (73) onnar ölenner çınarcıKda kocaderede yaKdılar onnarı (74) yunannar gidince şey yapmışlar bizim evleri filan heP yaKmışlā (75) cāmiyi bizim_evi yaKmışlā temenneri duruyomuş ta heP tepeden yanmış

Teyze sen büyük depremi gördün mü? Doksan Dokuz Depremi'nde köyde miydiniz?

(76) geçen gün görmem_olur mu karşıda evdediK tanğır tanğır çapı sallanıyo (77) ulan bi ÇIKTIK cama ki ühü karşıKı ev yıkıldı (78) bi iki katlı vardı ulan bi toz kabardı ondan sōra biz_arğa tarafdān ÇIKdıK geldiK (79) bu da bi dePrem_evidir baK on senedir burda oturduK (80) kaç_ay deplem_evi o ardiye gibi kullāniyolā işTe öte beri dolu içi (81) önceki deplemlēde de baca yıkıldı bizim baca yıkılmışdı bıkaç kişinin bacalar yıkıldı

Eskiden suçiçeği kızamık gibi hastalıkları nasıl tedavi ederdiniz?

(82) nası bizim yedi yaşında sekis yaşında bi kızımız suādiyē öldü kızamıKdan (83) zātüreye tutuldu baKılmadı tabī zātüreye tutuldu öldü (84) nası bi şey ecelin varsa şaşar demiş hoca ölüse şaşar düzelirse koşar demiş hoca ğavur (85) mācurların memleketinde oğumā şey demiş oğutmuş öküz düzelmiş (86) demiş benimkini de oğut hoca da yāni hoca ğavur (87) yā aslı belli kosta demiş öküzü hasta ölürse şaşar düzelirse koşar (88) ğavur da inanmış_ama düzelmiş itikaT_eTmiş İtikaT_eTmiş ğavur (89) şindī ben bi şeylē de oldu mu itikaT_edersen olur itikaT_eTmessen kabu_olmaz İtikaT_edersen_olur

Köyde kırık çıkıkcı var mıydı?

(90) bunun babası yabādı kırıyı çikī kırıkçı nēde vardı biliyon nu (91) yalivada bi sevlili düKkan vardır sevli māmudun düKkanıdır_o māmud (92) onun kadeşi vardı karısının kardeşi kardoşko kılıKçı ōdu (93) istambılđa giderlēdi bizim fāyīn kolu filan kırındı bubamnar (94) hattā gemiye almamışlar kırık diye demişler (95) yā kırık kırık diye yāni yatıyo yaTdī yerde gidiyo kardoşko

Gözü nasıl tedavi ediyorlardı?

(96) onu çiziyolar öle millet maķam maķam nası şēse (97) onu duydum ama yapmadım ben bilmeyom ama duydum yāni

Bildiğiniz masal yahut mani var mı teyze?

(98) māni yaPçeK hālim bile yoĖ āy vallā yapamācem (99) biliyo musun masal bana baĖ bi ufacığ bi şe ānatam sana (100) on_iki tāne tavuğ vardı benim beşikdaş orada tilitliKdir (101) ulan gelmiş gece on_iki tavū da almış bi tānesi Ėalmış ĖiĖ dedi (102) hemen kemağ çığdı bi tüfeK aTdı bi de giTdik bi tavuğ Ėalmış (103) ben şimdik onu annatırdım ulan tiltinin Ėamyonu var tiltinin arabası var geldi aldı (104) bunun çoĖū da hadi halama gidelim dermiş çoĖ_yyi masal annatiyo dermiş (105) masar_al sana işTe tiltinin Ėamyonu var derdim hadi gelmiş Ėamyonnan dērdik tavuğları almış

Anneniz hangi yemekleri yapardı en çok?

(106) keten helvası yapardı annem ĖuĖuĖ helvası (107) ip ip izmitin şeyi izmitin helvası pişmāniye pişmāniye işTe o da pişmāniye tel_tel olurdu (108) ĖuĖuĖ helvasını bu fikret yapardı biz un ĖavuruĖ yapardıÇ ceviz (109) şindi yayarız unu Ėavurur tattılan yaparız böle ĖaçamaĖ gibi hamur gibi olur (110) ondan sōra cevizi yayarız siniye üstüne de ceviz Ėōruz keseriS (111) ama o ĖuĖuĖ helvasını fikret yapādı ben onu hiç yapmadım (112) ĖaçamaĖ severim ben_onu mısır unundan mısır_unundan petmezlen sütlen tereyānna yinilir (113) peynir Ėor yirler ben severim petmezlen severim sütlen severim (114) eski yemeKler şindik çay çay eski yemeKler ne bilem ben (115) tārif ediyoz_ışTe yemeK yemeK nüzum yoğ ki hepsini yapıyoduğ (116) he dōünun yemeKlerini bilmiyoz biz bağ televizyonda görüyo bayılıyom (117) dōünun yemeKlerini yapamıyo bizim kendimize göre manav yemē manav bizim buraları şey

Lahana dolması yapar mısınız mesela?

(118) lāna dolması güzel yaparım yaprağ yaprağ neğden olursa olsun güzel sararım (119) dolmayı yaparız böle ben düzgün yaparım lānayı da düzgün yaparım yabrā da

Adınızı, yaşınızı, tahsilinizi sormayı unuttuk teyze...

(120) n  diyem minever yavuz seKsen beş yaşında seKsen_altı yaşındayım tam (121)
az_oKudum_ama senden fazla bilirim bilgisayar gibi (122) beşi çıKdıK beşi ıKTığ_o
zaman biz şadetn me aldıK beşden

Adınızı, soyadınızı öğrenebilir miyim? Yaşınız kaç? Tahsiliniz var mı?

(1) nedim öztürk sizin kimlik nêrde şindi uyar_öle bi üçkātçıya çarpılmayalım bi kere

(2) nedim öztürk elli yedi atmış dōumlu elli altı elli yediye gircez zāten İlKöKul

Nedim Amca manav diye kime dersiniz?

(3) yaw anamız babamız dedemiz aynı oturdūmuz yerdese biz öle biliyoz yāni yerli insannara yāni

Köyünüzün adı nereden geliyor?

(4) esKiden işTe burda bi yōurtāne gibi bi şē vāmiş yurtan diye (5) aslında kazımiye dīl yurtan diye geçiyomuş ondan sōra kazımiye köyüne çeviriyolar (6) orasını bizim aqlımız ermiyo biz çünkü yetişememişik ki ona (7) bu yōurtāne felan vāmiş köy_öldü için burda yourtāneler kurulmuş bilmem ne şey zamānında (8) ondan sōra da deniştiriyolar yurtan geçiyū

Yalova Katliamı'nı görmüş mü bu köy?

(9) bilmeyom beya onnarı duymadım aqlım da hatırlamayom da yaşım yetmiyo onnara biz ermedimiz için (10) ama eskilerden bi sürü şeyler çıkıyo yerlerin altından yerleşim kaç sefer deniştir kim bilir

Sizin çocukluğunuzda düğünler nasıl olurdu? Burdaki düğünlerde nasıl oynanır, halay mı çekilir?

(11) ya perşembe gününden çalgılar geli üç gün üç gece dūn sürerdi yāni dūnner (12) halay çekilir āynen_öle bizde incesaz çalınır (13) incesaz dedimse kılarinet dābuğa şe öle gelir dūnnerde (14) perşembe gününden gelir pazar günü gelin kapanır üç gün üç gece oynar millet (15) şindi salonnar var yā iki sātde tamam o şeyi kim kaldırabilir şindi (16) üç çüz milyar yetmez kaç tane dana yetmez (17) köy doyā mı ete o zaman etin şeyi yoK bişiyō bi yandan içen oynuyo yiyo (18) tabī şindi sen o massafa girdīn zaman kalKabilī misin (19) şindi gidiyo veriyo beş milyar temiz iki tāne dana yirmi lira zāten (20) hani bunun çalgıcısı ıvırı zıvırı üç gün o milleTden bi şişe şarabı yüz bin nira (21) üç gün üç gece de köye raKı dātmaK di mi iki yüz üç çüz milyara çıkamaSsin

Nedim Amca hıdrellezler nasıl oluyordu eskiden?

(22) hıdrellez āKşamları ayın beşinde hıdrellezde āKşamları ateş yakılır aTlanılır (23) gündüzzeyin de işTe aKşamdan hediye şeyler toplanır (24) herkez bi şey çömlē bi gülün dibine gömülür (25) gündüzzeyin herkez oynar tepişir ölenneyin giderler şey çekmē (26) herkez taKviminden toplar arKasındağı güzel şeylerden (27) o şindi gözlerini bālarlar o çömlān_içine suyun_içinden sen aKşamdan verdiyin boncuK vermişdin çengelli iyne vermişdin (28) orda bütün kızlar şeyler toplanıyo o şey çIKdı mı benim diyo (29) ordan taKvimin arKasını oKuyosun e bi gülüşüyosun (30) ama İy māniler yāni o zaman taKvimlerin arKasında yazar o zāten (31) onları toplallar meseĀa hıdrelleze yakın herkes toplallar koyālar (32) ētesi gün çekilişde sırala kime geldise o (33) bu şey kimin şeyi çIKdısa ona sıradāğı yaprān_arKası oKunur gül dikilir

Hiç mani hatırlıyor musunuz o günlerden?

(34) bi tāne deyil ki orda bin tāne şe hangi biri aKılda ğalıcaK

Çocukken oynadığınız oyunları hatırlıyor musunuz?

(35) yāni işTe seKseK_oynarsın top_oynarsın bütün gece saklanma e şey göT_eşmece (36) biS saklambaç oynardıK geceleyin ōlta deriz biz_ona (37) beş kişi on kişiye meseĀa

on kişi bölüşürüz köyün içinde sağlanma o beş kişi arar seni bütün gece (38) sağlanbaç yakın bi yerde bi şey ōlta köyün içinde dā gidebiliyosun samannīā mamannīā nereyi istēsen (39) e yāni birico dīer adı selāniK mācırlarında geçer bizde manavlarda ōlta geçer herkeS ismini deniştiriyo (40) çelik çomāi hayvannara kırdā oynarıS biS çelik çomaK (41) dozdoz oynardıK çelik çomaK oynardıK yā bis sürü şey (42) geceleri biz top oynarız başka bi iş yapmayıs burda kāvenin önünde vuruduK topa (43) bi de o ōlta işTe yāni işTe beş arkadaş on arkadaş toplanıdıK (44) dozdozda da bi çukur açıyosun bi tāne böle güzel köKden yapma şey (45) top gibi bi řē yapıyosun onu yonta yonta yuvarlaK (46) ondan sōra burda çukur var sopālarlan atıyosun (47) herkes atıyo onu orayı çukura getirmē bi kişinin elinde sopa var (48) şindi üç beş ğurubuz sen beş ğurup ben de beş ğuruP (49) bi sefē o ona atıyo sopayı atıyosun vuramas kim vurusā vuramaSsa o ebe oluyo (50) şindi oynanmıyo hayvan mı var hayvana giden yoK ki şindi (51) ařşādađılar eliynen çukura soKmaya çalışır bekçi de orda elinde sopa onu çukura soKduTdurmamā çalışır o tek kişi sopalan oynar

Misketlerle de oynar mıydınız?

(52) miskeT_oyunu işTe bi çukur beş altı arkadaş sıralar herkesin sılası var (53) çukura soğan bu sefer alır misketi

Diğer misketleri vurmak için kullandığınız misketin özel bir adı oluyor mu?

(54) misket miskeTdir gene miskeTdir sonuşda yāni yörelerin şeleri denişiyo biz misket deriz (55) sıraya dizer atarız meseła şurayı bi çizgi burayı (56) herkes meseła on kiři oynuyoS birer cizceKsek birer misket deriS (57) řuda da bi çizgi va herkes atar burdan bu çizgiye en yakın kim geldīse birinci olur (58) atçek vurmā şindi ordağı de en son kalan da sā sol baş sōler (59) burdan aTdīn zaman sā dedise sā başTağını vurusan misketlerin hepsini alırsın (60) ikinciye vurusan bu yansını üçüncüyü vurusan bu yansını son atıldı o yanı (61) en sondağı en önce atar bu yandağılar iki sefer atıldı mı kimse (62) iki tāne ğaldı gene herkes (63) birer ikişer annaşısın onu ikişer misket dersin (64) o iki misketin üstüne on ğişi yirmi misket olu orda (65) gene burda sıraya atıyon birinci çizgiye en birinci gelen en önce atar vurmā yāni

Kiremitlere top atarak oynadığınız bir oyun var mıydı peki?

(66) o dilimin ucunda da o kiremitleri dizip te atıyoduK ya beyā toplan (67) beşer kişi oluyosun atıyon da yıkılınca herkes kaçıyo (68) onun bi adı vardı ya dilimin ucunda şindi TombiK TombiK TombiK dēdiK ğalıba biz (6) ben öle hatırlıyom yoK tombala diyil tombiK TombiK TombiK o tombala dediyin numara çekiyosun o dā başka bi şey (70) TombiK buraya dizdin doKuz tāne midir on tāne midir (71) o onu vurdun mu yıKdın mı bi tāne düşdü mü hepsi dātıyosun herkes kaçıyo (72) o beş altı topu o ona atıyo o ona atıyo (73) bi yandan da onnar ama yaklaşP o doKuz tāneyi dizēse o kendini vurdurmadan bī şey almış oluyo

Deprem hakkında neler hatırlıyorsunuz? Nasıldı deprem?

(74) dePrem dePrem gibidi kimisi yerden vurur kimisi sallar (75) yerden vurmuşdu o şey on yedi āustosunki gece zāten herkeS uyuyodu (76) sāt üç yāni tabi çoK yıkıldı cāminin direĝi dePremde yıkıldı hep

Ava çıkar mıydınız eskiden? Neler avlanırdı?

(77) çulluK bildircin başka ne ördeK işTe kışın yāni kekliK olmaz burda (78) ya ben vurdum bile giTdin mi hiç diyo ben tavşanı vurdum yā (79) ben tavşanı vurdum kendim şeylimde hayātım boyunca (80) ava giTdiK ki çalının içinden kaçdı

Köyün geçim kaynaĝı nedir?

(81) Sebze kıvırcıK salata domatiz biber ne varsa elmacılıK vardı ama o biTdi meyva biTdi hep sebze üzerinden

Hayvancılık var mı?

(82) yāni herkezde vardı yāni geçim kaynā olarak üç dörT hāne

Sizin küçüklüğünüzde hastalıklar nasıl tedavi edilirdi?

(83) ocakarı ilalarınan ocakarı ilaları yaw (84) iŖTe ıhlamurdu iriP_oldum oyar ıhlamuru iirir (85) yemeK yemiyosa oyar taranayı aynatır yāni ōle Ŗeylerlen (86) ha artı dayanamıca ü_istese eŖŖeklen beygiren hastāne bi Ŗey var mı yo_mu yāni (87) bōle bi Ŗey yo_ki eŖŖeklen beygiren hastāne var mı

Kırıkınız ıkıkınız var mıydı köyde?

(88) burda iŖTe ilkel aletlerle eli ayā ba parma haa yamu_ (89) yāni iŖTe ben hatırladımda top_oynaran olum parmām döndü (90) burda māllelerde Ŗey vardı ona giderdiK (91) ōle bōle yapar bi asılır hi_bi Ŗey elleme tamam yāni ilkel Ŗeylerle

Eskiden hangi çocuk oyunlarını oynardınız?

Ahmet ERTÜRK:

(1) zıpcıK_oyñadıK topaç çevirīdiK zıpcıK mine meseġā topaç çevirīlēdi tuġa diye unu yapādıK cizgi oynādıK (2) mine diyoz biz onu atıyolaġ o onu vuruyo o onu vuruyo mine bu

Eski düġünler nasıl olurdu?

Ahmet ERTÜRK:

(3) eski dūññē çoK esaslı oluyodu köçek gelīdi ġalgılā gelīdi köçeġi bili misiniz (4) masalaġ ġurulūdu bōle raġılaġ ġcābında öleydi (5) üç gün süreġdi atla getirīlēdi o zaman Őu köylē vaġ meseġā (6) ata Pindirilē gelini önüne geġelek çevirirdi bi Őelē meseġā (7) dūñde bi Őelē giyēdiK ġazaġ mintan peK deniŐen bi Őe olmadı (8) bizim buralāda gelin_entārileri vaġ beyaS (9) burda en çoK ġiftetelli oynarlādı biliyon mu ġiftetelli

Metin ÖZAY:

(10) eskiden dūñner pazartesi günü baŐlar perŐembe aġŐamı biterdi (11) biz pazartesi günü asfalta ġadan efendim gider ġalgıları ġarŐıladıK asfalTda (12) yayan gelīler buraya yol yoK istanbuldan bu tarafa ġalgı gelir (13) pazartesi baŐlar pazartesi salı ġarŐamba perŐembe aġŐamı dūñ biter (14) atlan at_arabaları öküz_arabaları efendim ata gelini bindirirler (15) iŐTe önemni insannarı da at_arabalarıyla yahut öküz arabalarıyla getirīler (16) yol yoK baŐka köwden getirirken de köwün içinde de Őindi üs mālleden alt mālleye öle yaparlardı at_üstünde

Hıdrellez kutlar mıydınız burda?

(17) ğutlardıK köyde ne ğadar qāya var qāya derken koyun sāhibi Şindi qāya demek sürü sāhibi demeKdir (18) qaş tāne sürü sāhibi var burda atıyorum on tāne hıdellez sabahı kovcu yanına iki tāne de adam alır (19) o qāyalardan birer tāne quzu alır veya ikişer tāne alır (20) sana sen qāya sāhibisindir sana dā çoK bizim sözüümüz geçer (21) sen iki Tāne vericeksin derdiK sana (22) on tāne on beş tāne quzu toplanır bu meydana (23) Şu onun burası boş_o zaman burada qazannar qurulur pilavlar yapılır (24) biz de çuÇuKduK birer āç qaşıklan berāber beklerdiK (25) burda Şimdi Şu anda yoK öle diyil (26) māni olurdu māni birer hıdrellez_aqşama birer eşyā alillā senden (27) çölmēin_içine atarlar onu orda çıkartıllar māniler_oqurlar felan eyence yaparlar

Köyde ne tür otlar vardır?

(28) aqbaş_otu vā qaraçimen vā işTe bizim Şöle halK dilinde qullandımız (29) ayrıK_otu vā beqarotu vā falan gibi hayvannar_için

MERKEZ

SAMANLI KÖYÜ

Ferhat Korkmaz - 70

Unutamadığınız bir askerlik anınız var mı?

(1) şimdi bunu nasıl anlatam şimdi ben on sekiz yirmi aylık askerdim gençlik hâli oldum bi gece (2) bunu hep annaTırım gençlik hâli yâni diyer taraftan söyleyem (3) kıTım kışın alayın hamamına giTdim su yoK (4) buz gibi su yıkanısam hasta olücem ve duvardan hatladım çarşıya giTdim çanaKkaleye (5) yıkandım gusuLapdesimi aldım geldim gelirken de yarbay vardı alay kumandanı yardımcısı nöbeTçāmiri oldūnu da biliyūm (6) güneş doğarkan alayın kapısına geldim bu da kapıda duruyū (7) gel buraya dedi giTüraya sıraya dur dedi sıraya durun dedi (8) nereden geliyūn diyū hamamdan geliyom yalana hiç gerek yoKdu (9) niçin giTdin didi didim gençlik hâli oldum giTdim yıkandım geldim (10) postasına dedi ki git dedi benim sopamı getir (11) açavcunu dedi beş tâne burdan buraya vurdu beş tâne burdan buraya vurdu (12) yâni hiç bunu hiç unutamıyom ama üzgün de deyilim gene yâni (13) u sopayı yimede üzgün deyilim tabi bi şimdi anım oldu (14) yalnız ben u yarbaya hâlâ nâletlenānyūm sen beni dövdün ama alayda da ikinci kumandansın (15) alay kumandanından sonra ikinci kumandansın alayı bi kontrol et hakikatan yanıyū mu yanmıyū mu (16) benim gibi yüzlerce asker oluyūdu binlerce asker vardı (17) e bunnar u vaziyette bi askerin görev yapması zātēn maKbul da deyil yani (18) askerlik de deyil yâni deyil yâni sen beni döv ama diğē tarafı da kontrol et (19) pişman diyilim yâni beni dövdü üzgün de diyilim yani (20) ve ellerimi açdı tabi ellerim yıkanmış belli olunca böle hamamdan geliyūm dedim yani inandı (21) inandı ama yine de dövdü yine de dövdü (22) yani bi dayaK urda yidim askerde yirmi dörd ayda bi dayaK urda yidim

Eskiden köyde şenlikler yapılırdı mıydı?

(23) yine heralde bir sene burda yine bu çayırda bi yarışlar yapıldı (24) ē kulübün organizesiyle küreşler yapıldı (25) herangi bi çuval hatlamalar hani yani kaşıkda

yumurta şeyler filân (26) şeyden aşā yukarı şantiyenin arkasından koyverirlerdi at yarışları (27) yāni itdālī durumda yāni bu yarışlar bu özellikler biTdi şimdi (28) şunu da annadam şunu da annadam fenerbaççe bi sene burda sezona hazırlını (29) yetmiş_üşTe yetmiş_ikide yetmiş_ikide de fenerbaççenin_en_yiyi zamannarı (30) ē ne bilem u zamannar Çemil yoKdu ziyā fuat yaşar kaleci şindi datku gibi yılmaz bunnar vardı (31) ve antıramanı burda yapıP termaıde qalillādı burda yapıP ta (32) ve dediler ki burda bir_ay_antıraman yaPdık yāni u zamannar heraıde bu modernniK te yoKdu yāni (33) samannısıpornan bi maç yapalım dediler (34) bizim köyün de futbola çoK yani özversi vardı u zaman çoK merāı vardı (35) ve yalova sāsında bizim köylen bir maç yaPdılar ē bizim köw tabi altı kişi bizim köwdü beş tañe de çevre köwlerden takviye aldı (36) e karşı daKım fenerbaççe hemen hemen millī takım (37) gerçek fenerbaççe didi başlarında didi şuraya oturu tercümanı vasitasiyle durduru takımı yönetirdi (38) ve maça başladılar yalovada fernerbaççe bizim köwlülēni gol pırovası yapmak istiyū (39) didinin isteyi u hani pırova yapmak istiyū faKat atamıyū (40) u ziyā yılmaz fuatın formaları yazın çamur_ıdu böle terden yalāva sāsı da qumdu u zaman (41) çamur_ıdu ūraşıyūlar atamıyūlar yani başa baş bir maç_ıdu (42) yāni bizim köwün sırtından çıkar formayı başka bi hani galatasarayın formasını taK beşiKtaşın taK (43) lan beşiKtaşlan maç yapıyū dārsin çoK çekışmeli (44) ve kale önünde iki üş daKkalıK bir qarambülde sonra bir gol_aTdi fener bizim köwe (45) yani zorlan didi hırslanıyū maçı durduruyū gol_ıstiyūm sizden gol diyū (46) pırova istiyū didi faKat yoK yāni futbolumus köwde u dönemde çoK_ıdu (47) yetmiş_ikide yalova sāsı zımpara gibi qumdu (48) faKat bizim sāda doāl bi çim vardı burayı terci ediyūlardı (49) köwler turnūva yaparlādı ve bizim köwün turnuvadaKı e yalovanın iki takımı vardı (50) hattā bi takımı esnafıspor finallere qalır yarı finalden de finale qalır_ama (51) hiçbi zaman için de esnafısporu yeniP līder_ılamazdı (52) yani futbolumuz çok_ıiyydi u dönemler köwün

Kurtuluş Savaşı döneminde Samanlıda neler yaşanmış? Büyükleriniz bununla ilgili bir şeyler anlatırlar mıydı?

(53) şimdi anlatırlardı tabi yūnanlılar burayı işgaı_eTdi zaman rāmetli babam anlatırdı bana (54) babam u günlerde on yaşında oluyo şurda çınar vardı şimdi gidicēniz bekirin_annesine (55) u çınarı görüsünüz u çınar duruyū ūrda evlerinin qārşısında (56)

yunan askeri burdan gezerken gelin çocuklar sizden bir resim çektirelim diyi (57) e u zamanın akrabaları da on yaşlarında bunlar sekiz on tane çocuk önlerine dizilmiş (58) ve bir resim çektilmiş babam bunu anlattı bana (59) aradan seneler geçti aradan seneler geçti bir kitap buldum ben (60) yalovanın tarihi hakkında bir kitap buldum okudum ve u resmi gördüm (61) u resmi gördüm ama e tabii babamı ayırmak mümkün değil yani (62) u günkü giyim u günkü yaşam şartları (63) e bu kadar çocuk çıkaramazdım zaten ama babamı bana anlatıyordu

MERKEZ

SAMANLI KÖYÜ

Metin Pehlivan - 80

Metin Amca manav diye kime derler?

(1) burdayım burda dōma büyüme burdayım gülüm (2) manavız manav eskilere deniyo gülüm buraya gelmiş ilk gelennere manav derlē (3) undan sora mācırı geldi gürcüsü geldi lazı geldi (4) ama ilk bu kówde durannara manav derler yerli

Büyük dedelerinizin bu köye nereden geldiğini biliyor musunuz?

(5) unu bilemicem gülüm unu ben deyil babam da bilemiyu kimse bilemiyü bunnar bizdençileri öle derlerdi

Eskiden köyde düğünler nasıl olurdu?

(6) dünnē sāli günü başlardı istanbuldan çalgı gelirdi köçek gelirdi cumā gününe ğadar (7) kövün yimesi içmesi dün sābinden hep yime içmē geçilirdi (8) üç gün dün yapardıÇ burda üç gün (9) genşlē raÇı içerlerdi bāzıları dünnē böle olüdu gülüm

Şimdi de aynı mı?

(10) yoħ beyā şindi şindi bunnā gidiyülā düne bi sāt sōram geliyülā bitiyü dün (11) yalovada işeye gidiyolā işTe gazinolā filán bi iki sāt sōram baÇ hepsi burda öle (12) dün sābinden bi şe yoÇ öle yemmeKdi içmeKdi filen yoÇ (13) danalā yetmezdi boyna keserlerdi ama sen seni dāveT edicem ben düne (14) arabada Çocca bi çoç bālayon boynundan da şele çoçu hediye edōsun dün sābine hediye ediyosun (15) çoç koyun düye sana heP getiriyolādı eskiden

Siz askerliğinizi nerede yaptınız? Unutamadığınız bir askerlik anınız var mı?

(16) anđarada mavız alayında yoğ unutamadım askerlik yoğ (17) ben çoğ kaçdım gülüm askerden hep kaçak geçdi benim ömürüm (18) bábam burda demoğat partisi u zaman demoğrat partisinin şey adamlarıdı (19) demoğrat partisinin sāyesinde askerli bitirdim bitmiceKdi (20) hep kaçardım ben burda nası annadam onu ben şindi yā (21) öle anım yoğ gülüm be ānadıcađ şeyim yoğ

Çocukken hangi oyunları oynardınız?

(22) çucuğ ıoyunu olarak ceviz ceviz toplarız cėvizleri (23) oyun oynardıç öle misket oyunu aynı öle bölė hangimiz dizerdik bölė (24) kim kazanısa unu alırdı cėvizleri cėvizine oynardıç

Metin Amca köyün kuruluşu hakkında ne biliyorsunuz? Kaç yıllık bir köy burası?

(25) unu kimse bilemiyo bu köw çoğ eski bi köw gülüm (26) bundan yirmi sene evelsi sādeTdin beyin bi ölu vardı kekeme u bilir (27) geldi mezālıđda üç çüz yetmiş senelik zeynep pelivanölu diye bi řē bu taş bu taşı oğudu (28) orda üç çüz yetmiş sene oldu bu taş yapılalı dimişdi (29) türkçe türkçe yoğ osmannıca u siliyodu öle oğuyodu sen tanōsun unu yā

Sekiz yüz yıl önce bile bu köyde kediler damdan dama atlayarak Karamürsel'e kadar gidebilirlermiş diye bir hikaye anlattılar bize. Doğru mu bu sizce?

(30) u sölenti gülüm ben inanmıyım una burdan kediler şaramusala giderlėmiş camdan mı aTdıyolar u olmaz u

Burda eskiden bir Rum Mahallesi de varmış değil mi?

(31) rum māllesi hē u şöle oluyo gülüm rumnā buraya beş on āne yelleřiyolā rum mālleye (32) ama bizinkile rāt vermiyolar kaçıp gidiyolar adı rum māllesi kalıyú (33) bizinkile rāt vermiyu unnara burda rum olduğları için

Mezar taşında görüldü dediğiniz Zeynep Pehlivanoglu sizinle aynı soydan mı?

(34) yoK u yoK aynı soy diyil pelivanōlu pelivanōlu zeynep (35) unu sādēTdin beyin_ōlu da çıkaramadı unu (36) aşşā yuKaarı üç çüS dörT tüs senelik filān bi şey

O mezarlıkta Akköylü üç kardeşin gömülü olduğu çok eski mezarlar da varmış, doğru mu?

(37) hani nerde ya üç hāne aKköyün u dünkü mesele (38) unnān mezānı bubam filan kaziyo ya üç kardeşin ya (39) unnar bü küP_altın yaPmişlar rumnā peşinde parayı şeye gömüyülā kıru çeşmenin yanına gömüyülā (40) bunnar urdan geliyolā burda rumnā vuruyū unnārı (41) bi bâba iki tene çucuklarımiş oda vuruyolar (42) altınları da şē buldu yusuf vādı ya babası refik mi diyola ne diyolādı (43) sonam bulundu u altınlar bü küP_altın

Atatürk bu köye uğramış mı? Onunla ilgili anlatılanlar var mı?

(44) hiç ūramadı hiç ufaKlāmı bilirim ben cāndarmayı yolda istemeSmış hiç (45) cāndarma nöbetçi kōrlādı bōle unu istemeSmış (46) yolda bizim çucuklara da şeker dādırmış duruP şeker dādırmış gelip geçermiş

Kurtuluş Savaşı döneminde köyde neler yaşanmış? Büyükleriniz neler anlatırdı?

(47) ne gibi ānātmaK kıtuluş savaşında bu köw bi sıkıntıya girmemiş gülüm (48) aKköw giriyo aKköwde şehitlik var yalovada var (49) bu köw benim bâbānnem ebemiş heP rumları kadiköwden şē getiriyoe ebeliē gidemiş (50) dēyolā bâbānnemin köwüne bi şe yaPdirmicez dēyolar bi nöbetçi dikiyolā buraya nöbetçi (51) millet toPlāmış akşam_ oldu mu şūda amcamın evi var onun_arkasında millet yatarmış (52) bu köw bi tene şey vermiyū bi kişi hāriç şehit vermiyū hiç (53) nerde he u bi kişi şōle oluyo kadiköw merasında rum gadınlar işe yapıyolāmış (54) soān ekiyolāmış bunnā dēyomuş kıu baK dēyomuş ben rum karısisam götünden vurucam dēyomuş (55) bizinki de atıyūmuş kadın yüzükoyun yere (56) bunnarı ēvelden bellemişler bunnar zāti unu (57) buraya geliken dā ilK_unu vurdulā vurmuşlā (58) kadri yā kadimin kadri una çok

iziyet yapmış u çok rum vurmuş (59) yâ buda ingiliz subayı vâmiş ingiliz subayı emir veriyo (60) samanlı köyünden kadriyi vurceKsiniz diyu tamam vuruyûlar

O dönemde Akköy'de neler yaşanmış?

(61) aKköwde topluyûlar milleti cāmiye ellerini bālyular (62) urdan şehiTliye görüyolā işTe yolda vuruyulā bunnarı (63) yalnız bi kişi vardı urdan sâ unnan gonusdum ben (64) elimiz diyu çözüldü diyu iki aKadaş bālydı diyu (65) aKadaşına demiş ki kaçalım demiş ben bu tarafa kaçıcem sen bu tarafā kaççeKsin demiş (66) birimiz sâ kalırız demiş arKadaş kaçmadı diyu ben diyu vurdum ormanın içine diyu (67) arKamdan böle ateş_eTdilē bilmem ně aPdılā diyu (68) kaybuldum giTdim ben diyu karannıKdı zāten biraz diyu (69) urdan yaşama sâ kalıyu kırtuldum_ama diyu erciovaya gitmiş o ahşam (70) çahlādan bile kırkıuyûdum diyu bi şey gördü mü u kadar kırkımuş

Akköylü İbo hakkında neler biliyorsunuz?

(71) aKköylü ibo tamam ibo buranın çete reyisi gülüm (72) burdan genşleri bunun gibi genşleri topluyı çok kalabalık yedi yüz tâne şeyi varmış çetesi varmış (73) vurdü vurduK kırdı kırdıKmış yāni söyleyem (74) ibonun hani sene kıziyo demi böle yapıyomuş elinnen sen giTdin o gün hemen öldüTdürüyomuş (75) şeyden şey istiyu bu istanbuldan bi eKānı harP_istiyu yedi yüz tâne çetem var diyu aKköy mezārında yatıyular diyu (76) bana bi subay gönderin diyu istanbul subay göndermiyu (77) subay göndemeyince bu çete dālıyo burdan iboyu da katırlıda yaKalıyular ingiliz subayı şe yapıyu (78) arādınız adam geliyu diyu kāt yazmış yunan subayına yolluyı iboda oKıy yazmak yoKmuş hiç (79) götürüyü yunan subayına vericeK_unu yunan subayına vericeK (80) yunan subayları orda yaKalıyulā dōru şeye yunanıstana götürüyolā unu (81) götürüyolā ama yunanıstandan kākdı geldi buraya u tekrar geri geldi buraya (82) buraya gelince rāt dumadı burda atatürKün_önüne geçiyı işTe (83) sen diyu anadoluyı idāre et ben burayı sen düşünme diyu filen (84) atatürK bu kim diyu ibo diyulağ dā sâ mı bu diyu (85) ertəsi hafta vuruyı unu da burda askerlē vuruyû (86) askerlē vursa bi subay karaKöl jandama şeyinde sivil geliyû vuruyı gidiyı (87) şēde candāma şeyini giyiyı askerlē vuruyû

Yunanistandayken ne yapmış o kadar yıl?

(88) yunanistanda çok şedi benim bábâm da giTdi yunanistana unnālan berāber (89) çok güzel rābeT_eTdilē urda diyû yunanlılar diyû esir_olalağ esir_olalağ çok rābeT_eTdiler bize diyû (90) baQTılar diyû hattâ diyu davul çalıyû diyû benim de bi tēzi arkadaşım var diyû (91) onun düKқанına diyu giTdim onun düKқанına diyû kemaİis yağalandı türK_ordusu dāıldı doldurōmuş boyna (92) bubam eyvah diyû berbat diyû giTdiK_uraya terziye diyu (93) kōrk_mān diyu kemaİisleri bunnā yağaladı mı diyu (94) bi şe yoğ diyû asker toplayo bunnā asker diyû (95) türkiyeye göndermeK_için asker toplayo (96) undağ sōra urdan bunnara gidin sis diyûlā urda oranın müslümannā para toplayola (97) bunnara bilet_alıyolar istanbula geliyûlar (98) hiç bunnara bi iziyet yapmamışlar_urda ekmēimi yemēmizi vēdiler diyu yunanistanda diyu

Herhangi bir kötü davranış olmamış mı yani?

(99) yoğ gülüm yoğ unnā iziyet_etmemiş bubam zāten askere gitmemiş hiç hiç bi gün askerlik yaPmamış hiç (100) burda şey geliyu iki tane gemi geliyû gülbārlan İmāber mīdi (101) burdan topluyolā milleti gemileri yaşın kaç senin on sekis yāut yirmi (102) unları esir_alıyolağ öbürlerini gemiye goyveriyolar (103)

Köyden çok kimse var mıymış esirler arasında?

var var işTe babam filan orda yāw beyā beş_altı kişi varmış bizim köwden (104) her köwden var hepsi dönmüşler hiç bir zāyat yapmamışlā unlā orda (105) hiç esī şeyinen baKmamışlā ya sabāleyin çıkārız diyu selāniKTe dolaşırdıK_biz diyû (106) aKşama gidip yatadıK diyû undan sōra koyvēmışlē unları gidin demişlē sis

Nasıl anlaşabilmişler oradaki yabancı insanlarla?

(107) türk çok_ölum u zaman orda osmanlı u zaman_osmanlı şeyinden yeni şey_ediyû

Eski bayramlar nasıl olurdu?

(108) tabi böle böle deyildi gülüm bayrama bikaç gün kıala giyiniþ kuşanırdıK (109) bayram_üzeri üç gün bayram yapardıK köwde āKadaşlānan oynādıK filen (110) hep böle şe le yapādıK öle üç gün dē bayram yapardıK (111) üç gün sürerdi şindi bayram var mı yaw bıraqın (112) yarışlar olurdu beygiş yarışları olurdu bayramlarda Tē çarşı yolundan buraya mezarlā kıadar (113) at yarışları çoĥ olurdu hattā illasköwden millasköwden gelillēdi buraya at ta getirirlerdi (114) bu dönme diyī de bu düz yol atına güvenisen sen de yarışa atını kıoyeriyou sun (115) şenniKli oluyo yā u gün bütün köwlēden toplanılırdı tabi tabi bayramlarda

Sadece bayramlarda mı yapılırdı o yarışlar?

(116) yoĥ yoĥ bi bayramda u yapılmazdı ũ unu ilān edēdiK küleş gibi köwlere (117) atına güvenen atını alırdı kenisi gelirdi (118) bi gün gün keserlerdi una filanca gün yarış var

Eskiden köyde toplanmalar olur muydu?

(119) eskiden hıdrellezde kıuzu keserdi gençlerĥ giderlēdi bunların bāi vardı bāin yanında kızarTıllardı (120) kıuzu kızarTıP yirlēdi u kıadar raķı filan da içmezlerdi (121) şindi denişdi olum çoĥ denişdi şindi (122) u zaman sen de vardın yā yoĥ mudun bē maç yapardıK köwler_arasında

Gençken neler yapardınız?

(123) gece saĥlanbaç oynardıK gençkene başka bi şe yapmazdıK bālara üzüm çalmā giderdiK (124) öle başka bi şenniimiz yoĥdur bizim (125) şeker ihtiyācımızı görürdüK gülüm şeker yiyemezdiK (126) ben günde şindi o tane şeker yiyum çay_ıçiyum on tane şeker yiyum (127) u zaman şeker ihtiyācını göremiyūduK (128) bālara tatlı şēlere bayram ēdiyoduK yoĥdu sabahlen bi çorba içer çıkardıK evden

TERMAL

AKKÖY KÖYÜ

İsmail Yiğit - 98

İsminiz soyisminiz nedir? Yaşınız kaç?

(1) ismāyil yīt yigit ama yīt diyelim mādēm (2) yaşım doḡsan_altı doksan sekis_ama boşver sālama alalım (3) atatürK_öldünde ben yirmi yaşındadım yetmiş sekis sene olmuş

Yalova Katliamı döneminde köyde neler yaşanmış?

(4) şindi milleti buraya toPlamışlā götümüşlē harmannara (5) harmannāda şey_ulceK yāni bōle bişiceKlē (6) ēFendim annatılan birisi işTe aPdes_alıyu evden kaçıyu (7) unnar yolda onun peşine düşüyulā biraz da eylenmişlē urda yāni unun peşine gidince (8) eFendim mühtar da burda rızā dayı mühtar (9) o diyo ğun atlıyo ata yalla yalovaya yalovada paşam diyu milleti diyu bōle bōle diyu vaziyet çoK fena diyu (10) ordan u da sāte bağıyu bōle lan sāte bağıyu ku millet ben gidene kıada işleri biter diyu (11) ordan ha baKalım koyveriyola atları geliyulā baKıyulā harmannara dā millet_urda duruyu (12) yunan niçin bu işi bitirmediniz diye beriyo kāmçī u zamana kıadar bekletdiniz diye yani (13) u adamın pişine düşmüşlē eylenmişlē u adamı da vurmuşlā (14) karşıda bekliyumuş_adam ğoruluKda onu vurmuşlā orda (15) onnā da bālamişlā ellēni işTe götümüşlē oraya kesmişlē onu vurmuşlā burda

Çok ölen olmuş mu?

(16) kırK kişi falan vāmiş ğālība başka köwdeki ūnnarı da şēde ğocaderede çinācıKda yakmışlā (17) atatürK_uradan geçiyumuş ne bu kıalabalıK demiş (18) Paşam dimiş burda demiş burda şehitlēmiz bā demiş (19) u şey şehitlān dimiş mevlidi oluyo dimiş urdan diyo ğu (20) burda diyu şehitlik mi olu diyu be ōmana baK diyu iki adım diyu (21) iki adımda orman vā diyu kıaçaydlā diyu (22) ya kıaçıcen ya ğōūs ğēcen diyu u da

Akköylü İbo kimdir, neler yapmış?

(23) çete çete çete çetebaşı ibo onun yaPmadī mı vā onun işinden çıkılmaz yā (24) dērmēn vādī urda aşāda dēmen orda yuķarsı da onun aşāsı da onun (25) dut vardı dudācı vardı oraların ortasında duda ķadaŗ vermişlē yolu (26) sonra atıķ çete bunnā ya Őeye gidiyulā teşvikiyēye urdan da zindana gidiyulā (27) urda ğavurmuş çetenin biri de ğavurmuş ğavurca sōlemiş unnara Őindi (28) diyu ğu saķın diyu gitmēlim diyu baķ diyu iboya sōlūyu (29) hadi lan pis ğavur diyu sen de (30) çatıŐma oluyu orda ibo oŗaya inince çekiyulā bıķāī tamam bāliyulā ellēni yalla (31) unu sōna atatürK vurdurmuş bapurun jçēsinde bekliyumuŐ bapurdan jinmiş tamam

Hıdrellezlerde neler yaptınız?

(32) hıTrellezlēde bi çömleK vādī böyle niyeT çekēlēdi de mi (33) niyeT çekellēdi hem de Őey uķullādī māni atālādī yariŐ yapālādī (34) samannīdan ķoyūlardı atları ha babam buyaya bi ğün öle yapōlardı öle işTe

Askerliĝinizi ne kadar sürede, nasıl yaptınız?

(35) ben ķaplıcalāda çalışıyudum olum ķaplıcalā vā ya ķaplıcalada çalışıyodum (36) atatürK böyle oturuyu ben de burda oturuyom Őindi böyle baķıyu böyle acaba kıızıyu mu bana diyum (37) onun baççesini sōKmē adamlarla gelmiş çim sōkēdim böyle ben (38) ķumPanya derler ķumPanya ordan ben sōküyum silkeliyūm basıyūm küfeye götüyum (39) tēmalında bekliyulā beni tēmalında su sēpiyulā (40) efendim Őindi u suya usta diyu ķu çavuŐa kim bıçıyu bu çavuŐa kim getiriyu (41) bu çimneri kim çekiyu böyle diyu ismāyil (42) yetiŐtirebiliyi mī nāpiyuņ ğoca usta diyu pazla bile geliyū diyu (43) āllā hemen çuvuŐa diyu ğu bunu diyu ķadŗoya geçirelim tamam diyulā (44) ben de u anda bi sabā çam çıkariyuduķ öle mēdivennēden yuķarı (45) ulan āķadeŐ arķadeŐ elinden kaçırivēdi Őeyi yük bene binince belimi ārıTdim orda (46) ustamā didim çoķ belim āriyu ne olcek böyle (47) hamama git dedi hamama giTdim dā fenā oldu (48) ulan āķadeŐ ranzada da āķadeŐ yatıyo burda dükkenden āķadeŐ vadı ranzada da (49) yuķarda yatıyu ben de altında yadiyom batdāniye düşmüş gece (50) mısTafa ābi mısTafa ābi ne vā diyū yaw batdāniye yere düşdü alamıyom didim yā (51) o da aTladı aşāī gelene ğadar üstümü örTdü öle uyudum (52) velhāsılkeĻam evlādım orda ben yedi

yaşında giTdim (53) bu āKadeşlē bırdan büyüğ adamlā çuvuşa diyolā kı (54) senin āKadeşin diyu çınacıKdan temel çuvuş vādı temel çuvuşa diyulā kı bōle bōle diyulā (55) Ketirin b̄am buraya bize yarıcaK mı (56) bene eFendim vēdilē bi ufaK çaKı ānadın mı unun da sapı yuK āzı koPmuş (57) ulan ben nēden bilem nāpiyom üstüm başım ıslanıyu gidēkene (58) hemen_jiki tene bōle sopa yaptım ufaK ufaK (59) şōle birini içine soKdum çekdim bōle biri de elimde yaPdım (60) baK yidi yaşında giTdim oğlara yirmi yaşına kādā çalışdım (61) askere gidemedim ki almadılā belimden_almadılā

Siz küçükken çocuklar köyde oyunlar oynarlar mıydı?

(62) oynalādı top_oynuylō bilmem bi şelē yapıylō (62) saKlanbaç_oynuylōdı çelik çomaK_oynalā cōrtcōrt de oynōduK (63) üç_ayak çatal çatal şindi çocuKlā sopayı atıyo (64) yıkamadın almak yoK yıkıldı mıdı kapiyo kaçıyo gidiyo (65) topaç çevirīdik bōle topaç paralan oynādıK dikme deriS (66) cızı mızı vā yā çizi minelen minelen çizide bele bele elinnen bēle vuruverip parayı alıyon (67) bunnādan belkim bi şey cığar bi oyun vādı (68) valla cinçukuru mu diyolādı ismine bi şe diyolādı o vādı

Köyün geçim kaynağı nedir? Eskiye göre değışti mi?

(69) dēişdi tabi şindi hayvancılıK vādı eskiden reçbēciliK vādı (70) gene var reçbeciliğ_ama eskiden dā fenadı mısır buydey yulaf

Adınızı, doğum tarihinizi ve tahsilinizi söyler misiniz?

(1) māmēt bayraḳdar bin doĝuz yüz kırıklı ilḳoḳul doĝsan dörT mü yoḳ beyā

Manav diye kime derler?

(2) manav işşe köwün yerlilēne manav derlēdi ben ne bilem göçmüş ama çoK eski

Köye nerelerden gelmişler?

(3) ben bilmiyūm unu hiç duymadım kı yā bilmiyūm ḳastamonudan gēlmiş diye duydum (4) hepsi manav mı köwün laz dolu köwde (5) her türlü insan vā artvinden de vā

Yalova Katliamı döneminde Akköy'de neler yaşanmış?

(6) bēn bilmiyūm unnarı aḳlım ermiyo ki benim (7) işTe annaTıladı bunları rumlā gēlmişlē işTe nerde topladılā milleti

Bir kişi kurtulmayı başarmış değil mi katliam alanından?

(8) ḳaçarḳan vurmuşlā di mi haliḷā haliḷānın da ipini mi kesmiş şē ḳurşun (9) haliḷā kendi annāTıdı canım onnarı siz de tanıyonuz haliḷāyı (10) vallā bennen peK ben kendisi öle ḳorucudu öle annaTıdı işTe o lafları (11) öle işTe ğavurlā burdan toplamışlā milleti işTe aşāda toplamışlā (12) undan şu tepeye iki kişi bi kişi ḳaçmış unu yolda vurmuşlā (13) bunnarı uraya götümüşlē orada vuruḳan de mi (14) ütekilē ölmüş bunun ipi ḳoPmuş ḳaçmış bilmiyom u ğadā ben

Eskiden köyde düğünler nasıl olurdu?

(15) işTe beygırlēn atlālan gelin_alıllādı gidē gelillēdi (16) üç gün üç gece dūn yapıllādı (17) sahrōş çoK_olurdu yeşlere yatallādı tavuK toplallādı dī mi

Tavuk alma var mıydı?

(18) vardı cānlı tavuK gidiyulā evin_ününe tavuK vercen nan diyo sana (19) işTe ordan kapı kapı gezēlēdi

Silah atıyorlar mıydı düğünlerde?

(20) ben bilmēyom baK_o zaman var mıydı sonradan mı çıKdı (21) meseġa bu kāvede dūnlere gel ū on tene birden ama bu sōra canım

Eskiden hidrellezler nasıl oluyordu?

(22) hidirellezde kuzu mu kesellēdi be hē çinācīa gidēlēdi (23) oynar_ışTe oynarlar_ışTe çoluK çuÇuK_oynar nābiceK ki başka hidirellez yerlēne gidēlēdi

Asker uğurlamaları nasıl oluyordu peki?

(24) aynı moda işTe havaya atıyolādı tutallā (25) bilmiyom ku vallā bilmiyom ōle toplantı moplantı oluyo mudu ya olmuşdur

Siz askerliğinizi nerede yaptınız?

(26) ben ilk_önce izmir bornovaya giTdim urdan geliboluya gēldim (27) urdan keşana geçdim urdan da tēris_oldum (28) yirmi dörd_ay yaPdım motorlu topÇu (29) vallā eyē aciK böyle diKkafa olmuyedim hiç sopa yimeden asKerden gelirdim (30) vallā kendi terslīmizden biz sertlīmizden u anda ilk_annāda (31) sonradan hiç yimeden gēldim ama ben acıK düzgün gitseydik yimicem gibi gelü yanā bene (32) öle sıra sopası falan görmedim ben ben (33) zāten bana baK izmir bornovada kırK beş gün bi şey_ıytimi gördük piyāde (34) undan sona bütün bölü şōfōr şiyine soKdulā adaylīna yāni (35) u

adaylı kazandıktan sona bi dā şey diye kaput tüfeK teslim_almadım (36) buraya kaşdim gēldim te kırk günnük bitdiKden sona gēldim (37) on beş gün sona gitdim ben kendi kafamdan çārşı çārşı izinine çıKdım keşana (38) burdan bindim ben inönel_otobüsleri vardı ıstanbula (39) urda elbiselēmi bi kāveciye teslim_edip askerī elbiseleri bi pantul bi gömleK_aldım (40) yālla kırk beş gün askerlik var yanaşsa yansın dedim (41) burdan da çabık giTmedim on_on beş gün sona gitdim

Yalovadaki eski büyük depremleri hatırlıyorsunuz değil mi?

(42) bilmeyom ben u büyük dePremden evvel hiç dePrem bilmeyom ben (43) oldu mu be ben_evelini bilmeyom_ama ama az_az oluyıdu gene oluyo (44) bu büyük dePrem gibi adam_öldü mü hiç bu yalovada biliyoz mu hiç

17 Ağustos Depremi'nde neler yaşandı köyde peki?

(45) ben köwde diyildim yalovadadım (46) e gēldim boyuna işTe yalovadan cenāzelē gēldi bullāda gömdük hör gün cenāze gömdük (47) köwde peK yıkım yoKdu yalovada çoKdu (48) ben yalavada dördüncü kaTdadım (49) ilk bi icrāt gösteremedik yanı dindi indiğ_aşā (50) bizim bina yıkılmadı çoK şükür millet urlar kaynadı yaw (51) didim ben ne duruyoz burda bizim çuçuqlā nōldu baKalım köw ne durumda (52) bi de u çārşıya dōru geldim ki bizim mālledē u kıdan yoKdu ilerde ū sirilmiş her ye (53) babuşun bināsi vardı hani şeyde ırğıs(?) kāvenin karşıısında (54) u bōle hasır_olmuşdu çārşıya bi geldim undan sona ū acı mēmiş yolundan su deniz gidiyū (55) ben suyun içinden bōle tākıp tākıp suya dere geldi ahara gidiyū araba (56) buruya geldim şurda çınarın dibinde binā yıkılmışdı işTe (57) bizim bullāda hiç yıkılmamışdı

Köyde hangi hayvanlar yetiştirilir en çok? Büyükbaş hayvanları nasıl adlandırırınız?

(58) gene aynı işTe inek sīr koyun keçi kuzu tohlu olu (59) koyun_ışTe tohluya şişek denir en küçü bīzak sonra tosun sonra ulur üküS (60) yāhut da inek bova da olur_ışTe aynı dişi olsa düve olu şey_olsa bova olu

Tavuğun büyüğü küçüğü nasıl adlandırılır?

(61) civci mi yarka dellē dā büyüyene yerli pilicin işTe acıK büyüüne u ötmemiş horozuna yarka dellē (62) yarka ulmaz mı tavūn davarı işTe ama sen bilisin bilmeSsin

Eskiden köyde güreş şenlikleri olurmuş değil mi?

(63) e olūmuş işTe böle köwün hıdırellez zamānı falan toplallādı (64) bayram yerinde falan_oludu yālı güreş dīl hera\de işTe kara küreş (65) gelen_olusa gelī husūsi küēşe diye gelennē ben peK bilmiyom (66) dā evel varmış mese\ā dīy mi böyük pehlivannā varmış bullāda annaTıllādı

Cenaze adetleriniz nasıldır?

(67) önceden millet topları gider kızardı gider gömerlēdi (68) şindi her şey parayla o kızardı (69) e yemeK yaparla öle işTe cenāze biTdī zaman köw\ü para verir_uraya (70) evelde hiç bi şe yoKdu ya komşulā bir_iki tepsi getiriyodu

Çocukluğunuzda hastalar nasıl tedavi ediliyordu köyde? Doktor var mıydı?

(71) hastalar_ölürlardı ne tedāvisi yoK beyā (72) yoK beyā ne doKtoru ya yanniyāk başı kabaK (73) zate evlēn u zaman bi taraftan vururdu rüzgar bi taraftan çıkardı āşdan evlē

Veteriner gelir miydi köye eskiden?

(74) mese\ā şindi veteriner gelir herkezin_ahırına gider (75) hayvanı aşılār ineler yapar_ineyi sora anons yapardı (76) derdi ki filanca yerlē hayvannānızı topleyin veterinē gelceK (77) orda aşşāda çınar_acı vardı onun yanına orda hayvannānan beKlerdi köw\ü (78) veteriner gelirdi çekiP bakādı falan aynen bunnān dedī gibi işTe

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

A

ā : ağa; krş. ağa (41.8)

āba : araba; krş. arba, haraba (4.53)

ābe : ağabey; krş. ābey, ābi, ābiy (13.395)

ābey : ağabey; krş. ābe, ābi, ābiy (9.12)

ābi : ağabey; krş. ābe, ābey, ābiy (19.22)

abilem ğubilem: bir çocuk oyunu, sekiz kuyulu taş, "2 kişi ve 16'şar 16'şar paylaştırılmak üzere toplam 32 taşla oynanan oyunda oyuncular önlerine karşılıklı 4'er çukur kazar ve her çukurun içinde 4 taş yerleştirir. Kura ile seçilen oyuncu başlamaya hak kazanır. Başlayan oyuncu kendine ait çukurlardan 4 taş alır istediği çukurdan başlayarak sırayla her çukura 1'er taş koyar. Diğer oyuncu da aynı eylemi tekrarlar. Bu taş yerleştirme esnasında kendi çukurunda 1 taş brakmayı başaran oyuncu bunun karşılığında diğer oyuncunun çukurundaki bütün taşları almaya hak kazanır. Rakibin taşlarını toplamayı başaran oyuncu oyunu kazanır." (21.136)

ābiy : ağabey; krş. ābe, ābey, ābi (23.64)

ābla : abla (33.53)

acı mēmiş: Hacı Memiş (41.54)

acıĶ : 1. azıcık; krş. ācıĶ, aciK, aÇÇıĶ, azÇıĶ (16.9) 2. aç (25.18)

ācıĶ : azıcık; krş. aciĶ, aciK, aÇÇıĶ, azÇıĶ (26.233)

aciK : azıcık; krş. aciĶ, ācıĶ, aÇÇıĶ, azÇıĶ (41.29)

āç : ağaç; krş. āş, avaç (28.31)

aç kapıyı kapıcıbaşı: bir çocuk oyunu, "Aynı isimli tekerleme ezgiyle söylenirken ebeler el ele tutuşur ve diğer oyuncular onların ellerinin altından geçerler." (25.462)

aÇÇıĶ : azıcık; krş. aciĶ, ācıĶ, aciK, azÇıĶ (25.120)

ād : ad (7.150)

āda : ağda (9.19)

adaPazar: Adapazarı (12.60)

adiyamannı: Adıyamanlı (34.69)

adires : adres (16.152)

āfaT : afet (17.256)

ağa : ağa; krş. ā (26.126)

ahar : akıntı; krş. aĶar (41.55)

aḥşam : akşam; krş. āşam (39.69)

āir : ağır; krş. avır, ār (20.64)

āirla- : ağırlamak (13.326)

āka : arka (1.21)

āḲadaş: arkadaş; krş. āḲadeş, argadaş, arḲadáš, arḲadeş (3.16)

āḲadeş: arkadaş; krş. āḲadaş, argadaş, arḲadáš, arḲadeş (40.45)

aḳar : akıntı; krş. ahar (20.85)

aḳāret : hakaret (10.7)

aḳbaş_otu: ince ve sık yapraklı, beyaz çiçekli yabancı bir ot, ayvadana, "Artemisia vulgaris Compositae" (37.28)

aḲdar : aktar (21.169)

aḲdar- : aktarmak (16.107)

aḲköw : Akköy, Yalova'nın Termal ilçesine bağlı bir köy (10.49)

aḲköwli: Akköylü (12.233)

aḳşamneyin: akşamleyin (25.16)

aḳşamüssü: akşamüstü (15.87)

āl- : almak (13.269)

āla- : ağlamak (9.169)

alah : Allah; krş. alla (26.278)

alaylı bulaylı: kız çocuklarının oynadığı bir çocuk oyunu, "Oyuncular ikiye ayrılır ve karşılıklı olarak yan yana dizilir, öne ve arkaya doğru hareket ederek karşılıklı olarak aşağıdaki sözleri söylerler; '-Alaylı Bulaylı top top saraylı, -Ne istersin ne istersin bizim saraydan, -Sizin sarayda bir güzel gördük onu isteriz, -O güzelin adını söyler misiniz?,- O güzelin adı <karşı gruptan birinin ismini söylerler>, -Hanımdır hatundur yayan gelemez, -Altın arabayla gümüş tekerlekle gelir alırız.' Bunları söyledikten sonra ismi geçen kişiyi aralarına alıp oyuna devam ederler." (32.162)

aldaTdır-: aldatmak, kandırmak (25.71)

alınıḲ : alınmış (25.9)

alışgannık: alışkanlık (9.109)

all_āşkına: Allah aşkına (13.145)

alla : Allah; krş. alah (18.22)

ālt_ay : altı ay (7.144)

āltı : altı; krş. ātı (31.11)

altun : altın (7.23)

alver : alışveriş (12.135)

am_iyīdik: ama iyiydik (12.10)

am_o : ama o (12.146)

āmediye: Ahmediye, Yalova'nın Altınova İlçesi'ne bağlı bir köy (31.16)

āmet : Ahmet (35.48)

āmışlar: almışlar (12.22)

ana- : anlamak; krş. aṇa-, āna-, āṇa-, anna- (13.161)

aṇa- : anlamak; krş. ana-, āna-, āṇa-, anna- (30.5)

āna- : anlamak; krş. ana-, aṇa-, āṇa-, anna- (30.26)

āṇa- : anlamak; krş. ana-, āna-, aṇa-, anna- (1.1)

anacāzım: anacağızım (17.31)

anāne : anneanne; krş. ananne, annāne (19.46)

anne: anneanne; krş. anāne, annāne (31.106)

anasını falla-: birisini zor duruma sokmak, birisine zarar vermek (31.69)

ānat- : anlatmak; krş. annat- (21.105)

ane : anne; krş. āne (32.2)

āne : anne; krş. ane (6.16)

āne : hane (26.97)

anetdirik: elektrik; krş. elettirik (26.242)

aṅara : Ankara (32.126)

anī : bir şaşırma ünlemi; krş. unī, unīh (4.107)

anna- : anlamak; krş. ana-, āna-, aṇa-, āṇa- (8.103)

annam: anlam (22.37)

annāne: anneanne; krş. anāne, ananne (29.33)

annaş- : anlaşmak (32.72)

annat- : anlatmak; krş. ānat- (32.104)

annayış: anlayış, feraset, izan, zeka (6.19)

annayışlı: anlayışlı, ferasetli, zeki (18.21)

annecīm: anneciğim (15.148)

annı : aynı; krş. āyni, haynı (8.53)

antıraman: antrenman (38.31)

āp- (nē āp-): yapmak; krş. yab- (25.126)

apartıman: apartman (16.145)

aPdes : abdest (21.248)

ār : ağır; krş. avır, āır (13.306)

ara kesmece: bir çocuk oyunu, "Oyuncular en az beşer kişilik iki gruba ayrılır. Oyun alanında bir yer belirlenir ve

işaretçi olarak oraya çoğunlukla bir taş konur veyahut bir daire çizilir. Orası kale olur. Bir grup kaleyi korumaya ve diğer grup da ele geçirmeye çalışır. Kaleyi ele geçirmeye çalışacak grup belli bir sürede etrafa dağılır. Oyunun başlama komutu verildiğinde kaleyi koruyacak grup diğer grubu kovalamaya başlar. Kovalıyıcılar yakalayıp eliyle değdiyi oyuncuyu o tur için oyundan elerler. Kaçan grup oyuncularını da hem belirlenen taşa değmeye çalışır hem de kaleyi koruyan oyuncularla kale arasından geçip dışarıda kalan oyuncuyu kesmeye yani elemeye çalışırlar. Kovalayıcı taraf kaçan tarafın tüm oyuncularını taşa değdirmeden elerse turu kazanır. Kaçan grup oyuncularından biri yakalanmadan kale olarak seçilen taşa dokunursa bu defa bu grup turu kazanır." (23.108)

arab : Arap (11.108)

arako : kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç (10.62)

arba : araba; krş. āba, haraba (6.4)

arğadaş: arkadaşı; krş. āKadaş, āKadeş, arğadâş, arKadeş (28.34)

āri : ağrı (15.197)

arın : alın (32.17)*

arğadâş: arkadaşı; krş. āKadaş, āKadeş, arğadâş, arKadeş (4.52)

arKadeş: arkadaşı; krş. āKadaş, āKadeş, arğadâş, arğadaş (40.45)

ārla- : ağırlamak (13.85)

ārlaş- : ağırlaşmak (20.15)

arman : harman (18.73)

armıt : armut, (Pirus communis) (31.31)

armuTdu: Armutlu, Yalova'nın bir ilçesi (1.110)

arnavıTlıK: Arnavutluk; krş. arnavuTduK (32.124)

arnavuTduK: Arnavutluk; krş. arnavıTlıK (26.108)

arşak : ağırşak, yün veya iplik eğrilen ipi ağırlaştırmak için alt ucuna geçirilen yarım küre biçiminde ortası delik ağaç veya kemik parça (4.114)

arşap : ahşap; krş. yāşap (84.310)

artıh : artık; krş. artıKın, atık, ātık, atıkın, ātıkın, iTıK (2.6)

artıKın: artık; krş. artıh, atık, ātık, atıkın, ātıkın, iTıK (11.33)

artis : artist (11.121)

asfaT : asfalt (12.103)

asger : asker, orduda görev yapan erden generale kadar herkes ; krş. ēsger (28.16)

asma pidesi: asma yaprağı, mısır unu, yoğurt vb. malzemelerle yapılan bir tür pide (25.311)

asrin : çağa ayak uyduran (26.357)

asta : hasta; krş. hasda (31.48)

āş : ağaç; krş. āç, avaç (21.34)

āş- : açmak (16.206)

aşā : aşağı; krş. ašāī, aššā, aššāī (26.155)

ašāī : aşağı; krş. ašā, aššā, aššāī (34.16)

ašāī yuḲāī: aşağı yukarı; krş. aššāī yuğāī (1.78)

āşam : akşam; krş. aḥşam (28.44)

āşe : Ayşe (32.175)

aşır : takla (23.36)

aşla- : sebze fidesi dikmek (27.36)

aşlı : aşılı (27.36)

aššā : aşağı; krş. ašāī, ašā, aššāī (39.36)

aššāī : aşağı; krş. ašāī, ašā, aššā (27.11)

aššāī yuğāī: aşağı yukarı; krş. ašāī yuḲāī (34.1)

āti : altı; krş. āltı (13.260)

atık : artık; krş. artıḥ, artıḲın, ātık, atıḲın, ātıkın, ıTıḲ (32.198)

ātık : artık; krş. artıḥ, artıḲın, atık, atıḲın, ātıkın, ıTıḲ (34.32)

atıḲın : artık; krş. artıḥ, artıḲın, atık, ātık, ātıkın, ıTıḲ (8.67)

ātıḲın : artık; krş. artıḥ, artıḲın, atık, ātık, atıḲın, ıTıḲ (18.114)

atırla- : hatırlamak (26.32)

atmış : altmış; krş. ātmış, atmiş (29.30)

ātmış : altmış; krş. atmiş, atmiş (20.85)

atmiş : altmış; krş. ātmış, atmiş (8.16)

āustos : ağustos (26.371)

av : ağ (8.91)

avāve böcēī: yeşil sert kabuklu bir çeşit böcek, mayıs böceği, avāve arısı diye de geçer, “Melolontha vulgaris” (25.379)

avır : ağır; krş. āīr, ār (7.55)

ayaḲgabu: ayakkabı (15.22)

ayaKlandır-: ağaç vb. dikip büyütmeK
(12.170)

ayālī : ayarlı, dikkatli (31.128)

aydöndü: ayçiçeği, "Helianthus
annuus" (21.199)

ayer : eğer; krş. eger, ēr, eyē (13.366)

ayır : hayır (26.16)

āyile : aile (29.11)

āylece : ailece (1.98)

ayna : tütün balyalarının düz ve parlak
olan yüzü (21.33)

āynī : aynı; krş. annı, haynı (7.96)

āyrf : ayrı (4.85)

ayriyeTden: ayrıyeten (17.66)

av : ağ (7.114)

avaç : ağaç; krş. āş, āç (9.151)

āz : ağız (13.210)

azaTla-: serbest bırakmak (9.17)

azÇıK : azıcık; krş. acıK, ācıK, aciK, aÇÇıK
(7.82)

B

bā : bağ (35.36)

bāba inciri: sadece dişi çiçekler veren
Smyrna tipi incir ağaçlarının

döllenebilmesi için gerekli olan ,
çoğunlukla keçilerin yediği, acımsı
lezzetli, yabancı bir incir türü,
"Ficus carica" (1.187)

babalık: ceviz oyununda iri ceviz (10.70)

babānne: babaanne; krş. bubānne (4.5)

baççe : bahçe; krş. bāçe, batçe (29.35)

baççeciliK: bahçecilik (34.45)

bāçe : bahçe; krş. baççe, batçe (12.33)

bādaK : bardak (8.80)

bah- : bakmak; krş. bağ- (16.18)

bağ- : bakmak; krş. bah- (12.40)

bahar : baharat (8.47)

baharlı: baharatlı (8.113)

bahhiyeli: bahriyeli (9.172)

bahşış : bahşış (23.45)

bāir- : bağırmak; krş. bār-, boür-
(30.35)

bāirış : bağırış (31.119)

bāış : bağış, yardım (11.25)

baKāl : karatavuk, (Turdus merula)
(4.89)

baKġal: bakkal, yiyecek, içecek vb.
maddeleri perakende olarak satan
kimse (14.35)

baĶgalcı: bakkal, yiyecek, içecek vb.
maddeleri perakende olarak satan
kimse (16.163)

bakır : bakraç, kova, helke (18.112)

bāĶşam: bu akşam; krş. bāşam (15.75)

bāla- : baĶlamak (22.65)

balamut: bir tür balık, palamut,
(Pelamys sarda) (5.45)

bālantı: baĶlantı (20.57)

bāli : baĶlı (29.61)

bāli : bari (17.177)

ballā : vallahi; krş. ollāhi, vala,
vallāyi, villā (26.324)

ballama: kurtuklardan kaynaklanan
bir elma hastalıĶı (27.44)

bapur : vapur (40.31)

bar : var; krş. va, vā, vır (26.253)

bār- : baĶırmak; krş. bāır-, boır-
(23.50)

bāriye : bahriye, bir devletin deniz
güçlerinin ve kuruluşlarının
bütünü (27.134)

bārsak : baĶırsak (26.217)*

baryak: bayrak (9.172)*

bāşam : bu akşam; krş. bāĶşam (32.69)

bātaniye: battaniye; krş. baTdāniye
(25.481)

bate : bahçe; krş. bāçe, bae (3.32)

baTdāniye: battaniye; krş. bātaniye
(40.50)

batlıcan: patlıcan, "Solanum melongena"
(9.91)

bav : baĶ (9.196)

bāvıřla-: baĶıřlamak (2.7)

bayā : bayaĶı; krş. bayāī (13.206)

bayāī : bayaĶı; krş. bayā (20.21)

bayala-: baĶlamak (21.231)

bāyam : bayram (9.46)

bayraĶdar: bayraktar (41.1)

bazā : pazar (8.58)

bēim : benim (31.85)

beĶarotu: BuĶdaygiller sınıfından bir
ot, "Gastridium ventricosum"
(37.28)

beĶçi : dozdoz oyununda ubuĶun
Çukura girmesini önlemeye çalışan
oyuncu (36.51)

bēki : belki; krş. belkim (11.49)

beĶke : Mekke (11.143)

bekmez: pekmez; krş. petmez (8.51)

bālcilik: bel ile toprak kazma işi (9.116)

bele : böyle; krş. böle, bōle, bölü, böne, böye, mene(32.52)

belkim : belki; krş. bēki (40.67)

bālli : belli (4.96)

bēn : ben (41.6)

beniki: benimki (23.23)

ber- : vermek; krş. vē-, vēr-, vi- (40.12)

berābe : beraber (32.165)

berem: verem (27.128)

beseḷā : mesela; krş. mesa, mesā, meseā, meseḷa, mesenā (12.233)

beşdaş : bir çocuk oyunu, beştaş "Beş tane taşla oynanır, bu taşların havaya atılıp, çeşitli şekillerde tutulması şeklinde geçen beş aşaması vardır. Bu aşamaları önce bitiren oyuncu oyunu kazanır." (9.78)

beşē : beşer, beş sayısının üleştirme sıfatı (23.110)

betonarma: betornarme (29.55)

bēy : bey (26.109)

beya : genellikle cümle sonlarında kullanılan ve söylenen şeyi vurgulamak için kullanılan ünlem (36.9)

beyā : sıradan (1.187)

beyā : oldukça, epey (33.96)

beyā incir: Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç, "Ficus carica" ve o ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı yemişi, ballıdır (1.187)

beyen- : beğenmek (18.88)

beyōlu : Beyoğlu, İstanbul'un bir ilçesi (12.82)

bēz : bez (10.43)

bezelle: bezelye, "Pisum sativum" (22.33)

bezirgen: bezirgân (25.464)

bı : bu; krş. mu (17.152)

bıkaç: birkaç; krş. biğaç, bıkaş (36.85)

bıl- : bulmak (26.248)

bılaḶ- : bırakmak; krş. biraḶ-, biraḶ- (26.15)

bıra : bura; krş. bora (26.112)

biraḶ- : bırakmak; krş. bılaḶ-, biraḶ- (23.10)

biraḶ- : bırakmak; krş. bılaḶ-, biraḶ- (8.99)

bıralı : buralı; krş. boralı (8.120)

bıras : biraz (11.98)

bydey: buğday, "Triticum"; krş. būday, būdey, buyday, buydey, büyüdey (17.226)

bızaK : buzağı; krş. buzağ (30.32)

bızıkacı: mızıkacı (23.78)

bi : bir; krş. bī (25.59)

bī : bir; krş. bi (36.73)

bicelt-: yumuşatmak, sulandırmak (8.110)

biçoK : birçok (5.29)

bīden : birden (33.100)

biğaç : birkaç; krş. bıkaç, bıkaş (22.70)

bikaş : birkaç; krş. bıkaç, biğaç (21.127)

bilāder: birader (26.76)

bildirbir: bir çocuk oyunu, birdirbir, "Oyuncuların sırayla koşarak eğilmiş duran diğer oyuncuların sırtlarının üzerinden atlamalarıyla oynanır."; krş. birdibir (12.193)

bilem : bile; krş. bilen, bileme (33.57)

bileme : bile; krş. bilem, bilen (26.365)

bilen : bile; krş. bilem, bileme (22.64)

billik: bir çocuk oyunu, saklambaç, "Oyunculardan birininin ebe olması ve saklanan oyuncuları bulmasına dayanır." (4.27)

bināre: minare (20.53)

birbī : birbiri (22.57)

birdibir: bir çocuk oyunu, birdirbir, "Oyuncuların sırayla koşarak eğilmiş duran diğer oyuncuların sırtlarının üzerinden atlamalarıyla oynanır."; krş. bildirbir (5.19)

birē : birer, bir sayısının üleştirme sıfatı (22.16)

birico : bir çocuk oyunu, "Gece oynanır, uzak yerlere saklanmanın serbest olduğu saklambaç benzeri bir oyundur." (36.39)

bis : biz (4.21)

bis (bis sürü): bir (36.41)

biş- : pişmek (4.55)

biş- : biçmek (26.347)

bitakım: birtakım (14.45)

bizinki : bizimki (39.55)

bō- : boğmak (26.260)

bōā : boğa; krş. bova (23.154)

bōaSsız: iştahsız (13.211)

boāz : boğaz (35.57)

bōda : burada; krş. buda, būda (31.19)

boKlu serçe: Serçegillerden, insanlara yakın yerlerde yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz renkli, ötücü

küçük bir kuş, "Passer domesticus"
(4.92)

bol bulamaç: bol bol (14.2)

bōmaca: boğmaca (25.41)

bōna : boyuna, sürekli, durmaksızın
(8.32)

boncāiz: buncağız (15.10)

bora : bura; krş. bira (18.7)

boralı : buralı; krş. biralı (1.2)

boşat- : boşaltmak (12.67)

boşboāzlık: boşboğazlık (15.123)

boşnaçmalā: eskiden dağlarda
yaşayan, daha sonra köylere
yerleşen Boşnak göçmenlere
verilen ad (25.392)

bōūr- : bağarmak; krş. bār-, bāir- (9.95)

bova : boğa; krş. bōā (41.60)

boyna : boyuna, sürekli, durmaksızın
(5.11)

bozuqla- : bozulmak, değerini
kaybetmek (6.10)

bōcek : böcek (26.311)

bōhō : ünlem (26.216)

bōle : böyle; krş. bele, bōle, bölü, böne,
böye, mene (10.48)

bōle : böyle; krş. bele, bōle, bölü, böne,
böye, mene (2.48)

bōlece : böylece (17.45)

bōlü : böyle; krş. bele, böle, bōle, böne,
böye, mene (18.30)

bölükemini: eskiden onbaşı ile çavuş
arasındaki rütbede olan asker
(27.120)

bōne : böyle; krş. bele, böle, bōle, bölü,
böye, mene (12.114)

bōrek : börek (33.38)

börtlen: böğürtlen, (Rubus caesus)
(23.61)

börüce : börülce, (Vigna sinensis) (9.61)

böye: böyle; krş. bele, böle, bōle, böne,
böye, mene (22.42)

bōyo : büyüyor (6.26)

böyü- : büyümek (6.26)

böyüK : büyük; krş. bōyüK (6.15)

bōyüK : büyük; krş. böyüK (9.170)

böyüKanne: büyükanne; krş. hamine
(9.83)

bu meyanda: bu arada (12.120)

buba : baba; krş. buva (10.22)

bubacım: babacığım; krş. bubacīm
(25.189)

bubacīm: babacığım; krş. bubacım
(25.173)

bubānne: babaanne; krş. babānne (8.99)

buda : burada; krş. būda, bōda (10.44)

būda : burada, krş. buda, bōda (10.12)

būdan : buradan (5.23)

būday : buğday, "Triticum"; krş.
bıydey, būdey, buyday,
buydey, büyüdey (21.10)

būdey : buğday, "Triticum"; krş.
bıydey, būday, buyday,
buydey, büyüdey (20.79)

buhur : dini törenlerde yakılan kokulu
ağaç vb. maddeler (25.532)

buhurla-: : dini törenlerde kullanılan
kokulu ağaç vb. maddeleri
yakarak tütsülemek (25.533)

būlarda: buralarda (10.41)

bulaş- : başlamak (9.9)

bulğur ğayası: bulgur çekmeye yarayan
taş (21.195)

bullāda: buralarda (41.46)

būr būr: yansıma (31.120)

burāniye: Burhaniye, Yalova'nın
Çiftlikköy ilçesine bağlı bir köy
(25.263)

bureye: buraya (14.26)

burunçıralı: Karatavukgillerden, tüyleri
kara, meyve ve böceklerle
beslenen ötücü kuş, "Turdus
merula" (4.89)

buruya : buraya (41.56)

buşuK : buçuk (9.15)

buva : baba; krş. buba (33.32)

buyday: buğday, "Triticum"; krş.
bıydey, būday, būdey,
buydey, büyüdey (19.58)

buydey: buğday, "Triticum"; krş.
bıydey, būday, būdey,
buyday, büyüdey (23.9)

buzak : buzağı; krş. bızak (10.59)

būzip : muzip (26.279)

būcon : bijon (12.218)

būfe : komodin (8.21)

būr būr: yansıma (1.70)

būskūvūt: bisküvi (8.83)

būttūn: bütün (1.82)

būydey: buđday, "Triticum"; krş.
bıydey, būday, būdey,
buydey, büyüy (32.204)

büyükbuba: büyükbaba (10.36)

C

cabala-: çabalamak (23.130)

cadı : oyunda ebe (23.103)

cadı: kuluçka tavuk (23.146)

camış: manda, "Buffelus" (26.185)

canavar: kurt, domuz vb. cana kıyan yaban
hayvanı; krş. obur (28.51)

candāma: jandarma; krş. candarma,
cāndarma, çandarma (39.87)

candarma: jandarma; krş. candāma,
cāndarma, çandarma (12.105)

cāndarma: jandarma; krş. candāma,
candarma, çandarma (39.44)

cāyil : cahil (11.88)

cāzāla-: ceza vermek (4.63)

cemāleTdin: Cemalettin (26.290)

cemsē : şemsiye (12.90)

çenbē : çember; krş. çembel, çenber
(8.32)

cene : yine (15.206)

cerez : çerez (32.205)

ceviz_oyunu: bir çocuk oyunu "cevizleri
birbirlerine vurdurmak suretiyle
belirlenen çizginin dışına
çıkarmaya çalışmaya dayanır."
(10.70)

ceyranlı: elektrik akımlı (17.144)

cıbil : çıplak; krş. cıblaK (18.125)

cıblaK : çıplak; krş. cıbil (9.108)

cıPlacıK: çırılçıplak (26.211)

cızgı : çizgi (10.73)

cızı : bilyelerle oynanan bir çocuk oyunu (40.66)

cızıK : saklambaç benzeri bir çocuk oyunu (12.193)

cıāz : cihaz (5.47)

cibinnik: cibinlik (7.37)

ciēr : ciğer; krş. ciyer (25.457)

ciğara : sigara; krş. çığara (23.91)

cilli : bilye, misket; krş. mile, mine (5.24)

cimcik : iki parmak ucuyla alınan miktar, tutam (18.47)

cimcik hamırı: ev makarnası; krş. cimcik mağarnası (32.53)

çimcik mağarnası: ev makarnası; krş. cimcik hamırı (32.63)

cincik : cin fikirli (25.36)

cinçukuru: bir çocuk oyunu, "Yere bir yumruk büyüklüğünde bir çukur kazılır, her oyuncu çukura bir misket koyar. Sonra ellerindeki misketlerle çukurdaki misketleri vurarak onları oradan çıkarmaya çalışırlar. Misketleri bu şekilde kuyudan çıkarabilenler çıkardıkları miksetlerin sahibi olurlar.

Misketleri çıkarabildikleri sürece atış yaptıkları misketleri geri alabilirler. Fakat çıkaramazlarsa ve atış yaptıkları misketleri çukura düşmüşse o misket artık çukura aittir ve ancak onu oradan çıkarabilen kazanır." (40.68)

cingen: çingene; krş. cingene, çingen (9.25)

cingene: çingene; krş. cingen, çingen (7.27)

cingır cingır: yansıma (23.137)

cinni : cin fikirli (25.36)

civci : civciv (26.302)

civi : çivi (23.141)

ciyer : ciğer; krş. ciēr (27.48)

ciz- : çizmek; krş. çiz- (30.9)

cizgi : zemine çeşitli şekiller çizildikten sonra taşları ayakla çizilen bölümler arasında sektirerek oynamaya dayalı bir çocuk oyunu, seksek (37.1)

cizme : çizme (21.97)

cörtcört: bir çocuk oyunu, "Ortaya çatal kazıklar üzerine uzatılmış bir sopa konur. Bu sopanın başında bir ebe bekler. Oyuncular ellerindeki değnekleri belirledikleri bir

mesafeden ortadaki sopaya atarak bu sopayı çataldan düşürmeye çalışır. Sopayı düşürmeyi başaran oyuncu 'cört!' diye nara atar. Ebe yere düşüren sopayı çatala tekrar yerleştirene kadar, oyuncu kendi sopasını alıp kaçır ve çizginin kendisine ait olan tarafına ebeyle yakalanmadan geçmeye çalışır. Eğer geçebilirse yine 'cört!' diyerek nara atar. Bunu başarırsa puan kazanır ve oynamaya devam eder. Eğer ebe onu yakalarsa ebelik kendisine geçer ve sırasını eski ebeyle devreder. Oyuncu eğer değneği attığında çataldaki sopayı düşüremezse sonraki oyuncuların sopayı düşürmesini bekler ve sopa düştüğünde aynı şekilde sopayı alıp kaçmaya çalışır." (40.62)

cumātesi: cumartesi (7.35)

cumūriyeT: cumhuriyet (14.23)

cuvapla-: cevaplamak (1.129)

cüvap : cevap (26.394)

Ç

çabıcaK: çabucak (17.135)

çabıK : çabuk (17.179)

çaftāli : şeftali, "Persica vulgaris"; krş. çeftāli, şePdāli, şePtāli (8.52)

çāir- : çağırmaq; krş. çār-, çīr-, çıvır- (15.74)

çalıTdır-: çalıştırmak (1.27)

çalla- : el sallamak (9.167)

çaloğışıK: soluk almadan yiyerek (7.37)

çamır : çamur (22.56)

çandarma: jandarma; krş. candāma, cāndarma, candarma (12.105)

çār- : çağırmaq; krş. çāir-, çīr-, çıvır- (26.76)

çarşamba karısı: salı geceleri ev ev dolaşır yarım kalmış işleri bozduğuna inanılan hayali yaratık (12.186)

çāşı : çarşı (1.96)

çaydannıK: çaydanlık (7.51)

çayī : çayır (1.150)

çe : şey; krş. çey, işe, işē, işey, işe, işē, işē, işey, işey, şe, şe, şī, şew, şeēy, şī, şī, şī, şiy (7.76)

çeftāli : şeftali, "Persica vulgaris"; krş. çaftāli, şePdāli, şePtāli (8.53)

çeKdi- : gelmesini, sağlamak (16.195)

çeldir-: bir şeyin yönünü vurarak
değiştirmek (23.115)

çembel: çember; krş. ćenbē, çenber
(10.43)

çenbaltaş: Çemberlitaş, İstanbul'un
Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih
İlçesi'nde bir semt; krş. çenbellitaş
(12.157)

çenbellitaş: Çemberlitaş, Çemberlitaş,
İstanbul'un Avrupa Yakası'nda
bulunan Fatih İlçesi'nde bir semt;
krş. çenbaltaş (12.157)

çenber: çember; krş. ćenbē, çembel
(32.230)

çengel jynesi: çengelli iğne (16.44)

çeniz : çeyiz; krş. çeyis (16.36)

çerbet : şerbet; krş. çārbet, şēbet, şelbeT,
şērbet (21.166)

çārbet : şerbet; krş. çerbet, şēbet, şelbeT,
şērbet (8.48)

çevre : etraftaki, yakındaki (38.35)

çevre : mendil, başörtüsü (9.39)

çevür- : çevirmek (4.114)

çey : şey; krş. çe, işe, işē, işey, işe, işe,
işē, işey, işey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı,
şi, şī, şiy (12.98)

çeyis : çeyiz; krş. çeniz (21.39)

çıbık : çubuk (23.12)

çıha- : çıkarmak; krş. çıkā- (9.55)

çıkā- : çıkarmak; krş. çıha- (23.145)

çınacıK: Çınarcık, Yalova'nın bir ilçesi
(40.16)

çıP- : çırpma (25.314)

çīr- : çağırma; krş. çār-, çāīr-, çıvır-
(32.34)

çıraKman: bir çocuk oyunu, " Oyuncular
bir dairenin içine dikkikleri
değneği ellerindeki sopalarla
belirli bir mesafeden vurmaya
amaçlarlar. " (22.21)

çīriş : çağırış (31.120)

çıvır- : çağırma; krş. çār-, çāīr-, çīr-
(7.105)

çıyırğı : şarkı (18.23)

çız- : çizmek; krş. ciz- (35.96)

çĩ nĩ teres: çocukların oyun oynarken söyledikleri bir söz (14.47)

çif : çift; krş. çik (4.42)

çifçi : çiftçi (23.9)

çifçiliK: çiftçilik; krş. çifçiliK, reçbēciliK, reçberciliK, reşberliK, reşbelik, reşbēliK, reşberliK (26.85)

çifliK : çiftlik (1.145)

çiftetēlli: çiftetelli (8.115)

çiftiKkōw: Çiftlikkōy, Yalova'nın bir ilçesi (10.10)

çığara : sigara; krş. ciğara (23.93)

çik : çift; krş. çif (31.24)

çimente: çimento (34.36)

çindi : şimdi; krş. sincik, şımcik, şımdik, şımi, şinci, şincik, şındı, şindi, şındig, şındik, şındim, şini (12.88)

çĩne- : çiğnemek; krş. çiyne- (21.96)

çingen : çingene; krş. cingen, cingene (17.75)

çingene kuşu: bir tür serçe (4.92)

çifçiliK: çiftçilik; ; krş. çifçiliK, reçbēciliK, reçberciliK, reşberliK, reşbelik, reşbēliK, reşberliK (26.174)

çivliKkōw: Çiftlikkōy, Yalova'nın bir ilçesi (31.14)

çiyne- : çiğnemek; krş. çĩne- (13.107)

çizi : bir çocuk oyunu, "Misketlerle oynanır. Yere bir çizgi çizilir ve belli bir mesafeden misketini çizgiye en yakın atan oyuncu atılan tüm misketlerin sahibi olur." (40.66)

çoban_oyunu: bir çocuk oyunu, "Bir kutunun içerisine taş konur ve bu kutuya elde tutulan ağaç dalından yapılmış sopalarla vurularak taş kutudan çıkarılmaya çalışılır." (13.70)

çobanliK: çobanlık; krş. çobannıK (12.8)

çobannıK: çobanlık; krş. çobanliK (8.128)

çoçuK : çocuk; krş. çuçuK, şocuK (5.9)

çoğ : çok; krş. çoh, şoK (10.47)

çoğal- : çoğalmak; krş. çoval- (9.90)

çoh : çok; krş. çoğ, şoğ (28.10)

çomağ dök-: kırlarda toplaşıp yemek yemek (4.21)

çoval- : çoğalmak; krş. çoğal- (34.69)

çök- : üzerine konmak, yerleşmek (35.67)

çölmek: çömlek; krş. çömneK (37.27)*

çömneK: çömlek; krş. çölmek (8.115)

çucuğ : çocuk; krş. şocuğ, çoçuğ (10.6)

çukurköw: Çukurköy (18.110)

çul : 1. genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma (16.23) 2. minder (32.6)

çuvuş : çavuş (40.43)

çüz (üç çüz): doksan dokuzdan sonra gelen sayı, yüz; krş. şüz, tüs, tüz, üz, züz (36.16)

D

dā : daha; krş. tā, taha (1.2)

dā : dağ (12.31)

dabanca: tabanca (8.127)

dabanca daşı: mermi (8.127)

dābıka : darbuka; krş. dābrıka, dabruğa (8.37)

dābrıka : darbuka; krş. dābıka, dabruğa, (19.5)

dabruğa: darbuka; krş. dābıka, dābrıka (7.42)

dabruğacı : darbukacı (12.207)

dācılığ : odunculuk (4.17)

dāil- : dağılmak (39.91)

dāiT- : dağıtmak; krş. dāt- (36.21)

dağğa : dakika; krş. dağğa (25.216)

dağım : takım (38.36)

dağın- : takınmak (7.22)

dağğa : dakika; krş. dağğa (17.119)

dağğalığ : dakikalık (38.44)

damatis: domates, (Lycopersion esculentum); krş. domatis, domatiz (9.92)

dane : tane; krş. dāne, dene, dēne, tāje, tene (5.25)

dāne : tane; krş. dane, dene, dēne, tāne, tene (6.11)

danğıç : inek yavrusu (26.187)

danışıK: düğüne davet eden (17.2)

daş : taş; krş. dāş (1.28)

dāş : taş; krş. daş (1.71)

daş ğaydırmaÇa: yassı kaygan taşlarla oynanan bir çocuk oyunu(3.17)

daşı- : taşımak (8.127)

daşköbrü: Taşköprü, Yalova'nın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir belde; krş. daşköprü, dāşköPrü (28.24)

daşköprü: Taşköprü, Yalova'nın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir belde; krş. daşköbrü, dāşköPrü (22.3)

dāşköPrü: Taşköprü, Yalova'nın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir belde; krş. daşköbrü, daşköprü (16.15)

daşla- : taşlamak, taş atmak (1.73)

daşlık : taşlık, taşı bol, taşlı yer (1.44)

dat : tat (26.235)

dāt- : dağıtmak; krş. dāt- (10.72)

datku : ilie Datcu, kalecilik mevkiinde oynayan Fenerbahçeli eski futbolcu (38.30)

datlı : tatlı; krş. tattı (9.94)

davıl : davul (23.14)

davşan: tavşan, "Lepus europeus" (34.78)

davul düdüK: davul zurna (31.3)

dayama yastıy: içi ot dolu yastık, sedirlerdeki arka ve yan yastıkları (17.55)

dayıcım: dayıcığım (28.10)

dāyi : dahi (29.1)

dāyire : daire; krş. dāyire (10.76)

dāyre : daire; krş. dāyire (22.22)

de mi : değil mi; krş. dē mi, dēy mi, di mi, dī mi (40.32)

dē mi : değil mi; krş. de mi, dēy mi, di mi, dī mi (33.31)

debirem: deprem; krş. debrem, deplem (18.119)

debrem: deprem; krş. debirem, deplem
(22.28)

deh düh: yansıma (12.6)

deñmen: değirmen; krş. deñrmen, dēmen,
dērmen, dērmen, deyimen,
deyimmen, deyirmen, deymen
(17.144)

deñrmen: değirmen; krş. deñmen, dēmen,
dērmen, dērmen, deyimen,
deyimmen, deyirmen, deymen
(15.146)

dēiř- : değışmek; krş. deniş-, deyiş-
(13.131)

dēiřik : değışik; krş. denişik, deyişik
(9.177)

dēiřiKliK: değışiklik; krş. deyişiKliK (1.93)

deliğanlı: delikanlı; krş. deliğannı,
deliğannı (1.181)

deliğannı: delikanlı; krş. deliğanlı,
deliğannı (9.51)

deliğannı: delikanlı; krş. deliğanlı,
deliğannı (11.46)

dēmen : değirmen; krş. deñmen, deñrmen,
dērmen, dērmen, deyimen,

deyimmen, deyirmen, deymen
(40.24)

demeT_urganı: buğday demetlerini
bağlamakta kullanılan urgan
(23.117)

deminceK: demin (15.124)

demirji: demirci (21.108)

demne-: demlemek (32.108)

demoğat: demokrat; krş. demoğat
(39.18)

demoğat: demokrat; krş. demoğat
(29.47)

denk_eldiK: denk geldik (28.11)

dene : tane; krş. dane, dāne, dēne, tāņe,
tene (16.154)

dēne : tane; krş. dane, dāne, dene,
tāņe, tene (9.117)

denişalı: Denizçalı, Yalova'nın
Çiftlikköy ilçesine bağı bir köy
(20.8)

deniş- : değışmek; krş. dēiř-, deyiş-
(26.48)

denişik: değişik; krş. dēişik, deyişik
(21.291)

deplem: deprem; krş. debrem, debirem
(35.80)

dereköw: Dereköy, Yalova'nın Çiftlikköy
ilçesine bağlı bir köy (23.8)

dereköwli: Dereköylü (26.65)

dērlı : değerli (20.80)

dērmən: değirmen; krş. deĭmen, dēĭrmən,
dēmen, dērmən, deyimen,
deyimmen, deyirmen, deymen
(13.369)

dērmən: değirmen; krş. deĭmen, dēĭrmən,
dēmen, dērmən, deyimen,
deyimmen, deyirmen, deymen
(40.24)

desdi : testi; krş. desti (5.17)

desti : testi; krş. desdi (7.57)

desse : deste (9.192)

dey- : değmek (15.140)

dēy mi : değil mi; krş. de mi, dē mi, di
mi, dī mi (12.175)

dēye : diye (17.76)

dēyēlendir-: değerlendirmek (1.67)

dēyi : değil; krş. deyĭ, deyil, dĭl, diyi,
diyĭ, diyil (26.50)

dēyĭ : değil; krş. deyĭ, deyil, dĭl, diyi,
diyĭ, diyil (30.8)

dēyil : değil; krş. deyĭ, deyĭ, dĭl, diyi, diyĭ,
diyil (31.25)

dēyimen: değirmen; krş. deĭmen,
dēĭrmən, dēmen, dērmən,
dērmən, deyimmen, deyirmen,
deymen (17.162)

dēyimmen: değirmen; krş. deĭmen,
dēĭrmən, dēmen, dērmən,
dērmən, deyimen, deyirmen,
deymen (17.184)

dēyirmen: değirmen; krş. deĭmen,
dēĭrmən, dēmen, dērmən,
dērmən, deyimen, deyimmen,
deymen (17.143)

dēyiş- : değişmek; ; krş. dēiř-, deniş-
(9.181)

dēyiřik: değişik; krş. dēişik, denişik (11.65)

dēyiřiklik: değişiklik; krş. dēişiklik (5.12)*

deymen: değirmen; krş. deïmen, dēïrmen, dēmen, dērmen, dērmen, deyimen, deyimmen, deyirmen (23.88)

deyneK: değnek (5.19)

dıKkāt : dikkat; krş. diĥat (4.8)

dımbırtı: davul vb. şeylerin uzaktan duyulan sesi (23.14)

dırama: Drama, Yunanistan'da Doğu Makedonya bölgesinin en büyük şehri (25.186)

dıramalı : Dramalı (25.25)

dıvar : duvar (16.204)

di- : demek (38.9)

di mi : değil mi; krş. de mi, dē mi, dēy mi, dī mi (16.190)

dī mi : değil mi; krş. de mi, dē mi, dēy mi, di mi (20.80)

dide : dede (8.99)

dīer : diğer; krş. diyer (36.39)

dıĥat : dikkat; krş. dıKkāt (2.8)

dıĥatli : dikkatli (32.118)

dıKdator: her istediğini ve dilediğini yaptırmak isteyen kimse (26.21)

dıKlemeye: dik bir şekilde (25.197)

dıkme: bir çocuk oyunu, " Yere bir çivi çakılır, üzerine bozuk para konulur. Çivinin etrafına bir daire çizilir. Ebe, paralı çivinin başında bekler. Oyuncular ceviz atıp o parayı düşürerek dairenin dışına çıkarmaya çalışır. Eğer ceviz parayı düşüremeyip daire içinde kalırsa oyun devam eder. Parayı daire dışına çıkarabilen oyuncu daire içindeki tüm cevizlerin sahibi olur ve ebelik ona geçer." (40.65)

dıKme tatlı: un, yumurta, tereyağı, fındık gibi malzemelerle yapılan bir çeşit şerbetli tatlı (25.346)

dīl : değil; krş. deyi, deyī, deyil, diyi, diyī, diyil (25.26)

dimyat: bir çocuk oyunu narası (4.48)

dine- : dinlemek; krş. dinne- (12.16)

dinne- : dinlemek; krş. dine- (25.60)

dinnen-: dinlenmek (25.19)

dişarda: dışarıda (1.67)

dit- : elle küçük parçalara ayırmak
(33.65)

diyēli : zengin (1.1)

diyer : diğer; krş. dīer (38.2)

diyi : değil; krş. deyi, deyī, deyil, dīl,
diyī, diyil (12.218)

diyī : değil; krş. deyi, deyī, deyil, dīl,
diyi, diyil (1.5)

diyil : değil; krş. deyi, deyī, deyil, dīl,
diyi, diyī (3.2)

dizeK : balıkların yatmasına yarayan
döşeme. (2.48)

dō- : doğmak; krş. dov- (10.59)

doāl : doğal (38.48)

doğsan: doksan (41.1)

doğuz : dokuz; krş. doğus (41.1)

dohu- : dokumak (30.43)

doḲan -: dokunmak (10.18)

doḲdor: doktor (19.63)

doğus : dokuz; krş. doğuz (25.7)

dōm : doğum; krş. doım, dōum (17.212)

domatis: domates, "Lycopersion
esculentum" krş. damatis,
domatiz (25.20)

domatiz: domates, "Lycopersion
esculentum" krş. damatis,
domatis (36.81)

domuŞcuḲ: bir çocuk oyunu, "Oyuncular
ellerindeki sopalarla top olarak
kullandıkları tahtaları yahut
taşları yerlerde açtıkları çukurlara
sokmayı amaçlarlar. Bir diğer adı
da dozdodzur."; krş. domuzcuḲ,
dozdodz (25.467)

domuzcuḲ: bir çocuk oyunu, "Oyuncular
ellerindeki sopalarla top olarak
kullandıkları tahtaları yahut
taşları yerlerde açtıkları çukurlara
sokmayı amaçlarlar. Bir diğer adı
da dozdodzur."; krş. domuŞcuḲ,
dozdodz (25.467)

dōra- : doğramak (8.53)

dōru : doğru (18.42)

dōru dūrüs : doğru dürüst (27.13)

dōu : doğu (26.90)

doım : doğum; krş. dōm, dōum (16.3)

dōum : doğum; krş. dōm, doım (18.72)

doımlu: doğumlu; krş. dōumlu (4.1)

dōumlu: doğumlu; krş. doımlu (23.1)

dov- : doğmak; krş. dō- (32.1)

dozdoz: oyuncuların ellerindeki sopalarla top olarak kullandıkları tahtaları yahut taşları yerlerde açtıkları çukurlara sokmayı amaçladıkları çocuk oyunu; krş. domuŞcuK, domuzcuK (36.41)

döt : dört; krş. dürt (4.22)

duba : dua; krş. duva, düvē (26.17)

duv- : doğurmak (8.41)

duva : dua; krş. duba, düvē (25.453)

duz: tuz (26.235)

duzla-: tuzlamak (7.108)

düdük hamırı: düdük makarna (32.54)

dükken: dükkan; krş. tüKŞan (40.48)

dūme : 1. düğme (16.44) 2. düğmelerle oynanan bir çocuk oyunu (14.46)

dūn : düğün; krş. düvün, düyün (17.3)

dūnye : dünya (16.113)

dürT : dört; krş. döt (17.252)

dürüz : dürüst (13.219)

düs : düz (11.15)

düTdürü düTdürü: yansıma (16.7)

düvē : dua; krş. duba, duva (4.5)

düvün: düğün; krş. dūn, düyün (2.13)

düyün : düğün; krş. dūn, düvün (13.49)

düyünnük: düğün için olan, düğünlük (9.195)*

düzēT- : düzeltmek (23.81)

E

ebebe : çocuk oyunlarında baş olan, diğer çocuklara veya gruba karşı cezasını çekmek ve bundan kurtulmak için tek başına bütün sorumluluğu üzerine alan çocuk, oyun ebesi. (8.75)

edbe : Edibe (7.56)

efelek : Karabuğdaygillerden, dere kıyılarında, sulak çayırarda kendiliğinden yetişen, çok yıllık ve yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, labada, "Rumex petientia" (21.201)

effendim: efendim (27.117)

efseri : ekseri (26.220)

eger : eğer; krş. ayer, ēr, eyē (11.26)

ehiyar: ihtiyar; krş. eTdiyā, éttiyar (17.88)

ēkân : erkan (39.75)

ēkeK : erkek ; krş. irkeK(16.31)

ekin_otu: Çuha çiçeğigillerden, tohumları kafes kuşlarına yem olarak verilen bir bitki, kanarya otu, "Alsine media" (22.35)

ekşicene: ekşice (25.356)

el_ele tutun-: el ele tutuşmak (25.106)

ēlence : eğlence; krş. eylence, eylençe (22.20)

elettirik: elektrik; krş. anetdirik (4.74)

elleskōw: İlyaskōy, Yalova'nın İlyaskōy ilçesine bağlı bir köy; krş. illaskōw, İlyaskōw (18.23)

eman : aman (9.166)

eniçber: rençber; krş. reçber (26.174)

enişberlik: rençberlik; krş. erişberlik (26.263)

entālā : entariler (8.6)

eP : hep (12.108)

ependi: efendi (26.263)

äpsimiS: hepimiz; krş. hepmis, hepsimiz (31.11)

ēr : eğer; krş. ayer, eger, eyē (28.14)

erelti : Eğrelti otugillerden, kumlu yerlerde yetişen, 150 santimetre kadar yükselebilen, tıpta bağırsak kurtlarını düşürmek için kullanılan çok yıllık ve otsu bir bitki, aşkmerdiveni, eğrelti, Driopteris filix-mas" (34.53)

erişberlik: rençberlik; krş. enişberlik (26.85)

erkeş : herkes; krş. hēkes, hēkeş, hēkez, herkeş, herkez (23.35)

ērtesi : ertesi; krş. ētesi, ettesi (11.7)

esengöy: Esenköy, Yalova'nın Çınarcık ilçesine bağlı bir belde; krş. esenkōw (12.17)

esenkōw: Esenköy, Yalova'nın Çınarcık ilçesine bağlı bir belde; krş. esengöy (13.23)

ēsger : asker; krş. asger (9.156)

esī : esir; krş. yesir (39.105)

esker : askerlik görevi veya ödevi (8.128)

ēski : eski; krş. ēskü, ezgi (32.6)

eskiliK : yemeği de yapılan bir çeşit ot (22.46)

ēskü : eski; krş. ēski, ezgi (2.55)

esnafsıpor: Esnafspor (38.50)

essas : esas (4.118)

essiden: eskiden; krş. ösküden (9.27)

ēşi : ekşi (27.39)

ēşili ğahğah: bir yemek ismi, "Ekşili köfte çorbasına benzer fakat ekşili köfte içerisindeki kıymalı köfteler yalancı köfte olarak yapılır. Yalancı köfteler için un, soğan ve kekikle hazırlanan bir hamur yapılır. Bu hamur ile bir çorba pişer, buna ēşili ğahğah denir." (25.298)

ēşimiK: ekşimik (32.63)

eşşek : eşek (36.86)

eşşek çekmece: bir çocuk oyunu, birdirbir "Oyuncuların sırayla koşarak eğilmiş duran diğer oyuncuların sırtlarının üzerinden atlamalarıyla oynanır." (28.33)

eşşekşekeri: Turpgillerden, 100-150 santimetre yüksekliğinde, sarı

çiçekli, deriyi yakıcı nitelikte olan ve tohumu hekimlikte kullanılan, tadı acı ve bir yıllık bir bitki, hardal otu, "Brassica nigra" (4.101)

eTdiyā: ihtiyar; krş. ehtiyar, ettiyar (8.126)

ēTdiyarla- : ihtiyarlamak (23.82)

ētesi : ertesi; krş. ērtesi, ettesi (31.7)

ettesi : ertesi; krş. ērtesi, ētesi (25.81)

ēttiyar : ihtiyar; krş. ehtiyar, eTdiyā(8.34)

ēv : ev (34.17)

evel : önce; krş. ēvel, eveļa (41.66)

ēvel : önce; krş. evel, eveļa (39.56)

eveļa : evvela; krş. evel, ēvel (17.102)

eveli : önceden (11.23)

ēvlen- : evlenmek (8.92)

ewvah : eyvah (23.97)

éyce : iyice; krş. eycene, eyice, iyce, ĩyce, ĩycene (21.246)

eycene: iyice; krş. éyce, eyice, iyce, ĩyce, ĩycene (8.46)

eyē : eğer; krş. ayer, eger, ēr (21.94)

eyi : iyi; krş. iy, ĩy (27.100)

eyice : iyice; krş. éyce, eycene, iyce, ĩyce, ĩycene (17.79)

eyil- : eğilmek (9.145)

eylen- : 1. neşeli, hoşça vakit geçirmek (29.23) 2. bir yerde durmak, beklemek, tevakkuf etmek (13.197)

eylence: eğlence; krş. ēlence, eylençe (37.27)

eylenceli: eğlenceli (5.8)

eylençe: eğlence; krş. ēlence, eylence (1.173)

eylenti: neşeli ve hoşça vakit geçirilen toplantı, eğlenti (1.98)

eylik : iyilik; krş. İylik (1.137)

ēysi : iyisi (18.56)

ēytim : eğitim; krş. İyitim (25.8)

ezanneyin: ezan zamanında (28.27)

ezgi : eski; krş. ēski, êskü (13.240)

ezircan: Erzincan (26.12)

ezzāne : eczane (16.144)

F

fabrika: fabrika; krş. paPrika (22.2)

fahreTdin: Fahrettin (13.2)

faķır : fakir (22.69)

faķırlıķ: fakirlik (9.108)

fallaT-: küfretmek (31.124)

fanile: fanila (8.26)

fantāziye: boş, gösterişli şey (6.2)

farı : Fahri (12.64)

fasilla : fasulye, "Phaseolus vulgaris"; krş. fasille, fasulya, fasülle (3.32)

fasille : fasulye, "Phaseolus vulgaris"; krş. fasilla, fasulya, fasülle (15.122)

fasulya: fasulye, fasulye, "Phaseolus vulgaris"; krş. fasilla, fasille, fasülle (21.79)

fasülle : fasulye, fasulye, "Phaseolus vulgaris"; krş. fasilla, fasille, fasulya (15.55)

fāyik : Faik (35.93)*

fazla gel-: üstün gelmek (13.96)

feç : felç (31.49)

felam : falan; krş. felen, filam, filem, filen (26.8)

felen : falan; krş. felam, filam, filem, filen (16.39)

felşli : felçli (31.8)

ferece : ferace (25.260)

fesleān: Ballıbabagillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, yaprakları güzel kokulu, beyaz veya pembe çiçekli, bir yıllık ve otsu bir süs bitkisi, reyhan, fesleğen, "Ocimum basilicum"; krş. fislēn (25.68)

fislēn : Ballıbabagillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, yaprakları güzel kokulu, beyaz veya pembe çiçekli, bir yıllık ve otsu bir süs bitkisi, reyhan, fesleğen, "Ocimum basilicum"; krş. fislēn (17.136)

fislēnci: fesleğenci (25.62)

fewziyeli: Yalova'nın Altınova ilçesine bağlı bir köy olan Fevziyeli köyünden olan kimse (20.19)

fīn : fırın (8.69)

fında : funda (1.203)

fıransa: Fransa (14.51)

fırça : üniforma (9.171)

fısdıqlı: Fıstıklı, Yalova'nın Armutlu ilçesine bağlı bir köy (1.163)

fışka : taşlarla oynanan bir çocuk oyunu (6.15)

filam : falan; krş. felam, felen, filem, filen (21.23)

filem : falan; krş. felam, felen, filam, filen (27.25)

filen : falan; krş. felam, felen, filam, filem (11.99)

fışne : Gülgillerden, dalları kırmızımtırak, çiçekleri beyaz renkte, kiraza benzer bir ağaç, vişne, "Cerasus vulgaris" (21.89)

fita : Vita Yağı (8.72)

forsat : fırsat (22.27)

G

ğā : kadar; krş. ğada, ğadā, ğadan, ğader, ğada, ğadā, ğadam, ğadan, kıdan (17.171)

ğā- : kalmak; krş. ğal- (8.41)

ğaba : kaba (26.77)

ğabağ : Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki, kabak, "Cucurbita" (8.96)

ğabağlı: Kapaklı, Yalova'nın Armutlu ilçesine bağlı bir köy (22.3)

ğabar- : kabarmak (16.78)

ğabız : kabız (31.131)

ğabiliyet: kabiliyet, yetenek (4.72)

ğacıkkö: Gacık, Yalova'nın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir köy (2.55)

ğaç- : kaçmak; krş. ğaş-, ğāş-, kaç- (33.14)

ğaçak : kaçıp kovalamaya dayalı bir çocuk oyunu (34.26)

ğaçakçılık: kaçakçılık (1.140)

ğaçır- : kaçırmak (21.34)

ğada : kadar; krş. ğā, ğadā, ğadan, ğader, ğada, ğadā, ğadam, ğadan, ğıdan (20.27)

ğadā : kadar; krş. ğā, ğada, ğadan, ğader, ğada, ğadā, ğadam, ğadan, ğıdan (2.59)

ğadan : kadar; krş. ğā, ğada, ğadā, ğader, ğada, ğadā, ğadam, ğadan, ğıdan (29.9)

ğadē kedē: hıdrellezle ilgili bir halk inancı; "Toprağa ekili olan yeşil soğanın iki yaprağı eşit olarak kesilir, birine siyah birine beyaz ip bağlanır, sabah bakıldığında siyah ipin bağlı olduğu dal uzamışsa o senenin keder, beyaz ipin bağlı olduğu dal uzarsa iyi kader getireceğine inanılır." (8.33)

ğader : kader (6.26)

ğader : kadar; krş. ğā, ğada, ğadā, ğadan, ğada, ğadā, ğadam, ğadan, ğıdan (26.235)

ğādeş : kardeş; krş. ğardeş, ğādeş (16.199)

ğadı : kadı (16.117)

ğadın : kadın; krş. ğarı, ğacı (30.17)

ğadife : kadife (23.48)

ğahır : kahir (31.121)*

ğāk- : kalkmak; krş. ğalk-, ğāk-, kaç-, ğālğ- (9.44)

ğal- : kalmak; krş. ğā- (34.32)

ġalabalıK: kalabalık (32.151)

ġalba : galiba; krş. k̄aliba (26.313)

ġaldır- : kaldırmak (31.55)

ġale devirmece: bir çocuk oyunu, "2, 3, 4 ki-
şiyile oynandıġı gibi, daha fazla ki-
şiyile de oynanabilen Kale Devirme
oyunu, altı tane yassı taş ve bunları
devirmek için kullanılan küçük taş-
larla oynanır. Üç yassı taş, birer
metre arayla dizilir. Bu taşların di-
ziminden sonra 50-60 metre mesa-
fe konur ve diġer üç yassı taş birer
metre arayla dizilir. Kale Devirme
oyunu, bir grubun üç kez taş atma
hakkıyla başlar. Kaleler devrile-
mezse, hak diġer gruba geçer.
Oyun, kaleler devrilene kadar böy-
le devam eder. Kalelerin üçünü de
deviren grup, birinci olur. Tekrar
oynanmak istendiġinde, oyun başa
döner." (Oġuz, Ersoy 2007:146)
(1.200)

ġalem : kalem (1.124)

ġalem pil: kalem pil (8.79)

ġalın : kalın (9.68)

ġalk- : kalkmak; krş. ġak-, k̄ak-, k̄ak-,
k̄alK- (2.58)

ġalP : kalp (9.132)

ġalvur: kalbur; krş. k̄albır (33.49)

ġamara: kamara (9.148)

ġambır: kambur (21.287)

ġan : kan (26.271)

ġanat: Kaġnının direklerini birbirine
baġlayan ağaçlar (16.8)

ġanāt : kanaat (9.36)

ġandırmaK: kandırmak (17.147)

ġanınıdan: karnından (26.216)

ġanış- : karışmak (2.36)

ġap : kap (16.89)*

ġaPalı : kapalı; krş. k̄apılı (11.12)

ġapkara: kapkara (27.143)

ġara : 1. kara, siyah (17.126) 2.toprak
parçası (5.28)

ġara leke: Venturia inaequalis adlı
mantarın neden olduġu bitki
hastalığı (34.55)

ğara uskumru : bir tür uskumru balığı
(2.52)

ğarabağal: karabakal, "Tutrdus pilaris"
(5.44)

ğarabalçık: Karabalçık, Bursa'nın
Osmangazi ilçesine bağlı bir
mahalledir (1.32)*

ğarabaşotu : Ballıbabagillerden,
çiçekleri mavi veya menekşe
renginde başakçıklar durumunda
olan güzel kokulu bir bitki,
"Lavandula stoechas" (2.56)

ğarabiber: karabiber, "Piper nigrum" (9.66)

ğaradeniz: Karadeniz; krş. k̄adeniz (5.48)

ğaradeniz_ereli: Karadeniz Ereğli; krş.
ğaradeniz_ereyli (22.58)

ğaradeniz_ereyli: Karadeniz Ereğli;
ğaradeniz_ereyli (5.28)

ğaradenizli: Karadenizli (32.178)

ğaranfil: karanfil (16.133)

ğarannıK: karanlık; krş. k̄arannıK,
k̄arānnıK (16.142)

ğarar- : kararmak (1.69)

ğardeş : kardeş; krş. ḡadeş, k̄adeş (33.14)

ğarer : karar, tam ölçüsünde, ne çok ne
az (16.98)

ğarerle-: ölçü ve tartıya dayanmaksızın,
gözle oranlayarak hesaplamak,
tahmin etmek, kararmak (16.103)

ğarı : 1. karı, kadın; krş. ğarı, Kacı
(18.129) 2. eş (26.355)

ğarın : karın (19.68)

ğarınca: karınca, "Formica" (7.82)

ğarıp : garip, yoksul; krş. k̄arip (32.134)

ğarış : karış (9.28)

ğarış- : müdahale etmek (32.165)

ğarışdır-: karıştırmak (9.66)

ğarışık: karışık (21.8)

ğarmanğarışık: karmakarışık (23.124)

ğarşı : karşı; krş. ḡarşı, ḡaşı, k̄arşı (5.39)

ḡarşı : karşı; krş. ğarşı, ḡaşı, k̄arşı (9.122)

ğarşıla-: karşılamak (21.140)

ġarşılaş-: karşılaşmak (18.72)

ġarşılık: karşılık (16.121)

ġarşılıKlı: karşılıklı (32.27)

ġaryola: karyola; krş. ġāyola, ġayrola
(32.43)

ġaş : kaş (9.31)

ġaş- : kaçmak; krş. ġaç-, ġāş-, ġaş-
(7.167)

ġāş- : kaçmak; krş. ġaç-, ġaş-, ġaş-
(16.209)

ġāşı : karşı; krş. ġārşı, ġarşı, ġārşı
(16.144)

ġaşı- : kaşımak (21.276)

ġat : kat ; krş. ġāt (9.37)

ġaTlı : katlı (7.117)

ġavaltı: kahvaltı (32.113)

ġāve : kahvehane; krş. ġāve, ġayfe (1.80)

ġāveci : kahveci, kahvehane sahibi (1.85)

ġāvecilik: kahvecinin yaptığı iş, kahvecilik
(1.11)

ġavġa : kavga (31.114)

ġavır : gavur (35.54)

ġavır- : kavurmak; ġavır- (9.64)

ġavırma: kavurma (9.63)

ġay- : kaymak (21.280)

ġayalık: kayalık (21.195)*

ġaybul-: kaybolmak (9.4)

ġaydeli: kurallı, ezgili (32.286)

ġaydıraK: çocukların yassı kaygan çakılları
kaydırarak oynadıkları bir oyun;
krş. ġaydireK (1.195)

ġaydireK: çocukların yassı kaygan çakılları
kaydırarak oynadıkları bir oyun;
krş. ġaydıraK (1.183)

ġayıK: 1. kürek veya yelkenle yürütülen
ufak tekne (7.117) 2. kayık
şeklindeki salıncak (23.122)

ġayın : kayın (1.116)*

ġayınna: kaynana; krş. ġayınne, ġaynana,
ġayınvālde, ġayınna, ġayınvālde
(9.89)

ğayınne: kaynana; krş. ğayınna, ğaynana, ğayınvâlde, ğayınna, ğayınvâlde (32.47)

ğayınpedē: kayınpeder (31.90)

ğayınvâlde: kaynana, kayınvalide; krş. ğayınna, ğayınne, ğaynana, ğayınna, ğayınvâlde (17.38)

ğayısı : kayısı (8.52)

ğaymak: kaymak (19.50)*

ğayna-: kaynamak (17.135)

ğaynana: kaynana; krş. ğayınna, ğayınne, ğayınvâlde, ğayınna, ğayınvâlde (8.28)

ğaynata: kaynata (8.28)

ğāyola : karyola; krş. ğaryola, ğayrola (16.40)

ğaz- : kazmak (21.66)

ğazaḲ : kazak (33.71)

ğazan : kazan (7.90)

ğazan- : kazanmak (26.34)

ğazayāi: Ispanakgillerden, yaprakları kaz ayağına benzeyen bir bitki, "Chenopodium" (21.202)

ğazı : kazı (1.18)

ğazıḲ : kazık (21.218)

ğazıntı : kazıntı (1.16)

gē- : gelmek; krş. gēl-, gem- (18.8)

gece yanıyí: uçuk gibi birdenbire oluşan kabarcıklı deri döküntüsü (25.46)

gecelin: geceleyin (4.55)

geç : genç; krş. genş, gēş (2.13)

geç keçin: genç genç (9.167)

gēl- : gelmek; krş. gē, gem- (31.54)

gelin alıcı: gelini götürmek için oğlan evinden gelen kimse (17.52)

gelin kapat-: damat gelini almaya geldiğinde gelini göstermemek (28.27)*

gelinnik: gelinlik (22.15)

gelme : göçmen (32.266)

gem- (**gemmeK**): gelmek; krş. gē, gēl- (9.98)

gemmiK: Gemlik (5.6)

genişik: genişlik (25.504)

genş : genç; krş. geç, gēş (7.70)

genşliK: gençlik (12.236)

genşliK hāli: cünüp olma durumu, cenabet (38.1)

gerik- : çok yorulmak (33.93)

gēş : genç; ; krş. geç, genş (21.239)

geş- : geçmek (27.28)

geT- : gitmek; krş. kit- (18.22)

gēTdim: getirdim (26.208)

getdir-: getirmek; krş. geti-, getī- (1.143)

geti- : getirmek; krş. getī-, getdir- (9.84)

getī- : getirmek; krş. geti-, getdir- (17.185)

gevirtlek: dikenli eşek marulu, "Sonchus asper" (21.207)

gey- : giymek (31.40)

geyim : giyim (6.3)

geyin-: giyinmek (8.61)

ġi : "be", "hey" gibi çağırma, seslenme ünlemi -kadınlar için kullanılır- (8.121)

ġiK : yansıma (35.101)

ġil- : kılmak (32.78)

ġılıčköw: Kılıç, Yalovanın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir köy (21.171)

ġılıf : kılıf (31.9)

ġımıl-da-: kımıldamak (26.294)

ġina : kına (7.24)

ġıPġırmıSı: kıpkırmızı (17.120)

ġır : kır (21.163)

ġır- : kırmak (2.51)

ġıramafon: gramafon (13.246)

ġıreP: krep, çok bükümlü iplikle dokunmuş bir çeşit ince kumaş (16.50)

ġırık : kırık (34.64)

ğiriKÇı : kırıkları düzelten kimse, sınıkçı, kırıkçı; krş. kılıKÇı (34.66)

ğiril- : 1. kırma işine konu olmak 2. kibarlaşmak, kırılmak (4.70)

ğiriT- : kırılmak (32.19)

ğiriP : grip (36.84)

ğırK : kırk (11.101)

ğırma : kırma, ucu kesilip alnın üzerine bırakılan saç (32.15)

ğirmī : kırmızı; krş. ğirmızı (21.165)

ğirmızı: kırmızı; krş. ğirmī (8.48)

ğıs : kız; krş. ğız (3.16)

ğısmeT: kısmet (21.29)

ğış : kış (27.126)

ğışlıK : kışlık (9.189)

ğiTğıdaK: bir çocuk oyunu, "oyun alanına çukurlar eşilir ve o çukurlara toplar, taşlar yuvarlanır, oyunculardan hangisinin çukuruna daha çok top girmişse, o oyuncu çukurun üstünde tavuk gibi

tüneyerek gıtgıdak şeklinde bağirtılarak cezalandırılır." (4.21)

ğıTlıK : kıtlık (17.31)

ğıyafet: kıyafet; krş. ğıyāfet (31.19)

ğıyāfet: kıyafet; krş. ğıyafet (7.103)

ğıyı : 1. kara ile suyun birleştiği yer (8.91) 2. kenar (17.54) 3. ıssız تنها yer (28.8)

ğıyıcık: ıssız, تنها yer (28.8)*

ğıyma : kıyma (8.44)

ğıymaTlı: kıymetli (9.100)

ğız : kız; krş. ğıs (11.1)

ğız- : 1. ısıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak (17.108) 2. öfkelenmek, sinirlenmek (31.122)

ğızamıK: kızamık (21.271)

ğızar- : kızarmak (17.8)

ğızārt-: kızartmak; krş. ğızat- (2.52)*

ğızarTma: kızartma (21.81)

ğızat- : kızartmak, krş. ğızārt- (9.92)

ğızlık : bir kadının evlenmeden önceki yaşantısı (1.61)*

gidiK : iki sıra arasındaki fazla açıklık (24.23)

gişi : kişi; krş. kiçi (36.64)

go- : koymak; krş. göy-, ço- (16.87)

goca : 1. bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş (32.171) 2. büyük, ulu; krş. göcca (20.52)

gocadere: Kocadere, Yalova'nın Çınarcık ilçesine bağlı bir belde (13.8)

gocağarı: kocakarı (32.270)

gocát- : kocatmak (8.128)

gocca: büyük, ulu; krş. göca (8.100)

goku : koku (21.155)

gol : kol (33.8)

gol gola: kol kola (33.1)

golanyā: kolonya (3.15)

golden: sarı veya yeşile çalar bir rengi olan, seyrek benekli bir elma türü (27.38)

golla- : kollamak, korumak (17.267)

gollu : kollu (32.85)

goltuK: koltuk (8.21)

gomşu : komşu; krş. komşı (6.5)

gomşuluK: komşuluk (21.50)

gonsol : konsol, duvar kenarına yerleştirilen, üstüne ayna ve başka süs eşyası konulan, çekmeceli, dolaplı mobilya (8.20)

gonu gomşu: konu komşu (22.49)

gonuş- : konuşmak (26.61)

gor : kor (17.116)

gorhuT-: korkutmak (9.153)

gorK- : korkmak (23.71)

gorKu : korku (34.51)

gortlaK: kuluçka tavuk; krş. kortlaK (23.145)

goru- : korumak (11.103)

goruluK: koruluk, ormanlık; krş. korluK (40.14)

ğosğoca: koskoca (1.92)

ğoşdur-: koşturmak (8.119)

ğova : kova (31.154)

ğovala-: kovalamak; krş. govla- (18.54)

govla- : kovalamak; krş. govla- (21.49)

govuK : kovuk (1.170)

ğoy : koy (9.177)

ğoy- : koymak; krş. ço-, ço- (7.43)

ğoyu : koyu; krş. goyuK (4.91)

ğoyuK: koyu; krş. goyu (4.90)

ğoyun : koyun, geniş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan, "Ovis aries" (10.14)

ğoyun : göğüsle giysi arası (8.87)

ğoyul-: koyulaşmak (17.135)

ğoza : koza (26.323)

ğö- : görmek (16.142)

ğöcek : görecek (9.7)

ğöçüK : çevresi tepelerle çevrilmiş düz yer (32.160)

ğökan : Gökhan (12.116)

ğöle : göre (21.7)

ğörgün : görgülü (9.106)

ğös : göz; krş. güz (12.118)

ğös : göğüs; krş. göüs (25.503)

ğöstē- : göstermek (15.95)

ğöT_eşmece : bir çocuk oyunu, "Tüm oyuncuların uçları sivri değnekleri vardır, her oyuncu bu değneklerle yere kendi dairesini çizer ve o dairenin içinde durur, ebe olan değneğini bırakır ve eline küçük bir çubuk alır, bu çubuğu elinde değnek olanlardan birine atar, çubuğun atıldığı oyuncu çubuğa değneğiyle vurarak onu atabileceği en uzak mesafeye atmaya çalışır, ebe bu çubuğu almaya ya da çubuğu atan oyuncuyu kendi dairesine dönmeden yakalamaya çalışır, ebe bu ikisinden birini gerçekleştirene kadar diğer oyuncular ellerindeki değnekle onun dairesini eşerler, oyunun sonunda kimin dairesi daha çok

eşilmiŖse o çeŖitli Ŗekillerde cezalandırılır." (36.35)

götdü : götürdü (8.18)

götdülē: götürdüler (33.74)

götü- : götürmek (17.52)

göüş : göğüs; krş. gōs (40.22)

gövem diken : Gülgiller "Rosaceae" familyasından, yaprakları basit ya da loplulu, meyvesi sarı, kırmızı, mor ya da siyah renkli, doğal dağılıŖ gösteren, yapraklarını döken, ağaç ya da çalımsı bitkilere verilen ad (4.79)

gövercin: güvercin, "Columba"; krş. gövērcin (1.205)

gövērcin: güvercin, "Columba"; krş. gövercin (25.23)

göya : güya (1.131)

göynüm: gönlüm (13.248)

göynünde: gönlünde (7.73)

gözel : güzel (8.10)

gözer : buğday, toprak vb.nin elendiği iri gözlü kalbur (32.23)

gözerle-: buğday toprak vb.ni gözerden geçirerek elemek (32.24)

göztaşı: CuSO₄. 5 H₂O; boya ve tarım ilacı olarak kullanılan mavi bakır sülfat (26.331)

gucak : kucak (8.16)*

guçu helvası: margarin, toz Ŗeker, ceviz içi gibi malzemelerle hazırlanan bir tür helva (35.106)

gul : gül (1.68)

gulağ : kulak (26.243)

gulağ hamuru: üçgen Ŗeklinde ikiye kapatılmıŖ bir çeŖit makarna, kulaklı makarna; krş. , hınçal, ullağ hamuru (32.56)

gullan-: kullanmak (27.57)

guluŖka: kuluçka; krş. ullaŖka (23.148)

gum : kum (7.82)

gundağ: kundak (8.41)

gundağla-: kundağa sarmak (11.97)

gur- : kurmak (16.192)

gurağ : kuraklık (17.145)

gurağla-: kurak hale gelmek (17.233)

ğuran: Kur'an-ı Kerim (8.77)

ğurban: kurban (9.46)

ğurbannıK: kurbanlık (34.43)

ğurbāyi: kurbağa, "Anura" (32.285)

ğurdele: kurdele (1.81)

ğurt : Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan "Canis lupus" (26.226)

ğurtā- : kurtarmak; krş. kırtā- (23.75)

ğurtar-: yemeği kaba koymak (18.122)

ğurtul- : kurtulmak; krş. kıtul- (9.112)

ğuru- : kurumak (27.47)

ğuru fasilye: kuru fasülye; krş. ğuru fasünne (3.9)

ğuru fasünne: kuru fasülye; krş. ğuru fasilye (9.61)

ğuru üzüm: kuru üzüm (21.60)

ğuruluK: araba hangarı (17.199)

ğuruluş: kuruluş (1.19)

ğurup: grup (36.48)*

ğuruş : kuruş (4.46)

ğuş : kuş (5.44)

ğuşan- : kuşanmak (3.16)

ğuşbaşı: kuşbaşı (16.86)

ğuşburnu: kuşburnu, "Rosa canina" (4.78)

ğutla- : kutlamak (37.17)

ğüvet : kuvvet (6.23)

ğuyruk: kuyruk (16.115)*

ğuyu : kuyu (27.33)

ğuzu : kuzu (28.29)

ğülbār : Gülbahar isimli gemi (39.100)

ğülser : Gülüser (31.18)

ğün kes-: gün belirlemek (39.118)

ğündüzzevin: gündüz vaktinde (36.23)

ğünnük: günlük (41.36)

ğüselcene: güzelce; krş. güzelcenem (11.22)

ğüSenç: hoşça giden, istenen şekilde (17.123)

ğüz : göz; krş. gös (20.43)

ğüzelcenem: güzelce; krş. güzelcene (21.235)

H

hac_ıbrahim: Hacı İbrahim (25.407)

hacē : Hacer (2.20)

hacimēmet: Hacimehmet, Yalova'nın Merkez ilçesine bağlı bir köy (10.10)

haççe : Hatice; krş. hatçe (30.6)

hade : haydi (12.131)

hafda : hafta; krş. haPTa (16.46)

haKğaT: hakikat (1.208)

hakikatan: hakikaten (38.15)

haİbu : halbuki; krş. haİbuğu, halbusuğu (9.147)

haİbuğu: halbuki; krş. haİbu, halbusuğu (12.63)

halbusuğu: halbuki; krş. haİbu, halbuğu (26.385)

hāman : harman (30.24)

hambar: ambar; krş. hanbar (20.77)

hamır : 1. hamur (16.80) 2. makarna, mantı; krş. maḳāna, muḳarna (32.56)

hamine: büyükanne; krş. böyüKanne (11.114)

hanbar: ambar; krş. hambar (14.17)

hangı : hangi (1.12)

hanı : hani (9.41)

haPTa : hafta; krş. hafda (26.299)

haraba : araba; krş. āba, arba (27.6)

haranlık çeliyi: gece oynanan bir çocuk oyunu, "Sopa karanlık bir yere

atılır, beşer kişiden oluşan iki takım da sopayı bulmaya çalışır, sopayı bulup ebeye ilk ulaştıran takım puan kazanır." (23.109)

harta : harita (29.16)

hasda : hasta; krş. asta (15.132)

hasır_ol-: yerle bir olmak (41.54)

hatçe : Hatice; krş. haççe (16.109)

hatır hatır: yansıma (26.234)

hatla- : atlamak (38.4)

hatlama: atlama (38.25)

havlı : havlu (7.47)

haynı : aynı; krş. annı, āynı (8.53)

hayvın: hayvan (28.19)

heç : hiç; krş. heş, hiç (29.38)

hēkes : herkes; krş. erkeş, hēkeş, hēkez, herkeş, herkez (16.45)

hēkeş : herkes; krş. erkeş, hēkes, hēkez, herkeş, herkez (31.44)

hēkez : herkes; krş. erkeş, hēkes, hēkeş, herkeş, herkez (7.24)

helecannan-: heyecanlanmak (16.18)

hem de ki: üstelik (25.453)

henecannı: heyecanlı (9.175)

hepmis : hepimiz; krş. āpsimiS, hepsimiz (18.122)

hepsimiz : hepimiz; krş. äpsimiS, hep mis
(21.42)

hër : her (15.190)

herāde: herhâlde; krş. heraļ ,heralda,
heraļde (1.146)

heraļ : herhâlde; krş. herāde, heralda,
heraļde (16.133)

heralda: herhâlde; krş. herāde, heraļ,
heraļde (22.8)

heraļde: herhâlde; ; krş. herāde, heraļ,
heralda (22.43)

herangi: herhangi (38.25)

herkeş : herkes; krş. erkeş, hēkes, hēkeş,
hēkez, herkez (22.16)

herkez: herkes; krş. erkeş, hēkes, hēkeş,
hēkez, herkeş (36.24)

heş : hiç; krş. heç, hić (21.80)

heyāmol: bir düğün adeti, "Düğünlerin ikinci gecesi düğünün ardından gerçekleştirilir. Köy gençlerinden biri sırtına bi çuval alır ve diğer gençler de onunla beraber tüm köyü dolaşır. Köylülerden mısır, buğday vb. toplarlar. Daha sonra bunlar köy bakkalında çerez vb. ile takas edilir. Oğlan tarafından alınan yemekle birlikte yenilir." (32.193)

heyāmol gez-: heyamol adetini gerçekleştirmek (32.192)

hıddellez: hıdrellez; krş. hıdırellez, hıdrelles, hırdellez, hızırellez, hidrellez (37.18)

hıdırellez: hıdrellez; krş. hıddellez, hıdrelles, hırdellez, hızırellez, hidrellez (16.42)

hıdrelles: hıdrellez; krş. hıddellez, hıdırellez, hırdellez, hızırellez, hidrellez (21.66)

hınçal: kulaklı makarna; krş. gulağ hamırı, gulağ hamuru (11.63)

hırdellez: hıdrellez; krş. hıddellez, hıdırellez, hıdrelles, hızırellez, hidrellez (18.51)

hırdellez çiçeyi: erguvani salep, "Orchis purpurea" (18.56)

hırnab: Hünnapgillerden, yenilen meyvesi için özellikle Batı ve Güney Anadolu'da yetiştirilen dikenli bir ağaç, çiğde, hünnap, "Zizyphus jujuba" (35.34)

hıtır : Sardunyagillerden, yaprakları güzel kokulu, çiçekleri türlü renklerde bir süs bitkisi, ıtır, "Pelargonium radicola" (25.377)

hızirellez: hıdrellez; krş. hıddellez, hıdırellez, hıdrelles, hırdellez, hidrellez (13.61)

hızmet: hizmet (25.522)

hızmetçi: hizmetçi (17.241)

hić : hiç; krş. heç, heş (7.126)

hiçbi : hiçbir (26.48)

hidrellez: hıdrellez; krş. hıddellez, hıdırellez, hıdrelles, hırdellez, hızirellez (1.67)

hille : hile, aldatma (11.59)

holmer: bir şeftali çeşidi (18.118)

hōra : bir denizci nidası (7.120)

horos : horoz (23.86)

hortom: hortum (13.374)

hör (hör gün): her (41.46)

hulīsi : Hulusi (15.6)

hulle donu: kadınların cenazeleri kefenlenirken kullanılan yedi katlı bez (25.503)

hüsseyin: Hüseyin; krş. yüsein (20.95)

hüsüm : üzüm (21.60)

I

ıçın : için (14.25)

ırahat : rahat; krş. rāt (13.278)

ırahmetli: rahmetli; krş. rahmetli, rāmetli (2.56)

ıramazan: ramazan; krş. remazan, remezan, remizan (17.111)

ırāzı : razı (9.17)

ırğala- : sallamak (18.124)

ırıca çıkar-: emekliye ayırmak, hizmet dışına çıkarmak (27.148)

ırızā : rıza (6.20)

ıroman: Roman, çingene (9.26)

ısmāyil: İsmail (40.41)

ıstambıl: İstanbul; krş. ıstambul, ıstanbıl, ıstanbul, ıstambul (18.30)

ıstambul: İstanbul; krş. ıstambıl, ıstanbıl, ıstanbul, ıstambul (4.17)

ıstanbıl: İstanbul; krş. ıstambıl, ıstambul, ıstanbul, ıstambul (26.60)

ıstanbul: İstanbul; krş. ıstambıl, ıstambul, ıstanbıl, ıstambul (29.7)

ışe : şey; krş. çe, çey, ışē, ışey, ışe, ışe, ışē, ışey, ışey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı, şıy (34.47)

ışē : şey; krş. çe, çey, ışe, ışey, ışe, ışe, ışē, ışey, ışey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı, şıy (34.77)

ışehir : şehir; krş. şehār (29.51)

işey : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işe, işe,
işē, işey, işey, şe, şe, şı, şew, şēy, şı,
şı, şı, şiy (33.7)

işimdi : şimdi; krş. çindi, sincik, şimcik,
şimdik, şimi, şinci, şincik, şindi,
şindi, şindig, şindik, şindim, şini
(29.66)

ıTıK : artık; krş. artıh, artıKın, atık,
ātık, atıkın, ātıkın (18.48)

ızın : izin (11.147)

İ

ibrāyim: İbrahim (26.290)

ić : iç; krş. iş (26.234)

ić- : içmek; krş. iş- (31.132)

icrāt : icraat (41.49)

iç yālama: hamurdan ve peynirden yapılan
bir yemek (21.82)

içēsi : içerisi (27.49)

iK : ilk; krş. ilġ (2.38)

ik_üç : iki üç; krş. ik_üş, ük_üç (18.53)

ik_üş : iki üç; krş. ik_üş, ük_üç (12.14)

ikindiliyin: ikinci vaktinde (25.16)

ikişē : ikişer (31.89)

ilāna : lahana; krş. lāna (2.45)

ilaş : ilaç (27.43)

ilēde : eskiden; krş. ilēden (31.4)

ilēden : eskiden; krş. ilēde (19.12)

ilēki : ilerideki (34.16)

ilēn : leġen; krş. ileyen, iliyen, leyen,
liyen (21.231)

ilersi : ilerisi, ötesi (9.159)

ilersi : öncesi; krş. ilēsi (9.159)

ilēsi : öncesi; krş. ilersi (23.5)

İleştirme: iyileştirme (34.58)

ileyen : leġen; krş. ilēn, iliyen, leyen,
liyen (16.87)

ilġ (ilġ_āyilem): ilk; krş. iK (1.103)

ilginş : ilginç (4.4)

iliyen : leġen; krş. ilēn, ileyen, leyen,
liyen (3.19)

illasköw: İlyasköy, Yalova'nın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir köy; krş. ellesköw, ilyasköw (39.113)

ille : hele (26.118)

ilyasköw: İlyasköy, Yalova'nın Çiftlikköy ilçesine bağlı bir köy; ; krş. ellesköw, illasköw (21.19)

ilyaz : İlyas (32.258)

İmāber: gemi adı (39.100)

imtān : imtihan (1.123)

imtānlı: okullu, okumuş, sınav kazanmış; krş. imtīānlı (15.201)

imtīānlı: okullu, okumuş, sınav kazanmış krş. imtānlı (15.206)

independe: İndependenta, 1979 yılında İstanbul Boğazı'nda yaşanan tanker kazasında yanan geminin ismi (20.47)

ine (mācır_ine): nine (26.303)

İne : iğne; krş. iyne (41.75)

İnele- : iğnelemek, iğne yapmak (41.75)

inşahat: inşaat; krş. inşāt (32.255)

inşāt : inşaat; krş. inşahat (1.18)

irkeK: erkek; krş. ēkeK (13.35)

İs baş : üst baş (2.5)

İsan : insan (9.35)

islah : ıslah (13.281)

ismāyil: İsmail (40.1)

isse- : istemek (35.71)

İstambul: İstanbul; krş. ıstambıl, ıstambul, İstanbıl, İstanbul (4.17)

İstepne: stepne (12.219)

İstirāt : istirahat (15.130)

iş : iç; krş. ic (12.87)

iş- : içmek; krş. ic- (12.3)

iş güş : iş güç (1.113)

işallah : inşallah; krş. İşallah, işşala(32.96)

İşallah: inşallah; krş. işallah, işşala (15.189)

işde : işte; krş. işşe (12.15)

işe : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı̄, şiy (7.76)

ışe : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı̄, şiy (8.53)

işē : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı̄, şiy (7.53)

işey : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı̄, şiy (8.19)

ışey : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şı, şew, şēy, şı, şı, şı̄, şiy (27.140)

işki : içki (29.19)

işşalla : inşallah; krş. işallah, işallah (18.88)

işşe : işte; krş. işde (19.63)

itdālı : iddialı (38.27)

İtimal: ihtimal (26.181)

iy : iyi; krş. eyi, İy (27.96)

İy : iyi; krş. eyi, iy (16.143)

İy : iğ (4.113)

iyce : iyice; krş. éyce, eycene, eyice, İyce, İycene (21.126)

İyce : iyice; krş. éyce, eycene, eyice, iyce, İycene (15.114)

İycene: iyice; krş. éyce, eycene, eyice, iyce, İyce (13.378)

İyim : iyiyim (16.143)

İylik : iyilik, sağlık; krş. eylik (13.395)

iyne : Dikiş dikmeye yarayan, ince, ucu sivri, bir ucunda iplik geçecek deliği bulunan çelik araç; krş. İne (35.45)

iyne : enjeksiyon (29.38)

İytim : eğitim; krş. ēyitim (41.33)

iziyet : eziyet (39.58)

K

ķabık : kabuk (35.35)*

Ķacı : kadın; krş. ģadın, ģarı (30.2)

ķaçaq : bir çocuk oyunu (19.56)

kada : kadar; krş. gā, ğada, ğadā, ğader, ğadan, qadā, qadam, qadan, qıdan (25.233)

qadā : kadar; krş. gā, ğada, ğadā, ğader, ğadan, qada, qadam, qadan, qıdan (40.60)

QadācıQ: kadcrcık; krş. qadācıQ (16.126)

qadam : kadar; krş. gā, ğada, ğadā, ğader, ğadan, qada, qadā, qadan, qıdan (13.7)

qadan : kadar; krş. gā, ğada, ğadā, ğader, ğadan, qada, qadā, qadam, qıdan (15.21)

qadācıQ: kadcrcık; krş. QadācıQ (13.64)

qādeniz: karadeniz; krş. ğaradeniz (10.54)

qādeş : kardeş; krş. ğādeş, ğardeş (18.5)

qadıköw: Kadıköy, Kadıköy, Yalova'nın Merkez ilçesine bağlı bir belde (39.49)

qadıncıQ: kadıncağız (29.2)

qadriye: Kadriye (15.19)

qāfire : kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve

yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde; krş. qāfirin, qāfirun (25.529)

qāfirin: kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde; krş. qāfire, qāfirun (21.155)

qāfirun: kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde; krş. qāfire, qāfirin (25.526)

qāga : gaga (4.90)

qāit : kağıt; qāt (1.130)

qak- : kalkmak; krş. ğaq-, ğalk-, qāk-, qālQ- (17.73)

qāk- : kalkmak; krş. ğaq-, ğalk-, qak-, qālQ- (12.12)

qāküli : kakül (9.27)

qalabaQ: büyük, iri (26.233)

qalbir : kalbur; krş. ğalvur (21.108)

qāliba : galiba; krş. ğalba (10.24)

kalıncana: kalınca (11.67)

kālK- : kalkmak; krş. ğak-, ğalk-, kak-,
kāk- (25.509)

kanatdar: anahtar (12.229)

kanğurudan: ikinci vaktinde
gerçekleştirilen, yiyeceğin
çoğunlukla zeytin ekmekten ibaret
olduğu yemek öğünü (25.16)

kānnıK çelī: gece oynanan bir çocuk
oyunu, karanlık çeliği, "Sopa
karanlık bir yere atılır, beşer
kişiden oluşan iki takım da sopayı
bulmaya çalışır, sopayı bulup
ebeye ilk ulaştıran takım puan
kazanır."; krş. qarannıK çelī,
qarannıK çeliyi (10.65)

kapıcıbaşı: saray kapılarını bekleyen
sınıfın yöneticisi (25.462)

kapılı : kapalı; krş. ğaPalı (9.6)

kaplumbā: kaplumbağa; krş. tosbāyi
(24.26)

kara leke: Venturia inaequalis adlı
mantarın neden olduğu bitki
hastalığı (27.42)

kara üzüm: ahududu (4.80)

karabaşotu: Ballıbabagillerden, çiçekleri
mavi veya menekşe renginde
başakçıklar durumunda olan güzel
kokulu bir bitki, karabaş,
"Lavandula stoechas" (2.56)

karacımen: hayvan otlatmakta kullanılan,
sulak yerlerde yetişen bir cins ot
(22.40)

karambül: karambol (38.44)

karamusal: Karamürsel; krş. qaramusal,
qaramüsel (33.11)

qaramusal: Karamürsel; krş. qaramusal,
qaramüsel (39.30)

qaramüsel: Karamürsel; krş. qaramusal,
qaramusal (20.28)

qarannıK: karanlık; krş. ğarannıK,
qarānnıK (10.23)

qarānnıK: karanlık; krş. ğarannıK,
qarannıK (23.109)

qarannıK çelī : gece oynanan bir çocuk
oyunu, karanlık çeliği, "Sopa
karanlık bir yere atılır, beşer
kişiden oluşan iki takım da sopayı
bulmaya çalışır, sopayı bulup
ebeye ilk ulaştıran takım puan

kazanır."; krş. k̄ānnıĶ çelī,
k̄aranmıĶ çeliyi (23.112)

k̄aranmıĶ çeliyi: gece oynanan bir çocuk
oyunu, karanlık çeliĝi, "Sopa
karanlık bir yere atılır, beşer
kişiden oluşan iki takım da sopayı
bulmaya çalışır, sopayı bulup
ebeye ilk ulaştıran takım puan
kazanır."; krş. k̄ānnıĶ çelī,
k̄aranmıĶ çelī (23.112)

k̄āre : kare (26.248)

k̄arip: garip, yoksul; krş. ĝarıp (15.149)

k̄arpız : karpuz, "Citrullus vulgaris"
(25.296)

k̄ārsıvan: bir yer ismi (25.456)

k̄ārşı : karşı; ; krş. ĝārşı, ĝarşı, ĝāşı
(38.55)

k̄āsın : kalsın (13.405)

k̄aş- : kaçmak; krş. ĝaç-, ĝaş-, ĝāş-
(41.36)

k̄aşıl- : kaşınmak (17.266)

k̄āt : kat; krş. ĝat (16.155)

k̄āt : kağıt; krş. k̄āīt (39.78)

k̄atda: tahta; krş. taĶta, taTda (12.237)

k̄atiyyen: katiyen (31.73)

k̄atleām: katliam (13.30)

k̄āve : 1. kahve (13.86) 2. kahvehane; krş.
ĝāve, k̄ayfe (13.86)

k̄āveci: kahvehane işleten kimse (41.39)

k̄avır-: kavurmak; ĝavır- (25.295)

k̄āya : koyun sahibi, sürü sahibi (37.17)

k̄ayfe : kahvehane; krş. ĝāve, k̄āve (32.8)

k̄ayınna: kaynana, kayınvalide; krş.
ĝayınna, ĝayınne, ĝaynana,
ĝayınvā̄lde, k̄ayınvā̄lde (17.66)

k̄ayınvā̄lde: kaynana, kayınvalide; krş.
ĝayınna, ĝayınne, ĝaynana,
ĝayınvā̄lde, k̄ayınna (19.28)

k̄ayrola: karyola; krş. ĝāyola, ĝaryola
(25.226)

k̄az : gaz (18.83)

kece : gece (16.6)

kefin : kefen (9.76)

kefinle-: kefene sarmak; krş. kefinne-
(17.203)*

kefinne-: kefene sarmak; krş. kefinle-
(21.152)

kelōlan: Keloğlan (24.32)

kemalis: Kemalist (39.91)

kēndi : kendi (19.34)

keri : sonra (23.34)

kerpiş : kerpiç (7.146)

kestane kargası: bayağı alakarga,
"Garrulus glandarius" (4.93)

kesTēne: kestane (26.232)

kāz-: gezmek (9.195)

kıdan : kadar; krş. gā, ğada, ğadā, ğader,
ğadan, kıada, kıadā, kıadam, kıadan
(41.52)

klarnet: klarnet (36.13)

klarneTçi: klarnetçi (12.207)

klıKçı : kırıkları düzelten kimse, sınıkçı,
kırıkçı; krş. ğırıKçı (35.92)

klılış : Kılıç (20.10)

klılışlı : Yunanistan'ın Makedonya
bölgesindeki Kılış şehrinden olan
kimse (26.258)

klılı baraK: bir masal kahramanı (17.156)

klılıōlu: Kılıoğlu, bir lakap (14.34)

klınıç : Kılıç, Yalova'nın Çiftlikköy
ilçesine bağlı bir köy (35.54)

kliraz : kiraz; krş. kirez, kirez (21.89)

klırKlan-: doğum yapılmasının ardından
kırk gün geçmesi (16.136)

klışçāis : kızcağız; krş. kıŞçāz (15.44)

klıŞçāz : kızcağız; krş. kışçāis (25.221)

klısır kına gecesi: gelin olmayan düğün
(13.39)

klıskardeş: kızkardeş (15.34)

klibi: gibi (25.211)

klibit : kibrit; krş. kirbit (4.60)

klibrit çal-: kibrit çakmak (20.13)

klıçi : kişi; krş. ğişi (26.79)

kirbit: kibrit; krş. kibit (13.125)

kişemet: kişemit (8.113)

kişemeT Şekeri: kızamık hastalığının tedavisinde kullanılan kırmızı renkli Şeker, kızamık Şekeri (8.114)

kişeşleme: kişeşenme, organik dokuların içinde kişeş birikmesi durumu (9.133)

kişez : kiraz; krş. kıraz, kirez (27.49)

kirez : kiraz; krş. kıraz, kirez (16.170)

kişez beni gibi: dağınık ve seyrek bir biçimde, tek tük (11.109)

kişezli : Kirazlı (35.37)

kişpiliK_otu: Papatyagiller familyasına ait bir bitki cinsi, kişpi otu, "Echinacea" (4.102)

kismi : kısmı (8.115)

kit- : gitmek; krş. geT- (12.151)

kitli ĩne: çengelli iğne; krş. kitli iyne (19.34)

kitli iyne: çengelli iğne; krş. kitli ĩne (17.84)

ko- : koymak; krş. go-, goy- (21.270)

koçayemiş: fundagiller familyasından meyveleri yenen bir çalı türü, "Arbutus unedo" ve bu çalının meyvesi (4.81)

koça : koca (39.14)

koçey : kolay (21.111)

koçtuyá veril-: gelinin damat tarafından attan indirmesi (25.285)

koçmşı : koçmşu; krş. goçmşu (17.223)

koçturol: kontrol (38.15)

koççe : düğme (9.53)

koççe oyunu: düğmelerle oynanan bir çocuk oyunu (12.201)

koçluK : koruluk, ormanlık; krş. goçuluK (10.19)

koçtlaK : kulučka tavuk; krş. goçtlaK (23.146)

koçuKöw: Koruköy (10.49)

koçalammaç: kovalambaç (5.21)

koçcu : korucu (37.18)

kō : köy; krş. köv, köw (34.48)

kölge : gölge (26.229)

köpürü : köprü (9.170)

kötlük : kötülük (10.8)

köv : köy; krş. kō, köw (39.7)

köw : köy; krş. kō, köv (39.25)

köwgöçüren: ekin arasında görülen ve ürüne zarar veren bir çeşit dikenli bitki, "Cirsium arvense"; krş. köygöçüren (34.53)

köwlü : köylü (35.14)

köwlük: köylük (2.3)

köygöçüren: ekin arasında görülen ve ürüne zarar veren bir çeşit dikenli bitki, "Cirsium arvense" (22.37); krş. köwgöçüren

ķucēnde: kucağında (7.37)

ķukle : dantel veya nakış ipliği yumağı, kuka (32.227)

ķulaķ hamuru: üçgen şeklinde ikiye kapatılmış bir çeşit makarna,

kulaklı makarna; krş. hınķal, ğulaķ hamırı (11.64)

ķuluşķa: kuluçķa; krş. ğuluşķa (23.138)

ķurbet : gurbet (15.110)

ķursa : 1. ince görünmek için kullanılan esnek iç ğiysisi, korse (15.192) 2. kurs (26.94)

ķurtā- : kurtarmak; krş. ğurtā- (22.9)

ķušet- : kuşatmak (32.291)

ķutul- : kurtulmak; krş. ğutul- (28.12)

ķutuluş: kurtuluş (39.47)

ķüēş : ğüreş; krş. küleş, küreş (41.65)

ķüflüküplü: bir yer ismi (25.433)

ķül-: ğülmek (10.36)

ķül taTlısı: küllü su ile yapılan bir tür tatlı (13.291)

ķüleK : küçük deniz teknelerini yürütmeye yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç, kürek (10.23)

ķüleş : ğüreş; krş. küēş, küreş (39.116)

kümez: kümes (25.227)

küreş : güreş; krş. küēş, küleş (38.24)

L

lācivēt : lacivert (12.228)

lağaP : lakap (25.14)

lāna : lahana; krş. ilāna (35.118)

lapır lupur: yansıma (20.52)

laPlaK : yansıma (26.363)

laPpadanaK: yansıma (13.343)

lassik : taşıtların jantlarına yerleştirilen, elastiki tekerlek bandajı, lastik (12.216)

leçel : reçel (35.36)

lepaK : oyunda önceden kararlaştırılan sayıya gelindiğinde söylenen sözcük, kama. (6.13)

leyen : leğen; krş. ilēn, ileyen, iliyen, liyen (16.88)

lıpıTıK lıpıTıK: yansıma (26.282)

liyen : leğen; krş. ilēn, ileyen, iliyen, liyen (15.210)

liylak : leylak, "Syringa vulgaris" (18.57)

loğum : lokum (28.21)

loP loP : yansıma (26.244)

lōsa : lohusa (8.49)

lōbetçi: nöbetçi (26.132)

löküz: lüks lambası (5.47)

M

mābi : mavi (26.332)

mācır : muhacır; krş. mācur (27.2)

mācırılıK: muhacırlık, göç etme (22.3)

mācur : muhacır; krş. mācır (35.24)

maçu guçu: bir masal kahramanı; krş. maçu kuçu (19.48)

maçu kuçu: bir masal kahramanı; krş. maçu guçu (19.46)

mādemse: meğerse (6.18)

māfaT : vefat; krş. mefat (28.25)

magirüs: bir otomobil markası (25.245)

mahşē : mahşer (9.171)

maḳamnat-: makamla şarkı söylettirmek
(26.250)

maḳāna: makarna; ; krş. hamır, muḳarna
(31.160)

makineye al-: elektrikli süpürgeyle
süpürmek (33.59)

makit: vakit (26.153)

māle : mahalle; krş. māl̄le, muāl̄le
(16.192)

māl̄le : mahalle; krş. māle, muāl̄le (41.52)

māmud_ā: Mahmut Ağa (10.4)

manafatura: fabrika yapımı her türlü
kumaş, bez vb. dokuma (12.100)

manav : yerli halk (20.1)

mandume: manzume (12.14)

māne : bahane (31.106)

māni: bir şeyin yapılmasını önleyen şey
engel (13.179)

mantarāne: mantarların işlendiği yer
(16.207)

māra : mağara, tünel (25.91)

marıḳa: Rum hizmetçi kadın, Rum işçi
kadın (12.33)

māril : eski bir mezar taşında geçen bir
isim; krş. müāril (1.29)

mārya : beş yaşından büyük veya damızlık
dışı bırakılmış dişi koyun (26.190)

masā : masal; krş. masar (16.107)

masar: masal; krş. masā (35.105)

masıra: Koni veya silindir biçiminde olup
üzerine şerit, iplik vb. sarılan,
karton, tahta, plastik vb.nden
yapılan araç (32.226)

massaf : masraf (36.18)

māsus : şakadan (27.98)

māş : maaş (15.41)

māşallā: maşallah (26.366)

mātam: matem (9.169)

matine: elektrikli süpürge, makine (33.62)

mavız : muhafız (39.16)

meḳbır: mecbur (17.48)

mēdiven: merdiven; krş. merdeven (40.44)

mefāt : vefat; krş. máfaT (10.4)

mehem: meğer; krş. mēr, meyē, meyer
(25.393)

meļāke: melekler (13.408)

melhem: merhem (15.165)

mēlit : mevlit; krş. māvlit, mevlüt (8.77)

memet: Mehmet; krş. mēmet, māmet
(10.36)

mēmet: Mehmet; krş. memet, māmet
(15.6)

māmet: Mehmet; krş. memet, mēmet
(16.14)

memneket: memleket (33.20)

māmur: memur (1.176)

māmurluḳ: memurluk (1.157)*

men (yapdım men): ben (26.90)

mēndis: mühendis; krş. müēndis, müēndiz
(12.133)

mene : böyle; krş. bele, böle, bōle, bölü,
böne, böye (9.26)

menek : Melek (26.278)

mēr : meğer; krş. mehem, meyē, meyer
(1.7)

merambālā: bir muhit ismi (26.172)

merdeven: merdiven; krş. mēdiven krş.
(26.73)

merem bızıḳacıları: Bremen Mızıkacıları,
bir masal ismi (23.78)

merişin: Mersin (23.41)

merjimeK: mercimek (21.197)

merSivon: Merzifon (28.32)

mesa : mesela; krş. beselā, mesā,
meseā, meseļa, mesenā (1.32)

mesā : mesela; krş. beselā, mesa,
meseā, meseļa, mesenā (1.58)

mésçit: mescit (32.255)

meseā : mesela; krş. beselā, mesa, mesā,
meseļa, mesenā (12.196)

meseļa: mesela; krş. beselā, mesa, mesā,
meseā, mesenā (13.21)

mesenā: mesela; krş. beselā, mesa, mesā,
meseā, meseā (12.12)

meseP: mezhep (13.409)*

meşur : meşhur (28.21)

metirē : metre (9.28)

māvlit : mevlit; krş. mēlit, mevlüt (8.67)*

mevlüt: mevlit; krş. mēlit, māvlit (16.45)

meybacılık: meyvecilik (26.174)*

meyē : meğer; krş. mehem ,mēr, meyer
(15.91)

meyer : meğer; krş. mehem, mēr, meyē
(13.136)

meyma: meyve (26.167)

muhafaza: muhafaza (17.200)

mıraT_āğa: Murat Ağa (26.168)

mısTafa: Mustafa (10.31)

mışmulalıK: muşmula yetişen yer,
muşmulalık (9.151)

miKtar: muhtar; krş. mühtar, müPdar,
mütDar (9.117)

mile : bilye; krş. cilli, mine (1.180)

mileci: bilyelerle oynanan bir çocuk oyunu
(1.180)

mīman: mimar (12.133)

mināsip: münasip, uygun (16.29)

mine : bilye; krş. cilli, mile (37.1)

minever: Münevver (35.120)

misāfir: misafir (14.3)

misāfirāne: konukevi (14.38)

misāfirsever: konuksever (13.289)

misel: misal, örnek (23.146)

misir : mısır (31.108)

moāPPet: muhabbet (26.329)

moderen: modern (26.58)

motur: akaryakıtla işleyen deniz aracı
(7.75)

mu : bu; krş. bı (31.104)

muallābla: Mualla Abla (13.247)

muālle : mahalle; krş. māle, mālle (1.76)

mūāril: eski bir mezar taşında geçen bir isim; krş. mārīl (1.29)

mubārek: mübarek (15.45)

muḡarna: makarna; krş. hamır, maḡāna(33.38)

muḡlu : mihli, mihlanmış (21.216)

muraTdepe: Murattepe (29.39)

mustāmel: müstamel, kullanılmış olan (27.9)

müēndis: mühendis; krş. mēndis müēndiz (1.158)

müēndiz: mühendis; krş. mēndis, müēndis (1.154)

mühtar: muhtar; krş. miKtar, müPdar, müTdar (40.8)

mümmün: mümkün (38.61)

münübüs: minibüs (16.145)

müPdar: muhtar; krş. miKtar, mühtar, müTdar (18.6)

mūrācāt: müracaat (1.121)

mürdüK: mürdümük; krş. özdük (21.192)

müsāyit: müsait (1.153)

müTdar: muhtar; krş. miKtar, müPdar, müTdar (31.123)

N

nāiye : nahiye (26.99)

nālet : lanet (38.14)

nāli : Narlı, Yalova'nın Armutlu ilçesine bağlı bir yerleşim yeri(9.179)

namnı : namlı (4.102)

nan (vercen nan): ulan (41.18)

nāp- : ne yapmak (33.99)

nāre : nara (9.55)

nārın bey: bir masal kahramanı; krş. nārın bey (25.113)

nārın bey: bir masal kahramanı; krş. nārın bey (25.107)

nası : nasıl; krş. nasī (25.194)

nasī : nasıl; krş. nası (13.82)

nasīb_eT-: nasip etmek; krş. nāsib_eT-
(15.206)

nāsib_eT-: nasip etmek; krş. nāsib_eT-
(13.408)

nēde : nerede; krş. nirde (35.90)

nēden : nereden; krş. nerden, nirden
(40.57)

nerden: nereden; krş. nēden, nirden
(23.64)

nerdese: nerdeyse (26.153)

nergistutan: bir çocuk oyunu (32.161)

nergiz_otu : Nergisgillerden, bazı türlerinde beyaz, bazılarında sarı renkte olan çiçekleri ayrı veya bir kök sap üzerinde şemsiye durumunda, açılmadan önce bir yenle örtülü bulunan, 20-80 santimetre yüksekliğinde, soğanlı bir süs bitkisi, nergis, "Narcissus" (4.100)

nese : neyse; krş. nēse (26.152)

nēse : neyse; krş. nese (10.14)

ney : ne; krş. nı, ni (22.37)

nezar : Nazar Duası (30.19)

nezzet: lezzet (9.94)

nezzetli: lezzetli (30.25)

nı : ne; krş. ni, ney (18.116)

nışan : nişan (7.69)

nışannı: nişanlı (26.22)

ni : ne; krş. nı, ney (16.44)

nīçin : niçin (1.152)

nira (yüz bin nira): lira (36.20)

nirde : nerede; krş. nēde (32.188)

nirden: nereden; krş. nēden, nerden
(32.208)

nişanna-: nişanlamak (13.184)

nişannı: nişanlı (2.25)

niyetlä-: niyet etmek (16.44)

nofut : nohut, "Cicer arietinum" (9.61)

nöl- : ne olmak (21.125)

nöbeTç_āmiri: nöbetçi amiri (38.5)

nufus mēmuru: nüfus memuru (13.154)

nürin bey: bir masal kahramanı (25.107)

nüzum: lüzum (35.115)

O

oā : ova (22.4)

obur : kurt, domuz vb. cana kıyan yaban hayvanı; krş. canavar (11.107)

ōda : orada; krş. ōrda, urda (7.157)

ōdan : oradan (7.159)

ōdu : oldu (16.195)

oḲḲalıḲ: bir okka oylumunda olan kefe (25.446)

oḲlaḲ : oklava (33.39)

ōl : oğul (21.50)

ōlaḲ : oğlak (20.36)

ōlāmır: ıhlamur, "Tilia" (26.232)

olan : oğlan; krş. ōlan (8.24)

ōlan : oğlan; krş. olan (33.11)

oldūy için: olduğu için (9.114)

ollāhi: vallahi; krş. ballā, vala, vallāyi, vıllā (31.122)

ōlta : gece oynanan, uzak yerlere saklanmanın serbest olduğu saklambaç benzeri bir çocuk oyunu (36.36)

ōman : orman (40.20)

on_ātı : on altı (8.15)

onan : ondan; krş. ōnan (11.9)

ōndan : ondan; krş. ōndan (8.97)

ondele: ondüle; saçlara yapılan kıvrım (18.31)

onnal : o zamirinin çokluk biçimi; krş. ōnnar, unlā, unnā, unnar (13.201)

ōnnar : o zamirinin çokluk biçimi; krş. onnal, unlā, unnā, unnar (4.6)

oraḲçı : orakla ekin biçen kimse (32.241)

oran : Orhan (12.212)

orangazi: Orhangazi, Marmara Denizi'nin güneyinde bulunan, İznik Gölü'nün batısında yer alan Bursa ilçesi (34.68)

ōrda : orada; krş. urda, ōda (13.350)

orlā : oralar (9.151)

ortōkūl: ortaokul (9.150)

osmannīca: Osmanlıca (39.29)

ossun : olsun; krş. osun, ōsun (19.27)

osun : olsun; krş. ossun, ōsun (26.297)

ōsun : olsun; krş. ossun, osun (27.14)

ōTduK : oturduk (32.41)

oTdum: oturdum (8.88)

otu- : oturmak ; krş. otū (5.40)

otū- : oturmak; krş. otu- (29.10)

otur- : konmak, sahip çıkmak (13.168)

otusātī: otuz altı (10.5)

otusēkis: otuz sekiz (10.5)

ōw: ünlem (26.44)

Ö

öküs : öküz; krş. üküS (27.62)

öküzgötü: kuşburnu, "Rosa canina" (4.78)

öle : öyle; krş. ölē, öle, öyle (22.11)

ölē : öyle; krş. öle, öle, öyle (19.38)

öle : öyle; krş. öle, ölē, öyle (21.32)

ölen : öğlen; krş. öylen (17.205)

ölenleyin: öğlenleyin; krş. ölenneyin (12.175)

ölenneyin: öğlenleyin; krş. ölenleyin (36.25)

ölesine: öylesine (14.16)

ölşme : ölçme (20.90)

önden : önceden (2.47)

önemni: önemli (37.15)

önkü : önceki (18.58)

örçü : ölçü (4.77)

ören- : öğrenmek (3.5)

öreT- : öğretmek (30.29)

öretmen: öğretmen (32.91)

öretmenniK: öğretmenlik (32.91)

örtleme: katarakt (25.44)

öse : ölse (9.74)

ösküden: eskiden; krş. essiden (31.62)

ösürük: öksürük (2.53)

ösüs : öksüz (8.14)

ötte : öte (31.8)

öv- : üstüne sürmek (26.298)

öyle : öyle; krş. öle, öle, öle (25.20)

öylen : öğlen; krş. ölen (17.11)

özdük : mürdümük; krş. mürdük (21.191)

P

pāçaçık: parçacık (2.40)

pādişā : padişah (27.105)

pālī : pahalı (17.245)

pamık: pamuk (25.49)*

pancar: efelek otu, "Rumex petientia"
(21.201)

panğal : çalı (25.14)

pansıman: pansuman (8.111)

pantol : pantolon; krş. pantul (7.63)

pantul: pantolon; krş. pantol (23.21)

paPrika: fabrika; krş. fabrika (8.92)

parayı ek-: parayı basmak, çok para
harcamak (9.13)

parsē : pardösü (9.166)

partı: parti (1.178)

patatis : patates; krş. patetis (33.25)

patetis : patates; krş. patatis (8.46)

peg_ince: pek ince (11.67)

pençere: pencere (25.283)

pēnir : peynir (12.333)

petmez: pekmez; krş. bekmez (30.25)

pıfır pıfır : yansıma (32.55)

pırasa gibi yayıl-: hareketsizce uzanmak
(12.73)

pırla- : fırlamak (12.127)

pirova: prova (38.38)

picama: pijama (9.23)

pijirgeç: pişirgeç (13.342)*

pilam : pilav (8.69)

pilan : filan (12.156)

pilek : içinde ekmek pişirilen toprak kap
(13.355)

pilinç : piliç (4.19)

piliş : pirinç, "Oryza sativa"; krş. piriç,
pirinş (8.44)

pin- : binmek (21.264)

pineT : mayalanmış ekmek hamurunu
fırına götürmek için kullanılan
sekiz, on gözlü, uzun ekmek tahtası
(13.355)

pireciK: asmalara, tahıla dadanarak onları
kurutan zararlı bir böcek, filoksera
(27.50)

pirefesör: profesör (9.3)

piren : hanımeline benzeyen beyaz
çiçekleri güzel kokulu, kökünden

kömür yapılan küçük bir ağaç
(1.203)

piriç : pirinç, "Oryza sativa"; krş. piliş,
pirinş (9.66)

pirinş : pirinç, "Oryza sativa"; krş. piliş,
piriç (17.32)

pisipisi: 1.yazın tarlalarda toprağı huni
gibi delerek içine giren, küçük, boz
renkli bir böcek (4.42)

pisipisi: pisipisi böceklerinin
toplanmasıyla oynanan çocuk
oyunu (4.41)

pissiK : pislik (25.421)

pişe : bişi (28.20)

pişmannıK: pişmanlık (19.24)

piyöv: ünlem (30.38)

podra : pudra (19.19)

potur : gövde yapısı çirkin, biçimsiz
(24.29)

pörüşan: perişan (15.16)

puğa : 1. bir çocuk oyunu (1.200) 2. Bu
çocuk oyununda yere çizilen daire

içine hedef olarak dikilen kutu,
taş vb. şeyler. (1.181)

R

rābet : rağbet (39.89)

radiyo : radyo (11.85)

rahmetli: rahmetli; krş. irahmetli,
rāmetli (9.12)

rāmen : rağmen (23.73)

rāmet : rahmet (26.67)

rāmetli: rahmetli; krş. irahmetli, rahmetli
(28.25)

ras gel-: rast gelmek (35.45)

rāşid ağa: Raşit Ağa (26.303)

rāt : rahat; krş. irahat (26.103)

rāt yatā: yer yatağı (25.481)

rātsiz : rahatsız (13.286)

ravağ : şerbetin koyu kıvamlı biçimi
(13.304)

reçbēciliK: çiftçilik; krş. çifçiliK, çipçiliK,
reçberciliK, reñşberliK, reşbelik,
reşbēliK, reşberliK (40.69)

reçberciliK: çiftçilik; krş. çifçiliK, çipçiliK,
reçbēciliK, reñşberliK, reşbelik,
reşbēliK, reşberliK (17.243)

reçber : reñçber; krş. eniçber (17.140)

remazan: ramazan; krş. ĩramazan,
remezan, remizan (22.53)

remezan: ramazan; krş. ĩramazan,
remazan, remizan (15.42)

remizan: ramazan; krş. ĩramazan,
remazan, remezan (9.14)

rengārek: rengarenk (2.20)

reñşberliK: çiftçilik; krş. çifçiliK, çipçiliK,
reçbēciliK, reçberliK, reşbelik,
reşbēliK, reşberliK (34.44)

reşbelik: çiftçilik; krş. çifçiliK, çipçiliK,
reçbēciliK, reçberliK, reşberlik,
reşbēliK, reşberliK (23.9)

reşbēliK: çiftçilik; krş. çifçiliK, çipçiliK,
reçbēciliK, reçberliK, reşberlik,
reşbeliK, reşberliK (22.30)

reşberliK: çiftçilik; krş. çifçiliK, çipçiliK,
reçbēciliK, reçberliK, reşberlik,
reşbeliK, reşbēliK (34.39)

reyis : reis (39.71)

reyis topuz: bir çocuk oyunu, "Kibrit kutusu havaya atılır, kibrit kutusunu dik düşüren oyuncu reis, yan düşüren oyuncu topuz olur, düz düşüren ise cezalandırılır. Reyis cezanın şiddetini belirler, topuz elindeki bezle reysin belirlediği şekilde cezalı oyuncunun eline vurarak turu sonlandırır." (4.59)

reyiz : reis topuz oyununda cezaları belirleyen oyuncu (4.61)

rizā : Rıza (15.124)

rūh : ruh (15.178)

S

sā : sağ (23.7)

sā : saha (38.48)

sā- : sağmak; krş. sav- (24.14)

saba : sabah; krş. sabā, sabbah (21.128)

sabā : sabah; krş. saba, sabbah (29.23)

sabahacaK: sabaha kadar (31.97)

sabahaçaK: sabaha kadar (31.151)

sabahlen: sabahleyin; krş. sabālen, sabālēn, sabāleyin, sabāliyin (8.29)

sabālen: sabahleyin; krş. sabahlen, sabālēn, sabāleyin, sabāliyin (15.31)

sabālēn: sabahleyin; krş. sabahlen, sabālen, sabāleyin, sabāliyin (15.2)

sabāleyin: sabahleyin; krş. sabahlen, sabālen, sabālēn, sabāliyin (23.36)

sabāliyin: sabahleyin; krş. sabahlen, sabālen, sabālēn, sabāleyin (13.67)

sabbah: sabah; krş. saba, sabā (1.69)

sabın : sabun (18.117)

sabınna-: sabunlamak (25.516)

sābi : sahibi; krş. sābisi (14.3)

sābisi : sahibi; krş. sābi (23.82)

sacaK : sacayak (25.187)

sādiç : sağdıç (23.16)

sahaT : çıban kabuğu (30.15)

sahroş : sarhoş; krş. sarfoş, sarloş, sāroş (41.16)

sāip : sahip (22.50)*

sakırğa: kene (25.26)

saKlambaş: saklambaç; krş. saKlammaç, saKlanbaç, saKlanbaş (27.26)

saklammaç: saklambaç; krş. saklambaş, saklanbaç, saklanbaş (5.21)

saklanbaç: saklambaç; krş. saklambaş, saklammaç, saklanbaş (10.66)

saklanbaş: saklambaç; krş. saklambaş, saklammaç, saklanbaç (4.41)

sāla- : sağlamak (22.34)

sālam : sağlam (40.2)

sālīk : sağlık (15.109)

sālīḲ_ocā: sağlık ocağı (16.144)

sālīḲ_ocāi: sağlık ocağı (34.59)

sali : salı; krş. sāli (9.166)

sāli : salı; krş. sali (39.6)

sāllādı : sararlardı (8.125)

salmaş dolmaş: sarmaş dolaş (26.145)

samannıḲ: samanlık (14.17)

samannısıpor: Samanlıspor, Yalova'nın Merkez ilçesine bağlı bir köy olan Samanlı'nın futbol takımı (38.33)

samın : somun (25.337)

sān : sahan (32.65)

sāna : sonra; krş. sina, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (2.10)

sāncaḲ: salıncak (34.23)

sankin : sanki (31.156)

sāol : sağol (2.7)

sarāina: sarayına (7.135)

sardelye: sardalya, "Clupea pilchardus" (5.45)

sarfoş : sarhoş; krş. sarloş, sāroş, sahrōş (32.217)

sargı : kuşatma (28.12)

sarhoş_elması: ekşi elma (27.40)

sarkamış: Sarıkamış, Kars iline bağlı bir ilçe (26.12)

sarloş : sarhoş; krş. sarfoş, sāroş, sahrōş (35.33)

sāroş : sarhoş; krş. sarfoş, sarloş, sahrōş (12.223)

sasır : hasır (15.27)

saş : saç (18.31)

saşlı : saçlı (9.26)

sāt : saat (12.2)

sāten : zaten; krş. sāti, zate, zāte, zāti (16.10)

sāti : zaten; krş. sāten, zate, zāte, zāti (8.34)

sav- : uğurlamak (33.100)

sav- : sağmak; krş. sâ- (32.281)

savci : savcı (32.92)

saya : yeldirme (25.260)

sāyi : sahi (13.180)

sayibi : sahibi (23.17)

sefe : sefe; krş. sefē (26.107)

sefē : sefer; krş. sefe (28.46)

segiz : sekiz; krş. sekis (9.87)

segizen: seksen; krş. segzen, sekizen, sekzen (9.185)

segzen: seksen; krş. segizen, sekizen, sekzen (8.1)

sekis : sekiz; krş. segiz (10.44)

sekizen: seksen; krş. segizen, segzen, sekzen (9.182)

sekzen : seksen; krş. segizen, segzen, sekizen (32.96)

selavaT: salavat (26.10)

selbes: serbest (12.179)

selseli: serseri (1.126)

sēp- : serpmek (40.39)

sepele-: serpiştirmek (32.185)

sēpet : sepet (15.160)

sepsi: tepsi (13.309)

sēseri : serseri (26.353)

sessādebaşı: Şehzadebaşı, İstanbul'un Fatih ilçesinde bir cadde (12.149)

sevinş : sevinç (17.76)

sevli : selvi (11.16)

sevlili : selvili (35.91)

seynalıK: tenhalık (33.15)

sī- : sığmak; krş. sıv- (23.64)

sīn- : sığınmak (25.180)

sina : sonra; krş. sâna, sîna, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (31.123)

sīr : sığır (10.60)

sīrcıK : sığircık; krş. sıvırcıK (4.96)

sīrdili : sığirdili (4.101)

sıtaK_elması: bir elma türü (27.37)

sıtandaT: standart (4.20)

sıv- : sığmak; krş. sī- (23.66)

sıvırcıK: sığircık; krş. sīrcıK (28.49)

sıyadı : soyadı; krş. soyādı (8.129)

sibas : Sivas (26.12)

siktī kit: siktir git (12.151)

silā: silah; krş. silā (21.183)

silā: silah; krş. sila (34.15)

sile : ağzına kadar (25.326)

sına : sonra; krş. sâna, sina, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (32.28)

sincik : şimdi; krş. çindi, şimcik, şimdik, şimi, şinci, şincik, şindi, şindi, şindig, şindik, şindim, şini (22.61)

siril- : yerle bir olmak (41.52)

sisek : şişek, iki yaşında koyun (8.85)

sitim : gücünden yararlanmak için elde edilen buhar, istim (27.139)

sivrit: sivriltmek (26.33)*

siyā : siyah (8.63)

so : sonra; krş. sâna, sina, sına, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (25.97)

soă : sonra; krş. sâna, sina, sına, so, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (7.2)

sōa : sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (26.160)

soān : soğan; krş. sovan (39.54)

sohpet: sohbet (25.156)

sona : sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sōa, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (12.3)

sōna : sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sōa, sona, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (2.67)

sonadan: sonradan; krş. sōnadan, sonudan, soyadan (5.3)

sōnadan: sonradan; krş. sonadan, sonudan, soyadan (23.7)

sonam: sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonna, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (39.43)

sonbār : sonbahar (22.45)

sonna: sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonu, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (8.67)

sonu : sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonām, sonna, sora, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (2.40)

sonudan: sonradan; krş. sonadan, sonadan, soyadan (9.156)

sonuşda: sonuçta (36.54)

sora : sonra; krş. sâna, sina, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam,

sonna, sonu, sōra, sōram, sūna, sunı, sūnna (11.3)

sōra : sonra; krş. sâna, sına, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōram, sūna, sunı, sūnna (12.40)

sōram : sonra; krş. sâna, sına, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōra, sūna, sunı, sūnna (39.10)

sorġu : sınav (1.125)

sorun : torun (8.92)

sossete: sosyete (9.184)

sōuk : soġuk (26.334)

sovan : soġan; krş. soān (6.24)

sōyadan: sonradan; krş. sonadan, sonadan, sonudan (23.73)

soyādı: soyadı; krş. sıyadı (1.3)

sōle- : söylemek; krş. sōle-, sōne- (23.153)

sōle- : söylemek; krş. sōle-, sōne- (26.42)

sōlen- : söylenmek (31.78)

sōlenti: söylenti (39.30)

sōlez : Sölöz, Bursa'nın Orhangazi ilçesinde bir mahalle (34.67)

sōne- : söylemek; krş. sōle-, sōle- (32.240)

sös : 1. bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil (25.156) 2. Bir işi yapacağını kesin olarak vadetme (18.10)

sule- : sulamak (25.130)

sultanāmet: Sultanahmet, İstanbul'un Fatih ilçesinde bir mahalle (12.155)

suluġ : içi su dolu (17.266)

sūna : sonra; krş. sâna, sına, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōram, sunı, sūnna (21.96)

sunı : sonra; krş. sâna, sına, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōram, sūna, sūnna (31.82)

sūnna : sonra; krş. sâna, sına, sına, so, soă, sōa, sona, sōna, sonam, sonna, sonu, sora, sōram, sūna, sunı (7.14)

sunuġ : sonuç (5.7)

suva : sıva (20.52)

sūbek : taranmış yumak biçiminde yün (2.66)

sūlāle : sülale (11.129)

sūleman: Süleyman (9.102)

sūm- : küçük görmek (25.437)

sümek : taranmış yumak biçiminde yün
(33.66)

sünge : ucunda ıslak bez bulunan,
fırındaki kızgın külleri süpürmeye
yarayan sırk (17.114)

sūsü: sürüsü (10.44)

sütlāç: sütleç (19.40)*

sütveren_otu: Sütleğengillerden, yaprak
sap ve köklerinde süt görünüşlü,
kekre ve yakıcı bir öz su bulunan,
verdiği öz su türlerine göre
hekimlikte ve sanayide kullanılan,
yedi yüz kadar türü bilinen, bir
veya çok yıllık bir bitki, sütleğen,
"Euphorbia" (4.101)

Ş

şādetnāme: şahadetname, diploma,
sertifika (35.122)

şahse : özellikle (26.118)

şākı : şarkı (16.58)

şālvā : şalvar (31.35)

şāns : şans; krş. şās (16.44)

şanzona: bir çeşit ağaç biti; krş. şanzone,
şanzöze (27.50)

şanzone: bir çeşit ağaç biti; krş. şanzona,
şanzöze (28.45)

şanzöze: bir çeşit ağaç biti; krş. şanzona,
şanzone (27.55)

şarküteri: şarküteri (17.248)

şās : şans; krş. şāns (11.61)

şavrole: Chevrolet, bir araba markası
(12.140)

şāz ol- : sevinmek, mutlu olmak (13.7)

şe : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe,
işē, işē, işey, işey, şe, şı, şew, şēy, şı,
şi, şī, şiy (13.119)

şē : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe,
işē, işē, işey, işey, şe, şı, şew, şēy, şı,
şi, şī, şiy (13.177)

şēbet : şerbet; krş. çerbet, çārbet, şelbeT,
şērbet (8.114)

şefāt : şefaaf (13.207)

şegil : şekil; krş. şekkil (1.51)

şehār : şehir; krş. işehir (8.6)

şekē : şeker (8.113)

şekerle-: reçeli hazır hale getirmek (16.88)

şekkil: şekil; krş. şegil (11.55)

şelbeT : şerbet; krş. çerbet, çārbet, şēbet,
şērbet (16.135)

şēliK : şeylik (26.55)

şemdilli: Şemdinli, Hakkari'nin ilçesi
(13.204)

şenköw: Şenköy, Yalova'nın Çınarcık
ilçesine bağlı bir köy (14.28)

şennik : şenlik (34.22)

şenniKli: şenlikli (39.115)

şePdāli: şeftali, "Persica vulgaris"; krş. çaftāli, çeftāli, şePtāli (26.169)

şePtāli : şeftali, "Persica vulgaris"; krş. çaftāli, çeftāli, şePdāli (26.173)

şērbet : şerbet; krş. çerbet, çārbet, şēbet, şelbeT (8.49)

şerf_ali: Şerif Ali; krş. şerīf_ali, şörūf_ali (27.122)

şerīf_ali: Şerif Ali; krş. şerf_ali, şörūf_ali (27.128)

şew : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işe, işē, işey, işey, şe, şı, şē, şēy, şı, şı, şī, şiy (27.87)

şēy : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işe, işē, işey, işey, şe, şı, şē, şew, şı, şı, şī, şiy (15.41)

şeyciK: şeycik (11.87)

şeyit : şehit (13.206)

şeyiTTiK: şehitlik (5.4)

şeytannı: cin fikirli (25.36)

şı : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şēy, şew, şı, şı, şī, şiy (9.25)

şıkıdıK şıkıdıK: yansıma (7.27)

şi : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şēy, şew, şı, şı, şī, şiy (15.84)

şī : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe, işe, işē, işey, işey, şe, şē, şēy, şew, şı, şı, şiy (20.41)

şimcik : şimdi; krş. çindi, sincik, şimdik, şimi, şinci, şincik, şındı, şındı, şındig, şındik, şındim, şini (3.30)

şimdiĝ (şimdiĝ altı): şimdi; krş. çindi, sincik, şimdik, şimi, şinci, şincik, şındı, şındı, şındig, şındik, şındim, şini (35.10)

şimdik : şimdi; krş. çindi, sincik, şimcik, şimi, şinci, şincik, şındı, şındı, şındig, şındik, şındim, şini (11.142)

şimi : şimdi; krş. çindi, sincik, şimcik, şimdik, şinci, şincik, şındı, şındı, şındig, şındik, şındim, şini (10.69)

şinci : şimdi; krş. çindi, sincik, şimcik, şimdik, şimi, şincik, şındı, şındı, şındig, şındik, şındim, şini (18.14)

şincig (şincig öle): şimdi; krş. çindi, sincik, şimcik, şimdik, şimi, şincik, şındı, şındı, şındig, şındik, şındim, şini (32.222)

şincik : şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şindi, şindi,
şindig, şindik, şindim, şini (3.30)

şindi : şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şincik, şindi,
şindig, şindik, şindim, şini (23.51)

şindi : şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şincik, şindi,
şindig, şindik, şindim, şini (4.78)

şindig : şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şincik, şindi,
şindi, şindik, şindim, şini (8.5)

şindik: şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şincik, şindi,
şindi, şindig, şindim, şini (8.78)

şindim: şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şincik, şindi,
şindi, şindig, şindik, şini (26.56)

şini : şimdi; krş. çindi, sincik,
şimcik, şimdik, şimi, şincik, şindi,
şindi, şindig, şindik, şindim (1.28)

şir : şir (12.14)

şira : şira (35.37)

şirret : şirret, kavgacı, kötü kimse (25.40)

şişmanna-: şişmanlamak (33.93)

şivi : çivi (26.362)

şiy : şey; krş. çe, çey, işe, işē, işey, işe,
işe, işē, işey, işey, şe, şē, şēy, şew,
şı, şī (41.34)

şocuk : çocuk; krş. çucuḲ (8.109)*

şoḲ : çok; krş. çoḡ, çoh (1.118)

şoluk şocuk: çoluk çocuk (31.123)*

şōrayā : şuraya (21.177)

şorda : şurada (21.122)

şorlarda: şuralarda (21.248)

şōfōr : şoför (41.34)

şōle : şöyle; krş. şōle, şōre (1.52)

şōle : şöyle; krş. şōle, şōre (12.30)

şōlemesine: şöylemesine (10.73)

şōre : şöyle; krş. şōle, şōre (13.62)

şōrūf_ali: Şerif Ali; krş. şerif_ali, şerf_ali
(27.124)

şuda : şurada; krş. şūda (36.57)

şūda : şurada; krş. şuda (27.79)

şüz (beş şüz) : doksan dokuzdan sonra
gelen sayı, yüz; krş. çüz, tūs, tüz,
üz, züz (35.7)

T

tā : daha; krş. dā, taha (25.211)

tabıraç: lazımlık (31.131)

tabit : tabut (23.28)

tābla : tabla (8.14)

tāf : taraf; krş. talaf (1.21)

taFşannı: Tavşanlı, Kütahya iline bağlı bir ilçe (16.180)

taha : daha; krş. dā, tā (18.103)

tahaf : tuhaf (13.253)

taĸastuĸa: düşük nitelikli, işe yaramaz (13.367)

taĸşiçilik: taksicilik (12.211)

taĸta : tahta; krş. taTda, ĸatda (12.237)

tāla : tarla; krş. talla (2.25)

talaf : taraf; krş. tāf (8.54)

talla : tarla; krş. tāla (32.238)

tanĸa : bir çocuk oyunu, "Ortaya ona yakın kiremit konur, 2 gruba bölünen çocuklar bunu top atıp isabet ettirerek yıkmaya çalışırlar. İlk deviren diĸer grubu topla vurma hakkını kazanır. Topla en çok kişi vuran grup kazanır."; krş. tanĸo (6.10)

tanĸır tungur: yansıma (20.26)

tanĸo : bir çocuk oyunu, "Ortaya ona yakın kiremit konur, 2 gruba bölünen çocuklar bunu top atıp isabet ettirerek yıkmaya çalışırlar. İlk deviren diĸer grubu topla

vurma hakkını kazanır. Topla en çok kişi vuran grup kazanır." ; krş. tanĸa (7.100)

tanōsun: tanıyorsun (39.29)

tāĸe : tane; krş. dane, dāne, dene, dēne, tene (23.14)

tapla- : toplamak (25.468)

tarana : tarhana (32.64)

tāribat: tahribat (1.144)

taTda : tahta; krş. taĸta, ĸatda (7.146)

tattı : tatlı; krş. datlı (35.109)

taviĸ : tavuk; krş. tavuĸ (23.139)

tavşannı: Tavşanlı (16.180)

tavuĸ (tavuĸ unnarı): tavuk; krş. taviĸ (23.141)

tayın : tayin, atama (1.164)

tefā : defa (1.102)

teKbir : tekbir (8.5)

tekerleme: yuvarlayarak (11.7)

tekrā : tekrar (27.81)

tēl : tel (7.19)

telek : gelinleri süslemek ve düĸüne hazırlamakla görevli kimse (9.22)

teleKlik: gelinleri süslemek ve düĸüne hazırlamak görevi (16.28)

telefon çek-: telefon etmek (15.91)

telepon: telefon (26.13)

televizyon: televizyon; krş. televzon, telivizyon (16.113)

televzon: televizyon; krş. televizyon, telivizyon (8.130)

telivizyon: televizyon; krş. televizyon, televzon (26.329)

tellik : terlik (2.64)

tēmal : termal (40.39)

tembi : tembih (21.283)

temen : temel (35.75)

tenā : تنها (10.65)

tencire: tencere (18.58)

tene : tane; krş. dane, dāne, dene, dēne, tāne (23.95)

tenecik: tanecik (26.307)

tentere otu: duman ağacı, tetra, tetre, tetere olarak da adlandırılan, yaprakları genellikle cilde sürülerek veya yaralara kompres yapılarak kullanılan bir bitki, "Cotinus coggygia" (26.274)

täpmece: sokak futbolu (2.33)

terayā : tereyağı (9.105)

terāziya: ayar (31.130)

terci : tercih (38.48)

tēris : terhis (41.27)

tērs : ters (8.36)

tevāf : tavaf (25.508)

tēy : ünlem (23.123)

teyip : teyp (7.156)

teylikeli: tehlikeli (20.42)

teymin: temin (4.17)

tēze : teyze (13.156)

tēzi : terzi (39.90)

tī : tığ (3.3)

tın tın ğabacı: bir masal ismi (25.158)

tırabızon: Trabzon (10.26)

tırafo : trafo (5.39)

tıraĞdör: traktör; krş. tıraĞtor (12.176)

tıraĞtor: traktör; krş. tıraĞdör (14.18)

tıraĞya: trakya (26.137)

tırıldıĞ: fırıldak (4.36)

tiftil otu: meralarda yetişen, hayvanları olatmada da kullanılan, yoncaya benzer bir çeşit ot (22.35)

tiken : diken (32.269)

tilti : tilki (35.103)

tiltilik: tilkilik, tilkilerin çok bulunduğu yer (35.100)

tipin- : tepinmek (13.53)

tiren : tren (26.10)

tohalaK: afyon tohumu (30.7)

tohlu : toklu, bir yıllık kuzu; krş. tohlu (41.58)

tohlu : toklu, bir yıllık kuzu; krş. tohlu (41.59)

toKâc : topaç (4.115)

toKalaK: afyon tohumu (30.8)

toKamêç: Yün veya iplik eğrilen iği ağırlaştırmak için alt ucuna geçirilen yarım küre biçiminde, ortası delik ağaç veya kemik parça (3.20)

toKarlaK: yuvarlak; krş. yuvarlak, yuvak (32.20)

toKoz : takoz (27.27)

tolaş- : dolaşmak (11.136)

tombiK: bir çocuk oyunu, "Ortaya yedi kiremit konur, 2 gruba bölünen çocuklar bunu top atıp isabet ettirerek yıkmaya çalışırlar. İlk deviren diğer grubu topla vurma hakkını kazanır. Topla en çok kişi vuran grup kazanır." (36.69)

tomru tomaK: bir masal kahramanı (17.156)

tonnuK: tonluk (26.341)

toPcu : topların kullanılışı, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfı veya bu sınıfa mensup asker, topçu (12.19)

toplaK : toprak (26.34)

tosbāyi: tosbağa, kaplumbağa; krş. kaplumbā (32.285)

tosur tosur: yansımaya (13.389)

tovalet: tuvalet (26.130)

tuKa : 1. bir çocuk oyunu (16.59) 2. bu çocuk oyununda vurulması amaçlanan hedef; krş. tuKu (23.103)

tuKu : aynı isimli oyunda vurulması amaçlanan hedef; krş. tuKa (23.104)

tūla : tuğla (12.79)

turluK : bir dere ismi (1.32)

tutkun : bir şeye ya da birine düşkün, bağlı kimse (10.56)

tüKkan: dükkan; krş. dükken (21.168)

tūkū : türkü (16.58)

tūlbēnd: tülbent; krş. tülbeT (16.211)

tülbeT : tülbent; krş. tūlbēnd (3.2)

tüpeK : tüfek (26.225)

tüs (dört tūs) : doksan dokuzdan sonra gelen sayı, yüz; krş. çüz, şüz, tüz, üz, züz (39.36)

tüw : tüy (23.150)

tüz (dört tüz): doksan dokuzdan sonra gelen sayı, yüz; krş. çüz, şüz, tūs, üz, züz (29.56)

U

u : o zamiri (18.56)

ūdan : oradan (34.27)

uffacıK: ufacık (26.312)

uffala- : ufalamak (34.29)

uķu- : okumak (40.32)

ul- : olmak (41.62)

un₁elvası: un helvası (21.85)

unī : bir şaşırma ünlemi; krş. anī, unīh (7.127)

unīh : bir şaşırma ünlemi; krş. anī, unī (8.122)

unlā : o zamirinin çokluk biçimi; krş. onnal, ōnnar, unnā, unnar (39.104)

unnā : o zamirinin çokluk biçimi; krş. onnal, ōnnar, unlā, unnar (2.42)

unnar: o zamirinin çokluk biçimi; krş. onnal, ōnnar, unlā, unnā (4.16)

unuTğan: unutkan (11.78)

unuTğanıK: unutkanlık (11.151)

ur- : vurmak; krş. vū- (21.125)

ura : ora (12.152)

ūra- : uğramak (39.44)

ūraş- : uğraşmak (22.30)

urda : orada; krş. ōrda, ōda (38.22)

ūrları : oraları (32.220)

ūrlu : uğurlu (29.47)

usil : usul, yöntem; krş. usül, üsul (18.23)

usül : usul, yöntem; krş. usil, üsul (27.11)

uş : uç (17.112)

ūş : şaşkınlık, imrenme, üzüntü bildirir bir ünlem (9.140)

ūştur- : uyuşturmak (2.55)

ūv : ünlem (20.46)

uv- : ovmak (21.277)

ūvū : ünlem (33.17)

uyun : oyun (4.27)

uzalT- : uzatmak (9.176)*

Ü

üć : üç; krş. üş (36.48)

üçkātçı: üçkağıtçı (36.1)

üfū- : Üfürükçülerin hastaların üstüne dua okuyarak soluk vermesi (30.17)

ühū : ünlem (35.77)

ük_üç : iki üç; krş.. ik_üç, ik_üş (33.48)

üküs : öküz; krş. öküs (41.59)

üryan püryan: çırılçıplak, yırtık pırtık (25,394)

üs : üst (1.31)

üs_üsse: üst üste (5.20)

üstünkör: üstünkörü (18.22)

üsül : usul, yöntem; krş. usil, usül (26.19)

üş : üç; krş. üç (17.155)

üt- : öğütme (17.143)

üteki : öteki (41.14)

üz (bin dokuz_üz_elli iki): doksan dokuzdan sonra gelen sayı, yüz; krş. çüz, şüz, tüs, tüz, züz (29.4)

üzēne : üzerine (9.54)

üzēnin : üzerinin (7.63)

üzüm gurusu : kuru üzüm (26.128)

V

va : var; krş. bar, vā, vır (27.98)

vā : var; krş. bar, va, vır (28.23)

vala : vallahi; krş. ballā, ollāhi, vallāyi, vıllā (9.42)

vallāyi: vallahi; krş. ballā, ollāhi, vala, vıllā (29.1)

vallayı billayı: vallahi billahi (26.373)

vāō : ünlem (8.46)

vē- : vermek; krş. vēr-, ber, vi- (5.16)

vēr- : vermek; krş. ber-, vē-, vi- (19.24)

vesāyiT: vesait, vasıtalar (20.24)

veterner: veteriner (41.74)

vıllā : vallahi; krş. ballā, ollāhi, vala, vallāyi (15.107)

vır : var; krş. bar, va, vā (31.77)

vi- : vermek; krş. ber-, vē-, vēr- (9.86)

vū- : vurmak; krş. ur- (31.73)

vur- : yönelmek, sapmak (39.66)

Y

yā : yağ; krş. yav, yıv (13.302)

yā- : yağmak; krş. yav- (20.29)

yab- : yapmak; krş. āp- (8.36)

yabançı : yabancı (26.158)

yabānı : yabani (34.54)
yabraḳ : yaprak (35.119)
yaḥalan-: yakalanmak (39.91)
yāhud : yahut; krş. yāut (27.2)
yaşlı : yağışlı (1.149)
yaḳır : yakın (33.52)
yāla- : yağlamak (13.332)
yalançı: yalancı (26.2)
yalava : Yalova; krş. yalıva (41.48)
yālı : yağlı (9.95)
yalıva : Yalova; krş. yalava (35.91)
yalla : yallah (40.9)
yāma : yağma (27.80)
yamıḲ : yamuk (21.281)
yamıl- : yamulmak (16.186)
yāmır : yağmur; krş. yāmır, yavmır (20.29)
yāmırlı: yağmurlu; krş. yāmırlu (27.16)
yammış: yapmış (18.75)
yāmır : yağmur; krş. yāmır, yavmır (21.30)
yāmırlu: yağmurlu; krş. yāmırlı (27.17)
yānı : yani (4.24)
yānız : ama; krş. yannıs, yannız (9.82)

yannıs : 1. yanında başkaları bulunmayan (13.391) 2. ama; krş. yānız, yannız (20.45)
yannış: yanlış (31.128)
yannız: 1. yanında başkaları bulunmayan (33.57) 2. ama; krş. yānız, yannıs (38.14)
yarım_oda: çok küçük boyutlu oda (32.47)
yārın : yarın(26.330)
yarış- : koşmak (17.159)
yarka : tavuklaşmaya başlayan, yumurtlama çağına gelmiş piliç (41.61)
yārli : yerli; krş. yērli (23.2)
yārsında: yarısında (8.67)
yāsın : Yasin Sûresi (13.414)
yaslaş : üstünde hamur açılan, yemek yenilen tahta (32.51)
yaslı : yassı (11.98)
yassı : yatsı (13.271)
yāşap : ahşap; krş. arşap (21.270)
yaşla- : haşlamak (9.67)
yāut : yahut; krş. yāhud (39.101)
yav : 1. yağ; krş. yā, yıv (8.70) 2. yahu; krş. yaw (12.166)
yav- : yağmak; krş. yā- (11.81)

yavınla-: yayınlamak (12.86)

yavmır : yağmur; krş. yāmır, yāmur (32.10)

yavrı : yavru, çocuk, evlat (2.57)

yaw : yahu; krş. yav (14.28)

yāz- : yazmak (32.73)

yē : yer, mahal, mekan; krş. yir (31.61)

yedek : düğünlerin ikinci gününde giyilen gelin elbisesi (32.13)

yedilen-: doğum yapılmasının ardından yedi gün geçmesi (19.57)

yeKde : aynı anda, bir kerede (8.81)

yelleş- : yerleşmek (39.31)

yemmeK : yemek, aş (39.12)

yenek : yelek (8.23)

yeni esme: yeni yetme, yeni yetişen delikanlı(1.168)

yērli : yerli; krş. yārılı (20.1)

yersi : yeri

yesir : esir; krş. esī (26.126)

yete : yeter (32.115)

yetişgin: yetişkin (17.81)

yēTmiş: yetmiş (16.2)

yıgıl- : yıkılmak (22.29)

yıklık dökülük: yıkık dökük (16.188)

yılaf : yulaf (23.9)

yılanÇIK taşı: ağrıyan yerlere yapıştırılmak suretiyle tedavilerde kullanılan, alt tarafında yılan şekli olan ve aslen canlı olduğuna dair halk rivayetleri de olan bir çeşit taş (11.143)

yılbıt : Hodangillerden, çiçekleri hekimlikte kullanılan ve kökü kavrularak yenilen, bir yıllık ve otsu bir bitki, hodan, "Borago officinalis" (26.230)

yıldıs : yıldız (18.1)

yımırta: yumurta; krş. yımīta (27.67)

yımirtalı: yumurtalı (33.47)

yımirtla-: yumurtlamak (23.136)

yımışa-: yumuşamak (17.123)

yımışacıK: yumuşacık (17.131)

yımīta : yumurta; krş. yımırta (23.145)

yītık : 1. yırtılma sonucu oluşmuş yarık (25.402) 2. utanması, çekinmesi olmayan (12.15)

yıv : yağ; krş. yā, yıv (18.50)

yıv- : yağmak (32.43)

yıva : yuva (8.103)

yıvılı : yağılı (25.385)

yıvur-: yoğurmak; krş. yōur-, yovur- yūr-, yuvur- (32.51)

yi- : yemek yeme, karın doyurma işi (13.209)

yīcek : yiyecek; krş. yiyceK (13.237)

yigit : yiğit (40.1)

yimeK : yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek, aş, taam (21.149)

yīmi : yirmi (8.74)

yir : yer, mahal, mekan; krş. yē (18.10)

yīt : yiğit (40.1)

yiyceK: yiyecek; krş. yīcek (11.39)

yīyo : yiyor (15.145)

yō: hayır, yok, öyle değil, olmaz□(6.27)

yoğsa : yoksa; krş. yōsa (27.17)

yoğuslavya: Yugoslavya (10.55)

yoḥ : yok, hayır; krş. yuḤ (39.10)

yoḤsuzluḤ: yoksulluk (15.189)

yolbastı: düğün konvoyunun önünün kesilmesi (25.277)

yonan: Yunan; krş. yūnanlı (9.122)

yōsa : yoksa; krş. yoğsa (32.88)

yōur- : yoğurmak; krş. yıvur-, yovur-, yūr-, yuvur- (13.379)

yōurT : yoğurt; krş. yovurt, yuvurT (26.177)

yōurtāne: yoğurt yapılan yer (36.7)

yovan : yavan (26.364)

yovur-: yoğurmak; krş. yıvur-, yōur-, yūr-, yuvur- (33.50)

yovurt : yoğurt; krş. yōurt, yuvurT (25.440)

yōmiye: yevmiye (20.78)

yörü- : yürümek (26.300)

yövmici: yevmiye ile çalışan kimse, yevmiyeci; krş. yövmiyeci (17.230)

yövmiyeci: yevmiye ile çalışan kimse, yevmiyeci; krş. yövmici (17.229)

yufga : yufka (30.23)

yuḤ : yok; krş. yoḥ (40.56)

yukā: yukarı; krş. yuḤar (16.12)

yuḤar : yukarı; krş. yukā (13.167)

yumru yumaḤ: bir masal kahramanı (25.128)

yunanistan: Yunanistan (39.81)

yūr- : yoğurmak; krş. yıvur-, yōur-, yovur-, yuvur- (33.85)

yustāmel: müstamel, kullanılmış olan (27.10)

yuvaḤ : yuvarlak; krş. toḤarlak, yuvallak (17.209)

yuvāla-: yuvarlamak (6.12)

yuvallaq: yuvarlak; krş. toqarлак, yuvaq
(10.73)

yuvur-: yoğurmak; krş. yıvur-, yōur-,
yovur-, yūr- (25.301)

yuvurT: yoğurt; krş. yōurt, yovurT (33.50)

yūn : yün (2.66)

yūnanlı: Yunan; krş. yonan (38.53)

yürüş : yürüyüş (32.123)

yüs : doksan dokuzdan sonra gelen
sayının adı, yüz; krş. çüz, şüz,
tüs, tüz, üz, züz (34.1)

yüseın : Hüseyin; krş. hüsseyin (15.132)

yüsseK : yüksek (4.31)

yüssüK: yüzük (1.64)

yüssük_oyunu: bir çocuk oyunu, " On bir
tane fincan dizilir. Yüzük, bozuk
para gibi eşyalar bu fincanlardan
birine saklanır ve oyuncuların bu
saklı yüzüğü bulmaları beklenir."
(4.45)

yüz_onnuK: yüz onluk (32.157)

yüzle-: yüz vermek (25.6)

Z

zāmeT : zahmet (26.42)

zānnet-: zannetmek (9.103)

zarzavat : zerzevat; krş. zerzivat (18.122)

zate : zaten; krş. sāten, sāti, zāte, zāti
(41.73)

zāte : zaten; krş. sāten, sāti, zate, zāti
(1.61)

zāti : zaten; krş. sāten, sāti, zāti, zāti
(12.85)

zātüre: zatürre (35.83)

zavalı : zavallı (26.28)

zāyat : zayıf (39.104)

zābze : sebze (3.31)

zehr_abla: Zehra Abla (13.71)

zene : sene (28.32)

zēngin : zengin (26.27)

zerzivat: zerzevat; krş. zarzavat (8.95)

zevge : hayvan yolu, yaya yolu (26.97)

zeytinnik: zeytinlik (1.38)

zibar yemeyi: yatsıdan sonra yenen
yemek öğünü (25.21)

zıpçıK : çocukların oynadığı cam veya
benzeri malzemedен yapılmış
yuvarlak, küçük nesne. (37.1)

zīn : zihin (12.10)

zopa : sopa (26.33)

zümbüllü dirseK: bir masal ismi; krş.
zümbüllü dirisseK (16.111)

zümbüllü dirisseK: bir masal ismi; krş.
zümbüllü dirseK (16.114)

züz (bin doğuz züz yetmiş beş) : doksan
dokuzdan sonra gelen sayı, yüz;
krş. çüz, şüz, tüs, tüz, üz, yüs
(29.55)

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ADALI Oya, *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, İstanbul: Papatya Yayınları, 2004.
- AKALIN Mehmet, *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 2007.
- AKAR Ali, *Muğla ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 2013.
- ATALAY Besim, *Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: TDK Yayınları, 1941.
- ATMACA Emine, *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 2017.
- BANGUOĞLU Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 2011.
- BAYRAKTAR Nesrin, *Türkçede Fiilimsiler*, Ankara: TDK Yayınları, 2004.
- BİLGEGİL M. Kaya, *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, 1982.
- BOZ Erdoğan, *Afyonkarahisar Merkez Ağzı*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.
- BOZKURT Fuat, *Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Kapı Yay., 2004.
- BURAN Ahmet, *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1996.
- BURAN Ahmet, *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1997.
- CAFEROĞLU Ahmet, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: TDK Yayınları, 1968.
- CAFEROĞLU Ahmet, *Sivas ve Tokat İlleri Ağzlarından Toplamalar*, Ankara: TDK Yayınları, 1994.
- COŞKUN Volkan, *Özbek Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 2000.
- DANIŞMAN Zuhuri, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, İstanbul: Danışman Yayınevi, 1970.
- DELİCE Hacı İbrahim, *Sözcük Türleri*, Sivas: Asitan Yayınevi, 2008.
- DEMİR Necati, *Ordu İli ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 2001.
- DEMİRCAN Ömer, *Türk Dilinde Çatı*, Ankara: Papatya Yayınları, 2003.
- DENY Jean, *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1941.
- DİZDAROĞLU Hikmet, *Türkçede Fiiller*, Ankara: TDK Yayınları, 1963.

DOĞAN Enfel, *Şeyhoğlu Sadruddin'in Kabusname Tercümesi, Metin-Sözlük-Dizin-Notlar-Tıpkıbasım*, İstanbul: Mavi Yayıncılık, 2011.

EDİSKUN Haydar, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992.

EKER Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2003.

EMİROĞLU Kudret, AYDIN Suavi, *Antropoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.

EMRE Ahmet Cevat, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: TDK Yayınları, 1945.

ERCİLASUN Ahmet Bican, *Kars İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1983.

ERCİLASUN Ahmet Bican, *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991.

EREN M. EMİN, *Zonguldak Bartın Karabük İlleri Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1997.

ERGİN Muharrem, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları, 2005.

ERTEN Münir, *Diyarbakır Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1994.

GENCAN Tahir Necat, *Dil Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları, 1979.

GÜLENSOY Tuncer, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1988.

GÜLSEVİN Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yayınları, 1997.

GÜLSEVİN Gürer, *Uşak İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 2002.

GÜNAY Turgut, *Rize İli Ağızları*, Ankara: MFAD Yayınları, 1978.

HACIEMİNOĞLU Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992.

HATİBOĞLU Vecihe, *Türkçenin Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1981.

HENGİRMEN Mehmet, *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yay., 2005.

KALAY Emin, *Edirne İli Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları, 1998.

KARA Mehmet, *Türkmen Türkçesi Grameri*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2005.

KARAHAN Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

KARAHAN Leyla, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yayınları, 2006.

KOÇ Nurettin., *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul: İnkılap Yayınları, 1996.

- KORKMAZ Zeynep, *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1988.
- KORKMAZ Zeynep, *Güney-Batı Anadolu Ağzları Ses Bilgisi (Fonetik)*, Ankara: TDK Yayınları, 1994.
- KORKMAZ Zeynep, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara: TDK Yayınları, 1994.
- KORKMAZ Zeynep, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2007.
- KORKMAZ Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları, 2007.
- MANSEL Arif Müfit, *Yalova ve Civarı*, İstanbul: Müzelet Neşriyat, 1936.
- OĞUZ M. Öcal, ERSOY Petek, *Türkiye’de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları:4, 2007.
- OLCAY Sadettin, *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1995.
- ÖNER Mustafa, *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK Yayınları, 1998.
- ÖZÇELİK Sadettin, *Urfa Merkez Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları, 1992.
- ÖZÇELİK Sadettin, BOZ Erdoğan, *Siverek Merkez Ağzı*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2009.
- ÖZEL Sevgi, *Türkiye Türkçesinde Sözcük Türetme ve Birleştirme*, Ankara: TDK Yayınları, 1977.
- PARMAKSIZOĞLU İsmet, *Sadettin, Tacü't Tevarih I*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1974.
- SAĞIR Mukim, *Erzincan Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları, 1995.
- ŞAHİN Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.
- TEKİN Talat, *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara: Simurg Yayınları, 1995.
- TİMURTAŞ Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.
- TSENG Lan-Ya, *Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi*, Ankara: TDK Yayınları, 2013.
- TÜRKYILMAZ Fatma, *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1999.
- ÜSTÜNOVA Kerime; *Ad İşletimi*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2008.
- ÜSTÜNOVA Kerime, *Dil Bilgisi Sorunları*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2010.
- ÜSTÜNOVA Kerime, *Eylem İşletimi*, İstanbul: Sentez Yayım ve Dağıtım, 2017.

VARDAR Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2007.

YALOVA Belediyesi, *Doğa, Sağlık ve Turizm Kenti Yalova*, Yalova: Doğu Ofset, 2012.

YALOVA İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Yalova*, Yalova: Mega Ofset Matbaacılık, 2017.

YALOVA İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Yalova Kültür ve Turizm Envanteri*, Yalova: Mega Ofset Matbaacılık, 2017.

YAMAN Ertuğrul, *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, Ankara: TDK Yayınları, 1999.

Makaleler

ACARLAR Kevser, "Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri", Ankara: *Türk Dili*, S 213, Haziran, 1969.

ARAT Reşit Rahmeti, "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair", *Makaleler I*, Haz. O. Fikri Sertkaya, Ankara: TKAE Yayınları, 1987.

ATAY Ayten, "Eski Türkçe ma/me Edatının Anadolu Ağızlarındaki Kalıntısı", Ankara: *Türk Dili*, S 610, 2002, ss.826-828.

AYDIN Hasene, "Dilde Sıfır Birim ve Sıfır Biçimbirimin Kullanımı", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/2, Spring, 2012, ss. 169-181.

BAŞDAŞ Cahit, "Türkçede Üçüncü Grup (Ara) Ekler", I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Ankara: Bilkent Üniversitesi, 2006, ss. 400- 406.

BAŞDAŞ Cahit, "Türkiye Türkçesinde Aslî Uzunluk Belirtileri", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/2, 2007, ss. 89-101.

BAŞDAŞ Cahit, "Türkçede Eklerin Hiyerarşisi ve Ara Ekler", Muğla: *Seminerler*, 2011.

CAFEROĞLU Ahmet, "Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi", Ankara: *TDAY Belleten*, S 1988b, 1958, s. 1-11.

CAFEROĞLU Ahmet, "Anadolu Ağızları Konson Değişmeleri", Ankara: *TDAY Belleten*, 1963, s. 1-32.

CAFEROĞLU Ahmet, "Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişmeleri", Ankara: *TDAY Belleten*, S 1964, Ankara, s. 1-33.

ÇAĞATAY Saadet, "Türkçede ki < erki", Ankara: *TDAY Belleten*, 1988, ss. 245- 250.

DELİCE Hacı İbrahim, "Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi", Sivas: *Sosyal Bilimler Dergisi*, 24. Sayı, 2000, ss. 221-235.

DELİCE Hacı İbrahim, "Çatı Eklerinin Bilinmeyen Bir İşlevi", Ankara: *Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS 38)*, 2007, ss. 419-433.

DELİCE Hacı İbrahim, "Oldurgan Çatı İşlev Açısından Nasıl Tanımlanmalıdır", Sivas: *Sosyal Bilimler Dergisi*, 25.Sayı, 2009, ss.107-120.

DELİCE Hacı İbrahim, "Türk Lehçe ve Şivelerinde Fiil Çatılarının İşlenişi Bağlamında Yeni Bir Yaklaşım Denemesi", Kazakistan/Türkistan: *III. Uluslararası Türkoloji Kongresi*, 2009.

DELİCE Hacı İbrahim, "Türkçede Fiil Çekimlerine Yeni Bir Bakış", *VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, Ankara: TDK Yayınları, 2012.

DELİCE Hacı İbrahim, "-Ip Eki Türkçede Hangi Kategorileri Oluşturmaktadır", Denizli: *V. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, 2012.

DEMİR Necati, "Türkçede Gereklilik Kipi ve İşlevdeşleri", Ankara: *TDAY Belleten*, 2003, ss. 11-22.

DEMİR Necati, "Karadeniz Bölgesi Ağzlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri", *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, Ankara: TDK Yayınları, 2007, ss. 417-424.

DİLÂÇAR Agop, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihi", Ankara: *TDAY Belleten*, 1971, ss. 83-145.

EREN Hasan, "Türk Dilinde Metathese Olayı", Ankara: *TDAY Belleten*, 1953, ss. 161-180.

ERDEM Mehmet Dursun, "Anadolu Ağzlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C 3/3, Bahar 2008, ss. 502-562.

ERDEM Mehmet Dursun, GÜL Münteha, "Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağzları İlişkisi", Ankara: *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 11, 2006, ss. 111-148.

GURUNİNA Elvira, "Fiil Çatısı Üzerine", Ankara: *TDAY Belleten*, ss.195-213.

GÜLSEVİN Gürer, "Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, Sayı 467, 1990, ss.276-279.

GÜLSEVİN Gürer, "Çatı Ekleri Üzerinde Kullanılabilen Ekler", *Türk Dilinin Sorunları*, Ankara: TDK Yayınları, 1999, ss. 203-223.

GÜLSEVİN Gürer, "Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine", *Osmanlı Türkçesi Öncesi: Türkiye Türkçesi Toplantısı*, İstanbul: TDK-Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, 1999, ss. 35-50.

GÜLSEVİN Gürer, "Türkiye Türkçesinde Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine" İstanbul: *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, 1999, ss. 1-7.

GÜLSEVİN Gürer, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine", Ankara: *TDAY Belleten*, 2001, ss. 129-146.

GÜLSEVİN Gürer, "Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller", Afyon: *AKÜ. Sosyal Bilimler Dergisi*, c.2, S 2, 2001, ss.125-143.

GÜLSEVİN Gürer, "'Türkçede Sıra Dışı Ekler' ve Eklerin Tasnif Tanımlama Sorunu Üzerine", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, Ankara: TDK Yayınları, 2004, ss. 1267-1283.

GÜLSEVİN Gürer, "Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (3): 'üzüm/yüzüm; öllük/höllük türeme mi düşme mi?', İzmir: *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C V, S 2, 2005, ss. 207-213.

GÜLSEVİN Gürer, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2 (Ç>Ş Değişmesi)", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/3 Spring , 2008, ss. 378-387.

GÜLSEVİN Gürer, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 1: g>v", *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı*, (Şanlıurfa / 25-30 Mart 2008), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009, ss. 251-258.

GÜNDÜZ Ahmet, "Tapu Tahrir Defterlerine Göre Kocaeli ve Çevresindeki Yer Adları Hakkında Bir Değerlendirme", Kocaeli: *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu-I*, 2014, ss. 465-494.

İLHAN Nadir, "Türkçede Olumsuzluk", 45. Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Etkinlikleri 1- 13 Mayıs 2005, *Karaman Valiliği Karaman Dil - Kültür ve Sanat Dergisi*, 2005, s. 271- 279.

İLHAN Nadir, "Birleşik Cümle Kuruluşunda Şart Cümlesi ya da Zarf Grubu", *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Türkçenin Sözdizimi (UTEK 2007)*, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, c. 1, 2007, ss. 253-260.

KAYA Mehmet, "XIX. Yüzyılda İzmit (Kocaili) Sancağı'nın Demografik Durumu ve İskan Siyaseti", Ankara: *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 26/41, 2007, ss. 59-80.

KARADEMİR Fevzi, "-mA Olumsuzluk Biçimbiriminin 'Kip'le İlgisi ve Olumsuz Fiil Çekimlerinin Adlandırılması Sorunu", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S 4/3, 2009, s.s.1343-1374.

KARAHAN Leyla, "-sa -se Eki Hakkında", Ankara: *Türk Dili*, Sayı 516, 1994, ss.471-474.

KARAHAN Leyla, "Fiil Terimi Üzerine", *Türk Gramerinin Sorunları II*, Ankara: TDK Yayınları, 1999, ss.47-55.

KARAHAN Leyla, "Yapıları Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, Sayı 583, 2000, ss. 16-23.

KARAHAN Leyla, "Türkiye Türkçesi Ağzlarında ş>s Değişmesi ve Çalış Beldesi (-Haymana) Ağzı", Konya: *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 13, 2013, ss. 41-61.

KERİMOĞLU Caner, "Türkiye Türkçesinde Ettirgenlik", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 4/8, 2009, ss. 1734-1745.

KILIÇ Şahin, KAPLANOĞLU Raif, "Osmanlı Kuruluş Devrinde; Doğu Marmara Kıyılarında Türk İskânı", Çanakkale: *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Yıl:14, Sayı:31, 2016, ss. 27-45.

KOÇ Aylin, "Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi", Ankara: *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 28, Güz 2010, ss. 47-67.

KONIG Güray, "Türkçede Çatı", *Hacettepe Dergisi Edebiyat Fakültesi Dergisi (Özel Sayı)*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1983, ss.11-26.

KORKMAZ Zeynep, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", Ankara: *TDAY Belleten*, 1958, ss.41-69.

KORKMAZ Zeynep, "Türkçede -madan/ -meden < -madın < -medin Zarf -Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine", Ankara: *Türkoloji Dergisi*, C 2, 1966, ss. 259-269.

KORKMAZ Zeynep, "Batı Anadolu Ağzlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie - Morphologie Bağlantısı", İstanbul: *I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler*, 6-9 Şubat 1978, 1980, ss. 29-49.

KORKMAZ Zeynep, "Türkiye Türkçesinin ki Bağlacı ile ki Şüphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı", Ankara: *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, 1995, ss.620-624

KÜÇÜK Sabahattin, "Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, S 426, 1987, ss. 367-372.

LÜBİMOV Konstantin, "Çağdaş Türkiye Türkçesinde Çatı Kategorisi ve Çatı Ekleriyle Türetilen Fiiller", Ankara: *Türk Dili*, C XIII.s.147, ss. 150-155.

ÖÇALAN Muharrem, "Sakarya - İzmit Yöresi Yerleşik Türkmenleri (Manav) Ağzlarında Ötümsüz Patlayıcı Ünsüz Değişmeleri", Kocaeli: *I. Uluslararası Kocaeli ve Çevresi Kültür Sempozyumu*, 2006, ss.1-31.

ÖNER Mustafa, "-matı / -meti Gerundiyumu Hakkında", *3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996*, Ankara: TDK Yayınları, 1999, ss. 833-840.

ÖZDEMİR Mehmet, "Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış", Ankara: *TDAY Belleten*, 1967, ss. 177-203.

SAĞIR Mukim, "Anadolu Ağzlarında Ünsüzler", Ankara: *TDAY Belleten*, 1995, ss.391-409.

SAĞIR Mukim, "Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı", *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, C 3/3, Bahar 2008, ss.563-578.

SEÇKİN Pelin, "Anlama ve Anlatma Sürecinde Kip ve Kiplilik", Trabzon: *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar 2014, Sayı 7, s.s.7-16.

ŞAHİN Hatice, "Var ve Yok Kelimeleri Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, C 1999/I, S 568, 1999, ss. 312-323.

ŞAHİN Hatice, "Yeterlik Fiilinin Yalova Ağzındaki Durumu", Bursa: *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1, 1999, ss.85-91.

ŞAHİN Hatice, "Evet ve Hayır Kelimeleri Üzerine", Ankara: *Türk Dili*, S 593, Mayıs 2001, ss. 528-535.

ŞAHİN Hatice, "Kutadgu Bilig'de Tasvirî Fiiller", Bursa: *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 2, S 2, 2001, ss.95-105.

ŞAHİN Hatice, "Tezlik Fiilinin Dilimizde Gösterdiği Çeşitlilikler", İstanbul: *Türk Dünyası Araştırmaları Osman Nedim Tuna Armağanı*, S139, 2002, ss. 249-253.

ŞAHİN Hatice, "Türkiye Türkçesinde -Ip Ulaşlı Fiillerin Durumuna Bir Bakış", Bursa: *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3, 2002, ss. 99-105.

ŞAHİN Hatice, "Birleşik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdiği Çeşitlilikler", Bursa: *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:4, Sayı:4, Bursa, 2003/1, ss. 157-168.

ŞAHİN Hatice, "+IA Türetme Ekinin İşlevlerine Dair Gözlemler", Bursa: *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 6, S 8, 2005, ss. 85-93.

ŞAHİN Hatice, "Türkçede Zaman Belirleyicileri ile Kip ve Zaman Eklerinin Uyumu", İzmir: *Fikret Türkmen Armağanı*, 2005, ss. 649-654.

ŞAHİN Hatice, "Türkçede Şimdiki Zaman Eklerinin Zaman Belirleyicilerle Kullanımı", Bursa: *UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:7, Sayı:11, 2006, ss. 213-221.

ŞAHİN Hatice", *Divanu Lügati't Türk'te Er- Fiili*", Ankara: *Uluslararası II. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu 'Kâşgarlı Mahmud ve Dönemi'*, 2008, ss. 1-12.

ŞAHİN Hatice vd., "Bursa Yerli Ağızlarında İsim İşletme Ekleri", Bursa: *UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:10, Sayı:17, 2009/2, ss. 289-299.

ŞAHİN Hatice vd., "Bursa Yerli Ağızlarında Ç>Ş Değişimine Dair Bazı Gözlemler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/1 Winter, 2010, ss. 616-624.

ŞAHİN Hatice vd., "Bursa Yerli Ağızlarında Fiil İşletimi", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume:5/1, Winter 2010, ss.187-198.

ŞAHİN Hatice, "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", *Diyalektolog*, Sayı:5, Kış 2012, ss.1-7.

ŞAHİN Hatice, "Türkiye Türkçesindeki Bazı Kelimelerin Başındaki "Y" Sesinin Düşme mi Türeme mi Yaşadığı Üzerine", *Journal of Turkish Studies*, Vol. 42, 2014, ss.277-284.

TEKİN Talat, *Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi*, Ankara: Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, c. 3, sayı 1, 1971, ss. 1-8.

THOMSEN K., "Türkçe'de Kapalı 'E'", çev. Günay Karaağaç, Ankara: Türk Dünyası Araştırmaları, S 51 (Aralık), 1987, 193-196.

TUNA Osman Nedim, "Göktürk Yazılı Belgelerde ve Uygurcada Uzun Vokaller", Ankara: *TDAY Belleten* 1960, 1988, ss. 213- 282.

UĞURLU Mustafa, "Birleşik Fiil' Üzerine", *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, 27-28 Ağustos 2007, Bildiriler*, C 1., 2. bs., İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yay., İstanbul, 2009, ss. 399-412.

ÜSTÜNOVA Kerime, HOROZ Öznur, "{-sIz}, {-II} Ekinin Olumsuzu mu?", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, S 1, 2001, ss. 119-140.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Dilek Kiplerinde Zaman Kavramı", Ankara: *Türk Dili*, C LXXXVIII, S 635, 2004, ss. 678-686.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Eklerin Öğretimi Üzerine Bir İki Söz", Bursa: *UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 5, S 6, 2004, ss.173-182.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı", Ankara: *Türk Dili*, S:641, 2005, ss. 418-425.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Ama'nın İşlevleri", Bursa: *UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 7, S 10, 2006/1, ss. 79-92.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Yalın Durum Karmaşası", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/2, 2007, ss. 736-748.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı", *V. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Kırcaali: Bilkent Üniversitesi-Sofya Devlet Üniversitesi, 2010, ss. 63- 69.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Geçişlilik-Geçişsizlik Nitelikleri Değişken Olabilir mi?" *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/2 Spring, Ankara, 2012, ss. 7-14.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Yüzey Yapıda Ek Almayan Ad Soylu Sözcükler, Yalın Durumda mı Sayılmalı?", *Dil Araştırmaları*, Bursa: Sentez Yayınları, 2013, ss.69-77.

ÜSTÜNOVA Kerime, "Eylem Nesne İlişkileri Üzerine: Sadece {-I},{-Ø} Çekimlenmiş Ad/Zamir Alan Eylemler mi Geçişli Sayılmalı?", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S 10/16, 2015, ss.1143-1152.

YILMAZ Seda, "Gösterenleri Aynı Gösterilenleri Farklı Fiillere Yönelik Bir İnceleme", *Turkish Studies International Periodical, For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, S 8/1, 2013, ss. 2875-2894.

Tezler

ACAR ERGÜN, *Kastamonu ve Yöresi Ağzları*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2012.

AYDOĞDU Özkan, *Çankırı İli ve Yöresi Ağzları*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2011.

BALYEMEZ Sedat, *Ankara Evren İlçesi Ağzı*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004.

DOĞRU Fatih, *Eskişehir İli Manav Ağzları*, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2017.

KÖSE Fahrettin, *Anadolu ve Rumeli Ağzlarında Edatlar*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006.

KÜÇÜK Nebahat, *Kurtuluş Savaşında Yalova*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008.

NAS ERDEM Gönül, *Anamur ve Yöresi Ağzları*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2014.

ÖÇALAN Muharrem, *Sakarya İli Ağzları*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2004.

ÖZDEN Muharrem, *Bilecik İli Ağız İncelemesi*, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2009.

SERT Göksel, *Eskişehir İli Yörük Ağzları*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2015.

SEZER Önder, *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Zarflar ve Zarf Yapımı*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006.

ÜNÜVAR Dursun, *Başkurt Türkçesinde Ettirgen Çatı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

YAPICI Ali İhsan, *Aydın ve Yöresi Ağzları*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2013.

YILMAZ Mehmet, *İncehisar ve İhsaniye Ağzı*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2006.

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı, *Defter-i Hakanî Dizisi:1, 438 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937/1530) II*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı Yay., 1994.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı, *Osmanlı Yer Adları II, Anadolu, Karaman, Rum, Diyarbakır, Arap ve Zulkadiriye Eyaletleri (1530-1556) (AKRDAZE)*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı Yay., 2013.

İnternet Kaynakları

Raif Kaplanoğlu, *Osmanlı Kuruluş Döneminde Yalova'nın Kuruluşu ve Bölgedeki Eski Yerleşim Yerleri*,
https://www.academia.edu/5413126/Osmanli_Kurulu%C4%B1_Kurulu%C5%9F_D%C3%B6neminde_Yalovan%C4%B1n_Kurulu%C5%9Fu_ve_B%C3%B6lgedeki_Eski_Yerle%C5%9Fim_Yerleri (10.12.2017)

Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1590 (10.12.2017)

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts (10.12.2017)

Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, *Yalova Valiliği 2011 Yılı İl Çevre Durum Raporu*, http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/yalova_icdr2011.pdf, (10.12.2017)

Yalova Çiftlikköy Kaymakamlığı, *İlyasköy*, <http://www.ciftlikkoy.gov.tr/ilyasky> (10.12.2017)

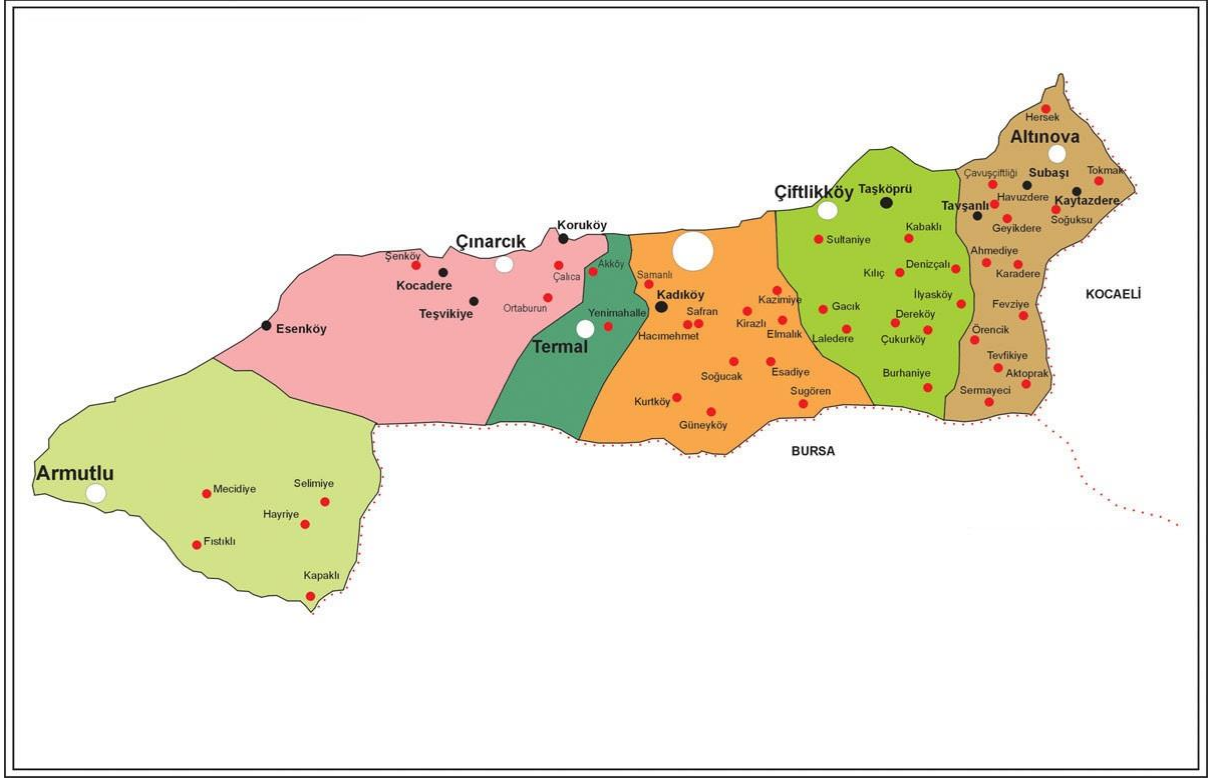
Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Yalova Tarihi*,
<http://www.yalovakulturturizm.gov.tr/TR,128111/yalova-tarihi.html> (10.12.2017)

Yalova Valiliği, *İdari Yapı*, <http://www.yalova.gov.tr/idari-yapi>, (10.12.2017)

Yalova Valiliği, *Nüfus Durumu*, <http://www.yalova.gov.tr/nufus-durumu> (10.12.2017)

Yalova Valiliği, *Yalova Tarihi*, <http://www.yalova.gov.tr/yalova-tarihi>, (10.12.2017)

EKLER

Ek 1: Yalova İli Yerleşim Yerleri Haritası

ÖZGEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Anıl		ÇELİK
Doğum Yeri ve Yılı	Bursa		21.08.1988
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2002	2006	Bursa Cumhuriyet Lisesi
Lisans	2006	2010	Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans	2011	2014	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doktora	2014	2018	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Çalıştığı Kurum(lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurum Adı
1.	2012	Devam Ediyor	Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar:	<p><u>Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:</u> ÇELİK Anıl, "XIV.-XV. Yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi Tıp Metinlerinde Yer Alan Farsça ve Grekçe Menşeli Terimlerin Yazımındaki Tutarsızlıklara Bazı Örnekler", <i>Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i>, Cilt:9, Sayı:46, 2016, ss.65-70; Çelik ANIL, "Türkçede Kelime Olarak Kullanılan Batı Kaynaklı Ön Eklerin Bugünkü Durumu Üzerine", <i>Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal</i>, Volume:6, 2015, ss. 82-99; ÇELİK Anıl, "Nilgün Marmaranın Şiirlerinde Dil Sapmaları", <i>Türk Dünyası Kültür Araştırmaları</i>, S 1, 2015, ss. 76-91.</p> <p><u>Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler :</u> ÇELİK Anıl, "Bartın Mezar Taşı Metinleri Üzerine Bir Araştırma", <i>XIII. European Conference on Social and Behavioral Sciences</i> (Özet Bildiri/Sözlü Sunum), Sofya, 2017; ÇELİK Anıl "Discrepancies of Persian Greek and Latin Origin Words Spelling in Old Anatolian Turkish Medical Texts", <i>XI. European Conference on Social and Behavioral Sciences</i>" (Özet Bildiri/Sözlü Sunum, Roma, 2016; ÇELİK Anıl, "Türkiye Türkçesi Atasözü ve Deyimlerinde Toplumun Delilik Algısı", <i>Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu</i> (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum), 2016; ÇELİK Anıl, "Terceme-i Kamilüs Sınaa'nın Anadolu Sahasında Yazılan Türkçe Tıp Metinleri Arasındaki Yeri ve Dil Özellikleri", <i>6. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu</i> (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum),2013.</p>		
Diğer:			
İletişim (e-posta):	acelik@bartin.edu.tr		
	Tarih İmza Adı Soyadı		

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum "Yalova İli Yerli Ağzı (İnceleme - Metinler - Sözlük)" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

09.01.2018

Adı Soyadı: Anıl ÇELİK

Öğrenci No: 711441003

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

ÖZGEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Anıl		ÇELİK
Doğum Yeri ve Yılı	Bursa		21.08.1988
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2002	2006	Bursa Cumhuriyet Lisesi
Lisans	2006	2010	Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans	2011	2014	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doktora	2014	2018	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Çalıştığı Kurum(lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurum Adı
1.	2012	Devam Ediyor	Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:	<p>Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler: ÇELİK Anıl, "XIV.-XV. Yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi Tıp Metinlerinde Yer Alan Farsça ve Grekçe Menşeli Terimlerin Yazımındaki Tutarsızlıklara Bazı Örnekler", <i>Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi</i>, Cilt:9, Sayı:46, 2016, ss.65-70; Çelik ANIL, "Türkçede Kelime Olarak Kullanılan Batı Kaynaklı Ön Eklerin Bugünkü Durumu Üzerine", <i>Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal</i>, Volume:6, 2015, ss. 82-99; ÇELİK Anıl, "Nilgün Marmaranın Şiirlerinde Dil Sapmaları", <i>Türk Dünyası Kültür Araştırmaları</i>, S 1, 2015, ss. 76-91.</p> <p>Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler : ÇELİK Anıl, "Bartın Mezar Taşı Metinleri Üzerine Bir Araştırma", <i>XIII. European Conference on Social and Behavioral Sciences</i> (Özet Bildiri/Sözlü Sunum), Sofya, 2017; ÇELİK Anıl "Discrepancies of Persian Greek and Latin Origin Words Spelling in Old Anatolian Turkish Medical Texts", <i>XI. European Conference on Social and Behavioral Sciences</i>" (Özet Bildiri/Sözlü Sunum, Roma, 2016; ÇELİK Anıl, "Türkiye Türkçesi Atasözü ve Deyimlerinde Toplumun Delilik Algısı", <i>Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu</i> (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum), 2016; ÇELİK Anıl, "Terceme-i Kamilüs Sinaa'nın Anadolu Sahasında Yazılan Türkçe Tıp Metinleri Arasındaki Yeri ve Dil Özellikleri", <i>6. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu</i> (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum),2013.</p>		
Diğer:			
İletişim (e-posta):	acelik@bartin.edu.tr		
	Tarih	09.01.2018	
	İmza		
	Adı Soyadı	Anıl ÇELİK	

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Anıl ÇELİK
Tez Adı	Yalova İli Yerli Ağzı
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	Türk Dili
Tez Türü	Doktora Tezi
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl ☒ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 09.01.2018

İmza: